

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye
Mùellifi: Esrâr Dede
Hazırlayan: İlhan Genç
Yayın Yılı: 2018
ISBN: 978-975-17-4010-6
Ana Yayın Numarası: 3573
Kùltür Eserleri Dizisi- 571

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi,
No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

ESRÂR DEDE

TEZKİRE-İ ŞU‘ARÂ-YI
MEVLEVİYYE
(İNCELEME-METİN)

Hazırlayan
Dr. İlhan GENÇ

Ankara
2018

Transkripsiyon İşaretleri ve Bazı Açıklamalar

1. Tezkire metnindeki özel harflerin karşılığı olarak transkripsiyon işaretleri aynen kullanılmıştır.

ء	: '	ص	: Ş, ş
أ, ا	: A, a, A, a, E, e	ض	: Ž, ž
ب	: B, b	ط	: T, t
پ	: P, p	ظ	: Z, z
ت	: T, t	ع	: '
ث	: Š, š	غ	: Ğ, ğ
ج	: C, c	ف	: F, f
چ	: Ç, ç	ق	: K, k
ح	: H, h	ك	: G, g, K, k, ñ
خ	: Ĥ, ĥ	ل	: L, l
د	: D, d	م	: M, m
ذ	: Z, z	ن	: N, n
ر	: R, r	و	: V, v, o, ö, u, ü
ز	: Z, z	ه	: H, h, e
س	: S, s	ی	: Y, y, ı, İ, i
ش	: Ş, ş		

2. Farsça ve Arapça yazılmış manzum ve mensur ibareler latin harfleriyle esas metinde, anlamları dipnotta verilmiştir.

3. Yaşayan dilde yaygın biçimde kullanılan birleşik ve türemiş kelimeler tek kelime halinde yazılmıştır. Yaygın olmadıkları düşünülen kelimelerin arasına (-) konulmuştur.

4. Vāv-ı ma' düleler "h'āb" şeklinde gösterilmiştir.

5. Zihaf olan yerlerde uzatma işareti konulmamıştır.

6. Astān, āftāb gibi kelimelerde ses türemeleri gösterilmemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: ESRÂR DEDE (1162/1748-1211/1796)

1.1. HAYATI:

18. yüzyılın ikinci yarısında yetişen şâir ve tezkireci Esrâr Dede H. 1162/M.1748'de İstanbul'da doğmuştur. Şeyh Gâlib'in kaydettiği bir bilgidен Sütlüce'de dünyaya geldiği anlaşılmaktadır.¹

Ailesi ve soyu hakkında geniş ve ayrıntılı bilgilere rastlanmamaktadır. Esrâr Dede'nin Sultan Veled Divânı'nın zahrına kendi el yazısı ile yazdığı bir kayıttan anlaşıldığına göre babası Ahmed-i Bîzebân, onun babası Hasan ve onun da babasının ismi Osman'dır.²

Esrâr Dede'nin öğrenim durumuna ait bilgiler de azdır. Eserlerinde zaman zaman, dolaylı ve dolaysız olarak değindiği hususlardan onun iyi bir öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır. Tezkire ve Divân'ındaki Arapça ve Farsça şiirlerinden bu dillere vâkıf olduğunu anlamak mümkündür. Esrâr Dede, Lûgat-ı Talyan Mukaddimesi'nde öğrenim durumuna değinirken biraz Lâtince, Yunanca ve İtalyanca bildiğini belirtmiş, bu dilleri nasıl ve ne derece öğrendiği hakkında bilgi vermemiştir.³

Esrâr Dede'nin, Mevlevîliğe intisâbı hususunda iki görüş vardır:

1.Esrâr Dede, Mevlevîliğe Şeyh Gâlib ile tanışmasından önce girmiştir.

2.Esrâr Dede, Mevlevîliğe Şeyh Gâlib ile tanışmasıyla birlikte girmiş ve onun etkisiyle bu tarikatte çeşitli ve önemli sayılabilecek mertebeye ulaşmıştır.

Esrâr Dede'nin Dîvân ve Tezkire'sindeki Şeyh Gâlib sevgisi, saygısı, takdiri ve övgülü ifadesi, onun Şeyh Gâlib'in etkisiyle bu tarikata girdiğini gösterecek mahiyettedir.

Esrâr Dede Mevlevî olduğu zaman 40 yaşlarında olup bu yaşına kadarki hayatı belirsizdir. Sanatçı bir kişilik için bütün özellikleri taşıdığı şüphesizdir. Şeyh Gâlib'in onun hayatındaki işlevini burada aramak gerekir. İçe dönük ve silik bir hayat yaşayan sanatkâr ruhlu Esrâr Dede'yi gün ışığına çıkaran ve ona yepyeni bir çehre kazandıran Gâlib olmuştur.

Esrâr Dede'nin Mevlevîlik tarikatine intisab etmeden önceki otuz dokuz yıllık hayatı içe dönük bir karakter taşımaktadır. Mevlevî ortamında sürdürdüğü hayatı ise dokuz yıldır. Her iki hayatın ortak noktası sessizliğindedir. Farklılık noktası ise, Galata Mevlevîhanesi'nde geçirdiği münzevî hayatın, öncekine göre çok verimli olmasındadır.

Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye ile Fütüvvetnâme isimli eserlerini yazdığı yıl olan H. 1211/M. 1796'nın 27 Recep günü Mirac Kandili'ne tesadüf eden bir günde, 49 yaşında iken vefat etmiştir.²³

Ömrünün son dokuz senesini geçirdiği Galata Mevlevîhanesi'nin bahçesinde kendisinden bir asır önce ölen ve çok sevdiği şâir Fasih Ahmed Dede'nin kabrinin sol yanına defn edilmiştir. Fasih Ahmed Dede'nin hayatı incelendiğinde onun da Esrâr Dede ile benzer mizaca sâhip olduğu görülmektedir.²⁴

1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ:

Bilindiği gibi 18. yüzyılda edebiyatımızın genel durumunda herhangi bir değişiklik yoktur. Bu yüzyılda da sanat anlayışı ve edebiyat türleri, geçmiş yüzyılların devamı olan bir yolu izler. Aynı edebî anlayışla, aynı vasıtalarla, aynı malzemeyi işleyen Divân şâirlerinin birbirlerine üstünlük göstermeleri ancak şahsî kabiliyetleriyle mümkün olmaktadır.

Esrâr Dede, Dîvân şiirine yeni bir soluk ve söyleyiş kazandıran, iç âlemini, muhayyilesini

¹ Menâkıbü'l-Ârifin'in yazma nüshasına Şeyh Gâlib'in şerhi, Hâlet Ef. Ktb. İlâveleri, no. 46.

² Fatin Tezkiresi'nde İstanbul'lu olduğu kayıtlıdır. Fatin (1271). *Hatimetü'-Eş'âr*. İstanbul. 9. Ahmed Remzi Efendi bu kaydı görüp Av. Diyamondi'ye haber vermiş o da 23.5.1939'da Ankara Radyosu'nda Esrâr Dede hakkındaki konuşmasında şu bilgiyi nakletmiştir: "Vehebe'l-mülkü'l-feyyâzü'l-kavî ile'l-fakîr Es-Seyyid Mehmed Esrârü'l-Mevlevî b. Ahmed-i Bî-zebân b. Hasan b. Osman Sâkin-i buk'a-i Mevleviyye-i der-Galata"; Rusûhî Baykara (1939-40). *18. Asır Şâirlerinden Mehmed Esrâr Dede, Hayatı, Tasavvufî, Edebî Şahsiyeti ve Eserleri*. İstanbul: Türkiyat Enstitüsü. no. 116. 11.

³ Rusûhî Baykara (1939-40). *18. Asır Şâirlerinden Mehmed Esrâr Dede, Hayatı, Tasavvufî, Edebî Şahsiyeti ve Eserleri*. İstanbul: Türkiyat Enstitüsü. no. 116. 12.

²³ S. Nüzhet Ergun (1935-45). *Türk Şâirleri*. İstanbul. 1345; Fatin (1271). *Hatimetü'-Eş'âr*. İstanbul. 10; Horata, Esrâr Dede'nin binbir çilesini bitirdiği güne rastlayan Mirac gecesinde vefat ettiğini kaydetmiştir. Osman Horata (1998). *Esrâr Dede, Hayatı, Eserleri, Şiir Dünyası ve Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 23.

²⁴ Rusûhî Baykara (1939-40). *18. Asır Şâirlerinden Mehmed Esrâr Dede, Hayatı, Tasavvufî, Edebî Şahsiyeti ve Eserleri*. İstanbul: Türkiyat Enstitüsü. no. 116. 24.

hasselerinin şeffaf menfezinden şiire geçiren²⁹ Şeyh Gâlib'in çok yakın arkadaşıdır. Önceden de belirtildiği üzere, Esrâr Dede'nin Şeyh Gâlib'le tanışmasının kesin tarihini tesbit etmek zor olmakla beraber, bu samimî tanışıklığın Esrâr'ın ömrünün son on yılında olduğu kesindir.

Esrâr Dede'nin, Mevlevîliğe intisâb etmeden önce Dîvân Edebiyatı geleneği içinde yetişmiş ve kendisini kanıtlamış bir şâir olarak değerlendirilmesi daha doğru olur. Kimbilir derbeder bir hayat sürerken Gâlib ile tanışıp düzenli bir hayata kavuşmuş ve böylece edebî şöhreti Gâlib ile tanışmasından sonra olmuştur. Kaynaklar, Esrâr Dede'nin şâirliğinden şu şekilde bahsetmişlerdir: Fatin Tezkiresi'nde; "mûmâ ileyh bişnev esrârına âgâh bir dervîş-i sâhib-nigâh olup eş'âr-ı suznâk ve güftâr-ı pâk ender pâk vâki' olmuştur."

Muallim Nâci'nin onun şâirlik gücü hakkındaki değerlendirmesi daha geniş bir çerçeve içinde ve övgüye dayalıdır: "Esrâr'ın eş'ârı okundukça tab'ındaki rikkat hiss olunur. O tesir değme şâirin sözünde bulunmaz. Bize öyle geliyor ki kendisinin yüzünü görenler o çehrede hüzn ile sürûru bir sûret-i bedî'iyyede mümtezic görürler. Şu'arâ-yı Rûm rubâî söylemeğe öteden beri pek de râğbet etmemiş oldukları halde Esrâr o vâdide hemen cümleden ziyâde ızhâr-ı iktidâr etmiştir."³³

Gibb'in Esrâr Dede için yaptığı değerlendirmeler arasında tasavvufî şiirlerine "muammâ" demesi gibi bir yanılgıya mukabil diğerleri doğru tesbitlerdir.

Esrâr Dede, tasannusuz manzumeleriyle şöhret kazanmıştır. Hayâli Şeyh Gâlib kadar kuvvetli değildir, fakat ifadesi ondan sadedir. Şüphesiz Şeyh Gâlib'le olan çok samimî dostluğundan dolayı onun gölgesinde kalmıştır denilebilir. Yapılan mukayeselerin de Gâlib esas alınarak yapılması şâir adına talihsizlik olmuştur. Oysa Esrâr Dede, çağdaşı olan şâirlerle yapılacak mukayeselerden de anlaşılacağı gibi, şâirlik yönü itibarıyla kendisine has bir hayâl dünyasına, içli ve güçlü bir söyleyiş güzelliğine sahiptir.

Esrâr Dede, içli bir şâirdir. Hassas bir rûhun aksettirdiği şiirleri samimî olduğu kadar tarzının güzel örneklerini oluşturmuştur.

Esrâr Dede rind bir şâirdir. Dünya nimetlerinin ve güzelliklerinin geçici olduğunun farkındadır. Bu sebeple Dîvân'ında devlet büyüklerine yazılmış kasidelere rastlanmaz. Hatta Şeyh Gâlib'de görülen Sultan III. Selim muhabbeti onda istignâya dönüşmüştür:

Esrâr Dede'nin şiirlerinde bir başka önemli unsur Mevlevîliktir. Vahdet-i vücûd ve Mevlevîlikle ilgili diğer inanışlarda farklı hususiyetler yoktur. Çünkü o, ne büyük bir mürşid, ne de bir tarikat ulusudur. Mevlânâ sevgisi ve Şeyh Gâlib bağlılığını yer yer samimî bir dille belirten Esrâr Dede, Mevlevî şâirleri arasında mümtaz bir mevki sahibidir.

Esrâr Dede'nin, Dîvân'ında yer alan rubâî tarzındaki şiirlerinde de oldukça başarılı olduğu görülmektedir. Bilindiği gibi rubâî tarzı Mevlânâ'dan dolayı Mevlevî şâirler arasında yaygın olarak kullanılan bir nazım şekli olmuştur. Esrâr Dede rubâî tarzını, Mevlânâ'dan Şeyh Gâlib'e uzanan böyle bir gelenek içinde bulmuş ve etkilenmiştir:

Şâirlik yönü itibarıyla devrindeki şâirlere göre yapılacak mukayeselerde dil, üslûp ve muhtevâda seçkin bir yere sahip olan Esrâr Dede, nesirde de başarılı bir şâirdir. Mevlevî şâirleri için iki yüzyıldan bu yana önemli bir kaynak eseri yazmış olması, pek az şâirin denediği bir tarzı denemesi ve bu tarzda başarılı olması ve ayrıca lûgat yazmayı denemesi Esrâr Dede'nin edebî kişiliğinin zenginliklerindedir.

1.3. ESERLERİ

Esrâr Dede'nin eserlerini ve bu eserlerin özelliklerini şu şekilde belirtmek mümkündür:

1.3.1. Dîvân: H. 1257/M. 1841'de 160 sayfalık bir külliyat olarak basılmıştır. 3920 beyitten oluşmuştur. Dîvân'ını H. 1257/M. 1841'de Takvîm-i Vekâyî Nâzırı Es-seyyid Mehmet Nâil Efendi bastırılmıştır.

Dîvân'ının altı yazma nüshası vardır.¹

1.3.2. Mübârek-nâme-i Esrâr: Dîvân'ı içinde yer alan bu eser 145 beyitlik bir mesnevîdir. Tasavvufî ilgilidir.

²⁹ Kaya Bilgegil (1975). *Hüsn ü Aşk'a Dâir, Hüsn ü Aşk*. Hzl. Orhan Okay ve Hüseyin Ayan. İstanbul. XLV.

³³ Muallim Nâci (1986). *Osmanlı Şairleri*. Hzl. Cevdet Kurnaz. Ankara. 161.

¹ Esrâr Dede Divânı üzerine iki çalışma yapılmıştır. Osman Horata (1998). *Esrâr Dede, Hayatı, Eserleri, Şiir Dünyası ve Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.; Hasan Ali Kasır (1998). *Esrâr Dede Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divân'ının Karşılaştırmalı Metni*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

1.3.3. Fütüvvet-nâme-i Esrâr: Dîvân'ında yer alan 176 beyitlik bir mesnevîdir. Tasavvufî bir konu işlenmiştir.

1.3.4. Lugat-ı Talyân: Esrâr Dede'nin sözlük çalışması olarak meydana getirdiği eser, onun Latince, Yunanca üzerine bilgi sahibi olduğunu göstermektedir.

Esrâr Dede, bu sözlüğün yazılışını eserin Mukaddime kısmında anlatmıştır. Latin ve İtalyan dillerine bir miktar vâkıf olduğunu bu nedenle arkadaşlarından birisinin İtalyanca bir lugati Türkçeye çevirmesini istediğini belirtmiştir. Bu isteğin gerçekleştirilmesi iznini ise Şeyh Gâlib'den almıştır.

1.3.5. Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye: Şâirin Mevlevî çevrelerinde çok takdir edilmesini sağlayan asıl eseridir. Eser aynı zamanda şu'arâ tezkireciliği geleneği arasında ilgi çekici bir eserdir.

İKİNCİ BÖLÜM: ESER

2.1.TEZKİRE’NİN TANITILMASI

2.1.1.EDEBİYAT TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMİ, TEZKİRELER ARASINDAKİ YERİ:

Şu’arâ Tezkireleri, genellikle şâirleri meslek, mezheb ve bölge ayrımı gözetmeksizin bir araya toplayan eserlerdir. Bunun yanında belirli bir zümreyi içine alan tezkireler de vardır. Esrâr Dede tarafından yazılan Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevlevîyye sadece Mevlevî şâirlerine tahsis edilmiş bir tezkiredir.²

Bu tezkire, Mevlevî şâirlerini bir araya toplamak için yazılmıştır. Çünkü böyle bir esere Mevlevîler arasında ihtiyaç duyulduğu eskiden beri bilinmektedir. Sâkîb Dede’nin Sefîne-i Nefise-i Mevlevîyye adlı eseri böyle bir ihtiyaca tam anlamıyla cevap verememiştir. Böyle bir ihtiyacı gidermek için, Mevlevî şiirine özgü bir tezkireyi yazma düşünce ve ilhamını taşıyan Şeyh Gâlib, tezkirenin yazılmasını Esrâr Dede’ye “ferman” buyurmuştur.

Şeyh Gâlib, Esrâr Dede’nin de belirttiği gibi Mevlevî şâirleri için tezkire yazmayı düşünmüş ve bunun için de bazı hazırlıklar yapmıştır. Ancak kendisinin dergâhtaki “meşguliyetleri” oldukça fazladır ve Tezkire yazacak zamanı yoktur.

Eserin yazılışı ve hazırlıkları ile ilgili olarak bir “birikim”in var olduğu kesindir.

Tezkire ile ilgili olarak yapılan çalışma, araştırma ve hazırlıkların tümü Şeyh Gâlib’e ait değildir. Mevlevî kültürü ve geleneği bir birikim oluşturmuştur. Sözlü ve yazılı kaynaklarla, fakat dağınık olarak süregelen bu birikim, Şeyh Gâlib’e böyle bir tezkire yazılabileceğinin ilhamını vermiş olmalıdır.

Tezkire’nin yazılışında Şeyh Gâlib’in yerini belirledikten sonra Esrâr Dede’nin bu husustaki işlevini belirtmekte yarar vardır. Esrâr Dede, tezkirenin yazılmasında Şeyh Gâlib’e tamamen bağlı kalmamıştır.

Esrâr Dede, Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevlevîyye’nin yazılması kendisine “ferman buyurulduğunda” ne yapmış ve hangi yolu izlemiştir sorusuna açık ve tam bir cevap verilememekle birlikte, onun tezkirede çeşitli nedenlerle değindiğine göre tezkiresini meydana getirirken sadece Divân sâhibi ve üstad şâirlerin terceme-i hâllerini yazmıştır. Dolayısıyla tezkirede sadece divânı olan şâirler ile Mevlevîler arasında üstad olarak nitelendirilenler yer almışlardır.

Esrâr Dede, şâirleri tezkiresine alırken bir ölçü koymuştur. Şâirler incelemeye alınmış ve değerleri ölçüsünde tezkireye girmişlerdir. Tezkireci, böyle bir ölçüye başvurmasını Mevlevî şâirlerinin çokluğuyla açıklamıştır. Hatta bundan gurur duymaktadır. Üstadlık kavramının üzerinde ise durmamış ve herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevlevîyye, sağlam ve güvenilir bir tenkid süzgecinden geçirilip yazılmadığı ve ayrıca belgelere dayanarak hazırlanmadığı için bazı eleştirilere hedef olmuştur. Esrâr Dede, “Oldu iki mâh içinde tekmîl” dediği tezkiresini kısa bir sürede tamamlamıştır. Bu, tezkire yazmak için az bir zaman süresidir. Tezkire’deki çeşitli bilgi yanlışlıkları, bu işe belli bir tezkire yazma amacıyla değil de emir üzerine yazma gibi bir zarureten dolayı, kısa bir hazırlık sonrasında başlanmasından doğmuş olabilir. Yine bazı bilgilerin sözlü kaynakların doğruluğu nisbetinde kullanılması da bu yanlışlıkları meydana getirmiştir. Bu nedenle eserin nüshalarında görülen şerhlerin çokluğu, bu bilgi yanlışlarını düzeltmek amaçlıdır. Ancak Esrâr Dede Tezkiresi, çağdaş Mevlevî şâirleri -yazıldığı devir itibarıyla-, Mevlevî terimleri ve Şeyh Gâlib’in hayatıyla ilgili olarak verdiği bilgiler bakımından önemli ve zengin bir tezkire sayılmalıdır.

Bir Mevlevî tezkirecisi olması onu başlangıçta yanlı olmaya sürüklemiştir. Şâirleri öncelikle Mevlevîlikteki yerine göre değerlendirip incelemesi, övgü ve takdire dayalı bir üslup üzerinde ısrar etmesi bunun tabîî bir sonucudur.

Mevlevî şâirlerini bir araya getirmesi ve onlar için iki yüzyıldan bu yana kaynak olması eserin bir başka özelliğidir. Mevlevî dünyasına ait çeşitli bilgiler, terimler, anlayışlar, dikkatler vb. hususlar tezkirede yer yer değinilen konular arasında yer almaktadır.

Esrâr Dede, aynı zamanda şeyh ya da derviş olan şâirler hakkında verdiği bilgilerde tezkire

² Şu’arâ tezkireleri hakkında daha geniş bilgi için bkz. Agah Sırrı Levend (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara. 250-449; Haluk İpekten (1988). *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şu’arâ Tezkireleri*. Erzurum.

çerçevesini aşmamıştır.

Gerçekten de Esrâr Dede Mevlevîler arasında çok önemli bir yer edinmiş şâir-şeyhler hakkında bile, tezkire çerçevesini aşmamıştır. Sefîne ve Menâkıb biçiminde anlatılabilecek olay ve durumların üzerinde fazla durmamış ve çizdiği çerçevenin dışına çıkmamıştır. Adı geçen eserlerde üzerinde önemle durulan bu konuları tezkireci “vakfe, latife” veya “hikâye” ana başlıklarıyla ve üslûbu daha ilginç kılmak için süs olarak kullanmıştır. Dolayısıyla gerçeğe daha yakın bir konumda kalmaya özen göstermiştir.

2.1.2. VERDİĞİ BİLGİLERİN DOĞRULUĞU:

Esrâr Dede, Mevlevî şâirleri için iki ana kaynaktan yararlanmışır: Tezkireler ve Mevlevî kaynakları. Mukaddime’de yer alan ifâdelere göre tezkireler, Mevlevî şâirlerine gereken önemi vermemişler ve bazen yanlış, bazen eksik bilgilerle kısaca değinmişlerdir.

Esrâr Dede, bu hususa eserin başlangıç kısmında değinmiş, tezkirede yer yer alaycı ve suçlayıcı bir üslûpla tezkirecileri eleştirmiştir. Ancak tezkireci böyle bir eleştiriyi tezkirenin Mevlevî şâirini olumsuz yönde tanıttığı noktalarda yapmıştır. Bunun dışında tezkirelerin verdiği bilgilerden herhangi bir yoruma başvurmadan yararlanmışır. Dolayısıyla bu bilgilerin mutlaka olumlu olması gibi bir şartı vardır. Mevlevî şâirinin olumsuz yönü kesin ve belgelere dayalı olsa bile tezkireci burada hep bir art niyet aramıştır. Esrâr Dede, bir Mevlevî şâiri hakkında tezkirelerle Mevlevî kaynaklarının çeliştiği yerlerde Mevlevî kaynağını tercih etmiştir. Mevlevî kaynaklarını ise tezkirelere yaptığı gibi şüpheci bir bakış tarzıyla değerlendirmemiştir. Bu kaynaklarda, Mevlevî şâirinden çok Mevlevî ulularının kişilik yapıları ve yaşadıkları tarikat yaşayışının yankıları değerlendirilmiştir. Bu nedenle de şâirin önce Mevlevî yanı, sonra şâirlik yanı değerlendirilmiş ve övgü bu değerlendirmenin karakteristik özelliği olmuştur.

Şâirle ilgili verilen bilgilerin doğruluğu hususunda Esrâr Dede Tezkiresi bazı tereddütler uyandırmış ve hatta bu tereddütler tezkire hakkında olumsuz bir yargıya da sebep olmuştur. Verilen bilgiler konusunda ileri sürülen görüşler ve eleştiriler vardır. Bu eleştirilerin en önemlisi, tezkirenin Mevlevî olmayan şâirleri Mevlevî göstermesi nedeniyle sıhhatli ve güvenilir bir tezkire olmayışıdır. Bir diğeri ise tezkireler içinde madde kenarlarına en çok şerh yazılan tezkirenin Esrâr Dede Tezkiresi olması ve bu nedenle de bilgi yanlışlarının çok olduğunun belirtilmesidir.

Bütün bu eksiklikler ve bilgi yanlışlıkları Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye'nin değerini düşürmez.

2.1.3. DİĞER TEZKİRELERDEN FARKI:

Tezkireler, şâirleri çeşitli yönleriyle tanıtp değerlendiren eserlerdir. Birbirleriyle farklılık gösterebilir de temelde bu unsurlar değişmemektedir. Esrâr Dede Tezkiresi, Türk Edebiyatı içinde yeni bir tür olarak gelişen zümre tezkireciliği geleneğinin ilk örneğidir. Tür ve biçimce diğer tezkire örnekleriyle benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte tanıtmaya ve değerlendirme bölümlerinde amaç ve değerlendirilme yönünden farklılıklar bulunmaktadır.

Tezkireyi diğer tezkirelerden ayıran farkları şöylece belirlemek mümkündür:

1. Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye'nin yazılış amacı ve yazılış nedenleri diğer tezkirelerden farklıdır. Esrâr Dede bu hususlarla ilgili olarak eserin mukaddimesinde gerekli açıklamayı yapmıştır. Ona göre tezkireler Mevlevî şâirlerine değerleriyle uygun bir yer ayırmamışlar, lâıyk oldukları tanıtmayı yapmamışlardır. İşte bu tezkire, Mevlevî şâirlerine lâıyk oldukları yeri vermek ve onları unutulmaktan kurtarmak amacıyla Şeyh Gâlib tarafından Esrâr Dede'ye yazdırılmıştır.

2. Tanıtma ve takdimler Mevlevîliğe dayalı olarak yapılmıştır. Aynı zamanda Mevlevî uluları arasında zikredilen şâirlerin çok övgülü bir biçimde tanıtıldığı görülmekte olup nesnellik yoktur. Diğer tezkirelerin değerlendirme ölçüsünde şâirlik yönü etken olmuş iken, bu tezkirede Mevlevîlikteki yönü etkili olmuştur.

3. Mevlevî şâirlerinin aile yapıları, maddî ve manevî yanlarıyla birlikte özellikle tanıtılmıştır. Maddî yönden zengin bir aileye sahip olan şâirin bu ortamı terkederek Mevlevîliği tercih etmesi tezkireciye göre övünç kaynağıdır. Mevlânâ soyundan gelenlerle, Mevlevîler arasında meşhur olan ailelere mensup olanların aile yapıları da özellikle tanıtılmıştır.

Aile yapılarının tanıtılmasında diğer tezkirelerde olumsuz yönlerin de yer almasına karşılık bu tezkirede tamamen olumlu tanıtımlar yapılmıştır.

4.Şâirlerin doğduğu yer ve yaşadığı çevre, tezkirelerde önemli bir yer tutmaktadır. Esrâr Dede Tezkiresi'nde ise bu çevreler, aynı zamanda Mevlevî coğrafyasını ifade etmektedirler. Mevlevî tekkeleri ve diğer tekkeler, tezkirelerde bilgi kabilinden iken bu tezkirede odak noktası olarak belirtilmiş, özellikle ve ayrıntılı biçimde tanıtımları yapılmıştır.

5.Tezkirelerde şâirlerin tarikatlere girmeleri ve tarikat ilişkileri bilgi olarak değinilen hususlardandır. Ancak Esrâr Dede Tezkiresi'nde şâirlerin Mevlevîliğe girmelerine bilinçli ve amaçlı biçimde değinilmiş, her vesile ile buna dikkat çekilmiştir. Şâirin hayatında Mevlevîlik, dönüm noktası olmakta ve şâire anlam kazandırmaktadır.

6.Gezilen yerlerin belirlenmesinde Esrâr Dede Tezkiresi de özen göstermiş, ancak sadece şâirlerin gezdikleri yerlerdeki tekke yaşantılarıyla ilgili bilgi verilmiş, tekke dışındaki yaşantılarına değinilmemiştir. Hiçbir tezkirede şâirlerin tekke yaşantıları bu tezkiredeki kadar yer almamıştır.

7.Bütün tezkirelerde bilgi amacıyla verilen şeyhlerle ilgili değerlendirme ve tanıtımlar, bu tezkirede zorunluluk taşıyan bir amaç gibidir. Bundan dolayı şeyh olan şâirlerin hayatları teferruatlı biçimde tanıtılmıştır.

8.Esrâr Dede Tezkiresi'nde şâirlerin sosyal ilişkileri diğer tezkirelere göre daha azdır. Mevlevî şâirlerinin buldukları yerlerde dar bir çevre içinde yaşamalarının doğal bir sonucu olan sosyal ilişkilerin azlığı farklılık olarak gözlenmektedir.

9. Padişah ve saray çevresiyle kurulan ilişkide Mevlevî şâirinin yeri, padişahın manevî bir yardım isteği ya da çevresinden gelen bir başka istek üzerine belirlenmiştir. Hiç bir zaman maddî bir gayeye bağlı olarak padişah ve çevresiyle ilişki kurulmamıştır. Tezkireci, manevî gücün simgesi olan Mevlevî şâirini, maddî gücün simgesi olan padişahın aşağı göstermemiştir. Bu hususta oldukça titiz ama bilinçli bir tutum içinde olmuştur. Olumsuz gelişen ilişkilerde bile itham edilen padişah değil, fitne çıkaranlar olmuştur. Mevlevîlikle yönetim arasında, Mevlânâ ve Sultan Veled'den itibaren çizilen ve izlenen dengeci siyasetin de etkisiyle ölçülü ve dikkatli bir üslûp kullanılmıştır. Tezkirelerin rahatça ve açıkça sergiledikleri böyle ilişkilerin, Esrâr Dede Tezkiresi'nde farklı biçimde yer alması, Esrâr Dede'nin her yönüyle kontrollü ve dikkatli bir tutum içinde olmasındandır.

10.Mevlevî şâirlerinin diğer şâirlerle ilişkilerine az değinilmiştir. Tezkirelerde yer alan bu ilişkiler bu tezkirede Mevlevî şâirlerine özgüdür. Yani Mevlevî şâirinin ilişkisi yine Mevlevî şâirleriyle olmuştur. Diğer şâirlerle olan ilişkilerde ise Mevlevî şâirlerinin onlara olan üstünlüğü kanıtlanmak istenmiştir.

11.Şâirlerin öğrenimi ve yetişmesiyle ilgili tanıtma ve değerlendirmelere bütün tezkirelerde yer verilmiştir. Esrâr Dede Tezkiresi'nde bu bilgilerin verilmesi diğer tezkirelerle biçim, mahiyet ve derece itibarıyla farklılık taşır. Öğrenme ve yetişmenin mahiyeti ve önemi üzerinde farklı biçimlerde durulmuştur. Mevlevî şâirlerinin "mutlaka" eğitimden geçerek yetiştikleri belirtildiği gibi daha önemlisi "medresede" yetişip "zâhiri ilimler" öğrenen şâirlerin mutlaka "kullâb-ı aşk" ile bunlardan vaz geçerek Mevlevîliği seçişleri, özellikle üzerinde durulan bir husustur. Belirtmekte yarar vardır ki hiçbir Mevlevî şâiri, öğrenimine bundan başka bir nedenle ara vermemiştir. Eğitim daha çok manevî bir nitelik göstermiştir. Tezkirede medrese-tekke, ilim-aşk tercihleri dolaylı biçimde yapılmış ve her zaman tekke ile aşkın üstünlüğü kanıtlanmak istenmiştir. Hiçbir Mevlevî şâiri "eğitimsiz ve câhil" gösterilmemiştir.

Yine bir başka farklılık ise eğitimin belli bir yaşının olmadığıdır. Mevlevî şâirleri özellikle manevî eğitimlerini her yaşta almışlardır. Şeyhlerin ise bu eğitimdeki işlevleri büyüktür. Tekke, eğitimin merkezi olarak belirtilmiştir.

12.Bütün tezkireler, şâirlerin -biliniyorsa- resmî görevlerine yer vermişlerdir. Esrâr Dede Tezkiresi'nde resmî görevlere "mukayese" amacıyla değinilmiştir. Resmî ünvanlar ve görevler, Mevlevî olmanın yanında değersiz olarak nitelendirilmiştir. Şâirlerin yüksek görevlere ve sosyal yönden itibarlı mevkilere gelişleri değil, bu makam ve mevkilere rağmen Mevlevîliği tercih edişleri özellikle vurgulanmıştır. Tezkireye göre resmî görev ile Mevlevîlik tezat oluşturduğundan bu hususa az değinilmiştir.

13.Medenî durumla ilgili tanıtım bilgileri bütün tezkirelerde ortak olarak az ve yetersizdir. Esrâr Dede Tezkiresi'nde bu konuda verilen bilgilerdeki, farklılık, Mevlevî şâirinin tarikat yaşayışı içinde evlenmemeyi tercih etmesi, evlenenlerin de izin alarak ve mutlaka Mevlevî çevresinden evlenmeyi tercih edişlerindedir. Hatta kendisine saray çevresinden evlendirme teklif eden padişahın bu isteği geri çevrilip Mevlevî çevresinden evlenen şâirin böyle bir tutumu özellikle vurgulanmıştır.

14.Şâirlerin ölümleriyle ilgili bilgilerde Esrâr Dede Tezkiresi'nin diğer tezkirelerle farklılığı, sadece ölüm olayına değinmenin tercihinde görülmektedir. Mevlevî şâirlerinin ölümüne değinme,

şâirlerin şiirdeki şöhretlerinden değil, Mevlevîlikteki yerinden dolayı değişmektedir. Mevlevî uluları arasında yer alan şâirlerin ölümü ayrıntılı ve süslü ifadelerle anlatılmıştır. Yine ölümle ilgili bilgilerde gözlenen kerâmetlere dayalı olarak ölüm olayını belirtmek, bir başka farklılıktır.

15. Tezkirelerin, şâirlerin beden yapılarıyla ilgili tanıtları Esrâr Dede Tezkiresi'nde yok denecek kadar azdır. Mevlevî şâirlerinin dış görünüşlerinin tanıtılması tezkireciye göre maddî bir özellik taşıdığından bu konuda olumlu-olumsuz bir yargıya varılmamıştır. Bedenle ilgili olarak bir iki şâirde görülen tanıtmada da şâirlerin bu yönlerini açıklamaktan çok, başka amaçlar güdülmüş, kusur sayılabilecek beden özellikleri örtülmüştür.

16. Tezkireler şâirlerin kişilik yapılarına ilişkin bilgiler vermişler, onların zihin ve zekâlarıyla ilgili tanıtmada da bulunmuşlardır. Esrâr Dede Tezkiresi farklılık göstermiş ve bu tarzdaki bilgilere yer vermemiştir.

17. Şâirlerin mizac ve ahlâk yapılarına ilişkin tanıtmalarda tezkirecilerin izlemiş oldukları nesnel kalma görüşüyle tahlile dayalı değerlendirmeler, bu tezkirede yerini yanlı ve takdire dayalı değerlendirmelere bırakmıştır. Mevlevî şâirlerinin kötü alışkanlık ve davranışlarına böyle bir durum söz konusu olsa bile değinilmemesi bilinçli ve amaçlı bir tutumdur.

18. Dervîşlik portresi, hiçbir tezkirede bu tezkiredeki kadar zengin biçimde tasvir edilmemiştir.

19. Bütün tezkirelerde yer almış olan aşk unsuru, Esrâr Dede Tezkiresi'nde daha farklı biçimde yer almıştır. Aşk, âşık olma, âşıklık diğer tezkirelerde tabii bir bilgi verme amacı taşımakta iken bu tezkirede aşk unsuru, şâirlerin hayatına yön veren ve hayatlarında dönüm noktası olma gibi bir işleve sahiptir. "Kullâb-ı aşk" tamlaması manevî bir aşkın gücünü ortaya koymaktadır. Maddî refah şâiri mutlu edememiştir. En itibarlı görevlerde bulunurken ya da ilim tahsilini sürdürürken bütün bu mâsivâdan elini eteğini çekerek 'kullâb-ı aşk'a tutulan meşhur kişilerin aşkları onlar için mutluluğun başlangıcı olmuştur.

20. Meclisler ve meclisteki eğlenceler, tezkirelerin dikkat ettikleri hususlar arasındadır. Esrâr Dede Tezkiresi, olumsuz izlenimler taşıyan eğlence meclislerine değinmemiş ve bütün şâirler adeta idealize edilmiştir. Hepsisi güzel huylara sahiptirler. Rind olma bile tarikat anlamıyla ele alınmıştır.

21. Her tezkirede görülen olumsuz yaradılış özellikleri, bu tezkirede yer almamıştır. Bütün şâirler olumlu bir tabloyu çizmişlerdir. Tezkireci bunun kıvancını yaşamak ve kanıtlamak istemiştir.

22. Kerâmetlere oldukça fazla biçimde ve çeşitli vesilelerle yer verilmesi tezkireyi diğerlerinden ayırmaktadır. Kerâmetler şâirin manevî yönden güçlü ve derin olduğunu kanıtlamak amacıyla belirtilmiştir. Hatta Enis Receb Dede maddesinde "keramet tasarrufunun" Mevlevîlere ait olduğu ifade edilmiştir.

23. Esrâr Dede Tezkiresi, şâirlerin şiire başlamaları, yönelişleri ve yetişmeleri üzerinde yeteri kadar durmamıştır. Tezkirelerde şâirlerin yetişmelerinde önemli yer tutan edebiyat çevresi, bu tezkirede tekke çevresine dönüşmüştür. Şeyh-şâirler, bu çevrenin aktif kişileridir.

24. Tezkireyi diğer tezkirelerden ayıran bir önemli fark da şâirlerin şiirle ilgili tanıtlarının diğer tanım bölümlerine göre az oluşundadır.

25. Şâirlerin eserleriyle ilgili bilgilerde tezkireci Mevlevîlik duygusundan dolayı nesnel olamamıştır. Ayrıca eserlerin biçim ve muhtevâları üzerinde yorum ve değerlendirmeye gitmemiş, daha çok övgüye yer vermiştir.

26. Tezkirelerde nazîrelere yer verilmiş, hatta eleştiriler yapılmıştır. Esrâr Dede Tezkiresi'nde geniş ve ayrıntılı eleştiriler yapılmamış, fakat Mevlevî şâirinin nazire geleneği içinde yer alması vurgulanmak istenmiştir. Dolayısıyla Mevlevî şâirlerinin tanzir etmede ve edilmedeki gücü belirtilerek edebî yönden değerli olduklarına dikkat çekilmiştir.

27. Tezkireler, şâirlerin şâirlik yönlerine değinmişler ve çeşitli yargılara varmışlardır. Bu yargılar, başarılı-başarısız, olumlu-olumsuz gibi soyut değer unsurlarıdır. Esrâr Dede Tezkiresi ise bu konuda farklılık göstermiştir. Şâirlerin edebî yönleri hakkında kalıplaşmış, klişe yargılara yer verilmiş ve bu yargılar her zaman olumlu olmuştur. Takdir ve övgü bu yargıların temelidir. İki şâirle ilgili olan olumsuz yargı ise Esrâr Dede'ye ait değildir. Tezkireci eserinde bu şâirleri başarılı göstermek zorunluluğunu hissetmiştir.

28. Bütün tezkirelerin şiir örneklerini tezkireciler bizzat kendileri seçmişlerdir. Esrâr Dede Tezkiresi'nde ise farklıdır. Şiir örneklerini Şeyh Gâlib daha önce seçmiş ve Esrâr Dede'ye vermiştir. Esrâr Dede kendisi de şiirler seçmiş, fakat bu seçim işi de Şeyh Gâlib'in gözetiminde olmuştur.

29. Tezkirenin dili daha çok Mevlevî sözlüğünden seçilmiştir ve bu dünyayı yansıtmıştır. Üslup

ise diğ er tezkirelerde oldu ğ u gibi Ő a irlerin Ő iirdeki de ğ erine g ore de ğ il, Mevlevilikteki yerlerine g ore bir ozellik ta Ő ımaktadır. Saygı ve takdir, Ő slũ bun karakteristik yapısını olu Ő turmaktadır.

2.1.4.TEZKİRE’NİN ÖZELLİKLERİ

2.1.4.1. Ő A İRLERİN KİMLİKLERİYLE İLGİLİ BİLGİLER:

İSİM, ÜNVAN, LÂKAB:

Bütün tezkirelerin temel ö ğ esi Ő a irdir. Ő a irlerin adı, ünvanı, lâkabı gibi ilk tanıtım bilgileri her tezkirede ortak biçimde yer almı Ő tır. Esrâr Dede Tezkiresi’nde Ő a irler bazı istisnâlar dı Ő ında mahlaslarına g ore sıralanmı Ő larıdır. Ő a irlerin isimleri yanında lâkab olarak görũ len “Dervı Ő ” de bu tanıtım bilgileri arasında sık sık görũ lmektedir: Dervı Ő Ünsi, Dervı Ő Arâmî, Dervı Ő Ahmed vb.

Mahlaslara g ore sıralama bir tasnif i Ő lemidir. Bu bakımdan da ilk tanıtım ile tam bir ba ğ lantısı yoktur. İsim, ünvan ve lâkab gibi ilk olarak Ő a iri takdim eden bilgiler ba Ő langıçta verilmi Ő tir.

AİLE, SOY VE AKRABALIK:

Ő a irlerin aile, soy ve akrabalık gibi ba ğ lılık ve yakınlıklarıyla ilgili olarak, tezkirelerde oldukça fazla tanıtımlar yapılmı Ő tır. Esrâr Dede Tezkiresi’nde de durum farklılık ta Ő ımaz. Aynı anlayı Ő ve yöntem beraberli ğ ine bu tezkirede de rastlanmaktadır. Ő a irin ailesiyle ilgili bilgilerde temel ö ğ e babadır. Ünlü olan karde Ő lerden bazıları ile yapılan tanıtımlar yanında annenin belirtilmeyi Ő i di ğ er tezkirelerle ortaklık ta Ő ıyan yönlerdendir. Ő a iri; aile, soy ve akraba yapıları bakımından tanıtımlarda her üç unsur birlikte kullanılmamı Ő ; aile, soy ve akrabalık ba ğ larına ayrı ayrı de ğ inilmi Ő tir. Ailenin tanıtılmasında Ő ecere izlenerek babadan itibaren ge ç mi Ő e gidilmemi Ő , soy ara Ő ırması yapılmamı Ő tır. Mevlânâ soyundan olan çok az Ő a irde soy bilgisine ba Ő vurulmu Ő tur.

Esrâr Dede, Ő a ir ailelerinin maddî ve manevî yanlarını bilinçli bir Ő ekilde tanıtımak istemi Ő tir. Çünkü Mevlevî olan Ő a ir madde ile mânâ tercihini yapacaktır. Köklü ve zengin bir aileye sahip olan Ő a irlerin bu ortamdan çıkararak ç ileli ve yoksul bir hayatı, zengin ve refah dolu bir hayata tercih etmeleri anlamsız de ğ ildir. Tezkireci, adetâ muflulu ğ u Mevlevilikte buldurmak amacındadır.

DO Ğ DU Ğ U YER, YA Ő ADI Ğ I ÇEVRE:

Tezkireyi olu Ő turan Ő a irlerin tanıtılıp takdim edilmesinden sonra, onların do ğ umlarından ö lümlerine dek sürdürdükleri ya Ő antılarının co ğ rafiya mekânı, di ğ er tezkirelerde de oldu ğ u gibi konu edilmi Ő tir. Tezkireci devrinin olumlu-olumsuz imkân ve ortamı içinde eserine aldı ğ ı Ő a irlerin ya Ő adıkları çevrelerle ilgili olarak, di ğ er tezkirelerde de görũ ldü ğ ü gibi çe Ő itli bilgiler vermi Ő tir. Dolaylı-dolaysız, ayrıntılı ayrıntısız olarak verilen bu bilgiler, tezkirecinin yeterli bilgiye sahip olma durumuna g ore de ğ i Ő mektedir. Hattâ hiç yeterli bilgiye sahip olunamayan Ő a irlerin ya Ő adıkları mekânın belirtilmedi ğ i de görũ lür.

Esrâr Dede Tezkiresi’nde, “co ğ rafi mekân” olarak Ő a irlerin do ğ um yeri ile ya Ő adıkları ve ge zdikleri yerler üzerinde ozellikle durulmu Ő tur. Bunlarla ilgili bilgiler yer yer zenginlik ta Ő ımakta ve bu co ğ rafi mekân ile Ő a irlerin hayatları arasında ba ğ lantı kurulabilmektedir.

Mekâna ait bilgilerde tezkireci, Ő ehlin adını da belirtmeye ç alı Ő mı Ő tır. Belirtilen Şehir ve kasabaların kültürel ve sosyal yönden canlılık derecesini belirlemeye yetecek bilgilere yer verilmi Ő tir. Konya, İstanbul, Kũ tahya, Bursa, Edirne, Ba ğ dat, Karahisar, Vardar Yenicesi, Kıbrıs-Lefko Ő e, Lârende (Karaman), Bosna gibi Ő hirler bunun ö rne ğ ini olu Ő turmaktadırlar.

Mevlevîli ğ in ya Ő andı ğ ı yerler olan Mevlevîhâneler, âstâne ve zâviye olmak üzere ikiye ayrılmı Ő tır. Âstâneler, zâviyelerden büyük sayılmı Ő , zâviye Ő ehleri âstâne Ő ehlerinden mevki bakımından a Ő a ğ ı tutulmu Ő larıdır. Ç ile âstânelerde çıkarılır ve dervı Ő bu tekkelerde yeti Ő ir. Osmanlı co ğ rafiyanında on dört âstâne ve köyler çıkarılmak üzere yetmi Ő altı zâviyenin olması Mevlevîhânelerin bütün imparatorlu ğ a yayıldı ğ ını göstermektedir. Di ğ er tarikatlara g ore Mevlevî dergâhları merkezî yerlerde kurulmu Ő tur. Bu nedenle de mevlevîli ğ e yeni girenler için kolayca uğ ranılacak yerler

olmuşlardır.¹

Şâirin doğduğu şehirde uğradığı Mevlevîhâne ile daha sonra çeşitli nedenlerle uğradığı ve kaldığı Mevlevîhâneler ruh ve kültür yapısının kalıbı olmuştur. Dolayısıyla tezkiredeki Mevlevîhânelerin belirtilmesi eseri bu açıdan önemli kılmıştır.

Tezkire'de bütün şâirlerin yüz yirmi ikisinin doğum yerleri verilmiş, buna karşılık seksen sekizinin ise doğum yerleri hakkında bilgi verilmemiştir. Bazı şâirlerin doğum yerleri ayrıntılı biçimde açıklanmıştır: Esîf Muhammed Dede için, "Tavşanlı kasabasındandır. Kütahya kurbünde Tavşanlı nâm kasabada..." Hüdâyî Dede için, "Menteşe diyârında Muğla kasabasında..." "Dervîş-i Diğer, "İstanbul'da Âşık Paşa mahallesinde doğmuştur." Togânî Ahmed Dede için, "Konya tarafında vâki' Aksaray nâmındaki kasabandandır." Dervîş Arşî için, "Aydın memâlikinde Tire nâm şehrinde..." Şekîb Dede için, "Dâru'd-devle-i aliyyede Dülger-zâdeler Mahallesi'nde doğmuş..."

Tezkirede şâirlerin doğum yerlerinin ve memleketlerinin aile bilgileriyle birlikte yer aldığı da görülmektedir: Celâl Ergûn için, "Selâtîn-i Germiyânîyân'dan Hazret-i İlyas Süleyman Şâh-i Germiyânî'nin tâc u tahtı..." Dervîş Hasîb için, "İstanbul'dan servet ü sâman sâhibi bir ailenin oğludur." Dervîş Dâvud için, "Antâkıyye Hânkâhı'nda mesned-i hılâfet olan Şeyh Süleymân'ın vücûdunun hâtemidür." Dervîş Hasan Zihî için, "dâru's-altanatü'l-aliyyeden zuhûr etmişdir." Dervîş Sâmi için, "Musul diyârında mîr-i mîrândan bir zâtın oğludur."

Tezkiredeki doğum yerleri ve memleketlerle ilgili yer adlarını belirlemek, şâirlerin kimliğini, kişiliğini ve edebî gücünü göstermeye yarayacaktır. Bu belirleme aynı zamanda edebiyat tarihimizin, sosyal ve kültürel hayatımızın geçmişini görüp tanımada ve coğrafyasını çizmede de yardımcı olacak kadar kapsamlıdır. Tezkirede yer alan şâirlerin, zikredilen doğum yerleri aşağıda gösterilmiştir. Bu coğrafi mekân uzun asırlar düşünce ve toplum hayatımıza etkisinin hâlâ süregeldiğini gördüğümüz Mevlevîliğin, yaygın ve etkin olduğu yerler olmuştur:

Burdur	: Dervîş Servî, Fedâyî Dede
Musul	: Dervîş Sâmi
Mardin	: Dervîş Sûzî
Üsküb	: Şem'i Dede
Tebriz	: Dede Sâ'ib-i Tebrîzî
Sinop	: Safâyî Dede
Trablus	: Safıyyu'llâh Dede
Ergülî	: Dervîş Sun'ullâh
Acem	: Dervîş Mirzâ, Safî-i Hatâyî
Bursa	: Dervîş Sâhib, Nâcî Dede, Dervîş Niyâzî
Konferî	: Dervîş Zamîrî
Aksaray	: Togânî Ahmed Dede
Üştib (Rumili)	: Tâlibî Dede
İzmir	: Sâkîb Dede
Lârende (Karaman)	: Cünûnî Dede Efendi, Dâlî Dede, Sâlih Zihî Dede, Kerîm Dede
Bosna	: Dervîş Habîbî, Dervîş Kâtibî, Dervîş Mezâkî, Dervîş Nutkî
Manastır	: Hâfız Manastırî
Muğla	: Hüdâyî Dede
Kıbrıs (Lefkoşa)	: Hızır Handî Dede, Siyâhî Mustafa Dede
Elbasan Köyü (Rumilinde)	: Dervîş Osman Sîneçâk

¹ Abdülbaki Gölpınarlı (1983). *Mevlana'dan Sonra Mevlevilik*. İstanbul. 329-363.

Bağdat	: Dervîş Zihnî-i Necef-zâde, Rûhî-i Bağdâdî, İlmî Dede, Azîz Dede, Yahyâ Dede
Ankara	: Rusûhî Dede, Dervîş Şehlâ
Siroz (Rumili)	: Rahmetu'llâh Dede, Dervîş Sâfi, Adnî Dede
Belgrad	: Sa'îdâ Dede
Yenişehir (Bursa)	: Semâhat Ömer Dede, Dervîş Şûrî-i Meczûb
Gelibolu	: Hazret-i Agazâde Muhammed Dede
Selanik	: Hazret-i Ahmed Dede, Müneccimbaşı, Dervîş Ma'nevî
Edirne	: Hazret-i Enîs Receb Dede, Enîsî Mustafa Dede, Hâfız Dede, Dervîş Şehîdî, Dervîş Mûnis, Neşâti Dede, Dervîş Vehbî
Kütahya (Germiyan)	: Ahî Sâdik, Celâl Ergûn, Dervîş Hüsâm, Zeynü'd-dîn Efendi, Şâh Çelebi Efendi, Şâh Muhammed Çelebi
Tavşanlı	: Esîf Muhammed Dede
Mora	: Dervîş Ahmed
Üsküdâr	: Dervîş Ahmed Ânî
İstanbul	: Dervîş Üveys, Dervîş Cevrî, Dervîş Hayâtî, (Eyüp), Dervîş Hasîb, Dervîş-i Diger, Dervîş Hasan Zihnî, Resîmâ Ahmed Dede (Üsküdâr), Şekîb Dede, Dervîş Şânî, Dervîş Şeydâ, Sadrî Dede, Dervîş Safâyî (Kasım Paşa), Arzî Dede, Gâlib Dede, Dervîş Firâkî, Dervîş Fevzî, Nâyî Osman Dede, Dervîş Neyyir
Kefe	: Dervîş Bekâyî, Dervîş Şefî'î
Manisa	: Dervîş Muhammed Birrî, Dervîş Kâmilî
Konya	: Dervîş Pervâne, Dervîş Hâfız, Dervîş Çelebi Efendi, Dervîş Dede, Dervîş Receb Tarîkatî, Seyyid Ali Mesnevîhân, Dervîş Samtî, Kâsım Dede, Nesîb Dede, Dervîş Niyâz, Yusuf Dede
Saray Bosna	: Tevekkülî Dede, Nazmî Dede
Karahisar	: Dervîş Tâbî, Dervîş Şeydâ, Dervîş Nûrî, Dervîş Yakîn, Yahyâ Efendi
Hemedân	: Abdü'l-vehhâb Hemedânî
Peçe	: Ârif Dede
Aydın (Tire)	: Dervîş Arşî, Dervîş Nigâhî
Vardar Yenicesi	: Dervîş Derûnî, Dervîş Garîbî, Yusuf Sîneçâk
Şam	: Dervîş Aysî
Priştine	: Dervîş Azmî
Kilis	: Fakrî Dede
Akhisar	: Dervîş Ferrûhî
Akşehir	: Kemal Ahmed Dede
Güzelhisar	: Dâlî Dede
Isparta	: Şeyh Muhammed Teberdâr
Debre (Rumili'nde kasaba)	: Vecdî Dede
Belen (Rumili)	: Dervîş Nehcî
Van	: Dervîş Vehbî-i Kadîm

A) GEZDİĞİ YERLER:

Gezilen yerlerin adları belirtilirken gezme nedeni üzerinde durulmamıştır. Ancak “niçin” çok gezdiği, “hangi” amaçla başka yerlere gittiği ve oradan ayrıldığı, üzerinde ısrarla durulan hususlar arasındadır.

B) KALDIĞI TEKKELER:

Dervîş ya da şeyh olan şâirlerin hayatlarında mutlaka tekke vardır. Hatta bazılarının hayatı tamamen tekkede geçmiştir. Mevlevilikte tekkenin yerini ve önemini belirtmesi bakımından Esrâr Dede Tezkiresi, diğer tezkirelere göre çok daha zengin bir kaynaktır. Hiç bir tezkire, şâir-tekke ilişkisini bu eserdeki kadar geniş ve ayrıntılı biçimde vermemiştir. Diğer tezkirelerde malûmat olarak yer alan “tekke”, bu tezkirede mutlaka belirtilmesi gereken bir unsur olmuştur.

C) SOSYAL İLİŞKİLERİ:

Şâirlerin kimlerle sosyal ilişkilerde bulunduğu ya da bulunabildiği onların sosyal hayattaki konumunu yansıtmaya bakımından yararlıdır. Ancak bu tezkirede sosyal ilişkilerin, her zaman kurulabilen ilişkiler olmadıklarını belirtmek gerekir. Bunlar zaman zaman ve çeşitli nedenlerle kurulabilmiştir ve iki ana grupta toplanmaktadır:

1.Saray Çevresiyle Olan İlişkiler: Tezkiredeki Mevlevî şâirlerinin sosyal ilişkileri içinde önde geleni saray çevresiyle olan ilişkilere dir. Saray çevresi içinde şâirin ilişki kurduğu ya da kurmasının önemli olduğuna tezkirecinin inandığı, hattâ bunu vurguladığı şahsiyet pâdişah'tır. Esrâr Dede, Osmanlı pâdişahları ile Mevlevî şâirleri arasındaki ilişkilere yer yer değinmiştir. Bir şâirin ve özellikle Mevlevî şâirinin pâdişahla olan çeşitli ilişkilerine değer verilmesi dolaylı biçimde ifade edilmiştir. Saygılı bir üslûpla anlatılan pâdişah-Mevlevî şâiri arasında meydana gelen ve iltifâta dayalı olayların yanında, pâdişahla Mevlevîlerin arasını olumsuz yönde etkileyen olaylara da yer verilmiştir.

2.Şâirlerle Olan İlişkiler: Tezkirelerde şâirlerin yaşadıkları çevrede bir diğer ilişkileri, şâirlerle olmuştur. Esrâr Dede Tezkiresi, diğer tezkirelere göre bu ilişkilere daha az yer vermiştir. Mevlevî şâirlerinin diğer şâirlerle olan ilişkilerinin az olması, onların farklı bir çevrede yaşamalarından dolayıdır. Yaşanılan çevrenin her yönüyle Mevlevîliğe ait olması, bunun en önemli etkeni olmuştur.

D. ÖĞRENİMİ VE YETİŞMESİ :

Esrâr Dede, tezkiresinde Mevlevî şâirlerinin iyi ve sağlam bir eğitimden geçip câhil olmadıklarını kanıtlamak düşüncesini sürekli olarak taşımıştır. Tarikat disiplini en küçük ayrıntısına dek uygulayan ve dönemleri için güçlü bir eğitim kurumu olan Mevlevîhâneler, Mevlevî şâirlerinin yetişmelerinde çok önemli bir işlev görmekte idirler. Esrâr Dede, dolaylı-dolaysız, bilinçli-bilinçsiz olarak daha çok bu hususlarda ayrıntılara girmiştir.

E. RESMÎ GÖREVLERİ:

Tezkireler, şâirlerin meslek ve mevki durumlarına değinmişlerdir. Devletin en yüksek makamlarından en alt kademelerine kadar çeşitli mevkilerde bulunan şâirlere ilişkin ayrıntılı ya da genel anlamda bilgilere bu eserlerde rastlanmaktadır. Esrâr Dede Tezkiresi'nde diğer tezkirelerde olduğu gibi şâir olmakla beraber resmî bir görevi de yürüten şâirlerle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Her yönden yüksek sayılan makam ve mevkilerin kıymetsiz sayılıp Mevlevî olunması, tezkireci için önemli bir kanıt ve aynı zamanda ulaşılmaması da gereken bir amaçtır.

F. MEDENÎ HÂLİ:

Tezkirelerde şâirlerin evliliğine ve çocuklarına ilişkin bilgiler oldukça az ve yetersizdir. Çocuklarının adları, sayıları, ne iş yaptıkları, eşleri, eşlerinin nitelikleri üzerine yapılan tanıtımlar sınırlıdır. Hatta en az bilgi verilen tanıtımlardan birisi de bu husustadır. Şâirlerin aile hayatlarını doğrudan ilgilendiren ve özellik taşıyan bu gibi bilgilerin verilmemişlerinin nedenleri vardır. Bunların başında aile ya da özel hayatın “mahrem” kabul edilişi ve toplumun böyle konulara karşı takınmış olduğu son derece hassas tavır gelmektedir.

Esrâr Dede için, bir başka zorluk da tarikatlerde görülen ve bir yaşama biçimi olarak kabul edilen “evlenmeme” tutumudur. Çileli ve meşakkatli bir tekke hayatı içinde yaşayan dervîşlerin, evlilik gibi kendine özgü sorumlulukları olan bir hayatı tercih etmedikleri görülmektedir. Bu, onlar için bir zorluktur. Şeyhten izin alarak evlenen şâirlere rastlanması bu zorluklarının kanıtıdır. Evlenenlerin de Mevlevî çevresinden evlenmeleri, buna zorlanmaları, bu çevrenin darlığını ve kapalılığını bir başka açıdan kanıtlamaktadır.

G. ÖLÜMÜ, ÖLÜM YERİ VE TARİHİ:

Esrâr Dede Tezkiresi, şâirlerin ölümleriyle ilgili bilgilere yer vermede diğer tezkirelerle ortak noktalara sahiptir. Farklılık olarak görülen, şâirlerin ölümü olayına değinmenin tercihindedir. Esrâr Dede'nin şâirlerin ölümlerini belirtirken üzerinde ayrıntılı olarak durduğu Mevlevî şâirleri, aynı zamanda Mevlevîler arasında sevilip sayılan ululardır. Bu bakımdan ölüme bakış tarzı tarikatle ilgili bir hayatın izlerini taşımaktadır. Ayrıca bu tanıtımların çok zenginlik taşıdığı ve tezkirede ilgi çekici bir alt bölüm olduğunu da belirtmeliyiz.

H. BEDEN YAPISI, KİŞİLİĞİ:

Diğer tezkirelerde görülen şâirlerin fizikî ve bedenî özelliklerine ilişkin bilgi ve tanıtlar, bu tezkirede yok denilecek kadar azdır. Dolaylı ya da dolaysız olarak verilen birkaç bilgi dışında bedenî özelliklere ait bilgiler istisnâ oluşturmaktadır.

2.1.4.2. EDEBİ KİŞİLİKLE İLGİLİ BİLGİLER:

A. ŞİİRE BAŞLAMASI VE YETİŞMESİ:

Tezkireler, şâirlerin şiire başlayış nedenleriyle, vesilelerine değinmişlerdir. Şiire başlayışta şiire heves, meyl, arzu, rağbet vb. gibi etkenler rol oynamaktadır. Bu başlayışta, şâirin yaradılış bakımından şiire yetenekli olması da bir başka ve önemli etkindir.

Esrâr Dede Tezkiresi'nde ise, şâirlerin şiire başlamaları, yönelişleri ve yetişmeleri, açıklamalı bir biçimde tanıtmaya ve incelemeye tâbi tutulmamıştır.

B. MAHLASI:

Esrâr Dede, mahlasları belirtirken genel anlatıma başvurmuştur ve şâirlerin mahlas seçmesi, mahlas alma nedeni, mahlas alması, mahlas ile hayatı arasındaki uygunluk, şeyhinin ihsân buyurduğu mahlas ikilikleri ve çift mahlas kullanma gibi hususlara değinmiştir. Mahlasla ilgili bilgilerde tezkireci ayrıntıya girmemiştir. Hatta mahlası hakkında açıklayıcı bilgi verdiği şâirler de eserde fazla değildir.

C. ESERLERİ:

Bilindiği gibi tezkirecilerin amacı "şâiri tanıtmaktır." Eserleriyle ilgili verilen tanıtmaya bilgileri ise şâirin sadece bir yönünü ilgilendirmektedir. Esrâr Dede Tezkiresi'nde, Mevlevî şâirlerinin eserleri üzerine çeşitli bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerin her zaman geniş ve ayrıntılı biçimde verildiği söylenemez. Ancak tezkirecinin yeterli bilgiye sâhip olduğu durumlarda geniş ve ayrıntılı bilgilerin olduğu da görülmektedir. Ayrıca Mevlevî büyüklerinin eserleri de daha genişçe tanıtılmıştır. Dîvân'ı olan şâirlerin belirlenmesi genel ifâdelerle olmakla birlikte bu tanıtlarda eserin çeşitli nitelikleri de belirtilmiştir.

D. NAZİRELERİ:

Esrâr Dede Tezkiresi'nde geniş ve ayrıntılı eleştiriler yapılmamış ve bu eleştiriler, daha çok genel bilgi vermek amacıyla yapılmıştır. Mevlevîhânelerde "şu'arâ-yı ihvân"ın birbirine nazîreler yazması, şâirin yazdığı şiire şeyh ya da ünlü bir şâirce nazîre yazılması, yazılan nazîrelerin kime yazıldığına belirtilmesi gibi hususlarda Esrâr Dede, genel anlamdaki bilgileri dolaylı ve dolaysız olarak belirtmiştir.

E. ŞÂİRLİĞİ:

Esrâr Dede Tezkiresi, edebî eleştirilerde bulunan tezkireler gibi değildir. Şâirlerin edebî yönleri hakkında kalıplaşmış, klişe yargılara oldukça genel ifadelerle değinilmiştir. Takdir ve övgü bu yargıların temelini teşkil etmiştir. Çünkü, Esrâr Dede'ye göre tezkireciler, şâirlerin isimlerinin ifadesinde hayli intizâm güzelliği peşinde koşmuşlardır. Halbuki Kıyâmet gününe kadar sürecek olan "tarîka-i celîle-i Mevlevîyye'nin e'izze-i kirâmının" herbirisi için hususî bir kitâb yazılmağa yetecek bilgi kaynakları mevcut olup şiirleri ve tavırları kitaplar dolduracak zenginliktedir.

F. ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER:

Daha önce de değinildiği gibi Esrâr Dede, Şeyh Gâlib'in kitaplardan ve mecmu'alarından seçerek cem ettiği şiirlere hâl tercümesi ilâve etmiştir. Ancak bu noktada Esrâr Dede'nin tam anlamıyla Şeyh Gâlib'e bağımlı kaldığını söyleyemeyiz. Tezkireci, şiir seçme işinin nedenlerini geçmiş tezkirecileri tenkid ederek belirttikten sonra şiir seçiminin zorluğuna dikkat çekmiştir. Çünkü Mevlevî zevâtının

çeşitli eserleri farklı mecmu'alardadır. Bu mecmu'alardan derleyerek tezkire yazmak zordur. Tezkireci bu zorluğun dikkate alınmasını istemiştir. Her ne kadar Esrâr Dede, Şeyh Gâlib'in "eş'âr-ı huçeste"yi kendisine verdiğini naklediyorsa da Garibî maddesinde "şiiir ve inşâda Şeyh Gâlib emrederse tafsîl ederiz" kaydı ile konuya farklı bir açıklama getirmektedir. Esrâr Dede'nin de kendi bildiğince ve arzu ettiğince örnek aldığı kesindir, fakat alınan bu örnekler için şeyhine danıştığı ve onun görüşü doğrultusunda işlem yaptığı da muhakkaktır. Böylece verilen örnekler ya Şeyh Gâlib tarafından bizzat seçilmiş ya da onun bilgisi ve denetimi altında tezkireye alınmış olmalıdır.

2.1.4.3. TEZKİRE'NİN KAYNAKLARI

A. ŞU'ÂRA TEZKİRELERİ:

Tezkire-i Şu'âra-yı Mevlevîyye'nin en önemli kaynakları tezkirelerdir. Esrâr Dede, çağdaşı olanlar dışındaki Mevlevî şâirlerinin hal tercümelerini şu'âra tezkirelerinden yararlanarak yazmıştır. Ancak her zaman bu yolu takip ettiği söylenemez. Hatta daha tezkiresinin başlangıç bölümünde tezkirecileri eleştirmiştir. Kendisinin de bir Mevlevî şâiri olması nedeniyle yaptığı bu eleştiriler, şüphesiz hissi temellere dayanmaktadır.

B. MEVLEVÎ KAYNAKLARI:

Tezkirenin Mevlevî şâirleri tezkiresi olması Esrâr Dede'yi Mevlevî kaynaklarına da yöneltmiştir. Tezkirecilerin Mevlevî şâirlerine gereken önemi vermemeleri ya da az vermeleri gibi nedenler bunda etken olmuştur. Yazılı ve sözlü olan Mevlevî kaynakları tezkireyi meydana getiren Mevlevî şâirleri için en önemli kaynaklardır. Bunun yanında bu kaynakların güvenilir olmaması ise aynı önemi azaltmıştır.

Esrâr Dede'nin kaynaklardan faydalanırken takip ettiği usûlü maddeler halinde ve şu şekilde belirlemek mümkündür:

1. Tezkirelerden alınan bütün bilgiler, şâirlerin Mevlevîlik yönlerini açıklamak amacıyla ya da mevlvîliğine gölge düşürücü bir durumu sezdiği yerlerde bu bilgilere cevap verici bir mahiyette kullanılmıştır.

2. Esrâr Dede, kaynak eserlerden birisinde bulduğu bilgi için, Mevlevîlik duygusunu açıklayıp kanıtlıyorsa, başka kaynaklara yönelmemiş ve kısıtlı da olsa bu bilgilerle yargılara varmak istemiştir.

3. Tezkireci Mevlevî şâirlerinin, Mevlevî çevresindeki ve kişiliğini yüceltici anlamdaki ilişkilerini ayrıntılı biçimde açıklamıştır. Kaynaklarına zaman zaman bu amacına ulaşmak için yönelmiştir.

4. Esrâr Dede, kaynakları arasında olan şu'âra tezkirelerinin nesnellliğini ölçü olarak almamış ve Sefîne'nin etkisinde kalmıştır. Bütün şâirlerin tanıtımında taraflı ve amaçlı bir yol izlemiştir.

5. Tezkirelerle Mevlevî kaynaklardaki bilgilerin çeliştiği noktalarda, tezkireci Mevlevî kaynaklarını tercih etmiştir. Bu konuda Mevlevî kaynağı yetersiz ise ve bu bilgi, şâiri olumsuz biçimde nitelendiriyorsa tezkireci yorum yaparak tezkirecilerin Mevlevî şâirlerini iyi tanıtmadıklarını, hatta kasıtlı davranışlarını ileri sürmüştür.

6. Tezkirelerin, Mevlevî şâirlerine yer verme tercihlerini düzeltmede Esrâr Dede başarılı değildir. İleri sürdüğü hususlar çerçevesinde yer alan şâirleri, kaynaklarından araştırıp inceliyerek özgün biçimde tanıtip değerlendirmemiştir. Tezkire yazarlar diyerek suçladığı ise her zaman "Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi" olmuş, Lâtîfî ve Sâfayî hakkında ise hiç bir suçlamada bulunmamıştır. Ancak yine de Âşık Çelebi Tezkiresi en çok müracaat ettiği şu'âra tezkiresi olmuştur.

7. Sefîne, Esrâr Dede'nin ayrıntılarda başvurduğu önemli ve zengin bir kaynak olmuştur. Eser, tezkire özelliği taşımamaktadır ve tezkireci de bunun farkındadır. Ancak gerek duyduğu bilgileri bu kaynaktan alırken titizlik göstermiş ve "şâirler tezkiresi" yazdığını unutmamıştır. Mevlevî sözlü kaynaklarının da kullanılmasında bu yol izlenmiş ve tezkireye uygun özellik taşıyan ve şâiri tanıtan bilgileri almıştır. "Kütüb-i Tevarîh"den ise kaynak bulma zorluklarında ve eski Mevlevî şâirlerinde yararlanmıştır.

8. Esrâr Dede, tezkiresinde genel olarak tezkire geleneğine bağlı kalmış ve biçimce aynı yolu izlemiştir. Bununla birlikte bazı tezkirelerden daha fazla etkilenmiştir. Âşık Çelebi Tezkiresi'ndeki çevre etkenine önem verilmesi ve şâirin bu açıdan incelenip tanıtılması Esrâr Dede'ye bir model olmuş ve o da şâiri Mevlevî çevresi içinde inceleyip tanıtmıştır. Hasan Çelebi ve Sâlim Tezkiresi münşiyâne, uzun tamlamalı ve süslü bir üslûpla Esrâr Dede'ye örnek olmuştur. Sefîne ise saygılı, oldukça ağdalı, ağır bir üslûp özelliği ile etki etmiştir. Esrâr Dede, Sâkîb Dede'nin Mevlevî uluları arasında yer alan

şâirleri tanıtırken kullandığı oldukça ağır ve süslü olan üslûbunu ve dilini, biraz daha sadeleştirerek, ancak etkisinden de kurtulamayarak tezkiresinde kendisine örnek almıştır.

9. Esrâr Dede için, yararlandığı bütün kaynakları titiz ve uzun bir çalışmadan sonra değerlendirmiştir kanaatine varılamaz. Tezkirecinin Hâtîme’de de belirttiği gibi eser iki ayda tamamlanmıştır. Mevlevî çevresinde uzun müddet kalmayışı, emirle tezkire yazmaya başlaması, ilk Mevlevî tezkirecisi oluşu gibi zorunluluklar, onun, şâirleri her yönüyle tanıtmamasını engellemiştir. Ancak Esrâr Dede yer yer düştüğü olumsuzluklara rağmen bir Mevlevî Şu’arâ Tezkiresi yazmaya layık olduğunu kanıtlamış ve nesnel bir bakışla kendisine verilen görevi başarmıştır.

2.1.4.5. NÜSHA TAVSİFLERİ VE ŞECERE

S 1. Süleymâniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi Mülhâkı, No: 109

İstinsah Tarihi	: H. 1211/M.1796
Müntensih	: Sinoplu Mevlevî Dervîş Hüseyin
Kitap ölçüleri	: 305x160-203x98 mm.
Cilt	: Kırmızı, meşin, miklepli ve küçük şemseli
Varak	: 120 varak
Satır	: 31
Yazı	: Türk işi tezhibli, cl: ilk çift sayfa yaldızlı, diğerleri kırmızı, kağıt: cilâlı esmer, fihristte şâirlerin kaynaklarına kısaltılmış, harflerle ve şifre biçiminde işaret edilmiştir. Vakıf mührü vardır.
Baş	: Elhamdüli'l-lâhi'lezî ûhiye ila ibâdihi hakâyıku'l-akvâli ve salavâtihi ale'r-resûlil-lezî... ammâ ba'd bu fakîr-i pâdergil a'nî Dervîş Esseyyid Esrâr-ı şikeste dil...
Son	: Tahrir olman zevât hakkı Anlardaki kâl u hâl hakkı Esrâr'ı o hayle pey-rev eyle Âgâh sadâ-yı bişnev eyle Nüshalar içinde en eski olan nüshadır. Yıldızlı sayfanın (1b) kenarına yazılan bir şerh, nüshanın önemini belirlemektedir: İşbu kitâb-ı müstetâb Merhûm Dervîş Esrâr'un Galata Mevlevîhânesi'ne vakf itdigi kütüb-i mevkûfedendür.

Ü1 2. Üniversite Kütüphanesi, No:3894

İstinsah Tarihi	: H. 1260/M. 1844
Müntensih	: Ali Rıza Neygân-ı Kıtmîr Hazret-i Mevlevî
Kitap Ölçüleri	: 260x190 mm
Cilt	: Vişne çürüğü, meşin
Varak	: 199
Satır	: 19
Yazı	: Rik'a kırması, kağıt muhtelif renkli Avrupa kağıt
Baş	: Elhamdüli'l-lâhi'lezi ûhiye ila ibâdihi hakâyıku'l-akvâli ve salavâtihi ale'r-resûlil-lezî... ammâ ba'd bu fakîr-i pâdergil a'nî Dervîş Esseyyid Esrâr-ı şikeste-dil...
Son	: Tahrîr olman zevât hakkı Anlardaki kâl u hâl hakkı Esrâr'ı o hayle pey-rev eyle Âgâh-ı sadâ-yı bişnev eyle Eski bir nüshadır.

Ü2 3. Üniversite Kütüphanesi, No: 9620

İstinsah Tarihi	: -
Müstensih	: -
Kitap ölçüleri	: 245x60mm.

Cilt : Sırtı siyah, meşin, üstü ebrû kaplı.

- Varak : 101
 Satır : 33
 Yazı : Nesih, kağıt aharlı, ince ve sarı
 Baş : Elhamdü'l-lâhi'lezî ûhiye ila ibâdihi hakâyıku'l-akvali ve salavâtihi ale'r-resûlil-lezî... ammâ ba'd bu fakîr-i pâdergil a'nî Dervîş Esseyyid Esrâr-ı şikeste-dil...
 Son : Tahrîr olunan zevât hakkı
 Anlardaki kâl u hâl hakkı
 Esrâr'ı o hayle pey-rev eyle
 Âgâh-ı sadâ-yı bişnev eyle
 Eski bir nüsha olduğu anlaşılmaktadır. Şerhde istinsah tarihinin H.1222/M.1807 olduğu belirtilmekle birlikte "müstensihi" belli değildir. Süleymâniye Nüshası esas alınmakla beraber yer yer kısaltılmıştır.

Ü3 4. Üniversite Kütüphanesi, No: 89

- İstinsah Tarihi : H.1320-22 Zilhicce- 15 Şubat 1904, Salı.
 Müntensih : Muhammed Nâ'il b. Mehmed Râgıb Çürdük-zâde, Hariciye Nezâreti Tabi'iyet Kalemî Evrak Odası Mümeyyizi.
 Kitap ölçüleri : 335x220-200x115 mm.
 Cilt : Sırtı meşin, kahverengi.
 Varak : 159 (318 sayfa).
 Satır : 23.
 Yazı : Rik'a, kağıt süper fine Avrupa mavi kağıt.
 Baş : Elhamdü'l-lâhi'lezî ûhiye ila ibâdihi hakâyıku'l-akvâli ve salavâtihi ale'r-resûlil-lezî... amma ba'd bu fakîr-i pâdergil a'ni Dervîş Esseyyid Esrâr-ı şikeste-dil...
 Son : Tahrîr olunan zevât hakkı
 Anlardaki kâl u hâl hakkı
 Esrâr'ı o hayle pey-rev eyle
 Âgâh-ı sadâ-yı bişnev eyle
 Yeni bir nüshadır. Müstensihin şerhi tezkireyi tanıtıcı mahiyettedir: "Esrâr Dede merhum bu kitâbı müsvedde halinde terk itdiği ve andan ancak birkaç nüsha istinsah olunmakla beraber cümlesi de hata-âlûd olup asıl müsvedde ise görülemediği cihetle istinsah itdiğim nüshanın yanlışları eğerce hîn-ı tebyîzden mümkün mertebe ve karîne-i siyâk u sibâk ile tashîh edildiyse de ba'zı mahalleri hiç okunamadığından ve ba'zı dahi noksan görüldüğünden bi'z-zarûre bu nüshamız hatâ ve noksandan sâlim olamadı.

Ü4 5. Üniversite Kütüphanesi, No: 1247

- İstinsah Tarihi : H.1276/M.1859.
 Müstensih : Ali Rıza b. Mustafa Nuriyyü'l-Üsküdârî.
 Kitap ölçüleri : 240x150-180x80 mm.
 Cilt : Sırtı meşin, üstü ebrûlî kaplı, miklepli, eski cilt.
 Varak : 172.
 Satır : 21.
 Yazı : Ta'lîk, Yazı kenarları kırmızı mürekkeble cetvellidir. Ana başlıklar kırmızı mürekkeble, diğer yazılar siyah mürekkeble yazılmıştır.
 Baş : Elhamdü'l-lâhi'lezî ûhiye ila ibâdihi hakâyıku'l-akvâli ve salavâtihi ale'r-resûlil-lezî... ammâ ba'd bu fakîr-i pâdergil a'nî Dervîş Esseyyid Esrâr-ı şikeste-dil...
 Son : Tahrîr olunan zevât hakkı
 Anlardaki kâl u hâl hakkı
 Esrâr'ı o hayle pey-rev eyle
 Âgâh-ı sadâ-yı bişnev eyle

M 6. Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Efendi, No: 756

- İstinsah Tarihi : -
 Müstensih : A. Nâci.
 Kitap ölçüleri : 210x145-165x110 mm.
 Cilt : Meşin, vakıf mührü vardır.

Varak	: 204.
Satır	: 17.
Yazı	: Rik'a, kağıt Venedik.
Baş	: Elhamdü'l-lâhi'lezî ûhiye ila ibâdihî hakâyıku'l-akvâli ve salavâtihî ale'r-resûlil-lezî... ammâ ba'd bu fakîr-i pâdergil a'nî Dervîş Esseyyid Esrâr-ı şikeste-dil...
Son	: Tahrîr olunan zevât hakkı Anlardaki kâl u hâl hakkı Esrâr'ı o hayle pey-rev eyle Âgâh-ı sadâ-yı bişnev eyle Yeni bir nüshadır. Ali Emîrî tarafından yazdırıldığı tahmin edilmekte olup Ü3 nüshasından yazılmış izlenimini vermektedir.

AS 7. Agâh Sırrı Levend Ktp. (Atatürk Üni. Ktp.)

İstinsah Tarihi	: H. 1313/M. 1895.
Müntensih	: Zühdiyyü'l-Mevlevî b. Şefik Ali.
Kitap Ölçüleri	: 135x210-80x145 mm.
Cilt	: Meşin ciltli, miklepli, şemslî.
Varak	: 328 (656 sayfa).
Satır	: 13.
Yazı	: Başlıklar, kıt'alar ve âyetler kırmızı mürekkeble, diğer yazılar siyah mürekkeble yazılmıştır. Yazı rik'a el yazmasıdır.
Baş	: Elhamdü'l-lâhi'lezî ûhiye ila ibâdihî hakâyıku'l-akvâli ve salavâtihî ale'r-resûlil-lezî... ammâ ba'd bu fakîr-i pâdergil a'nî Dervîş Esseyyid Esrâr-ı şikeste-dil...
Son	: Tahrir olunan zevât hakkı Anlardaki kâl u hâl hakkı Esrâr'ı o hayle pey-rev eyle Âgâh-ı sadâ-yı bişnev eyle

AR 8. Ahmed Remzi Efendi'nin Özel Kütüphanesi

İstinsah Tarihi	: 1347-Gurre-i Receb/m. 1928
Müstensih	: Ahmed Remziyyü'l-Mevlevî b. Şeyh Süleyman Atâu'llâhu'l-Mevlevî Ahmed Remziyyü'l-Mevlevî b. Şeyh Es-Seyyid Süleyman Turâbiyyü'l-Mevlevî.
Kitap Ölçüleri	: 215x145-150x80 mm.
Cilt	: Bezden yeni cilt.
Varak	: 456 sayfa.
Satır	: 17.
Yazı	: Siyah mürekkeble rik'a.

Ahmed Remzi Efendi, bu nüshanın 435. Sayfasında istinsah kaydında bazı bilgiler vermiştir: “Şu tezkire-i lâtime 18 sahifeye kadar bir zat tarafından yazılıp Yenikapı Mevlevîhânesi post-nişini Mehmed Abdül-bâkî Dede Efendi'de bulunduğu gibi Dîvân-ı Muhâsebât Re'is-i esbâkî Merhum İsmâ'il Zühdi Bey'in-Ahkar mahlasıyla eş'âr-ı Mevlevîyanesi vardır- hatt-ı destiyle muharrer tam bir nüsha da yine mûmâ-ileyhde mevcut idi. Noksan nüshayı fakîre ihdâ, Zühdi Bey'in yazdığını istinsah etmek üzere i'âre buyurdılar. Ahmed Remziyyü'l-Mevlevî, Gurre-i Receb 1347

Tezkirenin bu nüshasının 436. Sayfasında ise Zühdi Bey'in nereden istinsah ettiğini belirtmemiş, ancak 1313 senesi muharrem-i evâhirinde tahrîr ettiğini kaydetmiştir: “Temmetü'l-kitâb alâ yedi az'âfu-ibâdu'l-lâhu'l-kavî Ahkar Zühdiyyü'l-Mevlevî fi-avâhır-ı'l-Muharremi'l-harâm li-seneti selâse ve aşere ve selâseti'l-mi'etin ve el-min hicreti min lehi'l-izzü ve ş-şeref.

Ahmed Remzi Efendi Kütüphanesi'ne ait olan bu nüshanın 3-17 ve 278-436. Sayfa aralarını Ahmed Remzi Efendi bizzat kendisi yazmış, 18-227. Sayfa aralarının müntehisi belli değildir. Ancak Zühdi Bey'in yazdığı nüshadan istinsah edilmiştir. (Rusûhî Baykara, Mehmed Esrâr, Mez. Tezi, s. 3-4)

Zühdi Bey'e ait olan nüsha Âgâh Sırrı Levend Kütüphanesi'nde mevcut olan nüshadır.

F 9. Flügel Katalogu, II. F 412 ¹

İstinsah Tarihi : 15 Cemâziyyü'l-Sânî 1246-1 Kânûn-ı Evvel 1830.
 Müstensih : Mevlevî Dervîşi Mustafa.
 Kitap Ölçüleri : 409x65 mm.
 Varak : 183.
 Satır : 21.
 Yazı : Nesih, serlevhalar ve önemli kelimeler kırmızı mürekkeble yazılmıştır.
 Kağıt, saman sarısı renginde çok çekmiş, okunaklı.
 Baş : Elhamdü'l-lâhi'lezi'uhîye ila ibâdihi hakâyıku'l-akvâl...
 Bu eser, katalogda Hammer'in yaptığı yanlışlığa uyularak Şeyh Gâlib'in gösterilmiştir.

10.Bibl, Nat. Suppl. T.1090²
 İstinsah Tarihi : H.1224/ M.1809
 Müstensih : İshak b. Muhammed
 Kitap Ölçüleri : 225x136 mm
 Varak : 150.
 Yazı : Nestâlik.

11.Mevlânâ Müzesi Yazmalar Katalogu, Abdülbaki Gölpınarlı, TTK Basımevi.

Ank. 1967, C.I, s. 186-187
 İstinsah Tarihi : H.1255/ M.1839.
 Müstensih : Muhammed İzzet
 Cilt : Kenarı zencirek cetvelli, düz, mıklepli
 Varak : 163.
 Satır : 25.
 Yazı : Nesih, isimler ve dikkati çekmesi gereken yerler surhla yazılmıştır.
 Baş : Elhamdü'l-lâhi'lezi...
 Son : ---

12. Kahire Nüshası³

13.Semâhâne-i Edeb, Ali Enverî Esrâr Dede Tezkiresi'nden seçtiği 191 şâirin hal tercümesini özetleyerek eserini meydana getirmiştir. Eser H. 1309/M. 1891 yılında tamamlanmış ve İstanbul'da basılmıştır.

Mehmed Ziyâ, "Yenikapı Mevlevihânesi" adlı eserinde, tezkirenin bir nüshasını gördüğünü ancak Yenikapı Mevlevihânesi'nin 14 Kasım 1903 tarihinde geçirdiği bir yangında çoğu yazma ve ender bulunan eserlerin yandığını kaydetmektedir.⁴ Mehmed Ziyâ'nın Yenikapı Mevlevihânesi'nde gördüğünü kaydettiği muhtemelen müellif nüshasının bu yangında yanmış olabileceği söz konusudur.

¹ Gustave Flügel (1865). *Die Arabischen Persischen und Turkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek Zu Wien*. C. II. F. 412.

² E. Blochet (1928). *Catalogue des Manuscrits Persian de la Bibliothegue Nationale*. C. I. Paris. 161.

³ Bkz. Fihrisü'l- Mahtûtâti't-Türkiyyetü'l-Osmâniyye (1987). C. I. Kahire. 154; Osman Horata (1998). *Esrar Dede, Hayatı, Eserleri, Şiir Dünyası ve Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 39.

⁴ Mehmet Ziya (ty.). *Yenikapı Mevlevihanesi*. Hzl. Yavuz Senemoğlu. İstanbul.139, 219.

SONUÇ

Büyük Türk düşünür ve şâiri Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin vefatından sonra onun fikirlerinden ilham alarak kurulup şekillenen Mevlevîlik, edebiyatımızda bir Mevlevî Edebiyatı'nın doğuşuna yol açmıştır. Gerçekten de edebiyatımız içinde bir Mevlevî duyusundan ve duyarlılığından söz edebileceğimiz edebiyat alanı meydana gelmiştir. Bu alan edebiyatımız için hem ayrı bir Mevlevî-Divân Edebiyatı meydana getirmiş, hem de Divân Edebiyatı'nı dolaylı bir şekilde etkileyerek varlığından derin izler bırakmıştır.

Edebiyatımızın büyük şâirlerinden Şeyh Gâlib, ilk olarak mecmualarda veya Mevlevîlerin husûsi defterlerinde şiirleri yazılmış olan Mevlevî şâirlerini bir araya toplayan bir Mevlevî şâirleri tezkiresi yazmaya niyetlenmiştir. Galata Mevlevihânesi'nde şeyh oluşu sebebiyle işlerinin çokluğu bu niyetini gerçekleştirmeyi engellemiştir. Bunun üzerine, bu işi hakkıyla yapacağından emin olduğu Esrâr Dede'ye elinde mevcut olan mecmua ve defterleri vererek, ondan tezkire yazmasını istemiş ve böylece Esrâr Dede, hem Gâlib'in, hem de kendisinin birikimini terki ederek müstakil bir Mevlevî tezkiresi yazmıştır.

Üzerinde çalıştığımız Tezkire-i Şu'ârâ-yı Mevleviyye işte böyle bir niyet sonucunda yazılmıştır. Çalışmamızın girişinde tezkire yazarı Esrâr Dede'nin hal tercümesi verilmiştir. Tezkire yazdığı halde kendisinden bir iki yer dışında hiçbir yerde bahsetmeyen Esrâr'ın hayatı hakkında çok az bilgiye rastlanmıştır. Kırk altı yıl yaşamış olduğu belirlenen tezkirecinin hayatının son altı yılı, Şeyh Gâlib ile birlikte Galata Mevlevihânesi'nde geçmiştir. Daha önceki hayatı hakkında hiçbir şey bilinmemektedir. İhsan Mahvî'nin matbu olmayan Mevlevî Şâirleri adlı eseri çok karanlık noktayı aydınlatacak mahiyette ise de bulunamamıştır. Esrâr'ın Mevlevî ortamında ve muhakkak ki Gâlib'in denetimi ve teşvikiyle yaşadığı altı yıl, kendisi için çok verimli olmuştur. Divân'ı, Tezkire'si ve İtalyanca sözlüğü ile o, edebî değeri yüksek bir sîma olmuştur. Şeyh Gâlib'in gölgesinde kalmış olsa bile çok kaliteli şiirlerini kapsayan Divân'ı ve özgün eseri olan tezkiresi ile şiir ve inşâda müstesnâ bir yer edinmiştir.

Çalışmamız eser ve metin gibi iki temel nokta üzerine inşâ edilmiştir. Eser bölümü bir muhteva incelemesi bölümü olarak düşünülmüştür. İlk olarak tezkire tanıtılmış, edebiyat tarihi açısından önemi ve yeri belirlenmiş ve bazı tesbitlerde bulunulmuştur. Tezkire, örnekleri arasında kendine özgü bir yere sahiptir. Çünkü diğer tezkireler, farklı meşreb ve sosyal tabakalara mensub bütün şâirleri incelemişlerdir. Buna karşılık Esrâr Dede Tezkiresi, sadece Mevlevî şâirlerine yer vermiştir. Dolayısıyla tezkirede mevcut olan şâirlerin tanıtılması, kendisi de Mevlevî olan tezkirecinin Mevlevîlik duyarlılığıyla ilişkili olmuştur.

Tezkire bu sebepten dolayı zaman zaman tenkidlere uğramış ve verdiği bilgilerin güvenilirliği tartışılmıştır. Şuarâ tezkirelerindeki bilgilerle bu tezkiredeki bilgilerin karşılaştırılması yapılmış ve çok az farklılığın olduğu görülmüştür. Şuarâ tezkirelerinin Mevlevî saymadığı Ruhî-i Bağdâdî'nin Mevlevî sayılması ise ünlü şâirin Mevlevî dergâhlarında ve özellikle Konya Mevlânâ Dergâhı'nda uzun süre kalması neticesinde, sözlü kaynaklara akseden bilgilerden kaynaklanmıştır. Ancak Tezkire doksan civarında Mevlevî şâiri için tek kaynak olma özelliğini korumaktadır.

Tezkirenin özellikleri doğrudan doğruya tezkirenin verdiği bilgilerden hareket edilerek incelenmiştir. Bu özellikler şâirin hal tercümesi ve edebî kişiliğiyle ilgili olarak iki başlık altında toplanmıştır. Şâirin biyografik özellikleri olan isim, unvan, lakab, ailesi, soyu, akrabaları, doğduğu yer ve yaşadığı çevre öncelikle tezkirecinin bakışı çerçevesinde incelenmiştir. Bu hususlarda Esrâr Dede'nin model olarak tezkire geleneğinden istifade ettiğini görüyoruz. Mevlevî şâirlerin, biliniyorsa gezdikleri yerler, kaldıkları tekkeler ve üstlendikleri görevler genişçe tanıtılmıştır. Mevlevî şâirleri iki hüviyette görülmüş, ya üst derecede görev taşımışlar ve Mevlevî büyükleri olarak özellikle de şeyhlik göreviyle Osmanlı coğrafyasında mevcut olan mevlevihânelerde bulunmuşlar ya da derviş olarak sessiz ve iddiasız bir hayatı yaşamışlardır.

Tezkire, Mevlevî şâirlerinin doğum yerleri ve yaşadığı çevreyi vermiş olmakla aynı zamanda Mevlevî coğrafyasının da çerçevesini çizmiştir. Bu coğrafya Mevlevihânelerin şiir, inşâ ve mûsikî ortamı yarattıkları dikkate alındığında bütün Osmanlı coğrafyasıdır ve Mevlevîliğin de etki gücünü yansıtmaktadır. Gezilen yerlerin mihveri ise Mevlevihâneler olup şâirler, tekkenin dışına asla çıkmamışlardır. Bilindiği gibi tekkeler devirlerinin aynı zamanda birer eğitim kurumu olduklarından, buralardaki işlerin yürütülmesi bazı sabit görevlerle sağlanıyordu. Tezkirede mevlevihânelerin aşçıbaşılık, zâviyedarlık, türbedarlık, mûsikîşinaslık görevlerini yürüten şâirler olmuştur. Ama asıl görev şeyhlik olduğundan tezkireci, bu görevde bulunan şeyh şâirlerden hiçbir tezkirede olmadığı kadar bahsetmiştir.

Mevlevî şâirlerinin sosyal ilişkileri çok zengin değildir. Tezkireci sarayla olan ilişkilerde çok dikkatli bir üslup kullanmış, Mevlevîleri hiçbir zaman saraydan geçinen kişiler durumunda göstermemiştir. Şeyh Gâlib- III.Selim arasındaki ilişkilerde de Gâlib her zaman istignâ sahibi olarak tasvir edilmiştir. Bir diğer sosyal ilişki mevlvî olmayan şâirlerle kurulmuş, yine Mevlevî şâirlerin itibarlı oluşu kanıtlanmak istenmiştir.

Şâirlerin öğrenimi ve yetişmesi en dikkat çeken tanıtılmalardandır. Esrâr Dede genel olarak

Mevlevî şâirlerin cahil olmadıklarını belirtmek maksadıyla şâirlerin öğrenim durumlarını mutlaka tanıtmıştır. Bu bilgilerde tahsilin mahiyeti her zaman ma'ârif olmuş, medrese tahsilini yarıda bırakarak ya da tamamlayarak mevlevihânelerde sürdürülen irfan tahsiline yönelen şâirlerin bu tercihleri tezkirecinin üzerinde en çok durduğu bir tanıtım şekli olmuştur.

Resmî görevleri benimsememe veya resmî görevi terk ederek Mevlevîliğe intisab etme, Mevlevî şâirlerinin dikkat çekici bir hayat görüşü olmuştur. Tezkireci bu hususu övgü ve takdir dolu ifadelerle belirtmiştir. Resmî görev yapanlar arasında devletin islah veya arabuluculuk ve temsil görevlerini yerine getirenlerden de övgü ile bahsedilmiş ve bundan Mevlevîlik adına gurur duyulmuştur.

Tezkirede Mevlevî şâirlerinin çok az da olsa medenî halleri tanıtılmış, bu tanıtımlarda da yine Mevlevîlik gayretiyle şâirlerin mevlevîlik çevresinden evlendiklerine dikkat çekilmiştir. Bizzat padişahın önerisiyle saray çevresinden evlendirilmek istenen Mevlevî şâirinin, bu öneriyi reddederek mevlevî ortamından evlenmek istemesi tavrı anlamlı bulunmuş, şâirin mâsivâya değer vermediği hissettirilmek istenmiştir.

Esrâr Dede, tezkiresinde tanıtımını yaptığı şâirlerin ölümü, ölüm tarihi ve ölüm yeri hakkında bilgi vermede hassasiyet göstermiştir. Özellikle bazı şeyh şâirlerin kerâmete dayanan ve ilgi çekici olaylarla anlattığı ölümlerini belirtmede, özgün bir tezkireci sayılmalıdır. Tezkirecinin bu hususlarda da Mevlevîlik gayretinin olduğu görülmüş, özellikle bu tanıtımlarda geleneksel tezkirecilik anlayışı yerine, Sâkîb Dede'nin Sefîne'sinden etkilendiği anlaşılmıştır.

Tezkirede beden yapısını tanıtmanın azlığına karşılık, kişilik yapısını tanıtmaya daha fazla yer tutmuştur. Gerek beden, gerekse kişilik yapıları hiçbir zaman olumsuz bir özellik taşımaz. Çirkinlik, özürsüzlük olma, hasislik, cimrilik, kendini beğenme, kibir, rüşvet ve hırsızlık gibi olumsuz sıfatlar hiçbir şâirde tavsif unsuru olmamıştır. Bütün şâirler en güzel hasletlerle tavsif edilmiş, yine bu tezkirede çok yer tutan şeyh-şâirlerin kerâmet göstermesi tezkireciye gurur kaynağı olmuştur. Tezkireciye göre bu durum, Mevlevîlere özgü nadir olaylardandır. Buna rağmen Esrâr Dede, Sâkîb Dede'nin Sefîne'de yaptığı şekilde tezkiresini asla menkıbenâmeye dönüştürmemiş, tezkire yazdığının bilincinde olmuştur. Daha sonra Sefîne'ye bir zeyl yazacağını da işaretini vermiştir.

Esrâr Dede, şâirlerin biyografilerini tanıtmada diğer tezkirecilerin modelini esas almıştır. Onlar kadar sorgulayıcı, eleştirici olmayışı Mevlevîliğinden ve bir Mevlevî tezkirecisi olarak şâirleri idealize etme zorunluluğundan ileri gelmiştir.

Tezkireci şâirlerin edebî kişilikleriyle ilgili bilgilerde diğer tezkireciler gibi bir yol izlemiştir. Mevlevî şâirlerinin şiire başlamaları ve yetişmeleri genellikle Mevlevihânelerde olmuştur. Bilindiği gibi Mevlânâ'dan dolayı Mevlevihânelerde şiir meclisleri kuruluyor, her Mevlevî şâir olmasa da şiirden anlayacak seviye kazanıyordu. Tezkire bu hususları somut bilgilerle açıklamıştır.

Şâirlerin mahlaslarını belirtme, eserleri, nazîreler, şâirliği gibi hususlar da yine Mevlevîlik çevresinde incelenmiştir. Bütün bu edebî kişiliği ilgilendiren hususlarda tezkireci elbette nesnel olamamış, onları övgü ve takdir ifadeleriyle tanıtmıştır.

Tezkirenin kaynakları olarak iki kaynak belirlenmiştir. Esrâr Dede, en önemli kaynağı olan şuarâ tezkirelerinin Tezkiresi'nin mukaddimesinde, Mevlevî şâirlerine gereken değeri vermemekle açık bir şekilde suçlamış ve itham etmiştir. Bu genel suçlama bazı şâirlerin hal tercümelerinde isim zikrederek olmuş ve tezkireci özellikle Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi'yi itham etmiş, Latîfi, Safâyî ve Sâlim'den ise övgüyle bahsetmiştir. Esrâr Dede açıkça suçlamış olsa da şuarâ tezkirelerini kaynak olarak kullanmıştır. Tezkirelerle çelişen bilgilerde onları itham etmiş, diğer durumlarda onların verdiği bilgileri kullanmıştır. Bu tezkireler ve şâirler çalışmada tesbit edilmiş ve dökümü yapılmıştır.

Esrâr Dede'nin tezkiresi için yararlandığı ikinci kaynak Mevlevî sözlü ve yazılı kaynaklarıdır. Bu kaynaklar Sâkîb Dede'nin Sefînesi, Mevlevîlerin hususi mecmuaları ve defterleri ile sözlü nakilleri olmuştur. Tezkireci doksan civarında şâir için bu kaynakları kullanmış, ancak bu kaynakları kullanırken şuarâ tezkireleri için yaptığı gibi tenkidçi olmamıştır.

Esrâr Dede dil bakımında şiirde sadelik taraftarı olmuş ve bunu da uygulamış bir şâirdir. Onun aynı tavrını tezkiresinde izlemediği ve aksine zaman zaman çok yoğun Arapça, Farsça kelimelerle münşiyâne bir üslup meydana getirdiği gözlenmiştir. Bu dil ve üslubun özellikle Mevlevî büyükleri arasında sayılan şâirlerin tanıtımında çok ağırdal ve sanatlı bir nesir diline dönüştüğü de olmuştur.

Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, edebiyatımızda zümre tezkireciliği alanında ilk ve önemli bir eserdir. Şâirleri seçme işlemini Şeyh Gâlib'in, yazma işlemini Esrâr Dede'nin yapmış olması gibi özellikleri bir tarafta bırakılacak olursa, eser, kültür, tefekkür ve irfan tarihimizin teşekkülünde derin ve kalıcı etkileri olan Mevlevîlik alanının meydana getirdiği edebiyatın en somut belgesidir. Tezkire, çeşitli tenkitlere uğramasına ve bir çok eksiklikleri bulunmasına rağmen, 211 şâirin hâl tercümeleri, örnek verilen 2033 beyit Türkçe, 393 beyit Farsça ve 62 beyit Arapça olmak üzere 2488 beyti ve 35 mısra'ı için kaynak olmuş, böylece eser asırlarca oluşturulan bir edebiyat alanını unutulmaktan kurtarmıştır.

BİBLİYOGRAFYA

- Abdulkadiroğlu, Abdülkerim (1985). *İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Asâr li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*. Ankara.
- Ahmed Eflâkî (1953-54). *Menâkibü'l-Arifin (I-II)*. Çev. Tahsin Yazıcı. Ankara.
- Ak, Coşkun (1987). *Muhibbî Divânı*. Ankara.
- Akbatu, Şinasi (1981). *İstanbul Tekkeleri, Silsile-i Meşayih, İslâm Medeniyeti*. İstanbul.
- Aksoy, Hasan (1955). "Esrâr Dede". *İslâm Ansiklopedisi*. C. XI. İstanbul: TDV Yay. 432- 434.
- Aksoy, Hasan (1976). "Esrâr Dede". *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. C. III. İstanbul. 106.
- Ali Enver (1309). *Semahane-i Edeb*. İstanbul.
- Aras, Namık Kemal (1987). *Esrar Dede'nin Tezkire-i Şuara-yı Mevleviyyesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Ateş, Ahmet (1942). "Metin Tenkide Hakkında (Dâsitân-ı Tevârih-i Âl-i Osmân Münasebeti ile)". *Türkiyat Mecmuası VII-VIII*: 253-267.
- Ayan, Hüseyin (1981). *Cevrî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divân'ının Tenkidli Metni*. Erzurum.
- Banarlı, Nihat Sami (1970). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul.
- Banguoğlu, Tahsin (1930). *Türk Şu'ara Tezkireleri*. Mezuniyet Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Baykara, Rusuhî (1939-40). *18. Asır Şairlerinden Mehmed Esrar Dede, Hayatı, Tasavvufî-Edebî Şahsiyeti ve Eserleri*. No:116. İstanbul: Türkiyat Enstitüsü.
- Bilkan, Ali Fuat (1997). *Nâbî Divânı*. 2 C. Ankara.
- Bloquet, E. (MDCXXXIV). *Bibliotegue Nationale Catalogue, Manuscrits Persans*. Paris.
- Bursalı Mehmet Tahir (1338). *Osmanlı Müellifleri*. 3 C. İstanbul.
- Büyük Türk Klâsikleri (1987). 8 C. İstanbul.
- Danişmend, İsmail Hâmi (1972). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*. İstanbul.
- Develioğlu, Ferit (1978). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara.
- Erdem, Sadık (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurâfâ'sı*. Ankara.
- Ergun, S. Nüzhet (1935-45). *Türk Şairleri*. İstanbul.
- Esrar Dede (1257). *Divan*. İstanbul.
- Fatin (1271). *Hatimetü'l-Eş'âr*. İstanbul.
- Flügel, Gustave [1865-1867 (C. I, II, 1865; C.I II,1867)]. *Die Arabischen und Turkischen Handcriften der Kaiserlich Königlich Hofbibliothek zu Wien*. 3 C.
- Genç, İlhan (1987). *Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, İnceleme-Metin*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Genç, İlhan (1998). *Hoca Neş'et, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divân'ının Tenkidli Metni*. İzmir.
- Gibb, E. J. W. (1904). *The History of Ottoman Poetry*. London.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (ty). *Mevlana Celaledin*. İstanbul.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1983). *Mevlana'dan Sonra Mevlevilik*. İstanbul.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1967). *Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu*. 3 C. Ankara.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1931). *Melamilik ve Melamiler*. İstanbul.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (ty). "Şu'ara Tezkireleri ve Tezkirecilik". *Aylık Ansiklopedi*. No: 2.
- Horata, Osman (1998). *Esrar Dede, Hayatı, Eserleri, Şiir Dünyası ve Divanı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- İnal, İ. Mahmud (1969). *Son Asır Türk Şairleri*. İstanbul.
- İpekten, Halûk (1970). *Nâ'îli- Kadîm Divânı*. İstanbul.
- İpekten, Halûk (1986). *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuarâ Tezkireleri*. Erzurum.
- İpekten, Haluk, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara.
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Tarih Yazmaları Kataloğu* (1943). İstanbul.
- İsen, Mustafa (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara.
- Kalkışım, Muhsin (1994). *Şeyh Gâlib Divânı*. Ankara.
- Köprülü, Fuad (1966). *Edebiyat Araştırmaları*. Ankara.
- Köprülü, Fuad (1966). *Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar*. Ankara.
- Kutluk, İbrahim (1989). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şu'arâ*. Ankara.
- Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Divânı*. Ankara.
- Latifi. *Latifi Tezkiresi*. Kayseri Raşid Ef. Ktp. 1160.
- Levend, Ağâh Sırrı (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara.
- Mazıoğlu, Hasibe (1982). "Eski Türk Edebiyatı". *Türk Ansiklopedisi*. C. XXXII. Ankara. 128.
- Mehmed Tefik (1290). *Kâfile-i Şu'arâ*. İstanbul.
- Mehmed Ziya (1329). *Yenikapı Mevlevihanesi*. İstanbul.
- Mengi, Mine (1995). *Eski Türk Edebiyatı*. Ankara.
- Muallim Naci (1986). *Osmanlı Şairleri*. Haz. Cevdet Kurnaz. Ankara.
- Okçu, Nâci (1993). *Şeyh Gâlib, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Şiirlerinin Umumî Tahlili ve Divân'ının Tenkidli Metni*. 2 C. Ankara.

- Sâkıb Mustafa Dede (1283). *Sefine-i Nefise-i Mevleviyye*. Mısır.
- Sipehsalar Mecdü'd-din Feridun. *Menâkıb-ı Sipehsalar*. Millet Ktp. Emiri, Şer'iyye, No:1118.
- Şeyh Gâlib (1975). *Hüsn ü Aşk*. Hzl. Orhan Okay ve Hüseyin Ayan. İstanbul.
- Şimşek (Ayan), Gönül (1967). *Esrar Dede Tezkiresi*. Mezuniyet Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Tiken, Kamil (1974). *Tezkire-i Şu'ara-yı Mevleviyye*. Mezuniyet Tezi. Türkiyat Enstitüsü.
- Tolasa, Harun (1983). *Sehi, Latifi, Aşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16.yy.da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*. İzmir.
- Türkmen, Fikret (1967) *Esrar Dede Tezkiresi*. Mezuniyet Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı ve Enver Ziya Karal (1972-76). *Osmanlı Tarihi*. 8 C. Ankara.
- Ünver, İsmail (1993). "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler". *Türkoloji Dergisi* XI (1): 53-89.
- Üzgör, Tahir (1991). *Fehîm-i Kadîm, Hayatı, Sanatı, Divân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara.
- Yavuz, Kemal (1983). "Sultan II. Murad Devri Mevlevî Şâirlerinden Muînüddin bin Mustafa ve Mesnevî Tercümesi". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* II (Prof. Dr. Harun Tolasa Özel Sayısı).
- Yüksel, Sedit (1980). *Şeyh Galib Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri*. Ankara.
- Ziya, Mehmet (ty.). *Yenikapı Mevlevihanesi*. Hzl. Yavuz Senemoğlu. İstanbul.

İKİNCİ BÖLÜM:
METİN

Bi'smi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm

El-ḥamdüli'l-lâhillezî evḥâ ilâ 'ibâdihî ḥaḳâyıka'l-aḳvâli ve şalavâtühü 'ale'r-Rasûli'l-lezî yeteḥayyerüne'l-kelûmine bi'stizâdi ḳavliḥi bi'l-ezyâli ve 'ale'l-eşḫâbi ve'l-âli'l-lezîne yettebi'ünehü fi'l-fi'li ve'l-meḳâli Rabbi ḥavvil ḳâli ile'l-ḥâl vec'al bizâ'atî neticete'l-aḥvâli ve'ruzuk 'alâ ḥayri'l-âmâli İnnেকে zü'l-kerâmeti ve'l-ikrâmi ve'l-celâli Âmin! Yâ Vâhibe'l-ef'âli.¹

Ammâ ba'd bu fakîr-i pâ-der-gil a'nî Dervîş Es-Seyyid Esrâr-ı şikeste-dil ser-â-pâ müstağrak-ı gird-âb-ı mâ-sivâ gavṫa-ḥ'âr-ı¹ lüce-i çün ü çirâ âlûde-i çirk-âb-ı 'alâyık-ı dünyâ vü mâ-fihâ iken nâ-gâh gerden-i cân-ı nâ-tüvâne ḳullâb-ı maḥabbet-i ḥanedân-ı Mevleviyye güzêrân ve dil-i nâ-çârımı bî-zâr-ı gâ'ile-i cân u cihân idüp

Rubâ'î: *Hoş cây ki yâr-i dilsitânem mî bord
Birün ez in cihân u cânem mî bord
Goftem nerevem bahânehâ mî ḳerdem
Goftâ berevî keşân keşânem mî bord^{II}*

mâ-şadaḳınca keşân-ber-keşân daḫîl-i 'idâd-ı² dâru'l-emân-ı dergâh-ı 'âlem-penâh-ı Monlâ-yı Rûm ve ḥâk-rûbi-i râh-ı fakr u fenâya şeb ü rûz melzûm idüp ḥuşuşâ şeyḫüm Cenâb-ı Gâlib Dede Efendi efâza'llâhü 'aleynâ fuyüzâtihi Efendimiz³ Hazretlerinin ḥâk-busi-i ḥizmet-i meydân-ı behişt-aḳrânlarıyla şeref-yâb ve rûḫu'l-enfâs-ı himem-i 'aliyyeleriyle

Mışra': *Yâr-ı Gâlib şev ki tâ gâlib şev^{III}*

mü'eddâsınca fenn-i şi'r u inşâyı nazar-ı tecellî- eşerlerinden telâḳḳî ve ber-mefhûm

Beyt: *Yek nazar fermûd müstesnâ şodem zi ebnâ-yı cins
Seg ki şod manzûr-ı necmuddîn segân râ server est^{IV}*

şubḫ u mesâ ihvânu's-şafâ ve ḥullânu'l-vefâ ile müdâvemet ü müzâkere-i şi'r ü inşâ ve rûz u şeb

Naẓm *Bir meclis-i ünse maḥrem oldum
Ol Cennet içinde⁴ Âdem oldum*

*Meclis velî gülşen-i maḥabbet
Bülbülleri yek-ser ehl-i ülfet*

*Her bîrisi şâ'ir-i suḫan-senc
Gencineler elde cümlesi genç*

¹ Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla...

Hamd, kullarına vahiy ve ilham eden Allah'a mahsustur. Salât ve selâm ise, sözüne ilâveler yapıp da fazlalaştırarak konuşanları şaşkına döndüren Hazret-i Muhammed'e (Peygamber'e), söz ve fiilde ona uyan ashâb ve aile efradına olsun. Allahım, söylediklerimi hâle çevir (yaşanır hâle getir); ilim ve sermayemi de şartların sonucuna uygun kıl. Hayırlı ümit ve arzulara uygun olarak rızıklandır. Şüphesiz Sen, kerem, ihsan ve celâl sahibisin. Amin! Ey bütün fiilleri bağışlayan Allah! Bundan sonra...

¹ ḥ'âr-ı] - Ü₂, ḥür Ü₄

^{II} Rubâ'î:

Gönül alıcı yarin beni götürdüğü güzel yere
Bu dünyadan ve candan taşra götürüyordu beni
Gitmey deyip bahaneler uyduruyordum
Dedi, gidersin, beni çeke çeke götürüyordu.

² 'idâd] -S, 'idâd-ı bendegân-ı M

³ efendimiz] -M, Ü₃; efendi Ü₄

^{III} Mısra:

Gâlibe yardımcı ol ki galip olasın.

^{IV} Beyt:

Bir baktı hem-cinslerimden seçkin oldum
Necmeddin'in ilgi gösterdiği köpek köpeklerin başı olur.

⁴ içinde] içre Ü₂

*Ülfetleri şî'r ü fazl u 'irfân
Şoĥbetleri nazm u neşr ü elhân*

mü'eddâsınca sâye-i ĥurşîd¹-pâyelerinde istifâzâ-i envâr-ı fenn-i ma'nâ kıılır iken muĥaddemâ Efendimün² kendi dest-ĥaĥlarıyla cem' u tedvîn buyurdıkları sâdât-ı kirâm-ı Mevleviyye keşşerehümü'llâhü ilâ-yevmi'l-kıyâme ĥâzerâtlarının³ eş'âr-ı bedî'u'l-âşârlarını herbirisine⁴ terceme-i aĥvâleri iltihâkıyla bir Tezkire-i maĥbû'a cem'ine niyyet ve ba'zî⁵ maĥallerinün birer miĥdâr heyülâsına himmet buyurmuşlardı. Lâkin ber-mefhûm

*Ķıt'a⁶: Pîrest be sâlikân nigeĥbân
Her laĥza nazar koĥed bedîşân
Yek laĥza eger nemişevd mihr
Zerrât heme şevend virân^V*

*'Arabiyye: 'Acîbün bi-enî ezûbu li-şemsin
İzâ ĥâbe 'annî zemânü'n-nevâri
İzâ ĥâbe ĥıbnâ ve in 'âde 'udnâ
Kezâ 'âdeti'ş-şemsü fevĥa-z-zârî^{VI}*

(2a) muĥtezâ-yı maĥâm⁷-ı mesned-i irşâd iltizâm-ı taĥrîr u tedvîne min-veĥin muĥîl⁸ olup dem-be-dem bi-nevâyân-ı dergâhlarına luĥf-ı terbiyye ve kerem-i tesliyye ile meşĥûliyyetleri ĥasebiyle bu emr pes-mânde-i iştigâl olup ba'de zamânin bu üftâde-i dergâh-ı fuĥarâ-penâhlarına ol Tezkire-i celîlenün cem' u tedvînine fermân-fermâ ve ol⁹ mecmû'atü'l-ervâĥ ve cerîdetü'l-enfâsuñ naĥl u tebyînine işâret-nümâ olmuşlardır.

*Nazm: Ân nefsi râ ki zebün-ı ĥamest
Yârî-yi yârân mededî muĥkemest*

*Çün nefesi tâze şevend bād-ı kes
Nîst şevend şaĥ ĥam ez ân yek nefes*

*Şubĥ-i noĥostin ki nefes ber zened
Şubĥ-i dovom bâng be ĥâver zened*

*Pîşterîñ şubĥ be ĥârî resed
Ger ne bisyâr şubĥ be yârî resed*

*Ĥâce ma'a'l-kışşa ki der fikr-i mâst
Gerĥi ĥodâ nîst ĥodâvend-i mâst^{VII}*

¹ ĥurşîd] – Ü₂, pâyê Ü₄

² efendimün] efendimizün Ü₂, Ü₃, Ü₄

³ ĥâzerâtlarının] ĥâzerâtının M, ĥâzetlerinin Ü₂

⁴ herbirisine] herbirine M, Ü₃

⁵ ba'zî] ba'zısını Ü₂

⁶ Ķıt'a] nazm Ü₃

^V Ķıt'a:

Salıkların gözcüsü pirdir

Pir onları her an gözetir

Eğer bir an için sevgi olmazsa

Zerreler tümüyle viran olurlar

^{VI} 'Arabiyye:

Hayret ki bir güneş için eriyorum

Gençliğimin benden geçtiği bir zamanda...

O yoksa biz de yok sayılırız. O meclise gelirse biz de geliriz.

Tıpkı güneşin semâ törenlerine doğuşu gibi...

⁷ maĥâm] – Ü₁₂, maĥâm u M

⁸ muĥîl] nahl Ü₂

⁹ fermân-fermâ ve ol] fermân fermâ ol S, M, Ü₁

^{VII} Nazm:

Vâkı'â ez-ķādīm Tezkire-nüvisân-ı eyyâm ifâde-i esâmî-i şu'arâya ĥaylî ĥüsn-i intizâm virmişler ve tekrâr ceride-i âĥar cem'ini gÿyâ rÿtbe-i ĥâşıl¹-ı taĥsile irdürmişler. Lâkin ber- mefĥüm

Mısra': Hiç kes in vaķ'a be pâyân ne bôrd^{viii}

Ṭarîķa-i celîle-i Mevleviyye edâmeĥümü'llâĥü ilâ-yevmi'l-kıyâmeden gÿzerân iden e'izze-i kirâmuñ her birlerinin âşâr ve eş'âr ve eṭvârî nâm-ı nâmîsine mü'ellef kitâb-ı maĥşûş ile vaşf u beyân olunmaĥa şâyân iken şaĥâyif-i tezâkirde çend-satır aĥvâl-i cüz'iyyesi ve dü-se beyt eş'ârî ile istifâ-yı ĥaṭṭ-ı vukûf olmadan şâ'ir-i diĥerüñ tercemesine naķl ve gÿyâ cerâyid-i tezâkir defâtir-i esâmî maķâmında ĥalup bu ĥadar zevât-ı kirâmuñ ruķ'a-i âşâr² u eş'ârî endâĥte-i verâ-yı bâlîn-i nisyan olmaķ şâyân olmayup şu'arâ-yı 'avâm beyninden³ temyizleri bu⁴ emr-i vâcibu'l-mubâşiruhûdan⁵ olup herbirlerinin⁶ ba'de'l-vaşf envâ'-ı eş'âr-ı bedî'u'l-âşârlarından dest-res oldığımız ĥadarları taĥrîr olunup⁷ ve ĥable'ş-şurû' bir muķaddeme-i mufaşşala ile bazı erkân-ı şî'r u beyân ve Tezkire-nüvisân-ı Rûmuñ fuķarâ-i kirâm tercemelerinde tafşilden imtinâ' ve tavzîfden nukûl ve sa'y-i itṭilâ'larının sebebi ṭaraf-girliklerinden olup ve ṭaraf-girlikleri sebebiyle daĥi müverriĥin-i ümem beyninde menķülâtı ĥayr-i mu'teber olmaĥla bâ'îş oldığı bir emr-i lâzîmü't-terk oldığını tafşil ve yine buña dâ'ir ba'zı eķâvîl-i lâyıkâ irâdından soñra tertîb-i ĥurûf üzre şu'arâ-i kirâm-ı Mevleviyyeyi taşṭirdeñ muķaddem Ĥazret-i Pîr-i Destgirimüz Cenâb-ı Mevlânâ Celâlü'd-dîn-i Rûmî ĥuddise sırruhu's-sâmî efendimiz ĥazretlerinin âşâr u eş'ârlarından ve eş'âr ile ülfet ü işârlarından ba'zı menķülât irâdı ve yine senedü'l-eslâf ve mededü'l-aĥlâf olan Cenâb-ı Ĥazret-i Sulṭân Veledî ve Ulu 'Arif Efendi ve 'Abid Efendi Ĥazretlerinin merâtib-i ĥurûfda irâdları nâbe-câ oldığı âşkâr olmaĥla ba'zı eş'ârâ dâ'ir âşârları naķliyle ser-defter-i tezkire-i Mevleviyye ĥılınup 'ale't-tertîbi'l-ĥurûf 'uzemâ-i Mevleviyye ve küberâ-i evleviyyeyi âşâr u eş'ârlarıyla taĥrîre şurû' olınsa ĥerekdür. Zîrâ ekşer sâdât-ı kirâm-ı Mevleviyye ĥaddese'l-lâĥü esrârehüm ĥazarâtınıñ âşârı müteferriķ mecâmî'-i şettâ olup ez-cümle bu Tezkire-i şerîfün⁸ cem'inden ĥarâz kerâmetlu Dede Efendimizüñ çend sâl tettebbu' u ihtimâm u iştiĥâlleriyle kütüb ü mecâmî'-i keşîreden cem' buyurduķları eş'âr-ı ĥuceste-âşâr-ı Mevleviyyenüñ maĥall-i⁹ vâĥidde şîrâze-bend-i cem' u tedvîn olunması¹⁰ olup

*Rubâ'î: Men bende-i ân ĥavm ki ĥod râ dânenend
Her dem dil-i ĥod râ zi ĥalâṭ berĥânend
Ez zât u şîfât-ı ĥîş sâzend kitâb
Fihrist-i kitâb-râ ene'l-ĥaķ ĥânend^{ix}*

*Gamdan dolayı zebunlaşmış o nefse
Dostların yardımını sağlam bir yardımdır.
Bir nefes için birinin rÿzĥarı yenilenirse
Bu bir nefesten dolayı onun yüz üzüntüsü yok olur.*

*İlk sabahta soluk verir
İkinci sabahta doğuya seslenir
İlk sabah aşâĥılıĥa ulaşır
Yoksa çok sabah yardıma ulaşır.
Bize anlatılan şekliyle fikrimizdeki hoca
Allahımız deĥilse de efendimizdir.*

¹ Ĥâşıl-ı] ĥâşıl Ü₄

^{viii} Mısra:

Hiç kimse bu vak'ayı sona erdirmedî.

² âşâr] âşârı Ü₂

³ beyninden] beyninde Ü₂

⁴ bu] bir M, Ü₃, Ü₄

⁵ mubâşiruhû] mubâşîreden Ü₂

⁶ herbirlerinin] herbirinin M, Ü₃

⁷ olunup...gerekdür] olındı M, S, Ü₂, Ü₃, Ü₄

⁸ şerîfün] şerîfenün M, Ü₃

⁹ maĥall-i vâĥidde] mecelle-i vâĥidede M, Ü₃

¹⁰ olunması] olunmuş Ü₂

^{ix} Rubâ'î:

Ben kendini bilen, her zaman kalbini yanlıştan kurtaran, kendi zatından ve sıfatlarından kitap yapıp kitabın fihristine ene'l-hak adını veren o topluluĥın kölesiyim.

mü'eddâsınca sühanları fihrist-i haķâyık-ı zâtları ve zâtları¹ ma'nî-i sühan-ı kerrübî- şıfâtları olan 'urefâ-i kirâm-ı vacibü'l-ihtirâmıñ âşâr u etvârî² ile âmîziş-i güftâr kem bizâ'a-i çâger* bî-miķdârlarına ķudret-i ifâde ve edâ³-i 'inâyet buyurılıp

Mesnevî: *Pertev-i sâķişt kender şîre reft*
Şîre ber cûşide rakşân geşt u reft

Ten be cân cunbîd ne mî binî to cân
Lîk ez cunbîden-i cân ten bedân

Hemçunân ki ķadr-i ten ez cân boved
Ķadr-i cân ez pertev-i cânân boved^x

feyz-i⁴ intâķ-ı himmet ü 'inâyetlerinden me'müldür.

Nazm⁵: *Hest der in dâire-i lâciverd*
Mertebe-i merd be mikdâr-ı merd

Ehl-i yakîn tâife-i dġgerend
Mâ heme pâyim u işân serend

Himmet ez ân cân ki nazarhâ koned
Ĥâr medâreş ki eşerhâ koned^{xı}

Ki⁶ inşâ'allâhü'l-Melikü'l-Mennân ĥüsn-i tertîbiyle maţmaĥ-ı enzâr-ı ihvân⁷ u ĥullân olup

Beyt: *Ķün Cüneyd-i şâhân bedîdem key bemânem bî 'aţâ*
Sırr-ı işân Ķün şenîdem key bemânem bi 'aţâ^{xıı}

mışdâķınca Efendimüñ nazar⁸-ı nürâniyyesi ve taĥrîr olınacaķ e'izze-i kirâmıñ himem-i rüĥâniyyesiyle 'aţâyâ-yı Rabbâniyye ve fütühât-ı Şamedâniyye irişüp resîde-i (2b) ĥadd-i itmâm ve bâliġ-i maķâm-ı intizâm ola. Ĥasbiyellâhü ve ni'me'l-vekîl ve hüve yehdi's-sebîl.

¹ Ve zâtları] - Ü₂

² etvârî] etvârları M, Ü₁, Ü₃

* Kem bi-zâ'a-i çâger (Kulun deġersiz malı)

³ edâ] verâ M, Ü₁, - Ü₂

^x Mesnevî:

Şıradaki sâķinin parılısıdır
Şıra çoşup raksetmeye başladı ve gitti
Ten cana titredi, sen canı görmezsin
Fakat tenin titremesini candan bil
Nasıl tenin deġeri candan ise
Canın deġeri de candan olur.

⁴ Feyz-i intâķ-ı himmet ü 'inâyetlerinden me'müldür] mantûķınca M

⁵ Nazm] - S (tamamı).

^{xı} Nazm:

Bu lacivert dairede
Kişinin mertebesi, kişiliġi ölçüsündedir
Yakın ehli apayrı bir gruptur
Biz hep ayaġız, onlarsa baştırlar
O candan himmet nazar eder
Onu aşâġı görme, çünkü o etkilerde bulunur.

⁶ ki] üç beyit ve mantûķınca inşâ'allâh Ü₃

⁷ ihvân u ĥullân] ihvânü's-şafâ ve ĥullânü'l-vefâ Ü₂, Ü₄

^{xıı} Beyt:

Şahların Cüneyd'ini gördüm nasıl baġışsız kalayım
Onların sırlarını duydum, nasıl baġışsız kalayım

⁸ nazar] naķl Ü₂, enzâr M, Ü₃

*Rubâ‘î-i Şerîf¹: Destân-ı kesî dest zenân kerd merâ
Bî haşmet u bi ‘akl u revân kerd merâ
Hâşıl-ı dil-i û dil-i merâ gerdânid
Her şekl ki hâst ânçunân kerd merâ^{XIII}*

FÎ-ĤARFÎ’L-ELİF²

ÂDEM DEDE EFENDİ

Mâ³ u tîn-i vücûd-ı nâzeninleri Antâkiye⁴ nâm behişt-i⁵ ‘irfândan⁶ ser-zede evlâd-ı zü‘amâdan ve hânedân-ı şervet ü sâmandan olup *Ve ‘alleme Âdeme’l-esmâe^{XIV}* dan sebağ-gir-i fazl u ‘irfân iken dâ‘iye-i ‘aşk u maḥabbet kendülerün bî-zâr-ı her dū-serâ idüp ol diyârda şîr-i ġarrin-i cezbe ve temkîn-i Meşâyih-ı Mevleviyyeden Zencirçıran Muḥammed Dede Ḥazretlerinün ġiriftâr-ı kullâb-ı maḥabbetleri ve dest-i kerâmet-peyvestlerinden *Fetelaḳḳâ Âdemü min rabbihî kelimâtin fetâbe ‘aleyh^{XV}* müeddâsınca telâḳḳî-kerde-i tevbe vü ‘inâbetleri olup ba‘dehü sevâd-ı Konya’ya hûbût ile tekmi̇l-i nefis-i zekiyye buyurup Ḥazret-i Böstân-i Evvel ḳuddise sırruhu ḥâdiḳa-i terbiyyesinden

Mıṣra⁷: Ravza-i ḥuld-i berîn ḥalvet-i derviṣânest^{XVI}

ma‘nâsın idrâk ile sâye-dâr-ı ârâm iken

*Beyt: Der ‘ayş-ı naḳd kûş ki çün âbḥor ne mând
Âdem behişt ravza-i Dârüsselâm râ^{XVII}*

diyerek cânib-i İstânbûl’a ‘âzım ve bir miḳdâr daḫi Ġalaṭa dergâhında Cenâb-ı Şâriḫ Rusûḫî İsmâ‘îl⁸ Dede ḳuddise sırruhu ḥazretlerinün nazarlarıyla beḳâyâ-yı beşerîyyetden bi’l-küllîyye ḥalâş olup Şeyḫ-i müşârün-ileyhün vefâtında ki biñ kırk bir târiḫidür⁹ câ-nişinleri olup

*Meşnevî: Ders-i Âdem râ ferîşte muşteri
Maḥrem-i dersen ne dîv u ne peri*

*Âdem ibnuhum beesmâ ders gû
Şerḫ kon-ı esrâr-ı dil râ mü be mü^{XVIII}*

mefhûmınca tedris-i ‘ilm-i Meşnevî ve ‘irşâd-ı râh-ı Mevlevî ile Müşâru’n-bi’l-benân ve Ebu’l-Fuḳarâ

¹ Rubâ‘î-i Şerîf] rubâ‘î Ü₁, Ü₃

^{XIII} Rubâ‘î:

*Birinin elleri bana uzandı (vurarak)
Haşmetsiz, akılsız ve ruhsuz kıldı beni
Onun kalbinin ürünü beni kalbime çevirdi
Nasıl istediye öyle kıldı beni*

² Ĥarfî’l-Elif] - S

³ mâ‘ u tîn-i vücûd-ı nâzeninleri] – Ü₂, Ü₄

⁴ Antâkiye nâm] - Ü₂

⁵ behişt-i] belde-i behişt-âsâdan M, Ü₃

⁶ ‘irfândan] erbâb-ı ‘irfândan Ü₂

^{XIV} Allah Adem’e (a.s.) bütün isimleri öğretti. Bakara S./31.

^{XV} Derken Adem, Rabbinden bir takım kelimeler aldı. O’na yalvarıp tevbe etti. Bakara S./37.

⁷ mıṣra‘] –M, beyt S

^{XVI} Beyt:

En yüce ve kalıcı olan Berîn cenneti, dervişlerin yalnızlığıdır.

^{XVII} Beyt:

*Geçim için çabala, çünkü içmeye su kalmayınca
Âdem darüsselâmın bahçesini (cennetini) bıraktı.*

⁸ İsmâ‘îl Dede ḳuddise] İsmâ‘îl Dede Efendi Ü₂

⁹ târiḫidür] târiḫinde ser Ü₂, Ü₄

^{XVIII} Meşnevî:

Âdem’in dersine melek müşteridir.

Onun dersinin mahremi ne şeytandır ne de peridir.

Âdem isimlerle ders anlatır.

Kalbin sırlarını inceden inceye açıklar.

şöhretiyle beyne'l-enâm mümtâz-ı bi'l-akrân olmuşlardır. Haq budur ki bâbâ-yı 'âlem bir şeyh-ı bâvakâr idiler. Ve bezl-i mevcûd¹ ve 'atâyâ-yı firâvânları bir hadde bâliğ idi ki bir bi-nevâya bahşîş-fermâ olsalar lâ-aqal yüz dînâr ihsân buyurlar idi. Ve bu güne şüret-i tebzîrde bahşîşleri beyne'n-nâs medâr-ı bahş olup kimi kimyâya ve kimi kerâmete haml idüp herkes mübellîg-ı re'yine göre bir söz söylediler. Hattâ Sultân Murâd-ı Râbi' bir def'a Şeyh-i Mûmâ-ileyhi cemi-i fuqarâsıyla Sarây-ı Humâyûna da'vet idüp kırâ'et-i Meşnevî ve semâ' u şafâdan sonra yüz dînâr 'atıyye-i şâhâne i'tâ itmekle 'Azîz-i Müşârun-ileyh mutafaftın olup min-ba'd bahşîş-i dervîşâne olan on sekiz 'adedi mütecâviz ihsân buyurmadılar.

Latîfe²: Şeyhü'l-İslâm Bahâyî Efendî kendilerden sikke-püş-ı inâbet olup maḥabbetleri kemâlde³ olmağla birgün kârî-i Meşnevî'si olan dervîşi berây-ı maşlahat irsâl eyleyüp Şeyhü'l-İslâm sen kimsin diyü su'âl eyledükde dervîş-i mezkûr⁴ Âdem Dede'nün kârîsi⁵ diyince der-'akab Bahâyî Efendî hoş geldün Havvâ Ana diyü latîfe-gü olmuşlardır. Biñ altmış üç târihinde 'âzim-i Hacc-ı Şerîf iken Mısır'da vefât eyleyüp mevlevîhânedede defn olmuşlardır. Ve⁶ mesnedlerine kendi mürebbîleri Muḥammed 'Arzî Dede câ-nişinleri olmuşdur⁷ ki ḥavâşş-ı muḥibbânlarından Nişârî nâm şâ'ir-i mâhirün

Târîh: Degüldür devr-i Âdem geçdi bu devr-i Muḥammed'dür

mısrâ'-ı târihinden nümâyân ve fecî'a-i intikâllerine daḥi nice nice tevârîh söylenüp lâkin merḫûmuñ mısra'ıyla iktifâ (3a) olındı. Ve şive-i şî'rleri ekşer⁸ ilâhiyyât ve ilhâmât ḳabilinden olup uşul-i şüfiyânda beste-i ilâhiyyâtı⁹ el'ân medâr-ı zıkr ü tevḥiddür. Ez-ân cümle¹⁰ inest

ilâhî: Derd ehli¹¹ libâsını 'aşḳ ile giyen gelsün
Zehrini şeker gibi zevḳ ile yiyen gelsün

Ol günlerini şâ'im hem gicelerin¹² ḳâ'im
Faḳr âteşine dâ'im şabr ile yanan gelsün

Haḳḳa iremez kimse atlas u libâs ile
Öz kendü eli ile cânına ḳıyan gelsün

Ḳâl u ḳıyl ile her-giz menzile irişilmez
Kendilik ile olmaz mürşide uyan gelsün

Aldanma şaḳın Âdem her âline dünyânuñ
Öz varlığını bunuñ¹³ yoḳluğâ şayan gelsün

Ve ba'zan ḥaşbü'l-'âde eş'âr-ı rengin-temkinleri¹⁴ daḥi zîb-i cerâyid-i¹⁵ eyyâmdur. Ez-ân-cümle in Gâzel-i Bî-Bedel¹⁶

'Âlemde ḡam ḳişiye dem-â-dem gelür gider
Adem mi var ki 'âleme ḥurrem gelür gider

Bâr-ı belâyı her ḳişiye çekdürür felek
Kim var ki bu cihâna müselleme gelür gider

¹ bezl-i mevcûd] bezl-i vücûd M, Ü₃

² Latîfe] - M

³ kemâlde] kemâlinde M, Ü₃

⁴ mezkûr] merḫûm M, Ü₃

⁵ kârîsi] kârîsiyem M, Ü₃

⁶ Ve ... olmuşdur, ki] - Ü₂, Ü₄

⁷ olmuşdur] olınmışdur M, Ü₃

⁸ ekşer] ekşeryâ M, Ü₃, ekşeri Ü₂

⁹ ilâhiyyâtı] - Ü₂

¹⁰ Ez-ân cümle] - Ü₂, Ü₃, nuḳḳ-ı şerîf Ü₂

¹¹ derd ehli] ehl-i derd Ü₂

¹² gicelerin] giceleri M, Ü₃

¹³ bunuñ] anuñ Ü₂

¹⁴ temkinleri] ve temkinleri M, Ü₃

¹⁵ cerâyid-i] ceride-i M, Ü₃

¹⁶ Gâzel-i bi-bedel] - Ü₂, Ü₃, gâzel M

Göz yum cihândan aç gözini kendi hâline
Sen göz yumup açınca bu 'âlem gelür gider

Nergis meger ki bildi vefâsızdurur cihân
Bâğuñ yolında gözleri pür-nem gelür gider

Âdem odur¹ ki adını 'âlemde añdırı
'Âlemde ad qalır u Âdem gelür gider

Ve Sulţān Dīvānī  uddise sırruhu'n-nūrānī²  azretlerin n bu  azel-i Őeriflerini ta mīs buyurmiŐlardur.

Ta mīs³:  umār-ı bāde-i  afletle  ayli evkārem
Őafāsı yo  diy  dehr n 'aceb dil-figārem
Ne āh u zāre meded var ne bell  bī-zārem
Ne 'aşka Şabr ider oldum ne 'aql ile yārem
Ne kārī başa  ı ardum ne bell  bī-kārem

Ne  ali' m ba a uydı cihānda ne ben a a
Ne kādīr oldum idem bu  mīde ka '-ı recā
Belā budur yine ey d stān-ı ehl-i Őafā
Kemāl-i lu f ile cānān vefāda bende cefā
Ne  āre oldı viŐāle ne bell  nā- ārem

Ne tākat m var idem derd-i dilden āh u figān
Ne Şabr idebil rem ne  arāra var imkān
Ne hāle kıldı beni m btelā g r n devrān
Ne derd  ekmege rāzī ne isterem dermān
Ne Ői hat  zreyem el- a  ne Şafi bī-mārem

 efā-yı yār ile  ayfā ki n'oldı um bilmem
Gam aldı cānumı hālā ki n'oldı um bilmem
Elem budur bana zirā ki n'oldı um bilmem
Belā-yı 'aşk ile  a kā ki n'oldı um bilmem
Bu a lanur elem mden ki 'aŐı -ı zārem

G reydi  usrev eger s z-ı 'aŐkī sinemde
Diyeydi  ar ı ya ar āh iderse bīr demde(3b)
Ne zāt imiş bu ki s yler Şıfat-ı Âdem'de
Semā'ı gibi ben ol bī- odem ki 'âlemde
Ne keyf ile m tekeyyif ne mest   h Őyārem

Ve fenn-i tārī de da ı mahāret-i bālīgaları olup ez-ān c mle⁴  afız A med PaŐa⁵ Őadāretine s yledikleri tārī -i muŐanna'ları ta rīr olındı.

Tārī : Âdem du 'ā g yet Şode Hātīf begoft tārī -i  ār
 atem be  afız āmede bā zıll-ı  a  mahf z bād 1041^{XIX}

Men uld r ki v zerādan İbŐir⁶ Paşa kend ler n da'vet id p teşriflerinde ' rf-i na veti⁷ c nbān olup 'adem-i meyyālātı n māyān oldu da Őey -i M mā-ileyh 'alā-eŐerihī rucu' buyurdu da vezir-i

¹ odur] oldur  ₁

² nurānī  azretlerin n] sub hānī efendim z  azretlerin n  ₁

³ Ta mīs] Ta mīs-i  azel-i Sulţān Dīvānī  ₂

⁴ ez-ān c mle] ez c mle M,  ₂,  ₃

⁵ Paşa] paŐanu  M,  ₁,  ₃

^{XIX} Tarih:

Âdem duacın oldu Hatif ise d rt tarih s yledi

Hatem Hafıza geldi. Hakkın g lgesiyle mahfuz olsun

⁶ İbŐir] BeŐir M

⁷ na veti] na vetleri  ₂

mağrūr-ı mezkūr nâdim olup havâşş-ı ittibâ'ından berin-i isrâ' eyleyüp rucû'ların niyâz eyledükde bi'l-bedâhe bu beyt-i nâzenini güyâ olmuşlardır.

*Beyt: Destür eger benâzed bâ manşıb-ı niyâbet
Âdem çerâ ne nâzed bâ hil'at-ı hilâfet^{XX}*

Sonra Köprili Paşa mâddesi Sefîne-i Nefîse'de mufaşşaldur.

Men erâde'l-vukûfi fe'l-yerâci'u ileyh^{XXI}

HAZRET-İ¹ AĞAZÂDE MUHAMMED DEDE²

İhtiyâr-ı mahtaş buyurmayup bi-nâm u nişânluğda³ şöhret-şi'âr olan şu'arâ-yı nâm-dârdandur⁴. Maskatü'r-re'sleri Gelibolı olup Ağa-yı Yeñiçeriyân ma'zûllerinden birinüñ meyve-i dirâht-i âmâli ve nev-bâve-i bâğ-ı sinn ü sâli olup istilâ-yı cezebât-ı mütevâliye ile dâmen-keş⁵-i 'avâyık-ı şüriyye ve Böstân Efendi Hazretlerinüñ sebebistân-ı⁶ haqîkatlerinden nevâle-gir-i irşâd⁷ ve el'ân Gelibolı'da cilve-gâh-ı Mevleviyye⁸ olan dergâh zât-ı şerîflerine binâ olup⁹ ve Beşiktaş dergâhı¹⁰ dahi zât-ı sûtüde-sıfatlarına ikrâmen ihdâs olunup kendüleri İstânbül'a da'vet¹¹ ve iki mâh miqdârı şadr-nişîn-i meşîhât olduğdan soñra Şeyhî Zeyli'nde tafşil oldığı¹² üzre birgün nâbe-hengâm bir¹³ sefîneye süvâr olup ba'de'l-işâ' Gelibolı'ya toğrı bād-bân-güşâ-yı¹⁴ 'azîmet ve mellâhân-ı sefîneye ta'cîl buyurarak şitâbân-ı cânib-i vağan-ı me'lûfları oldukları leyle-i ğaribenüñ şabâhında İstânbül'da fitne-i 'azîme zuhûrî cümle-i kerâmetlerinden oldığı¹⁵ mestürdür. Ve dahi şubh u mesâ ifâde-i ders-i haqâyık-ı Meşnevî ile hâk-busân-ı dergâh-ı hayât-penâhların 'ilel-i rezi'e-i¹⁶ nefsanîyye ve marâz-ı¹⁷ deniyye-i cismâniyyeden işfâ ve ihlâşda kâ'im-makâm-ı Mesîhâ-yı câvidân¹⁸ ve sâki-i Hızır-kadem-i âb-ı hayvân-ı 'ilm ü 'irfân olup hattâ cild-i evvel-i¹⁹ Meşnevî-i Mevlevî'de menkûl olan Şâh u Kenîzek kışşasına olan ta'lîk-ı laţîf ve tedkîk-ı²⁰ 'arifleri li-'ecli't-teberrük vişâhu's-şadr-ı menkabe-i şerîfleri kılını.

İnest: Bedân e'azzeke'llâhü fi'd-dâreyni^{XXII}

İşbu dâsitânüñ içinde Şâh u Kenîzek ve tabîb-i velî²¹ ve zer-ger zikr olunmuşdur. Vücûd-ı insânda şâhdan murâd ruh-ı insâniyyedür²². Ki bu 'âleme²³ vâridât-ı kudsîyye ve tecelliyât-ı şuhûdiyye şikârî için gelmişdür. Havâşşdan murâd kuvây-ı birünî vü enderünidür ki pâdişâh-ı ruhuñ 'askeridür. Ve Kenîzek'den murâd nefsi (4a) emmâredür ki hevâ vü hevese mâ'ildür. Nitekim Qur'an-ı

^{XX} *Beyt:*

*Desturi niyâbet makamıyla övünürse
Âdem hilâfet hil'atıyla neden övünmesin?*

^{XXI} *Vakıf olmak isteyen oraya baksın.*

¹ Hazret-i] - Ü₃

² Dede] Dede Efendi Ü₁

³ nişânluğda] nişânlık ile M, Ü₃

⁴ nâmdârdandur] nâmdârândandur M, Ü₃

⁵ dâmen-keş] dâm-keş S

⁶ sebebistân-ı] sebestân-ı, Ü₄

⁷ irşâd] irşâd u terbiyye M, Ü₃

⁸ cilve-gâh-ı Mevleviyye] cilve-gâh-ı fuyüzât-ı Mevleviyye M, Ü₃

⁹ olup] olunup Ü₄, -M, Ü₃

¹⁰ dergâhı] dergâh-ı şerîfi Ü₁

¹¹ da'vet] 'avdet M, Ü₃

¹² oldığı] olındığı M, Ü₃, Ü₄

¹³ bir] - S, Ü₂

¹⁴ bād-bân-güşâ-yı] - Ü₂

¹⁵ oldığı] olup oldığını Ü₂

¹⁶ rezi'e-i] reddiyye-i Ü₂, redi'e-i M, Ü₃

¹⁷ marâz-ı] imrâz-ı M, Ü₃

¹⁸ câvidân] cân M, Ü₃

¹⁹ evvel-i] evvelde Ü₂

²⁰ tedkîk-i] tahkîk Ü₁

^{XXII} *Bundan dolayı Allah seni iki cihanda aziz kılsın.*

²¹ velî] ilâhî M, Ü₃

²² insâniyyedür] insânîdür M, Ü₃

²³ 'âleme] 'âlemde M, Ü₃

'azîmü's-şānda vāki' olmuştur.

İnne'n-nefse le'emmāretün bi's-sū'i^{XXIII}

Ey mā'iletü ile'l-ķabāyihi. Ve pādīşāhuñ cāriyeye 'āşık olması rūhuñ taḥşīl-i ma'ārif-i ledünnide nefse muhtāc olmasıdır. Pes rūḥ diledi ki nefste olan ṭabī'ī keşşāfeti izāle idüp kendüye ṭabī' eyleye. Tā ki nefis vāsītasıyla maḫşūdını āşkār¹ eyleye. Nefste ise ol isti'dād yokdur ki rūḥ 'ālemīni seyr eyleye. Rūḥa muvāfaķat idemeyüp ḥaste oldu. 'Aķl bunuñ 'ilācından 'āciz kaldı. Her ne ķadar ki 'ilāc eyledi². Cāriyenüñ marazı müştedd oldu. Zīrā mücerred 'aķlıla ve 'ilmle nefsin³ muṭma'inne mertebesine iriştürmek⁴ mümkün degüldür. Belki şāḥib-nefs mürşid-i kāmīlūñ nazarından lā-büddür. Ṭabīb-i İlāhiden murād şol māye-i Muḫammedī şāḥibi olan ehl-i dil veliyy-i kāmīldür ki ṭabī'at-şināsdur. Herkesüñ ṭabī'at u mizācını bilür. Aña göre şerbet virür. zıkr olman⁵ ṭabīb-i ilāhī daḫi Kenīzek derdini bildi. Ve ruḫşat virüp ma'şūķına irgürdi. Ya'nī nefsin ma'şūķı hevādur. Nefse teşlīm eyledi. Nefs daḫi şoḫbetde⁶ şıḫḫat buldı. Ve murādına irdi. Andan şoñra ol ḫakīm-i Rabbānī tedricle 'irfān şerbetini içürdi. Hevānuñ çirkinligi zāhir oldu. Vāķı'ā çeşm-i 'ibretle nazar eyleseñ hevā Ḥaķķatında ve ḫalk katında gāyetle zişt ü ķabīhdür. Nefs hevānın çirkinliğini göricek sā'at sā'at⁷ nefreti ziyāde olup hevādan el çekmeklige⁸ başladı. Çünki nefis hevā-yı maḫabbetden⁹ ḫalās oldu. Ṭabīb-i ilāhī daḫi ism-i Allāh ile ki seyf-i Ḥudā'dur hevāyı ķatl idüp başını kesdi. Ba'dehū terbiyye idüp 'avn-i Ḥaķķ ile nefis-i muṭma'inne ṭabaķasına irdi. Ve daḫi Şafāyī kavli üzre vefātları biñ altmış üç tārīḫinde olup el'ān Gelibolı'da ḫānķāḫ-ı 'ālīlerinde medfūndur.

Gazel: Vāriş-i 'ilm-i ledünnī Ādem-i ma'nā bizüz
Vāķıf-ı sırr-ı rumüz-ı 'alleme'l-esmā bizüz

Bizdedür sırr-ı Muḫammed nuṭķ-ı pāk-i Mevlevī
Maḫzen-i genc-i ilāhī şāḥib-i esmā bizüz

Faķr ile faḫr eyledük mülk-i ķanā'at şāḫıyuz
Lā'übāliyüz egerçi 'ārif-i dānā bizüz

Bende-i evlād-ı Ḥayder ḫāk-i rāḫ-ı Muştafā
Murtażānuñ 'āşıkıyuz çāker-i Zehrā bizüz

Mazḫar-ı Monlā-yı Rūm'uz Meşnevī burḫānumuz
Sālik-i rāḫ-ı ḫaķıķat vāşıl-ı Mevlā bizüz

Münkir-i Āl-i 'Abā'ya tiġdır her nuṭķumuz
Ķāḫir-i a'dā-yı dīnüz seyf-i Mevlānā bizüz

Ḥazret-i Sultān-ı 'aşķa ķavıl idelden kendimüz
Fırķa-i nāciden olduķ 'urvetü'l-vüşķā bizüz

Velehū Ḳaddeşena'llāhü bi-sırrıḫī
Zīr-i pāy-ı Mevlevī'de her şadā-yı pāy-ı kūb
Münkir-i vecd ü semā'a toķınur mānend-i ṭūb

Sāḫa-i vicdānıma ol ṭā'ir-i ķudsīlerüñ
Şeh-per-i ṭāvus-ı ķuds olmaķ gerekdür ḫāk-rūb

^{XXIII} *Muhakkak nefis, insanı kötülüğe sürükler. Yusuf S./53*

¹ āşikār] şikār S, Ü₄

² 'ilāc eyledi] 'ilāc eylediyse M, Ü₃

³ nefsin] nefis-i M, Ü₃, nefsi S, Ü₁

⁴ iriştürmek] irişmek S, Ü₁, Ü₂

⁵ olman] olan S, Ü₁

⁶ şoḫbetde] şoḫbetinde M, Ü₃

⁷ sā'at sā'at] sā'at Ü₂, sā'at-be-sā'at Ü₄

⁸ çekmeklige] çekmeğe M, Ü₃

⁹ maḫabbetden] maḫabbetinden Ü₃

Vaz' olaldan olmadı tarz-ı tarikat 'âleme
Böyle bir erkân-ı mergüb¹ böyle bir âyin-i hüb (4b)

Tâlib-i kütü'l-külüb olmağ ne hâcet var iken
Meşnevî-i ma'nevî mânendi bir kütü'l-külüb

Bir külâh u bir nemed vecd ü semâ' u nây u def
Sırrını keşf itmesün her şahşa 'allâmü'l-guyüb

Şine vü diller dururken şevk-i Mevlânâ ile
Çâme-çâk² olmak nedür 'ayb olmasa çâk-i 'uyüb

Münkir-i erkân-ı hünkâr olma şüfî gerçi kim
'Afv ider hep mâ'adâ-yı şirki gâffârü'z-zünüb

Olmaz ey nâ-dân hâzer kıl kân-ı³ luft u hilm iken
Hiç Celâlü'd-dîn-i Rûmî gibi bir şâh-ı gâzûb

Şemsdür⁴ ammâ ki şâm-ı şubh-gâh-ı haşre dek
İrmez ol şems-i sipihr-i vahdete hergiz gurüb

Sikke-i sultâna baş egse n'ola Rûm u 'Arab
Taht-ı hükmi-ı kuşba dâ'irdür şimâl u hem gurüb

Bir penâh olmaz külâh-ı Hâzret-i Monlâ gibi
Umaruz her 'aybımız setr ide Settâru'l-'uyüb

Sırr-ı maḥbûbiyyet-i Mevlâ'ya Mevlânâ-yı Rûm
Vechi mir'ât oldığıyçün oldı maḥbûbu'l-külüb

HAZRET-İ AHMED DEDE MÜNECCİMBAŞI⁵

Sâlim Efendî Tezkiresi'nde maḥdûmları Müneccimbaşı Çelebî Efendî'den⁶ nakl ider ki 'Azîz-i Mütercemün maskatu'r-re'sleri Selânik olup ahâlî-i belde-i merkûmdan bir muḥibb-i muḥlişuñ aḥter-i tâbende-i âsmân-ı vücûdı ve⁷ âftâb-ı hayâtınuñ zıll-ı memdûdı olmağla Selânik şeyḫi Muḥammed Dede Efendî'den intisâb-ı tarîk-ı celîle-i Mevleviyye-i Şemsiyye ve Müftî 'Abdullah Efendî'den Telḫîş'a dek 'ale't-tertib ta'allüm ve yigirmi dört yaşında iken İstanbûl'a hübûḫ idüp 'Arzî Muḥammed Dede cenâblarınuñ vesâ'ir 'urefâ-i⁸ kirâm-ı Mevleviyye'nüñ hizmet-i pür-berekâtlarında⁹ olup ba'dehû envâ'-ı 'ulûm için Es-Seyyid Fâzıl Ḥâlîl Dede Hâzretlerine¹⁰ daḫi on sene hizmet idüp¹¹ tefsir ü ḫadıṣ ve fıkh u uşûlî âsmân-ı¹² 'uluvvi'-ş-şân-cenâblarından taraşud u ta'allüm idüp mantıḫ u riyâziyyât taḫşîline rızâ-dâde¹³ olmadıkları(y)çün ders-i 'âm Şâlih Efendî'den telemmüz ve hey'et u nücûmi selefleri olan Müneccim¹⁴ Muḥammed Efendî'den ve 'ilm-i tıbb u ḫabî'ıyyâtı Eflâḫ-ı vaḫt olan Şâlih Efendî'den ta'allüm idüp ba'dehû yine¹⁵ Fâzıl Ḥâlîl Dede Hâzretleri'nün¹⁶ hizmetlerine rücu' idüp

¹ mergüb] hüb ve M, Ü₃

² çâme-çâk] çâk çâk M, Ü₂, Ü₃, câm Ü₄

³ kân-ı] kân u S, Ü₁, Ü₂

⁴ Şemsdür... hergiz gurüb] - M, Ü₃

⁵ Hâzret-i Ahmed Dede Müneccimbaşı] Ahmed Dede Efendî Müneccimbaşı Ü₁, Müneccimbaşı Hâzret-i Ahmed Dede Ü₂, Ahmed Dede Müneccimbaşı Ü₃

⁶ Çelebî Efendî'den] Çelebî S, Ü₂, Ü₄

⁷ vücûdı ve] vücûd Ü₂

⁸ 'urefâ-i] 'arifân-ı M, Ü₃

⁹ berekâtlarında] bereketlerinde M, Ü₃, Ü₄

¹⁰ hâzretlerine] hâzretlerinüñ M, Ü₃

¹¹ hizmet idüp] hizmetlerinde olup M, Ü₃

¹² âsmân-ı] âstân-ı M, Ü₃

¹³ rızâ-dâde] rızâ ve irâde Ü₁

¹⁴ Müneccim] müneccimün S, Ü₁, Ü₂

¹⁵ yine] - M, Ü₃

¹⁶ hâzretlerinüñ] - Ü₂

Sefîne-i Nefîse-i Sâkıbiyye'de tafşîl buyurıldığı veçh¹ üzere işâret-i ruḥâniyyeyi ḥavî Şeyḥ-i müşârun-ileyh cenâblarının nuṭḩına binâ'en Edirne'yi² teşrif idüp Sultân Muḩammed³ hem müneccimbaşı ve hem muşâhib-i şehryârî⁴ ve hem Kudis-i şerîf pâye-i refî'asıyla⁵ iki 'aded arpalık iḩsân olup⁶ ve yine kemâ-kân ziyî-i fuḩarâ-i Mevleviyye'de cilve-nümâ olmasıyla mümtâzû'l-aḩrân ve nâdire-i devrân olmuşlardır. Ba'dehû on sekiz sene bu ḩâlet-i ra'nâ üzere güzerân itdükden soñra biñ tokşan tokşuz târiḩinde mışr-ı ḩâhire'ye hicret buyurup ve iki sene miḩdârı iḩâmetden soñra ḩaremeyn-i Muḩteremeyn şerrefehümü'llâhü tarafına 'azîmet ve on iki sene Mekke-i Mükerreme'de vâḩi' Mevleviḩâne-i ma'mürede mesned-nişîn-i meşîḩat olup baḩıyye-i 'ömrlerin envâ'-i 'ibâdât ve eşnâf-ı tâ'âte⁷ şarf buyurarak yüz on üç târiḩinde sinni yetmiş mütecâvizen⁸ ol maḩâm-ı mübârekede rûḩ-ı pür-fütûḩları raşad-gâḩ-i fenâdan münseliḩ ve ḩuṭbu'l-burûc-ı felek-i beḩâdan pertev-endâz-ı 'âlem-i a'lâ olmuşdur. (5a) Şeyḩi Zeyli'nde ve Sâlim Efendi Tezkiresi'nde mezkûr olan mü'ellefâtlarından Beyzâvî ḩâşiyesi Şadru'd-dîn-zâde'yi tezyîl ü tekmiḩ ve 'İşâm'ın Fârisî İsti'âre Risâlesi'ni ta'rîb u şerḩ itmekle⁹ tezyîl ve Gâyetü'l-Beyân ismiyle bir kitâb-ı celîl ve 'ilm-i tıḩdan Tuḩfetü'l-Mü'minin ve Aḩlâk-ı 'Adüdiyyeyi 'Arabî şerḩ idüp hey'et ü hendesiyyât¹⁰ ve müşîḩiye¹¹ da'ir müstaḩil resâ'il-i maḩbû'aları ve evvel-i âferînişden târiḩ-i hicretün biñ seksen tokşuzına müntehâ olunca mufaşşal u meşrûḩ ve mücmel ü müciz¹² 'Arabıyyü'l-inşâ Câmî'u'd-Düvel nâm târiḩ-i mücelledleri ki el'ân Müneccimbaşı Târiḩi dimekle meşhûrdur. Ve Letâ'if-i 'Ubeydî'yi terceme vü tenḩiḩ idüp Elsine-i Selâşe'de eş'ârları olup 'Aşık taḩalluş buyururlar. Lâkin şöhretlerine binâ'en Sâlim Efendi ḩarf-i Êlif'de Aḩmed nâmıyla taḩrir idüp tercemelerin tafşîl ve ḩarf-i 'Ayn'da 'Aşık maḩlaşıyla icmâlen irâd itmekle bi'ayniḩi anlara ittibâ' olındı. Ve kendi ḩaḩlarıyla bir Mecmû'a-i Nefîseleri dest-nişânımız olup bu ḩazelleri Mecmû'â-i Merḩûmda mevcûd olmaḩla teberrüken ârâyiş-i zeyli menḩabe-i 'aliyyeleri ḩılınışıdır.

*Gazel-i Fârisî: Her ân ki şive-i resm-i vefâ nıgeh dâred
Be-dil taḩammul-i dâḩ-i cefâ nıgeh dâred*

*Be-pîş-i 'aşḩ neyerzed yâvezenî-yi ân dil
Ki dil-rubâyeş be-peyvendhâ nıgeh dâred*

*Vefâ-yı in dil-i bî-çâre bîn ki dildâreş
Beher çî kâr ki dâred revâ nıgeh dâred*

*Be-her irâdet-i dil râ ki der tarîḩat-i 'aşḩ
Ne 'âşıkest kesî kû hevâ nıgeh dâred*

*Kesî ki dâd merâ çâşnî-i zevḩ-ı niyâz
Merâ zi nâz u to-râ ez seḩâ nıgeh dâred*

*Be-beñd-i 'aḩl be şod beste pâ-yi dil dîdîm
Be pîr-i 'aşḩ sipordîm tâ nıgeh dâred*

*Begâḩ-i vaşl ne ez buḩl boved men'-i Kelîm
Zehî çerâḩ ki pervâne-râ nıgeh dâred*

¹ veçh] - M, Ü₃

² Edirne'yi] Edirne'ye M, S, Ü₁, Ü₃, Ü₄

³ Muḩammed] Muḩammed'e M, Ü₃

⁴ şehryârî] - M, Ü₃

⁵ refî'asıyla] refî'ıyla M, Ü₃

⁶ olup] olup M

⁷ eşnâf-ı tâ'âte] evşâf-ı tâ'âte Ü₁, eşnâf-ı 'ibâdâta M, Ü₃

⁸ mütecâvizen] mütecâviz olduḩı ḩâlde M, Ü₃

⁹ u şerḩ itmekle] - M, Ü₃

¹⁰ hendesiyyât] hendese M, Ü₃

¹¹ müşîḩiye da'ir] müşîḩi-i müstaḩil S, Ü₁

¹² müciz] - Ü₁

*Meñem ki nām be ‘āşık nihādeem hodrā
Ez-în laḳab zi-cudāyī Ḥodā nıgeh dāred^{xxiv}*

Velehüm: Bezm ehline sākī bugün āmāde mi geldün
Yā bî-ḳadeḫ ü bāde hemān sāde mi geldün

Her hūba esīr olmada şad ḳayda düşersin
‘Aşık nicesin ‘āleme āzāde mi geldün

Velehüm: Nev-kīse-i zamāneden iḥsān uman ḳişi
Ḥayfā¹ dirıg şüret-i gülden gül-āb umar

HAZRET-İ ENİS RECEB DEDE²

Maskaṭ-ı re’sleri Dārü’-d-devle-i Edirne olup Yeñiḳapu Mevlevihānesinde Şeyḫ Aḫmedü’l-Ḳārī ḳuddise sırruhu’l-bārī cenāblarınıñ āvān-ı meşihātlerinde ṫarīḳa-i celīle-i Mevleviyye’ye duḫūl ve tekmīl-i çille-i muḳannene idüp bir zamān Dede Neşāṫi ḫizmetinde telemmüz ü taḫşil-i (5b) ma‘ārif ve bir zamān³ daḫi Ḳāsım Paşa Ḥānḳāhı’nda çille-güzin-i ḫücre-i ferāğ olup ba‘dehū Edirne Murādiyyesi’ne şeyḫ-i bā-vaḳār⁴ ve velvele-i iştihārı ez-ḳāf-tābe-ḳāf ṫanin-endāz-ı mesāmi‘-i şıḡār u kibār olup eş‘ār-ı nām-dārları el‘ān enīsü’l-ḳulüb-ı ‘uşşāk oldıḡı ma‘lūm-ı⁵ āfākdur. Kāmil elli sene meşihāt idüp eşnā-yı meşihātlerinde ekşer Devlet-i ‘Aliyye-i Edirne’de bulunmaḡla beş ‘aded pādışāh ve bî’l-cümle ricāl-i devlet-i ‘aliyye-i ‘Oşmāniyye⁶ ve mevālī ve müderrisin inābet-kerde-i dest-i himmetleri oldıḡından mā‘adā otuz iki üç tuḡlu vezir-i bî-naẓir ‘araḳıyye-püş-ı maḫabbetleri⁷ olup ez-cümle meşāhır-i vaḳtden zübde-i mevālī-i ‘izām Çelebî-zāde ‘Aşım İsmā‘ıl Efendi ve mefḫar-ı vüzerā-i kirām Ḥakim-zāde ‘Alī Paşa⁸ ve bunıñ emşāli çendān ser-āmedān-ı⁹ ser-ḫalka-i ‘irfān olan küberā-yı zamān ve ‘uzemā-i āvān ser-dāde-i zānū-yı bendegileri oldıḡı şıḳāt-ı kār-dānān-ı ezmāndan¹⁰ şebt-kerde-i cerīde-i nuḳüldür.

Laṫife¹¹- Sulṫān Muşṫafā-i Şānī bir gice rü’yāsında destinde¹² bir nāy müşāhede itmekle şüret-i vāḳı‘a-i vāḳı‘ı bir varaḳaya¹³ taḫrīr idüp ‘Aziz-i Mütercem’e irsāl ve ta‘bīrin su‘āl eyledükde

^{xxiv} *Ġazel-i Farisī*

*Vefa geleneḡi üslubunu koruyan ḳişi
Kalbinde cefa yarasına dayanma gücünü korur*

*O kalbin aşk önünde saçmalaması reva deḡildir
Çünkü sevgilisi baḡları korur*

*Şu bîçare kalbin vefasına bir bak; Sevgilisi
niçin ona bunu reva görür?*

*Gönlün iradesini bırak, çünkü aşk tarikatında
Hevasını elden bırakmayan ḳişi āşık deḡildir
Bana ihtiyaç zevkinin tadını veren*

*Gönül ayaḡının akıl baḡına baḡlandıḡını gördük
Aşk pirine onu koruması için emanet ettik*

*Kavuşma anında Kelim’in (Musa’nın) menedilmesi cimrilikten deḡildir.
Kelebeḡi yanmaktan koruyan lamba ne güzeldir.*

*Kendime aşık adını veren benim
Bu lakaptan ayrılmaktan Allah korusun*

¹ ḫayfā] ḫayf M, Ü₃

² Ḥazret-i Enīs Receb Dede] Enīs Receb Dede Efendi Ü₁, Ü₂, Enīs Receb Dede Ü₃

³ zamān] āvān S, Ü₂, Ü₄

⁴ bā-vaḳār] bî-evḳār Ü₁, Ü₄

⁵ ‘uşşāk oldıḡı ma‘lūm] ‘āşıkān olup beyān oldıḡı ma‘lūm Ü₂, ‘uşşāk olup müstaḡnī beyān Ü₄

⁶ ‘aliyye-i ‘Oşmāniyye] - M, Ü₃

⁷ maḫabbetleri] - S, Ü₂

⁸ Ḥakimzāde ‘Alī Paşa] Rāḡıb Paşa S, M

⁹ āmedān-ı] āmedān u M, Ü₃

¹⁰ kār-dānān-ı ezmāndan] kār-dān-ı zamāndan M, kār-dāniyān-ı zamāndan Ü₂

¹¹ laṫife] - M, Ü₂

¹² destinde] - Ü₂, Ü₄

¹³ varaḳaya] varaḳa S, Ü₂, Ü₄

inşâ'allâhü te'âlâ şâh-ı manşûrdur ta'bir-i dil-pezirini zeyl-i nemika-i şâhâneye¹ işâret buyurdıkları² menkûldür. Ve daği meşâyiğ-i tarîka-i Gülşeniyye'den Sezâyî Efendî merhûm ibtidâ-yı zuhûri ve nev-niyâzlığı hâlinde Edirne'ye gelüp Cenâb-ı Enis'ün celis-i meclis-i nefisleri olup müstefiz-i envâr-ı şohbetleri olarak vâsıl-ı merâtib-i 'âliye olmağla ilâ-âhîri'l-'ömr mecâlis ü mehâfilde şenâ vü teşekkür-i şohbet-i 'azizleriyle ratbu'l-lisân ve eger Enis Dede şohbetine vâsıl olmasam nesyen mensiyyen kalurdum diyü latife-güyân oldukları hulefâsından menkûldür. Ve beynlerinde güzerân iden³ letâyif ve irşâd ve teslim müstakilen bir kitâb-ı celîle⁴ olmağa mütehammil olmağın tayy-ı varâk tatvil olındı. Ez-ân cümle⁵ bir gice Sezâyî Efendî vesâ'ir meşâyiğ-i şüfiyye gayrühüm⁶ bir meclisde cem' olup eşnâ-yı germiyyet-i⁷ şohbetde 'alâ- tarîkı'l-keşf Sezâyî Efendî Cenâb-ı Şeyh-i Ekber kıddise sirruhu'l-enver hâzretlerinin

İzâ câ'er-Recebü tera'l-'aceb^{xxv}

fıkra-i câmi'asıyla Enis Dede Hâzretleri'nün cem'iyet-i merkûmeye teşrif-fermâ olacaklarını imâ eyledükde huzzâr-ı meclis teb'îd-güne birbirlerine nigerân iken nâbe-hengâm⁸ Cenâb-ı Enis Dede der-hâne-i⁹ mezbûrdan tulû' u duhûl buyurup "âferin ibn 'Arab şad-âferin ibn 'Arab" mısra'-ı şerifin okuyarak sadr-ı şuffe-i¹⁰ aşhâb-ı şafâya cülûsları cemî-i huzzâra hayret-bağış-ı fu'ad olmuştur. Hâkku'l-inşâf bu güne kerâmet-i zerâfet-âmiz ve bu tarzâ¹¹ velâyet-i letâfet-engiz ekşeriyyâ ricâl-i tarîka-i nâzenin-i¹² Mevleviyye'ye maşşûs bir şive-i nâdirü'l-vukû'dur. Biñ yüz kırk yedi târihinde intikâl-i 'âlem-i 'illiyin buyurup dergâhda¹³ merâkıd-i meşâyiğ-i kirâm-ı eslâfuñ beyninde defn olunmuşdur¹⁴. Ve şu'arâ-yı muhibbândan birisi¹⁵

Târih: Kürsi-i Cennetde Mevlânâ Enis ola celis

mısra'ını târih söylemişdür.

Diger: Güş¹⁶ idüp fevtin didiler Feyziyâ târihini
Gülşen-i lâhûta göçdin âh Mevlânâ Enis

Divân-ı belâgat-'unvânları¹⁷ el'ân beyne'l-ahâlî müselleme'l-küll rütbesinde olup(6a)

Beyt¹⁸: Tokunsun tek hemân la'l-i nemek-rizûñ leb-i câma
Katarsañ bâde-i nâba nemek kat kat helâl olsun

beyt-i garrâlarına yigirmiden mütecâviz şâ'ir-i nâm-dâr nazîreler söyleyüp yine cümlesine beyt-i mezkûruñ¹⁹ fâ'ik olduğunu Sâlim Efendî daği teslim itmişdür.

Gazel: Âşinâ-yı rûh-ı kudse hâlet-efzâdur semâ'
Teşne-gân-ı bezm-i 'aşka şevk-bağşâdur semâ'

¹ nemika-i şâhâneye] zeyl-i tuhfе-i şâhâneye M, Ü₁, Ü₂

² buyurdıkları] buyurmaları Ü₁

³ güzerân iden] güzârân olan latife M, güzârân iden letâyif S, Ü₂

⁴ celîle] celil M

⁵ ez ân cümle] ez cümle Ü₂

⁶ gayrühüm] gayr-ı muşammem S, Ü₃, Ü₄

⁷ germiyyet-i] germi M

^{xxv} Receb gelirse aca'ib şeyler görürsün

⁸ nâbe-hengâm] nâgehân M, Ü₃

⁹ der-hâne-i] hâne-i M, Ü₃

¹⁰ şuffe-i] şafha-i Ü₂

¹¹ tarzâ] tarzda M

¹² tarîka-i nâzenin-i] tarîkat-ı Mevleviyyeye M, Ü₃

¹³ dergâhda] dergâh-ı Ü₂, -ı mezkûrda Ü₄

¹⁴ olunmuşdur] olmuşlardur Ü₁, olmuşlardur S, Ü₄

¹⁵ birisi] biri M

¹⁶ Güş... Enis] - S, Ü₁, Ü₂, Ü₄

¹⁷ 'unvânları] 'unvân-ı 'ârifâneleri M, Ü₃, S, Ü₄

¹⁸ beyt] - M

¹⁹ mezkûruñ] merkûm M, Ü₁, Ü₄

Beyt-i ma‘mûruñ tavâfı sırrına ‘ârif ‘ukûl
Hayret-efzâ-yı melâ’ik sırr-ı Mevlâ’dur semâ‘

Her tarîk¹ âyîni bâ‘ışdür² vuşûl-i Hâkka lîk
Ehline ma‘lûmdur ol kaçre-i deryâdur semâ‘

Bir³ kademde devresin tekmi̇l ider per-kâr-veş
Reşk-i çarh u mâh-tâb-ı çarh-peymâdur semâ‘

Dil şafâ-cû-yı zıyâ-yı mihr ise her dem Enîs
Çarh-ı ‘aşka âftâb-ı ‘âlem-ârâdur semâ‘

Velehüm: Ten-i bî-dil tekâpûda hemîşe bî-mecâl olsun
Dil-i⁴ mest-i maħabbetde hemân şevk-ı vişâl olsun

Tokınsun tek hemân la‘l-i nemek-rîzûñ leb-i câma
Katarsañ bâde-i nâba nemek kaç kaç helâl olsun

Hudâ renc-i nazardan hıfz ide tıfl-ı cüvân-bahtı
Ölür manzûr elbette meh-i hüsni hilâl olsun

Dil-i üstâd-ı hõş-tab‘a neşât-âsâ keder hûba⁵
Ser-â-ser nûkte-i nazmı hayâl-ender-hayâl olsun

Hemân mir‘ât-ı hüsni içre gönül olsun nazar-gâhuñ
Dilerseñ bezm-i vahdetde⁶ Enîs’uñ bî-mişâl olsun

Beyt⁷: Kadem-i şıdk ile cem‘iyyet-i hâtır dileyen
Piş-gâh-ı nazar-ı hâliş ider pâ-büşın

Çünkü ‘Azîz-i Müşârun-ileyhûñ Dîvân-ı celîlü’l-‘unvânları meşhûr ve âşâr-ı ‘âliyeleri mecâmî‘-i ihvân u hullânda meyfürdur. Ol sebebeden bu miqdâr ile hatm-i şahâyif-i menkabe-i nefiseleri kılındı⁸. Yümnihî ve keremihî.

Gazel: Sâgar-ı pür-bâdemüz döndi ayuñ on dördine
Bezmimüz sâķisi on dördin sürer bir meh-liķâ

ENİSİ MUŞTAFÂ DEDE⁹

Dürr-i şeh-vâr-ı vücûd-ı nâdireleri¹⁰ dâru’s-salţana-i Edirne’den ser-zede olup ânifen zikri mürür iden Enîs Receb Dede çenâb-ı ma‘ârif-me‘âblarınuñ hizmet-i meydân-ı ‘irfanları ve terbiyye-i nazar-ı ‘ayn-ı ihsânları ile reside-i rütbe-i kemâl ve bâliĝ-i hadd-i tekmi̇l olunup¹¹ mürşid-i reh-berlerinüñ hayâtında iken taħşîl-i istiħkâķ-ı maķâm-ı irşâd ve Mışır’da vâķı‘ Mevlevîhâne-i celîleye¹² şeyh-i me’nüsü’l-ķulüb¹³ olup dergâh-ı kemâlet-penâhları maħatf-ı¹⁴ âmâl-i enâm ve ma‘raz-ı ‘arîza-i¹⁵ havâşş

¹ tarîk] tarîkuñ M, Ü₃

² bâ‘ışdür] bâ‘iş-i M, Ü₃

³ Bir... çarh-peymâdur semâ‘] - Ü₂, Ü₄

⁴ dil-i] ki ol Ü₂, Ol S, olup Ü₄

⁵ keder hûbuñ] - M, keder hûba Ü₃

⁶ vahdetde] vuşlatda M, Ü₃

⁷ Beyt] velehü M, Ü₃

⁸ kılındı. Yümnihî ve keremihî] kılındı keremihî Ü₁, kılındı M, Ü₃

⁹ Enîsi Muştafa Dede] Hâzret-i Enîsi Muştafa Dede Ü₂, Ü₄, Enîsi Muştafa Dede Efendi Ü₁

¹⁰ nâdireleri] nâdirleri M, Ü₃

¹¹ olunup] olup M, Ü₃, Ü₄

¹² Mevlevîhâne-i celîleye] Mevlevîhâneye M, Ü₃

¹³ ķulüb] fu‘âd M, Ü₃

¹⁴ maħatf-ı] mehbit-i M, Ü₃

¹⁵ ma‘raz-ı ‘arîza-i] ma‘râz-ı ‘arza-i M, Ü₃, marâz-ı ‘arîza-i Ü₂

u 'avâm ve himmet-i pür-kuvvetleri¹ feryâd-res-i müstemiddân²-ı eyyâm olup biñ yüz kırk senesi hüdûdında ol dergâh-ı 'âlîde intikâl-i 'âlem-i kudus-i³ (6b) şühûd buyurup vücûd-ı şerîfleri merâkıd-ı münevvere-i e'izze-i eslâf beyninde mişâl-i gencîne-i mu'talsam gevher-i 'âlem-bahâ-i şeref-bağş-ı hâk-i pâk-i Mısr olmuşdur. Eş'arlarından⁴ faqâh bu beyt-i lañifleri⁵ resîde-i dest-i fakîranemüz olmağla kayd-ı zeyl-i tercemeleri kılındı. Bi-luñfihi ve keremihî⁶

Beyt: Nâlesin ney sırrını aña kudüm eylemeyen
Ne bilür dâ'ire-i Hâzret-i Mevlânâyı

ÂHİ ŞÂDIK⁷

Nâm-ı nâmîleri Muhammed olup fi'l-aşlı Kütâhiye'de âhiyân-ı mâl-dâr ve şâhib-i⁸ câh u vaqâr iken rubûde-i şive-i Cenâb-ı Çelebî Muzafferü'd-dîn olup mâ-melek⁹ nişâr-ı tarîka-i hünkâriyye¹⁰ ve ba'd-i ilbâs-ı¹¹ külâh u hırka sarây-ı Muzafferî'de hizmet-i külhan-ı gülşen-nişânlarıyla¹² telebûs-i hâkister-i melâmet buyurup hatta Sefîne-i Şakîbiyye'de tafşil olındığı vech¹³ üzre evâhir-i 'ömr-i 'azîzlerinde bi'l-cümle ihvân u hullân bu hizmet-i şâkkayı çend rûz ta'ñille mütene'im-i¹⁴ künc-i istirahat olmaları niyâz olunduğda bedâhетен inşâ¹⁵ buyurdukları kıt'a-i garrâdur¹⁶.

Kıt'a-i kudûse Rûhuhû

Men begülşen nede hem gülhan-i germ-âbe-i yâr
Tâ meyân-i men u ù kerem bemâned her bâr
Dide-i germ-âbe-i 'akşeş dil-i pür gam-ı gülhan
Key tevânem ki şevem bâ dil u dide bi-kâr^{xxvi}

Ve bu kıt'a-i garrâ dahi zir-i visâde-i hârâ-nihâdelerinde kendü qalem-i celî-raqamlarıyla intikâl-i¹⁷ 'âlem-i 'uqbâ buyurdukları eşnâda bulunan kıt'a-i âteşinleridir.

Velehüm kudûse sırruhu

Şarşar-ı âfet-i şohret çün vezîd ez gulhan
Pes kocâ mâned ez ân şem'-i dilem râ me'men
Goftemeş çâre zi pervâne bepors ey persüz
Goft porsidem u fermûd hemânâ morden^{xxvii}

DERVİŞ ÜNSİ¹⁸

Qudemâ-i tarîka-i 'aliyye-i Mevleviyye'den 'İlmî Dede ve Şamñi Dede ve Piri Dede hâzerâtınıñ

¹ pür-kuvvetleri] pür-fütüvvetleri M, Ü₃

² müstemiddân] müstmendân M, Ü₃, Ü₄

³ kudus-i] - M, Ü₃

⁴ eş'arlarından] - S

⁵ lañifleri] şerîfleri Ü₁

⁶ bi-luñfihi ve keremihî] - M, Ü₂, Ü₃

⁷ Âhi Şâdıq] Âhi Şâdıq Dede Efendi Ü₁, Âhi Şâdıq Dede Ü₂

⁸ âhiyân-ı maldâr ve şâhib-i] âhiyân u şâhib-i S, Ü₄

⁹ mâ-melek] mâ-melekin M, Ü₃

¹⁰ hünkâriyye] mollâ hünkâr M, Ü₃

¹¹ ilbâs-ı] iktisâ-yı M, Ü₃

¹² nişânlarıyla] nişânlarında M, Ü₃

¹³ vech] - Ü₃

¹⁴ mütene'im] - Ü₂

¹⁵ inşâ] - S, M, Ü₄

¹⁶ buyurdukları kıt'a-i garrâdur] bu kıt'a'yı inşâd buyurmuşlardur M, Ü₃

^{xxvi} Kıt'a

Ben gül bahçesine değışmem yarin hamamını

Benimle onun arasında her zaman kerem kalsın yeterki

Aksinin hamamının gözü külhanın gamla dolu gönüldür

Gönül ve gözle nasıl savaşıyım?

¹⁷ İntikâl-i 'âlem-i 'uqbâ buyurdukları eşnâda bulunan kıt'a-i âteşinleridir] muharrer bulunmuşdur M, Ü₁, Ü₃

^{xxvii} Külhandan şohret âfetinin fırtınası esince

Gönül mumum nasıl güven içinde olabilir?

Ona dedim, çareyi kelebekten sor ey kanadı yanmış

Dedi, sordum da ölmek dedi.

¹⁸ Ünsi] Enisi Ü₄

pâ-dâşı olup Mevlevîhâne-i Dımişk'da meşk-i suhan itmiş ve bi'd-defe'ât âstâne-i Cenâb-ı Pîr kuddise sırruhu'l-münire gelmiş gitmiş bir zât-ı sûtûde-şifâf olup âhırü'l-emr Trablus Mevlevîhânesi'nde serbe-ceyb-i hırka-i hâmuşi ve hem-dem-i bezm-gâh-ı kerûbiyân-ı qudsî vü ünsî olmuşdur. Mağlaş-ı mülâbesesiyle ba'zî eş'ârları Enîs Receb Dede Hâzretleri'nün kıyâs olunur. Zikri âti münâcât-ı Pîr-i dest-gîr kuddise¹ sırruhu'l-müniri hâvî² musammaatları gâyet devr ü devrân olduğundan çend beyt intihâbı ile tahrîr olındı.

İnest³: Dervîşünem eyle nazâr yâ Hâzret-i Monlâ⁴-y1 Rûm
İtme çapuñdan der-be-der yâ Hâzret-i Monlâ-y1 Rûm

Ney sırrını eyler 'iyân def sine-güyân her zamân
Na'tün⁵ okur murğ-ı revân yâ Hâzret-i Monlâ-y1 Rûm

Luftuñ cihânda hırz-ı cân hulkuñ Muhammed'den nişân
Keşf ü kerâmâtuñ 'iyân yâ Hâzret-i Monlâ-y1 Rûm (7a)

Dervîşleruñ sen şâhısın çarh-ı haqîkat mâhısın
Sırr-ı Hudâ âgâhısın⁶ yâ Hâzret-i Monlâ-y1 Rûm

Cümle kelâmuñ Meşnevî şüretde zâtın ma'nevî
Tâlib saña her Mevlevî yâ Hâzret-i Monlâ-y1 Rûm

Velehü kuddise Ruḥuhü⁷
İhtiyâr-ı fakr idelden iftiḥârumdur nemed
Cümleden el çekdüm ammâ ihtiyârumdur nemed

Kıldı müstağnî kamu lezzât-ı dünyâdan beni
İki 'âlemde benüm 'izz ü vaḡârumdur nemed

Fakr ile âlûdeyem gerçi ġaniyy-i 'âlemem
Mâl ü mülküm ḡânümânım cümle varumdur nemed

Baña dünyâda yeter 'izzet nemed-püş oldıgım
Gam deminde hem-demem hem ġam-küsârumdur nemed

Ehl-i 'aşkı kâl ider nâr-ı maḡabbetle müdâm
Ḥâliş ider reng-i⁸ 'ısyândan 'ayârumdur nemed

'Âlem-i fakrı Hudâ her münkire kılmaz⁹ naşîb
Baḡşış-i Ḥaḡdur baña ol yâdgârumdur nemed

Luḡf-ı Ḥaḡdan bir hidâyetdür baña ol zâhidâ
Ḥaḡ ḡuzûrında delîl-i i'tibârumdur nemed

Virmezem bir târını dehrüñ metâ' u mâlına
Şöhreti anuñla buldum iştiḡârumdur nemed

Rûz u şeb mestürdür¹⁰ bâd-ı muḡâlifden vücûd
Ka'be-i ḡalb örtüsü bir ḡâre-zârumdur nemed

¹ kuddise sırruhu'l-müniri] ḡaddesena'l-lâhü bi-sırrıhî Ü₁

² hâvî muşammaatları] - Ü₂

³ İnest] münâcât Ü₂

⁴ monlâ] mollâ Ü₃

⁵ na'tün] naḡşuñ Ü₃

⁶ âgâhısın] gâhısın Ü₂, âgâhısın Ü₃

⁷ velehü kuddise ruḥuhü] velehü Ü₂, Ü₃

⁸ ider reng-i] eyler jeng M, Ü₃

⁹ kılmaz] itmez M, Ü₃

¹⁰ mestürdür] mesürdür Ü₂, müsveddedür Ü₄

Mekr-i şeytândan hevâ-yı nefsdan eyler emîn
Bir selâmet me'meni¹ cây-ı qarârumdur nemed

Ta'ne² taşından ne bāküm var ço atsun münkirin
Hıfz ider dünyâ belâsından hîşârumdur nemed

Faşl-ı deyde³ sâye-bân yâ hücre-i vahdetdür ol
Nev-bahâr eyyâmına tâze nehârumdur⁴ nemed

Câme h'âbumdur gice gündüz libâs-ı fâhîrüm
Mevt irişdükte yine hâzır mezârumdur nemed

Me'men-i dârü'l-emândur Ünsiyâ ehl-i dile
Hırz-ı şâfidür vücûda yâr-ı gârumdur nemed

DERVİŞ ARÂMÎ

Şu'arâ-yı 'aşr-ı Murâd Hâniden Nef'î ve Cevrî ve 'Atâyî gibi suhan-verân⁵-ı devrânla nice demler türk-tâz-ı 'âlem-i bî-âramî-i ma'nâ itmiş bir dervîş-i ma'ârif-kîş olup âhırü'l-emr âstâne-i Hâzret-i Pîr kıddise sırruhu'l-münîrde büriyâ-endâz-ı ârâm u encâmda kâr-ı⁶ bi-encâm olup biñ kırk hudûdında ol buç'a-i 'âlîde⁷ cesed-i münevverlerini ilkâ-yı hâk-i pâk-i niyâz ve rûh-ı pür-fütûh-ı⁸ 'aliyyeleri pervâz-ı ârâm-gâh-ı nâz olmuşdur. Müstaķil Divân-ı belâgat-'unvânları ve ķadım mecmû'alarda eş'âr-ı nemekînleri⁹ bî-hadd ü pâyândur. Ez-ân cümle

Gazel: Sâkiyâ la'l-i lebûn peymâne şeklin bağlamış
Cür'asın nüş eyleyen mestâne şeklin bağlamış

'Aşka uysun bir nefes 'âlemde hüşyâr olmasun
Kim saçuñ zencirine divâne şeklin bağlamış¹⁰

Nakş-ı rüyuñ ey şanem ol rütbe şüret virdi kim
Hâne-i dil bir ulu büt-hâne şeklin bağlamış

Sâgar eyler nice serverler bugün ser-kâsesin
Türbet-i monlâ 'aceb hum-hâne şeklin bağlamış

Kanı bir gençine-i mihr ü maħabbet ey perî
Ķalb-i Arâmî gibi virâne¹¹ şeklin bağlamış (7b)

Velehüm: Şeh-i mülk-i cünûnam dūd-ı âhumdan 'âlem çekdüm
Adum Mecnûn'a çıkdı defter-i 'aşka raķam çekdüm

Şu deñlu mest-i bî-hüş olmuşam kim¹² câm-ı 'aşkuñdan
Ta'aķķul eyleyince la'l-i yâri çok elem çekdüm

Muħit-i bahr-ı 'aşķ içre benem ğavvâş-ı deryâ-dil
Yedi deryâ bir içim şu gibi maħv¹³ oldu dem çekdüm

¹ me'meni] nâm S

² ta'ne] ta'n Ü₂

³ Faşl-ı deyde...nehârumdur nemed] - Ü₂

⁴ nehârumdur] bahârumdur Ü₃

⁵ suhan-verân] suhandan M, Ü₃

⁶ kâr-ı] kârî S, Ü₂

⁷ 'âlîde] 'aliyyede M, Ü₃

⁸ pür-fütûh-ı 'aliyyeleri pervâz-ı ârâmgâh-ı nâz olmuşdur] pür-fütûhlarını iķare-i ârâmgâh-ı nâz eylemişdür M, Ü₃

⁹ nemekînleri] metinleri Ü₂

¹⁰ Bu beyitten sonra] Ummaz idüm âsitânuñ itlerinden dostum

Aşınâlar hep baña bigâne şeklin bağlamış M, Ü₃

¹¹ virâne] divâne M, Ü₃

¹² kim] dür S, , Ü₁, Ü₄

¹³ maħv] - M

Fenâ meyhânesi içre benüm yokdur ayakdâşum
Şarâb-ı bezm-i vahdetden tolu bir câm-ı Cem çekdüm

Harâbât erlerinden añılup ‘âlemde Ârâmî
Tutup râh-ı melâmet kûy-ı rindâna kadem çekdüm

Velehüm¹: Ol ki oldı eşigün seglerinün yârânı
Gözine göstere mi saltanat-ı hâkânı

Rûz şeb mihr ile meh kapuña hizmetkârûñ
Sensin ey şems-i Hudâ mülket-i hüsnün hânı

Mısr-ı hüsn içre ‘azîz oldıguñı gördükde
Didiler yine² tulû‘ itdi meh-i Ken‘ânî

Âftâba görelî iki hilâl ebrûñı
Bağmazam mâh-ı neve döndi diyü devrânı

Kuluñ Ârâmî‘yi dūr eyleme didâruñdan
Meded ey cân³ ü gönül kişverinün sultânı

Velehüm⁴: N’ola ‘âlemde eylersem bege paşaya istiğnâ
Dilâ dervîş olan eyler şeh-i a‘lâya istiğnâ

Gönül âyine-i ‘âlem-nümâdur baħr-ı eşk içre
‘Aceb mi eylese İskender ü Dârâ‘ya istiğnâ

Figânım bezm-i ‘aşkuñda çıkup sūz-ı derūnumdan
İder ey la‘l-i mey-gūnum şadâ-yı nâya istiğnâ

Ben ol şeh-bâz-ı ‘aşkam sidre ednâ cilve-gâhumdur
Yeri var eylesem Si-murğ-veş⁵ ‘Ankâya istiğnâ

Şuhūd-ı şâhid-i kevneyne ir ‘âlemde Ârâmî
Beķâ ‘aşıklarî eyler fenâ dünyâya istiğnâ

Velehüm⁶: ‘Anber-âsâ çin-i zulfün müşg-bâr olmuş yatur
Ruħlaruñ gencinesi üstinde mâr olmuş yatur

Hať degüldür devr-i hüsnünde ‘ızârûñ yaşdanup
Fıtne-i âhır-zamândur aşkâr olmuş yatur

Sine-i şad-çäküm üzre zaħm-i şemşirün şehâ
Bir yaluñ yüzlü güzeldür kim kenâr olmuş yatur

Tâze tâze dağlar ile cismümi zeyn eyledüm
Şan belâ kühsârıdur kim lâle-zâr olmuş yatur

Dâne-i hâlün görüp meyl eyledi Ârâmî-veş
Dâm-ı zulfünde gönül murğı şikâr olmuş yatur

ESİF MUHAMMED DEDE⁷

Kütâhiye kırbında Tavşanlı nâm kaşabada meşâyîh-i tariķa-i Halvetiyye’den bir zât-ı keşirü’l-

¹ Velehüm] - Ü₂, velehü Ü₃

² yine] şimdi M, Ü₃

³ cân ü gönül kişverinün] gönül kişverinün S, Ü₂

⁴ velehüm] velehü M, Ü₃

⁵ si-murğ-veş] si-murğ ile M, Ü₃

⁶ velehüm] velehü M, Ü₃

⁷ Dede] Dede Efendi Ü₁

berekâtuñ halvet-hâne-i vücūdunuñ sirâcı ve nūr-ı bâşıra-i ibtihâcı olup hengâm-ı tufûliyyetlerinde muḳaddemât-ı âliyye¹ ve 'ulûm-ı resmiyyeyi peder-i vâlâ-aḫterlerinden (8a) görüp ve muḳtezâ-yı tārîḳları üzre seyr ü sülûka mübâderet ve nice zamân ḫalvet ü riyâzetle tezkiyye-i nefis ve taşfiyye-i ḳalb idüp âḫırü'l-emr pederlerinin emr ü tenbîhiyle Kütâhiye'de şöhret-şi'âr-ı 'ilm-i² irşâd ve Cenâb-ı Şâḳıb Dede Efendî Ḥâzretleri'nün ḫizmet-i pür-bereketlerine müsâra'at

Mışra': Muntehâ der muntehâ der aḫir resîd^{xxviii}

medlülünce feyz-ı nâzar-ı kimyâ eşerleriyle vâsıl-ı maḳşad-ı aḳşâ ve nâ'il-i maḫlab-ı a'lâ olup maşḳat-ı re'sleri olan Ṭavşanlı'da³ himmet-i mürebbileriyle bir mevlevîḫâne ihdâş idüp el'ân zâviye-i mezḳûrda evlâd u a'ḳâbları şeyḫ olup ḳaşaba-i mezbûra bâ-cem'uhum muḫıbbân-ı tārîḳa-i celîle-i Mevleviyye ile mâl-â-mâldir. Egerçi esefleri⁴ şafâ vü şıdḳa bedel olup Şıdḳî taḫalluş buyurmuşlardır. Lâkin şöhret-i ḳadimelerine binâ'en maḫlaş-ı aşlıyyeleri ile yâd⁵ olındılar. Biñ yüz kırık beş târiḫinde vefât buyurup⁶

*Beyt: Âḫireş cânib-i laḫd bordend
Hemçü genceş be ḫâk besipordend^{xxix}*

mâ-şadaḳınca gencine-i vücūd-ı girân-bahâların ṫıslım-ı defîne-i merḳade pinhân ve mişâl-i kimyâ-yı 'adimü'l-aḳrânların verâ-yı⁷ perde-i ḫâkde bi-nişân eylediler.

*Gazel: Gül gibi olmak dilersen şâd u ḫândân ey gönül
Lâle-veş elden bırakma câmı bir an ey gönül*

*Dest-i⁸ dehr-i keç-devirden içdigüm demler durur
Cism-i dilden ḳatre ḳatre gelmede⁹ ḳan ey gönül*

*Nekbet-i¹⁰ gerdüna olma¹¹ hergiz ey dil gam-küsâr
Nevbet ile 'izzetine olma şâdân ey gönül*

*Bulsa¹² mesken devḫa-i¹³ kuyında ol 'âlî-şehün
Bâğ-ı dehri ihtirâ' eyler mi insân ey gönül*

*Olmuş âşüfte Esîf-âsâ o mâha âftâb
Seyr ider me'vâsımı 'aşḳıyla her an ey gönül*

*Maḫla'¹⁴: Dervişe¹⁵ beş ḳaba yerine bir 'abâ yeter
Kevneyn terkin idene kuy-ı fenâ yeter*

DERVİŞ AḫMED¹⁶

Mora nâm ḳaşaba ḫâkinden ve mîr-i mîrân-ı kirâmdan¹ iken sefer-i Bağdâd eşnâsında Sultân

¹ âliyye ve 'ulûm-ı resmiyyeyi] 'ulûm-ı 'âliyye ve resmiyyeyi M, Ü₃, 'ulûm-ı zekiyyeyi Ü₂, Ü₄

² 'ilm-i] ilm ü M, Ü₃, Ü₄

^{xxviii} Mışra: En sonunda sona erdi

³ Ṭavşanlı'da] Ṭavşanıde Ü₃

⁴ esefleri] eş'ârî M, esifleri Ü₂

⁵ yâd] imlâ M, Ü₃

⁶ vefât buyurup] henüz gençken irtihâl buyurup M, vefât idüp Ü₂, vefât buyurup altı seneden ziyâde meşîḫat idüp otuz beş yaşında sene-i gâyetinde vefât eyledi. Zâviyesi derûnında semâḫâne ittîşâlinde defn olındı. Yerine oğlı 'Abdü'l-hafız Dede 12 yaşında şeyḫ öldi. Ü₃

^{xxix} Beyt:

Sonunda onu laḫde doğru götürdüler

Hazine gibi onu toprağa gömdüler

⁷ verâ-yı] - S, Ü₂

⁸ Dest-i... ḳan ey gönül] - M, Ü₃, dest-i hecr keç devrden Ü₂

⁹ gelmede] gelmeyen S, Ü₁, çeşm-i dilden... tamlayan Ü₄

¹⁰ Nekbet-i... şâdân ey gönül...] - M, Ü₃

¹¹ olma] uyma Ü₂

¹² Bulsa ... insân ey gönül] - M, Ü₃

¹³ devḫa-i] ravza Ü₂

¹⁴ Maḫla'] - M, Ü₃, veleḫü Ü₂

¹⁵ Dervişe... kuy-ı fenâ yeter] - M, Ü₃

¹⁶ Derviş Aḫmed] - S, Ü₂, Ü₄(Haltecümesi yok), Derviş Aḫmed Moravî Ü₁

Murâd Hân ile² Konya'ya gelüp Kâdı-zâde Vağ'asından kendüye intibâh-ı küllî hâşıl olmağla terk-i tabl u 'alem ve âstâne-i Hâzret-i Pîr'de³ ikrâr-ı hüdmetle şâhib- dem ü kâdem olup ba'de-tekmîlî'l- hîzme şöhret-terkleri sâmi'a-gîr-i enâm olmağın⁴ terk-i şöhret kaçdıyla nice a'vâm 'uyûn-ı nâsdan ihtifâ ve bir kerre Bağdâd meşîhatıyla me'mûr olmağın bir müddet anda ikâmet ve ba'de Trablus-şâm'a rihlet ve anda daği meyl-i⁵ inzivâ galebe itmekle küşe-i hücre-i hâşşasında ser-be-ceyb-i humûl olup nice zamân ahvâlinden ihvân-ı tarîkat daği haber-dâr olmayarak vefât buyurmışlardur. Cemî'-i ahvâleri Sefîne-i Nefise'de mestürdür. (8b)

Müseddes: Ey⁶ şîr-i Hâk ki ism-i şerîfündürür 'Ali
Kevşer şarâbı sâkîsidür himmetüñ âli
Selmân'a virdi aldığî dem destine güli
Evrâd idindi ismüñi her mü'min-i velî
Yâ muzhira'l-'acâ'ibi 'avnen lenâ 'alâ
Ed'ûke külli hemmin ve gammin seyencel^{xxx}

Şehr-i 'ulûma kapu olan Şâh-ı Murtażâ
Zevc-i betül-i şâhib-i esrâr-ı lâ-fetâ
Kân-ı şehâ vü ma'den-i ser-menba'-ı hayâ
Hulkı Hüseyin ü hüsnî Hasan vechi Muştafa
...

Mâh-ı şu'â'-i⁷ şa'sa'a-i şems-i zü'l-minen
Bâğ-ı behîşte kâmetidür serv ü nârven
Şebböy-i⁸ müyü nâfesidür âhu-yı Hutun
Zâtı 'Alî vü ismi velî ism ile Hâsen
...

Ol nûr-ı 'ayn-ı Aşmed-i Muhtâr-ı bâ-şafâ
Ol yâdgâr-ı Hayder-ı kerrâr-ı Lâ-fetâ
Oldur diyâr-ı vahdete hâdî vü reh-nümâ
Ya'nî Hüseyin şâh-ı şehîdân-ı Kerbelâ
...

Nesl-i resûl ü zübde-i evlâd-ı tayyibîn
Deryâ-yı 'ilm ü mahrem-i⁹ ser-gevher-i yaqîn
Zât-ı şerîf-i Hâzret-i Sulţân-ı müttakîn¹⁰
İmân u dîne zînet olan Zeynü'l-'âbidîn
...

Mihr-i münire zerresidür cümle evliyâ
Bağr-ı şehâsı gevheridür ruh-ı etkıyâ
Hâk-i mezârı cevheridür aşl-ı kîmyâ
Bâkır olursa ismi n'ola kadridür 'ulâ
...

¹ kirâmdan] kirâmından Ü₃

² ile] -M, Ü₃

³ Pîr'de] Pîr'e M, Ü₃

⁴ olmağın] olmağla M, Ü₃

⁵ meyl-i] - M

⁶ Ey şîr-i hâk ki] ey şîri hâkkuñ M, Ü₃

^{xxx} Ey kerâmetlerin mazharı olan Allah! Yardım et bize...

Her türlü elem ve kederimin yok olması için sana du'a edeyim (ediyorum)

⁷ şu'â'-i] şa'sa'a-i, Ü₂, şa'sâ-i Ü₁₂ S

⁸ şebböy-i] şivî-i S, şeydâ-yı M, Ü₃

⁹ mahrem-i ser-gevher-i yaqîn] mahreme ser-küylar yaqîn Ü₂

¹⁰ müttakîn]- M, Ü₃

Ey pâdişâh-ı server-i sultân-ı baħr u ber
 Hâk-i rehine¹ cân vireyin nice sîm ü zer
 Tâb-ı ruħuñdan iki cihân taldı nür u fer
 Zâhir İmâm Ca‘fer-i Şâdıķ’dur ol güher
 ...

‘İlm-i ‘ulūma a‘lem-i² ‘allāme-i alīm
 Yoķdur nihāye medħine kim luḫfıdır ‘amīm
 Şânında nâzil oldu anuñ āyet-i kerīm
 Mūsâ Rızâ’ durur³ ki anuñ ħalbidür selīm (9a)
 ...

Şer‘-i mübīnde⁴ cāmi‘-i ‘aşķa imām olan
 Evlād içinde ḫayyib ü ḫâhir hümâm olan
 Sultân olur dü-kevne ħapuñda⁵ ğulām olan
 Mūsâ Kâzım oldur imām-ı temām olan
 ...

Güm-râh olana luḫf ile göster ḫapuña⁶ râh
 Künc-i ‘mada ħalmıyayım gice gündüz âh
 Raħm eyle ben belâ-keşe ey raħmet-i ilâh
 Ya‘nî Naķî ki oldu beķâ kişverine şâh
 ...

Vech-i münîri şu‘le-i nür-ı cemâldür
 Zülf-i siyâhı mażhar-ı sırr-ı celâldür
 Aña maħabbet eylemeyen ħavm-i dâldür
 Oldur Taķî ki mütteķidür ħayru‘l-âldür
 ...

Ey dil cihânda ceħd ideğör gezme serseri
 Eyle ğazâ ki ħatlı ideğör nefsi ‘Anteri⁷
 Bilmek dilerseñ ol şeh-i sultân-ı serveri⁸
 Hüsni Ħasan’dan olur imâm oldu ‘Askeri
 ...

Çün vaķt irişdi gün gibi birgün ‘ıyân olur
 Kalmaz vücudı zerrece küfrün nihân olur
 Aşķâr⁹ iden ḫavâ’ife lâkin ziyân¹⁰ olur
 Ya‘nî İmâm Mehdi-i şâħib-zamân olur
 ...

İki cihânda cümlesi şeh-zâdedür bular
 Kim bendelikde ħalması âzâdedür bular
 Vaħdet şuyıyla çünki ħamu sâdedür bular
 ‘İzz-i ħuzür-ı Ħâzret-i Mevlâ’ dadur bular
 ...

¹ hâk-i rehine cân vireyin] hâk ü sine cân vireyin Ü₂, hâk-i rehiñe cân vireyüm M, Ü₃

² a‘lem-i ‘allāme] a‘lem ü ‘allāme M, Ü₃

³ durur] dur Ü₂

⁴ mübīnde] nebīde Ü₁, Ü₃, beytünde Ü₂

⁵ ħapuñda] derinde M, Ü₃

⁶ ḫapuña] ħapuñda Ü₂

⁷ ‘anteri] ‘ar‘arı Ü₁

⁸ serveri] kişveri Ü₂

⁹ Aşķâr] inkâr M, Ü₃

¹⁰ ziyân] bi-zebân Ü₂

Yâ Rab Cenâb-ı Aḥmed-i Muhtâr ḥakkı(y)çün
 ‘Arş-ı mecîde fer viren envâr ḥakkı(y)çün
 Luṭfuñla şakla Ḥayder-ı Kerrâr ḥakkı(y)çün
 Sürme kapuñdan Aḥmedi didâr ḥakkı(y)çün
 ...

DERVİŞ AḤMED ÂNÎ

Maskaṭ-ı re’sleri Üsküdar olup ‘uzemâ-yı küttâb-ı Devlet-i ‘aliyyeden (9b) bir zât-ı şâhib-servet ü câhuñ re’sü’l-mâl-i cerîde-i ḥayâtı ve maḥşûl-i cümle-i mevcûdâtı iken ziyâret-i Hacc-ı Şerîf’le Kâhire-i Mışır’a duḥûl¹ ve fâhire-i ticâret-i râyiḥa ile mecbûl iken bir ‘arîza-i nâ-gâhî² ile bî-zâr-ı cân u cihân olup eṭibbâ-i diyâr müdâvasından ‘âciz ü nâ-çâr

Meşnevi: Her çî kerdend ez ‘ilâc u ez devâ
 Geşt renc efzûn u ḥâcet nâ revâ^{XXXI}

mü’eddâsınca devâ-yı müst-mendânesi ‘inâyet-i enzâr-ı ḥayât-âşâr-ı merdân-ı Ḥudâ’ya ve himmet-i müdâvası³ iksir-i esrâr-ı ṭabibân-ı Mevlâ’ya ḳalup sâ’iḳ-ı taḳdîr-i imdâd ve naẓar-ı Cenâb-ı Dede Hüsâme’d-dîn ile ‘ilel-i redî’e-i şûriyye vü ma’neviyyeden ḥalâş olup sâye-i berekât-ı ḥizmet-i ‘aliyyelerinde taḥşîl-i fûnûn-ı ‘adîde ḥuşûşâ şî’r ü inşâda bâliḡ-ı rütbe-i teslîm-i suḥan-şinasân-ı vaḳtı olmaḡla ṭaraf-ı mürebbi-i ekmellerinden Anî maḥlaşıyla mübeccel ve lişân-ı güher-feşânlarından

Rubâ’î⁴: Kez der-i ṭaleb loḳma-i nânî nânî
 Vez der-i ṭaleb cevher-i cânî cânî
 İn nuḳte ez men beşnev eger midâni
 Her çiz ki der costen-i ânî ânî^{XXXII}

Rubâ’î-i Şerîfiyle muḳtezâ-yı⁵ maḥlaşı ḥavâṭır-ı müteferriḳadan ictinâb ve meṭâlib-i mütenevvi‘adan⁶ nüküle muvâzabet-i ihtisâb⁷ olup⁸ bir demi murâḳabe-i maṭlûb-ı ḥaḳîḳiden ḥâlî ve bir anı müşâhede-i maḥbûb-ı maṭlûbdan berî olmamasına tenbîh ü işâret olmaḡla fi’l-ḥaḳîḳa ‘âmil-i nuṭḳ-ı mürşid-i âgâhları olup vâşıl-ı maḳâm-ı müşâhede ve ifâ-yı muḳtezâ-yı aḳdem-i mu‘âhedeleri oldıḡına eş‘âr-ı dil-pezîrlerinden vâşıl oldıḡumuz bu ḳıṭ‘a⁹-i ḡarrâları şâhiddür.

Ḳıṭ‘a¹⁰: Ân-ı cânânî gören olsa eger şad cânı
 An-ı nazzâreğe eylerdi gör¹¹ melek ânı
 Gerçi taşvirine yek-pâre virür ḥâmesi rūḥ
 Neyler âyâ gelicek nevbet-i Anî Mânî

Ḥîn-i intikâl-i mürebblilerinde mesned-i ‘âlîleri olan¹² civâr-ı Câmî‘-i Ezher’de vâḳi‘ Mevlevî Zâviyesi’nde câ-nişînleri olup neved¹³ sâl miḳdârı meşîḥat idüp ba‘dehü intikâl-i ‘âlem-i ḳuds-i şuhûd¹

¹ duḥûl ve fâhire] - M, Ü₃

² nâ-gâhî] nâ-gehâni M, Ü₃, Ü₄

^{XXXI} *Mesnevi*:

Her ne kadar ilaç verip tedaviye çalıştılsa da

Acı arttı, çare işe yaramaz oldu

³ müdâvası] müdâvası Ü₂

⁴ Rubâ’î] - M, Ü₃

^{XXXII} *Rubai*:

Talep kapısından bir lokma ekmek

Ve talep kapısından canın cevheri

Bilersen, bu nükteyi benden dinle

Herşey onu aramaktadır.

⁵ Muḳtezâ-yı] - M, Ü₃

⁶ mütenevvi‘adan nüküle muvâzabet-i] - Ü₂, mütenevvi‘adan....maṭlûb Ü₄

⁷ ihtisâb] ictisâb Ü₁

⁸ ihtisâb olup bir demi murâḳabe-i maṭlûb-ı] - M

⁹ ḳıṭ‘a] nazm M, Ü₃

¹⁰ ḳıṭ‘a] nazm Ü₃

¹¹ gör melek anı] görmediñ anı Ü₁

¹² olan civâr-ı Câmî‘-i Ezher’de vâḳi‘ Mevlevî Zâviyesi’nde] ki Câmî‘-i Ezher’de el’ân Zâviye-i Mevleviyye’dür M, Ü₃, civâr-ı câmî‘-i Ezher’de olan Zâviye-i Mevleviyye’de Ü₁

¹³ neved sâl miḳdârı] nüh-sâle Ü₂, sâl miḳdârı M, Ü₃

buyurmuşlardır.

DERVİŞ EDİB

Dergâh-ı² kerübî-i cilve-gâh-ı Cenâb-ı Pîr kıddise sırruhu'l-münîrde açıcıbaşı ve tarîkatî hizmetleriyle ser-bülend ü müştehar olan Dede Ca'fer Nesnesine³ Hazretlerinin ez-kadîm terbiyye-kerdesi⁴ ve hem-dem-i perverdesi olup âstâne-i felek-nişâne-i⁵ Hudâvendigâr-ı Ekber⁶ kıddesena'llâhü bi-sırrıhi'l-enverde muķim bir dervîş-i edîb ve bir 'ârif-i ser-necîb⁷ olup eş'âr-ı müte'eddibâne ve âşâr-ı taşavvufâneleri vardır. Hattâ⁸ dedesi Ca'fer Nesnesine Hazretlerinin fecî'a-i intikâllerine söylediği beyt-i dil-nişinleridir.

Beyt: İtmeyüp tarh-ı nazar bâğ-ı fenâ nesnesine
Oldı⁹ pey bürde-i bestâne beķâ nesnesine (10a)

Târîh-i Hicret'den biñ elli hudûdında intikâl- i'âlem-i 'uķbâ buyurmuşlardır.

DERVİŞ ÜVEYS¹⁰

Fi'l-aşl İslâmbûlî'l-mevlûd¹¹ olup ba'de-taḥşîlî'l-'unvâni'l-lâzime Cenâb-ı Dede Muhammed¹² 'Arzî Hazretlerinin rubûde-i şive-i maḥabbetleri olup ser-nihâde-i zânû-yı irâdetleri ve himmet-i nazariyyeleriyle ḥatt-ı ta'lîķda 'İmâd-ı vaķt ve riķ'a-i âşârları zîbû'l-mecâlis-i ḥatt-ı nigârân-ı zamânları olup ba'de intikâl-i mürşid-i mürebbî mâ'il-i seyr ü seyâḥat ve çendan sâl çille-güzîn-i germ ü serd ve faķr u kanâ'atden soñra niyyet-i Hacc-ı Beytû'l-Ḥarâm ile nezîl-i¹³ ḥânķâh-ı Mekke-i Mükerreme ve ba'de-itmâmi'l-menâsik 'uryân-ı ten-i naķş u şûret ve iḥrâm-ı bend-i Ka'be-i ḥaķîķat olup ol buķ'a-i mübarekede biñ seksen ḥilâlide maḥfûz-ı maḥfaza-i laḥd olmuşlardır. Âşâr-ı nazmiyyeleri mecmû'a-zîb-i ba'z-ı ihvân imiş lâkin zafer-yâb olduğumuz faķat bu beyt-i ğarrâlarıdır.¹⁴

Beyt: Ne meges ki şevî şayd-i 'ankebût Üveys
Be Per be lâne-i vaḥşet zi dâmġah-i ḥasân^{xxxiii}

ḤARFÛ'L-BÂ

BOSTÂN ÇELEBİ EFENDİ

Sefîne-i Nefîse-i Şakıbiyye'de tafşîl olındığı vech üzre zikri âti¹⁵ Ferruḥ Çelebî Efendî Hazretleri'nün gül-i bostân-ı ten ü cânı ve sünbül-i şebistân-ı ḥânmmânı olup tafşîlî mefḥûm-ı cerâyid-i ḥ'ânân-ı ihvânû's-şafa olan tuġyân-ı ḥulefâ-i müteġallibeden soñra ber-mefḥûm-ı keşfiyye-i peder-i büzürgvâr tekrâr¹⁶ nâ'il-i mesned-i celîle-i¹⁷ türbe-i mu'azzama-i¹⁸ Hudâvendigâr olup zât-ı ġavsıyyet-şifâtları ġanî 'anı'l-vaşfi ve'l-beyân ve ekşer maḥallât-ı¹⁹ Meşnevi'de ve lisânû'l-ġayb Divân-ı Şerîf-i

¹ 'âlem-i kıuds-i şühûd] -Ü₂, 'âlem-i kıudsî şuhûd M

² dergâh-ı kerübî-i cilvegâh-ı Cenâb-ı Pîr kıddise sırruhu'l-münîrde] âsitâne-i Hazret-i Pîr kıddise sırruhu'l-münîrde M, Ü₁, Ü₃

³ nesnesine] - Ü₂

⁴ kerdesi] kerde Ü₄

⁵ nişâne-i Hudâvendigâr-ı] âşiyâne-i Hudâvendigârıde M, Ü₁, Ü₃

⁶ ekber kıddesena'llâhü bi-sırrıhi'l-enverde] - M, Ü₁, Ü₃

⁷ ser-necîb] ser be ceyb Ü₃

⁸ hattâ] - Ü₁, Ü₃

⁹ oldı pey bürde-i bestâne] oldı bî-perde-i Ü₁, oldı perverde-i bostân Ü₂

¹⁰ Dervîş Üveys] Haltercemesinin tamamı - S, Ü₂, Ü₄

¹¹ İslâmbûlî'l-mevlûd] İstanbullî Ü₃, M

¹² Muhammed] -M, Ü₃

¹³ nezîl-i] tezyin-i M, Ü₃

¹⁴ ġarrâlarıdır] -M, Ü₃

^{xxxiii} Beyt:

Sinek deġilsin ki örümceġe av olasin ey Üveys

Aşāġılıkların tuzaġından yalnızlık yuvasına uç

¹⁵ zikri âti] - Ü₂, Ü₄, zikr-âti Ü₁

¹⁶ tekrâr] -Ü₄

¹⁷ celîle-i] celîl M, Ü₃

¹⁸ mu'azzama-i] mu'azzama-dârî M, Ü₃

¹⁹ maḥallât-ı] mücelledât M, Ü₃

hâkâyık-muhtevide işâret-i evşâf-ı ‘âlîleri¹

Beyt: *Būstan-ı âşîkân ser-sebz bād*
Aftâb-ı âşîkân tâbende bād^{XXXIV}

Kıf'a: *Çi bâğest ân zi yek sîbeş dil-i her haste bih gerded*
Meger bustân-ı huld est u be dîde müştêbih gerded
Zulâl-i zindegi âbes hevâyeş nefha-i Rahmân
Vezed bi-behre zerd u tîre rû âhir çüb gerded^{XXXV}

Ebyât-ı pür-nikâtları² nüshâ-i nâme-i³ evşâfları olmuşdur ve daği bülbül-i rûh-ı revânları pervâz-ı⁴ bōstân-ı ‘illiyîn buyurdukları⁵ eşnâda çeleviyân ve hulefâ ve ihvân⁶ neşr ü ihsân buyurdukları vaşiyet-i müfideleri⁷ ehemmi a‘mâlden olmağın rişte-keş-i ‘ikdû’l-le’âl terceme-i ‘aliyyeleri kılındı.

*Hâzihi*⁸ *Vaşiyetü’ş-Şerîfe*

‘Aleiküm bi’t-teşebbüşî bi-ezyâli inkıyâdi’l-evlâdi ve’t-tevessüli bi himemin ilâ neyli berekâti’l-ecdâdi’l-emcâdi ve’t-tahlîsi’l-i’tikâdi fî hâkkihîm ‘an şevâyibi ve vesâvisi’l-ezdâdi ve’s-tikşâü işârâti’l-Mesnevî mine’l-üstâdi ve’s-tifrâgu’l-vâkti li-talebi’l-irşâdi ve’s-tigrâki’l-ciddi fî duhûli kulûbi’l-‘ibâdi ve taqlîdü ribkati teslîmihîm fi’l-ciyâdi ve iyyâküm ve’t-tekâ‘ude ve’t-tehâvüne fi’r-riyâzati ve’l-cihâdi ve’s-şoḥbeti bi-mazanneti sū’-i z-zanni ve’l-inâdi ve’n-nazreti bi’l-‘adâveti ve’l-hâkâdeti bi’l-ahâdi ve câmilü fî mu‘âmelâtiküm ve ḥâfizü ‘alâ ḥâlâtiküm ve ḳaddimü enyânekim ve ḥassimü aḥlâkâküm key lâ-tendemü ‘alâ mâ-fâteküm yevme’t-tenâdi. Yessera’llâhü Te‘alâ ḳabûlehâ ve aḳbâlehâ bi’l-ḥabîbi’l-ekremi ve âlihi fî’l-ma‘âşi ve’l-me‘âdi^{XXXVI}

Ve intikâl-i rûh-ı pür-fütûhlarına câ-nişin-i eşrefleri Cenâb-ı Çelebî Ebû Bekir Ḥazretleri’nün zâde-i ṭab‘ları olan târiḥ-ı ğarrâ ile iktifa olındı.

Târiḥ: *Dâmân-ı tecerrüdden olup cânı miyâne*
Oldı ḥarem-i Ḥazret-i cânâna revâne

Ya‘nî sene-i⁹ ğamdan idüp ḥâtırî vahşet
‘Azm eyledi Bostân Çelebi bâğ-ı cinâne

Fi’l-hâkîka fecî‘a-i vefâtları biñ kırkda vâki‘ olup lafz-ı ğam târiḥ vâki‘ olduğundan sene-i merḳûma ibtidâsından intihâsına dek süziş-i iftirâkları ef‘ide-i erbâb-ı faẓl u ‘irfandan dūr olmayup cümle-i memâlik-i Rûm’a ḥüzn-i ğarîbe mün‘akis olup aşḥâb-ı hâkîkat ser-â-pâ ğam-ğîn ve erbâb-ı

¹ ‘âlîleri] ‘aliyyeleri muḥarrerdür M, Ü₃
^{XXXIV} *Beyt:*

Aşıkların bahçesi yeşillik olsun
Aşıkların güneşi parlak olsun

^{XXXV} *Kıta:*

O ne bahçedir; bir elmasından her yorgunun kalbi iyileşir
Yoksa Cennet bahçesi midir de göze yanlış görünmektedir?
Suyu hayat suyu, havası Rahman’ın esintisi
İsabetsiz vurunca sararır solar, çöpe döner

² pür-nikâtları] pür-nebâtları S, Ü₁, Ü₄

³ nâme-i] tämme-i Ü₄

⁴ pervâz] bâl-güşây M, Ü₃

⁵ buyurdukları] oldığı M, Ü₃

⁶ ihvân] ihvâna M, Ü₂, Ü₃

⁷ müfideleri] mu‘îdeleri M, Ü₂, Ü₃

⁸ hâzihi] M, Ü₃

^{XXXVI} *Bu şerefli bir vaşiyettir.*

Çocukların saygısı misali pîrlerin eteklerine sarılın. Şerefli cedlerin bereketlerine nail olma uğrunda gayret göstermelisiniz. Onlar hakkında düşmanların vesveselerinden doğan şaibelerden itikatlarınızı temizleyin. Mesnevi’nin işaretlerini üstaddan derinlemesine öğrenin. İrşad talebinde zaman harcayın. Kulların kalplerine girmede son derece gizli olunuz. Onların teslim bağlarını boynunuza asmalısınız.

Kötü zan ve inat sebebiyle riyâzet, cihat ve sohbetten geri kalmak ve gevşek davranmaktan sakının. Allah’ın kullarına kinle bakmaktan sakının. Muamelelerinizi iyi yapın. İyi hallerinizi muhafaza edin. Sadâka verin. Ahlakınızı düzeltiniz ki kıyamet günü yapmadıklarınıza pişman olmayasınız. Dünya ve ahirette Habîb-i Ekrem’in ve âlinin yüzü suyu ḥürmetine Allah bunun kabulünü ve bununla amel etmeyi nasib etsin.

⁹ sene-i] sine-i Ü₄ (harekeli)

maḥabbet ḥaylî zamân (10b) ḥazîn olmışlardır. Eş'âr-ı dil-pezîr ve âşâr-ı bî-nazîrleri Ḥilmî maḥlaşıyla zîbâyiş-i mecmû'a-i nefâyis-i ihvân ve maṭlab-ı dil-ḥ'âh-ı sefâyin-i nigârân-ı ḥullândur. Ez-ân cümle

Gazel: Sâlik-i râh-ı Ḥudâ'ya pîşvâdur Meşnevî
Cümle erbâb-ı ṭarîḳa reh-nümâdur Meşnevî

Dîde-i câna dilerseñ âşinâlık el vire
Gâfil olma aç gözin kim tütüyâdur Meşnevî

Haste diller n'ola bulursa semâ'ından şafâ
Ḥikmet-i ḥaḳḳıyla her derde devâdur Meşnevî

Bu ne sözdür kim olur a'lâ vü ednâ ḥişş-e-dâr
Şâh ile şehdür gedâ(y)ile gedâdur Meşnevî

Nürma¹ döyemezse münkirler n'ola ḥuffâş-vâr
Ḥilmiyâ çün maṭla'-i şems-i Ḥudâdur² Meşnevî

Velehüm ḳuddise sırruhu'l-'azîz³
Ateş-i 'aşḳuñ başumda tâc-ı 'izzetdür baña⁴
Ḳaddimi ḥam ḳıldı cevruñ dâl-i devletdür baña

Gözime görünmez ey ḥürî benüm bâğ-ı İrem
Küyünün⁵ her küşesi gülzâr-ı Cennetdür baña

Yir yir⁶ tağlar ḳoyup kendi elüñle sînemi⁷
Göz göre yaḳdıḡun⁸ ey mâh 'ayn-ı râḥatdur baña

Baş açup meydâna ben merdâne girdüm dönmezem
N'ola 'aşḳuñdan ölürsem ḥoş sa'âdetdür baña

Ḥilmiyâ dil-berlerüñ cevru ü cefası gūyiyâ
Şehd ü şekkerden lezîz⁹ ḥ'ân-ı ni'metdür baña

BOSTÂN-I ŞÂNÎ

Cenâb-ı Çelebî 'Abdü'l-ḥalîm Efendî ḳuddise sırruhu Ḥazretleri'nün gülşen-i ḥayâtınıñ şemîmî ve gülistân-ı zâtınıñ nesimidür. Henüz nev-sinn ü sâle-i bist ü penc iken mesned-nişin-i türbe-i kürsî-rütbe-i Cenâb-ı Ḥüdâvendigarî ve Kara Bostân şöhretiyle şem'-i şebistân-ı 'ilm¹⁰ ü 'irfân olup kerâmât-ı bâhireleri müstağni-i 'ani'l-beyân¹¹ 'ale'l-ḥuşuş Sefîne-i Şâḳıbiyye-i Mevleviyye'de 'ıyândur. Ancak bu Tezkire-i faḳîrânemüzde nâm-ı nâmîleri silk-i 'idâd-ı şu'arâ-yı Mevleviyye'ye idḥâl olup¹² ve bu cerideden maṭlûb 'urefâ-i ṭarîḳa-i evleviyyenüñ âşâr u eş'arlarını¹³ cem' u tedvîn olup âşâr-ı 'aliyyelerinden dest-res¹⁴ oldıḡımız zeyilde taḥrîr¹⁵ olınacak¹⁶ iki beyt-i ḡarrâlarını taḥrîr ile

¹ Nürma... Ḥudâdur Meşnevî] - Ü₂, Ü₄

² Ḥudâdur] Ḥudâdur M, Ü₃

³ velehüm ḳuddise sırruhu'l-'azîz] velehu M, Ü₂, Ü₃

⁴ baña] benüm M

⁵ küyünün] rüyünün M, Ü₃, gevherinün S

⁶ yir yir] bir bir Ü₄

⁷ sinemi] sineme Ü₂

⁸ yaḳdıḡun] yaḳduñ S, Ü₁, Ü₄

⁹ lezîz] lezîz bir Ü₁

¹⁰ 'ilm] - M, Ü₃

¹¹ 'ani'l-beyân] 'ani'l-beyândur Ü₂, 'ani'l-beyân ve M, Ü₃

¹² olup] olunmuş çünki M, Ü₃, olmur Ü₄

¹³ eş'arlarını] eş'arını M, Ü₃

¹⁴ dest-res oldıḡımız zeyilde] - Ü₂, Ü₄

¹⁵ taḥrîr olınacak iki beyt-i ḡarrâlarını] taḥrîr ile anlarun Ü₄ - Ü₂

¹⁶ olınacak] - S, olacak Ü₃

anlaruñ daħi bu meslek-i laṭîfeye¹ iltifât-ı müdâhaleleri olduğlarını beyân olduğından

Azharu mine 'ş-şemsi ve eşheru mine 'l-ķameri ^{xxxvii}

olan kerâmât-ı bâhire ve velâyât-ı zâhirelerini naķl u taħrîrden ṭayy-ı ṭümâr taṭvîl olındı. Târîḫ-i intikâl-i böstân-ı lâ-mekânları biñ yüz onyedi senesi olup Cenâb-ı Dede² Şâķıb Ḥazretleri'nüñ inşâd buyurduķları merşiyeye târiḫ-i intikâlleriyle ḫalef-i necîbleri Şadrü'd-dîn Efendi'nüñ iclâsını muḫtevi târiḫ-i câmi'alarından³ intiḫâb olunup taħrîr olındı.

Târîḫ: Şeyḫ Böstân eyleyüb 'azm-i likâ⁴
Olmış ecdâd-ı 'izâmuñ pey-revi (11a)

Eyledi ihvân u ḫullânüñ dilin
Lâle-veş dâğ-ı firâķı müktevi

Olmaķ üzre tâze cân-ı sâlikân
Sırrın itdi câ-nişin-i ma'nevî

Ya'ni Şadrü'd-dîn Efendi Ḥazreti
Taḫt-ı irşâd üzre oldı müstevi

'Andelîb-i ney görüp ol ḫâleti
Nağme-senc oldı bu târiḫ-ı nevi

Kim⁵ hemân olduğda bir serṭi revân
Tâzelendi Böstân-ı Mevlevî

Görmesün rüy-ı ḫazân-ı mâtemi
Bir daħi Şâķıb bi-ḫaķķ-ı Meşnevi

Ve ol⁶ serv-âzâde-i⁷ böstân-ı ḫânedân-ı Mevleviyye ve gül-i⁸ gül-bin-i gülistân-ı tâ'ife-i evleviyyenüñ âşâr-ı nazmiyyelerinden faķaṭ reside⁹ olduğumuz iki 'aded¹⁰ beyt-i Ėarrâları olmağla nigâşte-i gül-varaķ-ı bahâristân-ı menķabe-i ra'naları kılınmışdur.

Beyt: Mâ şüfiyân-i râḫim in şuffe cây-i mâ bes
Ez-medrese ne bâşed kunc-i ferâğatem bes ^{xxxviii}

Velehüm ḫuddise sırruhu¹¹
To bâ Ḥodâ-yı ḫod endâz ķâr-ı dil ḫoř dâr
Ki raḫm eger ne koned mudda'î-yi Ḥoda bekond ^{xxxix}

BURĖÂNÜ'D-DİN İLYÂS ÇELEBİ

Ḥazret-i fahrü'l-abdâl Sulṭân Celâlü'd-dîn Ergün Ḥazretleri'nüñ mir'ât-ı cemâl-i şâhid-i celâlet-

¹ laṭîfeye iltifât-ı müdâhaleleri olduğlarını beyân olduğından] laṭîfeye iltifât ve rağbetlerini göstermekten 'ibâret olup yoksa M, Ü₁, Ü₃

^{xxxvii} Güneşten daha parlak, aydan daha şanlı olan

² Dede Şâķıb Ḥazretleri'nüñ] Şâķıb Dede'nün M, Ü₂, Ü₃

³ câmi'alarından] câmi'lerinden M, Ü₃

⁴ likâ] beķâ Ü₃, Ü₄

⁵ Kim...Mevlevî] -M, Ü₃, Ü₄

⁶ ve ol] ol Ü₃

⁷ âzâde] âzâd M, Ü₃

⁸ gül] - M, Ü₃

⁹ reside] destreş M, Ü₃

¹⁰ 'aded] - M, Ü₃

^{xxxviii} Beyt:

Biz yol sufileriyiz, bu sedir bize yeter

Ferâğat ķořem medreseden olamaz

¹¹ velehüm ḫuddise sırruhu] velehu M, Ü₃

^{xxxix} Velehüm Kuddise sırruhu:

Sen efendinle Ėönlünün işini hoş tut

Sana acımasa bile yine de efendilik iddiasında bulunur

bahtı ve şâh-ı dil-i pāklerinüñ t̄ac u tahtı olup kabīl-i intikāllerinde cümle-i ihvān u hullāna *Yā eyyühe'n-nāsü kad cā'eküm burhānün min rabbiküm*^{XL} āyet-i celīlesiyle terennüm-riz-i kabul ü teslim¹ olarak taht-gāh-ı irşād-penāh-ı saltanat-ı Mevleviyye ve hilāfet-i ma'neviyyeye iclās ve kūs-i² velvele-i keşf ü kerāmātı kūşe-gür-i şimāh-ı 'ālem ü 'ālemiyān olup hattā Cenāb-ı Hayderiyyet-me'āb Sultān Dīvānī quddise sırruhu'n-nūrānī zamān-ı pür-şevket ü şānlarına reside olmağla ol zāt-ı Aḥmediyyü's-şifāt daḥi bu kıt'a-i garrā ile kerāmāt-ı bāhire ve kudret-i zāhirelerini teslim buyurdıkların Cenāb-ı irşād-me'āb Şākīb Dede Ḥazretleri Sefine-i Nefise-i³ Mevleviyye'de işāret-fermā olmuşlardır⁴.

Kıt'a-i İnest: Lisānū'l-ğayb idī yek-ser vücūdı
N'ola burhān-ı dīn olsa nişānı
Olup feryād-res-i nezdik ü dü-reh
Dimişler nāmına İlyās-ı Şānī

Ḥaqqā ki bir zāt-ı celīlü's-şifāt ve bāhirü's-seyyinātuñ⁵ ki Cenāb-ı Sultān Semā'ī-i Dīvānī quddise sırruhu'n-nūrānī lisān-ı entaḥu'l-beyānlarından bu gūne kıt'a-i gevherin ve nükte-i mübin ile dürer-i şenāları rişte-nişān-ı hüsn-i beyān ola⁶. Fī-mā-ba'd her ne rütbede⁷ vaşf u iṭrā olınsa yine ol vaşf-ı cemil ve şenā-i celīlūñ dā'ire-i (11b) intihāsına irişmediği 'iyān olmağla⁸

Mışra': Der ḥāne eger kesest yek ḥarf besest^{XLI}

'unvānınca rütbe-i intihā ve maḳām-ı vālāları ol kıt'a-i garrādan ma'lūm-ı ülü'l-efhām ve'l-ezhāndur. Ve daḥi ez-mān-ı irtihāl ve āvān-ı intikālleri taḳarrüb itmekle yevmen mine'l-eyyām meclis-i semā'-ı Mevlevi ve cem'iyet-i tezkir-i Meşnevī'de medd-i āh-keş-i iştiyāk olup Ḥān⁹ ḥīnu'l-irtihāl 'ibāre-i keşfiyyesiyle teşrif-i 'ālem-i beḳā ve vāşıl-ı aşl-ı a'lā olicaḳlarına işāret-fermā olmalarıyla fi'l-ḥaḳıḳa çend rüz mürürında feci'a-i intikālleri zuhūr idüb Ḥān¹⁰ ḥīnu'l-irtihāl fıkra-i cāmi'ası ḥisāb olınuḳda sene-i intikālleri olañ yedi yüz toḳsān yedi tārīḫine intibāḳı muḥayyeretü'l-'uḳul-i suḥan-dānān-ı zamān olup cā-nişin-i hilāfetleri olan Çelebi Zeynü'd-dīn fıkra-i merḳūmı¹¹ tazminen inşād buyurdıkları tārīḫ-i garrā rişte-keş-i intizām-ı terceme-i celīleleri kılınmışdır¹².

Tārīḫ: Ḥazret-i Burhān-ı dīn devlet-penāh
'Azm-i dāru'l-ḳurb-ı 'ulyā eyledi

Bülbülān-ı gülşenin feryāddan
Hecr ile merşiyeye-güyā eyledi

Ḥān¹³ ḥīnu'l-irtihālī bendeye
Zāhirā temhīd ü ihyā eyledi

Lik tārīḫ-i vefāt olup dirīḡ
Meşhedin mir'āt-ı rü'yā eyledi

Āşār-ı nazmiyye vü neşriyyeleri zeynü'l-mecālis-i ihvān u hullān olup egerçi Dīvān-ı

^{XL} *Ey insanlar! Size Rabbinizden mücizelerle Peygamber geldi; ve size apaçık bir Nūr (Kur'an) indirdik.* Nisa S./174

¹ ü teslim] - Ü₃

² kūs-ı velvele-i] kürsi-i livā-yı Ü₄

³ Nefise] - M, Ü₃

⁴ işāret-fermā olmuşlardır] işāret buyurmuşlardır Ü₂

⁵ seyyinātuñ] beyyinātuñ M, Ü₃

⁶ beyān ola] olunmağla Ü₄

⁷ rütbede] - Ü₃

⁸ olmağla] olmağın Ü₄

^{XLI} *Mışra:*

Eğer evde biri varsa bir tek harf yeter

⁹ Ḥān] cān Ü₂, Ü₄

¹⁰ ḥān] cān Ü₄

¹¹ merḳūmı] merḳūmeyi M, Ü₃

¹² kılınmışdır] kılınmışdır bu maḥale kılındı Ü₂

¹³ ḥān] cān Ü₂, Ü₄

mürettepleri nâ-şinîde-i¹ suhan-verân-ı hizb-i² Mevlevî'dür. Lâkin el'ân cevâhir-i zevâhir-i³ güftârları tâcü'l-mecâmî⁴ ve iklîlü'l-cerâ'id olup muharrer sefer-i menkabe-i 'aliyyeleri⁵ olan fakîr-i pâ-dergilûñ resîde⁶ olduğum işbu iki 'aded⁷ gazelleri burhân-ı câmi' ve 'unvân-ı lâmi' rütbe-i kemâlât-ı suhan⁸ ve maqâm-i müselleme-i⁹ her-nâdire-fenn olmağla tahtîr-i zeyl-i tercemeleri kılındı.

Gazel: Âyîne-i cānān olalı cān-ı hāzīnim
 Pertev-fiken-i şeş-cihet-i rüy-ı zemīnem
 Germiyyet-i hāliyle olup pür-dem ü devrān
 Hem-cilve-i çarḥ-ı felek ü 'arş-ı berinem
 Şad-kevne muṭalsım daḥi olsa der-i maṭlab
 Şamşām-ı teveccühle āna feṭh-ı mübīnem
 Ma'müre-i ṭīni şanur ancak gören ammā
 Vīrāne-i genc-i güher-i millet ü dīnem
 'Aynumda 'ıyāndur o ki 'ālemde nihāndur
 Ser-tābe-ḳadem dā'ire-i 'ayn-ı yaḳīnem
 Ḥöd-bīn¹⁰ olamaz maḥrem-i rāz-ı dil-i zārım
 Mānend-i ney-i nefḥa-serā perde-nişīnem
 Şartıyla beyān eyledi da'vāsımı Burhān
 Virse n'ola ḥayru'l-ḥalef-i cedd-i güzīnem
 Pey-revlik idüp ney gibi enfāsına zīrā
 Hū hū diyerek seyr-i maḳāmāt-ı rehīnem (12a)

Velehüm Rūhu'llāhi Rūhuhū

*Yārab ez sūz-i maḥabbet nāle-i cāngāh deh
 Dīde-i şāyān-ı dīdār u dil-i āgāh deh*

*Çün dem-i āḥir koned novmīd ez her çı ki hest
 Ançı bāyest-i cenāb-ı raḥmet est ān gāh deh*

*Sedd-i rāh-ı behremendī ḥāhiş-i bivāḳt şod
 Morg-i bihengām-ı mā rā furşat-ı dergāh deh*

*Ġayr-i ḥorsendī neḳāred derd-i nādārī devā
 Ḥāh zer-i dehdehi deh ḥāh berg-i kāh deh*

*'İşret-i yek dem dehed ḥoşyār rā sırr-ı şad ḥumār
 Bes neşāt-ı biḥodī ez ḥāṭır-ı āgāh deh*

*Tūtyā rūşen nesāzed çeşm-i şebgīr-i merā
 Şemmei bād-ı şabā ez ḥāk-ı ān dergāh deh*

*Nefs rā berehān berehān ez ḳuyūd-ı mā vu men
 Ya 'nī ū rā cilve-i āzādī-yi her gāh deh^{XLII}*

¹ nâ-şinîde] nâşide Ü₂

² hizb-i] cezb Ü₂, Ü₄

³ zevâhir] - Ü₂, Ü₄

⁴ tâcü'l-mecâmî] târ-ı tâcü'l-mecâmî' Ü₂

⁵ 'aliyyeleri] celîleleri S, M, Ü₃

⁶ resîde] destres M, Ü₃

⁷ 'aded] kıt'a M, Ü₃

⁸ suhan ve maqâm-i] suhan-sencîleri M, Ü₃

⁹ müselleme-i her nâdire-fenn] - M, Ü₃, müselleme-i 'urefâ-i fenn Ü₂

¹⁰ Ḥöd-bīn... perde-nişīnem] - Ü₂, Ü₄

Velehüm kuddise sırruhu

*Ders-i her nüsha zi ustâd-ı ma'âniyeş bahân
Ver ne in merdum-ı hodbîn zi sevâdî beḥâned*

*Ânki ez âyineem nuḳte-i aḳs âmuzed
Tersem ez aḣl ne dânistе murâdî ḥânend^{XLIII}*

Velehüm kuddise Rûḥuhû

*Şerḥ-i mecmû'a-i gulḡonce ne dâned her morḡ
Ger ne her kû varaḳî ḥânend mu'ammâ dânist*

*Ey ki ez defter-i ḥod ders-i merâ mi ḥânî
Key tevân mâhiyet-i mes'ele-i mâ dânist^{XLIV}*

BEDRÛ'D-DİN ÇELEBÎ

Hânedân-ı celilü'l-'unvân Bahâü'd-dîn Veleđî'den Aḥmed Selçuḳ ibn Emir Vâcid¹ ibni's-Sultân Veleđ kuddise sırruhu'l-eḥad ḥazretlerinin² meh-pâre-i âsmân-ı vücudı ve âftâb-ı ḥayâtınıñ zıll-i memdûdı olup Cenâb-ı Çelebî Emir 'Alim küçekün³ eşnâ-i kürsi-nişini-i türbe-i 'arş-rütbe-i Ḥudâvendigâri'lerinde hücre-güzin-i çille-i inzivâ iken bi'l-ittifaḳ dergâh-ı ḥurşid-penâh-ı Şems-i Tebrizî kuddise sırruhu'l-'azize şeyḥ-i Meşnevi-ḥân naşb buyurilup sekiz yüz ḥilâlinde bedrû't-temâm-ı vücûd-ı münevverleri şehâb-ı türâb altına gurûb eyleyüp⁴ âşâr-ı nazmiyyelerinden faḳaḳ Şâḳıb Dede Sefîne-i Mevleviyyesi'nde bir kıt'a-i garrâlarını⁵ taḥrîr buyurmuşlardır.

^{XLIII} *Velehüm Rûḥu'l-lâhi Rûḥahû:*

*Yarab, sevginin yakışıyla, canı eksilten inleyiş ver
Görmeye layık bir göz ve haberdar bir kalb ver*

*Son nefes, var olan her şeyden umutsuz kıldıḡından
Rahmet ediciliḡin gerektirdiḡi şeyi o zaman ver*

*Pay alma yolunun seddi, vakitsiz istek oldu
Bizim zamansız kuşumuzun dergaha gitmesine fırsat ver*

*Yokluk derdinin kanaatkarlıktan başka devası yok
İster tam ayar altın ver, ister saman yapraḡı ver*

*Bir anlık işret, akıllı kimseye yüz mahmurluḡun sırrını verir
Haberdar düşünmeden dolayı kendinden geçme mutluluḡu ver*

*Benim alacakaranlık gözümü sürme aydınlatmaz
Ey sabah rüzgarı o dergahın topraḡından bir koku ver*

*Nefsi biz ve ben baḡından kurtar kurtar
Yani ona her anın özgürlük cilvesini ver*

^{XLIV} *Velehüm Kuddise Ruhuhu:*

*Her nüshanın dersini onun anlamını bilen üstattan oku
Yoksa bu bencil insanlar, bir karalamadan okur*

*Aynamdan, yansımanın nüktesini öğrenen kimse
Korkarım ki aslı bilmeden, bir murad çağırır*

^{XLIV} *Velehüm Kuddise Rûḥuhû:*

*Gonca gülün mecmuasının şerhini her kuş bilemez
Yoksa bir yaprak okuyan herkes muamma sanır*

*Ey kendi defterinden ben dersini okuyan
Biz meselesinin mahiyeti (bu yolla) nasıl bilinebilir?*

¹ Vâcid] vecd M

² eḥad ḥazretlerinin] eḥadün S, Ü₂, Ü₄

³ küçekün] küçek Ü₂, Ü₄

⁴ eyleyüp] eylemişlerdür M, Ü₃

⁵ kıt'a-i garrâlarını] nazm-ı garrâlarını M, Ü₃

Kit'a¹ İnest: Rehber u rehrey ki bâşed mihr u mâh
Âfet u hiziş minegerded seng-i râh
U be yek tafra burûn âyed zi hod
Pes çi mâned piş tâ eyvân-ı şâh^{XLV}

DERVİŞ BEKÂYİ

Nâm-ı nâmileri 'Abdü'l-bâkî olup Kefe diyârında bir haţib-i hõş-nevânun huţbe-i âmâlinun âşâr-ı kabûl-ı du'âsı ve minber-i vücûdunun qademe-i ber-pâsı olup mirkât-ı uşul ü furû'da 'âric-i pâye-i 'ulyâ ve bâlâ-yı kürsi-i fezâ'ilde nağme-serây-ı fûnûn-ı şettâ iken kendülerin kullâb-ı 'aşk u maħabbet cânib-i Mısr'a çeküp şekker-sitân-ı ma'ârif-i Cenâb-ı Gülşeni'den çâşni-gir-i gül-şekker-i şuhûd ve nice (12b) zamân hânkâh-ı Gülşeniyye'den² ezvâk-ı ma'neviyye ile maħv-ı vücûd itmiş iken ez-kadim mevrûs-ı³ tarîka-i Gülşeniyye olan hubb-i hânedân-ı Mevleviyye kendülerin cânib-i⁴ âstâne-i melâ'ik-âşiyâne-i Cenâb-ı Pîr kuddise sırruhu'l-münire sevķ ve ber-mefhûm

Beyt: *Ez fuyûzât-ı ezel tâ be ebed muhtâcend*
Bendegân-ı der-i Mevlâ be der-i Mevlânâ^{XLVI}

mü'eddâsınca dâhil-i dârü'l-fuyûz-ı hizmet-hâne-i dergâh-ı 'aşk-penâh-ı Mevleviyye ve şûret-i ma'nâda⁵ yek-reng-i dervîşân-ı tarîka-i celîle-i evleviyye olup ba'dehû⁶ tekmlü'l-hizmet Mevlevîhâne-i Dımışku'ş-Şâm'da bir müddet kâri-i Meşnevî-i haķâyık-muhtevî⁷ olmuşlardır. Tezkire'sinde Hasan Çelebî kendüleriyle hem-dem⁸ ülfet oldığın beyân ider. Tarih-i intikâleri elf-i kâmil hudûdında olup ma'ârif-i cüz'iyede yed-i tûlâsı olduğına⁹ Hasan Çelebî teslim ider. Çünkü bu mecmû'a-i maţbû'ânun cem'¹⁰ u tedvininden ğaraz ihvân-ı tarîkâtımıza¹¹ yâdgâr-ı âşâr-ı eslâf-ı kirâmdur. Ol sebebden bu müseddes-i ğarrâları ve ba'zı eş'âr-ı dil-pezirlerinden dest-res olduklarımız kayd u tahrir olındı.

Müseddes: Ger dilersen keşf-i esrâr-ı ma'anî vire el
 Feth ola her müşkilâtı¹² mümkünatun ola ğal
 Dest-i kudret ref' idüb çeşm-i revânından 'ilel
 Pertev ura hâne-i kalbünde 'aşk-ı lem-yezel
 Nûr-ı zâtu'llâha kalbün itmek istersen maħal
 Sür yüzün dergâh-ı pâk-i Ğazret-i Monlâ'ya gel

¹ kit'a] nazm M, - Ü₂

^{XLV} Kit'a İnest:

Güneş ile ay kılavuz ve yolcu olursa
Afet ve karışıklık yola engel olamaz
O, bir sıçramayla kendinden çıkar
Şahın eyvanına dek önünde ne kalır öyleyse?

² Gülşeniyye'den] Gülşeni'de M, Ü₃

³ mevrûs] mürîş M, Ü₃

⁴ cânib-i] cenâb-ı Ü₂

^{XLVI} Beyt:

Ezel feyizlerinden dolayı sonsuza dek muhtaçdırlar
Mevlanın kapısının kulları, Mevlânâ'nın kapısına.

⁵ şûret-i ma'nâda] şûret ü ma'nâda M, Ü₃

⁶ ba'dehû] ba'd S, Ü₂

⁷ muhtevî] - M, Ü₃

⁸ hem-dem] hembezim M

⁹ olduğına] olduğımı Ü₄, oldığın M, Ü₃

¹⁰ cem'] cemi' Ü₁

¹¹ tarîkâtımıza] tarîkâtımıza M, Ü₃, Ü₄

¹² müşkilâtı] müşkilât u M, Ü₃; müşkilât Ü₁

Seyr iderken sūz-ı ‘aşk ile cihānı ser-te-ser
 Derdüme dermān meded¹ diyü gezerken der-be-der
 Hâfif-i ğaybiden² irdi gūş-ı cāna bu haber
 Dîñledüm bu beyti tekrār eyleyüp irşād ider
 Nūr-ı zātu’llāha kalbün itmek isterseñ maḥal
 Sür yüzün dergāh-ı pāk-i Ḥazret-i Monlā’ya³ gel

Meşnevî⁴ esrārın eyle merde cāna müstened
 Tā yoluñ urmaya rāh-ı Ḥaḫda hergiz dīv ü ded(13a)
 Tālīb iseñ⁵ mürşid-i hādī yeter Sulṭān Veled
 Kapu kapu gezme gūş eyle⁶ kelāmum hey meded
 Nūr-ı zātu’llāha kalbün itmek isterseñ maḥal
 Sür yüzün dergāh-ı pāk-i Ḥazret-i Monlā’ya gel

Dönme⁷ dînünden şakın döndürme yüzün dönmeden
 Döne döne rahm ider birgün Ḥudā-yı zü’l-minen
 Çün tecellî⁸ lâ-ta’ayyünden⁹ olur didi gören
 Gel semā’ eyle ta’ayyün ref’in¹⁰ it bî lâ vü len
 Nūr-ı zātu’llāha kalbün itmek isterseñ maḥal
 Sür yüzün dergāh-ı pāk-i Ḥazret-i Monlā’ya gel

Ey Bekāyî bende-i dîrîn-i in ḥāk-i direm
 Yüz sürelden aña dünyāya nigāhum yoḫ direm
 Çaker-i dergāh-ı pākīyem cihāna serverem
 Böyle buldum ben hele her gördiğüme söylerem
 Nūr-ı zātu’llāha kalbün itmek isterseñ maḥal
 Sür yüzün dergāh-ı pāk-i Ḥazret-i Monlā’ya gel

Velehüm¹¹: Dile ḥaṭṭuñ haberin düşmen-i bed-ḥū getürür
 Bağda sebze-i temaşasını kayḡu getürür

Zülf-i yārūñ haberin kim getürür bana direm
 Gösterüp bād-ı şabâyı didiler bu getürür

Yetürür¹² sebze kaçan bağda bārān olsa
 Beni ağlatma yaşum ‘arīzuña mü getürür

Ey Bekāyî¹³ nice gūş eyleyemem sözlerini
 Vā’izūñ pendi benüm çeşmüme uyḡu getürür

Velehüm¹⁴: Kırpigūñ tîr-i cefā kaşlaruñ anuñ yāyı
 Kurup ol yayı şikār itme gerek dünyāyı

Ḥaṭ getürdi beni öldürmege ğamzeñle beñüñ
 Çekdi ol emr-i hümāyüna kaşuñ tuğrāyı

¹ meded] - Ü₂

² ğaybiden] ğaybdan M, Ü₁

³ monlā] mollā Ü₃

⁴ Meşnevî... dīv ü ded] - Ü₂, Ü₄ (Bu varakta satır sayısı 21’dir).

⁵ Tālīb iseñ... hey meded] -Ü₂, Ü₄

⁶ eyle] - S

⁷ Dönme... zü’l-minen] Ü₂, Ü₄

⁸ Çün tecellî... lâ vülen] çün tecellî...söylerem...gel Ü₄, - Ü₂

⁹ lâ-ta’ayyün] lâyıkıñdan S

¹⁰ ref’in] ri’at M

¹¹ velehüm] - M

¹² Yetürür... mü getürür] - Ü₂

¹³ Ey Bekāyî... uyḡu getürür] - M, Ü₁, Ü₂, Ü₄

¹⁴ velehüm] veleḥü M, Ü₂

DERVİŞ MEHMED BİRRİ

Fi'l-aşl Ma'nisâ'dan ser-zede-i 'âlem-i şuhûd olup ol diyârda şıyt-ı ma'arifleri velvele-endâz-ı devrân¹ olan çebebiyândan Nakşî 'Alî Dede Efendî² ve Lütîfî Dede Efendî Hazerâtlarınûñ şöhet-i pür-bereketlerine vâşıl olup külâh u hırka-i irâdetleriyle³ ser-bülend ve nigâh-ı 'atîfetleri ile tezkiye-i nefsi-i hîd-pesend itdükden şoñra izn-i mürebbî-i âgâhlarıyla te'ehhül idüp ma'âş-ı 'ıyâl⁴ u evlâd için bir dükkânçede 'atârılık itmekle 'Attâr Birri dimekle şöhet-şî'âr-ı beyne'l-ihvânı ve'l-hullân olup cemî' ezmânda ol buķ'a-i celîle-i Mevleviyye'de mevcûd⁵ ihvân-ı şafâ ile muhâlağa ve enzâr-ı bed-bünyân-ı rûzgâra şüret-kâr u kesb ile muğâlağa-fermâ olurlar idi. Hattâ bir zamân şâ'ir-i meşhûr Şâbit Efendî Ma'nisâ'da hâkimü's-şer' oldığı eşnâlarda Nâbî Efendi dañi bir takrîbiyle⁶ Ma'nisâ'ya varup herbirisi yegâne-i rûzgâr geçinür iken

*Beyt: Her bişe gumân meber ki hâlist
Şâyed ki peleng hoftê bâşed^{XLVII}*

mışdaķınca Dervîş Birri herbirlerinin nev-be-nev zuhûr(13b) u sünûh iden ğazeliyyât-ı tâze-zeminlerine nezâyir-i bâlâlar⁷ söyleyüp ve anlar⁸ dañi 'Azîz-i Merķümüñ eş'âr-ı tâze-tarķımı tanzîr iderek beynlerinde mübâlağa ile germiyyet-i ülfet şu'le-gîr-i mecâlis-i ünsiyyet olup ve her birleri⁹ ta'accüb ğüne

*'Arabiyye: Kem min habâyâ fi'z-zevâyâ hâfiye
Lâkin izâ mâ-zaharet hüve kâfiye^{XLVIII}*

diyü i'tirâf eyledükleri meşhûr ve el'ân Şâbit ve Nâbî ve Vehbî¹⁰ Dîvân'larında nezâyir ü letâyifleri meşhûrdur. Mükemmel Dîvân-ı belâgat-'unvânları olup müsellemlü'l-kül olduklarına binâ'en bir kaç eş'âr-ı dervîşâne ve âşâr-ı 'arifâneleri tahrîr¹¹ olınsa gerekdür. Menķüldür ki ba'zan şüret-i müsettere-i kâr u kesbde olduklarına kim havşala-kân-ı ihvân u hullândan su'âl vârid olduķda

*'Arabiyye: Li-naķli's-şahrî min kıleli'l-cibâli
Eħabbü ileyye min mineni'r-ricâli*

*Yekülü'n-nâsü lî fi'l-kesbi 'arun
Ve ķultü el-'ârü fi zülî's-su'âl^{XLIX}*

diyerek cevâb-ı¹² kaç'î i'tâ buyurup bi-ķayd-ı minen şâh u vezîr başlu başına bir sultân-ı felek-nażîr idiler. Târîh-i Hicretün biñ yüz yigirmi sekiz târîhinde intikâl-i 'âlem-i 'uķbâ¹³ buyurup ol buķ'a-i celîlede kûşe-güzin-i çille-ĝâh-ı laħd olmışlardır.

¹ devrân] - M, Ü₃

² efendî] - M, Ü₃

³ irâdetleriyle] ser-bülend-i irâdetleriyle M, Ü₃

⁴ 'ıyâl u evlâd] evlâd u 'ıyâl M, Ü₃

⁵ mevcûd] - M, Ü₃

⁶ takrîbiyle] takrîb ile M, Ü₂, Ü₃

^{XLVII} Beyt:

*Her ormanın boş olduğunu sanma
Belki orada bir kaplan uyuyordur*

⁷ bâlâlar] bâlâ M, Ü₃

⁸ ve anlar] anlar Ü₂

⁹ her birleri] herbiri M, Ü₃

^{XLVIII} Bu Mevlevî tekkelinde (dergahlarında) ne âlimler vardır ki onlar gizlidirler. Onlar ancak ortaya çıktıklarında belli olurlar.

¹⁰ Vehbî] Seyyid Vehbî Ü₃

¹¹ tahrîr] muħarrer Ü₃

^{XLIX} Dağların başındaki kayaları taşımayı, insanların minnetini taşımaya tercih ederim.

İnsanlar bana kazanmanın ayıp olduğunu söylerler. Ben onlara gerçek ayıbın başkalarından bir şey isteme zilleti olduğunu söylerim.

¹² cevâb] cevâbî S

¹³ 'uķbâ] beķâ M, Ü₃

Müseddes: Bülbülânuz sine-i pür-dâğdur gül-zârumuz
Sine-çâk olsa n’ola gûş eyleyüp gül-zârumuz
Hem-çu serv-âzâdeyüz bu bâğda yok bârumuz
Oldı istîgnâ bu bâzâr-ı fenâda kârumuz
Biz gedâyuz gerçi kim şâhânedür eṭvârumuz
Ḥâzret-i Monlâ-yı Rûmî’dür bizüm ḥünkârumuz

Âstânına kılup nağd-i dil ü cânı nişâr
Cân u dilden ḥizmet-i dergâhuñ itdüm¹ iḥtiyâr
Kulluğıyla ‘âlem-i ma’nâda olduk şehryâr
Devlet-i dünyâda itmezseñ ‘aceb mi i’tibâr
Biz gedâyuz gerçi kim şâhânedür eṭvârumuz
Ḥâzret-i Monlâ-yı Rûmî’dür bizüm ḥünkârumuz

Bes odur ser-dâr-ı² merdân-ı Ḥudâ bi-ıştibâh
Her gedâ-yı âstânî bir şeh-i şâhib-külâh
Bendegâna ḥizmet-i dergâhı besdür ‘ızz ü câh
N’ola itmezseñ cihâna iltifâtı ile nigâh
Biz gedâyuz gerçi kim şâhânedür eṭvârumuz
Ḥâzret-i Monlâ-yı Rûmî’dür bizüm ḥünkârumuz

Her gedâ kim dergehinde bende-i fermân olur
Pâdişâh-ı taḥt-gâh-ı mülket-i ‘irfân olur
Gerçi ‘âlî-kadr olanlar ḥâk ile yeksân olur
Ma’nide ammâ ḥaḳîḳat gevherine kân olur
Biz gedâyuz gerçi kim şâhânedür eṭvârumuz
Ḥâzret-i Monlâ-yı Rûmî’dür bizüm ḥünkârumuz

Gülşen-i ‘aşkında bülbüller terennüm-sâzdur
‘Aşıkânı şad-hezârândur diyenler³ azdur
Kemterin ‘uşşâkı Birri-i suḥan-pervâzdur⁴
Gör bu beyti nâlemüz fehm it neye dem-sâzdur(14a)
Biz gedâyuz gerçi kim şâhânedür eṭvârumuz
Ḥâzret-i Monlâ-yı Rûmî’dür bizüm ḥünkârumuz

Ġazel⁵: Cünbiş-i ṭâvus-ı ‘irfândur semâ‘-ı Mevlevî
Fehm idün bir özge cevândur semâ‘-ı Mevlevî

Devr iderler ‘aşk meydânın ‘ulüvv-i şân ile
Reşk-i nüh-eflâk-ı gerdândur semâ‘-ı Mevlevî

Döne döne puḥte eyler dillerin⁶ hem-çün⁷ kebâb
Nür-ı maḥz-ı nâr-ı süzândur semâ‘-ı Mevlevî

‘Aşk⁸ şem‘i döndürür fânüs-ı cismın anlaruñ
Anuñiçün pertev-efşândur semâ‘-ı Mevlevî

Birriyâ her bir gedâyı bir şeh-i devrân ider
Böyle bir âyîn ü erkândur semâ‘-ı Mevlevî

Velehüm: Dil-penâhumdur beñüm dergâh-ı şâh-ı Mevlevî
Cilve-gâhumdur ḥarîm-i tekve-gâh-ı Mevlevî

¹ itdüm] itdün M, Ü₃, Ü₄

² ser-dâr] - S

³ diyenler] dinlese Ü₁

⁴ pervâzdur] perdâzdur Ü₁, Ü₃, pür-dânedür M

⁵ Ġazel] Velehü rûḥu’l-lâhu rûḥuhü S, Ü₁, Velehü M

⁶ dillerin] dilleri M, Ü₃

⁷ hemçün] hemçu M, Ü₂

⁸ ‘Aşk şem‘i] ‘aşkı şem‘i Ü₁

‘Aşk-ı Mevlânâ’yı nâlân eyledükçe dem-be-dem
Şevk-ı Mevlânâ’yı ızhâr eyler âh-ı Mevlevî

Kılsalar cevân olur tâvus-ı Cennet ğıpta-keş
Reşk-i firdevs-i cinândur cilve-gâh-ı Mevlevî

Büy-ı ma‘nâ şemm idüp kılmışlar anı zîb-î ser
Gonce-i güلزâr-ı kudsidür külâh-ı Mevlevî

Dilleri pür-feyz-i şems-i ma‘nevîden mâh olur
Mîm-i femdür âşkâr olduĝa âh-ı Mevlevî

Âşinâ ol eyle kesb-i rüşenâ ey tîre-dil
Maţla‘-ı nûr-ı haĝîkatdur cibâh-ı Mevlevî

Bes zer-i hâliş gibi ey Birri-i maĝlaş saña
Pâye-i ‘izzet yeter ol ĝâk-râh-ı Mevlevî

Velehüm: Ezel câm-ı maĝabbetden içenler Mevlevî’lerdür
O câmuñ cur‘asın ĝalka şaçanlar Mevlevî’lerdür

Düşüp merd-i Ğudâ’nuñ işrine râh-ı maĝabbetde
Zen-i dehrüñ fesâdından kaçanlar Mevlevî’lerdür

Mişâl-i Şems-i Tebrîzî yolında Monla Ğunkârüñ
Serinden ey kerem-kâni geçenler Mevlevî’lerdür

Yine dem-sâz olurlarsa açarlar perde ‘uşşâka¹
Dem-â-dem evc-i rif‘atde uçanlar Mevlevî’lerdür

‘Aceb midür bülend-pervâz olurlarsa Hümâ-âsâ
Cenâh-ı himmet-i ‘âlî açanlar Mevlevî’lerdür

Dili içre kudüm itdükçe sırr-ı Ğâk semâ‘ idüp
Görüñ kim semt-i cânâna göçenler² Mevlevî’lerdür

Yürî sür Birriyâ var âstâni taşına başuñ
Meĝek-âsâ zer ü simi seçenler³ Mevlevî’lerdür

Velehüm⁴: Neyin inkâr ide her kim bu maĝâmuñ dedeler
Ney gibi tiĝ-ı kazâ baĝrını anuñ zedeler

Daĝi feryâd-ı⁵ kudümüñ neyedür bilmeyenüñ
Ğarb ider zaĝmeleri başına ĝoş öğredeler

Bir dem olmaz mı ki evveldeki ĝâletde yine
Ğâşş erenler gire meydânda cevân ideler

Deri bu tekyenüñ olmaz mı küşâde yoĝsa
Bu midur şimdi tarîĝ içre didüm kâ‘ideler

Bu revâ midur ayâ tekye-nişin Birri-veş
Gele yârân-ı şafâ ĝapuña maĝrûm gideler

¹ perde ‘uşşâka] perde-i ‘uşşâk Ü₁ ; Ü₄

² göçenler] uçanlar M; Ü₃

³ seçenler] şaçanlar Ü₁

⁴ Bu gazel, sadece M, Ü₁ ve Ü₃’de mevcuttur.

⁵ feryâd-ı] feryâdı M, Ü₃

- Velehüm: Kaddi dil-dâruñ elif ‘uşşâk-ı zâruñ lâm-elif
 alb olınsa bir elif bir lâm olur bir lâm-elif
- Nefyi ısbât eyleseñ illâya vâşıldur begüm
 Fehm iden lâ-büd bu remzi elf our hem lâm-elif
- Ey elif-add addimi lâm itmege bâ‘iş nedür
 Egrilik lâyı mıdur torı gezerse lâm-elif(14b)
- Torılıp geldüm temennâ-yı vişâlin eyleyüp
 Lâ dime Allâh için olsun abîbüm lâm-elif
- âmetün vaşfında Birri bir elif-lâm söyledi
 Söylesün şâ‘ir olan böyle elif-lâm lâm-elif
- Velehüm: Ney gibi barumı oy sînemi del başımı kes
 Ben senün izmetine beste-miyânem neysem
- Velehüm: Nây-ı Mevlânâ-yı Rûmî genc-i esrâr-ı Hüdâ
 Her demi miftâh ile açdı bu kenzi evliyâ

DERVİŞ PERVÂNE

oneviyyü’l-aşl olup dergâh-ı felek-penâh-ı Cenâb-ı Pîr uddise sırruhu’l-münîrden mütercim-i elfâz-ı Meşnevî-i aâyık-muhtevisi Dede Şem‘î Hâzretleri¹ ile ma‘an Dârü’s-salţanatu’l-‘aliyyeye gelüp ol vaqt henüz İstanbül’da müte‘addid² avânik-ı Mevleviyye olmadığından nâşî³ ekşer ‘alâ-arîki’s-seyyâha⁴ teşrif-fermâ olan e‘izze-i fuarâ-i Mevleviyye⁵ uruk-ı sâ‘ire-i şüfiyyelerine⁶ binâ olman ba‘zı dergâhlarda büriyâ-endâz-ı tesâfir⁷ ola geldüklerine binâ‘en ‘Azîz-i Mütercem daı Şey Vefâ Hânahında ücre-güzîn-i inzivâ olmuşlar⁸. Fi’l-aîa Dede Şem‘î’nün çeşm-i çerâı olup gird-â-gird-i⁹ etraf-ı ma‘ârif ü tahîi¹⁰ olan sâ‘ir küçekândan mümtâz bir dervîş-i bî-niyâz olup

Beyt: ‘Aş-ı dil-berle nedür hiç şorma avâlüm¹¹ benüm
 Şem‘î gör pervânenün hâline yana yana ba
 diyerek şu‘le-i şem‘i ‘aşla süzân ve âteş-i bî-vücüd-ı¹² maabbetle biryân olup

Beyt: *Ey mor-ı seher ‘aş zi pervâne beyâmüz
 Kân dilşode râ cân şod u âvâz neyâmed^L*

mü‘eddâsınca târî-i hicretün henüz touz yüz elli udûdında pertev-i didâr-ı şâhid-i maşûda süz u güdâz iderek mav-ı nâm u nişân eyleyüp âşâr-ı nazmiyyelerinden bu azel numüne-i ab‘-ı pür-ıktidâridur¹³.

azel: Her kaçan Mevlevi’ler¹⁴ ‘aş ile cevânâ gelür
 Nice biñ ür u melek anları seyrâna gelür

¹ Hâzretleri] hâzretlerine M

² müte‘addid]- Ü₄

³ nâşî] - M, Ü₃

⁴ arîi’s-seyyâha] arîi’s-sâha Ü₁, arîi’s-seyyâhata Ü₄

⁵ fuarâ-i Mevleviyye] fakîr-i fuarâ-i Mevleviyye M

⁶ uruk-ı sâ‘ire-i şüfiyyelerine] arî-i sâ‘ir şüfilerine Ü₂; arî-ı sâ‘ire-i şüfiyyelerine Ü₁

⁷ tesâfir] müsâferet M, Ü₃, Ü₄, müsâfir Ü₁, Ü₂

⁸ olmuşlar] olmuşlardur M; Ü₁; Ü₃

⁹ gird-â-gird]- Ü₂

¹⁰ tahîi] tahî M

¹¹ avâlüm] hâlüm Ü₁

¹² bî-vücüd] bî-düd M, Ü₃

^L Beyt:

Ey seher kuşu, kelebekten aş öğren

Kî o kalbi yanıp can verdiği halde hiç sesini çıkarmadı

¹³ numüne-i ab‘-ı pür-ıktidâridur] numüne-i pür-ab‘-ı ıktidârlarıdur Ü₂, numüne-i ab‘-ı pür-ıktidârlarıdur Ü₃

¹⁴ Mevleviler] Mevleviyân M, Ü₃

Şâh-ı ‘aşkuñ çalınur tablı vü dîvânı durur
‘Aşka mensûb olan elbette bu dîvâna gelür

Merd-i ‘aşkam diyenüñ lâfına bakmaz ‘ârif
Şahn-ı ‘aşk içre o kim merd ola merdâna gelür

Şıdk ile bende olan kimse riçâlu’llâha
Evliyâ dergehine hizmet-i pîrâna gelür

Pertev-i şem‘-i tecellî-i cemâlu’llâha
Özini ‘âşık-ı zâr¹ yakmağa pervâne gelür

DERVİŞ PİRİ

Nâm-ı nâmîleri ‘İsâ olup dâ’imâ âsmân-ı seyr ü seyâhatuñ Mesîhi ve devr-i dâ’ire-i bî-âram-ı vüçüdüñ mir’ât-ı şuhûd-ı şâhihi bir zât-ı melîhu’s-sıfât olmağla nice zamân Dede Rûhi-i Bağdâdî Hazretleri’yle geşt ü güzâr-ı şahîfe-i ‘âlem ve şarf-ı nazâr-ı ‘ibret-i mü’essir-âşâr-ı hallâk-ı ‘âlem ü âdem iderek âhîrû’l-emr târihi-i Hicretüñ biñ ellisinde ğavta-ı² Dımışku’s-Şâm’da (15a) ğavta-ı ħâr³-ı lüce-i fenâ olup şi‘r ü inşâda bâliğ-i rütbe-i üstâdiyyet olduklarına zeyl’de tahrîr olunacak ğazel-i ra’nâlarına Reşki Dede Hazretleri’nün ‘an-ķarîb tercemelerinde kayd u imlâ olunacak nazîrelerinüñ maķta‘ı olan

Bezt: Bu tarz-ı ħâşş ile Reşki muķaddem gül-bin-i nazmı
Gülîstân-ı Dımışk’a bir hünerdür bâğ-bân dikmiş

bezt-i şenâ-âmîzleri şâhid-i ‘âdil olmışdur. Ve dağı bu meslekde ‘âlâmet-i kemâllerine Ney vaşfında olan sehl-i mümteni’ beztleri dağı beyân-ı kat’îdür.

Ĝazel: Müjeñ sînemde ħün-âlûda tîr-i cân-sitân dikmiş
Zemin-i ehl-i ‘aşka şanki naĥl-i ergavân dikmiş

Kemânın almadan destine ol tıfl-ı cefâ-pîşe
Dil-i ‘uşşâķ-ı zârî tîrine karşı nişân dikmiş

Ne dil koydı ne tākāt almadık ebrû-yı dil-cûsı
O zâlim kaşd-ı⁴ cânâ yine çeşm-i bi-amân dikmiş

Görinen küşe-i kâkül şanurdum kelle-pûşından
Meger ol tıfl-ı nâza dâye-i dil ħırz-ı cân dikmiş

Bu gülşende ne mümkün Pîri ħâtır-şâdmân olmaķ
O meh eķrâfına ħâr-ı cefâyi⁵ râygân dikmiş

Bezt-i Der Vaşf-ı Nây

Ka‘be gönül ney aña zer nâvdân
Zemzemesi zemzem-i eşk-i revân

FÎ-ĦARFÎ’T-TÂ’

TEVEKKÜLİ DEDE

Maşķat-ı re’sleri Sarây nâm ķasaba olup ħîn-i şebâbetlerinde⁶ Ħazret-i ‘Atîķ Dede⁷ ħizmetlerine

¹ zâr] olan M, Ü₃, - S

² ğavta-i] -M, Ü₃

³ ğavta-ı ħâr] ğavta ħâr-ı M, Ü₁, Ü₃

⁴ kaşd] kaşdı S

⁵ cefâyi] cefâ-yı S

⁶ şebâbetlerinde] şebâblarında M, Ü₃

⁷ dede] dede ħazretlerinüñ M, Ü₃

resîde ve kendülerinden telemmüz-i fünûn-ı 'adîde ve kaţ'-i maķâmât-ı 'âliye¹ idüp hîn-i intikâllerinde mesned-nişîn-i maķâm-ı 'âlîleri olduķdan sonra dergâh-ı himmet-penâhları maḥşer-i erbâb-ı niyâz ve melce-i 'âşıkân-ı pür-sûz u güdâz olup çendân-sâl irşâd-ı sâlikân-ı Mevlevî ve irvâ-yı müte'aţışân-ı Meşnevî buyurup aşlâ kayd-ı imrûz ve fikr-i ferdâları olmadıķı hâlde yine² müstağrak-ı tena'umât-ı şüriyye vü ma'neviyye ve hânķâhında mevcûdîn³-i gürûh-ı enbüh-ı fuķarâ vü dervîşânla me'münü'l-gâ'ile-i in ü ân olarak keşret-i fütûh ve vefret-i nüzûr-ı lâ-yu'ed ve lâ-yuḥşâ taḥayyür-âver-i⁴ fühûm-i⁵ nev-niyâzân olduķça âşâr-ı maḥlaşumuzdur diyü eşmâr-ı tevekkül-i tâmmelerinden⁶ olduķını beyân buyururlar⁷. Naķl olunur ki maḥmiyye-i merķûmede ḥâkimü's-şer' olan Ramazân Efendî nâm muḥibb-i muḥlişleri 'Azîz-i Müşârun-ileyhi cem'iyet-i sūr-ı ḥıtâna da'vet ü niyâz itdükde inşâ'allâh gelürüz lâkin ta'am tenâvülinden 'afv itsünler buyurduķlarında herkes ta'accüb idüp ayâ maḥall-i şübhe veyahûd inḥirâf-ı mizâcları mı ola diyü cem'iyet-i merķûmda güft-gü olurken bir bārân-ı şedîd zuhûrı mesîre-i merķûmdan⁸ tetimme-i ziyâfeti naķle bâ'iş olmağla ol maḥalde Câmî'-i Hünkâriyye⁹ nâm ma'bed-i münîfe¹⁰ naķl-i eşyâ¹¹ ve mevcûd olan 'ulemâ vü şuleḥâ Harem-i Mescid-i Şerîf'de sâkin iken nâ-gâh 'Azîz-i Mümâ-ileyhün cenâze-i şerîfleri cem'iyet-i¹² ihvân u ḥullân ile zuhûr itmekle(15b) herkes mebhût u ḥayrân ve ḥâdimân-ı dergâhlarına 'arîza-i mizâclarını su'âl¹³ eyledüklerinde min-ğayri 'illetin da'vete icâbet itsem gerekdür diyü ism-i celâleye müdâvemet buyurup âhirinde gül-bâng tesliminde¹⁴ rûḥ-ı pür-fütûḥları ṭayerân-ı 'âlem-i 'illiyîn oldu diyü cevâb virildiği 'ukûl-i mevcûdîne ḥayret-'ale'l-ḥayret olup hezârân sûz u güdâz ile ol buk'a-i mübârekeye defn olmmışlardır. Eş'âr-ı 'arîfâne ve güftâr-ı 'âşıkâneleri mecâmî'-zîb-i ihvân u ḥullândur. Ez-ân cümle

Kıt'a: Hem çü ğavvâsân-ı muflis ez berâyi gevheri
Zahmet-i deryâ-yı merdum-ı ḥâr mîbâyed keşîd
Cevher-i nâ-ehl u nâ-hemvâr behr-i ü keşem
Behr-i yek gul zahmet-i şad ḥâr mî bâyed keşîd¹¹

DERVİŞ TÂBÎ

Nâm-ı nâmîleri¹⁵ Aḥmed olup âftâb-ı tâb-dâr-ı vücûdları şebistân-ı Karamîşâr'dan tâli' olup ol diyârda maşriķ-ı envâr Ḥayder-i kerrâr a'nî bihî Sultân Semâ'iyü'd-Divânî quddise sırruḥu'n-nürânî Ḥazretleri'nün dergâh-ı celâlet-penâhlarında dâḥil-i divân-ı selâtin-i ma'nevî ve mensûb-ı tâbiş-i envâr-ı Mesnevî olup Cenâb-ı¹⁶ Şeyḥ Muştâfâ Dede¹⁷ Ḥazretleri'nün ve ba'dehû naḥl-i naḥilleri¹⁸ Seyyâḥ Dede Ebû Bekir Efendî Cenâb-ı ḥilâfet-me'âblarına ḥizmet ve fünûn-ı 'adîdeyi telemmüz ü taḥşîl için şarf-ı miknet idüp ḥattâ mesâlik-i¹⁹ şî'r ü inşâdan fenn-i²⁰ târiḥde yed-i ṭulâsı olduķına Seyyâḥ Ebû Bekir Dede iclâsına güyâ olduķları târiḥ-i ra'naları şâhid-i 'âdil olduķından taḥrîr olındı.

¹ 'âliye] 'aliyye M, Ü₃

² yine müstağrak tena'umât] yine müteferrika-i nağamât Ü₁

³ mevcûdîn] mevcûd M, Ü₃

⁴ taḥayyür-âver] ḥayret-âver M, Ü₃

⁵ fühûm] - M, Ü₃

⁶ eşmâr-ı tevekkül-i tâmmelerinden] âşâr-ı tevekkül-i tâmlarından M, Ü₃

⁷ buyururlar] buyururlar idi Ü₁, Ü₃

⁸ merķûmdan] mezkûreden M, Ü₃

⁹ Câmî'-i Hünkâriyye nâm] Câmî'-i Hünkârîde M, Ü₃

¹⁰ münîfe] münîfine M, Ü₃

¹¹ naķl-i eşyâ] naķle eşyâ Ü₂

¹² cem'iyet] - M, Ü₃

¹³ su'âl eyledüklerinde] söyledük de M, su'âl eyledükde Ü₃

¹⁴ tesliminde] tekmilinde Ü₄

¹⁵ Kıt'a:

*Müflis dalğıçlar gibi bir inci için
Aşâğılık insanlar denizinin zahmetini çekmeli
İyi ve düzgün olmayan cevheri onun için çıkarırım
Bir gül için yüz dikenin zahmetini çekmeli*

¹⁶ Nâmîleri] 'âlîleri M, Ü₁, Ü₃

¹⁷ Cenâb-ı] cenâb-ı ḥilâfet Ü₂

¹⁸ Dede ḥazretleri'nün] dedenün M, Ü₃

¹⁹ naḥl-ı naḥilleri] necl-i necilleri M, Ü₃, Ü₄

²⁰ mesâlik-i] mehâret-i Ü₄

²⁰ fenn-i] başka fenn-i Ü₄

Târîh: Münâsibdür hılâfet Muştafâ'dan soñra Bu Bekre

Ve dañi vadî-i şî'r ü inşâda Cenâb-ı Yûsuf Sîneçâk kıddise Rûhuhû Hazretleri'nün terbiyye-kerdelerinden Günâhî Dede ve Şürî Dede ve Ğurbetî Dede emşâli şu'arâ-yı bedî'ü'l-âşâr ve 'urefâ-yı nâm-dâra pey-rev olup¹ hattâ şu'arâ-yı aşrları olan aħbâb-ı² Mevleviyye'den Hayâlî Beg merhûm'un eş'ârına tetebbu'ları³ bisyâr olmağla Vardâr Yeñicesi şu'arasından kıyâs olınlr. Ez-ân cümle Mîr Hayâlî'nün bu ğazel-i dervişâne⁴ beytini⁵ tahmîs itmekle terceme-i nefîselerinde tahriri münâsib görildi.

Tahmîs: Ğamdüli'llâh ehl-i derdüñ hem-seri⁶ oldum yine
Ya'ni erbâb-ı belânuñ kem-teri⁷ oldum yine
Çün Ğarâbât erlerinüñ çâkeri oldum yine
Meclîs-i ehl-i tekellüfden⁸ beri oldum yine
Bir melâmet şâhınuñ Ğâk-i deri oldum yine

'Aksine⁹ devr itmedür¹⁰ ey dil bilürsin Ğüy-ı çarĞ
Alına aldanma kim mekkâredür bânü-yı çarĞ
Kimine mâtem kimine sür¹¹ hây u Ğüy-ı çarĞ
Tîr-i pür-tâbî gibi atdı beni bâzû-yı¹² çarĞ
Ay u Ğün menzillerinden ileri oldum yine

Ehl-i tevĞidem n'ola birdür disem zât u şîfât
Birbirinden ayrılır mı vâcib ile mümkinât(16a)
Nûr-ı vâĞidden degül mi çâr-'unşür şeş-cihât
Şaldı 'aksin baña eşkâl-i rûsum-ı kâ'inât
Ğözün aç âyine-i İskenderi oldum yine

Sâlik-i râh-ı Ğarâbât olana teslîm olup
Ğırka-i cismümü mey mihr ü maĞabbetle yuyup
Çârşû-yı¹³ 'aşka geldüm çünki şâlum sürüyüp
Ta'nesi taşına her bir nâkesün kıymet koyup
Ben bu bazar-ı¹⁴ fenâda cevheri oldum yine

Tâbiyâ bazar-ı derd¹⁵ içre dili şarrâf idüp
Sîm-i eşküm pûte-i çeşmümde¹⁶ kâl u şâf idüp
N'ola dirsem kimyâ-yı 'aşka irdüm lâf idüp
Ey Hayâlî Ğayriler şaydımdan istinkâf idüp
Pişe-i faĞr u fenâ şîr-i neri oldum yine

¹ olup] olurlar Ü₂

² aħbâb] muĞibbân M, Ü₃

³ tetebbu'ları] tetebbu'ları (nazireleri) M, Ü₃

⁴ dervişâne] dervişânesini M, Ü₁, Ü₂, Ü₃, Ü₄

⁵ beytini] - M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

⁶ hem-seri] kemteri Ü₂

⁷ kem-teri] kemseri Ü₂

⁸ tekellüfden] teĞallüfden Ü₂

⁹ 'Aksine... oldum yine] - M, Ü₃ (şerhte kayıtlı)

¹⁰ itmedür] itmekdür S, Ü₁

¹¹ sür hây u Ğüy] sürdur hây Ğüy Ü₃

¹² bâzû] bârü Ü₄

¹³ çârşû] çârsu M, Ü₃, Ü₄

¹⁴ bazar] zâr M

¹⁵ bazar-ı derde] bazar-ı dehr M, Ü₂, Ü₃

¹⁶ çeşmümde kâl u şâf] cismümde kâl u şâf Ü₂

Müseddes: Yanalı âteş-i miñnetde dil-i sūzānum
 Tatalı gökyüzini derd-i dil-i nālānum
 Şāki-i bezmūñ olup dīde-i hūn-efşānum
 Guşsa-i derd¹ ü ğam-ı hecr olalı dermānum
 Nāle ney göz yaşı mey oldı ciger biryānum
 Hāne-i dilde² hayālūñ olalı mihmānum

Olalı cān u gönül³ âteş-i miñnetde kebāb
 Cāmlar dīdelerüm oldı ciger hūnı şarāb
 Şeb-i hecrūñde senūñ girmeyeli dīdeme h̄āb
 Çeng olup kām̄et-i hūm-geşte-i⁴ vehm sine rebāb
 Nāle ney göz yaşı mey oldı ciger biryānum
 Hāne-i dilde hayālūñ olalı mihmānum

Hasret-i la'lūñ ile dīdelerüm hūn olalı
 Fikr-i haţtuñla senūñ hāl-i diger-gün olalı
 Künc-i fūrkatde gönül hecr ile mahzūn olalı
 Leyli-i zūlfūñ ümidi ile Mecnūn olalı
 Nāle ney göz yaşı mey oldı ciger biryānum
 Hāne-i dilde hayālūñ olalı mihmānum

Yağalı cān evine şu'le-i hicrān ile od
 Ateş-i hasret ile sinemi yakdukça çü 'ūd
 Çihre-i çarhı siyāh eyleyeli dūd-ı kebūd
 Bezm-i aġyārda sen nāz ile kıldukça sūrūd
 Nāle ney göz yaşı mey oldı ciger biryānum
 Hāne-i dilde hayālūñ olalı mihmānum

Cür'a-i cāmını⁵ aġyār-ı denī nūş ideli
 Çekeli⁶ sineñi pehlūya der-āġuş ideli
 Cām-ı hecrūñ içirüp Tābi'yi bi-hūş ideli
 Hālet-i bāde-i 'aşkuñ beni medhūş ideli
 Nāle ney göz yaşı mey oldı ciger biryānum
 Hāne-i dilde hayālūñ olalı mihmānum

Ve bu ġazelleri yādġār-ı nümüne-i tab'-ı 'ālīleri oldıġı mecāmi'-zīb-i suħan-verān-ı ihvānu's-şafā ve hullānu'l-vefadur.

ġazel:(16b) Maħabbet mülkine şāh olmaġıla başka mīrüz biz
 Ser-i küyında dil-dāruñ şeh-i gerdün-serirüz biz

Ne kimse yanumuz bekler ne hōd biz kimsenūñ yanın
 Maħabbet taht-gāhında ne mīr ü ne vezirüz biz

Derūnda şaklaruz sen şem'-i hūsnūñ âteş-i 'aşkın
 Anıñçün dā'imā fānūs-veş ruşen-zamirüz biz

Tutulduk tār-ı zūlfinde dil ü cān ile bend olduk
 Bir iki derd-mendüz kāfir ilinde esirüz biz

Hayāl-i hāş ile nazm içre Selmān'a nazīr olduk
 Kemāl ehli içinde Tābiyā ġüyā zāhirüz⁷ biz

¹ ġuşsa-i derd] ġuşsa vü M, Ü₃

² Hāne-i dilde...mihmānum] - M, Ü₃ (sonradan yazılmış)

³ gönül] dilüm M, Ü₃

⁴ kām̄et-i hūm-geşte] çeng olup kām̄et Ü₂

⁵ cāmını] cāmıñ M, Ü₃

⁶ çekeli] çekerek M, Ü₃

⁷ zāhirüz] tāhirüz S, Ü₁

Velehüm ‘Aleyhi’r-raḥme

Tarîḳ-i ‘aşka irmez¹ bî-ser ü pâ olmayan kimse
İrişmez menzil-i temkine şeydâ olmayan kimse

Ḥarâbât erlerininüñ añlamaz remz-i rümûzından²
Girüp bâzâr-ı ‘aşka mest ü rüsvâ olmayan kimse

Eli irmez dekâyık dürrine baḥr-ı ḥaḳâyıḳdan³
Dil-i âvâresi vüs‘atde deryâ olmayan kimse

Ne bilsün leyletü’l-isrâda⁴ olan vecd ü ḥâlâtı
Enis-i sûre-i Yâsin ü Ṭahâ olmayan kimse

Ebed Sîmurğmuñ görmez ne yüzden itdigin pervâz
Ezel Ḳâf-ı kıdemde Tâbi ‘Anḳâ olmayan kimse

Ṭarîḳa-i celîle-i Mevleviyye’nün ḥarekât u sekenât ve cemî‘-i reftâr u eṭvârları ma‘nî-i ‘ibretinden⁵ ba‘îd olmayup⁶ ḥattâ merâtib-i reftârlarından nazar-ı ber-ḳadem nüktesine murâḳib olmaḡla işâret ü tesvîḳ⁷ buyurduḡları ma‘nâyı ḥavî bu kıṭ‘a-i ġarrâları⁸ daḡı netice-i ṭab‘-ı dürer-bârlarından⁹ olup nükte-i sâbıḳu’l-beyânı ifâdede ḡaylî ḡub vâḳi‘ olmuşdur.

Ḳıṭ‘a¹⁰: Tâbiyâ ḡikmet ü ‘ibret¹¹ ne ki çıḳdı yine¹²
Yaşmaḡuñdan boḡa başı gibi¹³ başı parmaḡuñ
Yürür iken önüne bakmaz iseñ bir ṭaşa
Şöyle urursuñ ayaḡuñ ki çıḳar tırnaḡuñ

Velehüm¹⁴: Gerçi¹⁵ cürm ü cinâyetüm çokdur
Kerem ü luṭfuñ istemez¹⁶ sebebi
Çeşmuñ üstinde bâḳısuñ¹⁷ oḳudı
Sebeḳat rahmeti ‘alâ-ġazâbi

Târîḡ-i Hicret-i Nebeviyyenün biñ yüz senesinde aḡter-i tâbende-i vücud-ı şerîfleri ufûl u ġurûba mâ‘il olup peymâne-i ecelün mest-i bî-tâbi olmuşlardır.

DERVİŞ TÂ’İB¹⁸

Semiyy-i Ḥazret-i Zebîḡ bir zât-ı melîḡ olup ġalaṭa Ḥanḳâḡında müttekâ-i zîb-i irşâd ġavsî Aḡmed Dede ḳuddise sırruhu Ḥazretleri’nün birâder-i kihterînleri olup ḡanedân-ı kirâm-ı¹⁹ mevâlî-i ‘izâmdan Aḡî-zâdeleḡ ‘unvânıyla şöhret-yâb ve taḡşîl-i envâ‘-ı ma‘ârif ü hünere ve arzû-mend-i tarîḳ-i cedd ü peder iken ġavsî Aḡmed Dede Ḥazretleri’nün Burûsa’da²⁰ Dede²¹ Cünûni küçek terbiyye-kerdesi Şâlih Dede Ḥazretleri’nün giriftâr-ı silsile-i maḡabbet ve gerden-nihâd-ı zencir-i irâdetleri

¹ irmez] girmez M, Ü₃

² remz-i rumûzından] remzi’r-rumûzından M, Ü₃

³ ḡaḳâyıḳdan] ḡaḳâyıḳda M, Ü₃

⁴ isrâda] esrârda Ü₃

⁵ ma‘ni-i ‘ibretinden ba‘îd] - M, Ü₃, ya‘ni ‘ibretten ba‘îd Ü₂, ma‘ni-i ‘ibretten ba‘îd Ü₄

⁶ olmayup ḥattâ merâtib-i reftârlarından nazar-ı ber-ḳadem] - M, Ü₃

⁷ tesvîḳ] teşvîḳ Ü₃

⁸ ġarrâları] ra‘nâları M, S, Ü₃

⁹ dürer-bârlarından] dürer-bârları M, S, Ü₃

¹⁰ kıṭ‘a] inest S

¹¹ ‘ibret] ġayret Ü₁

¹² çıḳdı yine] çıḳdı gözden M, Ü₃

¹³ gibi baş] gibi bâḡ S, Ü₁

¹⁴ velehüm] kıṭ‘a-i diġer M, Ü₃, velehu Ü₂

¹⁵ gerçi] gerçi kim Ü₁

¹⁶ istemez sebebi] - M

¹⁷ baḳısuñ] bâ-kaşuñ M, Ü₃

¹⁸ Dervîş Tâ’ib] Dervîş İsmâ’il Tâ’ib M, Ü₃

¹⁹ kirâm] - Ü₂

²⁰ Burûsa’da Cünûni küçek terbiyyet-kerdesi Şâlih Dede] - M, Ü₃

²¹ Dede Cünûni] Cünûni Ü₄

oldığı¹ mesmû'ı olunca

Beýt: Tahte-i ders-i cünün sine-i (17a) şad-çäkümdür
Şaneyüz mevşıla-i zülfe varur silsilemüz

diyerek bunlar dahi fünün-ı cününü tekmiñ sevdâsıyla 'Arzî Dede cenâb-ı celâlet²-me'âblarınun divân-
hâne-i 'aşk u maḥabbet ve 'arz-hâne-i tevbe vü irâdetlerine³ şitâbañ

Mışra': Gerden zi menest u bend-i zencîr ez to^{LII}

fehvasınca teslîm-i 'arîza-i dil ü cân eyleyüp az vaqtda te'sîr-i naẓar-ı⁴ mürşid-i nükte-dân ve terbiyye-
i⁵ hüner-verân-ı ihvânla meleke-i isti'dâdı nümâyân olup vâdî-i şî'r ü inşâda fâ'ıku'l-aḳrân bir dervîş-i
nükte-dân olmuştur⁶. Hattâ dâder-i mihterînleri⁷ Gavşî Dede Galata Astânesi'ne şeyḫ olduğda bunları
aşçıbaşılığ hizmet-i celîlesinde istiḥdâm buyurup ol ezmânda⁸ ḥânkâh-ı merḳûmda⁹ sâkin Faşîḫ Dede
ve Şâkıb Dede ve Hemdemî Dede mişillü şu'arâ-yı ihvân ve 'urefâ-i dervîşânun zebân-daşı olup ekşer
eş'ârları birbirine nezâ'ir ü ecvibe maḳûlesi olmağla¹⁰ hattâ ol eşnâlarda¹¹ tâze-zemîn Hazret-i Faşîḫ¹²
olmak üzre şöhret-yâb olan Ney-redîf ğazellerden¹³ Şâkıb Dede Hazretleri'nün söylediği ğazel-i¹⁴ dil-
pezirlerine cevâb-ı latîfe-âmizleri budur¹⁵.

Ĝazel: Hâlet-fezâ-yı râhat-ı dîldür¹⁶ hevâ-yı ney
'Uşşâḳ anuñla öldi esir-i nevâ-yı ney

Zevk-i vişâl-i yâri tefekkür idenlere¹⁷
Şiḫr-i ḫelâl ḫâldür¹⁸ el-Ḥaḳ şadâ-yı ney

Ser-pâ¹⁹ bürehne sînesini çâk çâk ider
Remz-i niyâz-ı derd-i dil öldi edâ-yı ney

'Aşîḳ ne yerde olsa anı tekve-gâh ider
Olmuş kemâl-i vecd ile hû hû şafâ-yı ney

Evşâf-ı zikri Ḥaḳla bilenler semâ' ider
Feryâd u nâleden ne(y)imiş²⁰ müdde'â-yı ney

Râh-ı faḳırda lâzım olan bilse neydiğün
Derd-i derûna âteş-i süziş fezâ-yı ney

Yaḳsa²¹ şaḫîfe-i dile dâğ-ı firâḳuñı
Muḫtâc olur mı ğayrı devâya şifâ-yı ney

¹ oldığı] olan Burûsa'da Cününî küçek terbiyet-kerdesi Şâlih Dede M, Ü₃

² celâlet] ḫâlet M, Ü₃

³ irâdetlerine] inâbetlerine M, Ü₃

^{LII} Mışra:

Boyun beñden, zincir vurmak senden

⁴ naẓar] naḳl S, Ü₂, Ü₄

⁵ terbiyye] rütbe Ü₁

⁶ olmuştur] olmuştur S

⁷ mihterînleri] mihterleri M, Ü₃

⁸ ezmânda] zamânda M, Ü₂, Ü₃

⁹ merḳûmda] mezbürda M, Ü₃

¹⁰ olmağla] olup M, Ü₃

¹¹ eşnâlarda] eşnâda M, Ü₃, Ü₄

¹² Faşîḫ] faşîḫâ M, Ü₁, Ü₃

¹³ ğazellerden] ğazellerinden M, Ü₃

¹⁴ ğazel-i] - S

¹⁵ budur] olan budur Ü₂

¹⁶ dîldür] oldur M

¹⁷ idenlere] kıllanlar S, Ü₁, Ü₄

¹⁸ ḫâldür] ḫelâldür S, celâldür Ü₄

¹⁹ ser pâ] serâpâ Ü₁

²⁰ neymiş] imiş Ü₂

²¹ yaḳsa] yaḳsañ M, Ü₃

Tâ'ib hevâ-yı nefse uyup eyleme cedel
Şîgmaz derûn-ı münkire feyz-i hevâ-yı ney

Biñ yüz yigirmi altı târihinde intikâl-i 'âlem-i 'uqbâ idüp Ğalaṭa hāmūşânında Şârihü'l-Meşnevî Cenâb-ı Dede Rusûhî-i Ankaravî Ğâzretleri'nün türbe-i muḳaddeseleri civârında cânib-i ḳadem-i rahmet-i tev'emlerinde ğunûde-i hücre-i lahd olup Nesib Dede Ğâzretleri târih-i vefâtlarını bu ḳıṭ'a ile ifâde buyururlar.

Târih: Dâder-i Ğavşî Dede ol sâlik-i râh-ı fenâ
Gitti 'uqbâyâ aña teng oldu bu miḫnet-kede

İrtihâlin ğuş idenler didi târihin Nesib
Vâşıl oldu Ka'be-i taḫḫîḳa İsmâ'îl Dede

Cenâb-ı Ğâlib Dede Efendimüz Ğâzretleri öyle taḫḫîḳ buyururlar ki Dervîş Tâ'ibi Sefîne-i Nefise'de Şâḳib Dede Ğâzretleri niçün yâd eylememiş¹ diyü su'al olunursa Sefîne-i Mevleviyye Tezkiretü'l-Evliyâ olup Tezkire-i Şu'arâ degüldür diyü nükte-fermâ olurlar.

ḪARFÜ'Ş-ŞÂ' (17b)

ḪAZRET-İ ŞÂḲIB DEDE

İsm-i sâmilere Muştafa olup bedrü'-t-temâm-ı vücûd-ı pür-envârları² çâh-ı Naḫşeb İzmir'den rû-nümâ bir ḫ~ace-i kâmrânun necmü's-şâḳib-ı³ âsmân-ı zâtı ve dürre-i beyzâ-yı⁴ âferiniş⁵-i ḫayâtı olup ibtidâ-i tufuliyyetlerinde târik-i zer ü ziver ve sâlik-i bâzâr-ı ma'ârif ü hüner olmağla sāye-i peder-i bülend-aḫterlerinde ol ḫavâlîde mevcûd erbâb-ı 'ulûm ve 'ulemâ-yı rûsûmdan taḫşîl-i envâ'-ı 'ulûm ve ḫâşiye-i ruḫsârları ḫatt-ı ber-âverde-i kemâl olınca kendüleri daḫi vâşıl-ı mübelliğ-ricâl ve arzû-mend-i teraḳḳî-hâl olup

'Arabiyye: Sâfir tecid 'an men tu fâriḳihî
Ve'n-şub fe innehü lezizü'l-'ayşî fi'n-naşbi

Ve'l-üsdü levlâ firâḳu'l-ğâbi ma'f-terâset
Ve's-sehmü levlâ firâḳu'l-ğavsi lem yuşib^{LIII}

diyerek âmâç-ğâh-ı âmâlün Dâru'd-devle-i 'aliyye cânibine diküp Köprili-zâde Fâzıl Muştafa Paşa'nuñ baḫr-ı zehḫâr-ı ma'ârif ü kemâlât olan dâ'ire-i ma'ârif-perverine⁶ intisâb ile şeref-yâb ve bir nevbet gerek bi'n-nefs Fâzıl-ı Müşârün-ileyh⁷ den ve gerek⁸ intihâ dâ'iresiyle müste'id olan naḫârî-i fuzâlâdan telemmüz-i mâ-lâ-keḫâm ve 'ulûm-ı naḳliyye⁸ vü 'aḳliyye ve fûnûn-ı 'Arabiyye vü edebiyyede taḫşîl-i ḳadh ve mu'allâ-yı siḫâm idüp Elsine-i Şelâse'de ḳarz-ı şî'r ve inşâ-i nesre⁹ ḳâdir bir fâzıl-ı zevî'l-mefâḫir¹⁰ olup ol dâ'ire-i 'azîmede¹¹ müşârün-bi'l-benân-ı 'ilm ü 'irfân iken esfâr-ı Engurüsiyye'de taraf-ı taşarrufât-ı celîle-i aḳtâb-ı¹² Mevleviyye ve ervâh-ı mücerrede-i tariḳa-i evleviyyeden pey-ender-pey rû-nümâ-yı perde-i zuhûr olan eşḳâl-i 'acibe-i iltimâsiyla umûra¹³ sarf-ı nigâh-ı 'ibret ve sürme-keş-i dîde-i vaḳt olup

¹ eylememiş] - S, M, Ü₃

² envârları] enverleri Ü₁, Ü₃

³ necmü's-şâḳib] necm-i şâḳib Ü₃

⁴ beyzâ-yı] beyzâları Ü₁

⁵ âferiniş] efser-i M, Ü₃

^{LIII} Arabiyye:

Sefere çık ki kaybettiklerini bulasın. Şüphesiz hayatın tadı çiledir.

Arslan ormanı terkemeseydi avını bulup parçalayamazdı. Ok da yaydan ayrılmayınca hedefini bulamaz.

⁶ perverine] perverilerine M, Ü₃

⁷ gerek] kezâlik Ü₂

⁸ 'ulûm-ı naḳliyye] 'ulûm-ı nazmiyye M, Ü₃

⁹ inşâ-i nesre] inşâ u nesre Ü₄

¹⁰ zevî'l-mefâḫir] zi-mefâḫir Ü₄

¹¹ 'azîmede] 'azîmede S, Ü₂

¹² aḳtâb] - M, Ü₃

¹³ umûra] umûr-ı S, Ü₂

Mısra‘: Tâ bînim ki ez gayb çi âyed be-zuhûr^{LIV}

müeddâsıyla nigerân-ı encâm-kâr ve hayrân-ı hâl-i rûzgâr iken nâ-gâh

*Beyt: Beyâ ki râyet-i Mansûr Pâdişâh resîd
Nuvid-i feth-i beşâret be mihr u mâh resîd^{LV}*

*Meşnevi‘: Hîn beyâ ey tâlib-i devlet şitâb
Ki futûhest in zemân u feth-i bâb^{LVI}*

mâ-şadağınca¹ enhâr-ı füyûzât-ı mütevâliyye-i Hâzret-i Pîr-i Dest-gîr kıddise sırruhu’l-münîrden

*Beyt: Zi seyl-i hâdisê şahrâ vu kûh der seferend
Çi vâ keşidei ey hânümân harâb incâ^{LVII}*

âvâze-i cûş-â-cûşî² resîde-i gûş-ı hûşî³ olup bir uğurdan feverân-ı tennûr-ı ‘aşk u maḥabbet ser ü sāmân-ı ta‘allukât u tûmturâkın⁴ rû-be-deryâ-yı sirişk-i istiğrak idüp bî-zâr-ı hânümân ve ser-keşte-i cân u cihân olarak sâhil-i selâmete revân⁵ ve tâ Edirne Murâdiyyesi’nde dâhil-i dâru’l-emân ve mülhâk-kerde-i gürûh-ı pür-şükûh-ı hizb-i Mevleviyân olmışlardır ki şerâre-i ferâğ u tecerrüdlerinden inâre-i çerâğ-ı teferrüdlerine varınca kadem-i şıdk u şafâ üzere mesned-nişin-i hânkâh-ı mezbûr olan Neşâtî Dede cā-nişini Es-seyyid Muhammed Dede Hâzretleri’nün hizmet-i pür-bereketlerinde ber-pâ ve ba‘de-vefâtî’l-mürebbi ihtiyâr-ı seyâhat-ı⁶ leyl ü nehâr ve geşt ü güzâr-ı dâr u diyâr ve temâşâ-yı ‘acâyib-i âşâr-ı Hüdâvendigâr iderek Nesib Dede ve Hâsib Dede ve Lebîb Dede ve Vehbî Dede ve Müneccim Ahmed Dede ve Handî Dede ile ma‘an diyâr-ı Mışriyye’de bakıyye-i eslâf-ı zamânları olan tâhirü’l-istivâ bâhirü’l-iktidâ⁷ Siyâhî Dede Hâzretleri’nün hizmetine şitâbân ve bir zamân

*Beyt: Âb-ı Hızrî ki leb-i İskenderî râ ternegerd
Vehbi-i bi-çâre ân-râ der seyyâre yâftest^{LVIII}*

mü’eddâsınca (18a) ol nûr-ı siyâh-ı mûntehâ-yı menzil-gâhdan⁸ peymâne-i âb-ı hayvân-ı ‘ilm ü ‘irfân⁹ nûş idüp ba‘de-zamânin taraf-ı İslâmbûl’a¹⁰ ‘atf-ı ‘inân-ı ‘azîmet ve gavşü’l-enâm¹¹ kuḫbu’l-eyyâm Cenâb-ı Dede Gavşî hizmetinde dâhil-i ‘aynu’l-cem‘-i yârân olup Faşîh Dede ve Nâyî ‘Osmân Dede ve Bâzârbaşî Nazîm Çelebî ve anlar¹² emsâli Dâru’d-devle-i ‘aliyye’de sâkin şu‘arâ-yı nâm-dâr-ı ihvân u hullân ile şoḫbet-i şî‘r ü inşâ üzere güzêrân-ı¹³ ezmân buyururlar iken sâ’iḳ-ı câzibe-i Cenâb-ı Pîr

^{LIV} *Mısra:*

Bakalım gaybden ne ortaya çıkacak?

^{LV} *Beyt:*

Gel, Mansur Padişah’ın sancağı geldi

Beşaret fethinin müjdesi güneşe, aya ulaştı

^{LVI} *Mesnevi:*

Haydi gel ey devlet talibi acele et

Ki şimdi ilahi bağış vardır ve fetih zamanıdır

¹ mâ-şadağınca] mişdâğınca M, Ü₃

^{LVII} *Beyt:*

Hadise selinden çöl ve dağ yolculuktadır

Ey evi barkı yıkılmış olan, niçin buraya uzandın?

² Cûş â cûşî] cûşî Ü₄

³ gûş-ı hûşî] gûşî hûşî Ü₂

⁴ tûmturâkın] tûmturâkuñ S, Ü₄

⁵ revân ve] revân M, Ü₃

⁶ seyâhat-ı] seyâhat ile M, Ü₃

⁷ iktidâ] ihtidâ Ü₂, Ü₄

^{LVIII} *Beyt:*

İskender’in dudağını (bile) ıslatmayan Ab-ı Hızr (var ya), zavallı Vehbî onu dönen yıldızda bulmuştur.

⁸ Menzil-gâhdan] menzil-gâhda M, Ü₃

⁹ ‘irfân] ‘irfânî M, Ü₃

¹⁰ İslâmbûl’a] İstânbûl’a M, Ü₂, Ü₃

¹¹ enâm] enâm ve Ü₄

¹² anlar] bunlar Ü₂, Ü₄, anlaruñ M, Ü₃

¹³ güzêrân-ı ezmân buyururlar] dem-güzâr olurlar M, Ü₃

quddise sirruhu'l-münir taraf-ı âstâne-i Cibrîl-âşiyâneye¹ keşân olmağla çend nefer 'arifân-ı ihvân ve fâzîlân-ı yârân huşûşâ Şabûhî Dede gibi bir merd-i² nâdirü'l-aqrânla 'âzîm-i tarîka-i sefer ü seyâhat olup hattâ ol âvânda söyledikleri eş'âr-ı bedî'ü'l-âşârlarından olmağ üzre bu gâzel-i hûş-reftâr şebt-kerde-i cerâyid-i nukül-i ihvân-ı zevi'l-âşârdur³.

Ġazel: Kemer-girifte-i 'aşkuz kenâre dek giderüz
Refîk-ı mevce-i şevkuz kenâre dek giderüz

Hevâ-yı kâkül-i dil-dâradur 'alâka hemân
Burâk-ı 'azm ile Mi'râc-ı dâre dek giderüz

Olnca ğonce-i dil kâkül-i nesîm-i bahâr⁴
Ziyâret-i ser-i qabr-i hezâre dek giderüz

Külâh u hırka mey-âlûd-ı çâr-pâre⁵ be-dest
Verâ-yı perde-i nâmûs u 'âre dek giderüz

Ġarîb-i şad-vatanuz hem-dem⁶ istemez meşreb
Ġubâr-ı hâtır ile tâ mezâre dek giderüz

Eger bu ğüne⁷ revîşlerle hâk iderse bizi
Dü-çeşm-i keç-nigeh-i rüzgâre dek giderüz

Fiġân ki şehrumüz aldı riyâ ile sem'a
Peyâm-ı şeyh işidilmez diyâre dek giderüz

Semâ⁸ u raqs iderek zerreler gibi ya'nî
Cenâb-ı şems-i hidâyet-medâre dek giderüz

Düşerse kâfile-i semt hâne-ber-düşân
Tavâf-ı küy-ı Ĥudâvendigâr'e dek giderüz

İderse⁹ himmet-i pîrân-ı Mevlevî imdâd
Reh-i füyûz ile nîlî¹⁰ hişâre dek giderüz

Penâhımız odur aġyâr def'ine Şâkıb
Hümâ-yı kâdime-i çâr-yâre dek giderüz

Ve daġi nice zamân âstâne-i Ĥazret-i¹¹ Pîr quddise sirruhu'l-münirde nâ'il-i ser-mâye-i vecd ü 'irfân ve kaş'-ı pây-e merâtib-i 'âşîkân buyurup vâsıl-ı¹² fezâ'il-i bî-şümâr ve âhîrü'l-emr biñ yüz iki senesi Kütâhiye'de vâkı' Ĥânkâh-ı Ergüniyye'de şeyh-i bâ-vaqâr olmışlardır. Ĥattâ şu'arâ-yı ihvân ve fuzalâ-i yârândan birisi târih-i meşihatlerini bu ğüne rişte-keş-i şahîfe-i beyân eylemişdür¹³.

Târîh: Ĥâk-râh-ı Mevlevî Sâkıb Dede
Mâ-sivâdan eyledükde ihtimâ

¹ âşiyâneye] âşiyânına Ü₄, âşiyâya M, Ü₃
² merd-i nâdirü'l] merd-i nâmdâr-ı nâdirü'l- M, Ü₃
³ zevi'l-âşârdur] zevi'l-i'tibârdur M, Ü₃
⁴ bahâr] seher Ü₃
⁵ çâr-pâre] ve çâr pâre M, Ü₃
⁶ hem-dem] hem M, Ü₃
⁷ keç] künc Ü₂, Ü₃
⁸ Semâ' u... medâre dek giderüz] - Ü₂, Ü₄
⁹ İderse... hişâre dek giderüz] - Ü₂
¹⁰ nîlî] neyden Ü₄, neyli Ü₃
¹¹ Ĥazret-i] - M, Ü₃
¹² vâsıl-ı] dâhil S
¹³ eylemişdür] eylemişlerdür S, M

Pey-rev-i âzâde-gân-ı rāh olup
Kendüye¹ olmuşdı hayret reh²-nümā

Bî-ser ü pā geşt iderken 'ālemi
Luṭf idüp dārende-i arz u semā

İtmeyüp bî-hūde gürd ü³ serseri
Ḥazret-i Ergün'a buldı intimā⁴(18b)

Dergehinde ḥizmeti⁵ devlet bilüp
Virdi varın sāyesinde rü-nümā

Tā ki āsar-ı kabūl idüp zuhūr
Oldı ihsān-ı meşihat rü-nümā

Hamdü'li'llāh himmet-i pīrān ile
Lāne-sāz oldı serinde ol Hümā

Behre-yāb olup⁶ şafā-yı vaḳt ile
Geldigin gördükde şad-feyz-nümā

Kāl idüp tārīhin ihvānū's-şafā
Didiler ey şeyh-i şāhib-hāl-i mā

Mervīdür ki elli seneye karīb ol ḥānḳāh-ı ḥasretü'l-meşāyihda dād⁷ u dih-i teslīk ü irşād-ı tālibīn ve rūḥ-ı revān-ı ecsād-ı sālīkīn olup meclis-i şoḥbet-i pūr-bereketleri maḫzar-ı⁸ 'ibāre-i şerife-i *Men erāde en yeclise ma'a'l-lāhi fe'l-yeclis ma'a ehli't-tašavvufi*^{LIX} ve suḫan-ı⁹ ma'rifetleri mutazammın mazmūn-ı münīfe-i¹⁰ *Men erāde en yetekelleme ma'allāhi fe'l-yaḫrai'l-Ḳur'āne*^{LX} nefes-i rahmān-ı¹¹ ma'ānī-i 'allāme'l-Ḳur'an olmağın el'an¹² evlād u a'ḳāb-ı şūriyye vü ma'neviyye ve naḫar-kerdegān-ı zāhiriyye¹³ vü bātıniyyelerinden herbiri ḥavāniḳ-ı Mevleviyye'den bir behişt-i ma'rifetūn Ādemi ve bir Ka'be-i ḥaḳīkatuñ şāhib-dem ü ḳademidür. Ez-cümle Dede Efendimüz Ḥazretleri'nün mürşid-i reh-nümāları zıkrı atı Es-seyyid Nuṭḳi 'Ali Dede cenāb-ı şerāfet-me'āblarınun peder-i büzürgvārları Kütāhiyyevi Es-seyyid Eş-Şeyḫ Ebū Bekir Dede Ḥazretleri 'Aziz-i Müşārun-ileyhūñ küçegān-ı ḥizmet-i meydānlarından¹⁴ olmağın ṭarīḳa-i Mevleviyye-i 'ulviyye-i Bekriyyede ol sāye-i felek-pāyeye nisbetimüz beyne'l-ihvān¹⁵ ve'l-ḥullān bā'ış-i iftiḫār-ı şūri vü ma'nevīmüz olup¹⁶

'Arabiyye: *Men lem yekün 'aleviyyen ḥıyne tensibuhū
Femā lehū min ḳadimi'd-dehri müfteḫiren*^{LXI}

mü'eddāsınca zamānımızda ḥānedān-ı celīlū'l-'unvān-ı Sāḳıbiyye'ye nisbet aḳreb-i ittişāliyyāt-ı dā'ire-i merdān-ı Ḥudā ve aḫsen-i faḫriyyāt-ı reh-nürdān-ı Ḥudā'dan olup

¹ kendüye] kendine M, Ü₃

² reh] - S, Ü₄

³ gürd ü] gürd M, Ü₃

⁴ intimā] intihā Ü₂

⁵ ḥizmeti] ḥizmetin Ü₃

⁶ olup] olsun Ü₂, Ü₄

⁷ dād u dih-i] - M, Ü₃, Ü₄

⁸ maḫzar-ı 'ibāre] muṭaḫhar-ı 'ibāre S, maḫzar-ı 'ibāde Ü₂

^{LIX} *Allah ile beraber olmak isteyen, ehli-tašavvuf meclisine devam etsin.*

⁹ suḫan] - S, Ü₂, Ü₄

¹⁰ münīfe] menḳabe S, Ü₂

^{LX} *Allah ile kavuşmak isteyen de Kur'an-ı Kerim okusun.*

¹¹ rahmān] rahmāni Ü₁

¹² el'an] - Ü₂, Ü₄

¹³ zāhiriyye vü bātıniyyelerinde] zāhir u bātınlarından M, Ü₃, zāhir ü bātıniyyelerinden Ü₄

¹⁴ meydānlarından] meydānları Ü₄

¹⁵ ihvāni ve'l-ḥullān] ihvān u ḥullān M, Ü₃

¹⁶ olup...Ḥudādan] - Ü₄

^{LXI} *Arabiyye:*

Kim ki Āli'nin nesebinden deḡil; niçin geçmiş zamanıyla övünmektedir.

Rubâ'î: Şeyhüm reh-i¹ Mevlevî'de Gâlib oldı
 Feyz-i nefesi 'âleme vâhib oldı
 Esrâr egerçi bî-nevâdur ammâ
 Bir² çâker-i hânedân-ı Şâkıb oldı

mışdağınca az çok hisse-dâr olduğumuz ezvâk-ı 'aşk u maḥabbet ol gülistân-ı ma'rifetüñ perverde-i feyz-i terbiyyeti olan nihâlân-ı böstân-ı kerâmetüñ sāyesinde olmağla edâ-yı şükr ü temedduḥlarından tayy-i tûmâr taṭvîl olunup teşebbüş-i dest ü dâmen-i ḥizmet-i şerîfeleriyle³ i'tizâr olındı.

Li-münşiih⁴: Dil gevher-i feyze oldı ammâ tâlib
 Bî-çârede âşâr-ı hevâ pek Gâlib
 Geldi der-i hândânına ağlayarak
 Luṭf eyle amân ey Cenâb-ı Şâkıb

Ve daḥi 'Azîz-i Müşârun-ileyhüñ te'lifâtlarından yek-pâre âdâb u ḥurde-i ṭarîk-i 'aliyye vü Mevleviyyeyi mübin⁵ ve medâyiḥ-ı daḳîka-i⁶ evleviyyeyi mutazammın⁷ ve mükemmel ü müdevven Dîvân-ı belâgat-'unvânları olup⁸ ve mücelledât-ı şelâşede menâkıb-ı 'urefâ-i Mevleviyye'yi ḥavî Sefîne-i Nefise nâm kitâb-ı müsteṭâbları ki envâr-ı eşi⁹ 'a-i⁹ şafaḥâtından leme'an iden bevâriḳ-ı (19a)ḥavâriḳ-ı vecd ü ḥâl ve şevâriḳ-ı şâriḳ-ı fazl u kemâl ke'ş-şemsi fi-vasatî'n-nehâr olup

'Arabiyye¹⁰: Ve innî mine'l-ḳavmi'l-lezîne hemmehüm
 İzâ gâbe minhüm seyyidün eḳâme şâhibüh

 Nücümü semâ'in küllemâ gâbe kevkebün
 Bedâ kevkebün te'vî ileyhi kevâkıbüh

 Ezâ'et lehüm aḥsâbühüm ve vücühühüm
 Ve fi'l-leyli ḥattâ leṭâme'l-cur'u şâkıbüh^{LXII}

Neşîdesin ḳalem-i zer-kâr-ı şubḥ ile şebt-i evrâk-ı rûzgâr itmiş ve belki teng teng endâḥte-i sevâḥil-i ta'bir buyurduḳları cevâhir-i zevâhir-i ma'ânî ferṭa-i binâ-güş-ı taḥsîn olmaḳ için mesâmi'-i ḥürân-ı ḥuld-ı berine yetmişdür. Dîvân-ı celâlet-'unvânlarından bu ḳaşıde-i belâgat-bünyânları¹¹ li'eclî't-teberrük taḥrîr olmışdır.

Ḳaşıde: İḳbâl ü kerâmet virür aşḥâbına ḥizmet¹²
 İksîr-i sa'âdet olur erbâbına ḥizmet

 Maḥdüm-ı cihân olmağa bâ'ış olur âḥır
 İfrâğ olıcaḳ ḳalîb-i âdâbına ḥizmet

 Çârüb-keş-i meydân-ı irâdet olup¹³ ey dil
 İtmîş ola gör maṭlabuñ esbâbına ḥizmet

¹ Reh-i] - Ü₂ Dede Ü₄

² bir] - Ü₂

³ şerîfeleriyle] şerîfleriyle M, Ü₃

⁴ li-münşiihi] limünşiihi rubâ'î M, Ü₃

⁵ mübin] mutazammın M, Ü₃

⁶ daḳîka-i] refî'a-i Ü₂

⁷ mutazammın] mübin M, Ü₃

⁸ olup] - M, Ü₃

⁹ eşi'a-i] şu'a-i M

¹⁰ 'Arabiyye] Beyt S, Ü₁

^{LXII} Arabiyye:

Ben öyle bir topluluğa mensubum ki bir şeyh kaybolduğunda (vefat ettiğinde) yerine halifesini bırakır.

Tıpkı gökyüzünün yıldızları gibi... Ki bir yıldız batınca diğer yıldızların onun etrafından toplanacakları (siğmacakları) bir yıldız doğar.

¹¹ bünyânları] beyânları M, Ü₃

¹² Ḥizmet] ḥıdmet Ü₄

¹³ olup] olur Ü₂

Elbette ider dâ'ire-i vüs'ate mâlik
Mânend-i felek noқта-i aқtâbına hizmet

Gelmez kişinüñ rütbesine şemme-i noқsân
Mâlen bedenen itmeden¹ aһbâbına hizmet

Tedric ile gör beydaki ferzîn²-i şeh eyler
Vaқtiyle ki mebrür ola ebvâbına³ hizmet

Dervişe olur mâye-i piri vü cüvân-baht
Bu һânқahuñ şeyһine vü şâbbına hizmet

Deryâ-yı dile şür-ı şafâ-һiz gerekdür
Maқşud ise 'aşkuñ dür-i nâ-yâbına hizmet

Cânuñ var iken itme şaқın maţbaһ-ı dehrüñ
Ten-perver olup kâse-i gird-âbına hizmet

Âgüşı ider halka-i pervîn gibi hâle
Һüsnuñ nazar-ı pâk ile mehtâbına hizmet

Gül-çin-i merâm-ı dil ider çeşm-i ümîdi
Bâğ-ı hünerüñ gül-bin-i şâd-âbına hizmet

Kanber gibi rıkk-ı men⁴ ü mâdan olur âzâd
Şıdқ ile iden 'ilm-i ledün bâbına hizmet

Şadrında kemâl olmayıcaқ şadr-nişinüñ
Müşkildür anuñ қақum u sincâbına hizmet

Furşat ki ola fevt nedür çâre-i Rüstem
İtmiş tıtalum cân ile Sührâbına⁵ hizmet

Ancak eli başına irer ol şeh-i һübân
Teklif idicek bende-i bi-tâbına hizmet

Şakirdi ider һâşiyeti⁶ behre-ver⁷ üstâd
Her şan'atuñ ihlaş ile қullâbına hizmet

Nân u nemek-i һulkuñ o kim һaққını bilmez
Şükrâne ider mi der-i Vehhâbına hizmet

Kâhil bulamaz râh-ı rehâ bend kesildi⁸
Hem-vâre ider kendi⁹ һür u һ'âbına hizmet

Bi-һürmet ü maһrûm ider insânı meges-vâr
Bâğ-ı hevesüñ süfre-i düş-âbına hizmet

Düstür-ı 'amel itse n'ola bende-i һâşa¹⁰
Virmişdür eşer gerdiş-i dölâbına hizmet

¹ itmeden] itmede Ü₄

² ferzîn-i] ferzini M, Ü₃

³ ebvâbına]eşvâbına S, Ü₄

⁴ men ü mâdan] men ü ma'arif Ü₂

⁵ Sührâbına] şehrâbına M

⁶ һâşiyeti] 'aşiyeti Ü₂, һâşiyeti S

⁷ behre-ver] behre vü Ü₂

⁸ kesildi] keselden Ü₁ Ü₃, Ü₄

⁹ kendi һür u] kendini M, Ü₃, kendini һür u Ü₄ (vezin hatalı)

¹⁰ bende-i һâşa] bende vü һ'âce M

‘Ayn-ı berekât itmededür her harekâtı
Mensûb-ı veliyy-i Hâk¹ u ensâbına hizmet

Ġarķ-âb-ı cezâ eylemedür her has u hârı
Kühsâr-ı fiten ‘uhde-i seyl-âbına hizmet(19b)

Şemsü’l-Hâk-ı Tebrîz’e mürîd olmayan itmez
Nüh tâ şadefûñ gevher-i sir-âbına hizmet

Cüyende-i iksîr-i velâyet olan² itsün
Dergâh-ı felek rif’at ü bevvâbına hizmet

Şakıb aña kim tâlî‘-i sa‘d olmaya rûzı
Dünyânuñ ider kirmek-i şeb-tâbına hizmet

Velehüm³ kıddise sırruhu

Taht-ı cefâya kim o şeh-i bî-vefâ çıkar
Cânım dem-i nızâra içün rû-nümâ çıkar

Giysûları o beyt-i mu‘ammâdur olsa hall
Nâm-ı dil-i fütâde-i dâm-ı belâ çıkar

Âyine⁴ iddi‘â-yı şafâ itmesün tehi
Zîrâ görince nakşını pür-müdde‘â çıkar

Amâc-ı⁵ tîr-i ğamze iken çeşm-i dil yine
Her gördigine âyine-veş âşnâ çıkar

Te’sîr-i feyz-i şöhetümüz bundan it kıyâs
Ġârün girerse tekyemüze bî-nevâ çıkar

Ey dil⁶ görürseñ ol şehi tîr ü kemân-bâz
Ġâzır bulun ki şâyed elinden ğaţâ çıkar

Zîr-i külehde nâ’il olur devlete bu ser
Bir pütüdür küleh ki⁷ giren kimyâ çıkar

Şakıb bilür ne çekdiğini kûy-ı yârda
Ġüyâ ğarîb ħişşesine hep cefâ çıkar

Rûh-ı pür-fütûh-ı ‘âlîleri târih-i Hicretüñ biñ yüz kırık sekizinde pervâz-ı⁸ evc-ğâh-ı kıuds buyurmuşlardur⁹ ki Ġâzret-i Dede Efendimizüñ inşâd buyurdukları merşiyye-i ğarrâlarinuñ mağta‘ından ‘ıyândur¹⁰.

Târih: Mâtemin ğuş eyleyüp Ġâlib ğürüh-ı ‘âşîķân
Didiler târih-i fevtin hây ħatm-i Mevlevî

DERVİŞ ŞENÂYİ¹¹

Nâm-ı nâmîleri Ġalîl olup Ġonya’da âstâne-i kerûbî-¹² âşiyâne-i Cenâb-ı Ġudâvendigar-ı Ekber

¹ hâk] hâķķa Ü₄

² olan] iden M, Ü₃

³ Velehüm kıddise Sırrahû] velehü M, Velehü Ġazel Ü₃

⁴ Âyine...pür-müdde‘â çıkar] - S, Ü₁, Ü₂, Ü₄

⁵ Amâc-ı... âşinâ çıkar] - Ü₂, Ü₄

⁶ Ey dil... ħaţâ çıkar] - S, M, Ü₁, Ü₂, Ü₄

⁷ küleh ki] külehle S

⁸ pervâz-ı] Per-ğuşây-ı M, Ü₃

⁹ buyurmuşlardur] olmuşlardur M, Ü₃

¹⁰ ‘ıyândur] daħî târih ‘ıyândur Ü₃, ‘ıyândur ki işbu maħâlle kayd olundu Ü₂, ‘ibâretdür Ü₄

¹¹ Şenâyî] Şenâ’î M, Ü₃

¹² Kerûbî-i âşiyâne] - Ü₂, Ü₄

quddise sırruhu'l-enverde sākin bir dervīş-i Fārisī-ḥ'ān ve bir 'ārif-i Meşnevi-dān olup¹ hattā Menākıb-ı Fārisī-i 'Abdül-Vehhāb Hemedāniyi iltimās-ı ihvānu's-şafā ve istid'ā-yı ḥullānū'l-vefā ile Lisān-ı Türkiyye² üzre terceme ve Sultān Süleymān Ḥān³ ḥuzūrına taqdim ile fā'ıku'l-aqrān olup lākin terceme-i merķūmuñ⁴ 'adem-i iştihārī Meşnevi-ḥ'ān Maḥmūd Dede terceme-i celīlesinūñ vefret-i nesh ve keşret-i şuyū'ından olup ammā ba'zı kütüb-ḥānelerde el'ān mevcūd⁵ ve Muḥarrir-i Faķır'ūñ nazār-nişānımız olmuşdur. Tārīḥ-i intikālleri toķuz yüz elli ḥilālinde olup āsar-ı nazmiyyelerinden bu terci'-i bend-i ğarrāları reside-i dest-i faķirānemüz olmağla taḥrir-i zeyl-i tercemeleri⁶ kılındı.

Terci'-i Bend: Evliyā zübdesidür Hazret-i Monlā Ḥünkār
 Leşker-i ğayb-i ricāle odurur⁷ şāh-süvār
 Dā'imā⁸ Ḥızır nebī oldı anuñ hem-rāhı
 Ya'ni yeksān idi 'indinde kamu berr ü biḥār
 Tā'ir-i 'ulvī-i qudsi⁹ gibi seyri var idi
 Kālīb-ı nāzuñı aşlā āña olmaz idi bār(20a)
 Şir-i ğurrān gibi gözler¹⁰ anı gözler dā'im
 Konya şehrine varıcaķ nazār it ḳabrine var
 Def ü ney tañtana-i devr-i¹¹ semā'-ı vecdi
 İster iseñ göresin nice fütūḥ u esrār
 Zā'ir-i ḳabr-i Ḥudāvend olā gör ey 'āķil
 Tācir-i sūd olasın sırr-ı kerāmet olā kār
 Şūfiyā 'aşķ odı ḥavf itme seni yandırmaz
 Ademi gerçi yakār cünbiş-i germiyyet-i nār
 'Aşķ¹² şāḥına yapış zahmı da gülden olsun
 Fikr idersin¹³ ki olur mı gül-i gülşen bi-ḥār

Matla'-ı şems-i hüdā Hazret-i Monlā Ḥünkār
 Kaşif-i sırr-ı Ḥudā Hazret-i Monlā Ḥünkār

Çār-yāruñ yerine 'unşur-ı çārī mażrüb
 Oldı Şiddik Ebū Bekr anuñçün maḥbüb
 Evliyā mecma' muñ şadr-nişini oldı
 Oldı mergüb-ı ḥalāyık ne 'aceb şive-i ḥüb
 Hazret-i Aḥmed-i Muḥṭār didi oğlum āña
 Sevdi anuñçün anı tab'-ı ḥalāyık u kulüb
 Evliyānuñ yüzi şuyına¹⁴ maṭar ḳatre olar¹⁵
 Hem¹⁶ daḥi arzda bitürür nice eşcār u çüb
 Sanma tenhāda yürür Hazret-i Mevlānāmuz
 Aña hem-rāhdurur cümle-i merdān-ı ğuyüb
 Taleb it¹⁷ mihrini her laḥzada āşüfteşi¹⁸ ol
 Kalmaya ister iseñ zerre ḳadar sende zünüb
 Oldı ser-leşkeri hep ḥayl-i ricālū'l-ğaybuñ¹⁹
 Oldı süknāsı anuñ her taraf-ı garb u cenüb

¹ olup] idi M, Ü₃

² Türkiyye üzre] Türkiye M, Ü₃

³ Ḥān] - M, Ü₃

⁴ merķūmuñ] merķūmenün M, Ü₃

⁵ mevcūd ve muḥarrir] mevcūd olup muḥarrir M, mevcūd muḥarrir Ü₁, mevcūd muḥarrer olmağın Ü₄

⁶ tercemeleri kılındı] terceme-i aḥvālleri kılındı M, Ü₃

⁷ odurur] odur Ü₂, Ü₄, S

⁸ Dā'imā... hemrāhı] Dā'imā Ḥızır ile İlyās ider hemrāh āña M, Ü₃

⁹ 'ulvī-i qudsi] qudsi-i 'ulvī Ü₂

¹⁰ gözler] göz Ü₃

¹¹ devr-i semā'] devr ü semā' M, Ü₃

¹² 'Aşķ... gülşen bi-ḥār] - Ü₂

¹³ idersin] iderseñ M, Ü₃

¹⁴ şuyına maṭar ḳatre olar] şuyıyla maṭar nāzil olur Ü₃

¹⁵ olar] olur M, Ü₃, Ü₄

¹⁶ Hem... eşcār u çüb] Bitürür 'arzda daḥi nice eş'ār ile çüb M, Ü₃

¹⁷ it] - Ü₂

¹⁸ āşüfteşi] āşüfteñü Ü₂

¹⁹ ricālū'l-ğaybuñ] ricāl-i ğaybuñ Ü₄

Her kim¹ ‘aşkı odına yandı yakıldı anuñ
Cesedi püte-i şevk içre gerek ola mezûb
Cümle ef’âli anuñ mażhar-ı ef’âl-i Hudâ
Yokdurur zerre-i nâçiz kadar anda ‘uyûb

Maṭla‘-ı şems-i hüdâ Hazret-i Monlâ Hünkâr
Kâşif-i sırr-ı Hudâ Hazret-i Monlâ Hünkâr

Bendesı olduñ ise anuñ olursın âzâd²
Düzaḥ-ı zecr ü ‘inâdın didi dâñâ üstâd³
Yâşıl-ı Haḳk idi her bâr o hudâvend-i zamân
Gam nedür bilmez idi ḥâtır olmuş idi şâd
Zevk u şevkuñ ni‘amı mâ’ide-i ‘İsâ’ dur
Ehl-i ‘aşkuñ budurur süfresi içinde zevâd
Haḳ bu kim döne döne oldu⁴ semâ’ı gûşum
Def ü ney şaytına ‘uşşâk-ı⁵ dili kıldı vidâd
Şems-i Tebriz-i velâyet hüsün-i ehl-i vefâ
Mefḥar-ı Hazret-i Mevlâ yog idi anda ‘inâd
Ravza-i Hazret-i Monlâ’ya revân ol⁶ çün âb
Mürşid-i kâmil odur⁷ gerçi müridân-ı ‘ibâd
Âşnâlık kapısı hizmet-i cânımda olup
Dilerem ki ola bi-gâne vücûdumda fu’âd
Mihr-i Monlâyı alan oldu dil-âver ḥaḳkâ
Dileyen vuşlat-ı Mevlâ’yı ider nefse cihâd
Münselik silk-i velâyâtına hâlâ⁸ gönüm
Himmet-i mürşid-i Haḳ eyledi anı irşâd

Maṭla‘-ı şems-i hüdâ Hazret-i Monlâ Hünkâr
Kâşif-i sırr-ı Hudâ Hazret-i Monlâ Hünkâr

Cânımuñ oldu benüm sa’y ile ol cânânı⁹
Görürem her ne yaña ‘atf-ı nigâh itsem anı
Vaşfinuñ şerhi beyân-ı kaleme gelmek için
Yazamaz münşi-i ‘âlem o şeh-i zi-şânı(20b)
‘Aşk yolında Hudâ mihrine bulmuşdı vuşul
Yog idi ḥubb-i hudâvendde hiç akrânı
Evliyâ leşkerinüñ olmuş idi ser-dârı
Anlara anuñ için şâmil idi¹⁰ fermânı
Mażharı olmuş idi nür-ı Hudânuñ dâ’im
Huccet-i kâṭı‘ idi kendüsinüñ burhânı
Hıfz ider mahmidet-i Hazret-i Monlâyı dil
Aña mensûbdurur ehl-i dilüñ âb-dânı
Ḥâtırı baḥr-i muḥıṭ-i Haḳ idi her laḥza
Şadefüñ dürr-i yetimî idi hem dür-dânı
Var idi ‘ilm-i ledünniden anuñ aḥbârı
Hall ider idi kamu mes’ele-i ‘irfânı

Maṭla‘-ı şems-i hüdâ Hazret-i Monlâ Hünkâr
Kâşif-i sırr-ı Hudâ Hazret-i Monlâ Hünkâr

¹ kim] ki M, Ü₃

² âzâd] âdâd Ü₂

³ vü üstâd] üstâd Ü_{3,2}, Ü₄

⁴ oldu] deldi M, Ü₁, Ü₃

⁵ ‘uşşâk-ı] ‘uşşâka Ü₃, Ü₄

⁶ ol çünâb] oldu cevâb Ü₂

⁷ odur] arar M, Ü₁, Ü₃

⁸ hâlâ gönüm] gönüm hâlâ M, Ü₃

⁹ cânânı] cânı Ü₂

¹⁰ idi fermânı] ider fermânı M

Nâminuñ zikri dilümde benüm evrâdumdur
 Mihr-i¹ ma'müresi hem hâtır-ı âbâdumdur
 Nâm-ı pâkini işitsem² gam uçar yanumdan
 Tâ'ir-i kuds-i ferah hâtır-ı pür-şâdumdur
 Tüşe-i 'aşkı anuñ küşe-i dilde maḥzûn³
 Varmağa menzil-i 'Adn'e benüm⁴ ol zâdumdur
 Kulları çokdurur ol şâh-ı cihânuñ ammâ
 Didi ben çâker için bende-i âzâdumdur
 Gerçi kim oldı Hudâvend-i velilere müdâm
 Vâşıl-ı bezm-i Hudâ olmağa⁵ irşâdumdur
 Na're-i çarḥ-ı kebûd evc-i semâda neyler
 Güş-ı merdâna giren nâle vü feryâdumdur
 Ey Şenâyî severem Hâzret-i Mevlânâ'yı
 Dâ'imâ seymek anı ya'ni ki mu'tâdumdur
 Evliyânuñ⁶ umaram ola Hâlîlî gönülüm
 Gerçi kim tesmiye olındı Hâlîl Âdemdür
 Evliyâ mihrine âḥir deme dek dem ururam
 Haḫ bilür leyl ü nehâr işbu fikir⁷ yâdumdur

Maṭla'-ı şems-i hüdâ Hâzret-i Monlâ Hünkâr
 Kâşif-i sırr-ı Hudâ Hâzret-i Monlâ Hünkâr

ḤARFÜ'L-CİM

CELÂL ERĠÜN

Hânedân-ı tâhire-i selâṭin-i Germiyân'dan⁸ Hâzret-i İlyâs Paşa ibn Süleymân Şâh-ı Germiyânî'nün mir'ât-ı cemâl-i şâhid-baḫtı ve şâh-ı dil-i pâkinuñ tâc u tâḫtı olup ism-i sâmilîleri Celâlü'ddîn ve maḥlas-ı nâmîleri ErĠün oldıĠınuñ sebebi Sefîne-i Şâkıbiyye'de ol veh̄ ile tafşil olunmuşdur ki peder-i vâlâ-aḫterleri Cenâb-ı Burhânü'd-dîn İlyâs Paşa Hâzretleri⁹ leyle-i milâdlarında ḳable'l-velâdet-i 'âlem-mişâllerinde cedd-i emced-i a'lâları olan¹⁰ ErĠün Hân Hâzretleri'ni cümle erbâb-ı salṭanat ve aşḫâb-ı ḫayl şevket ü 'azametle devlet-ḫânelerini teşrif eylemiş. Müşâhede idüp ol şafâ-yı mevfürla gülşen-i ḫ'âbdan gonce-güşâ-yı dide-i bi-dârı olduklarında ḫademe-i serây-ı felek-âsâları ol âftâb-ı celâlet-me'âbuñ ṭulû'mı müjde-resân olmaĠım vâḳı'a-i vâḳı'ı 'alâmet-i iḳbâl-i şüriyye¹¹ vü ma'neviyye ittiḫâziyla şâh-zâde-i müşârün-ileyhüñ maḥlaş-ı sâmilîlerini¹² ErĠün Hân behişt-âşiyânuñ nâm-ı nâmiyetleriyle¹³ müşârun-bi'l-benân *Ergün henüz âmede bûdî incâ*^{LXIII} (21a)nükte-i laṭifesiyle imâ-yı nişân buyurmuşlardır. Mervidür ki ol pâdişâh-ı beḳâ-mevkib ve ol şeh-zâde-i fenâ-meşreb ḳaṭ'-ı iltifât-ı serîr-i salṭanat-ı cedd ü peder ve terk-i gâile-i hâ'ile-i ḫayr u şer buyurup ḫizmet-i pür-bereket-i Cenâb-ı Emîr 'Âlim ba'dehû¹⁴ Emîr Vâcide müsâra'at ve ol iki şehin-şâh-ı erike-i ma'rifetüñ nazar-ı iksîr eşerleriyle bâliĠ-i netice-i maṭlab-ı aḳsâ ve ser-sebz-i 'alâmet-i ḫadrâ-yı ḫaṭṭ-ı istivâ olup Kütâhiye'de vâḳı' ḫânḳâh-ı İmâdü'd-dîn-i hezâr-ı Dînâr'da seccâde-nişin-i irşâd olmaĠla mişâl-i Süleymân 'âlem-gîr-i nûr-ı iḫsân ile cebr-i inkisâr-ı ḳulûb-ı derd-mendândan¹⁵ izḫâr-ı şefḳat-i bi-pâyân buyurup ḫattâ piş-i bâb-ı 'inâyet-me'âblarına taḳdîm-i müstemiddîn olan

¹ mihr-i] mihri M, Ü₃

² işitsem] anuñ işitsem S

³ maḥzûn] maḥzûn Ü₄

⁴ benüm ol] o benüm M, Ü₃, Ü₄

⁵ olmaĠa] olmaĠla Ü₁

⁶ Evliyânuñ... ḫâlîlî âdemdür] - Ü₂

⁷ fikir] emel M, Ü₃

⁸ Germiyân'dan] Germiyâniyân'dan S, Ü₁

⁹ Hâzretleri.....a'lâları] - Ü₂, Ü₄

¹⁰ olan ErĠün Hân] - Ü₂, Ü₄

¹¹ şüriyye ve ma'neviyye] şürî ve ma'nevî M, Ü₃

¹² sâmilîlerini] sâmilîleri Ü₁, nâmîleri Ü₃

¹³ nâmiyetleriyle] nâmîleri M, Ü₂, Ü₃, nâmîleriyle Ü₁, Ü₄

^{LXIII} *Ergun buraya henüz gelmişti.*

¹⁴ ba'dehû] ve ba'dehû M, Ü₃

¹⁵ derd-mendândan] der-mendânda M, Ü₃, derd-mendâne Ü₄

nüzür u hedâyâ *Velev kâne riclû'l-cerâdi* ^{LXIV} berg-i sebz-i dervîşân-ı ser-dâdegân-ı dâ'ire-i kerâmetlerini hüsn-i telakkî¹ vü kabülle aḥz buyurup i'mâr-ı kulüb-i münkesire²-i müstemiddîn ve a'tâ-yı me'tâlib-i cezîle-i müridîn ü muḥibbîn buyurup cümle-i evkât-ı eyyâmiyye³ vü leyâliyeleri ezkâr u 'ibâdât ve irşâd u murâkabât ve mü'tâla'a-i kütüb-i celîle-i eslâf ve terbiyye-i süllâk-ı aḥlâfları olup bi'n-nefs kâlem-keş-i şâḥîfe-i taşnîf ve⁴ yâd-ḥoş-ı lehçe-i pür-behçe-i te'lîfleri olan kütüb-i nefîse ve resâ'il-i münîfeden evvelâ çil-kelime-i tayyibe 'ünvâniyle mevsûm⁵ Risâle-i Şerîfleri ve yine İşâretü'l-Beşâre nâmıyla müşârun-bi'l-benân-ı ihvân u ḥullân olan kitâb-ı meşhûre⁶ hec-deh ibârât-ı laṭîfeleri daḥı bir risâle-i cemîle olup âsar-ı nazmiyyeleri el'ân mecâmî'-i ihvân u ḥullânda zerrîn-kâlem-i lâcverd-i raqam-ı taḥsîn ile nigârân-ı⁷ şâḥâyif-i i'câzu'l-beyândur. Ḥuşuşâ Genc-nâme ismiyle müsemmâ buyurdukları meşnevî-i ğarrâları ḥaḳḳâ deryâ-yı gevher-i ma'rifet ve eñhâr-ı müteväliye-i füyûzât-ı eḥâdiyyet olup her bir düre-i ğarrâ-yı lafzı bir gevher-i ğaltân-ı ḥazîne-i ğaybü'l-ğayb-ı şühûd ve her bir nükte-i âşinâ-yı ma'nâsı bedrû't-temâm-ı âsmân-ı tılsimât-ı maḳşûd olup ol gencine-i devlet-serây-ı ma'rifet-i Ḥudâvendigârî ve ol ḥazîne-i iksîr-peydâ-yı ḥaḳîkat-ı şehryârî bi-nevâyân-ı dergâh-ı devlet-i Mevleviyye'ye şervet-baḥş-ı ma'nevî fütûḥ-künûz-ı kerâmet⁸-muḥtevä olmağla bu mecmû'a-i fakîrâne ve bu cerîde-i 'âcizâneye yâdgâr-ı sülḥan-dânân-ı aḥzâb-ı Mevlevî olmağ için taḥrîr olunmuşdur.

Meşnevî: Nedür ol genc-i pinhân kim hemîşe kübbesi devvâr
Zeminin eylemiş yek-noḳta üzre dest-i ḥikmet kâr

Hişâr-ı şeş-cihet bârû-yı meydân-ı tılsimâtı
Kavâlib cünbiş ü ârâm ile ruşen emârâtı

İşârât-ı ḥurûf-ı⁹ ṭurfe-i şekl-nâmesi güyâ
Rümûz-ı pür-künûz-ı 'ibret-i dünyâ vü mâ-fîhâ

Ḥarâb-âbâd iden dehri anuñ sevdâ-yı sūdıdur
Viren ḥayret 'uḳûl-i 'âleme bûd u nebūdıdur

Anuñ ebḥâş-ı fetḥidür bu bezmün mâ-cerâsı hep
Ki zîkr-i 'ayş olur ümmîd-vâre nîme-i maṭlab

Der ü dîvârı ma'cûn-ı mevâlîd ü 'anâşırdur
O zîbâ şan'atı tavşîfde ta'bîr kâşırdur(21b)

Egerçi rehn-i zîr-i ḥâne-i herkesdür ol maḳşad
Reh-i neyline lâkin seng-i mâ ü mendür ancaḳ sed

Derûnı enfüs ü bîrûnı âfâḳ ol şebistânuñ
Görinmez çeşmine ammâ 'acebdür ğâfil insânuñ

Esîr-i serseri¹⁰ seyr-i sürâğ u der-be-der eyler
Anı kim cüst ü cûda kâm-ı evvelden¹¹ güzer eyler

İdüp ser-keştelik ḥürsend-i da'vî kendüyi¹² âḥır
Olur efsâne vü efsûn ḥân-ı ğâib ü ḥazır

LXIV *Çekirge bacağı kadar da olsa*

¹ hüsn-i telakkî vü kabülle] hüsn ü telakkî vü kabülle Ü₁, hüsn-i telakkî ile kabül u aḥz M, Ü₃

² münkesire-i] münkesire vü M, Ü₃

³ eyyâmiyye ve leyâliyeleri] leyâle ve eyyâmiyyeleri Ü₄

⁴ ve yâd-ḥoş-ı lehçe-i pür-behçe-i] yâdgâr-ı ḥoş-lehçe-i M, Ü₃, veyâ ḥoş lehçe-i pür-behçe-i Ü₄

⁵ mevsûm] mersûm Ü₃

⁶ meşhûre] meşhûrları M, Ü₃

⁷ nigârân-ı] nigârende-i M, Ü₃

⁸ kerâmet] ü kerâmet S, Ü₂, kerâmeti Ü₄

⁹ ḥurûf] ḥurûfî Ü₃ (şerhde)

¹⁰ esîr-i serseri] esîrûñ seri Ü₂, Ü₄

¹¹ evvelden güzer] evvelden güzâr M, evvelde güzer Ü₃

¹² kendüyi] kendini M, kendi Ü₄

Yoğ iken iltifât-ı ğayriden ğayrı aña hüsran²
 İder bilmezlik ile³ div-i nefse bî-sebeb bühtân

 Füsün u cümle⁴ esbâb-ı küşâdı cümle destinde
 Velî⁵ cüyendesı bî-hüde gerd eknâf u pestinde

 Riyâzetle ki şakku’l-arz-ı cisme olmayup mâlik
 Muğarrerdür k’ider ümmîd-i huşkî ‘âkıbet hâlik

 Buğür-ı⁶ ‘anber-i sârâ-yı deryâ-yı süveydâdur
 Ğidâsı⁷ kebş-i tenle gâv-i nefsi ‘ayş-fermâdur

 Degüldür kâr-ı teshîri müyesser merd-i hûd-bîne
 Virilmez devlet-i bî-dâr-ı ehl-i ğaflet ü kîne

 Gerekdür kendüye⁸ bî-gâne vü hem-âşinâ olmağ
 Gerekse kenz-i lâ-yefnâya tâlib dest-res bulmağ

 Olınca sîne-i ehl-i fenâdan ser-zede şûrı
 İder yek-reng ü hem-bü hâr-ı mâtem ile gül-sûrı⁹

 Faķiri kâmrân-ı haşmet-i câvid¹⁰ iderdi ol
 Bulinsa hâtır-ı vîrân-ı pîr-i mey-fürûşa yol¹¹

 ‘Azîmet devlet-i pâyinde sîne-huş icâbetdür
 Reh-i fetħinde hizmet sa’y-i meşķür¹²-ı işâbetdür

 O kâm-ı haşretü’l-‘uşşâka nâ-kâmı gerek evvel
 Ki âhîr renc-i şûrı genc-i ma’nâya ola mübdel

 Müsemma-i¹³ hâķim itmiş tılısmın muħkem-i esmâ
 Yine miftâhı ism-i a’zam-ı fettâhdur yârâ

 N’ola hâne harâb-ı derd-i hecri olsa budur râ
 Olur elbette şâhib-beyt-i ‘âķil cümleden idrâ

 Meger insân-ı kâmindür anuñ var ise gencûrı
 Bulınmaz biñde bir yoħsa bu keşret içre mesrûrı¹⁴

 Cihâni gû-be-gû gû gû nice tutmuş ise peydâ
 Nihâni sü-be-sü hü hü per itmişdür anı cânâ

 Sezâdur Mevlevî-veş rakş iderse fâ’izî her dem
 Ki sırr-ı ser-be-mühr-i dehre¹⁵ olmuş hâmil ü maħrem

¹ efsün h’ân-ı gâ’ib ü hâzır] efsüs h’ân-ı gâ’ib ü hâzır Ü₄

² hüsran] hayrân M, Ü₃

³ bilmezlik ile] bilmezliğı Ü₁

⁴ Füsün-ı cümle... eknâf u pestinde] füsün vechile... Ü₄, - Ü₂

⁵ Velî] Dil-i Ü₄

⁶ Buğür-ı...süveydâdur] Buğürü ‘anbersarayı deryâyı süveydâdur Ü₄

⁷ Ğidâsı] Fidâsı Ü₄

⁸ kendüye] kendine M, Ü₃

⁹ gül-sûrı] gül devri Ü₂

¹⁰ câvid iderdi ol] câh-râhdur ol Ü₂

¹¹ yol] yolu S

¹² meşķür-ı] meşķür u M, Ü₃

¹³ müsemma-i] müsemmayı M, Ü₃

¹⁴ mesrûrı] mürûrı Ü₂, mezdûrı Ü₄

¹⁵ dehre] zehre Ü₁

Melâmet behre-yâbına kıbâb-ı pür-selâmetdür
Şemâtet meşreb-i şükrânına şirin hikâyetdür

Niçün olmaz o gencine maţâf-i hayl-i kerrübî
Görince kâm-yâb anda hezâr Eyyüb¹ ü Ya‘kübî

Ne ğam pür²-gerd-i faqr u fâka gösterse birünından
Ni‘am³ ki olmaya yañdum cüdâ bezm-i derünından

Gehî pîr ü gehî bir nâ-gehî ümmî gehî dâna
Olup ol gevher-i meclâ görenler didi âmennâ

Belî⁴ Gürâne rû-puş-ı edîm-i hâk olup hâ’il
Göze⁵ göstermeyüp mânend-i İblîs oldılar bâtl

Ne bilsün neş’e-i şahbâ-yı vaşlı merdüm-i mehcür
Nice âmiziş eyler ser-i hüş-şoĥbet⁶ ile rencür

O kim pişin ide naĥd-i revânın yok yere isrâf
Ne kâbil devlet-i eşrâf ile ol müflisi eşrâf

Bi-ĥamdi’llâh ĥarâb-ı ‘aşk-ı Mevlânâ olup Ergün
Küşâd-ı genc künc-i tenden oldı cânımız memnün

Serîr-i aĥsen-ü’t-taĥvîmüñ olduk şâh-ı Cem-câhı
‘Aceb mi eylesek bir bād-ı⁷ ĥâlet bâr u bengâhı

Şikest-i çarĥ-ı tedbîrât ile dehlîz-i şüretde
Olup âyine-dâr-ı şems-i dîn eflâk-i sîretde

Hilâl-i sîne-çâkin itdi ya’nî feyz-i nâ-gâhı
Ĥilâfet bezmine şem‘ ü sa‘âdet evcinüñ mâhı(22a)

Budur⁸ eñcâm-ı kâr u ĥâşıl-ı bâzâr-ı⁹ vîrânı
Ki sūdî bî-ziyân u sermedîdür ‘ayş ü ‘umrânı

Dirîgâ¹⁰ meyl-i mâl iden niçün fikr-i me’âl itmez
Kimüñ maĥz-ı serin âĥir o cādū pây-mâl itmez

Ne lâzım feth-i genc-i mâ-sivâ Allâh yetmez mi
Meger her iş anuñ yek şemme-i fazlıyla yetmez mi

İlâhî¹¹ ehl-i fakrı mun‘im-i kenz-i ĥafîñ eyle
Küdûrât-ı beĥâyâdan şafî ibn-i şafîñ eyle

Rivâyet olunur ki ĥavâşş-ı muĥibbân-ı dergâh-ı kerâmet-penâhlarından bir şadâkat-şi‘âr meydân-ı kürsi-aĥrânlarına¹² gelüp küçek-i ĥizmet-i ‘aliyyelerine Çelebi Efendî bunda mîdur diyü¹³

¹ Eyyüb] Eyyübî S

² pür] bir Ü₁

³ ni‘am] naĥam M, Ü₃

⁴ Belî... oldılar bâtl] - Ü₂

⁵ göze] göre Ü₁

⁶ şoĥbet] maĥabbet Ü₂, şıĥĥat Ü₃, miĥnet Ü₄

⁷ bād-ı ĥâlet bâr u bengâhı] bād u ĥâk u nâr u evcgâhı Ü₄

⁸ Budur... ‘ıyş ü ‘umrânı] - Ü₂

⁹ bâzâr] âzâr Ü₄

¹⁰ Dirîgâ... pây-mâl itmez] - Ü₂

¹¹ İlâhî... şafîñ eyle] - Ü₂

¹² aĥrânlarına] iĥtirânlarına M

¹³ diyü] diye M, Ü₃

su'âl eylediği sem'-i şerîflerine resîde olduğda gerek hâdim-i merķūm¹ ve gerek muħibb-i² mezbūra ta'lim-fermâ oldılar ki Çelebî bundadır lâkin Efendî bunda degüldür. Zîrâ Çeleb Lügat-i Türkî'de Cenâb-ı Hâk celle zikruhü³ Hâzretlerinüñ⁴ ism-i şerîfleri olup min-ciheti'n-nisbet biz Çelebî ve ilâhîlerüz. Zîrâ elfâz-ı müterâdife üzre Mevlevî ve⁵ Çelebî ve İlâhî lafızları min-ciheti'l-ma'nâ bir şîfat-ı nisbiyye üzre dâ'irdür. Ol vechile ile nisbet mekânı menşüb-ı lâ-mekânî olmak⁶ câ'iz olur. Ammâ Efendî⁷ ve Mevlâ münezzeh-i mekân ve muķaddes-i nisbet-i in ü an olup merâtib-i 'ubüdiyyette kuşurı olanlara Efendî itlâkı 'adem-i hürmeti münticedür diyü dil-bestegân-ı rişte-i maħabbet ve gerden-nihâdân-ı silsile-i irâdetlerini luğ-ı terbiyye ve kerem-i tesliyye ile piçiş-i 'alâyık-ı kuşurdan ħalâş buyururlar idi. Vâkı'â bu 'ibâre-i laţîfe ve bu işâre-i münîfeyi hâzmen li-nefsihî şüretde kendülerine isnâd buyurmuşlardır. Lâkin min-ciheti'l-ma'nâ henüz nisbet-i şüret ile üftâde-i çirk-âb-ı 'alâyık-ı nefis ü hevâ olan ter-dâmenân-ı dünyâ vü mâ-fihâya Efendî ve Mevlâ lafzınıñ isnâdı nâbe-câ olup vücüd-ı müste'âr-ı ħulķiden ħalâş ve ħul'at-i beķâ-yı ħafî ile kesb-i iĥtişâş idenlere ta'bîr-i merķūm na't-i⁸ şahîh ve vaşf-ı melîh oldığımı iş'âr buyurmuşlardır.

*Nazm: Çuñ sâye fenâyim be ħürşîd-i cemâlest
Eyimen şude ez cümle âfât efendî*

*Der-ĥâne-i dil kej mekân ây cân be-efsûs
K'emrüz ayânest ĥafıyyât efendî⁹*

*Rûzî ki revî cānib-i deryâ-yı ma'ânî
Yâd âyedest in cümle maķâlât efendî¹⁰*

*Şemsü'l-ĥaķķ-ı Tebrîzî tōyî Mūsâ-yı eyyâm
Ber ĥür-ı Ĥudâ refte be-mîķât efendî^{LXV}*

Ol tâ'ir-i kerübî-i lâ-mekânüñ Cibrîl-i rûĥ-ı revânları târiĥ-i Hicrî'nüñ¹¹ yediyüz yetmiş beşinde pür-feşân-ı evc-gâh-ı cinân ve gülistân-ı şuhûd-ı ġayb-i muţlaķa revân olmaġla zamâyir-i şuĥan-perverân-ı iĥvândan ser-zede olan târiĥ-i ġarrâ imzâ-yı miskiyyü'l-ĥitâm-ı ceride-i aĥvâlleri kıldı.

Târiĥ(22b): Hâzret-i Sultân Ergün-ı Velî
Bezm-i vaşl-ı aşla itdi ĥoş-ĥırâm

Ya'ni zâhirde bütünü gösterüp
Kıldı bâtında zuhûra ihtimâm

Pes lişânü'l-ġayb târiĥin didi
Rabbihi'l-Mevlâ da'î dâru's-selâm 775

¹ merķūm] - S, Ü₂, Ü₄; merķūme M, Ü₃

² muħibb] maħabbet Ü₁

³ zikruhü] zikruhünüñ ismi M, Ü₃

⁴ ĥâzretlerinüñ] - M

⁵ ve Çelebî ve ilâhî lafızları] Çelebî ilâhî Ü₃, ve Çelebî ve ilâhî M

⁶ olmak] - S, Ü₂, Ü₄

⁷ efendî ve mevlâ] efendî mevlâ S, Ü₂, Ü₃

⁸ na't-i] luġat-i Ü₂

⁹ Bu beyt] - Ü₂

¹⁰ Bu beyt] - Ü₂

^{LXV} Nazm:

*Senin cemalinin güneşiyile gölge gibi yok oluruz
Efendinin bütün afetlerinden güven içinde olup*

*Gönül evinde yanlış yapma ey can üzüntüyle
Ki bugün efendinin gizlilikleri açığa çıkmıştır.*

*Anlam denizine doğru gittiğin gün
Efendinin bütün bu sözleri aklına gelir*

*Efendinin mikatına Allah'ın Tur'una giden
Günün Musası Şemsü'l-Hak Tebrizi sensin*

¹¹ hicrînüñ] hicretüñ M, Ü₃, Ü₄; hicriyyenüñ Ü₁

Ve dađı cā-niřin-i ekrem ve veled-i muhteremleri ānifen zıkrı sebkat iden Burhānūd'dīn İlyās Hzretleri'nün gūyān oldukları merşıyye-i¹ ra'nā budur.

*Merşıyye: Ergun Velī gozeşt ez seyr-i řifāt
Der vech-i řuhūd ĥarc kerdest ĥayāt*

*Ez ĥāřıl becest yek ser çū revān
Tā ĥūte ĥored hemān der luccē-i zāt^{LXVI}*

Egerçi Dīvān-ı merşıyyeleri² cerāyid-nūvisān-ı ihvānu'ş-řafādan řebt-yāfte-i řahā'if-i³ nuķūl⁴ olmamışdır. Lākin āřār-ı nazmiyyelerinden dest-res olduğumuz çend kıt'aları⁵ kayd-ı lāyiĥa-i esrārları kıldı.

*Ėazel-i Fārisī: Gehi merrāt sırr-ı ĩn dānem
Ki ez sergeşteği ĥod rā nedānem*

*Gehī nūr-ı serāpāyem çū merdum
Gehī enbān-ı muřkāb u nānem*

*Neyāyed ĥiç ber ĥālī du 'ālem
Çi cāy ĥāl-i digergūn u řānem^{LXVII}*

Velehū⁶ ĥuddise sırruhu:

*Gāh⁷ olur vālī velīnūñ sāyesi
Böyledür destūr-ı meddü'z-zıll velī*

*Zā'il⁸-i vaĥdet k'ola nā-gāh zıll
Nām-ı cism ü cān olur vālī velī⁹*

Velehū ĥuddise sırruhu:

*Serverān-ı dīn u dūnyā rā beřest in ĩmtiyāz
Ki yeki vālī şeved diger veliyy-i bī niyāz^{LXVIII}*

CELEBİ CEMĀL

Emīr 'Adil Kūçek ĥuddise sırruhu cenāblarınun mir'āt-ı cemāl-i zāt-ı cemīli¹⁰ ve sāye-i iķbāl-i vücūd-ı celīli olup henüz teřrif-i 'ālem-i 'uķbā buyurmadañ řeh-zāde-i¹¹ Müřārūn-ileyhi iclās-ı taĥt-

¹ merşıyye-i ra'nā budur] merşıyye-i ra'nādur M, Ü₃
^{LXVI} *Mersıyye:*

*Ergun Veli sıfatların seyrini geçti
Şuhud yüzünde hayatını harcadı*

*Elde ettiğinden bir anda ruh gibi fırladı
O zat denizine dalıp çıkmak için*

² merşıyyeleri] mürettebleri M, Ü₃

³ řahā'if] - S, Ü₂, Ü₄

⁴ nuķūl olmamışdır. Lākin nazmiyyelerinden] - S, Ü₂, Ü₄

⁵ kıt'aları] kıt'a M, Ü₃

^{LXVII} *Gazel:*

*Kimi zaman şunun sırrını bilirim ki
Şaşkınlıktan dolayı kendimi bilmem*

*Kimi zaman göz merceğı gibi baştan ayağā ışığım
Kimi zaman misk suyu ve ekmek dağarcığıyım*

*İki alemde tek bir hal hiç ortaya çıkmaz
Benim başka halime nasıl yer olabilir?*

⁶ Velehū ĥuddise Sırrahū] Velehū M, diger Ü₂, Velehūm ĥuddise Sırrahū Ü₄

⁷ gāh] gāhi M

⁸ zā'il] mā'il Ü₄

⁹ velī] veli ĥuddise sırruhu'l-ali Ü₂

^{LXVIII} *Din ve dünya önderleri için bu ayrıcalık yeterlidir. Çünkü biri vālī olur, ötekisi de (hiç birşeye) ihtiyacı olmayan veli olur.*

¹⁰ zāt-ı cemīli] zāt-ı sūtūde-cemīli M, Ü₃

¹¹ řehzāde] řāhzāde M, Ü₃

gâh-ı türbe-i kudsi¹ rütbe-i² Hudâvendigârî eyleyüp vaqt-i iclâsları cülûs-ı Murâd Hân-ı Şânî'ye tevârüd ü teşâdüf itmekle ve ez-kadîm selâtin-i maḥabbet-âyin-i 'Osmâniyânun dâ'ire-i Mevleviyye'ye ser-fürûları ḥasebiyle Çelebi-i Müşârün-ileyh ile beyne-hümâda maḥabbet-i tâmmе ve inâbet-i ḥâlîşa zuhûr idüp pâdişâh-ı Mûmâ³-ileyhün ekser esfâr-ı zafer-perverinde cilve-nümâ-yı verâ-yı perde-i ğarâ'ib olan imdâdât-ı ğaybiyye-i Rabbâniyye ve ğalebe-i şedîde-i⁴ sultâniyye Müşârün⁵-ileyhün himmet-i 'aliyye ve teveccühât-ı kalbiyyelerinden oldığı kenâre-gir-i cerâyid-i nuḳûl-i erbâb-ı yakîn olup ḥattâ ol pâdişâh-ı maḥabbet-penâhuñ Ḥazret-i Çelebi Cemâl evşâfında ân-be-ân inşâd itdiği medâyiḥ-i celîletü'l-'unvân muḳayyed-i ekser-i cerâyid-i (23a)ezmân olmağın birkaç kıt'ası li'ecli't-teberrük taḥrîr olındı.

Medîḥa-i Çelebî Cemâl Ez-ân Sultân Murâd-ı Şâhib-Hâl
Cemâlü'd-dîn idüp ihyâ celâlü'l-millet⁶ erkânın
Zamân-âsâ zemini eyledi çün Mevlevîḥâne

N'ola devrinde olsa münkirân-ı ḥâl-i ser-gerdân
Ki virdi ḥâlet-i nev-pertevi bu köhne eyvâne

Velehû⁷: Cemâlü'd-dîn idüp bu şeş-cihâtı rûşen-i vaḥdet
Semâ'-ı bâ-şafâ virdi letâfet çâr-erkâna

'Aceb⁸ mi olsa 'âlem cilve-gâh-ı sırr-ı Mevlânâ
Ki oldı enfüs ü âfâk yek-ser Mevlevîḥâne

Velehû⁹: Cemâlü'd-dîn olup âyîne-i dünyâya 'aks-efken
Maḥabbet ḥâlet-efken oldı cân-ı bende¹⁰ vü ḥâne

Zamânîdür¹¹ olursa ber-ḫarâf gerd-i keder zirâ
Şafâ-baḫş-ı sipihr oldı zemîn-i Mevlevîḥâne

Hattâ pâdişâh-ı 'âli-câh-ı merḳûmuñ¹² Hân-ı¹³ Tatâr-ı bed-girdâr ile Edirne'de vâkı' muḫârebesinde ḫarâf-ı 'âlîlerinden imdâd-ı ğaybiyye-i celâliyyeleri¹⁴ şudur idüp soñra Edirne âstâne-i ma'müresinün¹⁵ sebeb-i binâsı Sefîne-i Nefîse'de tafşîl ve tetimme-i¹⁶ kemâl-i maḥabbet-i Murâd Hânı kitâb-ı mezbûrda bâ-cümle tekmiil olunmuşdur. Men erâde'l-vuşûl fe'l-yurâci'u ileyh. Ve daḫi eş'âr-ı 'ârifâne ve ğüftâr-ı mürşidâneleri el'ân yâd-dâşt-ı suḫan-verân-ı¹⁷ yârân olup egerçi Divân-ı mürettebleri nâ-mesmû' ve lâkin âşâr-ı celîleleri resîde-i ḥadd-i şuyû' olmuşdur.

Ez-ân cümle

*Kıt'a¹⁸: Çun resed her dem zi daḫl-i nâ-ḥadd-i şâhem meded
Pes çerâ bâşed 'aceb ez çarḫ-ı lâ-yu'ad
Daḫl u ḫarc cüz-i remed ki ez-muḫîḫ ekremest
Ki yed-i emân ḫâbiş-i dest tedbirî resed^{LXIX}*

¹ kudsi] - Ü₃

² rütbe-i] mertebe-i Ü₂

³ mûmâ] müşârün-ileyh M, Ü₃

⁴ şedîde-i] şedâ'id-i Ü₄

⁵ müşârü'n] Çelebi-i müşârü'n Ü₃

⁶ millet] mille S

⁷ Velehû] diğеr M, Ü₃

⁸ 'Aceb... Mevlevîḥâne] N'ola devrinde olsa münkirân-ı ḥâl-ı sergerdân/Ki virdi ḥâlet-i nev-pertevi bu köhne eyvâne M, Ü₃

⁹ Velehû] diğеr M, Ü₃

¹⁰ cân-ı bende] cân u bende Ü₃

¹¹ zamânîdür] fermânîdür Ü₂

¹² merḳûmuñ] müşârün-ileyhün M, Ü₂, Ü₃

¹³ Hân] - M, Ü₃

¹⁴ ğaybiyye-i celâliyyeleri] ğaybîleri M, Ü₃

¹⁵ ma'müresinün] ma'mürün M, Ü₃

¹⁶ tetimme-i] şemme-i M, Ü₃

¹⁷ suḫan-verân-ı] suḫandânâni- M, Ü₃

¹⁸ kıt'a] nazm M, Ü₃. Kıtânın tamamı - Ü₂

Velehüm¹ kuddise sırruhu Der Na't-i Hazretü'l-Mevlevî:

*Toyî ân Ka'be-i cânhâ ki tavâfet mî koned 'âlem
Toyî ân kıble-i dilhâ ki ihrâmet keşed âdem*

*Menemân hâcî-yi beytü'l-harâm-ı küy-i pür-nüret
Zi tavâf-ı sa'y-i cân u dil derü bî-had şafâ dârem ...^{LXX}*

Fecî'a-i vefâtları zamân-ı salânat-ı Sultân Bâyezîd Hân'da olduğu Sefîne-i Şakîbiyye'de meşûr olup sinn-i şerîfleri yetmiş dört olmağla lafz-ı cemâl hisâb-ı 'aded-i hurûfda muķâbil olduğu hâtîme-i defter-i kerâmetleri olup naḥl-i naḥîlleri² ve cā-nişîn-i cemîlleri³ Çelebî⁴ Hüsrev ve cenâb-ı ma'ârif-me'âblarınıñ ser-zede-i taḥ'ları olan merşiyeye-i âteşin budur⁵. Raḥmetu'llâh

Merşiyeye: Kemâl-i dîn ü dünyâyı idüp cem⁶
Olnca kendüden her kâmi ḥaşıl

Çekilüp 'ırķ-ı cinsiyyetle oldı
Cemâlü'd-dîn Celâlü'd-dîne vâşıl(23b)

CÜNÜNİ DEDE⁷

Nâm-ı nâmîleri Aḥmed ve serv-i Mecnûn-ı vücûd-ı⁸ pür-fünûnları Lârende ḥâkinden evlâd-ı dervîşân-ı⁹ Mevleviyye'den olup şu'be-i şebâbları sevdâ-yı taḥşîl-i ma'ârif silsile-bend-i intizâm ve müy-ı jülîde-i tuḫlîyyetleri yâfte-i dest-i ihtitâm¹⁰ olnca gâlebe-i cezebât-ı bî-gâyât silsile-cünbân-ı emvâc-ı istiğrâkları ve¹¹ maḥmil-keş-i kavâfil-ı¹² efvâc-ı iştiyâkları olup ḳullâb-ı 'aşk kendülerüñ keşân-ber-keşân cânib-i Ḳonya'ya revân ve bülbül-i dil ü cânları

Beýt: Ârzü eyler kemend-i kâkül-i cânâneyi
Bağlasañ zencirler tıtmaz dil-i dîvâneyi

diyerek Cenâb-ı Böstân-ı Evvel ḥadîķa-i terbiyyelerinde naḥl-i ârâm-ı¹³ gül-bîn-i imtiḥân olup az vaḳtde ol naḥlistân-ı¹⁴ Leylâ-yı ma'nâda bir bîd-i¹⁵ Mecnûn-ı sâye-endâz ve neşv ü nemâ-yâfte-i kemâl-i ihtizâz ve ba'dehü Bağdâd-ı behîşt-âbâd meşîḥatıyla ser-efrâz olmuşlar iken bir müddet kürsî-i Hânķâh-ı Dârü's-selâmda Meşnevîḥânî¹⁶ ve suḥan-verân-ı 'Irâķ'la meşķ-i nüktedânî idüp âḫırü'l-emr ber-mücib-i ḥükm-i taḥvîl-i ḡaybiyye zimam-ı nâķa-ı¹⁷ ârâmları Burûsa cânibine ihâle¹⁸ olnup ol

^{LXIX} *Ķıta:*

*Her an şahımın sınırsız müdahalesinden yardım erişince
Bu durumda sayısız feleğе niçin şaşılırsın?
Onun huzuruna girip çıkma, gözün çevresinden daha şerefli bir cüzdür
Yed-i eman, tedbir elinden daha güzeldir (layıktır).*

¹ Velehüm ... Hazretü'l-Mevlevî] velehü ez-na't-i Mevlevî Ü₃

^{LXX} *Âlemin tavaf ettiği o canlar Kâbe'si sensin*

Ademin ihram giydiği o gönül kıblesi sensin

Senin nur dolu Beytü'l-Haramını hacc eden benim

Can ve gönül sa'yinin tavafiyla onda sonsuz mutluluk duyurum

² naḥl-i naḥîlleri] necl-i necîlleri M, Ü₃, Ü₄

³ cemîlleri] celîlleri M, Ü₃

⁴ Çelebî Hüsrev] Hüsrev Çelebî M, Ü₃

⁵ budur. Raḥmetu'llâh] budur S, Ü₁, Ü₂, Ü₃

⁶ cem'] câmi' M

⁷ Cününü Dede] Cününü Dede Efendi Ü₁

⁸ vücûd-ı] - M, Ü₃

⁹ dervîşân] dervîşâne Ü₁

¹⁰ ihtitâm] ihtâm S

¹¹ ve maḥmil-keş] - M, Ü₃

¹² kavâfil-i efvâc-ı iştiyâkları olup ḳullâb-ı 'aşk] - M, Ü₃

¹³ naḥl-i ârâm-ı] naḥl-i irem Ü₁, naḥl-ârây-ı Ü₃

¹⁴ naḥlistân-ı] gülistân-ı M, Ü₃

¹⁵ bîd] bend S

¹⁶ Mesnevîḥânî] Mesnevîḥân M, Ü₁, Ü₃, Ü₄

¹⁷ nâķa-i] nâfe-i Ü₂

¹⁸ ihâle] imâle M, Ü₁, Ü₃

belde-i mu‘azzamada Mevlevîhâne-i Cedîd inşâ u i‘mârına bâ‘iş olmağın ile’l-ân cilve-gâh-i Mevleviyye-i¹ Evleviyye² olan maḥall-i pür-ḥubûr ve büḳ‘a-i pür-nûr sa‘y-i himmetleriyle ḥâdiş olup ḥattâ aḥbâb-ı şadâkat-nişâb-ı Mevlevî‘den Ḥaylî³ nâm şâ‘ir-i mâhir bu târiḥ-i ğarrâ ile tehniye itmişdür.

Târiḥ: Mevlevîhâneyi Cününî Dede
Eyledi ḥü diye diye iḥyâ⁴ 1024

Ve nice zamân ol Ḥânḳâh-ı ‘Alî‘de naḳl-i leṭâyif-i Meşnevi-i⁵ ḥaḳâyıḳ-muḥtevi ve neşr-i ma‘ârif-i ma‘nevî mesâlik-i Mevlevî ile evḳât-güzâr olup ekser mefâḥir-i⁶ me‘âşirleri Sefîne-i Şaḳıbiyye‘de şerḥ ü tezkâr olunmağla tafşil-i maḳâmâtı tezkire-i kerâmâtlarından tefeḥḥuş olma. Ve daḥî müsellemü’l-kül eş‘âr-ı temkîn ve âşâr-ı dil-nişinleri olup tertîb-i Divân’a müsâ‘ade buyurmamağla mişâl-i müy-ı jülîde-i Mecnûnân⁷ kâkül-i cânân-ı perişân ve ba‘zı ğazeliyyât-ı bâlâ ve muḳatṭa‘ât-ı ra‘nâları mecâmi‘-i iḥvân u ḥullânda şebt-kerde-i şaḥâyif-i istiḥsândur. Ez-ân cümle⁸

Ġazel: Men⁹ tûti-i ḳudsem ten-i ḥâki¹⁰ ḳafesümdür
İḥyâ iden emvâtı Mesîḥ-i nefesümdür¹¹

Ol lem‘a-i rûḥsâredürür aşl-ı semâ‘um
Tûti-şifâtam nûr-ı şehër muḳtebesümdür

Dil virmedi dünyâya olan ‘ârif-i bi’llâh
Bunda sebep-i meḳş hevâ vü hevesümdür

Men bâr-ı emânet çekici ol şütürüm kim
Nâlem¹² reh-i maḳşûduma bâng-ı ceresümdür

Gencîne-i esrâr olalı ḳalb-i Cününî
Nefs ejderi ḥaḳḳâ ki kimine ‘asesümdür

Velehüm(24a): Yektâ-güherem meclis-i rindân şadefümdür
Şems-i ṭarabam mey-kede beyt-i şerefümdür

Ḥaşş itdi Cününî baña sultân-ı maḥabbet
Bu manşıb-ı ma‘ḳûlede beyt-i selefümdür

Ḳıṭ‘a-i Fârisiyye¹³: Sâye-i dest-i cenâb-ı Mevlevî
Cilve-i berser dâred u nâmeş ḳulâh

Ser ki bi-behre şeved ez-feyz-i ân
‘Aḳıbet gerded nigûn u ḥarc-i râh

Ger be renced ḥâtır-ı ser dâde eş
Seyf silî bâşed ez-ḳahr-i ilâh

‘Aks-i ü ma‘kûs-i refṭâr-ı ânra
Ḥasb-i ḥâl-i pür melâlest u kulâh

¹ Mevleviyye] Mevleviyân M, Ü₃

² evleviyye] - M

³ Ḥaylî] Ḥaylî Burûsalı şâ‘ir Belig Ḥaylî Beg ki Bağdâd seferinde şehid olmuşdur M, Ü₃

⁴ iḥyâ] inşâ M, Ü₃

⁵ Meşnevi-i] Meşnevî ve Ü₂

⁶ mefâḥir-i] mefâḥir u Ü₃

⁷ mecnûnân kâkül] mecnûnân u kâkül M, Ü₃

⁸ ez-ân cümle] - Ü₄

⁹ men] ben Ü₃

¹⁰ ḥâki] fâni Ü₃

¹¹ nefesümdür] ḳafesümdür Ü₁

¹² nâlem reh-i] nâlemde Ü₂, Ü₄

¹³ ḳıṭ‘a-i Fârisiyye] Fârisiyye Ü₄

*Ber ser-i cān Cunūnī cennettest
Nīst bākeş ger boved ‘ālem siyāh^{LXXI}*

Biñ otuz tārīhinde ‘azm-i şifā-ḥāne-i¹ behişt-i berīn buyurmuşlardır.

DERVİŞ CEVRİ²

Fi’l-aşl maḥmiyye-i Dārū’s-salṭana-i İslāmbül’dan³ ser-zede olup nām-ı nāmīsi İbrāhīm ve Ka‘betü’l-‘uşşāk-ı dā’ire-i Mevleviyye’de

Beyt⁴: Ka‘be-i ḳalbūnī ṭavāf eyle
Ki bu Ḥaccuñ⁵ şafāsı ‘ömre sürer

diyerek icrā-yı menāsik-i merātib-i rızā vü teslīm idüp ḥuşūşā⁶ ma‘ārif-i āliyye ve ‘ulūm-ı mütevāliyyede taḥşil-i istiṣnā ve ḥaṭṭ-ı ta‘līḳda mālīk-i yed-i ṭulā olmağla ekser vaḳtleri taḥrīr-i Meşnevi-i Şerīf’e maşrūf olup ḥattā yevmiyye biñ beyt-i şerīf taḥrīr itdiği şebt-yäfte-i şaḥāyif-i nuḳūldür. Ve⁷ āşār-ı dest-i ma‘ārif-peyvestleri olan Meşneviyyāt el’ān ḥasretü’l-erbāb ve maṭlabu’l-aşḥāb olup ḥattā bu esnāda kerāmetlü Dede Efendimüz Ḥazretleri’ne şehin-şāh-ı maḥabbet-penāh Sultān Selīm⁸ Ḥān-ı Süleymān-cāh ḥalleda’llāhü mülkehü tarafından bir dānesi hediyye⁹ olunmağla nazar-nişānımız olup vāḳı‘ā her bir sūtūr-ı¹⁰ metānet-i maḥşūrı¹¹ rişte-i gevher-i i‘cāz-ı kemāl ve her bir surḥ-hāy-ı yāḳūt-āsāsı gül-deste-i āl-i ḥadīḳa-i ḥayāl olup ol yādgār-ı bedī‘ü’l-āşāruñ teşekkürini ve ol eşer-i nādirü’l-emşālün ḥuşūlinün¹² tezekkürini ḥāvi bir ḳasīde-i ḡarrā inşād buyurup ḥuzūr-ı Selīm Şāh-ı şadāḳat-penāhīye taḳdīm buyurdılar ki li’ecli’t-teberrük ḳasīde-i mezkūrdan¹³ çend beyt taḥrīr olındı.

İnest¹⁴: Baña Sultān Selīm-i kām-ver kām-ı cihān¹⁵ virdi
Bütün dünyā deger bir genc-i ḥāş-ı rāyḡān virdi

Ne¹⁶ genc ammā ki her bir cildi bir gerdün-ı pür-envār
Bu ḥāk-i pür-ḳarāre nüh-tıbāk-ı āsmān virdi

Nice eyyām idi ḥasretüm ol gencine-i ḡaybe
Keremler ḳıldı ḥaḳḳā hem kerāmetden nişān virdi

^{LXXI} *Ḳıta-i Farisiyye:*

*Mevlevi ḥazretlerinin elinin gölgesi
Başta görünür ve adı külahtır
Onun feyzinden nasipsiz olan baş
Sonunda alt üst olup harcanır
Onun başını ortaya koymuş hatırı yıkılırsa
Kılıç Allah’ın kahrından tokat gibi olur
Onun yansımaları, davranışının melalle dolu
Hasbihalinin yansımalarıdır
Onun canı için delilik Cennet olduktan sonra
Ālem kararsa da onun korkusu yoktur.*

¹ Şifāḥāne-i] ḥānkāh-ı Ü₂

² Derviş Cevri] Cevri Dede M, Ü₃

³ İslāmbül’dan] İstānbül’dan M, Ü₃

⁴ Beyt] - M

⁵ ḥaccuñ] ma‘nen ḥaccuñ Ü₂, Ü₄

⁶ ḥuşūşā ma‘ārif-i aliyye ve ‘ulūm-ı mütevāliyyed] ‘ulūm u ma‘ārifde vāşıl-ı mertebe-i aḳşā ve ḥuşūşā M, Ü₃

⁷ ve āşār-ı] āşār-ı Ü₃

⁸ Selīm] Selīm-i Şālīs M, Ü₃

⁹ hediyye olunmağla] hediyye olmağla Ü₃

¹⁰ sūtūr-ı] saṭır-ı Ü₂, Ü₄

¹¹ maḥşūrı] maḥşūşı Ü₂

¹² ḥuşūlinün] vuşūlinün M, Ü₃

¹³ mezkūrdan] mezkūreden M, Ü₃

¹⁴ inest] ḳasīde-i Ḥazret-i Gālib Ü₂

¹⁵ kām-ı cihān] cihān M

¹⁶ Ne... āsmān virdi] - Ü₂

'Aceb bir Meşnevî-i pür-bahâ¹ kim Cevri hattıyla
Dil-i 'uşşâk-ı zâre cevri gerdüdan amân virdi

Muşa'şâ' şemse-i cild-i² muṭallâ-yı zer-endüdü
Nigâh-ı rağbete envâr-ı mihr-i zer-feşân virdi(24b)

Hüseyn-i Baykarâ bahş itmemişdi Monla Câmî'ye
Bâna ol kâmi kim bu Hüsrev ü şâhib-ı kırân virdi

Şafâyî rivâyeti üzere biñ altmış beş ḥudûdında 'âzîm-i dâr-ı beḳâ olmuşdur. Te'lîfâtından³ Dîvân-ı belâgat-'unvânları olup eş'âr-ı 'ârifâne ve güftâr-ı Mevlevîyânesi beyne'l-iḥvân mevfûr ḥuşûşâ Dede Rûhi-i Bağdâdî'nün Terkiḳ-i Bend-i⁴ meşhûrına olan⁵ naẓîre-i bâlâsı pesendide-i cumhûr olup ve daḫi şeş⁶ mücelledât-ı Meşnevî-i Mevlevî'den⁷ çil beyt-i şerîf intihâb ve her birini beşer beytle terceme vü izâh idüp Hall-i Taḫḳîkât ismiyle mevsûm risâle-i⁸ bedî'ası⁹ vardır ki lafz-ı merḳûm târiḫ-i te'lîf vâkı' olmağla¹⁰ ḥâtîme-i Risâle-i Mezbûr'da¹¹ bu beytle ḥatm itmişdür.

Beyt: Buldı bu manzûme-i ḥikmet nizâm¹²
Hall-i Taḫḳîkât ile târiḫ u nâm¹³

Ve¹⁴ Risâle-i merḳûmuñ¹⁵ ihtimâmında¹⁶ işâret-i 'aliyye-i Pîr-i Dest-gîr ile Cezîre-i Mevlevîyye'nün daḫi şerḫ u tercemesine me'mûr olmağla kezâlık beşer beytle şerḫ idüp anuñ¹⁷ daḫi ḥâtîmesinde bu beyti irâd itmişdür.

Beyt: Hâşılı bu nüshaya târiḫ-i tām¹⁸
Hâşıl-ı 'aynû'l-füyûz oldı tamâm

Ve daḫi¹⁹ Hîlye-i Şerîf-i Nebeviyye ve çihâr-yâr-ı bâ-şafâyı tevsîm idüp bir Risâle-i Manzûmeleri ve yine Manzûme-i Melḥame-i meşhûreleri ve daḫi Çihâr-Yâr-ı Kirâm raḫîya'llâhü 'anhüm ḥazarâtınun evşâf-ı 'aliyyelerini ḥâvî çendân beyt bir²⁰ manzûmeleri olup anuñ daḫi ihtimâmında²¹

Beyt: Didi târiḫini bu 'abd-i za'îf
Kelimât-ı çihâr-yâr-ı laṭîf

beytiyle²² ḥatm itmişdür. Eş'âr-ı metânet-medârlarından Cenâb-ı Pîr-i vâcibü't-tevḳîr ḳaddesena'llâhü bi-sırrıhi'l-münîr na'tinde güyân oldukları Ḳaşıde-i dil-nişinlerinden çendân beyt nigâr-rişte-i²³ zibâyîş-i defter-i aḫvâlleri kılındı.

¹ pür-bahâ] bî-bahâ M, Ü₃

² cild-i] cildi Ü₂, Ü₄

³ te'lîfâtından] te'lîfâtlarından M, Ü₃

⁴ terkiḳ-i bend] terci'-i bend S, Ü₁, Ü₄

⁵ olan] - M, Ü₃

⁶ şeş] şeşi Ü₃

⁷ Mevlevî'den] - Ü₃

⁸ risâle-i] bir risâle-i M, Ü₃

⁹ bedî'ası] bedî'iyyesi Ü₄

¹⁰ olmağla] olup M, Ü₃

¹¹ Mezbûr'da] mezbûrede M, Ü₃

¹² nizâm] tamâm M, Ü₃

¹³ nâm] tām Ü₄

¹⁴ ve risâle-i] risâle-i Ü₃

¹⁵ Merḳûmuñ] merḳûmenüñ M, Ü₃

¹⁶ ihtimâmında] ḥitâmında Ü₄

¹⁷ anuñ] aña M, Ü₃

¹⁸ târiḫ-i tām] târiḫ u tām S, M

¹⁹ ve daḫi] ve daḫi bir M, Ü₃

²⁰ bir] pür Ü₂

²¹ ihtimâmında] ḥâtîmesinde M, Ü₃

²² beytiyle ḥatm itmişdür] dimişdür M

²³ nigâr-ı rişte-i] nigârişte Ü₄, nigâreste S

Kaşide¹: Zerre-i ‘aşk u âftâb-ı dilem
 Nüşa-i hikmet ü kitâb-ı dilem

 Bâ-haber hûş-ı müşkil-i ‘aşkam
 Dem-i cân-süz ile cevâb-ı dilem

 Ger² hevâ-dâr-ı Cennet-i hevesem
 Dem-zen-i düzağ-ı ‘azâb-ı dilem

 Ger³ taleb-kâr-ı vuşlat-ı yârem
 Lâyık-ı rencişi-i ‘itâb-ı dilem

 N’ola olsam ğulâm-ı Mevlânâ
 Şevk-i mihriyle sine-tâb-ı dilem

 Ol velâyet-penâh kim dâ’im
 Sırr-ı hâliyle kâm-yâb-ı dilem

 Şevk-i keyfiyyet-i semâ’ından
 Afet-i⁴ perde-i hicâb-ı dilem

 Fikr-i bezm-i tarab-fezâsından
 Vâlih-i nağme-i rebâb-ı dilem

 Keyf-i ma’nâ-yı Meşnevî’sinden
 Mest-i⁵ mefhûm-ı iktisâb-ı dilem

 ‘Âlem-i bî-girân-ı ‘aşkıında
 Lücce-i âsmân habâb-ı dilem(25a)

 ‘Arş-ı a’lâ-yı âsitânında
 Kemterin⁶ zerre-i türâbı dilem

 Şeref-i⁷ hizmet-i hulûşında
 Dâhil-i defter-i hisâb-ı dilem

 Vâdi-i kişver-i sülûkında
 Rûh-ı kıuds ile hem-rikâb-ı dilem

 Tab’-ı Cevri gibi şenâsıyla
 Haşre dek nâ’il-i şevâb-ı dilem

HARFÜ’L-HÂ

DERVİŞ HAYÂTİ

Kudemâ-yı şu‘arâdan olup ile’l-ân köhne mecmû‘alarda hâme-i zer-nigâr ile eş‘âr-ı nâm-dârı⁸ tahtir olunup ve kâ’ili lâcverd ile mestûr olan Hayâtî’dür ki ol ‘aşruñ zurefası birâderlerine Memâtî diyüp nice nice bî-meze vü bâ-meze lefâyifler söyleyüp⁹ nev-zebânân-ı Rûm’a hande-engiz-i temeshur olacak yâdgârlar buraqmışlardır. Fi’l-hâkîka

¹ kaşide] inest Ü₃

² ger] geh M, Ü₃

³ ger] geh M, Ü₃

⁴ âfet-i] âftâb-ı Ü₂

⁵ mest] heşt M, S, Ü₁, Ü₂, Ü₄

⁶ Kemterin zerre-i türâbı dilem] Dâhil-i defter-i hisâb dilem M, Ü₃

⁷ Şeref-i...hisâb-ı dilem]- M, Ü₃

⁸ nâm-dârı] nâm-dârları Ü₃

⁹ söyleyüp] söylenüp M, Ü₃

Beyt: Nükte-verân kez pey-i yek digârend
Tâ'ife ez tâ'ife zirekterend^{LXXII}

maзмünınca egerçi şimdiki hâlde

Mışra': Ol maķûle köhne taķvîm-i vefânunñ taķ yeri

Ammâ¹ nigâh-ı 'ibret ve nażra-i diķkatle mütâla'a olınsa bi'l-cümle² eşer-i i'tibâr-ı şâh³ u vezîr ve ğayret-i ihvân ve ħamiyyet-i yârân nev'inden olup ol zamânda erbâb-ı ma'ârif ü zekânunñ vefret ü cem'iyet-i ülfetlerine dâldür.

'Arabiyye⁴: Sümme-'n-każat tilke's-sinüne ehluhâ
Fe innehâ ve ke'ennehüm ahlâmu^{LXXIII}

Beyt: Ğarâzum hâl-i perişânımı 'arz itmek idi
Baĥş-i zülfine düşüp sözüm⁵ uzandı gitdi

'Âşık Çelebî nâm tezkire-nüvis-i bi-ihtirâm 'Azîz-i Merķüm'unñ terceme-i aĥvâlini bu ğüne taĥrîr eyler ki maskaķ-ı re'sleri semt-i⁶ Sulţân Selîm temekkünleri civâr-ı Ebî⁷ Eyyüb-i Enşâri medâr-ı ma'âşî şile vü cevâ'iz-i şî'r ü inşâ iken kendüye cezbe el virüp Tarîķa-i Naķş-bendiyye reh-revlerinunñ pey-revi şoñra mü'eyyed-i Sulţân Celâlü'd-dîn olup Mevlevî oldu. Külâh üzerine dül-bend şarınup ğazellerini daĥî taşavvuf tarzına ve ehl-i ĥaķâyık üslûbına⁸ söyledi. Giderek mübtelâ-yı mecâz olup bi'l-külliyeye terk-i ĥânümân idüp Mışır ve 'Arabistân ve Mekke ve Medîne câniblerinde ħalmışdur. İntehâ Kelâmuhû. Merķümüñ bu 'ibâre-i bi-mezesini taĥrîrden ğarâz⁹ fehm-i ħaşîr ve vuķûf-ı nâ-pezîrini beyândur ki merdân-ı ĥaķîķat ve rindân-ı tarîķatunñ her birinunñ vaşfinda nâbe-câ ta'bîr ü tercemelerinde âşâr-ı kalemi¹⁰ rişte-keş-i taķşîr oldığı ma'lûm olup vuķûf-ı aĥvâlde¹¹ 'adem-i ittîlâ'ı âşkâr ola. Zirâ tarîķ-i hidâyet-i refîķ-i Ĥudâvendigâriyye'ye şitâbân ve terk-i ĥânümân idüp¹² Mekke ve Medîne câniblerinde

Ķıt'â: Key boved yârab ki rû der Yesrib u Baĥa konem
Ĝeh be Mekke menzil ü geh der-Medîne câ konem
Şad hezârân def derin sevdâ merâ emrüz şod
Nîst (25b) şabrem ba'd ez in k'emrüz râ ferdâ konem^{LXXIV}

diyerek mişâl-i üştür şitâbân râh-ı Muĥammedî nâlân u püyân küy-ı şefâ'at-i Aĥmedî olup

Beyt: Bâ ân ki miğânî merâ hergiz nemî ĥânî merâ
Ĥestem segi zin âstân ender çi mi râni merâ^{LXXV}

^{LXXII} Beyt:

Nükteciler birbirleri ardınca sıralanırlar
Bir grup bir gruptan daha zekidir.

¹ ammâ] ammâc Ü₄

² bi'l-cümle] - Ü₄

³ şâh u] revâc-ı Ü₄

⁴ 'Arabiyye] - Ü₄

^{LXXIII} Arabiyye:

O yıllar ve o yılların insanları bir rüya gibi geçip gitti.

⁵ Sözüm uzandı] sözi uzatdı Ü₂

⁶ semt-i] - Ü₃, Ü₄

⁷ Ebî] Ebû M, Ü₃

⁸ üslûbına] üslûb-ı naĝzına Ü₁, S; üslûb-ı nefrine M, Ü₃

⁹ ğarâz-ı] 'arz-ı Ü₁

¹⁰ kalemi] 'ilmi Ü₄

¹¹ aĥvâlde] aĥvâlinde M, Ü₃

¹² idüp] olup M, Ü₃

^{LXXIV} Ķita:

Yâ Rab Yesrib'e ve Batha'ya ne zaman yöneleceğim
Kimi zaman Mekke'de, kimi zaman Medine'de kalacağım
Bu sevdâ içre yüzbinlerce dünüm bugün oldu
Artık bugünü yarın etmeye sabrım yok

tazarru¹ u ibtihâliyle ser-nihâde-i dergâh-ı şefâ‘at-penâh-ı Nebevî olup filân zâta hâşâ² mübtelâ-yı mecâz şarf-ı³ ta‘bîr olınmca ehl-i haqîkat pâ-der-gilân-ı kuzat ve ter-dâmenân-ı nüvvâb mı olmak lâyıkdur.

‘Arabiyye⁴: *Fe izâ etetke mezemmetî miñ nâkışın*
Fe hiye ‘ş-şehâdetü lî bi enni kâmilün ^{LXXVI 5}

‘Azîz-i Müşârün-ileyh’ün târih-i intikâli biñ elli hüdüdında vâkı‘ olup bu eş‘âr ol şâ‘ir-i nefîsü’l-âşârûndur.

Gazel⁶: Künc-i gâmda fakr ile fahr eyleyen şeydâya baq
Meskenin Kâf-ı kanâ‘at eyleyen ‘Ankâya baq

Mürdeler ihyâ iderken Hazret-i ‘İsâ gibi
Öldüren ‘âşıklarımı ol büt-i tersâya baq

Ruğhlarıñ hecriyle cânâ şol kadar kan ağladum⁷
Lâle-zâr oldı ser-â-ser sine-i şahrâya baq

Ey Hayâtî cehl-i derdinden bulam dirseñ necât
‘Alim-i ‘âmil olup kâmil olan dânyaya baq

Velehüm: Nicesi ta‘lîm-i ‘aşk itmiş ezel üstâdı gör
Cân-ı şîrinin virür Şîrin için Ferhâd’ı gör

Hey⁸ ne hünîdür gözün⁹ gün başına biñ kân ider
Hiç rahm eyler mi âh ol gamze-i cellâdı gör

Velehüm: Yâr eger ‘arz-ı cemâl eyleye gül-zâre gele
Çak ide yaqasını gonce vü gül-zâre gele

DERVİŞ HİCÂZÎ

Kudemâ-yı dervîşân-ı bî-nâm u nişândan terk-i şöret¹⁰ ü şân itmiş¹¹ bir ‘ârif-i fânî-meşreb ve bir sâlik-i Mevlevî-mezheb olup

Rubâ‘î¹²: ‘Aşk-ı to beğest Turkı-yi tâzî râ
Men bende-i ân şehid u angâzi râ
‘Aşket mîgoft kes zimencân ne bered
Hak gof dilâ rehâ kon in bâzi râ ^{LXXVII}

^{LXXV} Beyt:

Bildiğin halde beni neden çağırılmıyorsun?
Eşiğinde bir köpeğim, beni niçin kovuyorsun?

¹ Tazarru‘] teferru‘ M, Ü₃

² hâşâ] - M, Ü₃

³ şarf-ı] - M, Ü₃

⁴ ‘Arabiyye] - Ü₃

^{LXXVI} Arabiyye:

Kâmil olmayan bir kişiden benim kötülenmem sana ulaşırsa; bu benim tam olduğuma bir delildir.

⁵ Arapça beyit] - M, Ü₃.

⁶ Gazel] gazel-i nâ-tamâm Ü₃

⁷ ağladum] ağlarum Ü₂

⁸ hey] hu S, Ü₃

⁹ gözün] görün Ü₂

¹⁰ terk-i şöret ü şân] - Ü₄

¹¹ itmiş bir ‘ârif-i fânî-meşreb ve] - Ü₄

¹² Rubâ‘înin tamamı] - M, Ü₂

^{LXXVII} Rubai:

Senin aşkın Türkçe ve Arapça’da dolaştı (yazıldı)

Ben o şehidin ve o gazinin kölesini

Aşkın diyordu, kimse benden vazgeçemez

Hak dedi, ey gönül bu oyunu bırak

diyerek bî-ıyad-ı gâ'ile-i vücud hizmet-i erbâb-ı hâline bezl-i mechûd¹ idüp

*Beyt²: Zinhâr dilâ behod medeh reh-i ğam râ
Megozin be cihân şoĥbet-i nâ mahrem râ* ^{LXXVIII}

mü'eddâsınca 'âmil ve Mevlevîhâne-i Dımışk'da Dervîş Dede ve emsâli ile hem-dem olarak pey-rev-i ezmân ve ekser 'ömr-i kirâmileri sefer-i mübârek-i Hicâz'da güzerân itmekle Hicâzî taĥalluş buyurup qadîm mecmû'alarda Fârisî³ vü Türkî dervîşâne eş'âr ve⁴ Mevleviyâne güftârları mestûrdur. Feci'a-i⁵ intikâlleri biñ seksende olup Mâte Dervîş Hicâz⁶ fıkrası târiĥ vâki' olmuştur.

*Ġazel: Dilâ sa'âdet-i câvid 'âşıkî bâşed
Ki kesî ser-keşed ez-'âşıkî şâkiu bâşed*

*Megü ki kuvvet-şâd ez-'âşıkî niku nâmî
Kodâm nâm-ı nikû zi 'âşıkî bâşed*

*To behr-i maşlahat-i ĥiş mîkonî kârî
Benâm-ı benlegi-yi ĥaĥ ne şâdıkî bâşed*

*Zi ğayr-i düst be coz 'âşıkân ne perĥizend
Pes ân ki 'aşk ne verzed ne mutteĥî bâşed*

*Zi câm-ı 'aşk Hicâzî ki hest mest-i elest
Henüz neş'e be cân behr-i mâ bâki bâşed* ^{LXXIV} (26a)

DERVİŞ HÜSÂM

Fi'l-aşl belde-i Kütâhiyye'de Lâlâ Paşa Câmî'î imâmı olan zât-ı maĥabbet-simâtuñ fâtiha-i ĥayâtınuñ ĥâtimesi ve cevher-i zâtınuñ ğarâz-ı lâzimesi⁷ olup birâderi İmâm Dede ittiĥâdıyla sâlik-i meslek-i celîle-i Mevleviyye ve büĥ'a-i mübâreke-i belde-i merĥûmda⁸ İbrâhîm Dede Ĥazretleri'nün ĥizmetleriyle taĥşil-i⁹ maĥâmât-ı tarîka-i evleviyye idüp¹⁰ şî'r ü inşâda ĥoş-reftâr ve nazm u neşirde dil-keş-i âşâr olup Sefine-i Nefise-i Sâkıbiyye'de taşşil olındığı vech¹¹ üzere vefâtlarından çend rûz muĥaddem ihvânü's-şafâ ve ĥullânü'l-vefâ ile teşrif-i¹² cilve-ĝâh-ı beĥâ ideceklerini işâret ü imâ

¹ mechûd] mechûl M

² İkinci mısra] - Ü₂

^{LXXVIII} Beyt:

*Ey gönül sakın üzüntüye kapılma
Dünyada, mahrem olmayanla söyleşmeyi seçme*

³ Fârisî ve Türkî] Türkî ve Fârisî M₃ Ü₃

⁴ ve Mevleviyâne] Mevleviyâne S, Ü₄

⁵ feci'a-i] - M, Ü₂, Ü₃

⁶ Hicâz] Hicâzî Ü₁, Ü₂

^{LXXIV} Ġazel:

*Ey gönül, ölümsüz mutluluk âşıklıktır
Ki eğer biri âşıklığı terkederse bu, şakîlidir*

*Âşıklık yüzünden iyi adlılık öldü deme
Hangi iyi ad, âşıklıktan iyi olabilir?*

*Sen kendi maslahatın için bir iş yapıyorsun
Hakka kulluk adına bu, sadıklık olmaz*

*Âşıklardan başkası, sevgili dışındakilerden sakınmazlar
Öyleyse aşk beslemeyen takvalı olamaz*

*Aşk kadehinden Elest sarhoşu olan Hicâzî
Bizim için henüz can da bir, neş'e bakidir*

⁷ ĝarâz-ı lâzimesi] ĝarâz-ı lâzımı M, Ü₃, 'arâz-ı lâzimesi Ü₄

⁸ merĥûmda] mezkûrede M, Ü₃

⁹ taĥşil-i] vâşıl-ı M, Ü₃

¹⁰ idüp] olup M, Ü₃

¹¹ vech üzere] vechile M, Ü₃

¹² teşrif-i cilve-ĝâh-ı beĥâ ideceklerini işâret ve imâ buyurarak]teşrif... ideceklerine... Ü₄, - M, Ü₃

buyurarak vedâ‘ u muşâfaha ve müdâvemmet-i ism-i celâl¹ ile hatm-i meclis-i ‘âlem-i fenâ buyurup gül-bâng-i âhiresinde² rûh-ı pür-fütûh-ı ‘aliyyeleri³ biñ yüz hîlâlinde ‘urüc-i⁴ ufq-ı a‘lâ eylemişdür⁵. Âşâr-ı nazmiyyelerinden bu kıt‘a-i garrâları muqayyed-i cerâyid-i yârân-ı vefâdur.

Kıt‘a: *Zâviye-i tengnâ bâ to merâ lâ-mekân*
 Bâdiye-i lâ-mekân bi-to merâ tengnâ
 Bâ dil-i bi-dest u pâ hâk nişin-i deret
 Ber kef-i dest-i âsmân zir-i kadem büryâ^{LXXX}

DERVİŞ HASİB

İsm-i şerifleri Seyyid Muhammed ve ebnâ-yı Dârü’d-devle-i İstânbül’dan bir⁶ hânedân-ı şerret ü sâmândan olup taşîl-i envâ‘-ı ‘ulûm ve eşnâf-ı ma‘ârif-i melzûmdan şoñra Nesîb Yûsuf Dede cenâb-ı şerâfet-me‘âbları hizmet-i pür-bereketlerine vâşıl ve meţâlib-i şüriyye vü ma‘neviyyeleri sâye-i nazar-ı tecellî⁷ eşerlerinde hâşıl olup gerek seyâhat-i Mışır u Hicâz’da gerek ziyâret-i Ka‘betü’l-‘uşşâkda yek-âhenk ü yek-dil olup Sefîne-i Şâkıbiyye’de tafşil olındığı vech⁸ üzere galeyân-ı cezbe vü istigrâkları kendülerün ser-keşte-i gird-âb-ı hayret ve küh-ı şahrâda hem-pây-ı bişe⁹-nişinân-ı vahşet itmekle haylî zamân kat‘-i iltifât-ı ihvân ve dü-çar oldığı yârândan gürizân olurken işâret-i ‘inâyet-i merdân zimâm-ı¹⁰ bi-ihytiyâriñerinin cânib-i İznîk’a taqlîb buyurmalarıyla semt-i ma‘mûrelerine ‘atf-ı ‘inân¹¹ buyurup âhir Belde-i Merkûm’da ‘âzim-i cây-gâh-ı temkîn-i ‘illiyyin olmışlardır. Belîğ Nuḥbetü’l-Âşâr’da biñ yüz otuz iki senesi vefât idiler dimiş. Bu taḫdîrce Es-Seyyid (26b) Nesîb Dede cenâblarınun Sefîne-i Nefîse’de Şâkıb Dede vefâtlarını biñ yüz yigirmi altıda vâkı‘ oldı ve bir hafta mürürında Dervîş Hasîb intikâl eyledi diyü¹² yedi şeneye tevriyye-i ‘ârifâne buyurmuşlardır ki Dervîş¹³ Lebîb yedi gün muqaddem ve bunlar Nuḥbetü’l-Âşâr kavlı-i şâhihi üzre yedi sene mu‘ahḫar intikâl-i âhîret buyurmuşlardır. Eş‘âr¹⁴ şu‘le-zen-i kûlûb-ı ‘âşîkân ve hem-derd-i şikeste-dilân-ı¹⁵ sâlikândur. Ez-ân cümle¹⁶

*Gazel*¹⁷: İder âgyârı memnûn-ı mürüvvet yâr baḫtumdur
 Beni kaçd-ı helâke gânzeler der-kâr baḫtumdur

O bir necm-i siyehdür burc-i âteşden zuhûr itmiş
 Degüldür ‘ârızında hâl-i ‘anber-bâr baḫtumdur

N’ola¹⁸ meftûn olursam ol meh-i tâbân-ı bed-mihre
 Benüm her câyı sevmek ey Hasîb-i zâr baḫtumdur

Velehü ‘Aleyhi’r-raḫme:

Nümâyân hiddet-i peykân-ı müjgân tîr-i âhumda
 Kâzâ te’şîri zâhir gânze-veş şemşir-i âhumda

¹ celâl] celâle S, Ü₁, Ü₄

² âhiresinde] âhîrinde M, Ü₁, Ü₃

³ ‘aliyyeleri] ‘âlîleri M, Ü₃

⁴ ‘urüc] ‘ârıc M, Ü₃

⁵ eylemişdür] olmuşdur M, Ü₃

^{LXXX} *Kıta:*

Dar zaviye bana seninle sınırsızdır
Sınırsız çöl, sensiz bana dar
Elsiz ayaksız kalple kapına çöken toz
Göğün ayucuna onun ayağının altı hasırdır

⁶ bir] ve bir M, Ü₃

⁷ nazar-ı tecellî] nâzar u tecellî Ü₄

⁸ vech] - M, Ü₂, Ü₃

⁹ bişe] pişe Ü₁, Ü₄

¹⁰ zimâm-ı bi-ihytiyâriñerinin] zamân-ı bi-ihytiyâr-ı zimâm-ı ihtiyâriñerinin Ü₃, zimâm-ı bi-ihytiyâriñerinin Ü₄

¹¹ ‘atf-ı ‘inân] ‘atf u ‘inân Ü₁

¹² eyledi diyü] - S, Ü₂, Ü₄

¹³ Dervîş Lebîb] Dervîş Nesîb Ü₂

¹⁴ eş‘âr] eş‘âr-ı Ü₁

¹⁵ dilân-ı] dilâne-i Ü₁

¹⁶ ez-ân cümle] - Ü₂

¹⁷ gâzel] gâzel-i nâ-tamâm Ü₃

¹⁸ N’ola... zâr baḫtumdur] - Ü₂, Ü₄ (şerhte kayıtlı)

Ġam-ı ruhsâr-ı alüñla ğılâf-ı sîneden meslûl
‘İyândur âteş-i dil tîğ-i cevher-gîr-i âhumda

Fetâ mazlûmı oldum çarġ-ı bî-dâduñ¹ Ħasîbâ ben
İder te’şîr birgün kalur ammâ zir-i âhumda

Bu² kıt‘a-i dil-pezir âstâne-i Ħazret-i³ Pîr-i Destgîr⁴ kıddise sırruhu’l-münîrde vâşıl-ı merâm-ı dil ü cân ve nâ’il-i kâm-ı câvidânı olduġda⁵ ser-zede-i tab‘-ı kâmrânı olmuştur.

Kıt‘a⁶: Şakınup⁷ ‘uġb ile ta’n itme kudûm ü nâya
Gör ne te’şîr virür Ħazret-i Mevlâ nâya
Bî-tevaġkuf yeridür olsa Ħasîbâ bâ-kâm
Yüz süren ħâk-i reh-i türbe-i Mevlânâ’ya

DERVİŞ HÂFİZ⁸

Maşkat-ı re’sleri ħâk-i pâk-i Dârü’l-vilâye-i⁹ Konya¹⁰ sıynet-i ‘ani’l-âfâtı¹¹ ve’l-beliyye¹² olup Fârisî-dân u Meşnevî-ġân bir dervîş-i şâhib-‘ırfân olduġımı Latîfî merġûm teslim ider¹³. Ħattâ¹⁴ bu beytini maġâm-ı taġsinde taġrîr eylemiştür.

Beyt: Zülf-i pür-ġîn kim şabâdan ġîn seġer kâġkar ġopar
Her tarâf cân illerinde fitneler kâġkar ġopar

Ve daġı bu ġazel muġarrir-i fakîre ġâyet ġüzel¹⁵ ve zamânına nazâr ile ġaylî bî-bedel gelmiştür ki ġudemâya ġöre nev-zebânlıktur.

Ġazel: ‘İyd-i vaşluña nigâruñ beñi ġurbân eyleñ
Ben gedâyam¹⁶ ‘adem iġlîmine sultân eyleñ

Ġam-ı hecr ile ölüsem serimüñ kâsesini
Ser-i küymda sifâl-i seg-i cânân eyleñ

Üstühânımla ġonaklañ eşiġi seglerini
O bahâneyle beni küyına miġmân eyleñ

Ġözlerümden akıdup ġanlı ciger-pârelerüm
Taġ u şahrâyı tolu lâle-i dermân eyleñ

‘Aşġınuñ küncine virâne imiş cây-ı ġarâr(27a)
Ey ġam u derd dil-i Ħâfızî virân eyleñ

Târîġ-i Ħicret-i Nebeviyye’nüñ toġuz yüz elli ġudûdında pinġân-ı maġfaza-i laġd olmuştur.

DERVİŞ HAZİN

Zaġru’l-aşġâb ġutbu’l-aġtâb Sultân Dîvânî kıddise sırruhu’n-nürânî Ħazretleri’nüñ¹⁷

¹ bîdâduñ] bîdâruñ S

² Bu kıt‘a] ve bu nazm Ü₃, M; ve bu kıt‘a Ü₁

³ ġazret-i] - M, Ü₃

⁴ destgîr] - M, Ü₃

⁵ olduġda] olduġlarında M, Ü₃

⁶ kıt‘a] nazm Ü₃

⁷ şakınup] şaġınup Ü₃ (şerhdeki kayıt: zan itmek, sanmak)

⁸ Dervîş Ħâfız] Dervîş Ħâfız-ı Meşnevîġân M, Ü₃

⁹ dârü’l-vilâye-i] dârü’d-devle-i Ü₂

¹⁰ Konya] - Ü₂

¹¹ âfâtı] - Ü₂

¹² ve’l-beliyye] ve’l-beliyyede Ü₄

¹³ ider] idüp Ü₁

¹⁴ ġattâ] - M, Ü₃

¹⁵ ġüzel ve] ġüzel S

¹⁶ gedâyam] gedâyı M, Ü₃

¹⁷ Ħazretleri’nüñ] efendimüz ġazretleri’nüñ Ü₁

müntesibân-ı dergâh-ı derd-mend-penâhlarından zikri âti Dervîş¹ Şeydâ nâm şâ'ir-i be-nâmuñ perverde-i himmeti ve nazâr-kerde-i bezm-i şöbete olup سایe-i celâlet-i hürşid-pâye-i Sulţân Semâ'î'de mişâl-i zerre-i nâ-çiz maḥv-ı vücûd ve ifnâ-yı mevcûd idüp mişâl-i 'Ankâ lâ-mekân-ı Kâf-ı şöretiden bi-nişân olan² iḥvândan olmağla faḫaḫ nâm-ı nâmileri muḫayyed-i cerâyid-i nuḫûl olup eş'ârından bir beyt-i ğarrâlarını³ Sefîne-i Sâkıbiyye'de bi'l-münâsebe taḫrîr buyurmuşlardur⁴. Tafşîli budur ki evvelâ maḫmiyye-i Burûsa'da üç maḫalde Mevlevîḫâne binâ olınmışdur ki ibtidâki Sulţân Dîvânî cenâb-ı ḫaydariyyet-me'âbları teşriflerinde sâkin oldukları buḫ'a-i mübâreke bir müddet cilve-gâh-ı 'âşîkân olup ba'dehû mülûk-i vaḫt⁵ ḫânḫâh-ı merḫûmuñ⁶ piş-gâhından geçerken esb-i naḫveti lağzân⁷ ve tâc-ı 'âzâmeti sâkıḫ olmağla teşe''üm idüp mir-âḫûrını ḫânḫâh önünde ḫatle mübâderet itdigi mesmû'-ı iḫvânü's-şafâ olup her çend 'afvını recâ itdükçe 'araḫ-ı ḫamiyyeti cünbân olup Dervîş⁸ Ḥazîn-i Merḫûm ol maḫalde mevcûd olduğından

Beyt: Şanmañuz düşdi serinden tâc-ı şâh ey ehl-i râz
Kûy-ı ser-bâzân-ı Ḥaḫda eyledi ol⁹ da niyâz

beytini ḫâ'il olmuşlardur. Lâkin melik-i merḫûm iltifât¹⁰ ḫabûl itmeyüp mezbûrı piş-gâh-ı ḫânḫâhda ḫatle itmekle bâ'is-i burûdet olup âḫir işâret-i 'aliyye-i Ḥazret-i Mevlevîyye ile Câmî'-i Kebîr ittişâlindeki maḫâm-ı şâni-i Cenâb-ı Sulţân Dîvânî'de peyvest-endâz-ı ikâmet eylediler. Şoñra bâlada zikr olındığı vech üzre Cünûnî Dede Ḥazretleri el'ân cilve-gâh-ı 'arifân¹¹ u 'âşîkân olan¹² buḫ'a-i Mübâreke-i¹³ Mevlevîyye'yi iḫyâ buyurduḫda maḫâm-ı şâni daḫi terk olınmışdur.

DERVİŞ ḤÂLETİ

Ḳâf-zâde Zübdetü'l-Eş'âr'ında Şanavber-zâde ve 'Azmi-zâde Ḥâletî Çelebîlerden mâ'adâ¹⁴ bu zât-ı memdûḫü's-şifâtı daḫi taḫrîr idüp ḫarîḫa-i celîle-i Mevlevîyye'den olduğını işbât eylemiş ve bu iki maḫla'-ı ğarrâsını taḫrîr ḫılmış. Lâkin maḫla'-ı evvelden münfehim olan 'Azîz-i Mezbûruñ ḫayliden ḫaylî şâ'ir-i zôr-âver olup meslek-i şî'r ü inşâda kerr ü ferrine 'alâmetdür.

Maḫla': Ser-i kûyında ḫalup¹⁵ murğ-ı dil-i nâlânım
Eve geldükçe gönülsüz gelürem sulţânım(27b)

Velehüm¹⁶: Destâruñ ile ruḫlaruñ ey gül-bin-i ümîd
Üç dâne güldür ikisi sürḫ u biri sefid

Ve¹⁷ târiḫ-i intikâlleri biñ on iki senesinde olup ḫattâ Kesbî nâm şâ'irüñ söylediği mışra'dur¹⁸.

Târiḫ¹⁹: Âh Dervîş Ḥâletî gitdi²⁰

DERVİŞ ḤİLMİ

Nâm-ı nâmileri 'Abdullâh meskeni Ḳâsım Paşa olup ḫarîb-i 'aşrumuzda ḫuzât zümresinden iken muḫibbân-ı mesâlik-i Mevlevîyye'den Ḥanefî Muştâfâ Efendî vesâ'irleriyle ülfeti kendüyi gird-âb-ı

¹ dervîş] -M, Ü₃

² olan] - M, Ü₃

³ ğarrâlarını] ğarrâları M, Ü₃

⁴ buyurmuşlardur] buyurulmuşdur M, Ü₃

⁵ mülûk-i vaḫt] mülk-i vaḫt M, Ü₃

⁶ merḫûmuñ] mezbûruñ Ü₂

⁷ lağzân ve] luğazide Ü₂

⁸ Dervîş Ḥazîn-i merḫûm] Dervîş-i Merḫûm Ü₂, Dervîş Ḥazîn M, Ü₃

⁹ ol da] evvelde Ü₂

¹⁰ iltifât ḫabûl itmeyüp] iltifât ve ḫabûl itmeyüp Ü₄

¹¹ 'arifân] 'arifâne Ü₁

¹² olan] olup M, - Ü₁

¹³ mübâreke-i Mevlevîyye'yi] - M, Ü₃

¹⁴ mâ'adâ] başḫa M, Ü₃

¹⁵ ḫalup] ḫalır Ü₃ (şerhde)

¹⁶ Velehüm] diğér M, Ü₃

¹⁷ ve] - Ü₃

¹⁸ mışra'dur] mışra'-ı M, Ü₃

¹⁹ târiḫ] târiḫdür M, - Ü₄

²⁰ gitdi] göçdi Ü₄ (şerhde ise; geçdi 1012)

'aşk u maḥabbete düşürüp ol 'aşrda Kâsım Paşa Hânkâhı'nda mesned-nişân-i irşâd 'Arab-zâde 'Alî Dede hizmet ü irâdetlerine şitâbân olup nice zamân kâri-i kürsi-i Meşnevîleri ve gûş-dâr-ı irşâd-ı ma'nevîleri olarak güzârende-i evkât olmuşlardır. Eş'âr-ı bedî'ü'l-âşârı pâk u munakkaḥ olup hattâ¹ Fenni'nün Sâhil-nâme'sine ser-â-pâ nazîresi vardır. Kerâmetlü Dede Efendimiz rivâyet² buyururlar ki kendilerle³ hem-dem olan ihvân-ı zamânımızdan telâkki-kerdemizdür ki Sâhil-nâme-i Fenni'ye nazar itmeksizin nazîre söyledüm dimiş. Sebebi⁴ su'âl olunduḡda Fenni-i⁵ merḥûm'la ṭabî'atlarımız muḥâlifdür. Tevârüd itmeyeceğimi⁶ bilürem diyü cevâb virmişler. Fi'l-ḥaḳîka merḳûmla aşlâ tevârüdları yokdur. Lâkin bu rütbe ṭabî'at-şinâsî ve suḥan-dânî ki ḡâyetle⁷ ḳuşvâ ve nazar olınsa bedîhe-gûluk meslegine sülûkları hüveydâdur. Sâhil-nâme'lerinden Fındıklı vaşfında söyledükleri beyt-i ḡarrâlarıdır.

Beyt: Kıırılır üstine 'uşşâk o gözi bādâmuñ
Zer-i maḥbûb ile Fındıklı'ya çek al kâmuñ

Ve Ṭarabyâ medḥinde buyurdukları maẓmûn-ı bâlâlarıdır.

Beyt: Biz Hicâz eylesek 'uşşâka o şeh-nâz eyler
Uymaz âhengine erbâb-ı Ṭarabyâ neyler

Kezâlik ekşer-i eş'âr ve aḡleb-i ḡüftârları ḥöş-âyende vü laṭîfdür. Biñ yüz seksen senesi Ḳudüs-i Şerîf ve 'Arabistân câniblerine 'atf-ı 'inân-ı seyâḥat idüp yine⁸ sene-i mezbûrda cânib-i Rûm'a eşnâ-i 'avdetlerinde sefine içre vefât idüp ḡarîḳ-ı deryâ-yı bi-pâyân-ı rahmet-i Raḥmân olmuşlardır.

DERVİŞ ḤABİBİ

Nâm-ı⁹ Ḥabîb ve zâtı Boşnavî'dür. Şafâyî kavli üzre evâ'il-i ḥâlinde İstânbûl'a gelüp ṭarîḳ-i hidâyet-i refîḳ-i Mevleviyye'ye sülûk itmekle fuẓalâ-yı ihvândan telemmüz ü taḥşîl-i ṭarz-ı şî'r ü inşâ idüp lâkin eş'ârı ve eş'ârındaki elfâz-ı ḡarâbet-medârı kendüye¹⁰ maḥşûş olup hattâ müretteb Dîvân-ı 'acîbü'l-'unvânı zurefâ-i a'sâr¹¹ beyninde meşhûr ve bu iki beyt eş'âr-ı mezbûrdan meşhûrdur.

Beyt¹²:(28a) Eyâ tekrem idi düşmet kalensuvârı der-şumet
Yelheve yelheve ey şuh münbitü'l-hüştâd¹³

Velehû: Emerred¹⁴ eşkür ammâ güzün ezteki fitesi
Her şeb-rengi cânâ ḳati firenk fitesi

'Aşrında ba'z-ı yârân¹⁵ eş'ârına i'tirâz¹⁶ ile nigerân olup birâder bu lafzuñ ma'nâsı nedür didiklerinde sultânüm 'âlem-i ma'nâdan bize ancaḳ lafz virilmişdür. Ma'nâ ḳaydında olmañ diyü¹⁷ cevâb virdiḡi beyne'l-ihvân meşhûrdur. Vâḳı'â mezbûrda bir miḳdar sevdâ-zedelik¹⁸ âşârı¹⁹ be-dîdâr ve evzâ' u eṭvâr u eş'ârı ḥande-âver²⁰ olup ol 'aşruñ zurefâsından geçinürdi. Biñ elli ḥudûdında terk-i

¹ hattâ] - M, Ü₃

² rivâyet] - M, Ü₃

³ kendilerle] kendileriyle M, Ü₃

⁴ sebebi] - Ü₂, keyfiyeti Ü₄

⁵ fenni-i] - M, Ü₃

⁶ itmeyeceğimi] itmeyeceğini Ü₄

⁷ ḡâyetle] ḡâyet Ü₄

⁸ yine] ve yine Ü₃, - Ü₄

⁹ nâm-ı Ḥabîb ve zâtı Boşnavî'dür] nâm-ı nâmîleri Ḥabîbî zâtı Boşnavî'dür M, Ü₃

¹⁰ kendüye] kendine M, Ü₃

¹¹ a'sâr] 'aşrî M, Ü₃, 'aşr Ü₂

¹² beyt] - Ü₂

¹³ Bu ve bundan sonraki beyitın anlamı yoktur, lafza dayalı beyitlerdir.

¹⁴ Emerred... firenk fitesi] - Ü₂

¹⁵ yârân] yârânı M, Ü₃

¹⁶ i'tirâz ile] çeşm-i i'tirâz ile M, Ü₃

¹⁷ diyü] diyü diyü Ü₁

¹⁸ sevdâzedelik] sevdâzedeniñ M, Ü₃

¹⁹ âşârı] - Ü₁

²⁰ ḥande-âver] ḥande-fermâ Ü₄

suhre-gâh-1¹ ‘âlem-i fenâ itmişdür². Şafâyî Merhûm bu beyt âsarındandır diyü tahtır itmişdür.

Beyt: Mevce-i nûr-ı çîn-i zülf-i dü-tâ
 Murğ-ı dil şaydına³ duzağ olmuş

Lâkin Şeyhî Zeyl⁴de terceme-i ahvâlini irâd idüp bu beytlerini⁵ pek kem degüldür dimişdür⁶.

Beyt: Binâ-yı cısr-gerdün dest-i kudretle kırılmışdur
 Sipihrüñ haymesi cüy-i fenâ üzre urılmışdur

ĤĀFİZ MANĀSTIRĪ

Nâmı Ebû Bekir olup Rûm ilinde Manâstır nâm kaşabadan ser-zede-i ahfâd-ı vüzerâdan ve⁷ aşhâb-ı mâl ü câhdan iken cezbe-i hidâyet-i Pîr kendüsin bî-zâr-ı devlet-i şürî ve tâlib-i ‘izzet-i ma‘nevî idüp ser-nihâde-i dergâh-ı şevket-penâh-ı Mevlevî olmuşdur. Lâkin etvâr-ı ‘acîb⁸ ve reftâr-ı garîbi bâlâda mezkûr Dervîş Ĥabîbî’ye qarîb olup merhûm gibi bî-ma‘nâ kelâm-ı mevzûn söylerdi.

Beyt: Bî-reng olur reng-i maħabbet ile rengin
 Gerçi görünür zâhir-i ahvâli diger-gün

mü’eddâsınca kâlenderâne-edâ ve rindâne-nümâ oldığı ba‘zı ihvân-ı şüret-i bünyâna⁹ irâş-ı nefret idüp ekşer naķşına işâret ve ‘adem-i hürmetine¹⁰ şehâdet iderlerdi. Lâkin

Rubâ‘î: *Ber mâ raķam-ı ĥatâ peresti ĥemehest*
 Bed-nâmî-yi ‘aşķ u şür-i mesti ĥemehest
 Ey düst çü ez zemâne maķşud toyî
 Cây-i gile nîst çun to ĥesti ĥemehest^{LXXXI}

mazmûnınca erbâb-ı maħv u fenânuñ ahvâli rütbe-i vuķûfdan bâlâ olup

Beyt: *Porsîd yeki ki ‘âşıkî çîst*
 Goftem ki çu men şevî be dâni^{LXXXII}

‘unvân-ı kat‘î’l-bürhânı bu müdde‘âya¹¹ cevâb-ı müskitdür. Ĥuşûşâ ‘Azîz-î Mütercemün işâret-i kemâl ve ‘âlâmet-i hâlidür ki vefâtından şeş rüz muķaddem beyne‘l-ihvân bu fakir-i nâ-tüvâne¹² ĥande-künân ve suhre-şümârân olarak ĥitâb idüp¹³ vaţan-ı aşlıyemize gidecegüm. Lâkin bu lafz-ı târiĥ-i hicretüm vâķı‘ oldı diyüp¹⁴

Beyt¹⁵: Kendi târiĥ-i zehâbum söyledüm
 Şaķlabânî gitdi dergehden didüm

¹ suhre-gâh-ı] secde-gâh-ı Ü₂

² itmişdür] itmiş S

³ şaydına] beste Ü₃, -S

⁴ Zeyl‘de] Zeylinde Ü₃, M

⁵ beytlerini] beyti M, Ü₃, beytleri Ü₂

⁶ dimişdür] -S, Ü₁

⁷ ve aşhâb-ı mâl u câhdan] -S, M, Ü₁, Ü₂, Ü₃

⁸ ‘acîb ve reftâr-ı garîbi] ‘acibe ve reftâr-ı garîbesi Ü₄

⁹ bünyâna] binâne Ü₂

¹⁰ hürmetine] hürmete M, Ü₃

^{LXXXI} Rubai:

Bizim hata yapmamız hep mümkündür

Aşķın adımızı kötöye çıkarması ve sarhoşluk coşķusu hep vardır.

Ey sevgili zamaneden maksat sen olduğun için

Şikayete yer yok, sen olduğun için herkes vardır

^{LXXXII} Beyt:

Biri, aşıklık nedir diye sordu

Dedim, benim gibi olduğunda bilirsin

¹¹ müdde‘âya] ma‘nâya M, Ü₃

¹² nâ-tüvâne] nâ-tüvân-ı Ü₁

¹³ idüp] olarak M, Ü₃

¹⁴ diyüp] diyüp bu Ü₄

¹⁵ beyt] târiĥ-i beyt M, Ü₃

Ta‘bîr-i ‘acîbi hânde-âver-i huzzâr ve gûyâ seyâhat-ı cānib-i diyâr idecekler zann olunup (28b)nâ-gâh şeş rûz mürûrında ‘âzîm-i vaţan-ı ‘adem¹ olmişlardır. Hattâ fakîrûn nazm itdigüm fıkrâ-i târihleri² li‘mü‘ellifihî³ t-teberrük zeyl-i menkabe-i ‘âlîlerine kayd olındı.

Li‘mü‘ellifihî³: Mevlevî Hâfız Manâstırlı Dede
Kim Ebû Bekr idi nâmı dünyede

Evveliyâtı idi evlād-ı mîr
Akrabâsıydı nice mîr ü vezîr

Mâyesinde⁴ ‘aşk-ı ‘irfân var idi
Gönli gözi ‘aşk ile bî-dâr idi

‘Âkıbet⁵ ol feyz idüp birgün zuhûr
‘Aklıñ aldı itdi mest-i bî-şu‘ûr

Bakmayup māl ü menāl ü devlete
İltifât itmedi⁶ şân u ‘izzete

Râh-ı Mevlânâ’ya ikrâr eyledi
Terk-i māl ü mülk ü i‘kâr⁷ eyledi

Câm-ı nāmûsı idüp işkest-i ‘aşk
Düşdi bezm-i Mevlevî’ye mest-i ‘aşk

Meskeni⁸ oldu harâbât-ı fenâ
Varlıguñ ifnâ idüp buldı beķâ

Bir kâlander ‘aşık-ı şeydâ idi
Sîne-çâk-i ‘aşk-ı Mevlânâ idi

Olmadı bir lahza maḥmûr-ı sivâ
Câm-ı vahdet ser-ḥoşıydı dâ’imâ

Ol kadar maḥv-ı melâmet oldu kim
Hesti-i mevḥûmını itdi ‘adım

Bir ‘acâyib tarz-ı ḥâşşı var idi
Gâyet ile ḥâlini şaklar idi

Ḥûb-güftâr u latîfe-güydı
Bü’l-‘aceb eṭvâr⁹ u ḥandân-rüydı

İstese olup riyānuñ mücidi
Hem bulandururdu ḥâliş¹⁰ mülḥidi

Ṭavr-ı sehl-i münteni‘den müctemi‘
Bir mu‘ammâ idi fetḥi mümteni‘

¹ ‘adem] aṣlî-i ‘adem M, Ü₃

² târihleri] târiḥe M, Ü₃

³ li‘mü‘ellifihî] li‘mü‘ellifihî’l-fakîr Ü₂

⁴ Mâyesinde... mest-i bî-şu‘âr] - S, M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

⁵ ‘Âkıbet...bî-şu‘ûr] -M, Ü₃, Ü₄

⁶ itmedi] itmezdi M, Ü₃

⁷ i‘kâr] ‘aḳar Ü₃, a‘kâr Ü₄

⁸ Meskeni... buldı beķâ] - S, M, Ü₂, Ü₃

⁹ eṭvâr u] eṭvâr Ü₂

¹⁰ ḥâliş] nice M, Ü₃

Dâ'imâ bî-ķayd-ı fikr-i neng ü nâm
Rüz¹ Şeb mustaĝraķ-ı Őürb-i müdâm²

Bir zamân pervâz idüp 'âlemleri
Dehr de ta'dâd olunmaz demleri

Ķulle Ķapusına geldi nâ-ĝehân
Durdı ol matbaĝda da ĝaylî zamân

Hazret-i Ğâlib Efendî merd-i râh
İtdi âĝir aña tekbîr-i külâh

Sâkin oldı hücrede ammâ yine
Hem-dem-i peymâne vü Şahbâ yine

Kimse bilmez ehl-i derdüñ ĝâlini
Zâhiren yolsuz Şanur âmâlini

Gerçi ĝoŐ reftârdur zühd ü Őalâĝ
BaŐkadur ammâ yine ĝâl-i felâĝ

Herkesüñ ĝaĝkıyla bir bâzârı var
'AŐıķuñ derd-i dîl-i nâ-ĉarı var

Kimseye ta'n eyleme Esrâr sen
Kendiñi fikr eyle ey nâ-ĉâr sen

Ta'n iderdi ekser³-i iĝvân aña
Dîrler idi mülĝid-i devrân aña

Altı ĝün ĝalmıŐ vefâtına meĝer
Otururduķ geldi ol Őâĝib-ĝaber

Didi kim 'azm-i diyâr itsem gerek
El-vedâ'a gelmiŐem bî-rayb ü Çek

Őandılar iĝvân ki ol merd-i fenâ
Ĝidecek Şehr-i Manâstır'dan yaña

Kim bilür 'ârif işâret eylese
Kendi ĝâline beşâret eylese

Maĝrem-i merdân yine merdândur
Sırr-ı ĝaķ nâ-maĝrem-i her-cândur(29a)

İtdi⁴ bu Şüretle tekrâr ol velî
Fevtine dâ'ir nice keş-i celi

Lîk cümle mudĝıkât-ı müstetir
Şüretâ bir ĝîl ü ĝâle münĝaŐır

Döndi hem târîĝ-i fevtin⁵ söyledi
Őaķlabânî gitdi dergehden didi

Nâ-ĝehân Şeş rüz ĝeĉdikde o zât
Fevt olup itdi vedâ'-ı Şeş-cihât

¹ rüz Şeb] rüz u Şeb M, Ü₃, Ü₄

² Őürb-i müdâm] mest-i müdâm M

³ ekser] ekserî Ü₁, Ü₁

⁴ itdi] eyledi Ü₂

⁵ fevtin] fevtüñ Ü₁

Ol zamânda bildi ihvân-ı vefâ
Kim ne semte gidecekmiş ol¹ Hümâ

Didiler cümle çeküp gül-bāng-i Hū
Kaddese’llāhü te’ālā sırrahū

ḤĀFİZ DEDE

Nāmı Muhammed olup maḥmiyye-i Edirne’den zuhūr ve Kömürçi-zāde şöhretiyle meşhūr² ol diyârda hōş-h̄ân u nükte-dānlık ile müte’ārif iken kendülerün silsile-i ‘aşk³ keşân-ber-keşân Dede⁴ ‘Ömer Semâhat⁵ Hazretleri’nün şifa-hâne-i terbiyyelerine cez̄b idüp nice zamân hizmet-i pür-bereketlerinde evkât-güzār ve cezbe-i zā’ide ile müstağrak-ı hayret-i didār olarak gāh ribât-ı Mevleviyye-i Edirne’de karar ve gāh hāvānık-ı sâ’ire-i etrâfda bi’l-müsâfere geşt ü güzār iderek âhırü’l-emr Güzelhişâr’da vâkı‘ Zâviye-i Mevleviyye’ye şeyh olup el’ân Ḥānķāh-ı Merķüm’da çille-güzin-i küşe-i inzivâ ve seccâde-nişin-i hücre-i hüdādurlar. Eş’âr-ı hüceste-âşârları ‘ārifâne ve güftâr-ı ma’ārif-medârları ‘āşikâne olup faķire hediyye buyurdıkları iki ‘aded kıt’a-i zibâları taḥrîr olındı.

Kıt’a-i Der-Vaşf-ı Dürre-i Beyzâ-i Mevleviyye:
Evvel-i evvel-i ‘âlem der-i Mevlânâ’dur
Aḥir-i aḥir-i Âdem der-i Mevlânâ’dur
Mazhar-ı cem’-i şu’un dâ’ir-i ‘arş-ı a’zam
Mücid-i mevc dem-â-dem dürr-i Mevlânâ’dur

Velehüm: *Fe fî külli huṭvetin lenâ zilletü’l-ķademi*
İrḥam lenâ yâ Ra’ûfu bi zâtike’l-ķidemi

Künnâ fehūmen ve efķaren ve ma’dūmen
Feci’nâ ile’l-âlemi’n-nāsūti mine’l-’ademi^{LXXXIII}

ḤARFÜ’L-ḤĀ’

ḤİZİR PAŞA

Süleymân Şāh-ı Germiyānî tābe şerāhu ve ce’ale’l-cennetü meşvāhu Ḥazretleri’nün naḥl-i⁶ naḥilleri olup ol şāh-ı sa’âdet-penāh u bā-intibāhuñ dā’ire-i ‘inābet-i Sultān Veleđi’ye intisāb-ı⁷ kāmile ve maḥabbet-i tāmmesi olmağla devlet-i izdivāc-ı Ḥazret-i Muṭāhhara Sultān-ı ‘Aliyyetü’ş-şānla kāmran-ı her dü-cihān olmağla Ḥızır Paşa gibi bir serv-i ser-sebz-i Bōstān-ı Mevleviyān gülşen-i Al-i Germiyān’da neşv ü nemā ve selātin-i devlet-i mezbūr’uñ hānedān-ı celilü’l-’unvān-ı Ḥudāvendigār-ı⁸(29b) ekbere⁹ intisāb u intimāları ḥasretü’l-mülūku’z-zamān ve maḥsūd-ı cümle-i ümerā-yı Rūm u Yūnān olmuşdur. Hikāyet olunur ki ol şeh-zāde-i şiddiki-nijād henüz milād¹⁰ buyurdıkları rüz-ı firūzda Ḥazret-i Ḥızır-ı cāvidān ‘Aleyhi’t-taḥiyyeti mine’r-Raḥmān cenāb-ı nübūvvet-me’ābları āşķar olup şeh-zāde-i Müşārun-ileyhi āğuş-ı dāyeden aḥz ve verā-yı perde-i ğaybe ḥirām buyurmağla çend rüz cüst¹¹ u cūdan soñra Karaḥişâr’da Maķām-ı Ḥızriyye¹² şöhretiyle müte’ārif Kulle-i Cebel’de bir şir-māde mişāl-i dāye der-āğuş-ı hizmet eylemiş bulunup ve henüz tıfl-ı heft-rūze iken yek-sāle miķdārı

¹ ol hümâ] o hümâ S, Ü₂

² meşhūr] meşhūr olup M, Ü₃

³ ‘aşk keşân-ber-keşân] ‘aşk u miḥnet keşân ber keşân M, Ü₃

⁴ Dede] - M, Ü₃

⁵ Semâhat] Semâhat Dede M, Ü₃

^{LXXXIII} *Velehüm:*

Her adımızda bir ayak sürçmesi vardır. Ezeli zatın hürmetine ya Rauf bize merhamet eyle.

Biz birer mefhum ve fikir halinde idik ve hiçdik. Yokluktan bu varlık âlemine geldik.

⁶ Naḥl-i naḥilleri] necl-i necilleri M, Ü₃, Ü₄

⁷ intisāb-ı] nişbet-i M, Ü₃

⁸ Ḥudāvendigār-ı] Ḥudāvendigāre M, Ü₃

⁹ ekbere] - M, Ü₃

¹⁰ milād] tevellüd M, Ü₃

¹¹ cüst u cūdan] cüst cūdan Ü₄

¹² Ḥızriyye] Ḥızır M, Ü₃

kendülerinde inbisât-ı şüriyye¹ vü ma'neviyye müşâhede olunmağla ol peygamber-i mükerreremûn kâdem-i ekremlerinde oldukları âşkâr ve nâm-ı Hızır² la be-nâm olup²

Beyt: *Zi âsmân âyedîn baht ne ez 'âlem-i hâk*
Kâr-i iqbâl-i sitâreest ne kâr-i bâzû^{LXXXIV}

mü'eddâsınca câmi'-i devleteyn-i zâhir u bâtın ve mecma'u'l-bahreyn-i devlet ü kerâmet olup devlet-i Selçûkiyye'den teşrifât-ı tûğ u 'âlem ve tekrimât-ı seyf ü kâlem ile mü'eyyed ve Qaraşâr ve Kütâhiyye muzâfatlarında hırâset-i re'âyâ ve himâyet-i berâyâ huşûşâ ol havâliden 'Alî Şîr Germiyânî'nün bida'-ı seyyi'esini def ile müsteşnâ olmuşlardır. Bu³ cümle 'uluvv-i şân u sümüvv mekânlarına

Beyt⁴: *Husrevân kıble-i hâcât-ı du âyend velî*
Şebebeş bendegi-yi hazret-i dervîşân est^{LXXXV}

mazmûnınca⁵ ekşer evkât-ı 'aliyyeleri müzâkere-i seyr ü sülûk-ı eslâf-ı⁶ kirâm ve müşâhabe-i 'urefâ'-i⁷ fuğarâ-i zevi'l-ihtirâma⁸ maşrûf olup huşûşâ meslek-i şî'r u inşâda vâşıl-ı rütbe-i⁹ isnâ ve el'ân Mecâmi'-i Nefîse'de Fârisî güftârları mevcûd u muqayyeddür¹⁰. Ez-ân cümle¹¹

Gazel¹²: *'Âşıkân ber deret âşüfte ve sergerdânend*
Ne zî to rüy piçend u ne sergerdânend

Rûz u şeb fikr-i ruḥ u zülf-i to dârend be ser
Gerçi zi endiçe-i to bî ser u bî sâmânend

Ân du cādū-yı siyeh hırka vü mihrâb-nişîn
Veh çi hançerkeş u merdum-koş u hünrizânend

Merdumân piş-i ruḥetbâ ḥor u meh key nigerend
Kâr ezînsân ne konend ehl-i nazâr-ı kânsânend

Dembedem eşk zî moĵgânem ezânest revân
Tâ be zir-i kâdemet gevher u dūr eşânend

Heves-i Hızr hemînest ki ez hâk-i deret
Heme 'ömreş zû diĵer heme rûzeş anend^{LXXXVI}

¹ şüriyye vü ma'neviyye] şürî vü ma'nevî M, Ü₃

² olup] olup M, Ü₃, Ü₄

LXXXIV

Beyt:

Bu baht (talih) yerden değil gökten geliyor
Bilek işi değil yıldızın ikbalinin işi (bu)

³ bu cümle] ve bu cümle M, Ü₃

⁴ Farsça beyt] - Ü₂

LXXXV

Beyt:

Padişahlar dua hacetlerinin kıblesidirler, ancak
(Bunun) nedeni dervişlerin huzuruna kulluktur.

⁵ Mazmûnınca] - Ü₂

⁶ eslâf-ı] - Ü₂, Ü₄

⁷ 'urefâ u] 'urefâ Ü₁

⁸ ihtirâma] ihtirâm S, Ü₂

⁹ rütbe-i] meretebe-i M, Ü₃

¹⁰ muqayyeddür] muqayyed u mestûrdur Ü₄

¹¹ ez-ân cümle] - Ü₂

¹² Farsça gazel] - S, bu gazelin sadece son beyti Ü₂'de mevcuttur.

LXXXVI

Gazel:

Âşıklar kapında perişan ve başları dönmüştür

Ne senden yüz çevirirler, ne de vazgeçerler

Gece gündüz kafalarında senin yüzünün ve zülfünün düşüncesi vardır.

Gerçi seni düşünmekten başsız ve yurtsuz kalmışlardır.

*Beyt: Mâ ki genc-i gevher-i yem in mâh u câh
Mâr u şemşir-i tılsım-i hâk-i mâst^{LXXXVII}*

Tarih-i intikâleri yediyüz elli hilâlide olduğu Kütüb-i Tevârih-i Eslâf’da işâret olunmuşdur¹.

ḤUSREV ÇELEBİ EFENDİ

Kâzi Paşa Cenâb-ı Velâyet-nişâblarınun maḫsûd-ı âferîniş-i ten ü cânı ve Ḥusrev-i taht-ı baht-ı kâmrânî² olup Cenâb-ı Çelebi Cemâl tecellî-hâne-i ‘âlem-i şuhûda intikâl buyurduklarında bi’l-intikâl serîr-a’lâ-yı hilâfet-i³ ‘uzmâya⁴ iclâs olunup⁵ ve dâ’ire-i devletleri reşk-âver-i küberâ-yı zamân ve ‘uluvv-i şân u şevketleri havşala-şikâf-ı Ḥusrevân-ı devrân olup hattâ Sultân Bayezîd-i Şânî tâbe şerâhu Ḥazretleri’nün evâ’il-i saltanatları olmağla ba’zı ḥussâd-ı bed-nihâd igfâliyle Çelebî-i Müşârun-ileyh ile (30a) beynlerinde nev’an küdürer vukû’ı

Ve lâ-yehıku’l-mekrû’s-seyyi’ü illâ bi-ehlihi^{LXXXVIII}

âyet-i kerîmesi maẓmûn-ı latîfince müfsidân-ı merḫûmine⁶ râci‘ ve âkreb-i zamânda ser-â-pâ müdemmir-i ḳahr ü celâlleri olduğundan pâdişâh-ı bâ-intibâh âgâh olup bi’l-küllîyye⁷ dil-beste-i şive-i maḫabbetleri ve cümle ‘uzemâ-i devlet ve küberâ-i millet müntesib-i dâ’ire-i inâbetleri olmuşdur. Ve daḫi Sultân Selîm ‘Aleyhi’r-raḫmeti’r-raḫîm birâderleri Şehzâde-i Bâyezîd Ḥân leşker-keş-i⁸ tuğyan olduğu zamânda Konya piş-gâhında şaf-keş-i harb u kıtâl oldukları rûz-ı firûzda teveccüh-i⁹ himmet-i Ḥazret-i Çelebî-i Mütercem ile fark-ı kubbe-i hazrâ-yı Mevlevîyye’den ‘âlem-keş-i ‘ayyûk olan dūd-ı celâl-âlūd-ı leşker-i Bâyezîd Ḥân merḫûmı târmâr-ı ḳahr¹⁰ u demâr itdiği¹¹ cümle-i cüyüş-ı deryâ-ḥurüş Selîm Ḥânî’nün meşhûdı olup ve nice¹² nice ḫavârîk-ı müşâhedesi ol pâdişâh-ı ‘âlî-câha bâ’iş-i intibâh olmağla ser-dâde-i zânû-yı inâbetleri ve ‘araḳıyye-püş-ı dest-i ‘inâyetleri olup şadâḳat-ı tämme ile derûn-ı âstân-ı kerübî-i âşyânda icrâ-yı şadırvân ve ittîşâlinde binâ-yı câmi‘-i refî‘u’l-benânla¹³ muvaffâk olmuşlardır¹⁴. Ve daḫi Cennet-mekân Sultân Süleymân Ḥân ‘Aleyhi’r-raḫmeti ve’l-ḡufrân eşnâ-i sefer-i ‘Irâḳıyye’lerinde çend rûz finâ-i Konya’da darb-ı ḫıyâm-ârâm idüp cümle ricâl-i devlet ve ‘uzemâ-i saltanatlarıyla rûy-mâl-i türbe-i¹⁵ felek-rütbe-i Ḥudâvendigâr-ı Ekber ve ziyâret-i meclis-i semâ’ ve tezkîr-i Meşnevî-i Ma’nevî’de kendülerine mün’akis olan aḫvâl-i ḡarîbe ve esrâr-ı ‘acîbe mürîş-i ‘alâḳa-i tämme-i Çelebî-i ‘allâme olup bi-muḫâbâ ser-nihâde-i zânû-yı maḫabbet ve sikke-püş-

*O kara hırkalı ve mihrapta oturan iki büyücü
Vah nasıl da hançer çekip insanları öldürür ve kan dökerler*

*İnsanlar senin yüzünün yanında güneşe ve aya nasıl bakabilirler
Böyle bir işi yapmazlar, nazar ehli öyledir çünkü.*

*Her an kirpiklerinden yaşların boşanması
Ayaklarının altına mücevher ve inci saçmak içindir*

*Hızır’ın hevesi, sürekli olarak kapının toprağından
Bütün ömür boyu ayrılmamaktır.*

LXXXVII

*Beyt:
Biz ki bu yerin deniz incisinin hazinesiyiz
Toprağımız da bu hazinenin tılsımlı kılıç ve yılanıdır.*

¹ olmuşdur] olmuşdur rahmetu’l-lâhi ‘aleyh Ü₂

² baht-ı kâmrânı] tahtgâh-ı kâmrânı M, Ü₃

³ hilâfet-i] hilâfete M, Ü₃

⁴ ‘uzmâya] - M, Ü₃

⁵ olunup] olunur Ü₂, Ü₄

^{LXXXVIII} Halbuki fena bir kuruntu, ancak sahibinin başına geçer Fâtır S./43.

⁶ Merḫûmine] mezbûrâna M, Ü₃

⁷ bi’l-küllîyye] bi’l-küllîyye: Heves Hızır hemînest ki ez-hâk-derd / Heme ‘ömr-reş zerd ü ger heme rûzeş ânend (Ömrü sona ermiş, günü bitmek üzere olsa da Hızır’ın arzusu dâima dert toprağındadır.) M.

⁸ leşker-keş-i] leşker M, Ü₃

⁹ teveccüh-i] teveccüh ü M, Ü₃

¹⁰ ḳahr u mâr] ḳahr-ı demâr M, Ü₃

¹¹ itdiği] eylediği M, Ü₃

¹² nice nice] nice zamân M, Ü₃

¹³ benânla] bünyâne Ü₄

¹⁴ olmuşlardır] olmuşdur Ü₄

¹⁵ türbe-i] terbiyye-i Ü₁

ı tekbr̄-i ‘inâbetleri olmağla¹ hâlâ ibâdet-gâh-ı ihvânü’s-şafâ olan Mescid-i Şerîf’i ihyâ ve medrese-i Veleđi’yi tecdîd ü ta’mîr idüp Meşnevî-h’ân Maḥmûd Dede Ḥazretleri’ne Menâkıb-ı Celîle-i Dede Aḥmed Eflâkî’nün² terceme olunması³ istid’â⁴ itmekle mes’ûllerine himmet buyurulup el’ân beyne’l-ihvân yâdgâr-ı Menâkıb-ı Türkiyye-i Pîr-i celîlî’l-‘unvân ol pâdişâh-ı maḥabbet-penâhuñ tetimme-i maḥabbeti ve bakıyye-i şadâkati olmuştur. Ve⁵ Sefer-i Merḳûm’dan feth u zaferle taḥt-ı ‘âlî-baḥtına rucû’ ve cülûslarını⁶ müteşekkiren envâ’-ı hedâyâ vü nüzûr ile taraf-ı Çelebî-i Müşârun-ileyh çend nefer irsâl olup ḥuzûr-ı istiğnâ-mevfûrlarına taḳdim olunduğda ḥabbe-i vâhidesini kabûl buyurmayup fuḳarâ vü dervîşâna taḳsim ve bākisini yine⁷ meşârîf-ı maḥbah-ı ‘âmîre-i ḥanḳâha ‘ilâve için ‘Aşçı⁸ Dede’ye teslim olunduğına reşûlân-ı mezkûrîñ⁹ hedâyâ-yı pâdişâhiyi¹⁰ ‘adem-i kabûlle mübahât buyurdılar. Kıyâs ile ve taḳsim-i fuḳarâda isrâf-ı dervîşân¹¹ faḳr-ı pişe-gân daḥi nüzûr-ı vâfire ile tebdîl-i faḳra¹² istiğnâ itdiler¹³. Ḥâḫıra-i nâbe-câsıyla tâbi’-i¹⁴ semt-i televvün oldukları ‘aks-endâz-ı mir’ât-ı zâmir-i mükâsefe-semîrleri (30b) olmağla meclis-i semâ’da merḳûmlara¹⁵ ‘atf-ı nigâh-ı tenbîh buyurup bu¹⁶ iki kıt’a-i ğarrâyı inşâd buyurdılar. İnest¹⁷:

Kıt’a¹⁸: *Mâ ḥusrev-i devrân u gedâ-yı reh-i yârîm*
 Be rehzen mülk-i ḥîred u kişver-i ârim
 Ez ni’met eger perde bordî serkârîm
 Liken be dil u dîde be coz yâr ne dârim ^{LXXXIX}

Velehü¹⁹ ḳuddise sırruhu:

Dervîşem u teşvîş-i dil u cân nedârem
Der cân u dil endîşe-i sâmân ne dârem
Ser ta be ḳadem devletem ‘amma ki çu ḥusrev
Der ser heves-i in u ğam-ı ân ne dârem ^{XC}

Ḥademe-i²⁰ mezbûrîñ bu kıt’a-i²¹ ğarrâların mefḥûmından mazhar-ı devlet-i maḥabbet²²- intibâh olmağın her biri dâ’ire-i irâdet ü ‘inâbetlerinde bir küleh-dâr-ı Ḥusrevî ve bir tâc-dâr-ı maḥabbet-i Mevlevî oldığı taraf-ı şehin-şâh-ı ğerdûn-câha ‘aks itdükde kemâl-i niyâz u ibtihâlde bu beyt-i ğarrâyı taḥrîr ve ḥuzûr-ı ‘Azîz-i Müşârun-ileyh’e irsâl eylemişlerdür.

¹ olmağla] - Ü₂

² Eflâkî’nün] Eflâkî Ü₂

³ olunması] olunmasını M, Ü₃

⁴ istid’â] iltimâs M, Ü₃

⁵ ve sefer-i] şafer-i M, Ü₃

⁶ cülûslarını] cülûslarında Ü₄, cülûslarına M, Ü₂, Ü₃

⁷ yine] daḥi M, Ü₃

⁸ ‘Aşçı Dede’ye] ‘Aşçıbaşı Dede’ye M, Ü₃

⁹ mezkûrîñ] mezkûrân M, Ü₃

¹⁰ pâdişâhiyi ‘adem] pâdişâhi ‘adem-i M, Ü₃

¹¹ dervîşân] dervîşân ve M, Ü₁, Ü₃

¹² faḳra istiğnâ] fuḳarâ vü istiğnâ Ü₁, faḳr u istiğnâ Ü₃

¹³ itdiler] eylediler M, Ü₃

¹⁴ tâbi’-i] dervîşân-ı tâbi’-i Ü₂

¹⁵ merḳûmlara] - Ü₃

¹⁶ bu iki kıt’a-i] bu iki rubâ’î-i M, Ü₃

¹⁷ İnest] - Ü₂

¹⁸ kıt’a] rubâ’î M, Ü₃

¹⁹ Velehü: ^{LXXXIX} *Kıta:*

Biz zamanın padişahı ve yar yolunun dilencisiyiz
Yol kesene akıl mülkü ve ar ülkesiyiz
Eğer nimetten perdeyi kaldırdıysan işin başındayız
Fakat gönül ve göz için yardan başka birşeyimiz yok

¹⁹ Velehü ḳuddise sırruhu] - Ü₃, ve diğeri kıt’a Ü₂

^{XC} *Velehü:*

Dervîşim ben, kalp ve can kaygım yok
Canımda ve kalbimde yurt düşüncesi yok
Baştan ayağā devletim, ama padişah gibi
Başımda şunun bunun hevesi, onun bunun üzüntüsü yok

²⁰ ḥademe-i] ḥizme-i S, Ü₂

²¹ kıt’a-i ğarrâların] rubâ’îlerün M, Ü₃

²² maḥabbet] - M, Ü₃

Beyt-i Sultân Süleymân 'Aleyhi'r-raḥme:
 Peyk-nâme¹ olıcaḳ behre-ver-i yümn-i eşer
 Bu Muḥibbi daḫi ḳalmaz ola bi-ḫüsn-i nazār

Vâkı'â ol pâdişâh-ı ma'ârif-penâh nisbet-i Mevleviyye'si ḫasebiyle şî'r ü inşâda daḫi ḳat'-ı pâye-i üstâdiyyet² idüp eş'âr-ı muḥibbâne ve güftâr-ı şâdıkânesi el'ân mecâmi'-zîb-i devrân olup³ ḫâşşaten⁴ feyz-ı enzâr-ı 'urefâ-i⁵ Mevleviyye'den taḫşîl itdügine şî'r-i 'âşîḳânesi⁶ şâhid olmağın teberrüken bu gazelleri taḫrîr olındı.

Ġazel: İhtiyâr-ı faḳr iden dergâh-ı eyvân istemez
 Zâr-ı ğamdan özge hergiz kendüye nân istemez
 Şol ki istiğnâ seririnde⁷ oturdu şâh-veş
 Ser-te-ser olmağı heft iḳlîme sultân istemez
 Sînesine her kim açdı tâze dâğ u⁸ kesdi na'1
 Lâleye ḳılmaz nazār seyr-i gülistân istemez
 Ol kim 'aşḳ ehlidür olur küy⁹-ı dilberde muḳîm
 Eyleyüp divânelik ḫâğ u beyâbân istemez
 Ey Muḥibbî yâr elinden bir ḳadeḫ nûş eyleyen
 ḫîzr elinden ger olursa âb-ı ḫayvân istemez

Ve daḫi Çelebî-i Müşâruḫ-ileyh ḳuddîse Rûhuhü ḫazretleri'nün raḫt-keş-i cânib-i taḫt-gâh-ı¹⁰ 'ılliyyîn olduḳları Kütüb-i Tevâriḫ-i 'Osmâniyyede taḫrîr olındığı vech üzre evâḫir-i devrân-ı¹¹ Sultân Süleymânî'de¹² olup naḫl-i¹³ naḫîlleri ve ve câ-nişin-i cemîlleri Çelebî Ferruḫ cenâb-ı necâbet-nişâblarınun ser-zede-i ḫab'-ı bâlâları¹⁴ olan merşiyeye-i¹⁵ ğarrâlarıdır ki ḫüsn-i ḫâtîme-i menḳabe-i ḫusrevâneleri ḳılınmışdır.(31a)

Merşiyeye: ḫusrev ü devrân-ı sırr-ı Mevlevî
 İtdi 'azm-i taḫt-gâh-ı ma'nevî

Terk idüp şoḫbet-¹⁶serâ-yı şeş-derî
 Türbe-i ceddinde oldı münzevî

Âşâr-ı celîle ve eş'âr-ı cemîlelerinden dest-res olduğumuz bu bir¹⁷ ğazel-i ra'nâ ve¹⁸ iki ḳıḫ'a-ı¹⁹ ğarrâdur²⁰.

Ġazel: Ḳible-i rüy-ı niyâz-ı cân-ı Âdemdür göñül
 Maḳşad-ı şaḫrâ-i nür-dân-ı dü-'âlemdür göñül

¹ peyk-nâme] nîk-nâm Ü₂

² üstâdiyyet] üstâziyyet M, Ü₃

³ olup ḫâşşa-i feyz-i enzâr-ı 'urefâ-i Mevleviyye'den taḫşîl itdügine şî'r-i] - Ü₂, Ü₄

⁴ ḫâşşatan] ḫâşşa-i S

⁵ 'urefâ-i] - M, Ü₃

⁶ 'âşîḳânesi şâhid] - Ü₂, Ü₄

⁷ seririnde oturdu] serinde otururdu Ü₁, seririne oturdu Ü₂, Ü₄

⁸ dâğ u kesdi na'1] dâğ kesdi na'1 Ü₄, şâze dâğ u Ü₁, dâğ kendi la'1 Ü₂

⁹ küy] gör M

¹⁰ taḫt-gâh] - Ü₃

¹¹ devrân] devr M, Ü₃

¹² Süleymânî'de] Süleymân'da Ü₂, Ü₄

¹³ naḫl-i naḫîlleri] necî-i necîlleri M, Ü₃, Ü₄

¹⁴ bâlâları] vâlâları M, Ü₃

¹⁵ merşiyeye-i ğarrâlarıdır] merşiyeleridir M, Ü₃

¹⁶ şoḫbet] şaḫn-ı Ü₂, şîḫḫat Ü₄

¹⁷ bir] - Ü₂

¹⁸ ve iki ḳıḫ'a-i] - Ü₂

¹⁹ ḳıḫ'a-i] ḳıḫ'alarıdır M, Ü₃

²⁰ ğarrâdur] - M, Ü₂

Rûy-püş-i¹ ‘izzet olmuşdur süveydâ kadrine
Rûy-i ma’nide velî ‘arş-ı mu‘azzamdur gönül

‘İşbî‘în-i luṭf u kâhruñ gūyiyâ ḳalbidür ol
Rif‘at-i taḳlīb-i ḥikmetle mükerrermdür gönül

Sırr-ı her²-şâḥib-zamānuñ dest-i ḥall ü ‘aḳdine
Vefḳ-ı ḡavşiyet³-nihāde la‘l-i ḥātemdür gönül

Def‘-i jengār-ı men ü mā eyleyelden Ḥusrevā
Mazhar-ı feyz-ı cemāl-i ism-i⁴ a‘zāmdur gönül

Ve⁵ bu kıṭ‘a-i pāk daḡi ser-zede-i evşāf-ı ḳalb-i tāb-nākleridür.

Ḳıṭ‘a⁶: Ḳalbdür⁷ gūyende-i bezm-i eṣer
Parmāḡıyla oynadur ḡaḳḳā lebi
‘İşbî‘îniyle⁸ virelden taḳviyet
Perde itmişdür aña Ḥaḳ ḳālebi

Velehū⁹ ḳuddise sırruhu:

¹⁰ *Men kāne lehū ṣe‘nun yestenkiḑü ‘an ṣeynin*
Fe‘l-ye‘ti ‘alā zeynin fī-ḥıdmeti Mevlānā
Men kāne lehū ‘aynun yestev‘ibūhū ḡaynün
Fe‘l-ye‘ti ‘alā zeynin ‘an ḳurbeti Mevlānā^{XCI}

ḤİZİR BEG

Âḥfād-ı kirām-ı Emîr ‘Âlim-i kebîrden olup Ebu‘l-Fetḥi ve‘l-meḡāzî Sultān Muḡammed Ḥān Ḡāzî tābe şerāhu ḡazretlerinüñ belde-i ‘azîme-i Ḳoştantıniyye şāneḡa‘llāhü ‘anı‘l-beliyyeyi fetḥ u teşḥir itdüklerinde ṭaraf-ı cenāb-ı rüḡāniyye-i Mevleviyye‘den¹¹ ‘Aziz-i Mütercem‘ün ḳāziyyü‘l-ḳuzāt olmaları işāret-i ‘alıyyesi şudür itmekle kendüleri daḡi bi-ḡasebi‘l-me‘müriyye¹² ḳabül buyurup ‘ulūm-ı resmîyye ve ma‘ârif-i ledünniyyede şadr-nişîn-i kemāl oldukları Şaḳāyık ve Tezākir-i Sā‘ire¹³ ve Tevāriḡ-ı Vāfirede kirāren ü mirāren beyān olinmaḡla ṭayy-i sicill taḑşil olinmişdur.

Şaḳīb Dede Ḥazretleri Sefîne-i Nefîse‘lerinde taḑşil-i aḡvāllerinden ictināb-ı şüriyye buyurup nisbet-i kemāl-i cedd-i ekmellerini bu ‘ibāre-i cāmī‘a ile müşbit¹⁴ buyururlar¹⁵. Ḳāziyyü‘l-ḳuzāt olduḡda meşāyih-ı ‘aşrları zāhir-ḡāllerin teḡallüf-i¹⁶ ṭarīḳa-i eslāf-ı zevi‘l-iḡtirāma ḡaml eyledükleri ‘aks-endāz-ı mir‘āt-ı zāmāyir-nümāları olinca

¹ püş-ı] püş S

² sırr-ı her] her şer-i Ü₃

³ ḡavşiyet] seliş M, Ü₃

⁴ ism-i] - Ü₄

⁵ ve bu kıṭ‘a-i pāk daḡi serzede-i evşāf-ı ḳalb-i tābnākleridür] Ü₂

⁶ kıṭ‘a] - Ü₂

⁷ Ḳalbdür... ḡaḳḳā lebi] -Ü₂

⁸ ‘İşbî‘îniyle... ḡaḳ ḳālebi] - Ü₂

⁹ Velehū ḳuddise Şırrahū] - M, Ü₂

¹⁰ Farsça beyit] - Ü₂

^{XCI} *Velehū Ḳuddise sırruhu:*

Kimin ki utanacak bir hali vardır, gelsin Mevlana'nın hizmetinde müzeyyen olsun

Kimin gözünü duman bürümüşse ve hakikati göremiyorsa, Mevlānā'nın yakınına gelsin. Ona yakın olmakla müzeyyen olsun.

¹¹ Mevleviyye‘den] Mevlevi‘den M, Ü₃

¹² me‘müriyye] me‘müriyyeye M, me‘mürine Ü₄

¹³ sā‘ire] sā‘irede Ü₄

¹⁴ müşbit] sebt M, Ü₄

¹⁵ buyururlar] buyururlar ki M, Ü₃

¹⁶ teḡallüf] - M, Ü₃

*Kazâ-i mâ taklîd-i kazâst ve rızâ-i kazâ
Kemâl-i nefis-i râziye ve şime-i marziye-i uşul-i mâziye est^{XCII}*

(31b) Fâtiha-i Şerîfe'siyle meşâm-ı munşifân-ı bî-merâyı mu'a'ttar ve dimâg-ı muta'aşşibân-ı hûd-ârâyı mükedder itmişdür. İntehâ kelâmuhû. Ve daği hâme-i siyeh-câme-i şî'r ü inşaları ser-çeşme-i âb-ı hayât-ı ma'nâ olup muta'a'ttışân-ı maḥabbetlerini dem-be-dem ırvâda Hızr-ı hayâtla hem-pâ ve meslek-i şâh-râh-ı suḥanda sebz-i bî-i'câz-nümâ olup el'ân cerâyid-i fuzalâ ve defâtir-i 'urefâda mestûr u meşhûr olmağla bu mecmû'a-i bî-bahâ-i fakîrânede¹ çend-suḥan-ı ra'nâları berg-i sebz-i dervîşânemüz olmağla iktifâ olındı.

Müstezâd²: Yâ men meleke'l-inşe bi luḫfi'l-melekât

*Fi hüsni şifât
Harrekte cenûnî bi-fünûni'l-harekât
Yâ cennetü zâtî*

*El 'arîzu ve'l-hâlü ve aşdâgûke ḥaffet
Etrâfe muḥayyâk
Ve'l-cennetü keyfe'h-tecebet bî's-şevvâti
Min külli cihât*

*În zâka 'ale'l-vüs'i 'ibârâtu lisânı
Lâ 'ibrete fihâ
Fi'l-kalbi nükâtün kütibeḫ bi'l-'aberât
Taḫki nekebâti*

*Ḳad sâle 'alâ bâbıke enhâru dumû'î
Leylen ve nehârâ
Fe'r-raḫmü 'ale's-sâ'îli üli'l-ḥasenât
Yevme'l-'araşât*

*Kerrir 'idete'l-vaşli vaşluhâ bi-hilâfîn
Fe'l-va'dü kefanî
Ve's-şabbu yerâ lezzetehû fi'l-galevât
Min zikri Furât*

*Lev merre 'alâ türbetî min cismike zıllün
Yâ münise rūḫi
Ḥayyâke mine'l-ḳabri 'izâmî ve rufât
Min ba'di vefâtî*

*Fi ḫaṭṭî izâ neḳale min fiḫî mişâlün
Yaḫkîke bi-luṫfîn
Men şaribe'l-Hızra ravâ fi'z-zulumât
Min 'ayni hayât^{XCIII}*

^{XCII} Kazamız kazanın taklidi, kazanın rızasıyla nefis-i râziyenin olgunluğu ve geçmiş esasların hoşnutluğunun tabiatıdır.

¹ Fakîrânede] fakîrâneye M, Ü₃

² Müstezâd] gâzel Ü₂

^{XCIII} Müstezâd:

*Ey güzel sıfatlar hâlindeki kuvveleri ile insanlara malik olan (Allah)!
Ey zatının Cenneti olan! Muhtelif hareketlerinle coşkunluğumu coşturdun.
Zülflerin, yanakların ve benin senin güzel yüzünü süslemektedir.
Cennet nasıl da şehevi arzularla her taraftan perde perde kuşatılmış...
Senin güzelliğin karşısında lisanım ifadeden aciz kalırsa bunda şaşılacak şey yoktur.
Gönülde dertlerimi dile getiren, gözyaşlarıyla yazılmış nice nükteler vardır.
Gözyaşlarımın ırmakları gece gündüz kapında akmada...
Arasat günü isteyene rahmet etmek ihsanların en güzeli...
Defalarca vuslat vaadi ver bana... Vaadinde durmasan da senin bana vaadin yeterlidir.
Gözü yaşlı âşık, susuz çöllerde Fırat'ın adını anmakla lezzet bulur.
Ey ruhumun neşesi! Eğer senin cisminden benim kabrimin üzerine gölge düşerse kabrimden, çürümüş kemiklerim seni selamlar.*

Ġazel: Kıl lâle şöhetini ki çâğındadır daĥi
 Var gül müsâfirine ki bâğındadır¹ daĥi

Gül leşkeri haberlerini lâleden işit
 Kim şimdi geldi tozu ayağındadır daĥi

Virmiş şabâ² benefşeye peygâm-ı zülf-i yâr
 Ol 'izzetüñ hevâsı damâğındadır daĥi

Ey bülbül âh-ı serd ile bād-ı ĥazân gibi
 Gül göncesine degme budâğındadır daĥi

Âb-ı ĥayât-ı ĥüsnini zulmât kapladı
 Ĥızri henüz yâr sürâğındadır daĥi

Velehüm³ Bi'l-Fârisiyye:

'Aşķ rā bîrûn zi heftâd u du millet ĥâletîst
Der miyân-ı cem' u kisret 'âşîķân rā ĥalvetîst⁴
Sâ'atî der hicr-i zulfeş çun şeb-i men sâlhâ
Sâlhâ-yı vaşl-i ķadreş hemçû 'ömrem sâ'atîst^{XCIV}

(32a) Velehüm⁵ Bi'l-'Arabiyye:

Le ķad zâde'l-hevâ fi'l-bu'di beynî⁶
Ve beyne'l-beyni bu'de'l-meşriķayni^{XCIV}

ĤUDÂYİ DEDE

Nâm-ı nâmîleri Şâlih'dür. Pederleri diyâr-ı Menteşâ'da Muğla kaşabasından⁷ bir 'âlim ü⁸ 'âbid merd-i ġazî olup ol eşnâda Rûmîli kâfiristân ve selâtin-i piş-ķademân-ı⁹ 'Osmâniyân meşġul-i ġazavât-ı ehl-i küfr ü tuġyân olduğundan bunlar cânib-i ġaybdan ġazâyâ me'mûr olan ricâlu'llâhdan olmaġla ġâh ġazâ ve ġâh Ĥacc-ı Şerîf'le sâlik-i mesâlik-i¹⁰ 'ibâdât-ı Ĥudâ iken bir def'a sefer-i Ĥicâz 'avdetinde diyâr-ı Mışr'a karîb ehîbbâ-i¹¹ 'Arab'dan bir kâfir ķaryesine uğrayup ve ser-kerdelerinden birinüñ ĥanesinde beytütet ve ġunüde-i ĥ'âb-ı râĥat oldukları ĥâlde nâ-ġâh şülûs-i âĥîr-i leykle şâĥib-i ĥânenüñ duĥter-i hidâyet-aĥteri olan duşîze-i gül-endâm kendüsin ĥ'âb-ı şîrinden bi-dâr idüp müsâfir Müslimân mısın diyü su'âl anlar daĥi i'lân-ı kelime-i lâ'ilâhe illa'llâh Muĥammedü'r-Resûlu'llâh ile cevâp virince ol duĥter-i nik-aĥter imdi Müslimân iseñ şimdi Resûl-i Ekrem Şalla'llâhü 'Aleyhi ve sellem Ĥazretleri baña vâķı'amda telķin-i dîn-i Muĥammedî buyurdılar. Beni alur bu kâfiristândan ĥalâş idersin ve illâ ferdâ-yı ķiyâmetde dest-i men ve dâmen-i tü diyince ġazî-i Müşârun-ileyh mâder u peder ve ķavm u kabîlesi âġâh olduğda bunlara sû-i ķaşd ideceklerini mütefeķkir olmayup müteveķkilen 'ala'llâh ol Züleyĥâ-yı ĥüsn ü 'işmeti Mışr'a getirince hezâr meşâķķatlar çeküp tekrâr taraf-ı Peyġamberi¹² 'Aleyhi ve âlihi ve sellemden tenbîh ile 'aķd-i nikâĥ eyleyüp Ĥudâyî¹³ Dede

Letafette sana benzeyen birisi zikredilmiş olsa, o bana yeter...

Çünkü Hızır'la âb-ı ĥayat içen, karanlıkta da olsa ĥayat pınarından kana kana içmiştir.

¹ Bâğındadır daĥi] bâğında daĥi S

² şabâ] - Ü₁

³ Velehüm Bi'l-Fârisiyye] velehü M, Ü₃, - Ü₂

⁴ Birinci ve ikinci beyitler] - Ü₂

^{XCIV} Fârisiyye:

Aşķın, yetmiş iki millet dışında bir durumu vardır

Topluluk ve çokluk içinde aşîķlar halvettedir

Bir saat, senin zülfünden ayrı, benim gecem gibi yıllar sürer

Kadrinin vuslat yıllarıysa ömrüm gibi bir saat gibidir (kadardır).

⁵ Velehüm Bi'l-'Arabiyye] velehü M, - Ü₂

⁶ Bu beyit]- Ü₂

^{XCIV} Arabiyye:

Andolsun ki seninle benim aramdaki uzaklık doğu ile batı arasındaki kadar olsa da sevgim yine ziyâdeleşir.

⁷ kaşabasında] kaşabasından M, Ü₁

⁸ ve 'âbid] ve bir 'âbid M, Ü₃

⁹ piş-ķademân-ı] - Ü₂

¹⁰ mesâlik-i] meslek-i M

¹¹ ehîbbâ-yı 'Arab'dan] iĥyâ-yı 'Arab'dan S, M, ecnâs-ı 'Arab'dan Ü₂

¹² peyġamberi] peyġamber M, Ü₃

¹³ Ĥudâyî Dede tevellüd eylemişlerdür] Ĥudâyî Dede 985 senesinde tevellüd eylemişlerdür Ü₃

tevellüd¹ eylemişlerdür ki nev-bâve-i böstân-ı Hudâyî² olan Şâhidî Dede Gülşen-i Esrâr nâm te'lîfinde³ bu kıışşaları tafşil buyurup dirler⁴ ki

*Nazm:*⁵ *Çu dohter geşt menkûh u ceddem*
Hodâyî âmed ez-işân be 'âlem
Hodâyî çun ki bâ dâd-i hodâ zâd
Be geşt u şâd u Sâlih nâm u dâd^{XCVI}

Ve Hâzret-i Hudâyî tıfl-ı⁶ hejdeh-mâhe iken vâlideleri vefât idüp kitâb-ı merkûmda tafşil olındığı vech⁷ üzre pederleri daği bi-każâ'illâhi te'âlâ⁸ giriftâr-ı zindân-ı mışr-ı Kâhire olup iki⁹ seneye qarîb pederleriyle zindânda gâh ta'allüm-i Qur'an ve gâh giriftâr-ı belâ-yı gûn-â-gûn-ı devrân olmışlardur ki¹⁰ tafşili mücib-i melâl olmağın tayy olındı. Ahırü'l-emr pederleri alup Muğla'ya getürüp Seyyid Kemâl hizmetine teslim idüp kendüler daği teslim-i ruh eylemişlerdir¹¹.

Ve Daği: Seyyid Kemâl Hâzretleri Burûsa'da medfûn olan Emir Sultân (32b)kuddise sırruhu Hâzretleri'nün h'âher-zâdesi ve kendüler ile Buğârâ'dan berâber Rûm'a teşrif iden şürefâ'-i ricâlü'llâhdan bir zât-ı şâhibü'l-makâmât¹² olmağla keşf ü kerâmâtı havâlî-gir-i eţraf ve hânkâh-ı sa'âdeti melce-i e'izze-i eşraf idi. Ve Hudâyî Dede'yi kendülere veled-i ma'nevî ittihaz idüp ta'lîm-i envâ'-ı 'ulûm-ı dîniyye vü ledünniyyeden şoñra tarîk-ı Mevleviyye'ye sülûklarını emr idüp anlar daği ol eţrafda mevcûd olan pirân-ı Mevleviyye'den ahz-ı tarîkat¹³ husûşâ Emir 'Alim kuddise sırruhu Hâzretleri'ne¹⁴ telemmüz ve bereket-i hizmetlerini taşşil idüp ve Hâzret-i Sultân 'Abâ-puş şoñbetleriyle be-kâm ve ba'dehû diyâr-ı 'Irâk u 'Acem'e seyâhat ve nice nice küberâ-i dîn ve 'uzamâ-i âyin¹⁵ ile muşâhabet iderek ahırü'l-emr İslâmbol'a¹⁶ teşrif eyleyüp şadr-ı sa'id¹⁷ u şehid Mağmûd Paşâ-yı Velî meclisine dâhil olup Vezir-i Mümâ-ileyh dil-rübûde-i kemâlât-ı 'ilmiyye vü 'ameliyyeleri olmağla kendülerin Ebu'l-Feth Muhammed Han huzûrına ta'rif u şenâ eyledükde Hâzret-i Ebu'l-Feth daği¹⁸ müşerref-i didâr-ı kerâmetleri ve müstefiz-i şoñbet-i pür-bereketleri olmağla mes'ûl-i¹⁹ hâtırları su'âl²⁰ olındukda Hâzret-i²¹ Seyyid Kemâl kuddise sırruhu'nuñ Muğla'da medfûn oldukları türbe-i şerîfe kendülere²² zâviye-i Mevleviyye olmağ üzre ihsân olunmağ recâ²³ itmeleriyle bi-lâ-te'hîr berât-ı 'âlî-şân-ı şehin-şâhî inşâ ve²⁴ ba'zı evkâf ziyâdesiyle i'tâ olunup ilâ-âhîrî'l-'ömr ol cây-ı behişt-âsâda nakl-i Meşnevî ve²⁵ ders-i ma'nevî ve te'lîf-i²⁶ resâ'il-i hağâyîk-muhtevî iderek sekiz yüz seksen beş târihinde sinn-i şerîfleri toksânî mütecâviz²⁷ vefât eylemişlerdür. Bu gazelleriyle hâtîme-i zikr-i

¹ tevellüd eylemişlerdür ki nev-bâve-i böstân-ı] -Ü₂, Ü₄

² Hudâyî olan Şâhidî Dede] - Ü₂

³ te'lîfinde] te'lîflerinde M, Ü₃

⁴ dirler ki] didiler ki M, Ü₃

⁵ nazm] kıt'a Ü₂, Meşnevî Ü₃

^{XCVI} Nazm:

Kız, atama nikahlanınca
Onlardan âleme bir efendi geldi
O efendi, Allah'ın adaletiyle doğduğu için
O mutlu oldu ve ona Salih adını verdi

⁶ tıfl-ı hejdeh mâhe] tıfl-ı mâhe Ü₁, M, Ü₃

⁷ vech] - M, Ü₃

⁸ te'âlâ] -S, Ü₁, Ü₃

⁹ iki seneye qarîb] iki sene miğdârı M, Ü₃

¹⁰ ki] - Ü₃

¹¹ eylemişlerdür] itmişlerdür M, Ü₃

¹² şâhibü'l-makâmât] şâhib-i makâmât M, Ü₃

¹³ ahz-ı tarîkat] ahz-ı tarîkat idüp M, Ü₃, ahz-ı tarîk Ü₄

¹⁴ hâzretlerine] hâzretlerinden M, Ü₃, Ü₄

¹⁵ 'uzamâ-yı âyin] 'uzamâ-yı ma'arif-i âyin M, Ü₃

¹⁶ İslâmbol'a] İstânbül'a M, Ü₃, Ü₄

¹⁷ sa'id u şehid] sa'id teşhid M, Ü₃

¹⁸ daği] - M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

¹⁹ mes'ûl] - Ü₂

²⁰ su'âl] istifşâr M, Ü₃

²¹ hâzret-i] - M, Ü₃

²² kendülere] kendilerine M, Ü₃

²³ recâ itmeleriyle] recâsında bulunmağla M, Ü₃

²⁴ inşâ ve] inşâd M, Ü₃, Ü₄

²⁵ ve ders-i ma'nevî] ders-i ma'nevî S

²⁶ te'lîf-i resâ'il-i] - M, Ü₃

²⁷ mütecâviz] mütecâviz olduğu halde M, Ü₃

celîlleri¹ kıldı.

- Ġazel: Ey dil iŧterseñ eger kâmil ola noħŧânuñ
Sikkesi² altına gir Ĥâzret-i Mevlânânuñ
- Ĥâħ-i dergâhını iksîr bil ol³ zâtuñ kim
Ġill ü ħışdan arınup ħâlîŧ ola îmânuñ
- Şıdħ ile sâlik olan râh-ı Celâlü'd-dîn'e
Şübhesiz vâŧıl olur raĥmetine Raĥmânuñ
- Meŧnevî'den işidüp cümle kelâmu'llâhı
Bilür esrârını künhiyle ħamu eşyânuñ
- Nây parmaħ ile yol gösterüp irŧâd eyler
Neydüĝin sırr-ı semâ'in bize ol sultânunuñ
- Vîrseler bir ħavline zerre ħadar meyl itmez
Ĥâfdan Ĥâfa deĝin saltanatın dünyânuñ
- Şevħ-ı ŧemsiyle Ĥudâyî göĝe çıħsa n'ola süz
Zerre-i ħâħ-i rehisin ħamu dervîŧânuñ
- Velehüm: Cân cefâlardan eger ĝam-ĝin ola ŧâd olmasun
Dil belâlardan ħarâb olursa âbâd olmasun
- 'Aŧŧa baĝlandı ĝöñül benden çeküp el n'eyleyem
Bende çün râzî olur bendinden⁴ âzâd olmasun(33a)
- ŧormazam esrâr-ı 'aŧŧın⁵ müŧkilinden zâhîde
Çünkü ŧâkird olmamiŧ bu fende üstâd olmasun
- 'Aŧŧ içinde ħâmdur dirmiŧ benümçün müdde'i
Yanayın⁶ bi'llâĥ ħâħħumda yavuz⁷ ad olmasun
- Ey Ĥudâyî çünkü itdün 'azm-i ŧchristân-ı 'aŧŧ
Ĥün-ı dilden özge bu yolda saña zâd olmasun
- Velehü⁸: Nefsi ĝöz yaşına ĝarħ it aĝlayup Yaĥyâ gibi
Sen de Fir'avn'un helâk it Ĥâzret-i Mûsâ gibi
- Bir ta'alluħ riŧtesin baĝlayacak yer var mıdur
'Alemlî ĝözden geçürseñ sözin 'İsâ gibi
- Ehl-i Ĥâħħa dil ucuyla âŧinâlık eyleseñ
Kendüye çekmek muħadderdür seni deryâ gibi
- 'Âŧi olma istikâmetden 'aŧâ al destüñe
Üstine toĝrulduĝınca nefis-i ejderhâ gibi
- Başını ŧeb ħırħasına çekdiĝiyçün her seĥer
Ġörinür ceyb-i ufuħdan ĝün yed-i beyzâ gibi

¹ celîlleri] cemîlleri Ü₃, Ü₄

² sikkesi altına gir] secdegâh it eşigin M, Ü₃

³ ol zâtuñ kim] ol ŧâhuñ kim M, ola zâtuñ kim Ü₂

⁴ bendinden] bend neden olmasun Ü₃, bendden Ü₄, benden Ü₂

⁵ 'aŧŧın] 'aŧŧı Ü₂

⁶ yanayın] yanayum M, Ü₂, Ü₃

⁷ yâvuz ad] yâvuz dâd S, Ü₁

⁸ Bu ĝazel] - S, Ü₁, Ü₂, Ü₄

Ma'rifet ırmaqları hikmet-i peygâri aqmağa
Çak çak itmek gerekseñ sineñi şahra gibi

Şemme-i 'aşk ile kılsañ cismüñi zâr u nizâr
Olıcak penbeyle şaklarlar seni ayvâ gibi

Hep ilâhî dimeye kaşd it Hudâyî şî'rüñi
Hazret-i 'Attar u Şemsü'd-din ü Mevlânâ gibi

ĤĀLİŞ AĤMED DEDE

Hazret-i Şakıb-ı mezkûrû'l-menâkıbuñ ferzend-i ercmen ve hayru'l-ḥalef-i¹ dil-pesendleri olup
'unfuvân-ı şebâblarında

'Arabiyye: Fe evvelü mâ yekünü'l-leysü şiblün ve evvelü tal'ati'l-bedri'l-hilâli^{xcvii}

mü'eddâsınca nâşiyye-i isti'dâdlarında pertev-i mihr ü² zekâ hemçü mihr-i zekâ şa'sa'a-perdâz kılup
'ârifân³ ve nür-efgen-i 'uyun-ı aşıkân olup muḳaddemât-ı 'ulümü nesh-i mütedâvileye varınca cenâb-ı
vâlid-i⁴ mâcidlerinden telemmüz ü istikşâ ve menâzil⁵ ü ma'ârif-i Mevleviyye'de ḥüsn-i nazar-ı
kimyâ-eşerleri berekâtiyle vâsıl-ı derece-i aşâ olup pederleri aqibinde ki biñ yüz kırık sekiz târiḥinde⁶
ḥânkâh-ı Ergüniyye'de istiḥlâf olunup meşgûl-i irşâd-ı erbâb-ı isti'dâd olmuşlardır. Ḥaḳḳâ ki ma'ârif-i
külliye vü cüz'iyye ve meṭâlib-i dîniyye vü ledünniyyede nazîrleri nâ-yâb ve qarib zamânda mâ-bihi'l-
iftihâr-ı⁷ fuḳarâ vü aḥbâb olup 'âlim u fâzıl ve müteverri' u şâ'ir ve lebîb ü edîb ve faḳîh⁸ u zâhid her
veḥ ile müstecmi' ḥaşâ'il-i müstahsene ve maḫzar-ı ekmel-i⁹ celâl ü cemâl-i Hazret-i Pîr-i vâcibu't-
tevḳîr ḳaddesena'l-lâhü bi-sırrıhi'l-münîr¹⁰ olmak üzere meşḫûr-ı beyne'l-iḥvân bir zât-ı 'adîmu'l-
akrân idiler. Kırık beş seneden mütecâviz mesned-ârâ-yı¹¹ meşḫat-ı seriyye vü şüriyye olup¹² biñ yüz
toḳsân bir senesi ḥudûdında intikâl-i dâr-ı beḳâ buyurmuşlar. Ḥattâ Dede Efendimiz cenâb-ı ma'ârif-
nişâblarınñ ser-zede-i gencine-i ṭab'ları¹³ olan târiḥ-i gevher-bahânüñ çend beyti¹⁴ inşâ olunur.

Târiḥ: Ḥâliş Aḫmed Dede ol kâmil-i Şakıb-zâde
Ḳıldı bu mesnedi çil sâlden efzün me'men

Pûte-i 'aşḳda¹⁵ ḳâl eyledi cism-i şâfin
Pederinden olup iksir-i nazar-tâb-efgen

Nuḳre-i ḳalbi¹⁶ 'alâyıḳla degüldi maḡşuş
Kân-ı iḫsândı¹⁷ 'irfândı ma'den ma'den

Şeş-cihetden gelür âvâz-ı te'essüf¹⁸ Ġâlib
Naḳd-i Ḥâliş gibi Aḫmed Dede çıḳdı elden

¹ halef-i] halefleri Ü₃

^{xcvii} Arabiyye:

Arslanın küçüğü yavru arslandır. Ayn ilki de hilaldir.

² ü zekâ] zekâ M, Ü₂, Ü₃

³ 'ârifân] 'ârifâne Ü₁

⁴ vâlid-i] veled-i M, Ü₃

⁵ menâzil ü ma'ârif-i Mevleviyye'de] menâzil-i ma'ârif-i Mevleviyye'de M, Ü₃, menâzil ü ma'ârif-i Mevleviyye'ye Ü₄

⁶ târiḥinde] târiḥidür Ü₁, Ü₃

⁷ mâ-bihi'l-iftihâr-ı] mâyei'l-iftihâr Ü₂

⁸ faḳîh] fakir M, Ü₃

⁹ ekmel-i] ikmâl-i Ü₂, kemâl-i M, Ü₃

¹⁰ bi-sırrıhi'l-münîr] bi-sırrıhi Ü₂, Ü₄

¹¹ mesned-ârâ-yı] dâd u diḫ S, Ü₁, - Ü₄

¹² olup] idüp Ü₄

¹³ ṭab'ları] ṭabî'atları Ü₃, Ü₄

¹⁴ beyti inşâ olunur] beyti inşâ olındı M, Ü₃, beyti şebt ü imlâ olunur Ü₄

¹⁵ Pûte-i 'aşḳda... nazar-tâb efken] - Ü₂

¹⁶ Nuḳre-i ḳalbi... ma'den ma'den] - Ü₂

¹⁷ iḫsândı 'irfândı] iḫsân idi 'irfân idi Ü₃, iḫsân ider 'irfân ider M

¹⁸ âvâz-ı te'essüf] âvâz-ı târiḥ Ü₂

Hâlişü'l-'ayârlarından¹ bu ğazel-i hōş-reftâr ve bu kıt'a-i gevher-nişârlar² şebt-kerde-i cerâyid-i âşârdur.

- Kıt'a: Mevlevîler şubha dek şeb zinde-dâr olmağdadur³
Giryе vü sūzişle maḥviyyetleri hep ma'nevî
Maḥv ider şem'î fitil-i 'aşk ile sūzân idüp(33b)
Oldığıyçün şu'lesi şekl-i külâh-ı Mevlevî
- Ġazel: Gören küyında cūş-i mevc-i giryem yem kıyâs eyler
O gül-ruḥsâr ise mânend-i şeb-nem nem kıyâs eyler
- Eger zehr olsa nūş eyler raķībūñ şundığı cāmı
Ben aña âb-ı ḥayvân daḥi virsem sem kıyâs eyler
- Dil istib'âd ider ol deñlu neyl-i devlet-i vaşlı⁴
Eger râm olsa ol âhū-yı maḥrem rem kıyâs eyler
- Ġam-ı la'lî ile ḥūn-âbe-i pâş-ı miḥnet olduğça
Sirişk-i çeşmümi seyr iden âdem dem kıyâs eyler
- Senūñ her bir sözūñ bir gevher-i sencidedür Hâliş
Velî keĵ⁵-tab' olan yârân-ı ebkem kem kıyâs eyler

ḤİZİR ḤANDİ DEDE

Ġezire-i Kıbrıs'da Lefkoşe nâm maḥalden⁶ zuhūr idüp Siyâhî Dede cenâb-ı ḥılâfet-me'âblarına intimâ ile dâḥil-i gürüh-ı pür-şüküh-ı fuķarâ olup 'Aziz-i Müşârun-ileyh diyâr-ı⁷ Mışr'a teşriflerinde bunları ba'zı meşâliḥ-i şüriyye tanzîmi için İslâmbol'a⁸ tesyîr buyurmışlardı. Ġalaṭa Dergâhı'nda bir müddet ikâmet idüp ba'dehū Şâķıb Dede Ḥazretleri'nüñ tercemelerinde sebķat eylediği⁹ vech üzre¹⁰ Müneccimbaşı Aḥmed Dede ma'ıyyetleriyle

Beyt: *Meçma'-ı nûreş cūş-i şâf gevher hâ be hem*
Mişevêd ḥorşid çun peyvend-i aḥterhâ behem ^{xcviii}

Ol seb'a-i seyyâre-i 'âlem-i ma'nâ inzimâm-ı nazar-ı şems-i ḥaķıķat ile reşk-âver-i nizâm-ı Süreyyâ olup Siyâhî Dede Ḥazretleri'nüñ leyletû'l-mi'râc-ı şoḥbet-i¹¹ ḥaşlarına şitâbân ve âb-ı ḥayât-ı feyz-i himmetleriyle¹² sir-âb-ı 'irfân olup Müneccimbaşı Aḥmed Dede ve Nesib Dede ve Ḥasib Dede ve Lebib Dede ile ma'an 'âzim-i Ḥaremeyn-i Şerifeyn oldukları eşnâda mânend-i benâtü'n-na'ş birbirlerinden müfâraķat u perişân olup ḥayrū'r-rüfekâ'-i şelâse¹³ Aḥmed Dede şoḥbetinde mülâzim ve Ḥandî Dede Şâķıb¹⁴ Dede ve Vehbi Dede ise¹ Cenâb-ı Şeyḥ Siyâhî ḥizmetinde kâ'im olmuşlardı.

¹ hâlişü'l-'ayârlarından] tab'-ı hâlişü'l-'ayârlarından M, Ü₃, nağdine-i tab'-ı hâlişü'l-'ayârlarından Ü₁, nuṭķ-ı hâlişü'l-'ayârlarından Ü₂

² gevher-nisârları] güherbârları M, Ü₃; M'deki şerh: Yetmiş sekiz senesi mâh-ı Ramazân-ı Şerifüñ evâsıtında vefât eyledi. Ġelebi Ergün türbe-i şerifesi ittışâlinde medfundur. Mecmü' atü't-Tevâriḥü'l-Mevleviyye.

³ olmağdadur] olmağda S

⁴ devlet-i vaşlı] devlete vaşlı Ü₄

⁵ velî-keĵ] velî-kec M, Ü₃

⁶ maḥalden] maḥalde Ü₃

⁷ diyâr-ı] - Ü₂

⁸ İslâmbol'a] İstânbül'a M₃, Ü₃, Ü₄

⁹ eylediği] itidigi M, idügi Ü₁

¹⁰ üzre] ile M

^{xcviii} Beyt:

Temiz mücevherlerin kaynaması ışık göbeğidir

Güneş yıldızların bir araya gelişi gibi bir araya gelir

¹¹ şoḥbet-i] maḥabbet-i Ü₄

¹² himmetleriyle] himmetler S, Ü₂

¹³ ḥayrū'r-rüfekâ-i şelâse] ḡayrı rüfekâ M, ḥayrū'l-vefâ-i şelâse Ü₁, ḥayrū'r-rüfâ-i şelâse S, ḥayr-ı rüfekâ Ü₃

¹⁴ Şâķıb] ve Şâķıb M, Ü₃

Ba‘dehū çend³ sāl mürürında Kıbrıs Meşîhatıyla be-kām olup nice zamān çille-güzin-i hānķāh-ı fenā ve biñ yüz kırk hūdūdında ‘āzim-i dār-ı beķā olmışlardır. Ŧab‘-ı ‘ālileri ķadr-i müşterek-i ihvān dimege⁴ şāyān şi‘r-i ābdāra muķtedirdür.

Ėazel⁵: Koyma ayağı bir dem elünden ki iş budur
Nüş-ı şarāb-ı nāb ide gör Cem-meniş budur

‘Arz eyle gāh bedriñi gāhi hilāliñi
Māhum felekde vādi-i Ŧarz-ı reviş⁶ budur

Ađyāra mūnis oldı o vaḫşī Ėazālümüz
Aḫir şikār olur göresin gösteriş budur

Cevre taḫammül eyle meded vaşl-ı yārda
Ėandı raķibe āfet-i cān serzeniş budur

DERVİŞ HULUŞ

Nāmı İsmā‘il olup dārü’s-salṭanatü’l-‘aliyye-i Koştantıniyye’de (34a)Bāb-ı Cedid ittişālinde sākin aḫbāb-ı şadākat-nişāb-ı Mevlevi’den bir zāt-ı şāhib-şerret ü sāmānuñ re’sü’l-māl-i hānedān-ı ḫayāti ve maḫşul-i cümle-i mevcūdātı olup māye-i zāt u ķābiliyyet-şifātı kendülerün cenāb-ı fezā’ il-me‘āb Ḥāzret-i Gālib Dede efaza’llāhü ‘aleyñā fuyüzātihi⁷ bezm-gāh-ı kemālātına sevķ⁸ idüp ḫattā ḫāher-i Betül-berāberlerini⁹ ‘aķd ve dāḫil-i ḫarem-serāy-i ķarābetleri olup Dede Efendimüz Ḥāzretleri’nün Bāb-ı Cedid-i Hānķāh-ı ‘aliyyesinde¹⁰ ḫücre-güzin-i inzivā oldukları eṣnāda

Şi‘r¹¹: Neylesün bām-ı temāşā-yı nuķuş-ı dehri
Küşe-i vaḫdetedür raĖbet-i erbāb-ı hulūş

Rüy-ı gerdān-ı kem ü piş-i tekellüf olmaz
Birbiriyle şeker ü şirdür aḫbāb-ı Hulūş

māzmūnıca¹² muḫibbān-ı¹³ Mevlevi’den Seyyid Pertev Efendī vesā’ir şu‘arā-i ‘aşr ile ekşer vaḫtleri müşā‘are vü mülātefe ile güzerān idüp ḫattā ‘urefā-i merķūmün ile olan leṭāyif ü nezā’irleri taḫririne¹⁴ bu muḫtaşaruñ müsā‘adesi olmayup mecmū‘a-i maḫşūşa cem‘ine şāyāndur.

Ba‘dehū Dede Efendimüz Galaṭa āstāne-i celilesine serir-ārāy-ı irşād olduklarında Müşārun-ileyhi Aşķıbaşılık ḫizmet-i celilesinde istiḫdām buyurup el‘ān ḫizmet-i ‘aliyyelerinde ķā‘im ve müşerref-i bezm-i liķā’-i dā’imleri olup feyz-i nażar-ı iksir- eşerleriyle şi‘r ü inşāda mümtāzü’l-aķrān ve tertib-i Dīvān’a bāliĖ eş‘ar-ı metin ve güftār-ı temķine muvaffaķ olmağla ķariben tedvin-i ceride-i āşārları muşammemdur. Kümeyt-i ṭab‘ı her rehde¹⁵ cevelāna ķādir olup vādi-i Fuzulī’de meydān-gir-i teslim ve bezm-i ṭab‘-ı¹⁶ Fehimāne’de hem-dem¹⁷ u nedim ve nezāyiri gelü-gir-i¹⁸ Nażim olup ekşer güftarı derd-nāk ve ağleb-i āşarı süz-nāk. Ḥuşuşa bu Ėazelleri Ėāyetle āteş-zen-i ķulüb-ı ‘uşşāķ-ı sine-ķākdür.

¹ ise] ile S, Ü₁, Ü₄

² cenāb-ı] - M, Ü₃

³ çend] çendān M, Ü₃

⁴ dimege] dinmeklige M, dimekle Ü₁, dinmege Ü₃

⁵ Ėazel] Ėazel-i nā-tamām M, Ü₃

⁶ Ŧarz-ı reviş] Ŧarz u reviş Ü₄

⁷ fuyüzātihi] fuyüzātihiñiñ M, Ü₃

⁸ sevķ] sevķ Ü₂

⁹ berāberlerini] birāderlerini Ü₄

¹⁰ hānķāh-ı ‘aliyyesinde] hānķāhında M, Ü₃

¹¹ şi‘r] kıt‘a Ü₂, nażm Ü₄

¹² māzmūnıca] māzmūnında Ü₂

¹³ muḫibbān-ı] meḫāsin-i Ü₂, Ü₄

¹⁴ taḫririne] taḫrire M, Ü₂

¹⁵ rehde] vādiide M, Ü₃, rāhda Ü₄

¹⁶ ṭab‘-ı] - M, Ü₃

¹⁷ hem-dem ve] hem-dem M, Ü₃

¹⁸ gelü-gir-i Nażim] keşir-i nażm Ü₂

Ġazel: Esîr-i turradur âzâd gördigin¹ gön'lüm
Bu dâma düşdi o şayyâd gördigin gön'lüm

Ĥarâb-ı ġamdur ol âbâd gördigin gön'lüm
Kül oldı 'aşq ile fülâd gördigin gön'lüm

Mecâli² yok ki başa kendi baġrına bir taş
O baġrı taşlara Ferhâd gördigin gön'lüm

Şarâb-ı 'aşkuñ ile şimdi güm-sürâġ oldı
Delîl-i meslek-i³ zühhad gördigin gön'lüm

Firâk-ı la'lüñ anı itdi ġandeden me'yûs
Ĥan aġlasa yeridür şâd gördigin gön'lüm

Nigâh-ı merġamet⁴ ile helâk-i ġamzeñdür⁵
Bilişdi⁶ çeşmüñ ile yâd gördigin gön'lüm

Ĥulûş n'oldı 'aceb bir nigeħde lâl oldı
Rumûz-ı 'işvede üstâd gördigin gön'lüm

Velehû:(34b) Bulınca 'arz-ı ġâle ol şeh-i bî-dâdı bir yerde
Beni bir yerde bulmuşlar dil-i nâ-şadı bir yerde

Reg-i cânımla çeşm-i intizârum segriyor⁷ şimdi
Yine ġan dökdi yâruñ⁸ ġamze-i cellâdı bir yerde

Yıkılsa gitse de 'âşık ser-i küyından ayrılmaz
Bilür tutmaz temel ġalb-i ġarâb-âbâdı bir yerde

Neden bî-ġâlet olmuş kâr-ġâh-ı bî-sütün âyâ
Şikeste tişesi başka yatur Ferhâd'ı bir yerde

Gehî zülfünde⁹ geh çâh-ı zenaġdânında âħ eyler
Rehâ bulmaz Ĥulûş'uñ ġiç dil-âzâdı bir yerde

Velehû¹⁰: Sen ġicâb itdüġçe itdüñ 'âleme rüsvâ meni
Bilmedüñ sen bildi il sensin iden şeydâ meni

Sunma mey ta'mîr olur şanma dil-i vîrânemi
Sâġiyâ sen yıkduñ artuġ yapmaz ol şaġbâ meni

Ehl-i maġşer ġavf ider görgeç perişân-ġâlümü¹¹
Öyle 'uryân itdi kim ol ġâmet-i bâlâ meni

Kendini Leylî'ye teşbîħ itdüġümce¹² ġışm ider
'İzzet-i ġüsni ġomaz Mecnûn ile hem-pâ meni

¹ gördigin] gördigüñ M, Ü₃, Ü₄

² mecâli yok ki başa] mecâ yokdurur ki Ü₂

³ meslek-i] silk-i Ü₂, Ü₄

⁴ Nigâh-ı merġamet... ile yâd gördigin gön'lüm] - Ü₂

⁵ ġamzeñdür] ġamzenüñ M, Ü₃

⁶ Bilişdi] Bebek-i Ü₄

⁷ segriyor] segrinür Ü₄

⁸ yâruñ] varsa M, Ü₃

⁹ zülfünde geh] zülfündeki M, Ü₁, zülfünle geh S

¹⁰ velehû] velehû Fuzûlî'ye taġlîd M, Ü₃, velehüm Ü₄

¹¹ ġâlümü] 'âlemi Ü₄

¹² itdüġümce] itdigünce Ü₂

Haṭṭ-ı âzârîden ehvendür bu bend-i âhenin
Tapşurursa¹ zülfüne bir gün eger sevdâ meni

Öyle tutmuş² kim teğâful semtin ol tâ mihr-bân
Anlamaz ölsem daḥi ol şâh-ı istignâ meni

Fikr-i zülfi kânde vü men ḥâk-pâ kânde Ḥulûs
Eyledi te’sîr-i derd-i çeşmi bi-pervâ meni

Çok³ sözün özin bilen ‘uşşâk taḳlîd eylemiş
Şanma vâdî-i Fuzûlî’de şâkın tenhâ meni

Velehû: Kâtilümken⁴ baña ol ğamze-i cellâd ağlar
Bağ⁵ felek ḥâlimüze ol şeh-i bi-dâd ağlar

Hün-ı eşk⁶ itme kıyâs⁷ devlet-i ḥüsnuñde senüñ
Reşkden dâğ-ı dile⁸ ebr-i güher-zâd ağlar

‘Aşk-ı Şîrin⁹ ile cân virdi dime ḥaşre degin¹⁰
Tişesin başa urup derd ile Ferhâd ağlar

Eşk-rîz¹¹ oldıgum ‘ayb itme görüp kuyında
Yeri ḥuld olsa daḥi giryeye mu‘tâd ağlar

Sen Ḥulûş ağla dile dîdelerüñ kan döksün
Çeşmümüñ ḥâline de ḥâtır-ı nâ-şâd ağlar

Beyt¹²: Çok mı lafzı olsa biñ bir ma‘niye nâzır anuñ¹³
Mışra‘-ı berceste-i dîvân-ı Monlâdur semâ‘

FÎ-ḤARFÎ’D-DÂL

SULTÂN DİVÂNİ¹⁴

Fahru’l-abdâl kutbu’r-ricâl Sultân ‘Abâ-püş-ı Velî Kaddesena’llâhü bi-sırrıhi’l-celî cenâb-ı kerâmet-me’âb ve velâyet-nişâblarınunñ gevher-i deryâ-yı zât u maḳâmâtları ve gencine-i pür-fütûḥ-ı tılsım-şifât u ḥâlâtları olup Fenâyi Dede quddise sırrıhu ḥizmet-i mu‘allimiyyetlerine¹⁵ ta‘yîn buyurılıp şıgar-ı¹⁶ sinn-i şüriyyede ‘ulûm-ı dîniyye vü ledünniyye ile quṭb-ı dâ‘ire-i kemâl ve ser-ḥalka-i bezm-i çebebiyân-ı meşhürü’l-ḥâl iken nâ-gâḥ Qaraḥişâr ḥavâlisine ‘alem-efrâz-ı kazâ olan leşker ve (35a) bâ-ḥânedân-ı ‘Abâ-püş’a nüfûz bulup bir günde Sultân Dîvânî Ḥâzretleri cemî‘ ihvâniyla intikâl buyurdukları ḥalvet-ḥâne-i Cenâb-ı¹⁷ ‘Abâ-püş’a ‘arz ve cenâ‘iz-i Merḳûminün techîz¹⁸ ü tekfîni rü‘yete teşrifleri niyâz olınduḳda Sultân Dîvânî Ḥâzretleri’ni vefât eyledi mi diyü su’âl ve anlarıñ daḥi intikâlleri ile cevâb virenlere ol henüz ğunüde-i ḥ‘âb-ı râḥatdur.

¹ tapşurursa] tapşurur ki Ü₂, Ü₄

² tutmuş] şunmuş Ü₁

³ çok] çün Ü₂

⁴ Kâtilümken... bidâd ağlar] - Ü₂

⁵ Bağ] çağ M, Ü₃

⁶ Hün-ı eşk... güher-zâd ağlar] - Ü₂

⁷ kıyâs] gümân M, Ü₃, kıyâs u Ü₄

⁸ dile] dil Ü₄

⁹ ‘Aşk-ı Şîrin... Ferhâd ağlar] - Ü₂

¹⁰ degin] kadar Ü₃

¹¹ Eşk-rîz... ḥâksâr ağlar] - S, Ü₂, Ü₄

¹² beyit] velehû beyt M, Ü₃, - Ü₂

¹³ ma‘niye nâzır anuñ] - M, Ü₁, Ü₃

¹⁴ Sultân Dîvânî] Ḥâzret-i Sultân Dîvânî Ü₁

¹⁵ mu‘allimiyyetlerine] ta‘limlerine Ü₄, mu‘allimetlerine Ü₁

¹⁶ şıgar-ı sinn-i] şâğır-i sinn-i Ü₂, şıgar-ı sinninde M, Ü₃

¹⁷ cenâb-ı] - M, Ü₃

¹⁸ techîz ü tekfîni] techîd ü tekfîni Ü₂, techîz ü tekfînini M, Ü₃, Ü₄

Beyt: *Ki goft ki ân zinde-i câvid bemord*
Ki goft ki âftâb-ı umîd bemord^{XCIX}

Ol maqşûd-ı âferîniş-i ten ü cân-ı ‘aşîkân illet-i¹ gâye-i ‘ömr-i câvidân-ı sâlikândur. Nice zamân Mesîhâ-yı haste-dilân-ı râh-ı merdân ve Hızır-ı hayât-pâş-ı müte‘atışân üftâde-gân-ı² zulmet-i hicrân olsa gerekdür buyuraraq ser-bâlin-i sa‘âdet-karînlerine gelüp ber-hız-ı hitâb-ı hayât intisâbıyla emr buyurduklarında tekrâr rûh-ı sultânîleri³ ‘âlem-i âbdâna ‘avd u rucû‘ buyurup derhâl Sultân⁴ ‘Abâ-pûş ile ma‘an⁵

Beyt: ‘Aşk ile⁶ yâr ol ki var olasıñ⁷
Hızır-veş zinde⁸ vü pây-dâr olasıñ

nuţk-ı⁹ hayât-bağşını inşâd buyuraraq halvet-hâne-i şerîfe hürâm buyurdılar. Ve kırk gün bî-gâne vü âşinâdan ihtifâ ve¹⁰ ba‘de‘l-mîkâti‘l-ma‘lûma¹¹ halvetden soñra tûlû‘ buyurup

Beyt: *Ân pâdişâh-ı a‘zam der beste bûd muhkem*
Pûşid delğ-ı âdem emrüz ber der âmed^C

mü‘eddâsınca ol mazhar-ı cemâl¹² u celâl-i¹³ Rabbü‘l-‘ibâdda ser-â-pâ âbâ¹⁴ vü ecdâd ve taşarrufât-ı eslâf-ı emcâd cilve-ger olmağın tavâiyif-i mülûk-ı Rûmuñ tağallübünden¹⁵ bî-zâr olan vücûh-ı bilâd şâyeste-i taht-ı salţanat ve mağall-i teslim-i mülk ü devlet ittihâz idüp huzûr-ı ‘âlîlerine teklîf-i tâc u taht itdüklerinde meşreb-i¹⁶ şâhaneleri bir vech ile iltifât-ı¹⁷ salţanat-ı şüriyyeyi kabûl itmediginden

El-melâmetü ehşanü bi‘selâmeti^{CI}

mazmûnınca ihtiyâr-ı tesettür-i bi‘l-melâme buyurup etvâr u güftârları¹⁸ meczübâna nümâ¹⁹ olmalarıyla herkes me‘yûs olmuşlardır. Ve daği intikâl-i vâlid-i mâcidlerinde seccâde-pirâ-yı hılâfet²⁰ ba‘dehü âstâne-i Cibrîl-²¹âşiyâne-i Pîr quddise sirruhu‘l-münîre teşrîf ve farz-ı ‘ayn-gerden-i aşhâb-ı irâdet²² olan âdâb-ı ziyâret ve erkân-ı şöhet-i pîrân-ı tarîkati edâ ve yine mağarr-ı ‘âlîlerine ‘avd²³ u ric‘atleri eşnâsında tafşîli Sefîne-i Şakîbiyye‘de mestûr olan Şâh İsmâ‘îl-i Şafevî destine resîde Dîvân-ı Celîlî‘l-‘unvân-ı Pîr-i Vâcibü‘t-tevkîr²⁴ eyâdi-i mübteda‘a-i Revâfîz‘den tağlîşına²⁵ me‘mûren ‘âzim-

^{XCIX} *Beyt:*

O ölümsüz dirinin öldüğünü kim söyledi?
Umut güneşinin öldüğünü kim söyledi?

¹ ‘illet-i gâye-i] gillet-i gâye-i S, Ü₁, ‘illet-i gâ‘ile-i Ü₃

² üftâde-gân] ifâdegân Ü₁

³ sultânîleri] sultânları S, Ü₂

⁴ ricâl-i Sultân] sultân Ü₂, derhâl sultâna Ü₃, Ü₄

⁵ ma‘an] - Ü₂

⁶ ‘aşkla] ‘aşka M, Ü₃

⁷ olasıñ] olasıñ M, Ü₃

⁸ zinde vü] zinde M, S, Ü₁, Ü₂, Ü₃

⁹ nuţk-ı hayât-bağşını inşâd buyuraraq] - M, Ü₃

¹⁰ ve ba‘de] -Ü₃

¹¹ mîkâti‘l-ma‘lûma] el-mîkâti‘l-ma‘lûma S

^C *Beyt:*

O yüce padişâh kapıyı iyice kapamıştı
İnsan hırkasını giyip bugün kapıya geldi

¹² cemâl] celâl Ü₃

¹³ celâl-i] ve cemâl-i Ü₃

¹⁴ âbâ u ecdâd] esrâr-ı âbâd u ecdâd Ü₁, Ü₃

¹⁵ tağallübünden] tağlîbünden Ü₁

¹⁶ meşreb-i şâhaneleri] meşreb-i ‘âlîleri ve şâhaneleri M, Ü₃

¹⁷ iltifât-ı] iltifât u M, Ü₃, Ü₄

^{CI} *Melâmet, selâmeti daha iyi korur.*

¹⁸ güftârları] güftârlarını S, Ü₁

¹⁹ nümâ olmalarıyla] nümâyân olmasıyla M, Ü₃

²⁰ hılâfet] hılâfet ve M, Ü₃

²¹ cibrîl-i âşiyâne-i] - M, Ü₃

²² irâdet] irâdât Ü₃

²³ ‘avd u] ‘avdet ü M, Ü₁, Ü₃

²⁴ tevkîr] tevkîrûñ M, Ü₃, tevkîri Ü₄

²⁵ tağlîşına] tağalluşa Ü₂, tağlîşa Ü₄

i 'Irāk¹ u 'Acem² olup envā'-ı kerāmāt-ı bāhire ve eşnāf-ı³ taşarrufāt-ı kâhireleri el'an kütüb-i celîlelerde⁴ meşûr olmağla tayy olındı. Ez-ân-cümle külâh-ı celâlet-i dest-gâh-ı seyfi ol seyâhat-ı(35b) celîlelerinde ser-zede olup yek-hareket-i kâhhâriyyeleriyle sipâh-ı i'cām nâfir-i cāmıdan hezârân nüfûs-ı zâ'ide⁶ ihlâki hâlâ⁷ Irân'da kıtâl eksik olmadığı cümle-i kerāmât-ı⁸ ma'âdiyyelerindendir. Nitekim ser-dâde-i⁹ zânü-yı maḥabbetleri olan¹⁰ Burhânü'd-dîn Bervî bu mazmûmî ḥavî buyurmuşdur¹¹.

Kıta: Ez celâl-i merd-i Hâk peşmîn kulâh
Mişved şemşir-i tiz-i intikâm
Hem cemâkeş mîkoned zehr-i râ
Şerbet-i tiryâk-i cân-ı haşş u 'âm ^{CU}

Ve¹² Dīvân-ı Celîlü'l-'unvânî aḥz buyurduklarından¹³ sonra meşhed-i¹⁴ Ḥorāsân'da İmâm 'Alî Mūsâ El-Rızâ Rağıya'llâhü¹⁵ 'anhü ziyâretine 'atf-ı 'inân-ı 'azîmet buyurup çend rûz ikâmet ve ba'dehü Bağdâd Dâru's-selâm'da ziyâret-i meşâhid-i muḥaddese-i e'imme-i kirâm rıdvânü'llâhi 'aleyhim ecma'in¹⁶ buyurulup¹⁷ çil rûz hâlâ buḥ'a-i Mevleviyye olan maḥall-i Pür-Ḥabûr'da semâ'u şafâ ve oradan Ḥalebü's-Şehbâya teveccüh olunup Ebü Bekrû'l-Vefâyî Ḥazretlerin¹⁸ irşâd u istiḥlâf ve ba'dehü taraf-ı Konya'ya teşrif ve emânet-i kübrâ-yı me'mûriyyelerin¹⁹ türbe-i kürsî-i rütbe-i Mevleviyye'ye teslim buyurduḡda Dīvânî maḥlaş-ı celîlü's-şânî 'unvân-ı vaşf-ı kâmrânîleri olmuşdur. Ve daḡı taraf-ı Mısır-Kâhire'ye me'mûren 'azîmet buyurup Kaşu Gavri'nün zindân-ı zulm ü 'udvânından Ḥazret-i Gülşeni ḡuddise Sırruhüyü hâlâs ve külâh-ı seyfi-i celâlet-âğınleri mütemerridin-i Mışr'ı tedmir buyurup ba'dehü ziyâret-i türbe-i muḥahara-i Muḡyî'd-dinü'l-'Arabî ḡuddise Sırruhu'dan sonra mesned-i hilâfetlerine 'avdet buyurmuşlardur. Lâkin Merḡûm Sultân Selîm 'aleyhi'r-raḡmeti'r-raḡim sefer-i 'Irâkıyye vü Mışrıyye'sinde taraf-ı bāhirü's-şeref-i Ḥazret-i Sultân Dīvânî'den müşâhede itdiḡi esrâr-ı celîle²⁰ ve kerāmât-ı 'aliyyeleri vesâ'ir aḡvâl-i celîlleri taraf-ı Süleymân Ḥân 'aleyhi'r-raḡmeti ve'l-ḡufrâna pey-der-pey 'aks²¹ olup dil-teşne-i²² zülâl-i vişâlleri oldıḡından âhirü'l-emr cânib-i şerîflerine da'vetciler ba's idüp Dâru's-Saltanatü'l-'Aliyyeye teşrif ve envâ'-ı kerāmât ve eşnâf-ı hâlâtları müşâhedesiyile²³ ekser ricâl-i devlet ve küberâ-i saltanat ser-dâde-i zânü-yı inâbet ve küleh-puş-ı dest-i irâdetleri olup ḡuşûsâ İskender Paşa 'aleyhi'r-raḡmet rubûde-i maḥabbetleri olmağla hezârân niyâz ile Kulle Ḳapusu'nda vâkı' baḡçesini Ḥânḡâh-ı Mevlevî sebkine ifrâḡ²⁴ ve çend rûz ikâmet ve semâ' u şafâdan sonra yine vaḡân-ı aşıyye'lerine ric'at buyurup mesned-i (36a) 'âlîlerinde çend rûz ikâmetden sonra mizâc-ı şerîflerine nev'an²⁵ inḡirâf fâri olup târiḡ-i

¹ 'Irāk u 'Acem] 'Irāk-ı 'Acem S, Ü₂, Ü₄, olup 'Irāk-ı 'Acem M, Ü₃

² 'Acem olup] 'Acem'de M, Ü₃

³ eşnâf] evşâf Ü₁

⁴ celîlelerde] celîlede M, Ü₃

⁵ ez-ân-cümle] ez-cümle Ü₂

⁶ zâ'ide] zâ'ideyi Ü₄

⁷ hâlâ] ve hâlâ M, Ü₃, Ü₄

⁸ kerāmât-ı ma'âdiyyelerindendir] kerāmât-ı 'aliyyelerindendir M, Ü₃, kerāmâtlarındandır Ü₂

⁹ ser-dâde-i] ser-zede-i M, Ü₃

¹⁰ olan] - M, Ü₃

¹¹ buyurmuşdur] buyurmuşlardur Ü₄

^{CU} Kıta:

*Hak adamının celâlinden, yün külâh
Keskin intikam kılıcı olur
Hem de onun cemâli zehiri
Şeḡkinlerin ve genelini camî için tiryak şerbeti kılar*

¹² ve] - Ü₃

¹³ buyurduklarından] buyurduḡdan M, Ü₃

¹⁴ meşhed-i] - M, Ü₃

¹⁵ rağıya'l-lâhü] - M

¹⁶ ecma'in] - M, Ü₃

¹⁷ buyurulup] buyurup M, Ü₄

¹⁸ Ḥazretlerin] ḡazretlerini M, Ü₃

¹⁹ me'mûriyyetlerin] me'mûriyyetlerini M, Ü₃

²⁰ celîle] celîlleri S; celiyye M, Ü₃, 'aliyye Ü₄

²¹ 'aks] 'aks-endâz M, Ü₃

²² dil-teşne] dil-neş'e Ü₄

²³ müşâhedesiyile] müşâhedesine Ü₁

²⁴ ifrâḡ] ifrâz Ü₃

²⁵ nev'an] - M, Ü₃

Hicret'ün toköz yüz otuz altısında¹ gevher-i yek-dâne-i deryâ-yı iştiyâkları şâdef-i vücûd-ı 'aşk-âlûdlarından itlâk ve fark-ı nişân-ı 'arş-ı berin-i sipihri nüh-tâk olup² söylenen tevârih-i vâfireden veliyy-i 'ahdleri Şâh Çelebî Hazretleri'nün eşer-i tab'-ı hûb-terleri olan târih-i garrâ ihtiyâr-kerde-i ceride-i fakir-i bi-nevâları olmuştur.

Târih: Olup dil-sir seyr-i enfüs ü âfâk u nâ-gâhı
Verâ-yı perde-i gayba çekince peyker-i câmî
Didi târihini bir müstmend-i derd-i hicrânı
Beķâ mülkine çekdi 'askerin Sultân Dîvânî

Egerçi³ tafşîl-i kerâmât-ı zâhire ve maķâmât-ı bâhireleri tayy olındı. Zîrâ Sefîne-i Nefîse vesâ'ir kibâr-ı tariķatün te'lîfat-ı şerîflerinde muşarraḥ u meşûr ve el'ân⁴ ḥavârîķ-ı ma'âdiyyeleri müte'âķiben zuhûr u bürüz itmekde olup zât-ı 'adimü'l-aķrânları müstagnî-i 'ani'l-beyân ve şîfât-ı celîlû's-şânları ğaniyyi 'ani'l-i'lân⁵ ve esrâr-ı 'aliyyeleri ezharu mine'l-ķamerândur⁶.

Ve daḥî el'ân 'adem-i müsâ'ade-i rûḥâniyyeleri ile güftâr-ı bedî'u'l-âşâr-ı ilhâmiyyeleri şîrâze-bend-i tertîb ve rişte-keş-i tedvîn ü tektîb olmamışdır. Lâkin rûḥu'l-beyân-ı zebân-ı ḥâme-i miskiyyü'l-ḥitâmelerinden⁷ neşr iden dürer-i şâh-vâr-ı⁸ vâridât-ı nazmiyyeleri Semâ'⁹ maḥlaş-ı müsteşnâsiyla¹⁰ 'ıķdu'l-le'âl-i¹¹ rişte-i envâr-ı enzâr-ı ulû'n-nehâ¹² ve dürre-i iklîl-i zer-nigâr-ı mecâmi'-i ihvânu's-şafa¹³ ve cerâyid-i ḥullânu'l-vefâ olup çendân rûḥu'l-enfâs-ı nefiseleri taşîr-i Tezkire-i Mevleviyye-i Evleviyye olınmışdır. İnest.

Müseddes: Bi-ḥamdi'llâh ki bî-nâm u nişânuz adumuz yoķdur
Dil-i virânumuzdan özge bir âbâdumuz yoķdur
Ezelden mażhar-ı 'aşķuz bizüm icâdumuz yoķdur
Elemle cümle bizdendür aña isnâdumuz¹⁴ yoķdur
Belâ dildendür ol dil-dâr elinden dâdumuz yoķdur
Gönüldendür şikâyet kimseden feryâdumuz yoķdur

Ne derd-i hecr-i yârı çekmege bir merd ķâbildür
Ne efķâr-ı 'alâķa eyleseñ ma'ķûle ķâ'ildür
Söze gelse velî dâna dil ü insân-ı kâ mildür
Aķar şü gibi ârâm eylemez her sûda¹⁵ mâ'ildür
Belâ dildendür ol dildâr elinden dâdumuz yoķdur
Gönüldendür şikâyet kimseden feryâdımız yoķdur

Düşersem ḥâk-pây-i yâre rûy-ı i'tizâr üzre
Görüp¹⁶ ol serv şalmaz sâyesin beñ ḥâk-sâr üzre(36b)
Sözün toĒrısı bu kim herĒiz olmam bir ķarâr üzre
Şafâ-yı ḥâtırum yoķ muttaşıl-ķâr inkisâr üzre
Belâ dildendür ol dildâr elinden dâdumuz yoķdur
Gönüldendür şikâyet kimseden feryâdumuz yoķdur

¹ altısında] altı senesinde M, Ü₃, Ü₄

² sipihri nüh-tâk olup] sipihri nüh tâk olup Ü₃

³ egerçi] -Ü₁

⁴ el'ân ḥavârîķ-ı ma'âdiyyeleri] olan ḥavârîķ-ı ma'âdiyyeleri M, Ü₃, olan aḥvâl-i 'aliyye ve el'ân ḥavârîķ-ı ma'âdiyyeleri Ü₄

⁵ 'ani'l-i'lân] 'ani'l-a'yân Ü₂

⁶ ķamerândur] ķamerdür Ü₂

⁷ miskiyyü'l-ḥitâmelerinden neşr iden] miskî câmelerinden münteşir olan M, Ü₃

⁸ şâhvâr-ı] şâhdâr-ı Ü₁

⁹ Semâ'î] - M

¹⁰ müsteşnâsiyla] - Ü₂

¹¹ 'ıķdu'l-le'âl] 'ıķdu'l-le'âli Ü₂, Ü₄

¹² ulû'n-nehâ] ulû'n-nehâr Ü₁

¹³ şafa] şafâdan Ü₁

¹⁴ isnâdumuz] üstâdumuz Ü₃

¹⁵ sûda] serde M, Ü₁, Ü₃

¹⁶ Bu mısra Ü₄'te 4. mısra ile aynıdır.

Bizüm erbâb-ı 'aşka şıdık ile ikrârumuz vardır
Riyâ ehlinden i'raz eylerüz inkârımız vardır
Biz¹ özge h'âceyüz herkes ile bâzârumuz vardır
Dükenmez fikrümüz efkâr olunmaz kârımız vardır
Belâ dildendir ol dildâr elinden dâdumuz yokdur
Gönüldendir şikâyet kimseden feryâdumuz yokdur

Geh olur vuşlatı yâr² eylerüz fûrkatde hândânuz
Geh³ olur fûrkatı yâr⁴ eylerüz vuşlatda giryânuz
Gehî evkâr-ı 'aşkuz gâh mestüz gâh hayrânuz
Semâ⁵ gibi gâhî mübtelâ-yı derd-i hicrânuz
Belâ dildendir ol dildâr elinden dâdumuz yokdur
Gönüldendir şikâyet kimseden feryâdumuz yokdur

Velehû⁵ Kâdessa'llâhü sırruhu:

'Arif-i bi'llâh olup 'âlemde ey maqbûl-i nâs
Herkesi hâlince Hâk bildünse oldu Hâk-şinâs

Gün yüzün gördükçe yârün şevki artar gönülümün
Mîhrden meşhûrdur bu mâh ider nûr iktibâs

'İşret-i rindâna vâ'iz şoşbetün beñzer dime
Zevk-i ehl-i 'aşkı hazz-ı nefsüne kıılma kıyâş

Ehl-i tecrîde 'abâ mağrûr-ı dünyâya kabâ
Her kişiye kendü miqdârınca lâyıkdur libâs

Pertev-i hüsnin görüp her mâh-rudan zevk alır
Ma'nide zevkî Semâ⁷ senden eyler iktibâs

Ve daği ser-â-pâ ahsen-i takvîm-i a'zâ-yı vücûd-ı haqîkat⁶-âlûd-ı insânî ve hüsn-i terkîb-i çâr-
'anaşır-ı rûhî⁷-sirişt-i hûbânî a'zâ-be-a'zâ maşârî'-i erba'a ile bir neşîde-i garrâları nigârişte-i⁸ rûy-ı
zîbâ-yı şâhid-i ma'nâ-yı evşâf-ı⁹ 'aliyyeleri¹⁰ kııldı.

Neşîde-i¹¹ Sulţân Dîvânî kuddise sırruhu'n-Nûrânî:

Mülket-i Çîn bendesidür saçınıñ
Küfr ü dîn efgendesidür saçınıñ
Bu zemîn cüyendesidür saçınıñ
İns ü cin güyendesidür saçınıñ

Geldi Hâkdan tâc-ı hamrâ başuña
Saçdı gevher cümle deryâ başuña
Mest ü cüyân¹² sebz-i şahrâ başuña
Sünbülân hayrân zîbâ başuña

¹ biz] bir S, Ü₂

² yâr] yâd M, Ü₃

³ geh] gâh Ü₂

⁴ yâr] yâd M, Ü₃

⁵ velehû Kâdessa'llâhü sırrahû] velehû gazel L, Ü₃, velehû kuddise sırrahû Ü₁, nazm Ü₄

⁶ haqîkat] 'ibret M, Ü₁, Ü₃, haqîkata Ü₂

⁷ rûhî] rûh-ı M, Ü₃

⁸ nigârişte-] nigârişte S, Ü₁

⁹ evşâf-ı] evşâfları M, Ü₁, Ü₃

¹⁰ 'aliyyeleri] - M₂ Ü₁

¹¹ neşîde-i] manzûme-i Ü₁

¹² cüyân] cüyâ Ü₂, cü-i bâde Ü₄

Oldı ʔalib nūr-ı Yezdān alnuña
 Pes ne rāğıb māh-ı Ken‘ān¹ alnuña
 Vech-i vācib şun‘-ı Yezdān² alnuña
 Bende hācib cümle şāhān³ alnuña(37a)

Māh-ı nūr⁴ zerrin kadehdür gūşuña
 Mihr⁵ ü encümler ferahdür gūşuña
 Beyt-i Hağdan⁶ kudse rehdür gūşuña
 Cān u diller dürr-i şehdür gūşuña

Lām⁷ elifdür kadd-i insān zülfüne
 Kim ola kim virmeye⁸ cān zülfüne
 Gül benefşe bende reyhān zülfüne
 Dinse olur⁹ zencir-i rindān¹⁰ zülfüne

‘Anberin kavş-i zamāndur kaşlaruñ
 Bilürem ki bi-emāndur kaşlaruñ
 Vech-i Hağğa tercemāndur kaşlaruñ
 Her ne kim dinse hemāndur kaşlaruñ

Tir ü peykāndur ya¹¹ hañcer kirpigüñ
 Kılmak ister cānı bi-ser kirpigüñ
 Ne ‘aceb cellād-ı dil-ber kirpigüñ
 Dört kitābı kıldı ezber kirpigüñ

Āfet-i ‘ayn-i belādur gözlerüñ
 ‘Alem-i ‘ilm-i ‘ulādur gözlerüñ
 Reh-i rü¹² devr-i Hudādur gözlerüñ
 Şümme vech-i mā-sivādur gözlerüñ

Vechinüñ cismi tolaşmış burnuña
 Vāv-ı vağdetden¹³ ulaşmış burnuña
 Hāy hūdūr kim bulaşmış burnuña
 Çar-‘unsurdur irişmiş burnuña

Kand-ı terdür gül-şekerdür leblerüñ
 Āb-ı hayvāndan eşerdür leblerüñ
 Şanki bir la‘lin kemerdür leblerüñ
 Mülk-i cānda bağr ü berdür leblerüñ

Sī vü dü Hağdan ‘ıyāndur dişlerüñ
 Dört kitāb için beyāndur dişlerüñ
 Gevher içre ger nihāndur dişlerüñ
 Hağ bilür hağm-i duğāndur dişlerüñ

¹ ken‘ān] tābān Ü₁

² yezdān] Ken‘ānı Ü₁

³ şāhān] şāhid Ü₃

⁴ Māh-ı nūr...ferahdür gūşuña] - M₂ Ü₃

⁵ Mihr ü encümle] mihr-i encümle Ü₂

⁶ Beyt-i hağdan...şehdür gūşuña] - M, Ü₃

⁷ Lām] lā Ü₂

⁸ virmeye] virse Ü₂, Ü₄

⁹ olur] öldür Ü₂

¹⁰ rindān] reyhān Ü₂

¹¹ ya] - S

¹² rü] - Ü₂

¹³ vāv-ı vağdetden] dād-ı vağdetden S, vāv-ı vağdetdür M, Ü₃

Cümle gūyān şāh-ı kurbān dilūne
 Kav̄l olupdur dürr ü¹ mercān dilūne
 Bülbül ü² insān hayrān dilūne
 ‘Alleme’l-insān nıgeh-bān dilūne

Çün cemālūn ebcedidür ğabġabuñ
 Bir ile üç ü yedidür ğabġabuñ
 Kıbr ile kından beridür ğabġabuñ
 Şāh-ı şāhān serveridür³ ğabġabuñ

Sim-ten şehler kul olmuş boynuña
 Sünbül-i Cennet yol olmuş boynuña(37b)
 Dest-i kudretten kul olmuş boynuña
 Cāme-i Hāḫdur bol olmuş boynuña

Her düğünün dāri çün destindedür⁴
 Bist ü heştün çarı çün destindedür
 Gam-kūsāruñ zāri çün destindedür
 Muştafā’nuñ ġari çün destindedür

On iki bedrūn nişānidur kefüñ
 Sim ü zerler dürr-feşānidur kefüñ
 Yidi bahruñ armaġānidur kefüñ
 Tende⁵ cān u dilde kānidur kefüñ

Görmişem Ve’ṭ-Tūri Sīnā şīneñi
 Kılmışam Hāḫdan temāşā sineñi
 Çünkü buldum Kāf⁶ u ‘Ankā sineñi
 ‘Aleme göster mücellā sineñi

Bend-i müşġin ey şanem nāfeñdedür
 Āb-ı temkīn cām-ı Cem nāfeñdedür
 Dīn ü bi-dīn huşk⁷ u nem nāfeñdedür
 Resm ü āyın ü ḫaşem nāfeñdedür

Hür u ġilmān dürr⁸-feşāndur pāyuña
 Heft-devrān⁹ nerdübāndur pāyuña
 Hacc-ı Ekberde¹⁰ revāndur pāyuña
 Cümle deryā dürr ü kāndur pāyuña

Ey Semā¹¹ ġüft-ġūnuñ¹¹ müfredi
 Devr-i Hātemdür murād-ı sermedi
 Evvel ü āḫir heme kudret yedi
 Muştafā vü Murtażā-yı Aḫmedi

DĀLİ DEDE¹²

Beyne’l-fuḫarā ‘izzet ü kemāl ile meşhūr ve kütüb ü defātirde kerāmāt-ı zāhire ve maḫāmāt-ı bāhireleri meşhūr olan Ḳartāl Dede cenāb-ı ‘Ankā intisāblarıdır ki Lārende ḫākinden ve evlād-ı ḳudemā-i kirām ve ṭarīḫa-i¹³ Mevleviyye’den derviş oġlu¹ derviş iken Bōstān-ı Evvel ḫadıḫa-i

¹ dürr ü] dürr-i S, Ü₁

² bülbül ü] bülbül S, Ü₁, Ü₂

³ serveridür] serdidür M, servidür Ü₃

⁴ destindedür] destüñdedür Ü₄

⁵ Tende... kānidur kefüñ] - Ü₂, pençe-i mihr-i Süleymānī’dür kefüñ Ü₄

⁶ kāf u ‘ankā] kāf-ı ‘ankā M, Ü₁, Ü₃

⁷ huşk u nem] huşk nem Ü₂

⁸ dürr-i] zer Ü₂

⁹ devrān] keyvān Ü₂

¹⁰ Ekberde] Ekber reh S

¹¹ ġüft-ġūnuñ] ġüft ü ġūnuñ M, Ü₃

¹² Dālī Dede] Dālī Dede Efendi Ü₁

¹³ ṭarīḫa-i] -M, Ü₃

hizmetlerinde neşv ü nemâ ve himmet-i ‘aliyyeleriyle dervîşler babası belki babalar dedesi olmuşlardır. ‘Azîz-i Müşârun-ileyh hakkında Sefîne-i Nefîse’de olan Ümmî ta‘bîri ‘İlmî Dede Hazretleri’nün fazlına nazarandur. Ve illâ kadr-i müşterek şî‘rleri müsellemler-i aşhâbdur. Huşûşâ Zeyl’de² tahrîr olunacak gazelleri haylî kudret-i ‘ilmiyyelerine dâldur. Hikâyet olunur ki Hazret-i Bostân-ı Evvel kudde sırrihu ba‘zî havâşş-ı muhibbânlarıyla şikâre çıkup esnâ-yı dâr u girde bir³ dâl-i bî-çâreyi bâz-ı bî-emân şayd itmek kaşdında iken pertâb idüp Hazret-i Bostân döstânun zir-i rikâb-ı selâmet-i (38a) intisâblarına ihtifâ ve lisân-ı hâl ile istihlâşımı imâ itdükde merhâmet-i kerîmâneleriyle nevâziş buyurilup dârü’l-emân dergâh-ı meymenet-penâhlarına ‘atf-ı ‘inân-ı ‘azîmet buyurıldukda Kartâl-ı mezbûr daği ma‘an dâhil-i şahn-ı serây-ı felek-sâları oldığı hayret-âver-i ‘ukûl-ı huşûşâr iken nâ-gâh Lârende’den ‘Azîz-i Mütercem daği ol gün hizmet-i Çelebi-i Müşârun-ileyh’e rüy-mâl olup dâhil-i huşûr-ı ‘âlîleri oldukda şüretâ cism-i hafîfü’l-hâme⁴ ve tavîlü’l-‘azud olmağla dâl-i⁵ muqaddemün ‘acîbesi bunların teşrifine dâll oldığı âşkâr olup lisân-ı kerâmet-beyân-ı Çelebi-i Celîlü’ş-şândan hoş geldün Kartâl mâ-ta‘bîr-i⁶ laîfeleri⁷ ber-mefhûm

El-lağabu yenzilü mine’s-semâ’i^{CIII}

kendülere ‘unvân-ı istihâr olmuşdur. Ve daği muqaddemâ gelen dâl⁸ hizmet-i Dede Kartâl’a sipâriş buyurilup⁹ çend sâl hücrelerinde karar idüp ba‘dehü Kara Kepeng kudde sırrihu vefâtlarında mesned-i Hânkâh-ı Dimişku’ş-Şâm’la be-kâm buyurilup ibtidâ meclis-i¹⁰ tezkîr-i Mesnevi’lerinde *Nehdat ümmiyyen ve nezelet ‘ilmiyyen*^{CIV} ‘ibâre-i pür-beşâresiyle bed’ buyurdıkları¹¹ hîn-i intikâllerinde ‘İlmî Dede’nün istihlâfî esnâsında ne nükte¹² oldığı âşkâr olmuşdur. Ve daği ‘Ankâ-yı rûh-ı pür-fütûhları biñ on târihinde Kâf-ı kurba pervâz idüp sâ’ir mefâhir-i¹³ me’âşirleri Sefîne-i Şâkıbiyye’de meşûr olmağla tafşîlden tayy¹⁴ olındı. Bu gazeller eşer-i tab‘-ı bâlâ-yı¹⁵ Hüma-sâye ve kerrûbi-pâyeleridür.

Ġazel: Niçe yüz biñ dil-rübâ var ‘âşîk ammâ biñde bir
‘Aleme insân-ı kâmil gelmez illâ biñde bir

Zulmet-i hecründe fikr-i leblerün âb-ı hayât
Hızr-veş vuşlat müyesser olmaz ammâ biñde bir

Ey şeh-i mülk-i melâhat yıkma gönüm şehrinî
Her diyâre devr-i dîger olmaz illâ biñde bir

Sâl-i Hicret biñbir oldı gelmedi bir¹⁶ er velî
Hazret-i Monlâ gibi olalı dünyâ biñde bir

Bir kesicidür kılıcı Dâliyâ bil¹⁷ bekcisi
Kim harâmidür olur zâhir hüveydâ biñde bir

Velehüm: Yüz âl idüben aldı dili ruhların âli
Dâl eyledi bu kıddimizi¹⁸ kışî hilâli

¹ oğlu] ibn M, Ü₃

² Zeyl’de] zire M, Ü₃

³ bir... bâz-ı bî-emân] Kartâl-ı bî-çâre bî-bâz emân Ü₂

⁴ hâme] kâme Ü₂, Ü₄

⁵ dâl-i] kartâl-i Ü₂

⁶ mâ-ta‘bîr-i] ta‘bîr-i M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

⁷ laîfeleri ber-mefhûm] laîfe-âmizleri ber-mefhûm M, Ü₃

^{CIII} *Lakab gökten iner.*

⁸ dâl] kartâl Ü₂

⁹ buyurilup] olunup M, Ü₃

¹⁰ meclis-i] -M, Ü₃

^{CIV} *Cehalet yükseldi, ilim alçaldı.*

¹¹ buyurdıkları] buyurıldıkları S

¹² nükte] nükteye mebnî M, Ü₃

¹³ mefâhir] mefâhir ü M, Ü₃

¹⁴ tayy olındı] icînâb olındı M, Ü₃

¹⁵ bâlâ-yı] vâlâ-yı M, Ü₃

¹⁶ bir er velî] bir ulı velî Ü₂, ulı Ü₄

¹⁷ bil bekcisi] yek besi Ü₂, - M, Ü₃

¹⁸ kıddimizi] kâmeti M, Ü₃

Lâlâ¹ olalı la‘line gül² haddine lâle
Lü‘lü’ dişinüñ bendesidür ‘ıkd-i le‘âli

Dil kişveri pür oldı füsün ile fitenden
Ebrüsü ile çeşm³ ideli mekr ile âli

‘İzzetle sücüd ide görüp serv-i hamide⁴
Nâz ile kıyâm itse n’ola kaddi nihâli

Güyâ ki megesdür gelüben sükkere konmuş
Şirin lebi üstindeki ol dâne-i hâli⁵(38b)

Cân⁶ virür iken neş’e⁷ dil irişe hayâta
Bir kıatre eger ‘arz olına la‘l-i zülâli

Dâlî gibi ola⁸ nice kimse⁹ aña kurbân
‘İyd ayı gibi görine¹⁰ ger kaşı hilâli

Velehüm kuddise sırruhu:

Her kaçan itse semâ‘ şevk ile monlâ kûçegi
Devr ider anuñ ile çarh-ı mu‘allâ kûçegi

Mülket-i¹¹ dehre Süleymânlık iderse yeridür
Manıku‘t-tayr bilür Hazret-i Monlâ kûçegi

Mürde-i ehl-i dili eyledi ihyâ nefesün
Oldı la‘lün şanma Hazret-i ‘İsâ kûçegi¹²

İstivâmuz meh-i nev gibi felekde görünür
Göge irdi başumuz olalı Monlâ kûçegi

Hazret-i Pîr-i Celâl’ün olalı Dâlî kulu
Didiler şimdi bize ma‘nide Mevlâ kûçegi

Velehüm: Ger hisâba saymaz ise Dâliyâ nâ-dân bizi
Anuñ ile biz hisâba kâ’ilüz yevmü’l-hişâb

Velehüm¹³: Bir gedâ-yı kuy-ı dil-ber olmuşuzdur Dâliyâ
Kımazuz ‘âlemde hergiz taşu bir taş üstine

DÂNİŞİ ‘ALİ DEDE

Dârü’s-salţanatu’l-‘aliyyede hânedân-ı mevâlî-i ‘izâmdan¹⁴ Nevâlî-zâdeler şöhretiyle şeref-yâb
‘Aţâ’ullâh Efendi’nün hafididür. Sâlik-i tarîk-i tedris iken

¹ lâlâ] lâle Ü₂, Ü₄

² gül haddine] gül hâdine Ü₂, Ü₄

³ çeşm ideli] çeşmi ide Ü₄, çeşm ide S, Ü₁

⁴ serv-i hamide] servi çemende m, Ü₃

⁵ dâne-i hâli] dâne hayâli S

⁶ Cân... la‘l-i zülâli] - M, Ü₃

⁷ cân virür iken] cân virdigin Ü₁

⁸ ola] ol Ü₃, Ü₄

⁹ kimse] kimesne Ü₄

¹⁰ görine] kuyına S

¹¹ mülket-i] mülk-i Ü₁; ‘ızzile Ü₂

¹² vezin hatalı

¹³ velehüm] - M, Velehü Ü₃

¹⁴ mevâlî-i ‘izâmdan] mevâliden M, Ü₃

Rubâ'î: Tâ medrese vu minâre vîrân ne şevêd
 Ahvâl-i kânderî besâmân neşevêd
 İmân kufr u kufr imân neşevêd
 Yek-bende-i haq müselmân neşevêd^{CV}

fermân-ı celîlü'l-'unvânı gûş-ı hûşına resîde olmağla bî-zâr-ı hânümân belki cân¹ u cihân olup vâdî-i hayrette nâlân u ser-gerdân iken nâ-gâh

Rubâ'î: Tâ hâk-i kudûm-ı her muqaddem neşevî
 Sâlâr-ı sipâh-ı naqş-ı âdem neşevî
 Tâ ez men u mâ-yî hod musellem neşevî
 Bî in melikân mahrem u hemdem neşevî^{CVI}

işâret-i pür-beşâretiyle te'yîd³ olduğda Galaşa Hânkâhı'nda Âdem Dede kuddise sırruhu'nuñ tûfân-ı ma'ârif ü fûnûn olan dergâh-ı fezâ'il-meşhûnları ol eşnâda mevc-â-mevc-i le'tâ'if ü hüner ve gird-â-gird-i le'âlî vü dürer olup her⁴ hücresi bir gencine-i 'ulûm⁵ ve her küşesi hazine-i zürefâ-yı Rûm olmağla

Beyt: Bu tekye bizüm tekye-i 'işret-kedemüzdür
 Dervişlerüz Hazret-i Âdem dedemüzdür

diyen fuqarâ-yı bî-nâm⁶ u nişâna karışup yek-reng-i büzürgân-ı⁷ fenâ ve ma'v-ı sâye-i erbâb-ı beğâ olup

Beyt: Olsağ n'ola bî-nâm ü nişân şühre-i 'âlem⁸
 Biz dil gibi⁹ bir tırfe mu'ammâda nihânuz

diyerek Meyyâl Dede ve Derviş Tâbî ve 'Arzî Dede Gavşî Dede emşâli nice nice zevât-ı kirâma hemdem ve çâbü-k-süvârân-ı vâdî-i şî'r ü inşâya hem-ka-dem olup kesb-i fezâ'il-i bî-şümâr ba'dehü(39a) bir müddet dağî seyr-i dâr u diyâr idüp ibtidâ Kıbrıs Meşihati'yle kâm-kâr soñra Kudüs-i Şerîf de şeyh-i bâ-vaqâr ve biñ toksân beş senesi şînn-i şerifleri toksânî mütecâvizen¹⁰ terk-i yâr u ağıyâr buyurmuşlardır. Sefîne-i¹¹ Nefîse'de 'İlmî Dede ile müterâdifen zıkr buyurıldığı ma'hlâş münâsebetiyledür ki yâ'-i nisbiyye ile Dânişî 'İlmî lafzınuñ Fârisî'si olduğu hüveydâdur. Bu gazel eşer-i tab'-ı dâniş-verleridür.

Gazel: Âh-ı 'âşıkdan hâzer itmezsin ey simîn-beğen
 Korkaram bir gün olur pejmürde ol berg-i semen¹²

Dâğlar yaqdum ser-â-pâ sine-i 'uryânuma
 Cism-i zârum lâle-zâr oldı çü¹³ şahrâ-yı Yemen¹

^{CV} *Rubai:*

*Medrese ve minare yıkılmadıkça
 Kânderliğin durumu düzelmez
 İman küfür, küfür iman olmadıkça
 Hakkın bir kulu, hakkıyla müslüman olmaz*

¹ cân u cihân] cân-ı cihân S, Ü₂

² Rubâ'î] - Ü₂. Rubâ'înin tamamı] - Ü₂

^{CVI} *Rubai:*

*Her önde bulunanın ayaklarına toprak olmadıkça
 Adem naqşının ordusuna kumandan olamazsın
 Kendi ben ve bizinden güvende olmadıkça
 Bu melikler olmadan mahrem ve hemdem olamazsın*

³ te'yîd olduğda] te'yîd olındukda M, Ü₃, bî-dâr olduğda Ü₄, - Ü₂

⁴ her] - Ü₁

⁵ 'ulûm] hüner M, Ü₃

⁶ bî-nâm u nişâne] bî-nâm nişâne S, Ü₁

⁷ büzürgân] - Ü₂, bî-rengân S, Ü₁

⁸ 'âlem] âfâk Ü₂

⁹ gibi] -M, Ü₃

¹⁰ mütecâvizen] mütecâviz olduğu halde M, Ü₃

¹¹ Sefîne...hüveydâdur] -M, Ü₃

¹² semen] suhan Ü₄

¹³ çü] - Ü₂

Bir nigâh-ı luṭf ile güldür bu ben bî-çâreyi
Yoḥsa bu ‘âlem baña cânâ olur beytû’l-ḥazen

Zâr ü giryân eyleme ben bülbül-i şürîdeñi
Büy-ı vaşluñla anı şâd it gel ey gül-pîreñen

Baḥt-ı bedrindür dime ey Dânişî şekvâyı қо
Dâ’imâ erbâb-ı ṭab‘a böyledür çarḥ-ı kühen

Bu² beytleri müdde‘â-i muşaddaḳdur.

Beyt³: Ne deñlu düzaḥ-ı ğamda yanarsañ⁴ Dânişî şükr it
Ki ol şâh-ı kerimün raḥmeti deryâsı müstevfâ

‘Acibe: Taḥririmüz bu maḥale resîde olduḳda nâ-gâh aḥbâb-ı Mevlevî’den Neş’et⁵ Süleymân Efendî’nün ḥânelerine varılıp meger telâmizesinden birisi ‘Azîz-i Müşârün-ileyh’ün Divân-ı Şerîfleri’ni getürmiş. Anuñ müṭâla‘asına dâ’ir şoḥbet olurken⁶ faḳîr dâḥîl-i meclis olup dest-i ‘acz-peyvestüme ‘arz buyurduḳlarında şarf-ı nigâh-ı dîḳḳat idüp baḳdum ki Ḥazret-i Dânişî’nün kendi ḥaṭṭ-ı destleri ile olan nüṣṣa-i şerîfedür. İsti‘âreten bir kaç gün alup ḥücre-i faḳîrânemde ser-â-pâ müṭâla‘a eyledüm ki mükemmel kaşâ’id-i nu‘ût-ı Nebevî ve düvâz-dehler ve yigirmiden mütecâviz terkîb-i bend ve müseddes ve muḥammes⁷ ve Nazîm eş‘ârı gibi munakḳaḥ⁸ ğazeller⁹ ve dervîşâne vü Mevleviyâne nice nice neşîdelerine imrâr-ı nazar-ı i‘tibâr olıñduḳda ğüyâ bâlâda mezkûr olan ğazel-i sâde ile iḳtîfâ olunmamak için ‘Azîz-i Mütercem’ün kerâmât-ı ma‘âdiyyelerinden¹⁰ ‘add olunup Ḥazret-i Pîr-i Vâcibü’t-tevkîr¹¹ evşâf-ı ‘aliyyelerinde bir kaşîde-i ğarrâları ve bir düvâz-dehleri birkaç ğazelleri şebt-kerde-i menḳabe-i i‘câzları kılındı.

Kaşîde-i¹² Der-Vaşf-ı Ḥazretü’l-Mevleviyye:

‘Aşḳdur ol şems kim bir zerresidür âftâb
Heft-yemm yanında ol baḥruñ degül bir ḳatre-âb

Âbı itmiş rûḥ-perver miñri kılmış nûr-baḥş
Hep viren oldur zemîn ü âsmâna âb u tâb

İtse bir zerre eger envâr-ı mihrinden eşer
Şu‘le-baḥş olurdu miñre ḥaşr olunca mâh-tâb (39b)

Ebr-i feyzinden zemîne ṭamlasa bir ḳatre şu
Terbiyetle ḥâki eylerdi o ḳatre pür-ğül-âb

Çıḳsa bir şemme sipihre büy-ı virdinden eger¹³
Yaḳdırurdu ‘ud u ‘anber ‘âleme yer yer şehâb

Bâd-ı ğülzârı¹⁴ nesîm-i bâğa doḳunsa eger
Rüzğâr esdükçe eylerdi hevâyı müşk-nâb¹⁵

¹ yemen] semen Ü₄

² Bu ...muşaddaḳdur] - M, Ü₃, Ü₄

³ Beyt] veleḥüm M, Ü₃

⁴ yanarsañ] yanarsın S, Ü₁

⁵ Neş’et] Hoca Neş’et Ü₃

⁶ olurken] olınurken M, Ü₃

⁷ muḥammes] taḥmîs M, Ü₃

⁸ munakḳaḥ] - M, Ü₃

⁹ ğazeller] ğazellerine M, Ü₃

¹⁰ ma‘âdiyyelerinden] mu‘âviyyelerinden Ü₂

¹¹ tevkîr] tevkîrün M, Ü₃

¹² Kaşîde-i... Mevlevî] Kaşîde M, Ü₃, kaşîde-i vaşf-ı Ḥazret-i Pîr Ü₂

¹³ eger] anuñ M, Ü₃

¹⁴ bâd-ı ğülzârı] bâd ğülzâr-ı M, Ü₃

¹⁵ müşk-nâb] misk-nâb S

İrse¹ bir cür‘a eger cām-ı meyinden ‘āleme
 Halkı eylerdi o neşve ser-be-ser mest-i hārāb

Berr ü bahra āteşinden düşse bir kem-ter² şerer
 Cümle mürğ u māhiyi³ eylerdi bir demde kebāb

Rūy-ı zerdüm ‘aşkı⁴ yolında n’ola hāk eylesem
 Birdür ol şāhuñ yanında qadr-i⁵ zer qadr-i türāb

Şāhib-i tabl u ‘alem ser-defter-i ehl-i kerem
 Rūh-bağş-ı mürde-i⁶ gam ser-firāz-ı kām-yāb

Pādişāh-ı ma‘nevī şāhib-kitāb-ı Meşnevī
 Kıble-gāh-ı Mevlevī şāhen-şeh-i gerdün-me‘āb

Hāzret-i Monlā Celālū’d-dīn-i Rūmī kim odur
 Server-i mülk-i haqīkat dāver-i mālīk-riqāb

Hüsniür hüsn-i Hüseyn ü hulkidür hulq-i Hāsen
 Nāmıdur nām-ı Muḥammed zātı zāt-ı bū-türāb

Ol şehin-şeh kim felekde gice gündüz haşre dek
 Dergehidür nūr-bağş-ı āftāb u māk-tāb

Ol şehin-şeh kim serir-i ma‘delet-serverleri
 Hāk-pāyi olmadan itmezler aşlā ictināb

Ol ser-efrāz-ı cihān kim cān atup dergāhına
 Rūh-ı pākinden ider ümmid-i himmet şeyḫ u şāb

Şöyle ‘ālī-qadr u gerdün-pāyedür⁷ ol şāh kim
 Pādişehler hizmet-i dergāhın eyler irtikāb

Çarḫ-ı zātında degül hūrşid-i raşşān zerre-vār
 Kāf-ı qadrinde degül Si-murğ-mānend-i zübāb

Mevlevī-veş āstānın devr ider her gün güneş
 Hāk-i dergāhından eyler ‘aşk nūrın iktisāb

Pāyine yüzler sürüp baş egmese dergāhına
 Başı irmezdi göge olmazdı meh rif‘at-nişāb

İki ‘ālemde olurlar ceş-i miñnetden halāş
 Āstānna o sultānuñ idenler intisāb

Türbesinde n’ola olmazsa melekler aşkār
 Şürete gelmez iderler rūh-i pākinden hicāb

Hāk-pāyi cevherin alsun virüp can naqdini
 Kīmyādan olmağ isterler olar kim behre-yāb

¹ irse] iderse M

² kem-ter] keniz Ü₂

³ mahiyi] māhi S

⁴ ‘aşkı] ‘aşk S, Ü₁

⁵ qadr-i zer qadr-i türāb] zer ile qadr-i türāb Ü₂, qadr-i türāb Ü₄

⁶ mürde-i] merd-i Ü₂

⁷ pāyedür ol şāh kim] pāye şāh o kim Ü₄

Rahm idüp ger¹ nāyuñ güş itmese feryādını
Hiç keş-â-keşden hâlâş olmazdı mânend-i rebâb

Ger sûtün-ı himmetinden olmasaydı pāyesi
Âsmānuñ saķfına çokdan gelürdi inķılâb

Luţfi mi‘mārı eger kim olmasa yer yer sûtün
Tişe-i miħnet iderdı dār-ı dünyāyı hārâb

Oldı² nuţķ-ı cān-baħşı güş-ı cāna güş-vār
Can bağışlar ‘āşık-ı dil-mürdeye ol la‘l-i nâb

Rūhdur cism-i ma‘āniye³ kitâb-ı Meşnevi
Zinde itmişdür cihāmı ol hiţâb-ı müsteţâb

Zāhirâ bâtın ‘ulūmın ‘āleme tefsîr ider
Yok hākâyık ‘āleminde aña beñzer bir kitâb

On sekiz biñ ‘āleme icrâ idüp aħkāmını
Toldı⁴ āvâz-ı semâ‘ ile sipihr-i nüh-ķıbâb

Nây-zenler üfürüp ney arturur ‘aşķ âteşin
Mevlevi’ler devr ider şanmañ mişâl-i āsiyâb

Her birisi olmağ için lâyıķ-ı bezm-i vişâl
Döne döne âteş-i ğamda ider bağrın kebâb

Kim ki yoluyla tarîķ-i ‘aşķa girmek kaşd ider
Semt-i Mevlānâ’yı tutsun kim odur rāh-ı şavâb(40a)

Āstānına o şāhuñ sür yüzüñ ey Dānişî
Saña ol dergāhda olur müyesser fetħ-i bâb

Sîne sūzān dil perişān hāke yeksān cism-i zār
Gözde nem başda hevâ cānumda nār-ı izţırâb

Yâ nice maħbûb-ı vahdet eylesün ‘arz-ı cemâl
Meyl-i aġyār oldı çeşm-i şāhid-i rūħa niķâb

Dem-be-dem añduķça⁵ cürmüm āh idüp⁶ ķan ağlaram
Zārlıķdan ķalmadı⁷ çeşmümde āb⁸ cismümde tâb

Rūzgāruñ derdi arturdı⁹ derūnum âteşin
Vay eger beñzerse dāğ-ı miħnete nār-ı ‘azâb

Āteşüm¹⁰ tesķin ider gönlüm hayāt-ı nev bulur
Baħr-i luţfindan şaçarsa üstüme bir ķatre āb

Kayd olursa defter-i ihsānına nāmum eger
Dest-i ķudret itmeye cürmüm raķam rüz-i hisâb

¹ ger nāyuñ] nāyuñ eger M, Ü₁, Ü₃

² oldı] ola Ü₁

³ ma‘āniye] ma‘āliye M, Ü₃

⁴ toldı] deldi Ü₄

⁵ añduķça] aķduķça S, Ü₄

⁶ idüp] ider Ü₁

⁷ ķalmadı] -Ü₄

⁸ āb] nem M, Ü₃

⁹ arturdı] artururdi Ü₁

¹⁰ Ateşüm... ķatre-i āb] - M, Ü₃

Bülbül-i zâre degül kim dirdi Sî-murğa senüñ
Olsa qadrüm gülşen-i qurbında mânend-i gürâb

Dergehinde el virürse vechi var maqşûdumuz
Kim ki çarğa tutsa yüz olur du'âsı müstecâb

Hânkâh-ı 'aşkı içre nitekim âbdâl-i çarğ
Mevlevî olup semâ' eyler mişâl-i âsiyâb

Yâ İlâhî başumuzdan sâyesin itme cüdâ
Dehri kaplar nitekim bu hayme-i zerrin-ținâb

Kaşîde-i Der-Na't-ı E'imme-i İsnâ 'Aşere Rıdvânu'llâhi 'Aleyhim Ecma'in:
Derviş seyr-i tende envâr-ı Muştafa'dur
Âbdâl kisvetinde esrâr-ı Murtażâ'dur

Bu enbiyâya gülşen o evliyâya cevşen
Kevnden ikisi rüşen 'âlemlere ziyâdur

Yire² göge şalâdur ser-leşker-i hüdâdur
Ol fahr-i enbiyâdur bu tâc-ı evliyâdur

Şem'-i çerâğ-ı dîdem hüsn-i Hasenle pür-şevk³
Şâhum benüm Hüseynümler Sulţân-ı Kerbelâ'dur

Zeynü'l-'ibâd⁴ o sulţân sulţân-ı dîn ü imân
Bâkır Muhammed o cân 'uşşâka kîmyâdur

Erbâb-ı şıdka reh-ber Sâdıq İmâm-ı Ca'fer
Müsâ-i Kâzım ile şâhum 'Âli Rızâ'dur

Cânum Taķi Naķi'dür şehlük anuñ haķıdur
Ol şeh ki muttaķidür ser-dâr-ı aşfiyâdur

Tevhîd mazharıdır 'uşşâk serveridür
Ol şeh ki 'Askeridür hem 'askere livâdur

Şehin-şeh-i velâyet Mehdi-i râh-ı vahdet
Ser-menzil-i haķîkat bir lâ-mekân Hümâdur

Sulţân iken gedâlık zühd ile pâr-sâlık
Bunlara evliyâlık her vech ile sezâdur

İkrâr-ı vahdet-i Haķ esrâr-ı hikmet-i Haķ
İzhâr-ı kudret-i Haķ ol şehlere revâdur

Bu on iki imâmuñ medħi müyesser oldı
Bil Dânişi bu devlet Haķdan saña 'atâdur

Haķkıyla Haķkı añlar ol işidür o söyler
Kim anlar ise Haķkı cânım aña fedâdur

Gazel⁵: Bezm-i 'aşkuñda senüñ mey-ħ'âre bir ben bir haķâb
Baş açık yalın ayak⁶ âvâre bir ben bir haķâb

¹ der-na't-ı...ecma'in] - M, der na't-ı e'imme-i isnâ 'aşere Ü₃

² yire] yirle M, Ü₃

³ pür-şevk] şevküm Ü₂, ve şevk Ü₄

⁴ zeynü'l-'ibâd] zeynü'l-'abâ M, Ü₃

⁵ Gazel] velehu Ü₂

⁶ ayak] - S, Ü₁, Ü₄

Ḳubbe-i sāğarda gūyâ tûb¹ bir âyinedür
Bî-ḳarâr olmuş döner bî-çâre bir ben bir ḥabâb

Göz yumar devr eyledükçe ‘aksine devr-i felek
Nâzır olmaz ‘âleme hem-vâre bir ben bir ḥabâb(40b)

Göz kıpar açmazdan gördükçe rûy-ı dil-beri
Muntazır ol gözleri mekkâre bir ben bir ḥabâb

Pâk-meşreb² şâf-dil bir ‘âşık-ı âvâredür
Şu gibi eyler nazar didâre³ bir ben bir ḥabâb

Cûy-veş Mecnûn olup gülşende zencirin sürür
Ṭolaşur ol serv-i ḥoş-reftâre bir ben bir ḥabâb

Dem-be-dem ḳanlar yuṭar cevri-i felekden Dânişî
Oldı la‘l-i dil-bere âvâre bir ben bir ḥabâb

Velehüm⁴: Ağlar inler pâyine yüzler sürer gönüm gözüm
Ḥâk-pâye âh u eşkin ‘arz ider gönüm gözüm

Dîde⁵ vü dilde ḥayâl-i çeşm ü la‘lûn var iken
Nergis ile gonceye ḳılmaz nazar gönüm gözüm

Dilde ‘aks-i la‘l-i dil-ber gözde ḥûn-âb-ı sirişk
Sâḳi-i rindân⁶ elinden ḳan yuṭar gönüm gözüm

Sevdi gönüm göz göre bir ḳanlı zâlim âfeti
Ḳande ise bî-vefâ dil-ber sever gönüm gözüm

Ben nice nâlân u giryân olmayam ey Dânişî
Mâ-cerâ-yı râz-ı⁷ ‘aşḳı fâş ider gönüm gözüm

Velehüm⁸: Cân tekve-i ğamda Mevlevî’dür
Dil levḥi kitâb-ı Meşnevi’dür

Bu gördigün⁹ ‘âlem-i ‘anâsır
Bir zerrece ‘aşḳı pertevdür

Dil tıflı oḳur kitâb-ı ḥikmet
Gūyâ ki Ḥâḳim-i Gaznevi’dür

Erbâb-ı dile kemâl-i ‘irfân
Gencîne-i sırr-ı ma‘nevîdür

Ey Dânişî ṭob-ı âh yıḳmaz
Ḥâḳḳâ ki ḥişâr-ı ğam ḳavidür

Ve¹⁰ Ḥüsn ü ‘Aşḳı redif bir ğazel-i şerif’lerinün maḳṭa‘ıdur.

¹ tûb bir] tûb u Ü₂ Ü₄

² Pâk-meşreb... didâre bir ben bir ḥabâb] – Ü₂, Ü₄

³ didâre] dildâre M, Ü₃

⁴ Velehüm] velehü M, Ü₃

⁵ dîde vü dilde] dîde-i dilde M, Ü₃

⁶ rindân] hicrân M, Ü₃

⁷ râz-ı] zâr-ı S, Ü₂

⁸ velehüm] velehü M, Ü₃, - Ü₂ (tamamı)

⁹ gördigün] görinen Ü₄

¹⁰ Ve Ḥüsn...maḳṭa‘ıdur] velehü M, velehü maḳṭa‘ Ü₃

Dānişî Leylî vü Mecnûn kışşasın nazm eyle kim
Bilmeyen bilsün ne sırdur Dāsītān-ı Hüsün ü 'Aşk

DEDE DÂVUD¹

Anfâkiye Hânkâhı'nda mesned-zîb-i hilâfet-i sırrı² vü şürî olan Şeyh Süleymân Hazretleri'nün memleket-i vücûdunuñ hâtemi ve³ dîde-i⁴ ceride-i zâd u bûdunuñ Dâvud-ı hõş-demi olup kullâb-ı 'aşk u maḥabbet keşân-ber-keşân şifa-hâne-i terbiyye-i cenâb-ı⁵ Zencir-kırân Muḥammed Dede'ye dâhil idüp säye-i hizmetlerinde taḥşîl-i 'ulûm-ı dîniyye vü funûn-ı ledünniyye ve ba'de-vefâti'l-mürebbi ser-be-şahrâ-yı seyâhat olup şahrâtu'llâh civârında kâ'in Zâviye-i Mevleviyye'de bürüyâ-endâz-ı inzivâ iken taraf-ı âstâne-i Pîr quddise sırruhu'l-Münîr'den Mısır Meşîhati'yle tevķir olunup ol hânkâh-ı kerûbi-penâhdan ilâ-âhîri'l-'ömr arz-ı muḥaddese-i⁶ Mışrıyye'yi

Yâ Dâvûdu innâ ca'alnâke ḥalîfeten^{CVII}

âyet-i kerîmesi mü'eddâsınca teşrif-i hilâfet ve velâyet-i Mevleviyye buyurup meclis-i şerîfleri (41a)mecma'ü'l-'ulemâ ve maḥşerü'l-'urefâ olmuşdur.

Hikâyet olunur ki 'Azîz-i Müşârun-ileyh funûn-ı 'adîdede şâhib-i yed-i tûlâ olup lâkin şî'r ü inşâya⁷ 'adem-i meşgûliyyetleri vârid⁸ iken yine sünnet-i seniyye-i Mevleviyye olan kelâm-ı mevzûndan bi'l-küllîyye ferâğa⁹ ruḥşat olmadığını imâ ve dervîş-i Mevlevî 'alâ-ḡadri't-ḡaḡa sâlik-i meslek-i şî'r ü inşâ olmasını beyân-fermâ olduklarından bu kıḡ'a-i ḡarrâları¹⁰ zîb-i ceride-i şebt buyurup dâhil-i silk-i¹¹ 'idâd-ı şu'arâ-yı Mevleviyye ve bâ'iş-i teberrük-i ḡayd-ı Tezkire-i evleviyye olmuşlardır. Ḡaddese'llâhü¹² Te'alâ Sırrahü

Ḡıḡ'a: Süleymân-ı zamânuñ mür-ı miskini alup Dâvûd
Maşâf-ı dîv-i nefsünde zirih¹³-püş-ı tecerrüd ol

Bedendür taḡt-ı ber-bâdı ḡired Âşaf gönül mühri
Bu esbâb-ı sa'âdetle şeh-i mülk-i teferrüd ol

DERVİŞ ÇELEBİ EFENDİ

Ḡonya'da çelebiyân-ı zevi'l-ihtirâmdan Pîrî-zâde şöhretiyle ma'rûf olup Pîr Hüseyin Efendî cenâb-ı kemâlet-me'âblarınıñ eşnâ-i hilâfetlerinde ba'zı müfsidînün ilkâsiyla¹⁴ beyne'l-evlâdı ve'l-fuḡarâ fetret ḡaşıl olmaḡla çend nefer bi-ḡaber Çelebî-i Mütercem'i iḡfâl ile taraf-ı Dârü's-saltânaya tesyîr ve Pîr Hüseyin Efendî'nün ḡazeli ve Dervîş Çelebî'nün naşbını¹⁵ istid'â itdüklerinde vaḡtün küberâ-i devlet¹⁶ ve 'ulemâ-i milleti ba'de'l-istişâre ba'zı müfsidîn-i bi-temkinün ilkâ-yı fitnesinden zuhür itdîğini teyakkun itmeleriyle mes'ûllerine 'adem-i iltifât ile herbirleri müteferrik¹⁷ olup Çelebî-i Müşârun-ileyh daḡı Ḡalaḡa Hânkâhı'nda müsâfereten ber-eyyâm ḡarâr ve tekrâr Âsitâne-i 'Aliyye'ye¹⁸ rucû'dan 'âr itmekle Nâcî Aḡmed Dede ref'inden¹⁹ mesned-i refi'a-i²⁰ âstâne-i merḡumla taḡyîb ü

¹ Dede Dâvûd] Dâvûd Dede M, Ü₃, Ü₄

² sırrı ve şürî] serî ve şürî Ü₂

³ ve dîde-i] - Ü₃, Ü₄

⁴ ve dîde-i ceride-i...hõş-demi] - M, Ü₂

⁵ cenâb-ı] aḡbâb-ı Ü₃

⁶ muḡaddese-i] ma'den-i M, Ü₃

^{CVII} *Ya Davud! Şüphesiz biz seni yeryüzüne halife kıldık.* Sad S. /26.

⁷ inşâya] inşâ ile Ü₄

⁸ vârid] var M, Ü₃

⁹ ferâğa] ferâḡına Ü₄

¹⁰ ḡarrâları] ḡarrâyı M, Ü₁, Ü₃, ḡarrâların Ü₄

¹¹ silk-i] meslek-i Ü₄

¹² ḡaddese'llâhü Te'alâ] - M, Ü₄, ḡaddese'llâhü sırrahü Ü₁, kıḡ'a Ü₂

¹³ zirih] zerre S

¹⁴ ilkâsiyla] i'vâsiyla Ü₂

¹⁵ naşbını] naşbı M, Ü₃

¹⁶ devlet] devleti Ü₄

¹⁷ müteferrik] müteferriḡa Ü₂

¹⁸ 'aliyyeye] Ḡazret-i Pîre M, Ü₃

¹⁹ ref'inden] rif'atinden Ü₁

²⁰ refi'a-i] refi'-i M, Ü₃

tevkîr olunup ba'dehû Sultân Muḥammed Ḥān Ḳamaniçe Ḳal'ası feth u teşhîrine teşmîr-i sâķ-ı ihtimâm itdükleri vakt bunlar daḥi ba'zı meşâlih-i şüriyye ile Ordû-yı Şehryârî'ye maḥmil-bend-i 'azîmet olup eşnâ-i râhda 'arîza-i nâ-gâhî¹ ile Hacı oğlu Pâzârî nâm maḥalde bin seksen üç târiḥinde nâ'il-i mesned-i ḥâmûşân ve vâşıl-ı raḥmet-i Raḥmân² olmuşlardır.

*Ḳıṭ'a*³: *Çun nîst tariķî ki be maḳşûd resem
An bih ki beḡâbûden-i ḥod zûd resem
Çun her rûzî bezindeġânî betereḡ
(Ger) Merg der âyedem be behbûd resem* ^{CVIII}

Eş'âr-ı⁴ belîġâne ve güftâr-ı faşîḥâneleri müselleḡ-i suḡan-şinâsân-ı yârân-ı şafâdur.

*Gazel*⁵: *Ḥaķîm-i Muṭlaķuñ olmazsa ger bir işde taḳdîri
Müfid olmaz hezâr erbâb-ı 'aḳluñ re'y ü tedbiri*

İnâyet eylese bir bendesine Ḥazret-i Mevlâ
Şavâb olur ḥaṭâsı hep kemâl-i maḥz-ı taḳşiri(41b)

Ḥazer men'-i ḳader ḳılmaz ne deñlü ġüşîş eylese
Ḳazâ-yı mübremüñ mümkün degül sa'y ile taġyîri

Hezârân cevşen-i fülâd ile ḳat ḳat zirih-ķise
Ḳişi def' idemez ḳavs-i ḳazâdan atılan tîri

Muḳarrerdür ġinâ vü faḳr u nîk ü bed elem çekme
Nedür naḥnu⁶ ḳasemnâ âyetinüñ añla tefsîri

Mü'essirdür muḥaḳḳaḳ fâ'il-i muḥtâr her işde
Kevâķible felekden ey müneccim⁷ bilme te'şîri

Ne naḳş itdiyse üstâd-ı ezel bî-'aybdur cümle
Kemâl-i şun'ına eyler delâlet ḥüsn-i taşvîri

'Alâyıḳdan mücerred ol ki ḥürşîd-i cihân-âsâ⁸
Tecerrüdden Mesîḥ'üñ oldı çarḥ-ı çârümîn⁹ yiri

Sa'âdet ister iseñ ehl-i teslîm ü tevekkül ol
Ḳabûl it cân ile Dervîş pend-i Ḥazret-i Pîri

Ve daḥi ser-rişte-i maṭlabı¹⁰ perîşân olduḳda bu ġazel ḥâṭır-nişâñı¹¹ olmuşdur.

¹ nâ-gâhî] nâġehânî M, Ü₃

² raḥmân] raḥmet Ü₂

³ Ḳıṭ'a] - Ü₂

^{CVIII} *Ḳıta:*

*Maksuda ulaşmam için bir yol olmadıġından
Kendi yok oluşuma çabuk ulaşmam iyidir
Hergün hayatta daha kötü duruma geldiġimden
Ölüm beni kurtarırsa saġlıġa kavuşurum*

⁴ Eş'âr-ı] eş'ârı S, Ü₁

⁵ Bu ġazel için M ve Ü₃'te şu şerḥ kayıtlıdır: "Bu ġazel-i şerîf İnegöl beglerinin cediti olan Dervîş Paşanuñdur diye mesmu'um olmuşdur. Nuķile min-ḥatt-ı Şeyḥ Gâlib. Faḳir daḥi ba'zı mecmu'alarda Dervîş Paşa nâmına muḳayyed gördüm. Reşâd."

⁶ naḥnu] suḡan-i S

⁷ müneccim bilme] müneccim felekden Ü₁

⁸ cihân-âsâ] cihân eşer Ü₂, Ü₄

⁹ çârümîn] çâr zemîn yiri Ü₂

¹⁰ maṭlabı] meṭalibi Ü₂

¹¹ ḥâṭır-nişâñı] ḥaṭır-nişâñı M, Ü₃

Ġazel¹: Yâr ser-keş sine pür-âteş gönül sevdâ-perest
 Baht nâ-hem-vâr ʔâli² ser-nigün hâtır-şikest
 Şehr-i ğam âbâd u behcet-hâne-i ‘âlem hârâb
 Rütbe-i ihmâl ‘âlî² pây-i istid‘â şikest
 Kîse-i³ ümmîd hâlî dest-i istignâ tehî
 Menzil-i fırsat ba‘îd u pây-e-i ikbâl pest
 Zulmet-i miñnet hüveydâ şubh-ı himmet nâ-bedîd
 Nîk ü bed bér-muktezâ-yı kısmet-i rüz-ı elest
 Kıssa-i hicrân ile şekvâ-yı cevri-yâr ile
 İn-varağ ber-ğasb-i hâl-i derd-mendân defterest
 Pençe-i kâm-ı dil-i Dervîş zîr-i dest-i ğam
 Çäre ne meşhûrdur çun dest-ber bâlâ-yı dest

DERVÎŞ DEDE

Hasan Çelebi⁴ Tezkiresi’nde bu gûne takrîr-i merâm ve taṭvîl-i kelâm idüp ‘Azîz-i Müşârun-ileyh’ün terceme-i aḥvâlîni bu siyâğ üzre keşide-i silk-i intizâm itmişdür⁵ ki ḳubbe-i evliyâ-yı kirâm ve mızreb-i hıyâm-ı eşfiyâ-yı ‘izâm ve hâciyân-ı bâdiye-i ‘irfâna⁶ ḳible-i murâd ve Ka‘be-i merâm olan Ḳonya’dandur. Şî‘r ü inşâda ḫaylî ḳudreti⁷ Hazret-i Meşnevî ile nihâyetde⁸ münâsebeti var idi. Nice zamân âstân-ı sa‘âdet-âşiyân-ı⁹ Hazret-i Monlâ’ya rüy-mâl ve naḳl-i¹⁰ ders-i kitâb-ı Meşnevî ile taḫşîl-i hâl u kemâl itdükden soñra Güzelce Ḳâsım Paşa’nuñ kâtibi ve ol şâḫib-kemâlün muşâhibi olmuşdı. Vezîr-i mezbûr Cenâb-ı¹¹ Pâdişâh-ı Lâ-yezâle vâşıl olduḳda fâtiḫ-i cezîre-i Ḳıbrıs olan Lâla Muştafâ Paşa’nun devlet-mişâl ḫizmet-i pür-iclâline bel bağlayup sa‘âdet-dâr-ı mülâzim-i rikâb-ı celâlet-iktisâbı olmağla e‘azz-i¹² ze‘âmete nâ’il olmuşdı. Lâkin yine kisveti dervîşâne ve etvâr¹³ u ef‘âlî derd-mendâne büy-ı faḳr¹⁴ ve revâyiḫ-i fenâ evzâ u etvârından meşâm-ı câna zâhir ü peydâ olup şüreten ü ma‘nen dervîş-i dil-rîş idigi rûşen ü hüveydâ idi.

Vaḳfe¹⁵: Ol ‘aşrda şâ‘irlere virilen ze‘âmet u tımâr şile vü cevâ’iz-i eş‘âr olarak iḫsân-ı pâdişâhî(42a) olmağla ne kisvetde bulunur ise mâni’ degüldi. Ḥayreti¹⁶ Baba ve Ḥayâlî Beg daḫi böyledür. Ḥattâ¹⁷ zü‘emâ ve şâḫib-tımârün ceng-âverlerinden olan¹⁸ Arnavud Yahyâ bu ḫuşuşda Ḥayâlî Bege reşk idüp pâdişâha virdigi ḳaşidesinde anuñ ḫaḳḳında dimişdür.

Beyt: Ben erenler nacağıyam o ışıklar teberi
 Ben şavaş günü çeriyem o hemân cerde¹⁹ çeri

Tetimme-i Kelâm²⁰. Vâlid-i firdevs-mekân Kâzî-i medîne-i Şâm iken Muştafâ Paşa Hazretleri Şâm’a Beglerbegi olduḳda mezbûr bile gelmişdi. Ol takrîble mezbûr ile ülfet üzre olup diyâr-i ğurbet ü

¹ Ġazelin tamamı] - Ü₂

² ‘âlî] hâlî Ü₄

³ Kise-i] Ka‘be-i M, Ü₃, Ü₄

⁴ Çelebi] Çelebi merhûm M, Ü₃

⁵ itmişdür] eyler ki M, Ü₁, Ü₃

⁶ ‘irfâna] ‘irfân Ü₂

⁷ ḳudreti] ḳudreti ve Ü₄

⁸ nihâyetde] - M

⁹ âşiyân] âşiyânede M, Ü₃

¹⁰ naḳl-i] naḳl u S

¹¹ cenâb-ı] cânib-i Ü₃

¹² e‘azz-i] ağır M, Ü₁, Ü₃

¹³ etvâr u ef‘âlî] etvâr ef‘âlî Ü₂

¹⁴ faḳr u] faḳr Ü₁

¹⁵ vaḳfe] iştirâd Ü₃

¹⁶ Ḥayreti Baba] ḫattâ Ḥayreti Baba M, Ü₃

¹⁷ ḫattâ] - Ü₃, Ü₄

¹⁸ olan] - Ü₃

¹⁹ cerde çeri] cer ü çeri Ü₂

²⁰ tetimme-i kelâm] intehâ M, Ü₃

vaḥşetde istihkâm-ı mebânî-i müvâneset ü şoḥbet kılınmışdı. Ve peyveste-i kandîl-i cânı revġan-ı şadâkatla inâre ve mâ-beynümüzde müdâm rahîk-i 'atîk-i ḥullet peymâne-i yegâneġi¹ vü vaḥdet ile idâre olunmuşdı. Anda pîr-i fânî iken bir dil-ber-i nev-cüvânı sevüp 'aşkıyla 'âleme² destân ve ḥüsnî gibi meşhûr-ı cümle-i cihân olduğda vâlid-i mâcid-i münâsib-ḥâl bu maṭla'³ diyüp mezbûra irsâl eylemişdür.

Beyt: Bâde-i 'aşk u cünûna eyleyüp peymâne-ser
Bir cüvân 'aşkına oldum mübtelâ pîrâne-ser

Ol daḥî Monlâ Câmî'nün bu maḥṭa'-ı bî-mişl ü mânendini yazup göndermişti.

Beyt: *Megû ki pîr şodî terk-i 'aşk kon Câmî*
Ki men be 'aşk-ı to pîrâne ser-cevân şodeem ^{CIX}

Şâm-ı şeref-encâmıda Gök Meydânı dimekle be-nâm olan maḥkâm-ı Sidre-i ihtirâmıda yârân-ı dervîşâna zevk-i⁴ semâ'a bahâne olsun diyü Mevlevîḥâne binâ eylemişdür. Sene-i şemânîne⁵ ve tis'a mi'ede ol tekyede ney gibi nâle vü efgân⁶ iderek dolâb-veş döne döne gülistân-ı cinâna semâ' iderek revân olmuşdı⁷. Ol zamândan beru aşḥâb u aḥbâbı⁸ şem'-i maḥabbetine pervâne ve meclis-i meveddetinde peymâne gibi dönmekten⁹ ḥâlî degüldür. Sulṭân Selîm Ḥân¹⁰ ile¹¹ Şehzâde Sulṭân Bâyezîd'ün Konya'da olan cengini inşâ ile yazup bir kitâb itmîşdür. Ol¹² kitâbdandır.

Beyt: Tutdı cihânı ḥayme-i zerrîn¹³-tınâblar¹⁴
Şahrâyı zeyn¹⁵ eyledi çâder çiçekleri

Ġazel: Gelmeyüp ġam-ḥâneye gün¹⁶ yüzlü cânân her gice
Zülfî gibi gönlümi kılar perişân her gice

Bir gice tutulmasın bilmez mi ey ḥürşîd-rû
Şubḥa dek küyuñ ṭolanur mâh-ı tâbân her gice

Germ olup gögsün¹⁷ girerse çok degül pîr-i felek
Kim yatur mihr ile meh koynında 'uryân her gice

Ḥ'âba varsun diyü bekler nergis-i bî-mâruñ
Şubḥa dek yummaz gözin şem'-i şebistân her gice

Dimiş idüñ bir gice koynuña 'uryân gireyüm
Eylere ol şevk ile çâk-i giribân her gice

Giceler dâ'im ġamuñ bu şîne-i vîrânede
Eksik olmaz ḥâne-i Dervîş'e miḥmân her gice(42b)

¹ yegâneġi] yegânî Ü₂, Ü₄

² 'âleme] 'âlem-i M, Ü₃

³ maṭla'ı] maṭla'-ı ġarrâ-yı M, Ü₃

^{CIX} Beyt:

Cami, yaşlandı, aşkı terket deme

Çünkü ben senin aşkınla yaşlyken genç oldum

⁴ Zevk-i] zevk u M, Ü₃

⁵ şemânîne ve tis'a mi'ede] tokuz yüz seksen M, Ü₃

⁶ efgân] fiġân M, Ü₃

⁷ olmuşdı] olmuşdur M, Ü₃

⁸ aḥbâbı şem'-i maḥabbetine] aḥbâb u aşḥâbı şem'-i maḥabbetine M, Ü₃, aḥbâb-ı maḥabbete Ü₂

⁹ dönmekten] müdâm dönmekten M, Ü₃

¹⁰ Ḥân] - M, Ü₃

¹¹ ile şehzâde] - M, Ü₃

¹² ol] bu beyt ol M, Ü₃

¹³ zerrîn] gerdün M, Ü₃; beyt-i ḥayme-i zerrîn Ü₁

¹⁴ tınâblar] tınâbumuz M, Ü₃

¹⁵ zeyn] zeyyîn Ü₄

¹⁶ gün] gül M, Ü₃

¹⁷ gögsün] gögsin M, Ü₃

İntehâ¹ Kelâmuhu. ‘Âşık Çelebî Merhûm daî Müşârun-ileyhûn bu iki beytlerini yazmışdır.

Beyt: Hüner² meydânı içre mâlik olan kilk-i ser-tîze
Ma‘ârif pehlevânıdır kıamışdan oynadur nîze

Velehû: Böyle³ ser-keşte vü zâr itmeden eflâk beni
Hîş idi itse eger kim bir avuç hâk beni

Dânişâ da⁴ yed-i tûlaları oldıgımı vaşf eylemişdür⁵.

DERVİŞ-İ DİĞER

İstânbûl’da ‘Âşık Paşa maħallesinde mütevellid Yayabaşı-zâde dimekle ma‘rûfdur. Târîk-i ‘ilme sülûk idüp tahşîl-i ma‘ârif-i şettâ ve vâsıl-ı gâyet-i⁶ kuşvâ olunca nice zamân seyr ü seyâhat idüp iklîm-i Rûmı geşt ü güzâr eşnâsında Konya’ya varup âstâne-i hidâyet-âşiyâne-i Hâzret-i Pîr-i Destgîr kıddise sirruhu’l-ğadırden inâre-i çerâğ-ı ‘aşk u maħabbet ve mazhar-ı esrâr-ı hâkîkat olduğdan sonra vatan-ı aşlıyyesine ‘avd⁷ ü rucû‘ idüp cemî‘ mâ-sivâdan ferâğat ve kûşe-gîr-i zâviye-i ‘uzlet olup bir mikdâr daî bende-i hâşş-ı Hâzret-i⁸ Mevleviyye⁹ pâdişâhlar dervîşi ve dervîşler pâdişâhı Sultân Murâd-ı Şâliş ‘Aleyhi’r-raħmeti ve’l-ğufrân Hâzretleri’nün mazhar-ı iltifâtı düşüp¹⁰

*Naẓm¹¹: Şâh u dervîş hemçû şîr u şeker
Behem âvihtend şâm u seher*

*Ez-ser-i luṭf hem-zebâneş sâht
Ez-şeker-ħande kuvvet cânêş sâht*

*Her nefes dîde süy-i ü mîdâst
Güş ber goftegüy-i ü mîdâst^{CX}*

maẓmûnınca dem-â-dem şöhet-i hâşş-ı şehin-şâhiye mevşûl ve nâm-ı nâmî-i şehryârî ile¹² ba‘zı kütüb-i taşavvuf tercemesine meşğûl olup elf-i kâmil ħudûdına qarib ‘âzim-i ħânķâh-ı beķâ olmışlardur. Hâķķâ ki zamânına¹³ nisbet âyeten min-âyâti’llâh bir şâ‘ir-i dil-âgâhdur.

Gazel: Kırî efsâne şanur şüfî şadâ-yı nâyı
Ney ile sâlik idi görseñe¹⁴ Mevlânâyı

Meşnevî’den iden ışğâ-yı kelâm-ı mu‘ciz
Döne döne tolanur ol ħarem-i ma‘nâyı

¹ intehâ kelâmuhu] - Ü₃, intehâ kelâm-ı Ü₂

² Hüner] ħıẓr Ü₄

³ Böyle... ħâk beni] - Ü₂

⁴ Dânişâda yed-i... eylemişdür] -M, Ü₃, İnşâda yed-i ...eylemişdür Ü₂

⁵ eylemişdür] eylemişdür raħmetu’llâhi raħmeteñ vâsi‘a Ü₂

⁶ gâyet-i] gâye-i M, Ü₃

⁷ ‘avd u rucû‘] ‘avdet ü rucû M, Ü₃

⁸ Hâzret-i] - M, Ü₃

⁹ Mevleviyye] Mevlevî M, Ü₃

¹⁰ düşüp] olup Ü₂

¹¹ naẓm] meşnevî Ü₃

^{CX} Mesnevî:

*Şâhla dervîş, sût ve seher gibi
Akşam sabah birbirlerine karıştılar*

*Lutuf ile onu kendisine sohbet arkadaşı kıldı
Şeker gülüşle onun canına güç verdi*

*Her nefeste ona bakıyordu
Onun söylediklerini dinliyordu*

¹² şehryârî ile] şehryâriye M, Ü₃

¹³ zamânına] zamâna M, Ü₃

¹⁴ görseñe] görseñ M, Ü₃, gör sikke-i Ü₂

Tutdı âfâkı şadâ-yı ney ile şevk-i şemâ'
Şöyle kim rakşa getürdi felek-i minâyı¹

Mevlevî gibi semâ'a girüp ol hâliyle
Devr ider çarğa girüp mihr ile meh dünyâyı

Kuṭb-ı 'irfân-ı cihân ol yüri pergâr-şıfat
Dâ'ireñ gözle² ki Derviş olasın Mevlâ'yı

Velehüm: Bezm-i cihânda itmez iken nüş-ı cām Cem
Sâgar şunardı destüme ber-müstedâm dem

Emvâc-ı baḥr-i kılzüm-i eşkümden itdi ḥavf
Yüz yire sürdi eyledi çok³ iltiyâm yem(43a)

Düşdi ḥadeng-i zülfün⁴ ile dâm-ı zülfüne
Naḥcîr-i cân u şayd-ı dil-i müstehâm hem

Gül saña nice beñzeye ki⁵ yokdur anda bu
Sünbül-gülâle⁶ serv-ḳadd ü gönçe-fâm fem

Sen ğayrilerle demde⁷ şafâda revâ mıdur
Derviş'ün aḳa böyle gözinden müdâm dem

DERVİŞ 'OŞMÂN⁸ SİNEÇÂK

Maskaṭ-ı re'sleri Rümili'nde vâkı' İlbaşan nâm ḳarye ve evlâd-ı zü'emâ'-i şâhib-şervetden olup pederleri vefâtında kendüleri daḫi ze'âmet-i merḳümla za'îm iken dil-i ḳabilllerinde âşâr-ı 'aşḳ-ı be-dîdâr ve îrâş-ı tekâzâ-yı terk-i mülk ü diyâr idüp 'Abdü'l-kerîm Dede ḫizmetine şitâbân ve ba'de-tekmîli⁹-ḫizmeti ser-bülend-i külâh u ḫırḳa ve dâḫil-i ḫarem-sarây-ı münteheyân-ı ihvân ve ba'de-vefâti¹⁰-'azîz Ağa-zâde Muḫammed Dede ḫizmet-i pür-bereketleriyle be-kâm ve bir zamân daḫi Şâriḫ Rusûḫi Dede şohbetiyle be-nâm olup Ḥânḳâh-ı Galâṭa'da ber-eyyâm çille-güzin-i riyyâzât-ı şâḳḳa olmuşlardır. Ḥattâ müddet-i seyr ü sülûklarında bir ḫırḳa¹⁰ ve tennüre-i 'abâ-i¹¹ mesnûneden¹² ğayra iltifât buyurmadılar. Ve şayf u¹³ şitâda şiddet-i germ ü serde taḫammül-fermâ ve sine-i pür-sekineleri giribân-ı tennüre-i şeriflerinden mişâl-i âftâb-ı ḫaḳîḳat be-dîdâr olmaḫla ihvân-ı şafâ Sineçâk şohretiyle müstehâr itmişlerdi.¹⁴ Hikâyet¹⁵ olunur ki 'Azîz-i Müşârun-ileyh'ün meşreb-i 'âlîleri dâ'imâ inzivâyâ mecbûl olup rûz u şeb der-ḫücre-i şerifleri mesdûd ve şıyt u şadâları nâ-şinide vü nâ-bûd idi. Ḥattâ birâderleri Vezîr-i A'zam Ḳara Muştafâ Paşa ḳaç'-ı rütbe-i şadâret-i 'uzmâ itdükde¹⁶ şohbet ü ḫizmetlerine ḫasret-keş olmaḫla teşrif buyurmayacakları da ma'lûmı¹⁷ olduğundan¹⁸ tebdîl-i câme Ḥânḳâh-ı Galâṭa'ya gelüp der-i ḫücrelerinde kemâl-i niyâz u ibtihâlle ṭulû'-ı devlet-i didârlarına müterâḳḳıb¹⁹ olup lâkin aşlâ iltifâtları zühür itmediginden me'yûsen 'avdet itmişdür. Ba'de-zamânin

¹ minâyı] dünyâyı Ü₂

² gözle ki] gözler ki Ü₂

³ çok] çok yire Ü₁

⁴ zülfün ile] ğamzeñ ile M, Ü₃

⁵ ki yokdur anda bu] ki yokdur ide bu Ü₁, ki anda yok bu Ü₂, ki anda bu Ü₄

⁶ gülâle] lüle Ü₂, - M, Ü₃

⁷ demde] dembedem Ü₂, dembede S

⁸ Derviş 'Oşmân] Arnavud Derviş 'Oşmân M, Ü₃

⁹ tekmîli'l-...ve ba'de] -M, Ü₃

¹⁰ ḫırḳa ve] ḫırḳa ve bir M, Ü₁, Ü₃

¹¹ 'abâ-i] 'abâdan M, Ü₃

¹² mesnûneden] - M, Ü₃, mestûreden Ü₂

¹³ ve şayf u] ve şaf Ü₂, S

¹⁴ itmişlerdi] eylemişlerdi Ü₁, itmişlerdir M, Ü₃

¹⁵ hikâyet] rivâyet M, Ü₃

¹⁶ itdükde] itdüklerinde M, Ü₃

¹⁷ ma'lûmı] ma'lûm M

¹⁸ olduğundan] olmadığundan Ü₄

¹⁹ müterâḳḳıb] müterâḳḳıye Ü₂

hezârân mevâ'iz ü neşâyihî hâvî Gülşen-i 'İrfân nâmında bir Fârisî¹ kitâb-ı celîle te'lîf buyurup şadr-ı Mümâ-ileyh'e irsâl eylediler. Kitâb-ı mezbûr tahmînen on cüz' miqdârı vardır.

Maṭla'-ı Kitâb: *Hodâyâ (râ) ḥamd hemçün ni'meteş bād*
Hemişe bi-'aded çün raḥmeteş bād^{CXI}

Maḳta'-ı Kitâb: *Dil-i Dervîş 'Osmân yâ ilâhî*
Medeh der dest-i nefşes hiç gâhî^{CXII}

Târîḥ-i Te'lîf: *Çü to in gulşen-i 'irfân behânî*
Eger ḥâhî ki târiḥes bedânî
Pes ez-hicret hezâr u penc u du
Ki ez gayb in kitâb âmed nişânî^{CXIII}

(43b)Ve² daḥi bu ğazel-i ra'nâ³ eşer-i ṭab'-ı suḥan-pîrâlarıdır.

Ġazel: *Yüzi nûrından görünmez ol hilâl-ebrû-yı yâr*
Şems nûrından görünmez mâh-ı nev nişf-ı nehâr

Pertev-i rûyından olmaz beñleri yârûñ 'ıyân
Gündüzin encüm görünmez yoḥsa şâbit ber-ḳarâr

Güyyâ⁴ hiç üzre ḳonmuş sürḥ-nokṭa la'lden
Söylemezse kimse bilmez ol şehûñ hiç ağzı⁵ var

Bilini ḳoçmaḳ neden düşdi gönülde ey faḳîr
Yok yere şarılma yoḥsa hiç olmaz der-kenâr

Ṭolaşursam ol miyâne beni ta'yîb eyleme
Yoḳluġa ṭâlib olur Dervîş 'aşîḳ bî-ḳarâr

'Azîz-i Mümâ-ileyh biñ elli beş ḥudûdında 'âzim-i 'âlem-i beḳâ olup Ġalaṭa Ḥânḳâhı'nda 'uzlet-ġüzin-i küşe-i ḥâmûşân ve ol ḥâk-i pâkde bi-nâm u nişân olmuştur. Ḳuddise sırruhu'l-'Aziz.

DERVÎŞ DERÛNÎ

Fi'l-aşl Vardar Yeñicesi'nden ser-zede bir 'ârif-i vâridât-beyân ve bir⁶ şâ'ir-i nev-zebân olup ol diyâra Ḥazret-i İbrâhîm Gülşeni ḥulefâsından Uşulî Ḥazretleri teşrif itmekle ṭarîḳa-i Gülşeniyye'den mevrûş-ı meşâyihları olan 'aşḳ-ı Mevlânâ ile ol şeh-r-i behîşt-âsâyı Mevlevî-ḥâne'ye döndürmeğin ekser müste'iddân-ı ahâlî sir-âb-ı zülâl-i Meşnevî vü ma'nevî olmaġla bunlarûñ daḥi derûn⁷ u birûnî müstaġraḳ-ı iştîyâk-ı ḥizmet-i Mevleviyye⁸ ve müstevlî-i ṭaleb-i şoḥbet-i evleviyye olup ḥizmet-i Dede

¹ Fârisî] - M, Ü₃

^{CXI} *Maṭla'-ı kitâb:*

Allah'a ḥamd onun nimeti gibi olsun

Hep rahmeti gibi sayısız olsun

^{CXII} *Maḳta'-ı kitâb:*

Ey Rabbim, Dervîş Osman'ın kalbini

Hiç bir zaman nefsinin eline verme

^{CXIII} *Tarih-i te'lif:*

Sen bu irfân gülşenini okuduġunda

Tarihini bilmek istersen

Hicretten sonra bin elli iki(de)

Gaybden bu kitap nişan (belirti) olarak geldi

² ve daḥi] - M, Ü₃

³ ra'nâ] - Ü₁

⁴ Güyyâ... şehûñ ağzı mı var] - Ü₂

⁵ ağzı mı var] ağzı var Ü₃, ağzı mı Ü₄

⁶ bir] - Ü₃

⁷ derûn] derûnı S, Ü₁

⁸ Mevleviyye ve müstevlî] Mevleviyye müstevlî S, Ü₁, Mevleviyye-i mes'ûli Ü₂

Yūsuf Sīneçāk kıddise sırru'ya şitābān ve tariķa-i şoĥbetlerinde taĥşil-i kām-ı¹ dil ü cān buyurup nice zamān nedīm-i bezm-i 'irfān-ı ihvān u hullān ve biñ altmış ĥudūdında vāşıl-ı raĥmet-i Raĥmān olmuşlardır. Riyāzī Tezkiresi'nde ancak² bu beytlerini taĥrīr eylemişdür.

Beyt: Sākiyā içme rakībūn ayağın eyle şikest
Adem oldur ki kıra kaşd ile şeytān ayağın

DERVİŞ DEŞTİ

Dārü'l-vilāye-i Konya şīynet-i 'ani'l-āfātı ve'l-beliyyeden zuhūr idüp nām-ı nāmīleri 'Abdü'l-hayy'dur. Tariķa-i celīle-i Mevleviyye'de ba'de'l-hizmet diyār-ı 'Acem'e seyr ü seyāhat ve cānib-i Hind'e 'atf-ı 'inān-ı himmet idüp ekşer vaĥtleri sefer-i deşt ü şahrāda güzerān itmekle Deştī taĥalluş buyururlardı. Çendān sāl şaĥife-i rub'-ı meskūnda şarf-ı nażar-ı āşār-ı Rabb-i müte'ālden soñra maskat-ı re'sleri olan Konya'da āştāne-i temkīn-āşiyāne-i Ĥazret-i Pīr Vācibü't-tevķir kıddise sırru'ı'l-ķadīrde iķāmet ve küşe-güzin-i ĥücre-i 'uzlet olup biñ kırķ senesi ĥudūdında seyāhat-i deşt-i beķā buyurdılar. Ķadr-i müşterek-i ihvān şī'ri olup bu beyt-i yādgār(44a) cerāyid-i āşārlarıdır³.

Beyt: Rā kaşlarını⁴ 'āşıķa her dem dürer büker
Olmasa dil-rubālarıñ işte bu rāları

ĤARFÜ'Z-ZĀL

ZİHNİ ŞĀLİĤ DEDE

Lārende ĥāk-i pāyinden tercemeleri sebķ iden Cününī Dede Ĥazretleri'nün ĥ'āher- zādeleri ve mekteb-i ders-i edebde şākird-i istifādeleri olup vefāt-ı mürebbīlerinde ki biñ otuz tārīhindedür. Burūsa'da ihyā olınan Ĥānķāh-ı Mevleviyye'de kırķ beş seneye ķarīb müceddid-i 'ahd-i⁵ şoĥbetleri olup biñ yetmiş üç senesi intikāl-i dār-ı beķā buyurmışlardır.

Laťife: Rivāyet olunur ki Sultān Muhammed Ĥān İbn Sultān İbrāhīm 'Aleyĥir'-raĥmeti'r-raĥīm eslāf-ı selātin-i 'Oşmāniyye'nün duĥamāt-ı şerīfeleri ziyāretine Burūsa'ya teşrif idüp 'ulemā vü meşāyihūñ isticlāb-ı ed'iyye-i ĥayriyyelerine teşmīr-i sāk-ı ihtimām itmekle 'Azīz-i Mütercem'ün vüfūr-ı himmetleri resīde-i gūş-ı şāhānesi olup āģa-yı dārü's-sa'ādelerin nüzūr ü hedāyā-yı keşire ile ĥānķāh-ı 'aliyyelerine irsāl buyurmışlardı. Aģa-yı Merķūm müşerref-i dest-büsları⁶ olup ba'de-taķsimi'n-nüzūr esnā-i şoĥbetde su'āl-i evlād u 'iyāl buyurup ĥādim-i merķūm ĥicābla 'adem-i neslini irād itdükde ĥayırlı evlād u aĥlāf⁷ iĥsān olma ve ĥizmet-i şehin-şāhīde yüziñüz āģ ola diyü himmet buyurduķları ĥānde-āver-i⁸ erbāb-ı inkār ve ĥalecān-ı dil-i bendegān-ı Ĥudāvendigār olup Ĥazret-i 'Aziz'ün belāhet ü ĥumķlarına ĥaml iden erbāb-ı cehl ü şeytanata ekşer ehlü'l-ĥubbeti'l⁹-beleh ve āģlebü ehlü'l-lāhi'l-veleh 'ibāre-i kať'i'l-burĥāniyla cevāb virildi. Ve daĥi ĥavādiş-i merķūm sem'-i pādīşāh-ı dil-āģāha 'aks-endāz olduķda 'iyālden murādları ittibā'-ı ni'am-ĥ'ārān u çerāģān-ı du'ā-güyān ve rüy-ı sepīdden maķşūdları meşķuriyyet-i sa'yü ü ĥizmetdür mücibince 'amel olma diyü taĥķiķ idüp vāķı'a āģa-yı dārü's-sa'āde-i¹⁰ merķūm bereket-i himmet-i laťife şüretleriyle nice nice āşār-ı ĥayriyyeye mażhar ve hezārān aĥlāf-ı i'tāk u ihyāsiyla¹¹ mezkūr bi'l-ĥayr olup muvaffaķ-ı ĥüsn-i me'āşir¹² olmuşdur. Ve daĥi 'Aziz-i¹³ Müşārun-ileyh kemāl-i zühd ü vera' ve riyāzāt-ı şākķa vü mücāhedāt-ı keşireye¹⁴ mecbül olup lākin¹⁵ gāh gāh gül-bin-i taĥb-ı 'ālīleri ĥonce-güşā-yı vāridāt-ı bedi'ü'l-āyātla neşr-i revāyih-ı fevāyih-ı ilĥāmāt buyurmaģla egerçi Dīvān-ı eş'ārları rişte-keş-i şīrāze-

¹ kām-ı] kemāl-i M, Ü₃

² ancak] - M, Ü₃

³ āşārlarıdır] āşārlarıdır ki şebt kılmıdı Ü₂, āşārlıdır M, Ü₃

⁴ rā kaşlarını] rāķāşlarını M

⁵ 'ahd] 'ahde S, Ü₄

⁶ dest-büsları] dest-pūsīnleri S, Ü₁

⁷ aĥlāf] -M, Ü₃

⁸ ĥānde-āver... ĥudāvendigār olup] - M, Ü₃

⁹ ĥubbetü'l] cennetü'l Ü₂, Ü₃

¹⁰ dārü's-sa'āde] - M, Ü₃

¹¹ ihyāsiyla] eĥibbāsiyla Ü₃, Ü₄

¹² mü'eşşir] āşār M, Ü₃

¹³ 'aziz-i müşārun-ileyh kemāl-i] 'aziz-i müşārun-ileyhi'l-māl S

¹⁴ keşireye... ĥonce-güşā-yı] - M, Ü₃

¹⁵ lākin] soñra Ü₂

i tertîb olmamışdır. Lâkin ekser mecâmi‘-i ihvân-ı şafâda şebt-kerde-i (44b) şahâyif-i¹ letâyif-i âşâr ve tarîka-i Mevleviyye keşşerehümü’llâhü ilâ-yevmi’l-kıyâmeden üç ‘aded Zihniyyü’l-mağlaş şâ‘ir-i nâm-dâr olmağla ekser eş‘arları müştebeh olup lâkin bu gazel-i meşhûr bunlaruñdur.

Gazel: Beyza-i tuğrâ-yı devletdür külâh-ı Mevlevî
Tûde-i şeh-râh-ı ‘izzetdür külâh-ı Mevlevî

Şevk ile gerdândur bezm-i talebde muttaşıl
Sâğar-ı şahbâ-yı vahdetdür külâh-ı Mevlevî

Lâ-büd² eyler mâlik-i dîhîm-i³ mışr-ı i‘tibâr
Gülle-i kand-ı hidâyetdür külâh-ı Mevlevî

Şem‘-i dil-nûrın riyâh-ı münkirândan hıfz için
Zihniyâ fânüs-ı hikmetdür külâh-ı Mevlevî

DERVİŞ ZİHNİ-İ NECEF-ZÂDE

Bağdâdiyyü’l-aşl olup mecâmi‘ u defâtirde Zihni-i Kâdim diyü tahtîr u tevsîm⁴ olınan bunlardur. Türki ve Fârisî eş‘arı ve mu‘ammeyât-ı bî-şumârı ve fenn-i mûsikîde şıyt-ı iştiyhârı olup dâru’l-vilâye-i Konya’da âstâne-i Hâzret-i Mevleviyye’de bir zamân hücre-güzin-i inzivâ vü mücâhedât ve ba‘dehü tarâf-ı Dâru’s-salţanatü’l-‘aliyyeye hırka-ber-düş-ı seyâhat olup bir⁵ mâh-ı Muharrem’de

Mışra‘: *Tûfân be-Necef be-çeşm-i giryân âmed*^{CXIV}

diyerek Dicle-i şevkı cüşân ve cânib-i Bağdâd-ı dâru’s-selâma revân ve elf-i kâmil hudûdına karîb ‘âzim-i Cinân olmışlardur⁶. Dervîşlik kazâ vü mülâzemet gibi bir⁷ pâyeli söz olmadığınan tezkire-i şu‘arâ yazan⁸ taraf-girân-ı kalîlü’l-iz‘ân ekseriyâ iltizâm⁹ itmeyüp zikr ü taşhîh tarafına gitmemişlerdir. Ve belki nesyen mensiyyen erbâb-ı tarîk-i¹⁰ fakr u fenânüñ suhan-gûlaruñ¹¹ tahtîr u tafsîlden keff-i yed idüp meger kemâl-i iştiyhârı olursa h‘âh¹² nâ-h‘âh tazyî‘-i midâd eyleyüp ol huşuşda teksîr-i sevâddan i‘tisâf ve tezkire-nüvislerde Latîfî ve Safâyî Merhûmlar’dan gayrısı terk-i inşâf itmişdür. Görülmez mi ki Rüşenî ve Gülşenî gibi zâtları pesend itmeyüp nice nice bî-nâm u nişân ve bî-zât u zamânları kırkı lâf ü güzâf ile nâm-âver itmek semtine zâhib olmuşlardur. Tecâveza’llâhü ‘anhüm. Bu taqdîrce âşâr-nüvisân-ı Rûm mülk-i¹³ sa‘ire beyninde tarâf-girlik ile şöhret-yâb olup ekser eķâvil ü âşârları birbirine muhâlif olmağla çoğınüñ rivâyetleri bî-i‘tibâr olmuşdur. Ve¹⁴ dağı bu gazel-i ra‘nâ ‘Azîz-i Mütercemüñ yâdgâr-ı tab‘-ı müsteşnâlarıdur.

Gazel: Gördüm yüzinde lem‘a-i nûr-ı Muhammedi
Sevsem ‘aceb mi reng-i ruh-ı âl-i Aşmedi(45a)

Geldi hayâl-i la‘l-i leb-i yâr gönlüme
Cân karşı çıktdı didi ki ehlen hoş âmedî

¹ âşâr ve tarîka-i Mevleviyye] âşârları ve sâlikân-ı tarîkat-ı Mevleviyye M, Ü₃

² Lâbüd...hidâyetdür külâh-ı Mevlevî] - Ü₂

³ dîhîm] -Ü₄, dînhüm S, Ü₁

⁴ tevsîm] - M, Ü₃

⁵ bir mâh-ı muharremde] - Ü₂

^{CXIV} Mışra:

Tufân Necef’e yaşlı gözlerle geldi

⁶ olmuşlardur] olmuşlardur ve dağı M, Ü₃

⁷ bir] pür M

⁸ yazan taraf-girân-ı] nüvisân taraf-girân u M, Ü₃

⁹ iltizâm itmeyüp...nesyen mensiyyen] - Ü₂, Ü₄

¹⁰ tarîk-ı] - M

¹¹ suhangûlaruñ] suhangûlarını M, Ü₃

¹² h‘âh-nâ-h‘âh] h‘âh u nâ-h‘âh M, Ü₃

¹³ mülk-i] milel-i M, Ü₃

¹⁴ ve] - Ü₁

La‘l-i lebünde hâtem-i yâkût rengi var
Müşgîn saçında¹ çâşni-i² haţt-ı meşhedi

Endîşe-i ‘alâ’ik-i zünnâr ü sübhadan
Azâdedür selâsil-i zülfün³ muqayyedi

Zihni nihâl-i kâmet-i dil-dârı vaşf idüp
Olsak ‘aceb midür fuķarânuñ ser-âmedi

Ve dağı bir Sâķi-nâme-i garrâları dest-nişânumuz olmışdur. Maţla‘ı budur.

Maţla‘: Sâķi getir ol bâdeyi⁴ kim rûha ğidâdur
Dil⁵ âyinesin rüşen ider ţab‘a şafâdur

Bu üç⁶ kıt‘a dağı ‘Aziz-i Mümâ-ileyh’ün eşer-i ţab‘-ı vâridât-perverleridür.

Kıt‘a⁷: Ey⁸ ‘aşk sarây-ı deriñe râh⁹ bağışla
Ya derdi ĥarîf¹⁰ eyle vü hem-râh bağışla
Şeb¹¹-mânde çerâĝ eyleyemez cây-ı ümide
Pür-süz¹² ü ğudâz âh-ı seher-gâh bağışla

Velehü¹³: Ey lutf¹⁴ ĥırâmı cilve-baĥş-ı taķdîr
V‘ey feyz-i nigâhı şive-kâr-ı te‘şir
‘Uşşâķı o neş‘e itdi naķş-ı divâr
Ĥübânı bû şive¹⁵ itdi levĥ-i taşvir

Velehü¹⁶: Yârab dilüm it maĥrem-i esrâr-ı şuhûd
Kim ĥalmaya bir zerre ĥadar bûd u nebûd
Dünyâ eleminden elümi yıķayayum
Ser-çeşme-i iĥsânuñı ĥıl âb-ı ĥulûd

DERVİŞ HASAN ZİHNİ

Dâru’s-salţanatü’l-‘aliyyeden zuhûr ve Ķâsım Paşa’da seccâde-zîb-i ĥilâfet-i Mevleviyye olan Cenâb-ı Seyyid Fâzil Ĥalîl Dede Ĥazretleri’nün peymânçe-i ĥizmet-i pür-himmatlerinde¹⁷ nâ’il-i nazar-ı mevfür ve terbiyye-i ‘aliyyeleriyle şi‘r ü inşâda müsellemler ü meşhûr olup ba‘de-zamânin¹⁸ memâlik-i Rûm u ‘Arab u ‘Acem’e sefer ü seyâĥat ĥuşûşâ maĥmiyye-i Tebriz’de kâ’in zâviye-i Ĥazret-i Dede Şâ‘ib’de¹⁹ büriyâ-endâz-ı iķâmet ve nice dem hem-dem olup suĥan-verân-ı İrân’dan Monlâ Ehli ve emsâliyle müşâ‘are ve elsine-i şelâsede müsellemlerü’l-kül olmuşlardır. Ve ĥin-ı ‘avdetlerinde Divân-ı Şâ‘ib’i Rûm’a ibtidâ bunlar getirmişlerdür. Bâķi ĥamâ’id²⁰ ü evşâfları Sefine-i

¹ saçında] haţtında M, Ü₃

² çâşni-i] ĥâşni-i S, Ü₁, Ü₄, (vezin hatalı)

³ zülfün] zülf-i M, Ü₃

⁴ bâdeyi] bâde S, Ü₁, Ü₂

⁵ dil âyinesin] dil âyinesini Ü₂, dil aynasını Ü₄

⁶ üç] - Ü₂

⁷ kıt‘a] kıt‘a rubâ‘î M, Ü₃

⁸ Ey... hemrâh bağışla] - M, Ü₃

⁹ deriñe] rüyuña Ü₄

¹⁰ derdi ĥarîf] derdi ‘arîf Ü₂, Ü₄, derd-i ĥarîf Ü₁

¹¹ Şeb... seher-gâh bağışla] - M, Ü₃

¹² pür-süz u] pür süz Ü₁

¹³ velehü] rubâ‘î M, kıt‘a Ü₂

¹⁴ lutf-ı] laţif Ü₂

¹⁵ bu şive] püşide S, Ü₄

¹⁶ velehü] diĝer M, Ü₃, kıt‘a Ü₂

¹⁷ ĥimmatlerinde] bereketlerine M, Ü₃

¹⁸ zamanin] zamân Ü₁, Ü₄

¹⁹ şâ‘ib de] şâĥibde Ü₄

²⁰ ĥamâ’id] meĥâmid M, Ü₃, Ü₄, - Ü₂

Nefîse'ye taħmîl olup faqat terceme-i ahvâlleri¹ zikriyle kifâyet ve maħâmid²-i zât u zamânlarına bu kıt'alarıyla nihâyet virildi.

Qıt'a: İstedüm būs-ı³ lebinden deheni itdi sükût
Teng yerdür ne disün cây-ı cevâb olmayıcağ(45b)
Geçmem ol dest-i muħannâ hevesinden Zihni
O perinün eli qanumla hızâb olmayıcağ

Velehü⁴ Rûhu'llâhü Rûhahü
Hevâlar mu'tedil seyr ü seyâhat idecek demdür
Velî dil piç-tâb-ı zülf-i dil-berden daği ħamdur
Seni pirâne ser-üftân u hızân Zihniyâ şimdi
Çeken İrân-zemîne nuğ-ı Şâ'ib şî'r-i mülhemdür

'Azîz-i⁵ Müşârun-ileyh'ün târih-i intikâlleri biñ yüz yigirmi sekizde vâkı' olup⁶ Kâsım Paşa Hânqâh-ı Celîle'sinde ser-nihâde-i ħâk-pây-i merqad-i mürettebleri⁷ olmuşdur.

Fİ-ĦARFİ'R-RÂ'

RUSÛĦİ DEDE⁸

Tariĥ-i Mevleviyye'nün ser-bülendi Cenâb-ı Şârih İsmâ'il Efendi Ħazretleri'dür ki⁹ debdebe-i kūs-ı iştihârları ney-pâre-i kilik-i şikeste-âvâza hem-sâz¹⁰ olmağ perdesinden birün olup 'alâ-ğadri't-tâka ħamâid-i¹¹ evşâflarında bu güne nağme-serây beyân olunur¹² ki fi'l-aşl Anqara'da Meşâyih-i tariĥa-i Bayrâmiyye'den iken giriftâr-ı remed-i çeşm olup bir tütüyâ-yı rüşenâyî taşşiline dide-düz-ı intizâra¹³ Konya'da ħâk-pây-i Ħazret-i Ħudâvendigâr'a rüy-mâl-i iftikâr olduğda

Beyt: *Ānân ki ħâk râ be nazar kîmyâ konend*
Ayâ boved ki küşe-i çeşmi bemâ konend^{CXV}

diyerek Ħazret-i Böstân-ı Evvel¹⁴ cenâb-ı 'inâyet-me'âblarınun nazar-ı iksîr-perverlerine reside ve kuĥlü'l-başar ħâk-derleriyle rüşen¹⁵-dide olup az vaktde Galağa Meşîhatı'yla ser-efrâz ve dâru'd-devle-i 'aliyyede beyne'ş-şığâr ve'l-kibâr zühür-ı nür-ı velâyetle mümtâz olmuşlardur.

Beyt: Ayağınun tozını sürme çeken gözine
Nesne görür gözi kim vâlih ü ħayrân olur

Ħattâ istihlâfları âvân¹⁶-ı istidrâc-ı Vâni-i fesâd-ı mebâniye teşâdüf idüp fuqarâ-i tariĥatü'llâha ictihâd u mübâheşeleri ħısn-ı ħaşin-i selâmet ve iskât-ı merede-i Vâni¹⁷ ile Sultân Murâd'a bâ'is-i intibâh-nedâmet olup müsellemü'l-küll-i vaqtlari oldılar. Ve heft mücelledât-ı Meşnevî-i Ma'nevî

¹ ahvâlleri] uşulleri Ü₂

² maħâmid] muħâzât Ü₁

³ būs-ı lebinden] buse-i lebinden Ü₂, Ü₄

⁴ velehü rûhu'l-lâhü rûhuhü] velehü M, Ü₃, diğeri kıt'a Ü₂

⁵ 'azîz-i müşârun-ileyhün ... sekizde vâkı' - M, Ü₃

⁶ olup ... olmuşdur] - M₂, Ü₃

⁷ mürettebleri] mürebbileri Ü₁, Ü₄

⁸ Rusûĥi Dede] Rusûĥi Dede Efendi Ü₁

⁹ ki] - Ü₄

¹⁰ hemsâz-ı] - M, Ü₂, Ü₃

¹¹ ħamâid-i] meħâmid-i Ü₄

¹² olunur] olur Ü₃

¹³ intizâra] ve intizâr M, Ü₁, Ü₃

^{CXV} Beyt:

Toprağı gözlerine kimya kılanlar

Acaba (olur da) göz ucuyla bize bakarlar mı?

¹⁴ evvel] - M, Ü₃

¹⁵ rüşen-dide] revîşî de M, Ü₃

¹⁶ âvân-ı] âvânda Ü₁

¹⁷ mürde-i vâni ile sultân] mürde-i vâni-i sultân Ü₃, Ü₄

şerhinden mâ'adâ Cāmi'ü'l-Āyāt ve Minhācü'l-Fuḳarā ve Hücetü's-semā'¹ ve Şerh-i Füṣūşü'l-Ḥikem emşālî manzûm ve mensûr kırkıdan² mütecāviz 'ulûm-ı şettâda mü'ellefâtı olduğından mâ'adâ ḳadr-i müşterek eş'arları ve mükemmel Dîvân-ı belâgat-şî'arları vardır.

Gazel: Mevlevî'nün rûhına oldı ğidâ bu nây u def
Fe's-temi' min ṭa'nı ḥizbü'l-münkerini lâ-teḥaf^{CXVI} 3

Bunlaruñ inkâr u ṭa'nı kizbe mânend oldı bes
Ḳul lehüm en yentehû nağfirlehüm mâ-ḳad selef^{CXVII}

Bu semâ'a ba'zılar didi ḥelâl ba'zı ḥarâm
İnne hâza'l-ḳavli fi'ş-şer'i le-kâne muḥtelef^{CXVIII}

Ehl-i vecdün buldığı zevkı ne bilsün ehl-i ten
İnnehüm mişle'l-ḥimâri ye'külüne min 'alaf^{CXIX} (46a)

Gel Rusûḫî'nün sözün diñle semâ'a 'âşık ol
K'ey teküne beyne ehli'l-'aşkı min ehli'ş-şeref^{CXX}

Ve daḫi Böstân-ı Evvel ḳuddise sırruhu Hazretleri'nün dâ'ire-i irâdet ü intisâbları metâf-ı erbâb-ı kemâl ve melce-i aşḫâb-ı ḥâl olup müddet-i ḫilâfetlerinde vefret-i kümmelîn-i dervîşân⁴ ve keşret-i müstekmilîn-i⁵ nev-niyâzân-ı 'âşıkânı 'Azîz-i Mütercemün vaşf buyurdukları ḳaşidelerinden bu beytleri⁶ taḫrîr olındı.

*Ḳaşıde*⁷: Bâğ-bân-ı rûḥ-perver ya'ni Mevlânâ'yı Rûm
Nev-bahâr itdi yine bâğ-ı dem ü devrânını

Tâzelendi zevk⁸ ü şevkı kühne bezm-i 'âlemün
Reşk-i firdavs eyleyüp pîrâmen-i böstânını

Döstân-ı büstânı ḥōş⁹ dimâğ-ı 'ıtr idüp
Ḳuvvet-i cân âdem itdi nûkhet-i 'irfânını

Nevbetinde 'İsi-i rûy-ı zemîn oldur k'ider
Feyz-i enfâsıyla iḫyâ zümre-i iḫvânını

Himmetiyle her biri bir naḫle-i esrâr olup
Eymen âbâd eyledi inni ene meydânını

Ḥâk-pâyin tütüyâ itmiş Rusûḫî bendesi
Şebḳat itse râh-ı seyrinde n'ola aḳrânını

Ol pîr-i rûşen-zamîr ḳuddise sırruhu'l-münîr

¹ hücetü's-semâ'] ḥuceste-i semâ' Ü₄

² kırkıdan] kırkı Ü₂

^{CXVI} İşit ve inkarcıların sövme ve yermesinden korkma

³ ḥarbü'l-münkirin] darbü'l-münkirin Ü₂

^{CXVII} Söyle onlara bu işi sona erdirsinler. Önceki yaptıklarını affederiz.

^{CXVIII} Şüphesiz bu söz şeriatla ihtilafı oldu

^{CXIX} Şüphesiz onlar yem yiyen eşek gibidirler.

^{CXX} Şeref sahibi olan âşıklardan olasin

⁴ dervîşân] dervîşânî M, Ü₃

⁵ müstekmilîn-i] mütellimîn-i Ü₄

⁶ beytleri taḫrîr olındı] beytleri mücelladede taḫrîr olındı Ü₂, beytleri şebt ü taḫrîr olındı Ü₄

⁷ ḳaşıde] çend ebyât-ı ez-ḳaşıde M, Ü₃, ḡazel Ü₁

⁸ zevk u şevkı köhne bezm-i] zevk u şevkı köhne bâğ-ı M, Ü₃

⁹ ḥōş] çünki ḥōş Ü₂

Beyt¹: Mağsūd-ı fakr fahr ise ger Mevlevîlere
Bir hırka bir külâh yeter Mevlevîlere

mazmûnınca ‘ale’ d-devâm-ı tecrîd-i tām² ve tefrîd-i temâm ile biñ kırk bir târihinde Meşnevî-i şerîf³ Defterleri’nün sürhını itmâm buyurup hattâ havâşş-ı ahbâb-ı Mevlevî’den şârih-i cild-i evvel-i Meşnevî Şarı ‘Abdullâh Efendi’nün dâmâdları La‘lî Efendi’nün söylediği mışra‘-ı târihdür.⁴

Târih: Söyindi cāmi‘ün rüşen çerâğı

Çerâğıñ rüşeni⁵ cîm ta‘miye olunur ve daği nazar-kerde-i bezm-i terbiyye vü maḥabbetlerinden nice⁶ nüfûs-ı kâbile şâ‘ir-i ilhâm-âşinâ olup⁷ ez-ân-cümle sâbıku’l-menkabe Cevrî zümre-i küttâb-ı dîvâniden⁸ iken şeref-i şoḥbetleriyle zevk-yâb-ı aşk u ‘irfân ve refte⁹ refte nâ‘il-i ser-mâye-i vecd-i¹⁰ bi-pâyân ve evâhîr-i hâlde¹¹ bi’l-küllîye ihtilât-ı ağıyardan rû-gerdân olup muḥaddemâ naḳl olındığı vech¹² üzere hergün¹³ taḥrîr itdigi biñ beyt-i Meşnevî-i Şerîf’den¹⁴ hâşıl olan biñ dirhemi fuḳarâ-i ḥanḳâhla yek-rengâne-i maḥabbet ü ülfete şarf ve bâkî evḳât-ı şâfiyyesi¹⁵ taşaffuḥ-ı âşâr-ı kibâr¹⁶ ile bi-gerd-i külfet geçüp gerek Meşnevî-i Ma‘nevîye olan ḥidemât-ı dest-i¹⁷ dil ü cānı ve gerek ‘aşk-ı Mevlevî’yi nâḥık Dîvân-ı belâgat-‘unvânı¹⁸ meşhûrdur. Ve daği Vecdî Beg gibi bir şâ‘ir-i nâm-dâr ve bir muḥibb-i şadâkat-şî‘âr¹⁹ ol ‘azîz-i celîlü’l-ḳadrûn²⁰ ḥüsn-i nazar-ı terbiyyetleriyle müteḡazzilân-ı Rûm’uñ ekşerine fa‘îḳ olup neş’e-i ḥaḳîḳat ve esrâr-ı eḫadiyyetden ḥaber-dâr oldığını bu beyti nâḥıkdur.

Beyt-i Vecdî: Maḥv-ı vücûd iden ider kendüyi (46b) maḥz-ı nûr-ı Ḥaḳ
Arada ḥâ‘il olmasa²¹ sâye-dih-i âftâb olur

Bi’l-cümle gerek Vecdî Begüñ ḥüsn-i tab‘ı ve gerek Dervîş Cevrî’nün kemâl-i ḥâli Ḥazret-i Şâriḥ Rusûhî’nün berekât-ı nazar-ı ‘aliyyeleri²² oldığı rüşen ü hüveydâdur.

RAḤMETU’LLÂH DEDE

İsm-i şerîflerine binâ‘en Raḥmetî maḥlaşını ihtiyâr buyurmışlardır. Diyâr-ı Rûmili’nde Sîröz nâm belde ḥâkinden ve ṭâ‘ife-i e‘imme vü ḥuṭabâdan iken

¹ beyt] - Ü₄, S

² tecrîd-i tām ve tefrîd-i temâm ile] taḥrîr-i tām ve taḥrîr-i temâm Ü₂, tecrîd-i nâm ve tefrîd-i temâm idüp Ü₃

³ meşnevî-i şerîf defterlerinin sürhını] defter-i edvârlarını Ü₄, defterdâr u dedelerini S, Ü₁, defter-dâr u dehenlerin M, Ü₃

⁴ târihdür] târihinde Ü₄

⁵ rüşeni] -M, Ü₃

⁶ nice] nice nice M, Ü₃

⁷ olup] olunup Ü₁

⁸ küttâb-ı Dîvânî’den] küttâb-ı Dîvân’dan M, Ü₃

⁹ refte refte] maḥabbete Ü₂

¹⁰ vecd-i] vech-i Ü₃

¹¹ hâlde] vakitde M, Ü₃, ḥâlinde Ü₄

¹² vech] - M, Ü₃

¹³ hergün] - Ü₂

¹⁴ şerîfden] şerîfeden M, Ü₃

¹⁵ şâfiyyesi taşaffuḥ-ı] zamâniyyesi tetebbu‘-ı Ü₂, şâfiyyesi taşfîh-i Ü₄

¹⁶ kibâr ile bi-gerd-i külfet geçüp] kibâr idi. Gerd-i külfetden Ü₂, kibâre-i bezl ile bi-gerd-i külfet geçünüp Ü₄

¹⁷ dest-i dil ü cānı] dest ü dil-i cānı ve S, dest ü dil ü cānı ve Ü₁, dest-i dil-i cān u Ü₂

¹⁸ ‘unvânı...bir muḥibb-i] - Ü₂, Ü₄

¹⁹ şadâkat-şî‘âr ol] ‘unvânları ol Ü₄

²⁰ ḳadrûn] miḳdâr S, Ü₁, miḳdârûn M, Ü₃

²¹ olmasa] olsa Ü₂, Ü₄

²² ‘aliyyeleri] ‘âlîleri M, Ü₃

Rubâ'î: *Be-numây bemen ruḥ to ey şem'-i tırâz*
Tâ nâz konem ne rûze dârem ne nemâz
Tâ bâ to bûdem (bovem) mecâz-ı men cumle nemâz
Çün bî to bûdem (bovem) nemâz-ı men cumle mecâz^{CXXI}

Nükte-i celîlesi gûş-zed-i isti'dâdı olduğda bî-zâr-ı teressümât-ı¹ şüriyye olup terk-i kâr u bâr ve dâhil-i 'idâd-ı fukarâ-i farîka-i Hudâvendigâr ve 'Adnî Dede hizmetiyile tekml-i seyr-i kemâlet-medâr² ve bir merd-i kâm-kâr olmuşdur. Hattâ mürebbileri 'Adnî Dede Belğrad Hânkâhı'na nakl olınduğda bunlar cā-nişin-i meşîhatları olup ba'de-zamânin bi'l-iqtizâ âstâne-i Hazret-i Pîr'e reside³ dergâh-ı hürşid-penâh-ı Şemsü'd-dîn-i⁴ Tebrizi'de ve türbe-i felek-rütbe-i⁵ Hazret-i Mevleviyye'de Meşnevî-hân olup ba'dehü Üsküb Hânkâhına şeyḥ olduğda istilâ-yı kefere-i Engürüsa müşâdefe itmekle kable'l-vaḥ'a⁶ dergâh-ı merķūm'da vâkı' eşvâb u fûruş⁷ ve kütüb-i mevķūfeyi cümleten tahmîl ve ihvânla taraf-ı Gelibolı'ya teşrif buyurup 'akîbinde belde-i merķūm'a Engürüs eşkıyâsınıñ⁸ istilâsı âşâr-ı keşfiyyelerinden olmuşdur. Ba'dehü Gelibolı Meşîhatıyla tevķîr buyurılıp çend sâl ol buḳ'a-ı mübârekede daḥi ders-i Meşnevî ve teslik-i nev-niyâzân-ı Mevlevî buyurup biñ⁹ otuz hüdüdında vâşıl-ı rahmet-i Raḥmân olmuşlardır.

Raḥmetu'llâhi 'aleyh¹⁰ Sefîne-i Nefîse'de âşâr-ı nazmiyyelerinde bu gâzel-i ḥakâyîk-i ihtivâları mestürdür¹¹.

Gâzel: *Eş-şalâ erbâb-ı 'aşka açılıp meydân-ı hû*
Ṭutdı ser-tâ-ser cihânı pertev-i cevlân-ı hû

Âdem ü 'âlem olup per-kâr-ı devr ü dâ'ire
Şâbit ü seyyârı yek-reng eyledi devrân-ı hû

Girdi ehl-i vecd ü hâlet birbirine şevķ ile
Başları şaldı ayağa gerdiş-i çevgân-ı hû

Enfûs ü âfâkı ğarķ-ı meyce-i tûfân idüp
Cüş¹² itdi her¹³ tenür-ı sineden 'irfân-ı hû

Pey-rev-i nây u kudüm ü sine-çâk ü zaḥm-ı hû'âr
Olmaķ ister vird-i Mevlânâ ile meydân-ı hû

Meşnevî vü Mevlevî şîr ü şekerdür bezmine
Ḥasretü'l-Firdevsdür 'ayş-ı hoş-ı rindân-ı hû

Evvel ü âḥir ile çün zâhir ü bâtın odur
Raḥmeti olsa n'ola dil gevher-i 'ummân-ı hû

REŞKÎ 'ALİ DEDE

Ebnâ-i Dârü'd-devle-i 'aliyyeden olup taḥşîl-i envâ'-ı ma'ârif (47a)ü fûnûn eşnâsında

^{CXXI} *Rubâ'î:*

Ey tiraz mumu bana yüzünü göster de
Nazlanayım; ne orucum var ne namazım
Seninle olduğça benim mecazım hepten namazdır
Sensiz olduğça namazım hepten mecazdır

¹ teressümât] tersimât Ü₂

² medâr] medâr itmiş Ü₄

³ reside] reside ve M, Ü₁

⁴ Şemsü'd-dîn] Şems-i M, Ü₃

⁵ rütbe-i] mertbe-i Ü₃

⁶ vaḥ'a] vaḥfe S, Ü₄

⁷ fûruş] mefruş Ü₂

⁸ eşkıyâsınıñ] -M, Ü₃

⁹ biñ otuz] bin yüz otuz Ü₁

¹⁰ Raḥmetu'llâhi 'aleyh] -M, Ü₃

¹¹ mestürdür] mestür u mezkürdür Ü₄

¹² cüt itdi] cüş idüp Ü₂

¹³ her] - Ü₂

vüzerâdan Kâplân¹ Muştafâ Paşa'ya mühür-dâr ve bir zamân şeyr-i dâr u diyâr idüp âhîrû'l-emr dârû'l-vilâye-i Konya'da âstâne-i Hâzret-i Pîr kıddise sırruhu'l-ğadirde² mâ-melek³ nişâr-ı râh-ı Mevlevî ve ba'de⁴-tekmîli'l-hizmet hüçerât-ı keşîrû'l-berekâtdan birinde münzevî olmuşlardır. Ve daği cânib-i Hicâz'a hırka-ber-düş-ı 'azîmet olup Haleb ü Mekke vü Medîne şerefehümü'llâhü semtine seyâhat ve zikri mürür iden Dervîş 'İsâ-i Pîrinûn⁵ gazeline Şâm-ı şabâhat-encâmında ikâmeti eşnâsında bu nazîreyi güyâ olmuşlardır.

Gazel: Kādūñ 'aksin derūnumda ki çeşm-i hūn-feşān dikmiş
Kenār-ı cūy-bāra güyiyā serv-i revān dikmiş

Değül pîrāmen-i çeşmūmdeki müjgān-ı mercān-rîz
O servî hıfz için etrāfa naḥl-i ergavān dikmiş

'Acebdür ol kemān-eburū-yı 'işve fart-ı mihrinden
Beni āmāc-ı tîr-i cân-sitānına nişān dikmiş

Değül şemsi sipihrūñ ḥaymesinde⁶ āteşin-āhum
Seḥerden felke-i⁷ zerle sūtūn-ı zer-feşān dikmiş

Bu tarz-ı ḥāşş ile Reşkî muḫaddem gül-bin-i nazmı
Gülîstān-ı Dîmişk'a bir hūner-ver bāg-bān dikmiş

Ve Şeyḫî Zeyl'de⁸ bu beytlerini irād itmiş ki⁹ gāyet bî-bedeldür.

Bezt: Dehenūñ¹⁰ nüṣḥa-i rūyuñda çü nūn-ı tenvîn
Sözde peydā vü kitābetde¹¹ nihāndur cānā

Ḳıṭ'ā¹²: Ne bu bî-dāde sebeb bir revîş-i tâze midür
Garažuñ ḥüsn ile 'ālemlere āvāze midür
Çeşm-i mestūñ yine cem' itdi sipāh-ı müjeñi
Cünbiş-i 'azmi yine memleket-i nāze midür

Seyâhat-i Hicâzîlerinden¹³ soñra yine âstâne-i Konya'ya 'avdet buyurup biñ yüz sekiz senesi 'azîm-i dârû'l-beḳā olmuşlardır.

DERVİŞ RŪĦİ-İ BAĞDĀDÎ¹⁴

Perverde-i ḥāk-i 'anber-nāk-i Bağdād-dāru's-selāmdan¹⁵ bir şā'ir-i be-nāmdur¹⁶ ki ile'l-ān āşār-ı¹⁷ pür-iştihārı beyne'l-fuḳarā ve ş-şu'arā maḳbūl olup mezāk üzre vāḳı'dur. Muḫaddemā Bağdād'da dāḫil-i 'idād-ı kāfile-i Mevleviyān olup ṭab'ları ekşeriyā sefer ü şeyâhata mâ'il olmağla bir zamân dāru'd-devle-i İstānbūl'a hırka-ber-düş-ı 'azîmet ve Ğalaṭa Mevlevîḥānesi'nde büriyā-endāz-ı ikâmet olup ḥaylî müddet suḥan-verān-ı ihvānla verziş-i şî'r ü inşā ve taḥşîl-i 'ilm-i ma'nā eylediler. Ba'dehū ṭaraf-ı âstâne-i Cebrā'il-¹⁸ āşiyāne-i Cenāb-ı Pîr kıddise sırruhu'l-münîre dil-rubūde olup

¹ kaplan] kapudan Ü₂

² qadirde] münirde M, Ü₁, Ü₃

³ mâ-melek] mâlin M, Ü₃

⁴ ba'de] ba'dehü Ü₁

⁵ Piri'nün] - Ü₂

⁶ haymesinde] çeşmesinde Ü₂

⁷ felke-i] halka-i Ü₄

⁸ Zeyl'de] zeylinde M, Ü₁, Ü₃

⁹ itmiş ki] itmişdür ki Ü₃

¹⁰ Dehenün... nihāndur cānā] - Ü₂

¹¹ peydā vü kitābetde] -Ü₄

¹² kıt'a] nazm M, Ü₃

¹³ Hicâzîlerinden] Hicâzlarından Ü₁, Hicâziyyelerinden M, Ü₃

¹⁴ Dervîş Rūḫi-i Bağdādî] Rūḫi-i Bağdādî M, Ü₃

¹⁵ selāmdan] selām M, S, Ü₁, Ü₃

¹⁶ be-nāmdur] nām-dārdur M, Ü₃

¹⁷ āşār] eser Ü₄

¹⁸ cebrā'il-i āşiyāne-i] - M, Ü₃

dârü'l-vilâye-i Konya'da ber-eyyâm türbe-i¹ Mevleviyye'yi ziyâret ve ızhâr-ı vecd ü hâlet eyleyerek andan daħi cânib-i Hicâz'a tayy-i ikdâm-ı 'azîmet ve âhirü'l-emr biñ on dört (47b)târihinde Dımışku'ş-Şâm'da rihlet itmişdür.

Ba'zî eş'ârî kalenderâne olmak hasebiyle Bektâşiyü't-tarîk olmak iktizâ itmez. Ez-cümle bu gazeli nisbet-i Mevleviyye'sini nâtiqdur.²

Gazel: Bulmağa reh-güzer-i memleket-i ma'nâyı
Piş-rev idinelüm himmet-i Mevlânâyı

Tärmâr eyleyelüm tabla-i hestî müdâm³
Rûh-ı 'Attâra yine ânduralum yağmayı

Dilümüz nây-şifat mahrem-i esrâr olsun
Ateş-i âh ile pür-süz idelüm dünyâyı

Girelüm tiğ-i kanâ'atla bu dem meydâne
Ser-be-ser⁴ fetḥ idelüm kişver-i istignâyı

Maḥla'-ı şems-i haḳîkat olalum ey Rûhî
Zerre ye şaymayalum mihr-i cihân-ârâyı

'Azîz-i Müşârün-ileyh'üñ şive vü refḫârî dâ'imâ sine-çâk ü derd-nâk ve ta'n-ı ağıyardan bî-bâk belki herkesi yâr bilmiş bir dervîş-i pâk olup

Kit'a: Şahhâ 'inde'n-nâsi innî 'âşıkun
Gayra en lem ya'rifü 'ışkı li-men

Rûhuhû rûhî ve Rûhî rûhuhû
Men ra'â ruḫayni 'âşâ fi'l-bedeni

İkta'û ve lî in şî'tüm şilû
Külle şey'in minkümü 'indî ḫasenün^{CXXII}

mü'eddâsınca her laḫza bülbül-i dil-i nâlânları bir gonce-i gülzâr-ı hüsn ü ânuñ esîr-i kafes-i⁵ ta'alluḳı ve maḫşür-ı dâm-ı taḳayyudı olup şuhûd-ı şâhid-i haḳîkati⁶ merâyâ-yı ḳavâbil-i hüsn-i zuhûrdan müşâhede ve cemâl-i muḫlaḳı maḫbûb-ı maḫlûb-ı⁷ şûr-ı muḳayyedâtı⁸ aḫsenü't-taḳvîmiden mu'âyene buyururlardı.

Nazm⁹: Ber-naḳş-ı ḫodest fitne-i naḳkâş
Kes nişt der in meyân to ḫoş bâş
ḫod goft haḳîkat u ḫod şenid
Zan ruy ki ḫod nemûd u ḫod did^{CXXIII}

¹ türbe-i Mevleviyye'yi] türbe-i Mevlânâyı M, Ü₃, türbe-i cenâb-ı Mevleviyye'yi Ü₁

² nâtiqdur] müş'ir ve nâtiqdur Ü₄

³ müdâm] bi-müdâm M, Ü₃

⁴ ser-be-ser] ser-te-ser M, Ü₃

^{CXXII} Kita:

İnsanların yanında benim aşık olduğum gerçektir. Ancak onlar benim kime aşık olduğumu bilmediler.
Onun ruhu benim ruhumdur. Benim ruhum da onun ruhudur. Kim bedende iki ruhun yaşadığını gördü?
İster benimle ilişkiyi kesin, ister sürdürün. Sizden olan her şey bence güzeldir

⁵ Kafes-i] nefesi M, Ü₃

⁶ haḳîkati] haḳîki Ü₂

⁷ maḫlûb-ı] maḫlûbı M, S, Ü₁, Ü₃

⁸ muḳayyedâtı] muḳayyedât-ı Ü₄

⁹ nazm] meşnevi M, - Ü₂

^{CXXIII} Nazm:

Ressamın fitnessi kendi resminedir
Bu arada kimse yok sen rahat ol
Gerçeği kendi söyleyip kendi dinledi
Çünkü kendi gösterdi kendi gördü

*Meşnevî-i Şerîf: Her kirâ hûb u hoş u zîbâ konend
Ez-berâyî dîde-i bînâ konend*

*Terk-i ma'sûk kon u kon 'âşîkî
Ey gumân berî ki hûb u fâ'îkî*

*Levh-i mahfûzest pişânî-yî yâr
Râz-ı kevneyneş nemâyed âşkâr*

*Rev becû yâr-ı Fedâyî ra to zûd
Çün çunin kerdî hodâ yâr-ı to bûd^{CXXIV}*

Ve daği eş'âr-ı rindâne ve güftâr-ı kalenderâneleri el'ân şîrâze-bend-i tedvîn ve beyne'l-ehl' müsellemler ü meşhûr olmağla faqat bu gâzellere hâtime-i menkabe-i şerîfleri kıldı.

Gazel: 'Aşk câmın nûş idüp anlar ki medhûş oldılar
Cân u dilden hû diyüp bir kerre hâmuş oldılar

Kıldılar el-fakru fahrî nüktesin anlar ki gûş
Âtlasına bakmayup çarhuñ 'abâ-pûş oldılar

Dün şurâhî bezm-i Cem nuqline açduğda dehân
Diñleyüp meclisde bir² bir câmlar gûş oldılar(48a)

'Aşk ile cân virdigiyçün añılup³ 'âlemde Kays
Yoğsa şâh-ı dehr olanlar hep ferâmûş oldılar

Bâde-i 'aşkuñ alanlar neş'esin şun'ân-veş
Terk idüp seccâde vü tesbihi mey-nûş oldılar

Germ olanlar âteş-i 'aşk ile Rûhî şem'-veş
Tenlerûñ yakup belâ bezminde hâmuş oldılar

DERVİŞ RECEB TARİKATİ

Maskat-ı re'sleri dârü'l-vilâye-i Konya olup mâye-i zâtiyyeleri kendülerûñ şitâbân-ı sâye-i Hazret-i Çelebî 'Abdü'l-Halîm kudîse sırruhu'l-kerîm eyleyüp hattâ nazâr-ı iksir-perverleriyle vâsıl-ı rütbe-i intihâ ve mahrem-i netice-i mâ-verâ huşûşâ hatt-ı ta'likde bâliğ-i derece-i isnâ olmağla ekşer evkât-ı 'aliyyeleri tahîr-i Meşnevî-i Mevlevî ile mürûr idüp şıyt-ı şarîr-ı⁴ kilik-ı⁵ inşaları pirâmen-i levh ü kaleme peyveste⁶ olmuştur. Ve ilâ-âhîrî'l-'ömr âstâne-i Hazret-i Pîr Vâcibü't-tevkîrde tarîkatî hizmet-i mebrûresiyle ser-bülend ve biñ yüz hilâlinde rûh-ı kudî-ı karârları⁷ itlâk-ı ta'alluk-ı kayd ü bend olup hadîkatü'l-ervâh-ı âstâne-i celîlede medfundurlar. Aşâr-ı nazmiyyelerinden bu dü-ki't'a-ı⁸ 'âşîkânelere şebt-kerde-i cerâyid-i âşâr-ı Mevlevîyye olmuştur⁹.

^{CXXIV} *Mesnevî-i Şerîf:*

Her kimi iyi, hoş ve güzel yaparlarsa

Gören göz için yaparlar

Ma'sûkun terkedip âşîklık et

Sen iyi ve üstün olduğunı sanıyorsun

Yârın almı levh-i mahfûzdur.

İki dünyanın sırrını açıkça gösterir

Git Fedâyî'nin yârini ara, çabuk

Böyle yaparsan Allah senin yardımcım oldu demektir.

¹ ehl] ahâlî M, Ü₃

² bir bir] birer M, Ü₃

³ añılup] añılur M, Ü₃

⁴ şarîr] - Ü₄

⁵ kilik-ı inşaları] kilik-ı şarîr-ı âşnaları Ü₄, kilik-ı âşarları Ü₂

⁶ peyveste] vâsıl M, Ü₃

⁷ karârları] qarârı M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

⁸ dü-ki't'a-ı 'âşîkânelere] iki kıt'a-ı manzûme-i 'âşîkânelere M, Ü₃

⁹ Mevlevîyye olmuştur] Mevlevîyyedür M, Ü₃

Kıt‘a¹: Cānumuz yoluña fedâ idelüm
 Ölmeden borcumuz edâ idelüm
 Pâk-bâzân içinde sultānum
 Ney gibi biz de hoş-şadâ idelüm

Velehū kıddise Rūhuhū:
 Ser virüp cānı ber-murād idelüm
 Hāk-pāyuñla ittihād idelüm
 Cevr-i hecri ki³ sen revâ göresin
 Biz kimün dergesine dād idelüm

RESİMÂ AĦMED DEDE

Mevlidi ve meskeni Üsküdâr olup ‘âlem-i şebâbında taḥşîl-i ma‘ârif ü hünere cānibine raġbeti kendüyi⁴ maḥabbet-i fuḳarâ-i Mevleviyye’ye sevḳ idüp biñ yüz toḳsan sekiz senesi⁵ rebî‘u’l-âḫirün yigirmi sekizinci çâr-şenbe günü mesned-nişin-i türbe-i muḳaddese-i Pîr-i Dest-gir Çelebî Garibî Ebü Bekir Efendî Ḥazretleri intikâl-i dâru’l-beḳâ buyurduklarında ekser çelebiyân u fuḳarâ dâru’d-devle-i İstānbül’a teḫrîf buyurup⁶ bir kaç mâh meḳş ü ârām itmeleriyle ḫâlâ cā-nişinleri olan Çelebî El-Ḥâc Muḫammed Emîn Efendimüz Ḥazretleriyle görüüp dâmen-büş-i kerâmet-i me’nûslarıyla müşerref olduḳda ḫaḳkında ḫüsn-i nazar-ı bende-perverlerini erzānî buyurup taraf-ı âstāne-i Cenâb-ı Mevleviyye’ye teḫrîf ve ‘avdetlerinde Yeñişehir Fenâr meşîḫatün⁷ irsâle vehle-i ülâda çerâġ buyurmuşlardı. Maḫall-i meşîḫate varup ber-eyyâm karârdan soñra ba’zî ‘avârız-ı şüriyye sebebiyle ‘avdet idüp (48b)el’ân Üsküdâr’da ḫānesinde münzevî bir şeyḫ-i Mevlevî’dür. Bu Tezkire-i Mevleviyye’ye taḫrîr için irsâl eyledükleri ġazellerdür.

ġazel: Hele ehl-i ta‘aşşub bâdenün germiyyetin bilmez
 Ḥumâr-âlûde-i şubḫ olmayan keyfiyyetin bilmez

Görüp mihrâb-ı ebrûsın ider ‘arz-ı ‘ubûdiyyet
 Güzel idrâk ider fehmi ve-lâkin niyyetin bilmez

Düşürdi rûzgâr elbet libâsın⁸ menzil-i ḫâke
 Yine pervâzi⁹ ‘ulvidür Hümâ süfliyyetin bilmez

Yaḳar pervâne kendin tâ olınca nâ’il-i vuşlat
 Ne ḫâletdür ki bi-çâre yine maḫviyyetin bilmez

Perişân itmede¹⁰ ḳande görürse bezm-i şahbâyı
 Bu feng-i çarḫ geḫer ü ġâlibâ cem‘iyyetin bilmez

Resimâ tıynet-i merdüm hemîşe müste‘iddür bil
 Küşâde bâb-ı himmet hep velî ehliyyetin bilmez

Velehū¹¹: Mey-i nâb ile degül şahn-ı çemen-zâre gelür
 Şerer-i ‘aşḫ ile bûlbûl daḫi ġüftâre gelür

Ne fısıldar ‘acebâ ġüşına ġülşende şabâ
 Şeḫerî serv-i semen rakş ile reftâre gelür

¹ kıt‘a] nazm Ü₃

² cevri-hecri] cevri ü hecri M, Ü₄, cevri ü ḳahrı Ü₃

³ ki] - Ü₂, Ü₄

⁴ kendüyi] kendini M, Ü₃

⁵ senesi] -M, Ü₃

⁶ buyurup...erzānî] - Ü₁ (şerhte)

⁷ meşîḫatün irsâle] meşîḫatin irsâliyle M, Ü₃, meşîḫatinün irsâliyle Ü₄

⁸ libâsın] libâs-ı Ü₁

⁹ pervâzi] pervâz-ı M, Ü₃

¹⁰ itmede] itmekde Ü₂

¹¹ Bu ġazel] -S, M, Ü₁, Ü₂, Ü₃

Döşenür riz-i güle hürde-i minâ-yı ferağ
Giceler cilve-geh-i bezme o meh-pâre gelür

Nesem-i büy-ı dil-âvîz 'ıtır-sây-ı şubuh
Resen-i hüş hîred-i zülf-i siyeh-kâre gelür

Açılur berg-i semen sine-i berrâkını gör
O gül-endâm nice vaş ile eş'âre gelür

Harem-i sineñi şâf eyle Resimâ ola kim
O şehün belki hayâlî dil-i gam-ğ'âre gelür

FÎ-ĤARFÎ'Z-ZÂ'

ZEYNUDDİN EFENDİ

Kütâhiyye'de çelebîyân-ı kirâmdan Muẓafferü'd-dîn Efendî Hazretleri'nün ferzend-i ercendi ve halefî'l-hayr¹-i dil-pesendi olup 'unfûvân-ı şebâblarında evvelâ Cenâb-ı Sultân Celâl² Ergün ẓuddise sırruhu'l-meknûn Hazretleri'nün nazar-ı iksir-perverleriyle bir gevher-i girân-bahâ olmuşlardı. Vefâtlarından sonra dağî Hazret-i Burhânü'd-dîn İlyâs ve Cenâb-ı Peder-i celîlü'l-ẓadrlerinden dağî aḥz-ı emânet-i hilâfet-i seriyye-i Mevleviyye buyurup 'âlim ü fâzıl ve 'ârif-i vâsıl ve şâ'ir-i kâmil bir Çelebi-i mümtâzû'l-aḥrânî ve'l-emâşil³ olup kerâmât-ı bâhire ve velâyât-ı zâhireleri taḥrîr olınsa müstakıl menâkıb-ı mücellede olmağa şâyân ve silsile-i zekiyye-i Hudâvendigâri'den olmaları kendülere kemâl-i 'unvân-şân⁴ ve evşâf-ı sâ'ire-i ḥâşılaları⁵ müstagnî 'ani'l-beyândur.

Ḳıṭ'a: Nisbet-i Mevlâ⁶ yeter 'abde şeref
Neylesün mısr-ı sevâd-ı 'izzeti
Şöhret ü şânı olıncâ Mevlevî
İstemez andan ziyâde rif'ati

Rûḥ-ı pür-fütûḥ-ı 'âlîleri sekiz yüz hilâlinde evc-i 'ılliyyîne pervâz idüp zeynü'l-mecâlis-i iḥvânu's-şâfâ olan eş'âr-ı belâgat-şî'ârlarından bu rübâ'î-i ḡarrâları taḥrîr olındı.

Rubâ'î: *Bî rûy-ı to mir'ât-ı dil-i mâ çi koned
Gerdide becâyest u ammâ çi koned
Her ser ki şod âşûde-i zıll-i keremet
Ey tûbî-yi taḥkik be-fermâ çi koned* ^{CXXV} (49a)

ZÜHDİ YÛSUF DEDE

Celâl 'Alî Dede ḥanedân-ı zekiyyesinden Beşiktaş Zâviyesi şeyḫi Trablusî Aḥmed Efendî'nün naḥl-i naḥilleri⁷ olup pederleri fevtinde⁸ biñ yüz seksen beş senesi zâviye-i merḡûma şeyḫ-i bâ-vaḡâr olmuşlardır. Vâkı'a⁹ 'ulûm-ı dîniyye ve ma'ârif-i külliyye vü cüz'iyyede bâliḡ-i derece-i kemâl olup fâtiḥa-i Mesnevî-i ḥâḡâyık-muḥtevi olan ebyât-ı hecdeyi¹⁰ 'Arabîyyü'l-'ibâre şerḥ idüp ve el'ân refte refte tercemesine meşḡûldürler. Eş'ârları 'Arabî vü Türkî münâcât-ı ilâhiyye ve nu'ût-ı Nebeviyyeyi ḥâvî¹¹ olup bu¹ eşer-i ṭab'-ı ḥâḡâyık-perverleridür.²

¹ halefî'l-hayr] hayrî'l-halef M, Ü₃

² Celâl] Celâlü'ddîn M, Ü₃

³ emâşil] emşâl Ü₂, Ü₄

⁴ 'unvân-şân ve] - 'unvân u şân M, Ü₃

⁵ ḥâşılaları] 'aliyyeleri M, Ü₃, fâzılaları Ü₄

⁶ Mevlâ] Mevlânâ Ü₂

^{CXXV} Rubâi:

Senin yüzün olmadan gönül aynamız ne yapsın

Göz, yerinde olsa da ne yapabilir

Senin kereminin gölgesinde dinlenen her baş

Ey taḥkik tûbâsı, ne yapsın, buyur

⁷ naḥl-i naḥilleri] necl-i neçilleri M, Ü₃, Ü₄

⁸ fevtinde] Konya'da Ü₂, Ü₄

⁹ vâkı'a] ammâ vâkı'a Ü₂, vâkı'at-ı Ü₄

¹⁰ hecdeyi] - Ü₄

¹¹ ḥâvî olup] ḥâvidür M, Ü₃

FÎ-ĤARFÎ'S-SİN

SİYÂHÎ MUŞTAFÂ DEDE

Cezîre-i Kıbrıs'dan³ ser-zede-i 'âlem-i şuhûd olup vâlideleri Habeşiyü'l-aşl olmağla gâyet siyeh-çehre⁴ oldukları münâsebetle Siyâhî taħalluş buyurmuşlardır. Sâlifü't-terceme Dânişi 'Ali Dede küddise sırruhu Ĥazretleri Lefkoşe Mevlevîhânesi'ne şeyh olduklarında ĥizmet-i şerifleriyle ser-bülend-i tekbîr-i⁵ külâh-ı Mevlevî ve müstefîd-i envâ'-ı 'ulûm-ı dünyevî⁶ vü uĥrevîleri olup şâkird-i ders-i Meşnevî ve vâris-i sırr-ı ma'nevîleri⁷ olduklarına⁸ binâ'en anlar Kudûs-i Şerîf meşîĥatiyle rû-be-râh oldukda bunlar Lefkoşe'de câ-nişin-i seccâde-i ĥilâfetleri ve mütemmim-i bünyân-ı şohbetleri olup bir müddetden soñra cânib-i Cenâb-ı âsitâne-i Pîr küddise sırruhu'l-münîrden Gelibolî Meşîĥatiyle müstahdem olup ĥidmet-i⁹ mebrûreleri rû-nümâ¹⁰ olmağla Mısır Ĥânĥâhı'nuñ fuĥarâsı beyninde ol günlerde iĥtilâl u şikâĥ¹¹ (49b) olduğından tarâf-ı âsitâne-i Pîr'den ĥânĥâh-ı merĥumuñ nizâmına naĥl u me'mûr ve ba'de'n-nizâm yine Lefkoşe Ĥânĥâhı'na i'âde olup vaĥtlerinde Şeyhü'l-meşâyih şohretiyle ma'rûf olmuşlardır. Mükemmel *Divân-ı*¹² eş'arları ve 'arifâne vü şâ'irâne güftârları vardır. Ĥattâ külâh-ı sa'âdet-i¹³ dest-gâhlarında¹⁴ 'alâmet-i ĥazrâ-yı istivâ ile mü'eyyed olduklarında bu¹⁵ müsedd-es-i ġarrâyı inşâd buyurmuşlardır.

Müsedd-es: Bi-ĥamdi'llâh görildi¹⁶ menzil-i maĥşûd râhumda

Tulû' itdi hidâyet aĥteri baĥt-ı siyâhumda
Nümâyân oldı te'sîr-i temennâ süz-ı âhumda¹⁷
Tesâvî kıldı şimdî bûd u nâ-bûd¹⁸ pişgâhumda
Hüveydâ olalı¹⁹ ĥatt-ı 'istivâ fark-ı külâhumda²⁰
'Ale'l-'arş istivâ sırrın bulalı kıble-gâhumda²¹

Yanumda²² şimdî medĥ ü zemm ü şâdî vü elem birdür
Şafâ-yı nûzhet-i ĥâtır cefâ-yı derd ü ġam birdür
Nişin-i küşe-i külĥanla gül-geşt-i İrem birdür
Sifâl-i kühne vü kiti-nümâ-yı câm-ı Cem birdür
Hüveydâ olalı ĥatt-ı 'istivâ fark-ı külâhumda
'Ale'l-'arş istivâ sırrın bulalı kıble-gâhumda

¹ bu eser-i tab'-ı ĥakâyık-perverleridür] - M, Ü₃, rahmetu'llâhi 'aleyh Ü₂

² Örnek metinler için boş yer ayrılmış (S, Ü₁), fakat altı nüshada Zühdi Yusuf Dede'nin şiiirlerinden örnek verilmemiştir.

³ Kıbrıs'dan] Kıbrıs'da Ü₁

⁴ siyeh-çehre] siyeh-çerçde Ü₁, Ü₃, Ü₄

⁵ tekbîr-i külâh-ı Mevlevî] - M, Ü₃

⁶ dünyevî vü uĥrevîleri] dünyevîyye ve uĥrevîyye M, Ü₃

⁷ ma'nevîleri] ma'nevîlerine M, Ü₃

⁸ olduklarına] - M, Ü₃

⁹ ĥidmet-i] ĥizmet-i S, ĥizmet-i Ü₂, ĥidemât-ı M, Ü₁, Ü₃

¹⁰ rû-nümâ olmağla] nümâyân oldukda Ü₂

¹¹ Satır sayısı bu sayfada (49a'da) yirmidir.

¹² Divân-ı eş'arları] Divân ve eş'arları S, Divân-ı eş'arı Ü₄

¹³ sa'âdet-i] destgâh-ı Ü₁

¹⁴ dest-gâhlarında] sa'âdetlerinde Ü₁

¹⁵ bu] - S

¹⁶ görildi] görindi M, Ü₁, Ü₃

¹⁷ âhumda] âhumdan Ü₂

¹⁸ nâ-bûd pişgâhumda] nâ-büdi nigâhumda M, Ü₃, nâ-bûd şikâhumdan Ü₂, nâ-bûd şikâhumda Ü₄

¹⁹ olalı] oldı M, Ü₂, Ü₃

²⁰ külâhımda] külâhımdan Ü₂

²¹ kıblegâhumda] kıblegâhumdan Ü₂

²² yanumda] dilümde Ü₄

Şu deñlu mest-i ‘aşk oldum ki hüşyârı nedür bilmem
Şafâ-yı bû-yı gülden miñnet-i hârı nedür bilmem
Dem-i vuşlatda fikr-i fûrkat-i yârı nedür bilmem
Muhaşşal şimdi fark-ı yâr u agyârı nedür bilmem
Hüveydâ olalı haţt-ı ‘istivâ fark-ı külâhumda
‘Ale’l-‘arş istivâ sırrın bulalı kıble-gâhumda

Baňa şeh-per-i ‘Ankâ-yı felek per-i meges gelmez
Yanumda dürr-i yektâ olsa miqdâr-ı ‘ades gelmez
Cihânuñ h̄âceğân-ı kâ-m-rânı baňa kes gelmez
Gözümde şevket ü fer-i Sikender hâr u has gelmez
Hüveydâ olalı haţt-ı ‘istivâ fark-ı külâhumda
‘Ale’l-‘arş istivâ sırrın bulalı kıble-gâhumda

Kanâ‘at kişverinde şimdi bir şâh-ı ser-efrazam
Hevâ-yı evc-i istiğnâ¹ vü bâz-ı ‘âlî-pervâzam
Ferâgat gülşeninde ‘andelîb-i nağme-perdâzam
Dem-â-dem küşe-i ‘uzletde ya‘nî âfiyet-sâzam
Hüveydâ olalı haţt-ı ‘istivâ fark-ı külâhumda
‘Ale’l-‘arş istivâ sırrın bulalı kıble-gâhumda

Gehi² gülzâr-ı ‘işret içre şâd u hurrem-i ‘aşkam
Gehi peygüle-i hayretde lâl u ebkem-i ‘aşkam
Mesîh-âşâ hayât-efzâ olan mu‘ciz-dem-i ‘aşkam
Dür-âmiz-i bihâr-ı vahdet ü seyl-ı³ yem-i ‘aşkam
Hüveydâ olalı haţt-ı ‘istivâ fark-ı külâhumda
‘Ale’l-‘arş istivâ sırrın bulalı kıble-gâhumda

Hidâyet rehberiyle râh-ı ‘aşka⁴ rû-be-râh oldum
Şu‘ud itmek için çarh-ı vişâle düd-i âh oldum(50a)
Heme fersûde-rüy-i dergeh-i re’fet-penâh oldum
Siyâhî gibi hakkâ mazhâr-ı nûr-ı siyâh oldum
Hüveydâ olalı haţt-ı ‘istivâ fark-ı külâhumda⁵
‘Ale’l-‘arş istivâ sırrın bulalı kıble-gâhumda

Biñ yüz yigirmi iki târihinde vefât idüp Lefkoşe Hânkâhı’nda medfundur⁶. Yeñikapu Şeyhi Seyyid Nesib Yûsuf Dede merşiyeye-i vefâtların bu tarz-ı bedî‘ ile beyân buyurmuşlardur.

Târih⁷: Cenâb-ı Şeyh Siyâhî-i Mevlevî hakkâ
Ki olmuş idi tarikında⁸ gün gibi meşhûr

Cihân-ı ma‘rifete bir sevâd-ı a‘zam idi
Kim itse sâyesine ilticâ bulurdu huzûr

Görürdi⁹ nûr-ı siyâhı gürûh-ı Mevleviyân
N’idem ki şöhet-i hâşşına bulsalar destûr

Vücûdı hâl-i ruh-ı şâhid-i zemâne idi
Dirig kim ola hâk-ı siyâh ile mestûr

O maţla‘-i seher-i mihr-i Hakkûn olmuş idi
Derûnı mâh-ı münevver teni şeb-i deycûr

¹ istiğnâ vü bâz-ı ‘âlî] istiğnâda bâz-ı ‘arş-ı Ü₃, Ü₄, istiğnâ vü bâz-ı ‘arş M, Ü₃

² gehi] gül-i M₃, Ü₃, gâhî S, Ü₁

³ ü seyl-i yem-i] – Ü₄, seyl-i yem-i S, Ü₁

⁴ ‘aşka] ‘aşk Ü₂

⁵ külâhumda] külâhumdan Ü₂

⁶ medfundurlar] medfunlardur Ü₃, Ü₄

⁷ târih] târih-ı vefât-ı Dede muşârü’n-ileyh Ü₂

⁸ tarikinde gün gibi meşhûr] tarik-ı Mevlevî’de gün gibi meşhûr Ü₂

⁹ Görürdi... gürûh-ı Mevleviyân] – Ü₂, Ü₄

O kân-ı mekrümeti tâlibân-ı Mevlâ'dan
Ne çâre çarh-ı siyeh-kâre eyledi mehcür

Fenâsın añladı bu dâr-ı zulmet-âbâduñ
Kemâl-i rağbet ile itdi 'azm-i 'âlem-i nûr

Hümâ-yı rûhı ola lâne-sâz-ı kulle-i kurb¹
İde cenâb-ı İlâhî kuşurını mağfûr

Nesib rihlet-i târihîni didi züvvâr
İde Siyâhî Dede Bari kabriñi pür-nûr

SÂHİB DEDE

Burûsa Hânkâhı'nda seccâde-zîb-i² irşâd olmuş Şeyh Sâlih-i Sâni'dür. Pederleri Zihni Sâlih Dede-zâde Şeyh Muhammed Efendi vefâtında³ ki biñ yüz ondört târihidür⁴ câ-nişin-i mağâm-ı irşâdları olup nice zamân terbiyye-i müste'iddin-i belde-i merkûme⁵ ile müceddid-i⁶ emcâd-ı ecdâdî ve biñ yüz otuz bir senesi 'âbir-i kañtara-i mevt-i 'ârî olmuşlardır. Mükemmel *Divân-ı eş'ârî*⁷ ve levendâne vü zarîfâne güftâr-ı bisyârları olup cümleden⁸ kendi hañt-ı destleriyle Nâyî 'Osmân Dede Hazretleri'nün Mecmû'a-i Nefise'lerinde mektûb gâzel-i şerifleri teyemmünen bu mağalle kayd⁹ olındı.

Gâzel¹⁰: Olur bî-câ ümîd-i hâme düşmek la'l-i nâbından
Görürken dem-be-dem hün-âbe-i câm-ı 'itâbından

O mir'ât-ı dil-i 'uşşâkı gör kim âb u tâbından
Zîyâ-pâş olmada mihr-i ruhı zir-i niğâbından

Alup rindâne sâgar destüne terk-i riyâ eyle
Oğu pîr-i muğânun zâhidâ 'işret kitâbından

'Acebdür dest-i sâkîde görilmek kâse-i zerrin
Dil-i 'uşşâka hoşdur bu sipihruñ nüh-ķibâbından

Sükûnet kalmaz elbet dilde ger olsa hevâ gâlib
Bunu fehîm eyle baħruñ cezr ü medd-i ızırâbından

Giriftâr olmamak kâbil mi kayd-ı 'aşk-ı cânâna
Gelürken câna büy-ı mihr-i¹¹ zülfi piç ü tâbından(50b)

Düşerdi hañçer-i¹² 'aşkına ol şühun nice cânlar
Alınmak kâbil olsa Sâhibâ merhem cevâbından

Belig¹³ *Nuħbe*'sinde bu beytlerini¹⁴ taħrîr eylemişdür¹⁵.

Beyit: Maħv it vücûdı pûte-i hizmetde er gibi
Şâfi 'ayâr-ı sîretün olınca zer gibi

¹ kurb] karîb Ü₃

² zîb-i] nişin M₂ Ü₃

³ Vefâtında] - Ü₂, hânedânında Ü₄

⁴ târihidür] târihinde M, Ü₃

⁵ merkûme] - M, Ü₃

⁶ müceddid-i emcâd-ı ecdâdî] müceddid-i âyin-i ecdâd-ı emcâdî M, Ü₃, - Ü₂

⁷ eş'ârî] eş'ârları M, Ü₃

⁸ cümleden] cümleden beṛi M, Ü₃

⁹ kayd olındı] kayd u taħrîr olındı Ü₄

¹⁰ Gâzel] inest M, Ü₃

¹¹ mihr-i] mihr-i Ü₃

¹² hañçer-i] hañçeri S

¹³ Belig] BurûsevîBelig Ü₂

¹⁴ beytlerini] ebyâtları Ü₁, ebyâtlarını S, Ü₄

¹⁵ eylemişdür] eylemiş S, Ü₄, eylemişlerdür Ü₂

Ꞑıt‘a¹: Ne hâcet hâlüne zülfün dağı eyler şikâr anı
Göñül murğına ister dâne ister dâm hep birdür
‘İzâruñ sâde olmış müydan yâhuţ ber-âverde²
Ne mâni‘ ‘âşıkun yanında şubh u şâm hep birdür

SA’İDÂ DEDE

Belğrâd dârü’l-cihâddan ser-zede bir mübâriz-i meydân-ı ma‘reke-i nefis ü hevâ ve gâzî-i düşmen-şiken-i şaff-ı veğâ olmağla mev‘ûd-ı mücâhidîn-i dîn-i mübîn olan na‘îm-i behişt-i ferdâyı Hazret-i ‘Adnî Dede cenâb-ı muntehâ-me‘âblarınun şoĥbet-i ‘irfânlarında naĥden mu‘âyene itmek ile *Fe‘d-ĥulî fî ‘ibâdî ve‘d-ĥulî cennetî*^{CXXVI}

mazmûn-ı³ kerîmine⁴ mâ-şadağ dâhil-i cennât-ı ‘adn-ı mecâlis-i⁵ ma‘nevî ve sîr-âb-ı kevşer-i takrîr-i Meşnevileri olup bir müddet küçek-i meydân-ı behişt-akrânları⁶ ba‘dehü Belğrâd Ĥânĥâhı’nda cānişin-i meşihatları olmuştur.

Ĥikâyet olunur ki kefere-i Engürüs’ün Belğrâd cihâd-âbâda qarîben istilâsını ‘Adnî Dede keşf buyurup⁷ vedâ‘-ı yârân u ihvân ve hicret-i cânib-i Raĥmân buyurdukları ešnâda ‘Azîz-i Mütercem dağı istizân-ı hicret idüp⁸ Ĥazret-i Şeyĥ ‘Adnî kendülerinun sa‘îd ü şehîd olmaların îmâ ve maĥâm-ı meşihatlerine iclâsla müsteşnâ buyurmuşlardı. Vâkı‘â biñ yüz kırık senesi ĥudûdında eşkıyâ-yı Engürüs ħal‘a-i Belğrâd’a ĥücûm u istilâ ve ‘Azîz-i Müşârün-ileyh ihvân-ı mevcûdıyla⁹ müteveccih-i semt-i me‘men iken ol ĥavâlîde müteferriĥ-ı¹⁰ ĥücûm olan leşker-i küffâr-ı bed-girdârdan bir fırĥa-i düzaĥ-ĥarâre düĥar ve dervişânıyla peymâne-nüş-ı kevşer-i şehâdet ve vâşıl-ı Cennetü’l-‘Adn-i ĥaĥîĥat olmuşturdur.

Beyt: Devlet¹¹ anuñ k’ola¹² sultân-ı ‘uşşâka mürîd
Ol sa‘îd ü cümle etbâ‘ı vü işbâ‘ı sa‘îd

Bu beyt-i bâlâ eş‘âr-ı ĥarrâlarındandır.

Beyt: Şafĥa-i rüy-ı cihân-efrûzına cānānumuñ
Dest-i ĥudret bir ĥalem çekmiş de ebrû koymuş ad

SEYYİD SÂLİK DEDE

Ĥâsım Paşa Ĥânĥâhı’nda¹³ müttekâ-zîb-i meşihat olan Seyyid Ĥalîl-i Sâni Ĥazretleri’dür. Peder-i ‘âlî-ĥadrleri Eş-şeyĥ Es-seyyid Muhammed Efendi Ĥazretleri vefâtında ĥi biñ yüz otuz târiĥidür¹⁴ şeyĥ olup nev-cüvân iken şeyĥâne vü pirâne dâd¹⁵ u dih-i meşihat ve teslîk-i nev-niyâzân-ı tarîĥat iderken târiĥ-i Hicretün biñ¹⁶ yüz otuz beş senesi¹⁷ evâĥirinde gülistân-ı beĥâyâ ĥırâm ve(51a) Cenâb-ı Sırrî ‘Abdî Dede ĥuddise sırruhü ĥânedân-ı kirâmı bunlarda temâm olmuştur. Selîs ü âbdâr eş‘âr-ı dürer-bârları ve muĥayyel ü rengin¹⁸ güftâr-ı bedî‘ü’l-âşârları olup¹⁹ bu²⁰ ĥazeller eşer-i taĥ‘-ı dil-

¹ Ꞑıt‘a] nazm M

² ber-âverde] nev-üzre Ü₄

^{CXXVI} *Ĥaydi gir (salih) kullarımın içine. Gir cennetime. Fecr S./ 29-30.*

³ Mazmûn-ı] mazmûnına Ü₃

⁴ kerîmine] celîline M, -Ü₃

⁵ mecâlis-i] meclîs-i M, Ü₃

⁶ akrânları] ikdâmları Ü₂

⁷ buyurup] - Ü₂

⁸ idüp] buyurup Ü₃

⁹ mevcûdıyla] mevcûdînle S, mevcûdına Ü₂, mevcûdlarıyla M, Ü₃

¹⁰ müteferriĥ] müteferriĥa Ü₂

¹¹ Devlet... eşbâ‘i sa‘îd] - Ü₂, Ü₄

¹² k’ola] k’ola ol Ü₁

¹³ Ĥânĥâhında] mevlevîĥanesinde Ü₁

¹⁴ târiĥidür] târiĥinde Ü₄

¹⁵ dâd u dih] - Ü₄

¹⁶ biñ yüz otuz beş] - M, Ü₂, biñ otuz beş S, Ü₁

¹⁷ senesi] - M, Ü₃

¹⁸ ve rengin] rengin S, Ü₁

¹⁹ olup] -Ü₂

²⁰ bu ĥazeller] bu iki ĥazel M, Ü₁, bu ĥazelleri Ü₂

pezîrleridür.

Gazel: Dürûğ-âmîz-i âh-ı bü'l-heves şûr-efgen olmazmış
 Çerâğ-ı ‘arıyetle hâne-i dil rûşen olmazmış

Gönül geh vaşf-ı hañt u gâh zülfünle¹ muqayyeddür
 Ki zencir-i cünün-ı ‘aşk-ı muñlak âhen olmazmış

Mürâyî bend-i dâm-ı halka-i tevñide düşmezmiş
 Muşavvir bülbül-i divâne² zirâ Per-zen olmazmış

Gül-i³ güft ü şinîd-i zâhidân-ı bî-nemek hergiz
 Şafâ-yı neş’e-i şahbâya zirâ⁴ reh-zen olmazmış

Taħammüldür ‘ilâcı çevr-i yâre çâre yok Sâlik
 Muñibb-i dil-berân zirâ meşakñat düşmen olmazmış

Velehû Raħmetu’llâhi ‘Aleyh:
 Hemîşe puñtelerle hâmlar ülfet-nümâ olmaz
 Giyâh-ı ter⁵ ile meczûb-ı tab‘-ı keh-rübâ olmaz

O dil kım cevher-i ‘aşk olmaya anda şafâ olmaz
 Belî âyine bî-sim-âb ola şûret-nümâ olmaz

Ruñuñ⁶ fersûde-i hâk olmadandır rif’ati şemsüñ
 Niçün ‘âkıl⁷ olan bu reh-güzerde⁸ hâk-pâ olmaz

Muñâfızken nigâhı kal‘a-i hüsñünde⁹ ol şâhuñ
 Esirân-ı belâ-yı zülfine Sâlik rehâ olmaz

Velehû¹⁰ Kıt‘a:
Bâde yek doñter-i hoş endâmeñt
‘Aşık-ı ü müdâm nâ-kâmeñt
Ĥâr kerdend kâfirân ü râ
Ĥurmeteş der meyân-ı İslâmeñt ^{CXXVII}

Velehû Rûñu’llâhi Rûñuhû:
 Yay¹¹ gibi Mevlevî’yi keç şanma
 Ok gibi toğrı olmasa dönmez
 Devr ider câm-ı Cem-i pâkleri
 Mey-i ‘aşk ile ÷olmasa dönmez

SEMÂĤAT ‘ÖMER DEDE

Yeñişehir Fenâr Mevlevîñhânesi’nde şeyñ olan Ĥasan Dede’nüñ fâtiħa-i Ĥayâtınuñ¹² ‘araz-ı

¹ zülfünle] zülfıyle M, Ü₃

² divâne] divâne Ü₁

³ gül-i] meger M, Ü₃, gelür Ü₂

⁴ zirâ rehzen olmazmış] - M, Ü₃

⁵ ter ile] ter-i velî Ü₃, terili S, Ü₁

⁶ ruñuñ] râñı M

⁷ ‘âkıl] gâfil M, Ü₃

⁸ reh-güzerde] reh-güzerden S, Ü₁

⁹ hüsñünde] hüsñinde M, Ü₃, Ü₄

¹⁰ velehû kıt‘a] velehû nazm M, Ü₃

¹¹ yay] yâ M, Ü₃

¹² Ĥayâtınuñ] Ĥayâtınuñ hüsñ-i Ĥâtimesi ve cevher-i zâtınuñ M, Ü₁, Ü₃

lâzimesi olup pederleri vefâtında Konya'da âstâne-i Cenâb-ı Pîr-i Dest-gîrde bir müddet hizmet-i serbülend-i sikke vü destâr-ı meşîhat olup pederleri maķâmına şeyh ve bir müddetden sonra Edirne Murâdiyyesi'yle ber-murâd ve keşret-i muhibbin ve vefret-i 'aşîkin ile Dârü's-saltanatü'l-'aliyyede Kâsım Paşa Mevlevîhânesi meşîhatine¹ sevķ olunup bir kaç sene âramdan sonra yine cilve-gâh-ı kadîmleri olan Edirne Hânķâhı'na irsâl ve tekrâr ba'zı 'avârîz-ı² şüriyye ile Dârü'd-devleye 'azîmet buyurup Hâzret-i Hâlidü'l-Enşârî Rağıya'llâhü 'anhü civârında bir hâne-i refî'de müsâfir³ ve bir müddetden (51b) sonra biñ⁴ iki yüz dört senesi 'âzîm-i dârü'l-beķâ olup mesned-gâh-ı muķaddemleri olan Kâsım Paşa Hânķâhı'nda merâķîd-i meşâyih-ı kirâm beyninde ğunüde-i pîster-i lahd olmışlardır. Hâķķâ dergâh-ı derd-mend-penâhları melce-i erbâb-ı faķr u câh ve bir şeyh-i bâ-intibâh idiler. Eţvâr-ı 'ârifâne⁵ vü mütemekkinâne vü meczübâneleri yâdgâr-ı⁶ düdmân-ı eslâf ve şehd-kâm-ı nâķılân-ı ahlâf olup kerâmât-ı bâhire ve velâyât-ı zâhireleri el'ân naķlu'l-mecâlis-i ihvânu's-şafâ vü hullânu'l-vefâ⁷ ve ķadr-i müşterek eş'âr-ı 'ârifâne ve ğüftâr-ı muhâķķîķânelerinden el'ân şebt-kerde-i cerâyid-i yârân olan ğazelleridür⁸.

Ēazel: Bâreke'llâh 'ârifân eyler semâ'-ı devr-i tām
Nefh-i neyle maķdem-i tennür-ı 'aşķ eyler kıyâm⁹

Çarķ ider devvâr-ı 'âlem encümân ü şems ü mâh
Çün ezelden 'aşķ ile pervânedür¹⁰ her şubh u şâm

Tâ elestün neş'esinden¹¹ şür-ı ma'nâ aşķâr
Ma'nide haşr ü kıyâmet hâletin gör ey hümâm

Sırr-ı 'aşķı¹² sem'ine eyler nidâ kerrübiyân
Hâl-i 'aşķı şerh ider def ü kudüm ü ney temâm

Sırr-ı Yâsîn¹³ elf ü dâl ü mîme idġâm eyledi
Ēadd-i elf dâl oldu imâ 'ayn mîm virdi selâm

Nokta-i per-gâr-ı sırra hâl¹⁴ hâl-i muhtefî
Oldı her neş'eñ Semâhat dürr-i yektâ ve's-selâm

Velehü ķuddise sırruhu:

Cemâl-i bâ-kemâli itse işrâķ
Dü-kevne şâh olur bir¹⁵ demde 'uşşâķ

Tecerrüd eyle varından özinden
Semâhat nür-ı zâta cümleyi yaķ

Ve dağı bu kıt'a-ı¹⁶ ġarrâyı bi'l-bedâhe Hâzret-i Hâlid¹⁷ ibn Zeydü'l-Enşârî Rağıya'llâhü 'anh türbe-i muķaddeseleri ziyâretinde ġüyâ¹⁸ oldılar¹⁹.

¹ meşîhatine sevķ olunup] meşîhatı tevcîh olunup Ü₂

² 'avârîz-ı] huşuş-ı Ü₂

³ müsâfir] tesâfir S, Ü₁, Ü₄

⁴ biñ iki yüz dört] biñ yüz Ü₁

⁵ 'ârifâne] 'ârifâneleri M, Ü₃

⁶ yâdigâr] - M, Ü₃

⁷ vefâ] vefâdur M, Ü₃

⁸ ġazelleridür] ġazelleridür işbu tezkire-i faķîrânemize kayd olundu Ü₂

⁹ kıyâm eyler] müdâm M, Ü₃

¹⁰ pervânedür] pervândur Ü₁

¹¹ neş'esinden] neş'esinde M, Ü₃, Ü₄

¹² Sırr-ı 'aşķı... mey temâm] Bu beyt, sonraki beytle yer deġiştirmiştir. Ü₄

¹³ Sırr-ı Yâsîn... virdi selâm] - M, Ü₂₂ Ü₃

¹⁴ hâl hâl-i muhtefî] hâl hâlde mühtefî Ü₂, - M, Ü₃

¹⁵ bu] bir Ü₄

¹⁶ kıt'a] nazm M, Ü₃

¹⁷ Hâlid ibn Zeynü'l-Enşârî] Ebü Eyyüb-ı Enşârî M, Ü₃, Hâlid ibn Zeydü'l-Enşârî Ebü Eyyüb Ü₁

¹⁸ ġüyâ] ġüyân Ü₄

¹⁹ oldılar] olmuşlardır M, Ü₂, Ü₃

Қıт'а: Hāk-pāyūn¹ tūtiyā iden ulu'l-ebşār olur
 Cenneti mu'tād iden cān bende-i Enşār olur
 Bir gedā kem-ter gūlāmuñdur Semāhu'd-dīn Velī
 Mültefit bi'l-'izz² olur ihsān vücūd iḥzār olur

Ve daḡi nażar-kerdelerinden Rāmiz Beg merḡūm medāyiḡ-i cezb-i³ Mevlevī ve semā' u şafā ve sār aḡvāl-i fuḡarāya dāir gūyā oldıḡı eş'arı feyz-i nażar-ı ma'ānī⁴-perverlerinden bilüp her vechle müteveccih-i şavb-ı teslīm ü rızāları olmaḡla ḡaylī āşār-ı cezile-i nażmiyyeye muvaffaq olmışlardı. Biñ iki yüz iki tārīḡinde Ordū-yı Humāyūnda vefāt eylediler. Cümle-i eş'ar-ı mīr-i⁵ merḡūmdan bu beytleri teberrüken taḡrīr oldılar.

Beyt: Gören nūr-ı cemālūñ yā Celālū'd-dīn-i Mevlānā
 Oḡur ism-i Celāl'ūñ yā Celālū'd-dīn-i Mevlānā(52a)

Velehū: Devre-i 'arşıyye-i çarḡ-ı velāyetdür semā'
 Kürsi-i eflāk-gerdān-ı kerāmetdür semā'

Mışra': Hemān 'ayn-i Muḡammed'le 'Alī'dür Şems ü Mevlānā

Mışra'-ı Diger: Zāde-i 'aşḡ-ı Ḥudādur Ḥazret-i Sulḡān Veled

Bu beytler ve bu mışra'lar gibi nice nice nikāt-ı cāmī'a-i bī-bahāya mülhem olmuşdur. Ve daḡi ser-dāde-i zānū-yı maḡabbetlerinden şā'ir-i māhir ḡāceḡān-ı Dīvān-ı Humāyūndan İbrāḡīm Hanīf Efendi'dür ki küleh-puş-ı inābetleri olduḡda kendülere cezbe-i zā'idü'l-vaşf 'aksiyle bī-gāne-i ḡuş temāmen⁶ biñ bir gün cūş u ḡurūş idüp tekrār şaḡv u temkīn ve el'an bir şā'ir-i ḡaḡīḡat-āḡındürler ki eş'ar-ı 'aşıḡāne ve ḡüftār-ı ārifānelerinden mā'adā *Menḡabe-i Siyer-i Nebevī* 'Aleyhi'ş-şalāti ve's-selāmı mücelledāt-ı selāşe üzre nażm buyurup vāḡī'ā bir eşer-i nādīde ve⁷ hüner-i nā-şinide olmuşdur ki bu ebyāt siyer-i merḡūmdandır.

Na't-i Şerīf: Seyyidü'l-kevneyn ḡabīb-i kibriyā
 Şadr-ı a'lā-yı şudūr-ı eşfiyā

Nūr-ı pāk cebhe-i ādem-i şafī
 Cevher-i aşıyye-i kenz-i ḡafī

Nūr-ı akdem ḡatm-i Ḳur'an-ı rūsūl
 Mübtedā vü muntēhā-yı her-sübūl

Cān-ı 'ālem 'ālem-i cān-ı vişāl
 Cānlar olsun yolında pāy-māl

Ve yine kitāb-ı mezbūr'da Ḳışşā-i Mi'rāc-ı Nebevī 'Aleyhi't-taḡıyye ve 't-teslīmde bu beytleri dimişdür.

Ebyāt⁸: Biñ bir ismūñ maḡzarı Rabbü'l-'ulā
 İtdi izḡār-ı tecellī-i liḡā

Rü'yet-i Ḥaḡda Ḥaḡ oldı ḡavl-i Ḥaḡ
 Len-terāniden terā buldı sebaḡ

¹ hāk-pāyūñ] hāk-pāyin M, Ü₃

² bi'l-'izz] bi'l-ferd Ü₄

³ cezb-i] ḡizb-i Ü₃, Ü₁

⁴ ma'ānī] ma'ālī Ü₃

⁵ mīr] - Ü₂

⁶ temāmen] temām M, Ü₃

⁷ ve hüner] ve bir hüner Ü₃

⁸ ebyāt] - Ü₃

Velehû: Rûh-ı ‘aşka sırr-ı mülhemdür gürûh-ı Mevlevî
İşte ol sır ile mükrimdür gürûh-ı Mevlevî

Ġâlib-i¹ ‘irfân-i² ma‘nîdür Hanîfâ sözleri
Meñşe-i feyz-i dem-â-demdür³ gürûh-ı Mevlevî

SEYYİD ‘ALİ MEŞNEVÎ HÛÂN

Konya’da çeleşiyân-ı zevi’l-ihtirâmıdan envâ‘-ı ‘ulûm u fezâ’il ile ârâste ve fûhûm-ı⁴ şemâ’il ile pîrâste bir zât-ı ‘azizü’s-şifât olup Merhûm Çelebî Es-seyyid Ebû Bekir Efendî kıddise sırruhu Hazretleri’nün eyyâm-ı hilâfetlerinde ve el’ân mesned-nişin-i serîr-i a‘lâ-yı meşîhat Çelebî El-Hâc Muhammed Emin Efendimüzün evâ’il-i⁵ meşîhatlarında bir müddet-i medîde huzûr-ı fâ’îzu’n-nûr türbe-i muqaddese-i Hudâvendigârîde Meşnevî-hÛânlık hizmet-i celîlesiyle zibû’l-mehâfil-i mîkât-i Mevlevî ve nâşir-i fevâyiğ-i esrâr-ı ledünnî vü ma‘nevî iken biñ⁶ iki yüz tokuz senesi ‘âzîm-i dârü’l-karâr (52b)olmuşlardır. Seyyid mağlaşıyla eş‘âr-ı ‘ârifâne ve güftâr-ı sâlikâneleri el’ân mecâmi‘-i nigâr-ı suhan-verân-ı ihvân u hullân olup ez-ân- cümle bu kıt‘a-i garrâları lâyiha-i ahvâl-i mağâm-ı isnâlarıdır.

Kıt‘a: Sultân-ı ‘aşk menzîlidir dil medînesi
Halvet-serây-ı sinedür anuñ hazînesi
HÛâhiş-kerân-ı sikke-i ‘irfâna müjde kim
Pürdür nuqud-ı şevk ile qalbüm definesi

DERVİŞ SEMÂ’Î

İsm-i sâmilere Hasan ve Dârü’d-devle-i ‘âliyyeden hunkâr-ı şolaklarından bir şahsuñ mürebbâsı olup säye-i⁷ mürebbîde taşîl-i envâ‘-ı ma‘ârif⁸ ve

Hüsnü’n-nefsi izâ şerekat fi’z-zâhiri feşâhatün ve izâ şerekat fi’l-bâtinî fe-feşâhatün ^{CXXVIII}

mü’eddâsınca câmi‘-i melâhat-ı şüriyye vü ma‘neviyye bir zât-ı ‘ârif olmağla nice nice merd-i⁹ şâhib-hâlûñ mültefit-i enzâr-ı müstaşseneleri ve ez-ân¹⁰-cümle Hazret-i Yûsuf Sineçak küçeklerinden Şüri Dede ve Günâhî Dede emşâli şeh-bâz-ı nazar-bâz-ı mağâr-ı¹¹ lâ-mekânüñ giriftâr-ı pençe-i çeşm-i ‘Ankâ-şikârı olmağla

Kıt‘a: Tekye-i gamda olup abdâlûñ
Şoyunup cümleten ‘uryân olayum
Cümleden kat‘-ı nazar sultânüm
Küşe-i çeşmüne qurbân olayum

Nutq-ı şerîfine kâ’il ve kullâb-ı incizâb-ı ma‘nevî kendülerin cânib-i tarîk-i Mevlevî’ye mâ’il idüp müstağrak-ı semâ‘ u şafâ ve gird-â-gird-i encümen-i ‘aşk u vefâ oldıgını müş‘ir Semâ’î mağlaş-ı sâmisıyla iştiâr bulup müstağilen¹² *Divânî* ve¹³ mağbûl u dil-pesend eş‘âr-ı bî-pâyânı vardır. Hattâ Sultân Divânî kıddise sırruhu’s-şamedânî cenâblarınun mağlaş-ı ‘âlileri dağî Semâ’î olmağla ekşer eş‘âr-ı cevâhir-nişârları mağlaş-ı mülâbesesiyle¹⁴ ve Mevlevîlik münâsebetiyle bu zâtun aşarından

¹ Ġâlib-i] Kâlib-i M, Ü₃

² ‘irfân-ı ma‘nîdür] ‘irfâna ma‘nîdür Ü₃

³ dem-â-demdür] dü-‘âlemdür Ü₄

⁴ fûhûm-ı] fûnûn-ı M, Ü₃

⁵ evâ’il-i] emâşil-i S

⁶ biñ iki yüz tokuz] biñ yüz tokuz Ü₂, Ü₃, Ü₄

⁷ säye-i mürebbîde] - M, Ü₃

⁸ ma‘ârif] ma‘ârif ve M, Ü₂, Ü₄

^{CXXVIII} *Nefsîñ güzelliğî zâhirde aksederse bu bir sabâhattir (dış güzelliğî), içte aksederse bu da fesahattir. (asıl güzelliğî).*

⁹ Merd-i şâhib-] merd-i şâdık-ı şâhib- M, Ü₃

¹⁰ ez-ân cümle] ez cümle Ü₂

¹¹ mağâr-ı] - Ü₁, Ü₃, Ü₄

¹² müstağilen] müsteğil M, Ü₃

¹³ ve mağbûl] - M, Ü₃

¹⁴ mülâbesesiyle] mülâbesesi M, Ü₃

kıyās olup Hasan Çelebî vesâ’ir tezkire-nüvisân haqîkat-i hâlden zuhûl idüp¹ Sipâhî Beg târîh-i vefâtında

Târîh: Döne döne gitdi ‘uqbâya Semâ’î hey meded

mısrâ’ını güyâ olmışdur. Bu ebyat-ı pür-nikât eş‘âr-ı pür-iştihârlarındandır.

Kıt‘a²: Küfr-i zülfulû şanemâ ‘arız-ı rengin üzre
Dâldür tâ ezeli kim yazılır dîn üzre
Şafağ içre seheri mihr-i münevver şandum
Tâbiş-i mihr-i ruhuñ bâliş-i³ zerrin üzre

Beyt⁴: Ey⁵ beni seng-i melâmetden ider ‘âr diyen
Bil menem ol başı meydâne koyup yâr diyen

Velehû:(53a) Hem-demüz biz figân ile neyle
Dem ü lahmuz kebâb ile meyle

Velehû⁶: Varmağa⁷ ser-i küyuña itsem n’ola diğkat
Varduğça ziyâd oldı derünümde mağabbet

DERVİŞ SERVİ⁸

Kudemâ-i tarihatdendür. Vilâyet-i Hamîd’de Burdur nâm kaşaba ahâlisinden olup ‘âzîm-i tarih-i tedris iken ferâğ idüp Şahîdî Dede ve Şuhûdî Dede ve Fedâyî Dede Kaddesa’llâhü⁹ esrârehüm emşâli hâzerât-ı kirâmuñ şohbetlerinden istifâza-i envâr-ı esrâr itmekle dâhil-i ‘idâd-ı süllâk-ı Mevlevî ve bâliğ-i merâtib-i¹⁰ sâmiyye-i devlet-i ma’nevî olmışdur. Rivâyet¹¹ olunur ki ‘Azîz-i Mütercem¹² gâyetle keşide¹³-bâlâ ve hûb-sîmâ ve hoş-nümâ olmağla bu mağlaş-ı müsteşnâyı ihtiyâr buyurup bir serv-âzâde-i bostân-ı tecrid ve bir gül-nahl-i nev-reside-i gülistân-ı tefrîd idiler. Qadr-i müşterek eş‘ârı ve zamânında müsellemler-i erbâb-ı suhan güftârları olup bu ebyât eşer-i şab‘-ı hoş¹⁴-nikâtlarıdır.

Ebyât: Şol ‘arâk kim ol gül-endâmuñ yañağından çıkar
Selsebilûñ ‘aynidur Firdevs¹⁵ bâğından çıkar

Nâya didüm yâre karşı âh u feryâd eyleme
Bir kulağından girerse¹⁶ bir kulağından çıkar

Her nefes uymak¹⁷ diler ney nâle vü feryâduma
Bu hevâyı muṭribâ anuñ dimâğından çıkar

‘Azîz-i Merķûm’uñ rûh-ı revânları biñ hudûdında hadîka-i şuhûda hırâm eylemişdür.

¹ idüp] idüp Sultân Semâ’î kudde sırruhunuñ eşâ’rını bunuñ tercemesine taḥrîr itmişdür 997 senesinde vefât idüp M, Ü₁, Ü₃

² kıt‘a] ebyât Ü₂, beyt Ü₃

³ bâliş-i] tâbiş Ü₁, Ü₄

⁴ beyt] velehû M, Ü₃

⁵ ey beni] ey benüm S, Ü₂

⁶ velehû] - Ü₂

⁷ Varmağa... derünümde mağabbet] -Ü₂

⁸ Dervîş Servî] Dervîş Surûri Ü₂, Ü₃, Ü₄, M’deki şerhte asıl nüshada Surûri yazıldığı, bunun ise yanlış olduğu kaydedilmiştir

⁹ Kaddesa’llâhü] kudde M, Ü₃

¹⁰ merâtib-i] rütbe M, Ü₃

¹¹ rivâyet] hikâyet S, M, Ü₃

¹² mütercem] merķûm M, Ü₃

¹³ keşide] keşide-kadd Ü₄

¹⁴ hoş] pür Ü₄

¹⁵ firdevs] firdevsin S

¹⁶ girerse] girer S, Ü₄

¹⁷ her nefes uymak] hem-nefes olmak M, Ü₃

DERVİŞ SÂMÎ¹

İsm-i sâmilere Yûnus'dur. Hâzret-i Mâlik Üştür Necefi² Rağıya'llâhü 'anh silsile-i zekiyyesinden diyâr-ı Müşul'da mîr-i mîrândan bir zât-ı celîlü'l-'unvânüñ 'alem-efrâz-ı memleket-i ten ü cânı ve bâ'ış-i imtiyâz-ı sümüvv-mekânı olup mâlik-i rütbe-i sâmiyye-i peder-i vâlâ-şânî iken şıyt-i kemâlâtı Kapûdân Muştafâ Paşa'nuñ güşına resîde olduğda Dârü's-salţanatü'l-'aliyyeye da'vet olunup Ğavşî Dede'nuñ eşnâ-i meşîhâti olmağla mecâlis-i³ muķâbelâtda istimâ'-ı va'z-ı tezkîr-i Meşnevi'lerinden müte'eşşir olup dâhil-i dârü'l-hizmet-i Mevlevî ve⁴ nice zamân hânķâh-ı celîle-i Ğalaťa'da hücre-i intihâda münzevî olmuşlardır. Ve Dede Şa'ib Hâzretleri'yle⁵ müşâ'are idüp elsine-i şelâşede meydân-gir-i münâzara olmağla Müşârün-ileyh inşâf u teslîm itdiği meşhûrdur. Hattâ heft ferzend şâ'ir ile ferîdü'l-'ayn olup ne maķûle nazm-ı dil-âviz cânib-i⁶ cenâblarından rişte-keş-i ibdâ' olsa derhâl nezâ'ir-i seb' ile⁷ terşî'-⁸ peźir olur idi diyü *Sefîne-i Şâķıbiyye*'de mestûrdur. Evâhîr-i⁹ 'ömrlerinde sa'âdet-hânelerin zâviye-i Mevlevî¹⁰ sebkine ifrâĝ buyurup nice¹¹ nüfus-ı ķâbile terbiyyesine muvaffaķ olup (53b)biñ toķsan yedi târihinde intikâl ve vaşıyyetlerine binâ'en türbe-i muķaddese-i Hâzret-i Yûnus 'Aleyhi's-selâmuñ cânib-i ķadem-i raķmet-tev'emlerine defn ve el'an hâneleri Mevlevî-hâne ve evlâd-ı şüriyye vü ma'neviyyelerine lânedür. Eş'âr-ı belâĝat-şî'ârlarından bunlar yâdgâr-ı cerîde-i âşâr-ı Mevleviyye ķılındı.

Ğazel: Urmuşuz faķr u fenâ mülketine bünyâdı
Terk idüp aña binâ'en bu Ğarâb-âbâdı

Kays'ı ańmak¹² var iken küh-ı belâda Ferhâd
İhtiyâr itmiş egerçi o dağı bir vâdî

Bâd-ı âhumdur¹³ olan râz-ı dili keşfe sebeb
Râzumı açmaz¹⁴ idi olmasa âhum bâdı

İşidür Ğastelerüñ nâlelerin raķm itmez
Aĝlamazdum hele güş eylemese feryâdı

Hâlümüz böyle Ğarâb olmaz idi ey Sâmi
'Ahd-i Ğübânüñ eger olsa idi bünyâdı

Velehü¹⁵ 'Aleyhi'r-raķme:

Çeşm-i siyehüñ ma'reke-ârâ-yı kıyâmet
Tarz-ı nigehüñ bâ'ış-i Ğavĝâ-yı kıyâmet

Meh-rûlara zülfüñ taĝıdup 'arz-ı cemâl it
Kim rüşen ola sırr-ı tecellâ-yı kıyâmet

Sâmi ola kim şöyle mey-i 'aşķ ile ser-mest
Ne bîm-i 'azâb ola ne ferdâ-yı kıyâmet

¹ Dervîş Sâmi] Sâmi S, Ü₄, Sâmi Dede Ü₂

² Necefi] Naĝfi M, Ü₃, Ü₄

³ mecâlis-i] meclis-i Ü₁, Ü₂, Ü₄

⁴ ve] - M, Ü₃

⁵ Hâzretleriyle] hâzretlerine M

⁶ cânib-i] sâ'ib-i M, Ü₃

⁷ seb' ile] seb' a ile Ü₂

⁸ tersi'] terci'-i Ü₂

⁹ evâhîr] ve evâhîr M, Ü₃

¹⁰ Mevlevî] Mevleviyye M, Ü₃

¹¹ nice] nice nice M, Ü₃

¹² ańmak] ańmek M, Ü₃, egmek S, Ü₁, Ü₄

¹³ âhumdur] âhumla Ü₂

¹⁴ açmaz idi] açmaz idüm M, Ü₃

¹⁵ velehü 'aleyhi'r-raķme] velehü M, velehu'r-raķme Ü₁, kıt'a-i diğer Ü₂

Velehū¹ kıddise sırruhu’s-sāmī:

Bize² bir şūh-ı dil-sitān bulunur
Bî-kese daği mihrbān bulunur

Şadef-i dilde gevher-i mihre
Müşteri hūd cihān cihān bulunur

Dime Sāmī gibi huçeste-güher
Kān-ı imkānda rāygān bulunur

Velehū³ Kıddesa’llāhū Rūhahū:

Ey kāmeti serv-i bağ-ı hayret
Yağduñ dile bunca dāg-ı⁴ hayret

Yandurdi⁵ hayāl-i ruh-ı⁶ ālūñ
Şām-ı gama şad-çerāg-ı hayret

DERVİŞ SŪZİ⁷

Mārdiniyyü’l-aşl olup nām-ı nāmīleri ‘Oşmān’dur. A’yān-ı şehri-i mezbūrdan bir zāt-ı şāhib-servet ü sāmānuñ fetile-i pür-süz-ı çerāg-ı vüçüdi ve şu‘le-i kandīl-i zād u būdudur. İbtidā-yı hālinde taḥşil-i ‘ulūm u ma‘ārif-i bî-şümār şadedinde iken kütüb-hāne-i hayāline āteş-i maḥabbet düşüp

Beyt: *Şem‘-i maḥabbet-i ezel efrūhtīm*
Ançî becoz ḥaḫ heme rā sūhtīm^{CXXIX}

mefhūmınca nice zamān tutmuş⁸ yanmış ‘ākıbet fetile-i sirāc-ı⁹ isti‘dādı dārü’l-vilāye-i Mevleviyye’de āstāne-i Cenāb-ı Pîr Kıddise sırruhu’l-münirden uyanmış bir derviş-i pür-süz u sāz ve bir ‘āşık-ı ten-güdāz olmağla Sūzī maḥlaşıyla nice¹⁰ nice eş‘ār-ı tāb-dār-ı āteşin ser-zede-i zebāne-i zebān-ı rüşen-beyānidur. Bir zamān Konya’da çille-güzin-i küşe-i hücre-i irādet (54a) olup biñ seksen beş tārīhinde mürğ-i ruh-ı pür-nurları pür-tāb-ı ‘ālem-i envār ve mülḥaḫ-ı¹¹ şu‘le-i didār-ı yār olmuşdur. Bu beytleri şebt-kerde-i cerāyid-i āşār-ı ihvānū’ş-şafā ve el’ān pervāne-i şu‘le-i efkār-ı ḥullānū’l-vefādur.

Beyt: ‘Āşıka serde olan ‘aşkı hevāsı besdür
Eylemez anuñiçün mirvaḫadan istimdād

Velehū: Kārbān-ı dil-i ‘uşşākı şikār itmek için
Dolaşur belde gezer nice zamāndur kemerūñ

Velehū: Ġazabla¹² ḥāñkāhdan çıkdı dönmez¹³ didi hep yārān
Niyāz ile o küçek dil-beri döndürdi dervişān

¹ velehū kıddise’s-sāmī] velehū M₁ - Ü₂, Ü₄ (tamamı)

² Bize bir ...rāygān bulunur] - Ü₂, Ü₄

³ velehū kıddese’llāhū Rūhahū] velehū M, Ü₁, Ü₃, kıt‘a-i diğeri Ü₂

⁴ dāg-ı] dā‘-ı M, Ü₃

⁵ yandurdi] tandurdi S, Ü₁

⁶ ruh-ı ālūñ] rüy-ı ālūñ M₂ S, Ü₃

⁷ Derviş Sūzī] Derviş Sūzī-i Mārdinī ‘Aziz-i Müşārun-ileyh Ü₄

^{CXXIX} *Beyt:*

Ezel sevgilisinin mumunu yaktık
Haktan başka herşeyi yaktık.

⁸ Tutmuş] konmuş Ü₂

⁹ sirāc] çerāg M, Ü₃

¹⁰ nice nice] nice M, Ü₃

¹¹ mülḥaḫ-ı] - M, Ü₃

¹² Ġazabla... döndürdi dervişān] - Ü₂

¹³ dönmez] toğrı Ü₄

FÎ-HARFİ'Ş-ŞİN¹

ŞÂH ÇELEBÎ EFENDÎ

Hazret-i İlyâs Paşa-yı Germiyânî evlâd-ı kirâmından ve çelebîyân-ı Karahîşâr ahfâd-ı benâmından olup *Sefîne-i Nefîse*'de Şâkıb Dede kudûse sırruhu'l-'azîz terceme-i evşâflarında² bu güne gevher-efşân-ı taḥkîk olurlar ki mâh-ı sipihr-i celâlet mihr-i evc-i 'adâlet³ bir tâc-dâr-ı büzürgvâr-ı evreng-i şehâmet ve dürer-i yektâ-yı kûlzüm-i zehḥâr-ı feḥâmet idi. Kim müddetü'l-'ömr cebhe-güşâ-yı mevķı'-i çîn-gîn⁴ olmayup hemîşe gül-i ḥandân-ı gülşen-i beşâset olup cümleyi rûy-ı dil-i şefķat-âyinleriyle ḥoş-nûd ve keff-i kifâyet-i nevâziş-i⁵ iḥsânlarıyla memnûn idüp kalem-rev-i velâyetinde mûr-ı nâ-tüvân ve bebir-i beyâbân yek-sân olup 'âmme-i ra'yye ve kâffe-i beriyye-i ḥavza-i ḥükümeti âsûde-ḥâl ve müreffehü'l-bâl olduğundan mâ'adâ ma'ârif ü 'ulûmda ferîd-i⁶ 'aşr ve vaḥîd-i dehr⁷ 'ale'l-ḥuşûş ḥoş-ṭab'-ı nükte-senc ve nâdî-i âbâdî-i⁸ mebdâdîleri ve fevr-i 'atâyâ-yı⁹ zâhire ile mâl-â-mâl olduğu gibi nüşür-ı¹⁰ ḥabâyâ-yı¹¹ bâtna ile meşḥûn ve nukl-i bezm-i leṭâyif-i tev'emleri tâze maẓmûn olup ekşeriyâ ḥarîfân-ı 'işret-i rûḥâniyyeleri lehce-i muḳaddeselerinden ser-zede olan nev-bâveleri ḥaşbü'l-istiṭâ'a-i¹² rişte-keş-i belâgat idüp ma'rûz-ı piş-gâh-ı 'inâyet-i dest-gâhları eyledükde *Müşâhidân u züyûrdan şümâ*^{CXXX 13} laṭîfesiyle muḳâbele buyururlardı. Ve¹⁴ numûne-i cevdet-meşreb-i 'âlîleri olmak¹⁵ üzere nu'ût-ı fâḥire-i seyyidü'r-risâle¹⁶ olan âşâr-ı şerîfelerinden bu vaşf-ı cezîl-i¹⁷ vişâhu'ş-şadr-ı menķabe-i nefîseleri kılınmışdır.

Na'tu'n-nebiyyi 'Aleyhi's-selâm:

*Cuz cemâlet çun vedûd-ı pāk rā maḥbûb nîst
Pes be 'aql esbâb-ı ḥüsn-i cevheret maḥsûb nîst*

*Zerrehâ-yı 'âlemî sergerm-i ânet kîst ân
Der-zemin u der-zemân ez-mihr-i to mecżüb nîst (54b)*

*İktibâs-ı nûr-ı sırret cân-ı Mûsâ rā keşîd
Ver ne der çeşmeş bon-i ḥurmâ begâyır ez-çüb nîst*

*Tâlib-i ḥaḳ rā çî kâr âyed çerâg-ı mihr u mâḥ
Der reh-i maṭlab be cuz to ziyet-i maṭlûb nîst*

*Rişk-i muşķ ṭutyâ dânenend ḥâk-i ravzaet
Zân benezd-i evliyâ mânend-i ü merġûb nîst*

*Sâye-i divâr-ı dergâhet kirâ miġeşt poşt
Der cihâd-ı ekber u aşġâr bedû maġlûb nîst*

*Çün zi nazm-i mu'cizât dîvân-ı hestî geşt pur
Nîst defter ânçi der vey na't-ı to mektûb nîst*

¹ Fî-ḥarfî'ş-şîn] - Ü₄

² evşâflarında] evşâfların M, Ü₃

³ 'adâlet] - M, Ü₃

⁴ çîn-gîn] - M, Ü₃

⁵ nevâziş-i] nevâziş ü Ü₄

⁶ ferîd-i] mürid-i Ü₂

⁷ dehr-i] zehr S

⁸ âbâdî-i mebdâdîleri] - M, Ü₃, eyâdî Ü₁

⁹ 'atâyâ-yı] 'atâyân-ı S

¹⁰ nüşür-ı] - M, Ü₃

¹¹ ḥabâyâ-yı bâtna ile meşḥûn u] - M, Ü₃

¹² istiṭâ'a-i rişte-keş-i] istiṭâ'adur M, Ü₃

^{CXXX} *Görenler ve ziyaret edenler sebebiyle.*

¹³ Müşâhidân u züyûrdan şümâ] - M, Ü₃

¹⁴ ve] - M, Ü₃

¹⁵ olmak] - M, Ü₃

¹⁶ seyyidü'r-risâle] seyyidü'l-mürselîn M, Ü₃

¹⁷ cezîl] celîl M, Ü₃

Ân¹ neseb her giz hasb-i hâşıl negerdâned kesî
Tâ ki ensâb-ı şerifter âncân mensûb nîst

Dâmen-i âhîr zamân pur gerd u şûr (gerd-i şûr) est u velî
Der şumâr-ı şahb eger hest u bedil maşhûb nîst

Ger du yî bîned meyân-ı yekdilânet aḥvelî
Der meyân-ı dest u dâmen-i to hiç aşûb nîst

Her ki ‘ayb-ı muḥlişânet cost u ḡıybet ḥûy şod
Mînedânîst² ân ḥarî ki çûn ḥodeş ma‘yûb nîst

Ânçunân ez cûş-ı vaḥdet bî ser u pâ geşte end
Nîst kûyî kender u şad Mevlevî pâ kûb nîst

Sîretem kûhist ḡüyâ der ser-i kûy-ı to meḥ
Gerçi ḥûş u iḥtiyâr ez şuretem meslûb nîst

Dil esîr-i iştîyâk u dîde giryân-ı firâk
El-meded ey kân-ı rahmet hemçû men mekrûb nîst

Bende-i ḥâk-i der-i maḥrem penâh-ı tust şâh
Der ḥarîm-i ḥurmateş cuz ḥâkrûyî ḥûb nîst^{CXXXI}

¹ Bu beyit] -Ü₃

² Bu misra] -Ü₃

^{CXXXI} Na‘t-ı Nebî ‘Aleyhi’s-selam:

Cemâlin dîşında vedûd olan Allah’a sevgili bulunmadığından
Akıl için cevherinin güzelliğinin sebepleri sayılamayacak ölçüdedir.

Bir âlemin zerrelere senin anınla meşguldür
Zeminde ve zamanda senin sevginden dolayı cezbeye kapılmayan kim vardır?

Sırrının nurunun iktibası, Musa’nın canını kendine çekti
Yoksa onun gözünde hurma kütüğü çöpten başka bir şey değildir.

Hak tâlibine güneş ve ay lambası ne yapabilir?
Matlab yolunda senden başka güzel ziyet yoktur

Bahçenin toprağını misk ve sürmenin kışkandığını bilirler
Bu yüzden evliya katında onun gibi rağbet gören yoktur

Senin dergâhının duvarının gölgesi kime dayanak olursa
Küçük ve büyük cihatta ona yenilgi yoktur

Mucizelerle varlık divâmı dolunca
İçinde senin na‘tin yazılmayan defter yoktur

Bir kimsenin nesebi aslâ bir fayda vermez
O canın şerefli neseblerine mensub olmadıkça...

Ahîr zamanın eteği tozla, toprakla doluysa da
Ashab arasındaysa o, gönülle birlikte götürülmez

Tek kalpliler arasında bir şaşı seni iki görürse de
Senin elinle eteğin arasında hiç karışıklık yoktur

Senin ihlâslı kimselerinin kusurunu arayan ve ḡıybet eden
Eşeğin bile kendisi gibi kusurlu olmadığını bilmez

Birlik coşkuşuyla öyle başsız ayaksız oldular ki
Yüz Mevlevî’nin raksetmediği bir tek yer bile yoktur

Sîretim, sen ay yüzünün yurdunda bir dağdır
Bununla birlikte, akıl ve ihtiyar benden alınmış değildir

Târîh-i intikâlleri yedi yüz seksen hilâlinde olup ser-ḥad-i mülk-i Germiyân Kûle nâm kaşabada ḥayrât u ‘imâretleri ve zâtlarına binâ olunan künbed-i vâlâ¹-kimmeleri derûnında medfûndurlar.

ŞÂH MUHAMMED ÇELEBÎ

Hızır² Şâh Çelebî'nün ferzend-i dil-bend ve cā-nişin-i dil-pesendleri olup meclis-i celâlet-enîsleri melce-i ḥall-i müşkilât-ı menâzil-i tariḳat ve lehce-i pür-behceleri ser-çeşme-i envâr-ı merâtib-i ḥaḳîḳat ve ‘ulûm-ı dîniyye vü ledünniyyede ferîd-i ‘aşr ve vaḥîd-i dehr bir³ mürşid-i âgâh ve bir şâh-ı velâyet-dest-gâh idiler.

Hikâyet olunur ki nev-niyâzân-ı⁴ ihvândan⁵ iki dervîş-i sâde-dil birbiriyle müşâcere eşnâsında birisi⁶ âhîrine oḡun lafzıyla ṭa‘ne-güşâ-yı zebân-ı ‘itâb olup mübtedî-i merḳûm ḥuzûr-ı Çelebî-i Müşârün-ileyh'e ‘arz-ı ḥâl-i teşekkî-me'âl itdükde bedâheten bu beyt-i garrâlarıyla faşl-ı müdde‘â-yı⁷ beyne-hümâ buyurup laṭîfe-i behiyyeleri bâ‘iş-i taşaffuḥ-ı cemîl⁸ olmuştur.

Beyt: Nefs-i bed-ḥü k'ola pür-âteş oḡun lafzından
Hime-i nâr-ı⁹ ḡazab olduğına şahiddür

Ve daḫi dest-res olduğumuz eş‘âr-ı feşâḫat-şi‘ârlarından bu beytlerdür.

Ḳıṭ‘a: Zıkr ü fikr-i mâ-sivâyı terk iden
Ḥâl ü ḳâl u sırr-ı kârı derk iden

Ḥayret ile eyleyüp ṭayy-ı zamân
Ḳande olsa ‘ayşını pür-berg iden

Ḳadr ü ‘ıyd olup şeb ü rûzı temâm
Oldurur def‘-i telâş-ı merg iden(55a)

Biñ¹⁰ hilâlinde intikâl buyurup pehlû-yı merḳad-i münevvere-i Hızır¹¹ Şâh ḳuddise sırruhu'da taḫt-nişin-i laḫd olmuştardur. Ḳaddesa'llâhü Sırrahü.

ŞÂHİDİ DEDE

Bâlâda terceme-i ‘aliyyeleri sebḳ iden Ḥudâyî Dede ḳuddise sırruhu cenâblarınun

Beyt: Şâhidî-i Mevlevî'yem ‘ârifem ḡelsün beri
İsteyen sırr-ı Ḥudâyı ben Ḥudâyî-zâdeyem

beyt-i şerîfleri mücibince naḫl-ı¹² naḫîl ve ḫalef-i cemîlleri olup nâm-ı mükerrerleri İbrâhîm¹³ ve sekiz yüz yetmiş beş senesi pâ-nihâde-i¹⁴ sarây-ı şuhûd ve piçide-i¹⁵ gehvâre-i vücûd olmuştur¹⁶. Ḳadem-i Ḥazret-i ‘İsâ Rûḫu'llâhi ‘aleyhi's-selâmda bir tıfl-ı nâṭıḳ ve bir nev-reside-i şâdiḳ olup ekşer leyâlîde

Gönül özleme tutsak, göz ayrılıktan ağlar
Ey kân-ı rahmet yardım et, benim gibi üzüntülüsü yok

Şâh, senin mahrem sığınağı olan kapının toprağıdır
Onun hürmet haremine toprak yüzlülükten başkası iyi değildir.

¹ Vâlâ-kimmeleri] vâlâları M, Ü₃

² Hızır] Hazret-i M, Ü₁, Ü₂, Ü₃

³ bir] ve her bir M, Ü₃

⁴ nev-niyâzân-ı] nev-niyâzândan M, Ü₃

⁵ ihvândan] - Ü₃

⁶ birisi] biri M, Ü₃, herbirisi Ü₂

⁷ müdde‘â-yı] müdde‘î Ü₂

⁸ cemil] cemile Ü₂, Ü₄

⁹ nâr-ı] nâz-ı Ü₃

¹⁰ biñ] ve daḫi biñ M, Ü₃

¹¹ Hızır Şâh] Hazret-i Şâh Ü₂

¹² naḫl-i naḫîl] necl-i necilleri M, Ü₃, necl-i necil Ü₄

¹³ İbrâhîm] İbrâhîmdür M, Ü₃, Ü₄

¹⁴ pâ-nihâde-i] nihâde-i Ü₂

¹⁵ piçide-i] piçinde Ü₂, zıb-i bahşende-i Ü₄

¹⁶ olmuştur] olmuştur M, Ü₃

vâlideleri¹ gehvâresinde meşgûl-i ism-i celâl olduklarını istimâ‘ iderler idi.

Endek sâle iken taḥşîl-i cemî‘-i ‘ulûm u fûnûn idüp on sekiz yaşında iken diyârlarında kendülere ta‘lîm idecek üstâd kalmayıp Dârü’-d-devleye² ve mahrûsa-i Burûsa’ya ‘azîmet eyleyüp az zamânda neticetü’n-naşâyih-i³ ‘ulûm u fûnûna vâsıl ve şahâyif-i taşavvurâtlarında muḳaddime-i maḥv u fenâ ḥâsıl olmağla ṭokuz yüz senesinde Ḥazret-i Sultân Divânî ḳuddise sırruhu’s-Samedânî hizmet-i ‘âlîleriyle⁴ kâ-m-yâb ve tarîḳ-i Mevleviyye’de refte refte nazar-ı himmetleriyle bir şeyḫ-i şâḫib-nişâb olmuşlardur ki tafşîl-i kerâmât ü maḳâmâtları *Sefîne-j Nefîse*’de mestürdür. Te’lifât-ı celîlelerinden *Gülşen-i Esrâr ve Gülşen-i Vaḫdet ve Gülşen-i Tevhîd ve Divân-ı* mürettepleri ve dahî nice resâ’il-i ḫaḳîkat-me‘âbları olup Muğla’da pederleri tekyesinde mesned-nişîn-i irşâd ve va‘z u tezkîr ile meşgûl iken ṭokuz yüz elli yedi târiḫinde ziyâret-i türbe-i muḳaddese-i Sultân Divânî ḳuddise sırruhu’n-nûrânî ḳaşdıyla Ḳaraḫişâr’a teşrif ve târiḫ-i mezbûrda intiḳâl buyurup cânib-i ḳadem-i mürşid-i ‘âlîlerinde medfûndur. Eş‘âr-ı bedî‘ü’l-âşârlarından medâyih-i hizb-i Mevleviyye’yi ḥavî ve bu ḡazelleri rişte-keş-i tasfir-i ahvâlleri ḳılındı.

Ḡazel: Ka‘betü’l-‘uşşâḳ olupdur ḥânḳâh-ı Mevlevî
Tâc-ı ‘izz-i⁵ ser-firâzıdır külâh-ı Mevlevî

Ḥazret-i Monlâ Celâlü’-d-dîn bir ḥünkârdur
Pîşvâ⁶ vü reh-nümâ vü pâdişâh-ı Mevlevî

Sıdk ile çün kim mürîd-i ‘aşḳdur yigrekdürür
Zâhid-i ḥuşkuñ şevâbından günâh-ı Mevlevî

Ḥâlîḳa yol ḥulḳuñ enfâsıncadır dir Muştafâ
Her tarîḳuñ eşref ü a‘lâsı râh-ı Mevlevî

Şâhidî esrâr-ı hûdur nâlesi nâyûñ velî(Ş5b)
Ḡuş idüp eflâke irdi dūd-ı âh-ı Mevlevî

Velehû⁷ ḳuddise sırruhu’l-‘azîz:

Zâhid ‘ibâdet eylediğinden riyâ ile
Yegdür şarâb-ı nâb içe bir dil-rübâ ile

Zerḳ ile ḫalḳa tâ‘atin itmekden âşḳâr
Ḥöşdur günâh-ı sır ide ḫavf u recâ ile

Devlet anuñ ki ola murâdı rızâ-yı Ḥaḳ
Ḥâlîş ‘ibâdet eyleye zevḳ ü şafâ ile

‘Âşık çü ‘aşḳ ü şevḳ ile müştâk-ı⁸ rüy-ı yâr
Her dem niyâzı süz⁹ ile derd ü belâ ile

Ey Şâhidî-i ‘âşık-ı şeydâ-yı Mevlevî
Gel gir semâ‘a raḳş idelüm def ü nây ile

Velehû ḳuddise Rûḫuhû:

Gamı vardur baña kim yâri şikâr eylemişem
Gönlümi ḫalvet idüp ḫâne-i yâr eylemişem

Çâr-‘unşür yoğ iken şeş-cihete şıḡmaz idüm
Bu da bir şivedürür kim şeşi çâr eylemişem

¹ vâlideleri] - M, Ü₃

² devleye] devle-i M, Ü₃, Ü₄

³ neşâyih-i] netâyic-i M, Ü₃, Ü₄

⁴ ‘âlîleriyle] ‘aliyyeleriyle M, Ü₃

⁵ ‘izz-i] ‘izz ü M, Ü₃

⁶ pîşvâ vü reh-nümâ vü pâdişâh-ı Mevlevî] pîşvâdur reh-nümâdur pâdişâh-ı Mevlevî M, Ü₃

⁷ velehû ḳuddise sırruhu’l-‘azîz] velehû M, Ü₃, velehüm Ü₄

⁸ müştâk-ı rüy-ı yâr] şevḳıla rüy-ı yâr S, Ü₄

⁹ süz ile derd] süz u derd Ü₂

Şıgmazam kevn ü mekâna dü-cihândan beriyem
Men serir-i dil-i insânda qarâr eylemişem

ŞUHÛDÎ DEDE

Hâzret-i Şâhidî Dede Hâzretleri'nün küçek mürebbâsı olup envâ'-ı¹ fezâ'il ü ma'ârifde vâsıl-ı sırr-ı a'lâsı ve hattâ *Gülşen-i 'İrfân* nâm te'lîf-i ğarîblerine² muhâtab-ı müsteşnâsı vâkı' olup ba'd-i vefâtihî câ-nişin-i ekmelleri olmuştur. Tannâne-i iştiyhârları ez-Kâf-tâbe-Kâf resîde-i etrâf u eknâf olup galebe-i meşreb-i tevhiidden nâşi ekşer³ kemer-bestegân-ı Hayderî 'unvânları bi-ğayd-i levme-i lâyim hırka-püş-ı melâmet ve medhüş-ı câm-ı⁴ haqîkat olup kec-fehmân-ı 'avâm hayrân-ı evzâ'-ı 'acîbe-i hâlleri ve giryeve-i⁵ inkâra gidenler zaḥm-hürde-i tîğ-i celâlleri oldığı meşhûr olmağla tezkire-i şu'arâ yazanlar faḳat⁶ zâd u bûdlarını beyânla iktifâ idüp yalnız⁷ 'Aşık Çelebi bi'l-münâsebe bir maḫalde imâ itmişdür ki mu'ammerinden olup elf-i kâmil hüdûdına qarîb intikâl eyleyüp Muğla'da zâviye-i Mevleviyye'de medfûndur. Bunlar eş'âr-ı⁸ bi-hüdâne ve güftâr-ı 'aşıkânelerindendür⁹.

Kit'a: Dehânı fikri dilde gönçe-i gülzâr-ı cânımdur
Hayâl-i serv-i kaddûn¹⁰ hayliden hâtır-nişânımdur
Fırâk-ı la'l-i nâbuñla belâ bezminde ey sâķî
Dem-â-dem eşk-i gül-günüm şarâb-ı ergavânımdur

ŞEYH ŞİFÂYİ DEDE

Nâm-ı nâmîleri Muḫammed'dür. Hânedân-ı¹¹ mevâlî-i 'izâmından Kaştamönî¹² (56a) Pîr birâderi Ḥasan Efendî nâm fâzıl-ı nihrîr-i rûzgârûñ 'ibâre-i hayâtınuñ ma'nâsı ve 'imâre-i zâtınuñ mebnâsı olup pederleri ki *Zeyl-i 'Atâyi'*de mufaşşaldur. Üstâzü'l-esâtiz olmağla sâye-i terbiyyesinde taḫşil-i ma'ârif-i bi-şumâr idüp dâhil-i tarîk-i tedris ve tayy-i merâḫil-i medâris mu'tâd iderek ibtidâ Medîne-i Münevvere pâyesiyle İzmir Mevleviyyetine nâ'il olup sonra Burûsa pâyesiyle Eyyûb kâzîsî olmuştur ki ol zamânlarda tarîk-i mevâlî şimdiki üslûbda degüldür. Ba'dehû Cinci Ḥüseyn Efendî Sulṫân İbrâhîm Hân 'Aleyhi'r-raḫmeti ve'l-ğufrâna mu'allim olup devlet-i 'aliyyeyi bi'l-küllîyye istilâ itdükde 'Aziz-i Mütercem'ün muḳaddemâ pederlerinden bir miḳdâr taḫşil-i 'ilm idüp zümre-i telâmizesinden olmağla merci'-i mehâmm-ı cumhûr oldığından

İtteķı şerre men aḫsente ileyhi^{CXXXII}

mü'eddâsınca¹³ Edirne pâyesiyle Ğalaṫa monlâsı itdürdüp¹⁴ sonra Mışır Mevleviyyeti'ne naḳl ve andan dahi üç mâhda 'azl itdürmiş iken Bahâyî Efendî 'aleyhi'r-raḫme Şeyḫu'l-islâm olup 'alâķa-i sâbıkasına binâ'en biñ altmış senesi Şâm Mevleviyyeti'ni virüp yine qarîben 'azl ve Mışır'a naḳl ve tekrâr yine Şâm-ı Şerîf'e gelüp televvün-i melevândan bi-zâr iken Bahâyî Efendî fetvâ-yı şânisinde İstânbûl rütbesini kendülere i'tâ idüp ba'dehû biñ altmış altı târiḫinde Anaṫolî Kâzî'askerligi pâyesiyle bi'l-fi'l İstânbûl efendisi¹⁵ olup vâsıl-ı rütbe-i 'aliyyâ iken derûnında dâ'iyye-i fenâfi'llâh galebe idüp Hacc-ı Beytü'l-Harâm ve ziyâret-i Medîne-i faḫrû'l-enâmı 'aleyhi's-selâm bahânesiyle¹⁶ Dârü'd-devle-i¹⁷ 'aliyyeden me'zûnen Ḳonya'ya varduḳda

¹ envâ'-ı fezâ'il] envâ'-ı 'ulûm-ı fezâ'il M, Ü₂

² ğarîblerine] ğarîblerinüñ M, Ü₃

³ ekşer] - M

⁴ câm-ı] vecde-i Ü₂, cezbe-i Ü₄

⁵ giryeve-i] güzide-i Ü₂

⁶ faḳat] - Ü₃

⁷ yalnız] faḳat S, Ü₄

⁸ eş'âr-ı bi-hüdâne] - Ü₂

⁹ 'aşıkânelerindendür] 'aşıkânelerindendür ki bu maḫale ḳayd olundu Ü₂

¹⁰ kaddûn] kaddi M, Ü₃

¹¹ Hânedân-ı] -M, Ü₃ (Şerḫte, târiḫ-i vilâdeti 1044. Nuķile min- ḫatt-ı Şeyḫ Ğâlib ḳayıdhdır)

¹² Kaştamönî] Kaştamönîli Ü₄

^{CXXXII} *İyilik yaptıklarının kötülüklerinden sakın.*

¹³ mü'eddâsınca] - Ü₃

¹⁴ itdirdüp] itdirüp M, Ü₃

¹⁵ efendisi] kâzısı Ü₂

¹⁶ bahânesiyle] vesilesiyle M, Ü₃

¹⁷ devle-i 'aliyyeden] devletü'l-'aliyyeden Ü₃

*Beyt: Ey kavm-i beḥac refte kocâyîd kocâyîd
Dildâr derîncâst beyâyîd beyâyîd^{CXXXIII}*

diyerek Pîr Hüseyin Efendî cenâblarından¹ sikke-püş-ı irâdet ve dâhil-i 'idâd-ı² fuḳarâ-i Mevleviyye ve sâlik-i mesâlik-i 'urefâ'-i evleviyye olup her çend ki âstâne-i devletden da'vet olındıysa ibâ idüp ba'de-tekmîlü'l-ḥizme biñ yetmiş bir senesi Ḥânḳâh-ı Mısr meşîḥatiyle be-kâm ve ḳâzî-'asker-i şurî iken Şeyḫü'l-İslâm-ı ma'nevî olmuşlardır. Biñ seksen iki senesi altmış sekiz yaşında 'azm-i 'âlem-i³ 'uḳbâ buyurup Mevlevîḥâne-i Mısr'da medfûndurlar. İbn⁴ Muḫibbî nâm müverriḥ bu gûne zıkr idüp kendülerden rivâyet eyler ki evâ'il-i şebâblarında mübtelâ-yı 'ayş ü nüş iken iḫyânâ⁵ 'Abdü'l-mecîd Sivâsî 'Aleyhi'r-raḥme Ḥâzretleri'nün meclis-i şerîflerinde ḥâzır bulunduḳda şeyḫ-i mezbûr bunlara ihtirâm-ı bî-gâye idüp⁶ ehl-i meclis ta'accüb eyledükde buyurdılar ki bu zât âḫirü'l-emr ma'den-i (56b) fuyûzât-ı İlahiyye olup ṭarîḳ-i şüfiyyede müşârün-bi'l-benân irşâd u 'irfân olmaḳ maḳarrdur. Eş'âr-ı 'Arabiyyelerinden İbn⁷ Muḫibbî naḳli üzre bu ḳıṭ'aları ki Mısr'da Ḳâzî 'Ömerü'l-Maḡribiyyü'l-Mâlikî 'Aleyhi'r-raḥme Câmî'u's-Şaḡîr üzerine Meşâbîḥ nâm şerḫ-i laṭîfî te'lîf eyledükde taḳrîz⁸ için ḥuzûr-ı⁹ meziyyet-i maḫşûrlarına¹⁰ 'arz¹¹ ve bi'l-bedâhe buyurmuşlardır.

Ḳıṭ'a-i 'Arabiyye¹²:

*Kitâbun li-envâ'i'l-mesâ'ili câmi'un
Ve cem'un li-eştâti'l-mebâḫişi nâfi'un*

*Ve fîhi li-tullâbi'l-ḥadîşi kifâyetün
Kemâ fîhi li's-şeyḫi'n-nebîhi menâfi'un*

*Cezâ'ü Rabbenâ ḥayru'l-câmi'ihî ḡaden
Bi-iznin li-men yevme'l-cezâ hüve şâfi'un*

*'Aleyhi's-selâmü't-tâmmü minhü ve âlihî
Ve ashâbihî mādâme şefî'i şâfi'un^{CXXXIV}*

Ve münşe'ât-ı Türkiyyeleri ḡâyetde leṭâfetde olup eş'âr-ı Fârisiyye vü Türkiyyelerinde Şifâyî taḫalluş buyururlardı. Bu¹³ beyt-i ra'nâ¹⁴ eşer-i ṭab'-ı 'âlîleridür.

^{CXXXIII} *Beyt:*

*Ey Hacc'a giden topluluk, nereye nereye?
Sevgili burada; geliniz, geliniz...*

¹ cenâblarından] cenâblarınun dest-i şerîflerinden M, Ü₃

² 'idâd-ı] 'adât S

³ 'âlem-ı] - Ü₂

⁴ İbn Muḫibbî] ve daḫi İbn Muḫibbî M, Ü₃

⁵ iḫyânâ] iḫyâ S, eḫibbâ Ü₁

⁶ idüp] ri'âyet idüp Ü₂

⁷ ibn] emin M, Ü₃

⁸ taḳrîz] taḳrîzi S

⁹ ḥuzûr-ı] ḥaşûr-ı S

¹⁰ maḫşûrlarına] maḫşûrlarına Ü₂

¹¹ 'arz u] 'arz eyledükde Ü₃

¹² Ḳıṭ'a-i 'Arabiyye] - M, Ü₃

^{CXXXIV} *Ḳıṭ'a-i Arabiyye:*

Bu, bütün meseleleri içine alan bir kitaptır. Ve muhtelif konuların toplandığı faydalı bir eserdir.

Bunda hadis talebeleri için hayırlı bilgiler vardır. Alimler için faydalı bilgiler olduğu gibi...

Rabbimiz bu eseri toplayanı (telif edeni) kıyamet günü mükâfatlandırın. Yine kıyamet günü şefaata edecek kişinin izniyle.

Bütün salât ve selâmlar onun ve âlinin ve ashâbının üzerine olsun. Her şefaata edici şefaata ettiği müddetçe...

¹³ Bu beyt-i ra'nâ eşer-i ṭab'-ı 'âlîleridür] - Ü₂

¹⁴ ra'nâ] - S, Ü₁

Beyt: Âh-ı pey-der-peyden oldu dil ser-â-pâ mużtarib
Bâd-ı şarşardan olur bi-şübhe deryâ mużtarib¹

ŞEYHİ DEDE²

Burûsa şeyhi sâbıku'l-menkabe Sâhib Sâlih Dede Efendi'nün birâder-i kihterîleri Yeşil 'İmâret şeyhi Muhammed Efendi'dür. Birâderleri vefâtında ki biñ³ yüz otuz bir târihidür yerlerine şeyh-i bâ-va-kâr olup yigirmi sene kadar ders-i 'ulûm-ı ma'nevî ve naql-i fûnûn-ı Meşnevî itmişlerdür. Gâyetle meşreb-i fenâları gâlib olup şive-i istîgnâ dūş-i tecerrüd⁴-pîrâlarına hil'at-ı fakr ü fenâ olmağla Sulţân Maħmūd⁵ tâbe-şerâhu ħazretlerinün gūş-i sa'âdet-mengūşlarına şıyt-i himmet ü kerâmetleri resîde olup taraf-ı Dârü'd-devleye da'vet olındukda niyâz-ı i'tizâr-âmîz ile 'adem-i icâbetleri ħayret-fiken kılp nâ-şinâsân-ı aħvâl olmışdur. Biñ yüz elli bir senesi intikâl-i 'âlem-i be-kâ buyurup⁶ ħânkâh-ı merķūmda medfûndurlar. Bu kıt'a-i⁷ garrâları eşer-i tab'-ı suħan-pîrâlarıdır.

Ƙıt'a⁸: Ayağlar oldu dâ'im ħâtır-ı 'uşşâk-ı ğam şimdi
Ĥazef-veş pây-mâl ü münkesirdür câm-ı Cem şimdi
Ganî hem-yânını çömez fakîre fetĥ-i bâb olmaz
Dirîğâ bağlanupdur Şeyhiyâ bâb-ı kerem şimdi

Velehü⁹ Raħimehü'llâhü:
Siyâhi-i şeb ile tîregî-i baħtumuzâ
Şikenc-i turra-i țarrâr-ı yârdur bâ'is(57a)

Velehü'l-Ġufrân¹⁰:
Ġitmez¹¹ revîşi ol şeh-i ħüsnün nazarumdan
Bu dîde-i ħasret-zededür ħ'âbda olsa

Velehü¹² ħuddise Rūħuhü:
Şafağ zan itmeñüz ețrâf-ı gerdünda olan ħumret
Fürüg-ı âteş-i dildür ki gül-gün oldu ğitdükçe¹³

ŞEYH ŞEYHİ DEDE

Beşiktaş şeyhi Memiş Efendi Ĥazretleri'dür ki Yûsuf Dede Ĥazretleri'nün aĥâribinden olup sâye-i ħimâyelerinde taşsil-i ma'ârif-i bi-şümâr ba'deħü¹⁴ anlar intikâl¹⁵ itdükde ki¹⁶ biñ seksen târihidür yerlerine şeyh-i bâ-va-kâr olup¹⁷ elli altı sene meşĥat idüp biñ yüz otuz altı târiħinde¹⁸ vefât itmişlerdür ki Naħîfî Süleymân Efendi'nün târihidür¹⁹.

Târiħ: Naħîfâ dem-i fevtine düşdi bir târiħ
Memiş Efendi'ye²⁰ cây ola Cennet-i a'lâ

¹ mużtarib] muştarib S; Şifâyî Dede'nin Mesnevî-i Şerîfe şerh-i lâtime olduğu ve bir nüshasının çâr-şenbede Murâd Molla Tekyesi şeyhi Muhammed Efendi merħumuñ binâ-kerdesi olan Dârü'l-Mesnevî'de mevķûf olduğu Galața şeyhi Ĥudretü'l-lâh Efendi merħumuñ ħâşiyesinden anlaşılmışdır.

² Şeyhi Dede] Şeyh Dede Ü₂

³ biñ yüz otuz] biñ otuz S, Ü₁

⁴ tecerrüd-pîrâlarına] tecerrüd-pîriyye-i Ü₂, tecerrüdlerine Ü₄

⁵ Maħmūd] Maħmūd Ĥân Ü₂, Ü₄

⁶ buyurup] buyurmuşlardır M, Ü₃

⁷ kıt'a-i] nazm-ı M, Ü₃

⁸ kıt'a] nazm M, Ü₃

⁹ velehü raħimehü'l-lâhü] velehü M, Ü₁, - Ü₂, Ü₄ (beytin tamamı)

¹⁰ velehu'l-Ġufrân] velehü M, - Ü₂, velehü raħmetü'l-lâhi 'aleyh Ü₄

¹¹ Ġitmez revîşi... ħ'âbda olsa] - M, Ü₂

¹² velehü ħuddise Rūħuhü] velehü M, Ü₁

¹³ ğitdükçe] kendünce Ü₄

¹⁴ ba'deħü] - M, Ü₃

¹⁵ intikâl] irtihâl M, Ü₃

¹⁶ ki] - Ü₃, Ü₄

¹⁷ olup] - M, Ü₃

¹⁸ târiħinde] seşesinde M, Ü₃

¹⁹ târihidür] târihidür ki ħayd olundu Ü₂

²⁰ Efendi'ye cây] Efendi câyı Ü₄

Bu¹ ğazel-i dil-pezîr eşer-i tab‘-ı bî-nazîrleridür.

Ġazel²: ‘Aşķ âdemi sulţân-ı cihân eyleyemez mi
Himmetle yahûd³ kıtb-ı zemân eyleyemez mi

Erbâb-ı fenâ rakş iderek hırķası içre
Bir lu‘b ile nüh⁴-fâsı nihân eyleyemez mi

Bir kez felek-i süfleye baş egmedi yoĥsa
Baĥtum güneşi sa‘de-kırân eyleyemez mi

Deryâları tûfân-ı bükâda dil-i maĥzûn
İki göz arasında revân eyleyemez mi

Bir kıt‘a degüldür dil-i çâlâküme eflâk
Şeyĥi dilese tayy-i mekân eyleyemez mi

Velehû⁵ kıddise Sırruhu:

Gülmez mi ey gönül saña bir dem ferâĝ-ı dâĝ
Olmaz mısın bu süziş ile bî-dimâĝ-ı dâĝ

Şâh-ı diyâr-ı ‘aşķa ne lâzım ĥadem⁶ ü ĥaşem
Besdür aña serindeki tûĝ⁷ u otaĝ-ı dâĝ

Ve⁸ ferzend-i ercmenleri Şeyĥ Ahmed Dede Efendî câ-nişinleri olmuştur ki kırķ bir⁹ sene anlar daĥi dâd u diĥ-i meşĥat-i seriyye vü şüriyye idüp biñ yüz yetmiş yedi târiĥinde vefât eylemişdür ki

Târiĥ: Döndi Ahmed Dede lâ-hûta bu miĥnet-kededen

mışra‘ı târiĥ-i intikâlleridür. Bunlar dahi egerçi şî‘r ü inşâdan vâye-dâr idiler. Lâkin eşerlerine dest-res olmadığımızdan tahrîr olunmadı.

ŞEKİB DEDE

Nâm-ı nâmilere ‘Ömer’dür. Dâru’d-devle-i ‘Aliyye’de Dülger-zâde Maĥallesi’nde mütevellid ve Nikâtî ‘Alî Efendî nâm kızînün birâder-i mihterînidür. Ba‘de’t-taĥşîl dâĥil-i ‘idâd-ı süllâk-ı Mevlevî ve bir müddet dâru’l-vilâye-i Konya’da kıri-i Meşnevî-i ĥaķâyık-muĥtevi olup ba‘dehü Kıraĥişâr ĥânķâh-ı sa‘âdet-penâhına şeyĥ-i bâ-intibâh olmuşlar iken Haleb Meşĥati’ne nakl buyurılıp (57b)ol âstâne-i kerâmet-âşiyânede daĥi bir nice zamân şeyĥ ve Meşnevî-ĥ‘ân olup biñ yüz otuz beş senesi intikâl-i ‘âlem-i ‘uķbâ¹⁰ buyurmuşlardır. Bu beyt nev-bâve-i¹¹ bâĝ-ı¹² tab‘larıdır.

Beyt: Bu gülşende ‘aceb mi cüy-veş dil bî-karâr olsa
Yanumca şalınur bir serv-i kıamet dil-berüm yoķdur

ŞEM‘İ DEDE

Belde-i Üsküb kırbında kıaşaba-i Pirizren’ dendür. El-Ĥaķ kıdemânuñ âteş-zebânlarından rüşen-i ĥayâle kıdreti ve gerçekden süz u güdâza ülfeti vardır. Ĥasan Çelebî kıavli üzre âstân-ı kerûbi-âşiyân-ı Ĥudâvendigâra rüy-mâl ve ol maķâm-ı pür-iĥtirâmı zevķ-ı¹³ semâ‘ ile döne döne taĥşîl-i

¹ bu] - S

² ğazel] velehû Ü₁

³ yahûd] veyâ M, Ü₃

⁴ nüh] - Ü₂

⁵ Velehû kıddise sırruhu] velehû M, Ü₂, Ü₃

⁶ ĥadem] ĥaşem Ü₄

⁷ tûĝ u] tûĝ Ü₂

⁸ ve] - Ü₃

⁹ bir] - Ü₃

¹⁰ ‘uķbâ] beķâ M, Ü₁, Ü₃

¹¹ nev-bâve-i] - Ü₂

¹² bâĝ-ı tab‘larıdır] anlarındır Ü₂

¹³ zevķ-ı] zevķ u Ü₄

vecd ü hâl idüp âhir tâ¹ dem-i âhir Dârü'd-Devle-i 'Aliyye'de hânkâh-ı şeyh-i Vefâ'da küse-güzîni hücre-i inzivâ olmuşdur. Hikâyet olunur ki hâlet-i² vefâtı bu güne olmuşdur ki bir gice destine bir deste³ şem' alup hücre-nişinân-ı hânkâh-ı merķūmı da'vet ve bu gice Şem'î'nün şebistâmı var diyü cümlesini cem' idüp sizler bir miķdâr meşgûl-i zikru'llâh⁴ oluñ diyüp kendüleri h̄vâb-ı rāhata varur gibi ser-be-ceyb-i hırķa-i hamūşî ve 'âbir-i kañtara-i hayât olup her çend ki şufiyân hây u hüyla yanmışlar yaķılmışlar Şem'î uyanmış.

Nazm: 'Āşıkānī ki bā haber mīrend
Pīş-i ma'şūķ çün şeker mīrend

Ez elest āb-ı zindeġi hordend
Lā-cerem şive-i diġer mīrend

Heme rūşen şevend çun hōrşīd
Çünki der pāy-ı ān ķamer mīrend^{CXXXV}

Meşnevî-i Şerîf'ün elfāz ü lügātını terceme tarzında bir maṭbū' şerh yazup Allāh Allāh muķtezā-yı intisāb u hūlūşları berekātiyle bir rütbede meşhūr-ı āfāk olmuşdur ki her diyārda nüshası ve belki her hūcrede bir kaç varaķası bulunmaķ der-kārdur. Ṭoķuz yüz otuz altı senesinde vefāt eyleyüp Nazmî nām şā'ir tārīḫ-i vefātında

Tārīḫ: Meskenün nūr ide Şem'î ol aḫad

mışra'ını gūyā olmuşdur ve Ḥazret-i Sultān Dīvānī ḫuddise sırruhu'n-nūrānī⁵ cenāblarına intisābını müş'irdür. Bu tārīḫde sehv vāķı' olmuşdur⁶ ki sene-i vefātı muvāfiķ-ı vāķı'dur. Bu ġazel-i dil-nişin eser-i ṭab'-ı rūşenleridür.

ġazel: Yār ile mey ićen kişî aġyārı neylesün
Būlbūl ki hem-dem oldı ġüle hārı neylesün

Her bir kılında zūlf⁷ ḫisābınca bende var
İnşāf idince bunca giriftārı neylesün

Añmaz ḫaṭuñ ġubārını sākī lebūñ emen
ġül gibi mey ićen kişî esrārı neylesün

Ṭutam ki başa çıķdı⁸ ġöñül zūlf-i yār ile
Ol ġamzelerle çeşm-i siyeh-kārı neylesün

Dünyāya çünki her kişî 'uryān gelür geçer(58a)
Ey h̄vāce Şem'î cūbbe vü destārı neylesün

¹ tā dem âhir] - Ü₂, Ü₄

² hâlet-i] - M, Ü₃

³ deste] - M, Ü₃

⁴ zikru'llâh] - M, Ü₃

^{CXXXV} Nazm:

*Haberdar olarak ölen aşıklar
Şeker gibi sevgilinin huzurunda ölürler*

*(Tâ)Elestten hayat suyunu içmişlerdir
Kaçılmaz olarak, başka bir tarzda ölürler*

*Tümü güneş gibi aydınlık olurlar
Çünkü o ayın ayaklarının dibinde ölürler*

⁵ nūrānī] şamedānī M, Ü₁, Ü₃

⁶ vāķı' olmuşdur] ki Meşnevî-i Şerîf'ün beşinci cildiniñ şerhine biñ tārīḫinde bede'e eyledük diyü dībācesinde

⁷ yazmışlardur vallāhü a'lem bi's-şavāb M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

⁸ zūlf] zūlfī M, Ü₃

⁸ çıķdı] vardı M, Ü₃

Velehu¹: ‘Âr idermiş beni öldürmege ol sîm-tenüm
Varayum yalvarayum boynuma tağup kefenüm

Hulle-i Cennet² olursa çekeyüm çâk ideyüm
Dem-i vuşlatda baña hâ’il ola pîrehenüm

Gel³ beni zülf-i dil-âvîzine ber-dâr eyle
Çekeyüm pâdişehüm kendi elümle resenüm

Duyamaz⁴ girsem eger mûr-ı za’îfün gözine
Ey Süleymân-ı zamân şöyle hayâl oldı tenüm

Şem’i’yem kûşe-i mey-hâneyi virmem felege
Gülşen-i bâğ-ı Cinândan baña yegdür vağanum

DERVİŞ ŞEYDÂ

Hzret-i Sultân Dîvânî kuddise sırruhu’n-nûrânî pervâne-gânından olup nâm-ı nâmîleri Muhammed ve mevlidi Kârahişâr ve beyne’l-fukarâ Şeydâyî demekle şöhret-şi’âr olup eş’âr-ı Fârisiyyelerinde Şeydâ ve güftâr-ı Türkiyyelerinde Şeydâyî tağalluş buyurup Çakır Köyi’nde Cenâb-ı Sultân Abdâlân hazretlerinden müstağlef-i irşad-ı Mevleviyye olan Fenâyî Dede Hzretleri’nün küçek-i hizmetleri idiler. Nitekim buyurulmuşdur.

*Fenâyî bûd şeyheş mesnevi-hân
Ki Şeydâyî bûdesti küçek-i ân^{CXXXVI}*

Hattâ Hzret-i⁵ Şâhidî Dede *Gülşen-i Esrâr* nâm kitâbında bir kaç maħalde zıkr buyurmuşlardır. Meşhed-i muqaddese-i Şâh-ı Horâsân ‘Aleyhi’t-taħiyyetü ve’r-rıdvân ziyâretinde rikâb-ı sa’âdet-i intisâb-ı cenâb-ı zahru’l-abdâl de bile bulunup diyâr-ı ‘Acem’de daħi ile’l-ân⁶ eş’âr-ı dürer-bârlarından mevcüddür. Bunlar daħi toğuz yüz otuz altı senesi Hzret-i pişvâlarına pey-rev olup

Târîh⁷: Beğâ mülkine çekdi leşkerin Sultân Dîvânî

târîhidür. Bu kıt’a-i garrâları şebt-kerde-i cerâyid-i ihvânu’-ş-şafâdur.

Kıt’a: Eyleyen âyine-i münkesire sū’-i nazar
Çeşm-i zahmiyle yine kendin ider zir ü zeber
İnkisâridur anuñ cevşen-i tîr-i enzâr
Gam degül olsa nemeddür⁸ bir o pür-nür-ı eşer

Ve daħi muqaddemâ Dervîş Hazîn’ün⁹ tercemesinde zıkr olınan Burûsa’da Mîr-i¹⁰ Mağrûr’uñ piş-gâh-ı hânkâhda luğaziş-i esb-i naħveti eşnâsında buyurdukları rubâ’î-i¹¹ Fârisî’leridür.

¹ velehü] Kıt’a S, Ü₁

² Hulle-i Cennet... ola pîrehenüm] - S, Ü₂, Ü₄

³ Gel] Tek Ü₃

⁴ Duyamaz girsem... yegdür vağanum] - S, Ü₂, Ü₄

^{CXXXVI} Şeyhi Mesnevi okuyan Fenâyî idi

Şeydâyî işe onun küçegiydi

⁵ Hzret-i] - M, Ü₃

⁶ ile’l-ân] e’l-ân M, Ü₃

⁷ târih] - M, Ü₃

⁸ nemeddür bir o] - Ü₄

⁹ Hazîn’ün] Hazîninün Ü₄

¹⁰ Mîr-i] Emîr-i Ü₄

¹¹ rubâ’î] kıt’a Ü₂

Rubâ'î: Eşbet ki du pâ ber ser-i meydân nihâd
Bâ hısm meyâzâr ki rakşân nihâd
Der kûy-ı fakîrân-ı hodâvend ey şeh
Zânû zed u rû ber reh-i merdân nihâd^{CXXXVII}

DERVİŞ ŞÜRÎ-İ MECZÛB

Burûsa Yenişehir'indendir. Hazret-i Sineçâk'ün küçek-i terbiye-kerdeleri olup Fârisî okuyup *Meşnevî* öğrenüp esrâr-ı 'aşkdan çok güşâyiş¹ hâsıl itdi. Hazret-i Monlâ² âstânesinde erler nefesinden güşına ğarib âvâz yetdi. Bir rütbelerde şûr u (58b) cezbe³ galebe itdi ki⁴ yollarda ve izlerde dest-efşân u pây-güyân semâ' u rakşân olup oturduğu yerde hâk üzere otururdu ve Melâmiler tarîkınca bî-pervâ vü bürehne⁵-pâ yürürdü. Ahîrû'l-emr şahv u temkîn gelüp Sineçâk'den şofra ol hânkâh-ı maḥabbetün dedesi ve şâh-râh-ı fenânuñ felek-zedesi⁶ oldı.

Beyt: *Güyend ki 'aşk 'âkıbet temkîn est*
Evvel sūziş u âhîreş teskîn est^{CXXXVIII}

Tekrâr bir câzibe-i bâ-temkîn⁷ ve bir şûr-ı⁸ dil-nişin daḥi gelüp Yeşrib u Baḥâ cânilerine sefer ve envâ'-ı 'ibâdât u tâ'ât ve mücâhedât u riyâzâtla vaḳti güzer⁹ itdi. Şâm Mevlevî-hânesi'nde iḳâmetleri eşnâsında Mezâkî Dervîş Süleymân ve Şamti Dede ve Dervîş Rûhî-i Bağdâdî gelüp kendülerden *Meşnevî*-i Şerîf ta'lim iderlerdi. Huşûşâ Rûhî Dede cânil-i şî'rde meslegine gitmişdür. Toḳuz yüz toḳsan hudûdına qarib intikâl buyurup el'an mecâmi'-zîb-i ihvân olan eş'âr-ı medhûşâne ve güftâr-ı bî-hüşânelerindendir.

Tercî'-i Bend: Kevn bir âyîne-i 'ibret-nümâdur pür-şuver
In'ikâsâtına aldanma şaşın kılma nazâr
La'l-i rengin görünür baḳduḳda her seng-i meder¹⁰
Nâzır-ı hâk olmağa eşyâda ey nûr-ı başâr
Pey-rev-i erbâb-ı fakr ol tâ olasın dîde-ver
Sırr-ı eşyâyı kemâ-hî bilmek isterseñ eger
Mekteb-i 'irfâna gel zinhâr olma bî-ḥaber

Zâhidâ her yerde vech-i Haḳḳı idrâk itmege
'Aşk ile şa'y eyle dil âyînesin pâk itmege
Ger Mesihâ-veş dilerseñ pirün eflâk itmege
Câme-i pindârı cehd it gül gibi çâk itmege
Bu dil-i ğam-nâki isterseñ tarab-nâk itmege
Tâlib iseñ fehm-i remz-i mâ-'arafnâk itmege
Mekteb-i 'irfâna gel zinhâr olma bî-ḥaber

CXXXVII

Rubai:

İki ayağımı meydana koyan atını
Raksederek koyduğu için kızarak incitme
Ey şah, Tanrı fakirlerinin köyünde
Diz çöküp yüzünü yigitlerin yoluna çevirdi

¹ güşâyiş] keşâkeş M

² monlâ] mollâ Ü₃

³ cezbe] vecdiyye S, - M, Ü₃

⁴ itdi ki yollarda] yetdi ki yollarda Ü₃

⁵ bürehne] pâ-bürehne Ü₂

⁶ felekzedesi] felekzedesi ol Ü₁

CXXXVIII Beyt:

Derler ki aşk, sonunda temkindir
Öncesi yanlış, sonrası ise teskindir

⁷ bâ-temkîn] temkîn M, Ü₃

⁸ şûr-ı dil-nişin] şûr u dil-nişin Ü₄, sūziş-i M, Ü₃

⁹ güzer] güzâr M, Ü₃, Ü₄

¹⁰ seng-i meder] seng ü meder M, Ü₃

Genç açılmaz bu¹ beden kaşırını virân itmeden
 Hiç-kes cânâna irmez cismini cân itmeden
 Hayl-i merg âhir gelüp rahtuñı tâlân itmeden
 Gel libâs-ı fakrı giy ey h̄âce ‘uryân itmeden
 ‘İyd-i vaşl olmaz müyesser cânı kurbân itmeden
 Sırr-ı mâ evhâ bilinmez kesb-i ‘irfân itmeden
 Mekteb-i ‘irfâna gel zinhâr olma bi-ḥaber

İçmedüñse² bezm-i vahdetde ezel peymânesin
 Ey dil-i şürîde bilmem pes niçün divânesin
 Ger³ marîz-i ‘aşk iseñ terk itme dâr u ḥânesin
 Çünkü düşdüñ dâmına elden çıkarma dânesin
 Kulağına⁴ koyma her bir nâşihuñ efsânesin
 Rüşen itsün pertev-i dâniş gönül kâşânesin
 Mekteb-i ‘irfâna gel zinhâr olma bi-ḥaber

Şürîyâ erbâb-ı ‘irfân ile olduñsa qarîn
 Yime ğam dünyâ için ferdâ için olma ḥazîn(59a)
 Baḳmadılar ğayra ğayret⁵ idüp erbâb-ı⁶ yaḳîn
 Olmadılar merd-i nâ-cins ile bir dem hem-nişîn
 Gülşen-i Cennât-ı ‘Adn isterseñ ey yâr-ı güzîn
 Mür-veş her ḥırmen-i süfliden olma dâne-çîn⁷
 Mekteb-i ‘irfâna gel zinhâr olma bi-ḥaber

Bu beyt-i âşıkâne⁸ daḫi ser-zede-i ṭab‘-ı rindânelelidür⁹.

Beyt: Gel ey nâşih ḳo pendî ḥâl-i dilden bî-ḥabersin sen
 Benî divâne ḳıldı ol peri bilmem ne dîrsin sen

DERVİŞ ŞEHLÂ

Nâm-ı nâmileri Muḥammed Anḳaraviyyü’l-aşl evlâd-ı ‘ulemâ-i kirâmdan bir¹⁰ şâbb-ı nâşî¹¹ ‘alâ-tâ‘ati’llâh ve evvelâ Rusûḫî Şâriḫ Efendî ḳuddise sırruhû Ḥazretleri’nüñ ḫizmet-i mükerrerleriyle taḫşîl-i devlet intibâh idüp soñra Âdem Dede cenâblarınun evlâd-ı ma‘neviyyelerinden olmışdı. Eş‘âr-ı Fârisiyyelerinde Şehlâ taḫalluş¹² buyurup eş‘âr-ı Türkiyyelerinde Meyyâl taḫalluş buyurmalarıyla cüz‘-i a‘zam terceme-i aḫvâlleri¹³ ḫarfü’l-mîmde taḫrîr olunur. Bu ğazelleri Şabûḫî Dede Ḥazretleri’ne nazîrelelidür.

Ġazel: Dâdendem ezel secdeberî rüy-ı şanemrâ
 Ber bâm-ı felek bordem ez ân rüy-ı ‘alem râ

Ber cur‘a-keşân ṭa‘ne mezen zânki dîdend
 Der âyine-i sâĝer-i mey nûr-ı ḳıdem râ

Mordem zi ğamet ey but-i bîraḫm sezâ nîst
 Ber morde-zeden zârbet-i şimşîr-i sitem râ

Mu‘ciz benumâ ez leb-i la‘let çu Mesîḫâ
 Tâ zinde konî morde-i şad sâle-i ğam râ

¹ bu beden] - S, Ü₄, evvelâ Ü₂

² İçmedüñse... niçün divânesin] - Ü₂

³ Ger... çıkarma dânesin] - Ü₂

⁴ Kulağına koyma... gönül kâşânesin] - Ü₂

⁵ ğayret] ‘ibret Ü₂

⁶ erbâb-ı] ehl-i Ü₂

⁷ çîn] şîn Ü₄

⁸ ‘âşıkâne] rindâne Ü₁

⁹ rindânelelidür] ‘âşıkânelelidür Ü₁

¹⁰ bir şâb nâşî ‘alâ tâ‘ati’llâh ve] - Ü₂

¹¹ nâşî] - M, Ü₃

¹² taḫalluş buyurup] - M, Ü₃

¹³ aḫvâlleri] aḫvâlleri girye-i S

*Kemîn-i fenâ ehl-i beķā rā neferîbed
Ez cān bered rūbereheķi ūir-i ecem rā*

*Rūmî ūode gerçi neseb-i ūurî-yi ūehlā
Der nazm koned ğıbta ber ħiū ‘Acem rā^{CXXXIX}*

DERVİū ūĀNĪ

‘Aūıķ Ćelebî kavli ūzre mevlidi Dārū’s-salţanatū’l-‘aliyye civārlarından olup

Beyt: Bu ūĀnĪ ūem‘iden yaķup Ćerāğı
GeĆindi ūem‘inūñ Ćeūm ū Ćerāğı

beyti¹ mefhūminca ūem‘î Dede’nūñ kūĆek-i terbiyye-kerdesi ve ol zamānda meūhūr ve mūte‘ārif ūā‘ir-
i² māhir idi. Ve fi’l-ħaķıķa nazm-ı metine ķādir dervīū-ūuret ve ehl-i fenā-kisvet ķalender-vār ūemle vū
destār olup ekūeriyā Ćalaţa semtlerinde sākın

Mıūra‘: Dervīū rā serāser kūy-ı fenā besest^{CXL}

mūcibince ħānķāh kūūelerinde abdāl³ ū ebrār ile muķārın⁴ olur diyū mu‘āūır oldığını iū‘ār ider. Bu⁵
ķıţ‘a-i ğarrā eūer-i ūab‘-ı ūuħan-pirālarıdır⁶.

Ķıţ‘a⁷: ‘Ālem-i vuūlat raķıbe kūnc-i fūrķat ‘āūıķa
Ćūnķi ķassām-ı ezel bu resme taķūim eyledi
Mūy-ı zūlf-i yāri ‘arz itdi Ćemende serve bād
İki būķdi ķaddini ta‘zīm ū teķrīm eyledi(59b)

DERVİū ūEFĪ‘Ī

İsm-i ūerifleri Muħammed’dür. Kefe diyārından sādāt-ı keūirū’l-berekātdan olup evā’il-i ħālinde
taħūil-i ‘ilm ū hūnere meĆbūl ve keūb-i fezā’il-i bī-ūumāre meūğūl iken

Beyt: Resmī⁸ ‘ulūma ūarf-ı nigāh eylemez bilūn
‘İlm-i ledūn oķur fużalā Mevlevîleri

mū’eddāsınca maħabbet-i ilāhiyye kendūyi ders-i ‘ulūm-i ledūnniyyeye ‘āūıķ ve āsitāne-i

^{CXXXIX} *Gazel:*

*Ezelde bana sevgilinin yüzüne secde etmeyi verdiler
Bu yüzden feleğin Ćatısına yükselttim bayrağı*

*ūarap iĆenleri kınama, Ćūnķū
ūarap kadehinin aynasında kıdem nurunu gördüler*

*Ey acımasız güzel, gamından öldüm
Zulüm kılıcını ölüye vurmak revā değildir*

*Mesih ğibi, al dudağımdan mucize göster de
Ūzüntüyle yüz yıldır ölmüş olanı dirilt*

*Fena pususu, beķā ehlini aldatamaz
Bir tılkicik en ğüĆlü aslanı canından eder*

*ūehlā’nın ğörünüūteki neūesi Rūmî olmuūsa da
ūiirde ķendine Acem’i ğıbta ettirir*

¹ beyti] - M, Ū₃

² ūā‘ir-i] ūā‘ir ū S, Ū₁

^{CXL} *Mıūra:*

Dervīūe bütünüyle yokluk köyü yeterlidir.

³ abdāl u ebrār] - M, Ū₃

⁴ muķārın olur diyū mu‘āūır oldığını iū‘ār ider] - M, Ū₃

⁵ bu ķıţ‘a-i] bu nazm-ı M, Ū₃

⁶ pirālarıdır] pirālarıdır ki ķayd olundu Ū₂

⁷ ķıţ‘a] nazm M₃ - Ū₃

⁸ resmī] resm-i Ū₁, Ū₂

Hudâvendigâr-ı ekber kudde sırrihu'l-enverde¹ silk-i 'idâd-ı Mevleviyâna lâhik eyleyüp bir dervîş-i² bi-nevâ ve bir 'âşık-ı bi-kayd-ı her dü-serâ iken biñ seksen iki târihinde terk-i dâr-ı fenâ eylemişdür. Belîğ *Nuḥbetü'l-Âşâr*'da bu maḳta'ât-ı³ belâgat-şi'ârlarını taḥrîr ider.

Ḳıṭ'a⁴: Ol şeh-süvâr oldı 'inân-tâb bir yere
Cem' eyleyince 'aḳlını aḥbâb bir yere
Beñzer 'izâr-ı pākūn⁵ o gülzâre⁶ kim düşe
Gül bir yere benefşe-i sir-âb bir yere
İtmez ḥayâl-i nevk-i müjeñ itdigin dile
Aḳsa ne deñlu mevce-i seyl-âb bir yere

Velehü⁷ Raḥimehü'llâhü:
Olan hem-şoḥbeti dil-şâd olur endüh-gin olmaz⁸
O Yûsuf-çihreden dür olmayan hergiz ḥazîn olmaz
Bilürken nüṣḥa-i ta'vîz-i cândur ḥatt-ı ruḥsârı
Yine çeşm-i fûsûn-sâzından anuñ dil emîn olmaz

Bu rubâ'î-i rengin-edâ daḥi nev-bâve-i ḥadıḳa-i ṭab'-ı ḡonce-âsâlarıdır.

Rubâ'î: Dil rişte-i peyvend-i hilâl olmadı mı
Şâyeste-i iḳbâl-i vişâl olmadı mı
Kâbil mi degül vaşluña irmek yoḥsa
Ben ḳuluña iḥsâna mecâl olmadı mı
Velehü⁹: Zebân¹⁰ olsa ser-i¹¹ küyında her müyuñ ḥicâb olmaz
Sükût itmek gibi 'âlemde nâ-dâna cevâb olmaz

DERVİŞ ŞEHİDİ

Maskat-ı re'sleri Dârü'd-devle-i Edirne ve ism-i şerîfleri Ḥüseyn olup gül-bin-i âl-i Nebevî'de şüküfte bir ḡonce-i dil-ḥün-ı ḥadıḳa-i neseb-i Murtaẓavî olmaḡla maḥlaş-ı mezbûrı iḥtiyâr buyurmuşdur¹².

*Beyt: Kesî 'âşık şevd kez pây tâ fark
Çü gul evvel ḳadem der ḥün şevd ḡarḳ* ^{CXLI}

Taḥşîl-i 'ulûm-ı 'Arabiyye ve tekmîl-i fûnûn-ı edebiyye arzûsıyla Neşâṭî Dede kudde sırrihü ḥizmetine reside olup le'âlî-i âşâr-ı âb-dârları ol ebr-i maṭîr-i¹³ ma'ârifden çekide ve gevher-i rûḥü'n-nûfûs-ı envâr-ı ḡüftârları ol ḳalîb-i ḳâbil-i nâdirü'l-mümâşilden âremidedür¹⁴. Pelâs-puş-ı¹⁵ ḥubb-ı âl-i 'abâ bir dervîş-i şâḥîb-şidḳ u vefâ nefis-i mürde-i fenâ¹⁶ ve nefis-i zinde-i beḳâ idi.

¹ sırrihu'l-enverde] enverde Ü₂

² dervîş-i bi-nevâ] dervîş ü bi-nevâ Ü₁

³ maḳta'ât-ı] ebyât-ı M, Ü₃, ḳıṭ'a-i Ü₂

⁴ ḳıṭ'a] ebyât M, Ü₃

⁵ pākūn] pâki M, Ü₃

⁶ gülzâre] gülzâr S

⁷ velehü raḥimehü'l-lâhe] velehü M, Ü₃, ḳıṭ'a Ü₂

⁸ olmaz] - Ü₄

⁹ Velehu] - Ü₄ (tamamı)

¹⁰ zebân] zamân u M, Ü₃

¹¹ ser-i küyında her müyuñ] seründe her ser-i müyuñ M, Ü₃

¹² buyurmuşdur] buyurdu S

^{CXLI} *Beyt:*

Biri âşık olunca, gül gibi ilk anda baştan ayağa kana bulanır

¹³ maṭîr-i] maṭar-ı Ü₂, Ü₄

¹⁴ âremidedür] remidedür Ü₂

¹⁵ puş] pûs S

¹⁶ fenâ] râh-ı fenâ M, Ü₃

*Beyt:(60a) Tohmet-i merg ez şehîdân nîgeh-i dürest dūr
Rîziş-i hûn reften-i rengest der meydân-ı mâ^{CXLII}*

*Naẓm¹: Dūr ez îşân fenâ vu merg velî
În be taqdir goftem er mordend^{CXLIII}*

Mü'eddâsınca² biñ seksen iki târihinde rûh-ı pür-fütûhları münseliğ-i vücûd-ı müste'âr olmuştur. Bu muhammes-i pür-aḥvâl ḥasb-i ḥâl-ı maḥabbet-me'âlleridür³.

*Muhammes: Mir'ât-ı muşaffâ mı degül rüy-ı dil-ârâ
Kim görmeyesin anda bugün Haḫḫı hüveydâ
Bu pendümi güş eyle gönül kim budur evlâ
Dil virdigine şıdk ile vir cânunuñ zîrâ
Men mâte mine'l-'aşḫı feḫad mâte şehîdâ^{CXLIV}*

*Cân vir yoluña yâr ola dîrsen saña Aḫmed
Zîrâ ki odur 'aşḫı-ı şâdıqlara maḫşad
Bu mışra' ile ğâfil olanlar ola sermed
Yâd itmedi mi bunı cihân faḫrı Muḫammed
...*

*Seyrümde gezerdüm bu gıce derd ile maḫzûn
Bir na'ra işıtdüm didi ey dîde-i⁴ pür-hûn
Bâḫî mi şanursın 'acebâ keḫ-rev-i⁵ gerdün
Vir cânını⁶ cânân yoluña⁷ olma dîger-gün
...*

*Aldanma dilâ bâḫî şanup fâni cihânı
Senden ileru bunda gelenler göre⁸ ḫanı
Şâdıqlığıla çünki dilâ sevdün o cânı
Aḫir anuñ 'aşḫı ile vir rûh-ı revânı
...*

*Her kim⁹ diler ise ire her derdine dermân
Ḥâk-i reh-i cânâna ide cânını ḫurbân
Bunı dir iken güşuma irişdi ḫöş-elḫân
Bu mışra'ı yâd eyle Şehîdî daḫi vir cân
...*

DERVİŞ ŞİNÂSÎ

Ḳâfzâde Zübdetü'l-Eş'âr'da Şinâsiyyü'l-Mevlevî diyü yazmış ve bu beyti aña isnâd itmişdür.

*Beyt: Derûnı âşinâ ol zâhiren bî-gâne şansunlar
Bu bir ra'nâ revişdür 'âḫil ol dîvâne şansunlar*

^{CXLII} *Beyt:*

*Şehitlere ölüm töhmetinde uzak bir bakıştır
Bizim meydanımızda kan dökmek rengin gitmesidir*

¹ nazm (beytin tamamı)] - M, Ü₂, Ü₃

^{CXLIII} *Nazm:*

*Onlardan yokluk ve ölüm uzaktır, fakat
Eğer öldülerse, bunu takdire göre söyledim*

² mü'eddâsınca] - Ü₂

³ me'âlleridür] âşarlarıdır M, Ü₃

^{CXLIV} *Kim ki aşktan dolayı ölmüştür (o) şehit olmuştur.*

⁴ dîde-i] dîdesi M, Ü₂, Ü₃

⁵ keḫ-rev-i] keḫ-revi Ü₁

⁶ cânını] cânunuñ M, Ü₃

⁷ yoluña] yolına M, Ü₃, Ü₄

⁸ göre ḫanı] gör aḫanı M, Ü₃

⁹ kim dilerse ire] kim ki dilerse ire Ü₄

Ammâ zâd u bûdından haber virmemiş. Gâlibâ 'aşrı şu'arâsından olup dervîşân-ı bî-nâm u nişân zümresinden olmağla tekkîr-i sevâddan ictinâb eylemiş. Eger beyt-i meşûr u meşhûr anlaruñ ise daħi Hâzret-i Pîr Efendimüzüñ ez-derûn şu âşinâ beyt-i ma'rûflarından terceme olinmişdur.

Beyt: Devr-i dehen itmezse n'ola nuḡkumuz Es'ad
Biz sâkin-i 'uzlet-kede-i küşe-i gûşuz

DERVİŞ ŞEYDÂ

Nâmı 'Abdu'r-raḡim ve mevlidi¹ Dârü'd-devle-i İslâmbul² olup fuḡarâ-i tariḡa-i Ḥalvetiyyeden birinüñ oğlı ve ḡafîz-i kelâmu'llâh³ iken çeşm-i cihân beynine 'amâ-ḡari olup fenn-i müsîki iktisâbıyla ta'ayyüş (60b) mülâhazasın iderek Mevlevîḡâne'lere duḡul ve Galaḡa şeyḡi Selîm Dede merḡum'dan sikke-püş-i inâbet ve mehère-i ihvân-ı tariḡatdan ta'lîm⁴-i nây-zenî vü âyin-ḡâni idüp tekmi'l-i fenn-i müsîkiye az zamânda nâ'il ve zamânumuzuñ Ḥafîz Postı olup Yeñikapu Mevlevîḡanesi'nde ḡudüm-zenbaşılık maḡâm-ı refî'ine resîde olmişdur. Ḥattâ 'Irâḡ maḡâmında beste itdiḡi âyin-i ḡâlât-âḡin el'ân mecâlis-i muḡâbelâtda bâ'is-i hezârân⁵ vecd ü ḡâl⁶ ve şûr u temkîn olmaḡdadur. Be-himmet-i pîrân eş'ârda daħi âsar-ı ḡab'ı kem olmayup bu ebyât eş'arındandır.⁷

Ḳıḡ'a: Ḳul oldum bir cefâ-kâra cihân bâḡında gül-femdür
Mecâlüm yokdur inkâra firâḡı baña mâtemdür
Gönül sevdi o şeh-bâzı dökünmez şîve vü nâzı
Güzellerüñ ser-efrâzı gören vaşlına irsemdür⁸

Velehû: Cânâ saña dil bâḡlamaz erbâb-ı maḡabbet
Bir daħi bu Şeydâ ile hem-dem olamazsın

FÎ-HARFİ'S-ŞÂD⁹

ŞABŪḤİ DEDE

Mey-ḡâne-i maḡabbetüñ maḡzen-i râḡ u rûḡı ve vîrâne-i ḡaḡîḡatüñ gencîne-i pür-fütûḡı Dede Aḡmed ŞabŪḡi'dür ki 'Uşşâḡi-zâde *ZeylŪ'z-zeyl*'de Toḡadiyyü'l-aşl olup Şâm'da Ḥamza Dede ḡizmetiyle şeref-yâb ba'dehŪ câ-nişinleri olmişdur diyüp Hâzret-i Şâḡıb Dede Dârü'd-devle-i İslâmbul'da¹⁰ Eyyüb-ı Enşâri¹¹ civârında olup Bektâşî Ḳâsım Dede nâm zâtuñ küçegi iken Ḳonya'ya varup Mevlevî olmişdur. Ve Ḥamza Dede bunlaruñ 'aḡîbinde¹² Şâm meşîḡatinde istiḡdâm ḡılınmışdur¹³ diyü zikr iderler. Beynlerini¹⁴ bu güne tevfiḡ mümkindür ki pederleri Toḡadi olup İstâmbul'a geldiler¹⁵. Ba'dehŪ Ḳâsım Baba'ya ḡizmet idüp soñra seyâḡatle Ḳonya'ya varup iḡrâr virdükde Ḥamza Dede'nüñ daħi şöḡbet¹⁶ ü ḡizmetinde olup kendüleri Şâm'dan Ḥânḡâḡ-ı Bâb-ı Cedîde naḡl olınduḡda Ḥamza Dede Şâm şeyḡi olmuş ola¹⁷. 'Alâ-kile't-taḡdıreyn pederleri 'ulemâdan olup bunlar daħi taḡşîl-i ma'arif-i bî-şümâr ve seyr-i dâr u diyâr iderek âsitâne-i cibril-âşiyâne-i Mevleviyye'de dâḡil-i 'idâd-i fuḡarâ-i kirâm ve andan Şâm Meşîḡatiyle be-kâm olup ibtidâ sülûklarında cezbe-i zâ'ide ile müstâḡraḡ-ı ḡayret-i mütevâliyye-i şubḡ u şâm ve ba'de's-şahḡ *İḡtiyârât-ı Meşnevî* nâm şerḡ-i laḡifi anda inşâ buyurmışlardır ki muḡaddemâ Şâm şeyḡi olan 'İlmi

¹ mevlidi] mevlâ-yı S

² İslâmbul] İstâmbul M, Ü₃

³ kelâmu'llâh] kelâm M, Ü₃

⁴ ta'lîm-i] ta'allüm-i M, Ü₃

⁵ hezârân] hezâr M₃, Ü₃, hezârân âferîn Ü₄

⁶ ḡâl] ḡâlet mü M, Ü₃

⁷ eş'arındandır] cümle-i eş'arındandır Ü₄

⁸ irsemdür] irsem dir M, Ü₃

⁹ fî-harfî's-şâd] harfî's-şâd M, Ü₃, Ü₄

¹⁰ İslâmbul'da] İstâmbul'da M, Ü₃, Ü₄

¹¹ Eyyüb-ı Enşâri] Ebü Eyyüb-ı Enşâri M, Ü₃

¹² 'aḡîbinde] 'aḡabinde Ü₄

¹³ ḡılınmışdur] olunmuşdur M, Ü₃

¹⁴ beynlerini] beynleri Ü₂

¹⁵ geldiler] geleler M, Ü₃

¹⁶ şöḡbet ü ḡizmetinde] ḡizmet-i şöḡbetlerinde M, Ü₃

¹⁷ ola] olalar M

Dede Hâzretleri'nün *Şerh-i Cezîre-i Mevleviyye'sine*¹ nazîredür. Ve ekşer es'ile vü ecvibeleri² aña(61a) müte'allıkdur. Tarz-ı şî'rde Şamî³ Dede Rûhî-i Bağdâdî'den uyanup şem'-i endîşesi bâlâda mezkûr olan Şûrî Dede ve andan Sîneçâk Dede Hâzretleri'ne reside olur ki *Divân-ı haqâyıq*-'unvân-ı Hâzret-i Monlâ quddise sırruhu'l-isnâdan iktibâs-ı envâr-ı âşâr idüp vâşîl-ı şems-i haqîkat olan zevât-ı kirâmdan ve Sulţân Divânî büy-ı⁴ eş'âr-ı belâgat-şî'ârından⁵ gelen şu'arâ-i be-nâmdandır. Gürûh-ı Melâmiyye'den Nesîmî vâdisinüñ zarîfânesi ve Şeyh 'Attâr âşârnuñ harîfânesidür. Ma'lûm ola ki fuqarâ-i Mevleviyye ve men tebe'ahüm ki cemî'-i şu'arâ andan 'ibâretdür. İki meslek üzredür. Biri budur ki ser-zede-i tab'-ı çâlâkları olan ma'ârif ü haqâyıkuñ menba'ı şûr u gavğâdan⁶ 'ibâret şarâb-ı⁷ tahûr-ı bezm-i nûş-â-nûş-ı velvele-i 'aşq-ı bî-pâyân ola. Ve biri dañi oldur ki vârid-i⁸ kalb-i derrâkleri olan⁹ leţâyif ü dekâyıkuñ¹⁰ maşra'ı

El-'aşku küllühü edebün^{CXLV}

sebîlinden¹¹ kinâyet âb-ı hayât-ı şâf-ı temkîn ü 'irfân ola. Ve dañi meslek-i evvel Divân-ı Şerîf-i Hâzret-i Pîr quddise sırruhu'l-kadîrdan mün'akis ve meslek-i şânî Meşnevî-i ma'rifet-muhtevî-i 'adîmü'n-nazîrdan me'hûz olup ikisi dañi bir şems-i haqîkatün pertevi oldığı hüveydâdur.

Reca'nâ ilâ mâ nahnü fîhi^{CXLVI}

Hâzret-i Şeyh-i Mütercem mazhar-ı tamm-ı celâl u cemâl-i Mevlevî olup tarz-ı 'âşîkâne ve tavv-ı muhakkikânelerinde yegâne-i rûzgâr ve meşhûr-ı dâr u diyâr ve âşâr¹²-ı kalem-i zer-nigârları İstânbûl'da beyne's-sığârî ve'l-kibâr mütedâvile olmağla bîñ kırk târihinde Toğânî Ahmed Dede quddise Rûhuhü intikâl buyurduğda Yeñikapu meşîhatıyla Şâm-ı şabâhat¹³-encâmdan taraf-ı Dâru'd-devle'ye naql olunup şâlîş-i ehamide-i¹⁴ meşhûre olmağ üzere nice zamân eşnâ-i muqâbelât-ı Mevlevî'de naql-i Meşnevî ve tullâb-ı¹⁵ zâhiri vü bâtıniye neşr-i¹⁶ fezâ'il-i şûrî vü ma'nevî buyurup 'ulemâ vü şu'arâ-i Dâru'd-devle kendülerden iktibâs-ı envâr-ı fuyûzât ve Nef'î ve Fehîm ve Nâ'ilî emşâli üstâdlara şeyh ü üstâd olmışlardur.

Hikâyet olunur ki Şâm meşîhatleri eşnâsında istilâ-i cezbe-i mütevaliye ile ser-be-sahrâ-yı vahşet ü vuhûş u tûyûr ile müvâneset itdükleri ve bezm-i müştâkân-ı didâr¹⁷ ve şöhetlerinden küh-nişinlige¹⁸ gitdükleri gâlebe-i sevdâ ve 'arîza-i müfside-i dimâğ zann olunup meşâyıh-ı şüfiyye-i belde-i Şâm tedbîr ü müdâvâ ile indifâ'ına kaşd u ihtimâm ile taraf-ı şerîflerine gitmişlerdür¹⁹. Nâ-gâh gördiler ki kendüleri²⁰ ser-be-hevâ-yı²¹ hayret ve müstağrak-ı kulzum-i zehhâr-ı dehşet oturup çâr-etrafında hezâr (61b) vuhûş²² u tûyûr ve şîr ü peleng emşâli hayvânât-ı mehîb gird-â-gird ziyâretleri olup ol eşnâda bir âh-ı süz-nâk çeküp bu beyti güyân u nâlân oldılar.

¹ Mevleviyye'sine] Meşneviyyesine M, Ü₃

² ecvibeleri] ecvibe Ü₃

³ Şamî Dede] Şamî Dede ve M, Ü₃

⁴ büy-ı] büyüM, Ü₁, Ü₃, -Ü₄

⁵ şî'ârında] şî'ârlarından M

⁶ gavğâdan] gavdan S, Ü₁

⁷ şarâb-ı] şehrâb-ı Ü₂

⁸ vârid-i] vâridât-ı M, Ü₃

⁹ olan] - Ü₃

¹⁰ dekâyıkuñ] haqâyıkuñ M, Ü₁

^{CXLV} *Aşkin tamamı (herşeyi) edebdir.*

¹¹ sebîlinden] selsebîlinden Ü₄

^{CXLVI} *Olduğumuz yere döndük.*

¹² Yegâne-i...âşâr] - Ü₄

¹³ şabâhat-ı encâmdan] cennet-i meşâmdan Ü₂

¹⁴ ehamide-i] ehamiden S, hâmiden Ü₂

¹⁵ tullâb-ı] tâlib-i Ü₂, Ü₄

¹⁶ neşr-i fezâ'il] neşr-i fevâyıh u fezâ'il M, Ü₃

¹⁷ didâr u] didâr-ı M, Ü₃

¹⁸ kühnişinlige] nişinlige M, Ü₃

¹⁹ gitmişlerdür] gitmişlerdi S, Ü₁

²⁰ kendüleri] - M, Ü₃

²¹ serbehevâ-yı] serbesahrâyı M, Ü₃

²² vuhûş] hûş Ü₂

Beyt: Meni Mecnûn’a kıyâs eylemeñ ey vaḥş¹ u tıyûr
Şerer-i âhum irişür tağıluñ yanumdan

Oı laḫza cümlesi etrâf-ı ba‘ide² gürizân ve ḫalka-i cem‘iyyetleri perişân oldığı meşâyiḫ-i merķûminüñ meşhûdları³ olıcaḫ ḡalebe-i aḫvâl ve kemâl-i ḫâlleri be-didâr olup herbirleri hezâr ibtihâlle dest-bûs-i i‘tizâr ve su‘âllerine⁴ müsâ‘ade ile maḫall-i meşîḫatlerine ma‘a‘l-cümle ‘avdet ü ḫarâr buyurdılar.

Beyt: Çeşm-i şūḫuñ bizi bî-gâne kıyâs eylesün
Derdümüz söylerüz efsâne kıyâs eylesün

Ve daḫi ‘Azîz-i Müşârün-ileyhüñ Fârisî vü Türki müretteb *Dîvân*-ı belâgat-‘unvânları olup bu⁵ terci‘-i bend-i ḡarrâ eşer-i ṭab‘-ı ḫaḫâyıḫ-pîrâlarıdır.

Terci‘-i Bend: Ey tılısm-ı ḫazîne-i envâr
V‘ey muḫîṭ-i cevâhir-i esrâr
Ey zemîn ü zemâne maḫsûdı
V‘ey güzîn-i netice-i her-kâr
Sen seni bil ki maḫzar-ı gülsin
Sensin âyine-i ruḫ-ı⁶ dil-dâr
Eyle⁷ ḫalvet-serây-ı⁸ ḫâşşa duḫûl
Gezme bi-gâneler gibi zinhâr
Varlıḡuñ sedd-i râh-ı ma‘nîdür
Varı yok eyle kim ola yok var
İ‘tibâr-ı vücûda virme vücûd
Ḳoma mir‘ât-ı dilde jeng-i ḡubâr
Çeşm-i Ḥaḫ-bin-i pür-şafâ kesb it
Nice bir gözde perde-i pindâr
‘Ayn-i vaḫdetle kıl cihâna nazâr
Bir görünsün gözine her ne ki var
Bir ḫaḫîḫatdür ey Sabūḫi ḫamu
‘Aks ü⁹ mir‘ât ü dide vü didâr¹⁰

‘Aşḫ u mâ‘şûḫ u ‘aşîḫ oldı yâr
Leyse fi‘d-dâri ḡayruhū deyyârun ^{CXLVII}

‘Aşḫ çün perdeden ‘iyân oldı
Mâ-sivâ-yı Ḥudâ nihân oldı
Çekdi ‘uşşâkı mülk-i itlâḫa
‘Aşḫ minhâc-ı ‘aşîḫân oldı
Dide-i¹¹ ‘aşîḫuñ zıyâsı ‘aşḫ
Hüsn-i dil-berde¹² ‘aşḫ ân oldı
Tâ bilindi ḫaḫîḫat-i eşyâ
Her varaḫ defter-i beyân oldı
Zerre mihr-i cihân-fürüz oldı¹³
Ḳatre deryâ-yı bi-kerân oldı
Zerreden tâ varınca ḫürşide

¹ vaḥş u tıyûr] vaḥş-i tıyûr S, ḫuş-ı tıyûr Ü₂, vaḥşi tıyûr Ü₄

² ba‘ide] ba‘ideye M, Ü₃

³ meşhûdları olıcaḫ] meşhûdları olınca M, Ü₃

⁴ su‘âllerine] mes‘ûllerine Ü₄

⁵ bu] şū M, Ü₃

⁶ râh-ı] - Ü₂

⁷ eyle] eyleyüp Ü₂

⁸ ḫalvet-serây-ı ḫâsa] ḫalvet-serâyâ duḫûl Ü₂

⁹ ‘Aks ü] ‘Aks-i M, Ü₃

¹⁰ didâr] dil-dâr Ü₂, Ü₄

^{CXLVII} *Kainatta ondân başka bir şey yoktur.*

¹¹ Dide-i... ‘aşḫ ân oldı] - Ü₂

¹² dilberde ‘aşḫ ân] dilberden ‘aşḫân S, Ü₁, Ü₄

¹³ oldı] - Ü₂

Mazhar-ı zât-ı gayb-dân oldı
 Kâmil oldı tılısm-ı¹ genc-i vücûd
 Cism-i hâki karîñ-i cân oldı
 İrdi Hağdan nesim-i vağdet-i zât
 Pîr-i hum-geşte nev-cüvân oldı (62a)
 Nüş idenler Şabûhi cām-ı meyi
 Mest-i medhüş-ı cavidân oldı

‘Aşğ u ma‘şûk u ‘âşık oldı yâr
Leyse fi’ d-dâri gayruhû deyyârun ^{CXLVIII}

Eger esfel egerçi a‘lâdur
 Mazhar-ı zât-ı pāk-i mevlâdur
 Perde olur egerçi zâta şıfât
 Görür ol kimseler² ki binâdur
 Vech-i dil-ber nihândur aḥvâlden
 Gerçi ol gün gibi hüveydâdur
 Kimisini bu³ hayret almışdur
 Kimi bu sūziş⁴ ile şeydâdur
 Cüy-veş kimi cüst ü cū eyler
 Kaṭre⁵ iken kimisi deryâdur
 Kimi ‘âşık olup kimi ma‘şûk
 Kimi⁶ Mecnûn kimisi Leylâdur
 Dil-berân ol cemâl-i maẓhardur
 ‘Âşıkân ol cemâle yağmadur
 Gayr yokdur vücûd-ı vâhiddür
 Keşrete aldananlar a‘mâdur
 Zâhiren herbiri bir işde velî
 Ey Şabûhi kâmusı yektâdur

‘Aşğ u ma‘şûk u ‘âşık oldı yâr
Leyse fi’ d-dâri gayruhû deyyârun ^{CXLIX}

Şâh-ı ma‘nâ zuhûra çekdi ‘alem
 Tutdı kevnî şadâ-yı ḥayl ü ḥaşem
 Küntü kenzüñ demi ‘ıyân oldı
 Kaṭladı kâ’inâtı nûr-ı kâdem
 Nûr u zulmet çü imtizâc itdi
 Oldı mir’ât-ı vech-i pāk Adem
 Yetdi vuşlat şafâsına ‘âşık
 Oldı maḥrûm olanlar ehl-i ḥarem
 Ni‘met-i vuşlata şalâ dindi
 Her gedâya irişdi nâz ü ni‘am
 İrişür menzil-i murâda yakın
 Şol ki merdâne qor bu yolda kâdem
 Cür‘a-i cām-ı⁷ bezm-i vağdetdür
 Ehl-i ‘aşka bu nükte-i mübhem
 Bu ḥakâyıkdan aňlamaz münkir
 Diyu bilmez nedür dem-i ḥâtem
 Ben Şabûhi anuñla⁸ binâyem

¹ tılısm] hem Ü₂

^{CXLVIII} Kainatta ondan başka bir şey yoktur.

² Kimseler] kimesneler Ü₄

³ bu] bir Ü₂

⁴ sūziş] zış M

⁵ kaṭre iken kimisi deryâdur] kimi Mecnûn kimisi Leylâdur M, Ü₃

⁶ kimi Mecnûn kimisi Leylâdur] kaṭre iken kimisi deryâdur M, Ü₃

^{CXLIX} Kainatta ondan başka bir şey yoktur.

⁷ Cām-ı bezm] bezm-i cām S, Ü₁, Ü₄

⁸ anuñla]- Ü₄

Ꞑande baꞑsam anı görür dîdem

'Aşꞑ u ma'sûꞑ u 'âşık oldu yâr
Leyse fi'd-dâri ğayruhû deyyârun^{CL}

Sâlik iseñ tarîꞑ-i vahdete ger¹
Dâmen-i 'aşꞑı tüt odur reh-ber
Kime şunılsa² sâğarı 'aşꞑuñ
Anı mest-i cemâl-i dil-ber ider
'Aşꞑdur bir³ muhîṭ-i a'zam kim
Anuñ emvâcidur nuꞑuş u şuver
'Aşꞑ bir zâtdur velî her dem
Nice biñ keşret ile cilve ider
Gâh imân olur gehî inkâr⁴
Gâh⁵ Birâhîm ü gâh olur Âzer
Gâh dervîş olur gehî sultân⁶
Gâh Dârâ olur geh İskender(62b)
Gâh envâr-ı Aḫmed-i Ümmî
Gâh esrâr-ı sine-i Hayder
Gâh olur nâtıꞑ-ı suḫan-ârâ
Gâh nuṭꞑ-ı Şabûhî-i kemter
Görmeğe her libâs ile anı
Ey Şabûhî ꞑanı bir ehl-i nazar⁷

'Aşꞑ u ma'sûꞑ u 'âşık oldu yâr
Leyse fi'd-dâri ğayruhû deyyârun^{CLII}

Hazret-i 'Azîz-i müşârün-ileyh Hânğâh-ı Bâb-ı Cedîdde dağı on sekiz sene meşîḫat ve irşâd-ı süllâk-ı tarîꞑat idüp biñ elli yedi evâḫirinde naḑl-i 'âlem-i 'uḑbâ ve hânğâh-ı merḑumda Toğâni Aḫmed Dedê ḫazretlerinin pehlû-yı merḑad-i muḑaddeselerinde medfundurlar.

DEDE ŞÂ'İB-İ TEBRİZİ

Nâm-ı nâmîleri 'Alî Beg olup Şemsü'l-Haḑḑuñ birâder-zâdesidir. Dârü'l-kerâmet-i belde-i celîle-i Tebrîzden zuhûr buyurup envâ'-ı 'ulûm ve eşnâf-ı fezâ'il⁸ ile⁹ mecbûl ve mâye-i zâtıyyesine eşer-i envâr-ı 'aşꞑ-ı Şems-i Tebriz ḑuddise sırruhu'l-'aziz 'aks-efken¹⁰ olmağla bâriḑa-i ḫâver-i enfâsiyla zemîn-i şarḑ¹¹ tûfan-ı cûşân-ı âteş-i 'aşꞑ-ı didâr ve ḑulzüm-i zehḫâr-ı şariḑa-i şümüs-ı¹² esrâr olup

*Beyt: Neş'e-i in mey cenûn dâred cenûn hoşyâr bâş
Hest şad çeşm-i perî yek ḫüşe-i engür-i mâ*^{CLII}

mü'eddâsınca 'âḑıbet¹³ îfâ-yı farîza-i ḫaccü'l-beyt¹⁴ mülâbesesiyle taraf-ı Rûma 'âzim ve Dârü'd-

^{CL} *Kainatta ondan başka bir şey yoktur.*

¹ ger] gir Ü₃

² Şunulsa] söylense M, Ü₃

³ bir] baḫr M

⁴ inkâr] sultân Ü₄

⁵ Gâh Birâhîm ü gâh olur Âzer] Gâh Dârâ olur geh İskender Ü₂, Ü₄

⁶ Gâh...sultân] - Ü₄

⁷ nazar] hüner Ü₂

^{CLII} *Kainatta ondan başka bir şey yoktur.*

⁸ eşnâf-ı fezâ'il] eşnâf-ı ma'arif M, Ü₃

⁹ ile] - M, Ü₃

¹⁰ 'aks-efgen olmağla] 'aks itmegin Ü₂

¹¹ şarḑ]maşrıḑ M, Ü₃

¹² şümüs-ı] şems-i S

^{CLII} *Beyt:*

Şarabın neşesinde delilik vardır, akıllı ol

Bizim üzümümüzün bir salkımında yüz peri gözü vardır

¹³ 'âḑıbet] - M, Ü₃

¹⁴ ḫaccü'l-beyt] ḫacc-ı Şerîf M, Ü₃

devle-i¹ Konyada dergâh-ı sa‘âdet-penâh-ı Mevlânâ-yı² Rûmda hizmet-i ziyârete mülâzim olup

Beyt: *Menâz ey fakr-ı münkir devlet-i şâhib-kulâhî râ
Çü ber gerded felek keçkûl sâzed tâc-ı şâhî râ*^{CLIII}

diyerek mirzâlığı bî-nevâlîğa tebdîl

Beyt: *Be nakş-ı Mevlevî âheng ber dâr (perdâz)
Hadîş-i dîgerân kon perde-i târ (sâz)*^{CLIV}

mü‘eddâsınca Hâzret-i Böstân-ı Evvel cenâb-ı velâyet-me‘ablarınuñ bî-muhabâ ser-dâde-i zânû-yı irâdetleri olup sikke-puş-ı tariqa-i celîle-i Mevlevî ve şâkird-i istifâza-i envâr-ı Meşnevîleri olmuştur. Hikâyet olunur ki kemâl-i meskenet-i dervişânelerinden Konyaya teşriflerinde *Divân-ı* ma‘ârif-‘unvânlarını beraber getürmege cesâret itmeyüp istifsâr olunduğda dâ‘ire-i Mevleviyye kân-ı gevher-i suhan olup ol deryâ-yı ma‘rifete bir çatı-e nâçiz getürmek mülâyim-i tab‘-ı derrâkları olmadığını imâ buyurmalarıyla ba‘de-zamânın taraf-ı Çelebî-i Müşârün-ileyhden me‘zûnen ve müstehefelen taraf-ı Tebrize ‘âzım ve ol belde-i mübarekede zâviye-dârî³-i küşe-i inzivâ ile mülâzim olduğda ânifen zikri sebķ⁴ iden Zihni Dede bi‘z-zât hâhiş-i ziyâretleriyle ‘âzm-i Tebriz buyurup bir müddet zâviye-i şeriflerinde buriyâ-endâz-ı müsâferet⁵ ve *Divân-ı* belâgat-‘unvânların (63a) alup Rûma getürmüşlerdür. Ve daği şu‘arâ-yı Şî‘a metân-et-i tab‘-ı ‘âlem-girlerine⁶ ri‘âyeten ‘adâvet-i sünniyyeti⁷ ber-taraf idüp kendülerden telemmüz-i suhan ve Zihni Dede ile daği müşâ‘are-i keşîre eyleyüp tarafeynden⁸ münâferet zuhûr idecegi ‘Aziz-i Mütercemüñ mefhûmü⁹ olduğda

Beyt: *Ser behem âverde didem berghâ-yı gonca râ
İctimâ-ı düstân-ı yek-dilen âmed be yâd*^{CLV}

beytiyle beyne-hümâyı sine-i şâff-ı meveddet ve nev‘an cem‘iyyet-i şürî ile müttehid-i bezm-i maħabbet itmişdür. Ve daği bâlada meştûr olan Sâmi Yûnus Dede ile daği¹⁰ elsine-i selâsede müşâ‘are eyleyüp¹¹ lâkin Türkide vüs‘at ta‘birleri olmadığından Sâmi hâzretlerine teslim olduğunu taħrîr iderler. Hattâ bu gâzel eş‘âr-ı Türkiyyelerinden¹² olmağ üzere sebt-kerde-i cerâyid-i¹³ nuķıldür.

Gâzel: *Ne ihtiyâc ki sâķî vire şarâb saña
Ki öz piyâlesini virdi âftâb saña*

*Şarâb-ı la‘l için dökme¹⁴ âb-rû zinhâr
Ki dem-be-dem leb-i la‘lün virür şarâb saña*

¹ devle-i] vilâye-i Ü₂

² Mevlânâ-yı Rûmda] Mevlânâ-yı Rûmîde Ü₁

^{CLIII} *Beyt:*

*Ey münkir yoksulluk, külah sahibi devlete yalvarma
Felek dönünce, şahlık tacını keşkül yapar*

^{CLIV} *Beyt:*

*Mevlevi nakşına ahenk tut
Başkalarının sözlerini sana perde kıl*

³ dârî] -Ü₄

⁴ sebķ] sebķat M, Ü₃

⁵ müsâferet] müsâfereten Ü₁, Ü₂

⁶ ‘âlemgirlerine] ‘âlîlerine M, Ü₃, Ü₄

⁷ sünniyyeti] sünniyi Ü₄

⁸ tarafeynden] tarafından Ü₂

⁹ mefhûmü] ma‘lûmı Ü₂

^{CLV} *Beyt:*

Gonca yapraklarını kafa kafaya vermiş görünce (gördüm)

Gönüldaş dostlarımın toplanışını hatırladım

¹⁰ daği] - Ü₄

¹¹ eyleyüp] idüp M, Ü₃

¹² eş‘âr-ı Türkiyyelerinden] eş‘âr-ı Türkiyye S, Ü₁, Ü₂

¹³ cerâyid] ceride M, Ü₃

¹⁴ dökme] - M

Kurutma terlü ‘izârûñ içinde¹ bâde-i nâb
Ki gül gibi yaraşur çihre-i pür-âb saña

Çıkar ‘inânı elinden şukûh-ı hüsünüden
Eger sipihr-i berin olsa hem-rikâb saña

Senüñ şahîfe-i hüsünüñ kelâm-ı Sâ’ibdür
Ki dağ-ı ‘ayb² olur hâl-i intiḥâb saña

Ve daḡı *Dîvân-ı* Ḥazret-i Pîr ḡuddise sırruhu’l-ḡadîre ekşer tetebbu’ları olup dem-be-dem istifâza-i envâr-ı esrâr buyurmağla eş‘âr-ı ‘ârifâne ve ḡüftâr-ı ‘âşıkâneleri müselleme-i erbâb-ı ḡakîḡat³ ve yâd-dâşt-ı suḡan-verân-ı ḡarîḡat olmuştur.

Ġazel⁴: *Ḥâk şev tâ zi behâret be gul ter ġirend*
Morde şev tâ beşer dest torâ ber ġirend

Dâmen efşân zi felekhâ beguzer çün merdân
Ki zemân dâmen-i ḡod ber ser-i mecmer ġirend

Bâ felek kâr nedârend sebuk pervâzân
Beyzâ-i morġân-ı hevâyî beteh per ġirend

Âştî nîst sezâvâr-ı semender şifatân
Meger ez bâl u per efşânî-yi ḡod der ġirend

Ġaraz înest ki tiġ-i to zi ḡün pâk ḡoned
Koşteġân-ı to eger dâmen-i maḡşer ġirend

‘Aşḡ çün fâhte der gerden-i mâ uftâdest
În ne tûḡîst ki ez gerden-i mâ ber ġirend

Şâ’ib îñ u ân ġazel Mevlevî-yi Rûm ki ġoft
Mâ ne zân Muḡteşemân neyim ki sâġar ġirend^{CLVI}

Bu ġazel-i⁵ muvâfîḡları daḡı nisbet-nâme-i Mevlevîyyelerini nâḡıḡdur.

Ġazel: *Zihî be-ġamze-i cânsûz berḡ-i mezhebhâ*

¹ içinde] Ü₃ ve M’de imlâlî ve şerhte “içdigiñde” ibaresi var.

² ‘ayb olur ḡâl-i] ‘ayb olur ḡâk-i Ü₂, ġayb olur ḡâk-i Ü₄

³ ḡakîḡat] ma’rifet M, Ü₃

⁴ ġazel] - Ü₂ (tamamı)

^{CLVI} *Ġazel:*

Toprak ol da baharından taze gül dersin
Öl de seni ellerinin üzerinde taşısınlar

Saç eteġini, feleklerden geç yiġitler gibi
Ki zaman eteġini buhurdan üzerine tutarlar

Hızlı kanat çırpınların felekle işleri yoktur
Hevâ kuşlarının yumurtaları içlerine kanat olurlar

Semender sıfatlılara barış yapmak yakışmaz
Kanat çırmaktan vazgeçmedikçe

Amaç senin kılıcını kanla temizlemesidir
Senin öldürdüklerin eġer maḡşerin eteġini tutsalar

Aşḡ, üveyik gibi boynumuza düştü
Bu, boynumuzdan alacakları gerdanlık deġildir

Sa’ib, o, bu Rumlu Mevlevî’nin ġazelini söyledi
Biz o kadeh tutan muḡteşemlerden deġiliz

⁵ Bu ġazel-i ...nâḡıḡdur. Ġazel] Bu ibareden sonra ġazel kayıtlı deġildir. Ü₁, Ü₄, S (S’de boşluk bırakılmıştır.)

Be-ħande-i ŧekerĩ nev-bahār-ı meŧrebhā

*Be-yek kırıŧme ki der-kār-i āsmān kerdĩ
Henüz mi-pered ez ŧevk çeŧm-i kevkebhā*

*Sebük-revān be-nihān-ħāne-i ‘adem refti
Ber āstāne ħu na‘leyn mānde ħālĩbhā*

*Ėazeŧtem ez sır-ı maħlab temām ŧod maħŧad
Niħāb-ı ħehre-i maħŧud bũde maħlabhā*

*Ez ān be tĩregĩ-i ŧeb ħõŧem ki Mecnũn rā
Siyāh-ħayme-i Leylĩ bũd dil-i ŧebhā*

*Ne rũz ŧābit u seyyār terk-i mā gozĩd
Ne ŧeb be ħāb revend in perend-i ‘akrebhā*

*Fütād tā be reh-i ħarz-i Mevlevĩ ŧā‘ib
Pesend-i ŧu‘le-i fikre’ŧ-ŧodest kevkebhā^{CLVII}*

(63b) Tārĩh-i intiħālleri Aħa Reŧĩd-i ħõŧ-nũvĩs ‘aleyhi’r-rahme ile bir sālde vāħı‘ olup Tebrĩz’de zātlarına mensũb olan zāviye-i refi‘u’l-bũnyānda medfũndur¹. Eŧref nām ŧā‘irũn naħm itdigi tārĩh ü² merŧiyelerinũn maħħa‘ı budur.

*Tārĩh: Goftem ez irŧād-ı pĩr-i ‘aql der tārĩh-i ān
Boved bāhem morden-i Aħā Reŧĩd u ŧā‘ibā 1080^{CLVIII}*

ŧADRİ DEDE

Nām-ı kirāmileri³ Muhammeddür. Dārũd-deyle-i İstānbul ħāk-i pākinden ve evlād-ı ‘ulemā’-i kirāmdan olup bir müddet taħŧĩl-i ‘ulũm-ı āliye’⁴ ve funũn-ı mütevāliye ile mülāzim-i ħariħ-i tedris ve ħassām-ı ‘askerĩ kũttābına’⁵ re’ĩs olduħda Ėonya ħazāsında maħām-ı ŧadr-ı niyābet-i ŧer‘-i ŧerĩfine⁶ taŧdĩr olınmıŧdı. Lākin nefāset-i zāt-ı ‘ālileri kendũlerin vādĩ-i fenāfi’l-lāha ħekũp

*Beyt⁷: Ėu gul ez zĩreŧ bāl u perem pervāz mĩ āyed
Tecerrud meŧrebem terk-i ta‘aħħulħāst esbāhem^{CLIX}*

diyerek⁸ āsitāne-i Ėazret-i Monlāda terk-i ŧadr ü cāh idũp⁹ niyāz-ı ħırħa vũ külāh ile iħrār-ı ħille-i

^{CLVII} *Gazel:*

Yakıcı gamzeyle mezhebler ŧimŧeĖi, ŧeker gülũŧle meŧrebler baharı ne güzel!

Gõkyüzüne karŧı yaptığın bir naz ile yıldızların gözũ, sevinħten hālā hareket ediyor. (uħuyor)

Yokluk mahzenine ħabucak gittin de kalıplar (bedenler), eŧik üzerinde nalınlar gibi kaldı.

Maksat tamam olduğu için ben de onun sırrını aramaktan vazgeçtim. (Çũnkũ) maksatlardan amaħ, maksũdun yüz örtüsü (nũ ħıkartmak) idi.

Mecnun’un amacı, zifiri karanlıkta, Leylā’nın siyah ħadırı olduğu için benim de gece karanlığı hoŧuma gitmektedir.

Ne gündüz duranla yürüyen bizi terk ediyor, ne de gece ŧu akreplerin sokuŧu... (kesiliyor, uyuyor)

Sa‘ib, Mevlevi tarzının yoluna düŧtü de fikrinin parılısını yıldızlar bile beğendi.

¹ Medfũndur. Eŧref] medfũn ve Eŧref S, Ü1, Ü2

² tārĩh ü] tārĩh-i M, Ü2, Ü3

^{CLVIII} *Tarih:*

Akil pirinin irŧadıyla onun tarihi hakkında dedim ki

Aga Reŧid ile Sa‘ib’in ölümü bir olur

³ kirāmları] kirāmileri M, Ü3, Ü4, nāmileri Ü1

⁴ āliye] - Ü2

⁵ kũttābına] kitābetine M, Ü3

⁶ ŧerĩfine tasdir] ŧerife taħdir Ü4

⁷ Beyt] - M, Ü2, Ü3 (tamamı)

^{CLIX} *Beyt:*

Gül gibi, altından kanadım uçmaya baŧlar

Meŧrebim yalnızlık, ilgileri kesmekse esbābımdır

⁸ diyerek] - M, Ü2, Ü3

⁹ idũp] - M, Ü3

merdân ve tekmîl-i hizmet-i pîrân eyledükde Mışır meşîḥati ihsân olup ba‘de-zamânin Kıbrıs Hânkâhına nakl olındılar. Şafâyî merhûm *Tezkiresinde*¹ el‘ân ol buḳ‘a-i² mübârekeke Meşnevîḥândur diyü taḥrîr ve eş‘arından bu ebyâtı taştîr eylemişdür.

Ebyât: Çäkler kim sineme ol ḥaçer-i pür-tâb açar
Âbdur gülzâr-ı ğamda şân gül-i sîr-âb açar

Biñ mu‘ammâ ḥall ider gül nâmına her şubḥ-dem
Bülbüle mecmû‘asın kim ğonce-i sîr-âb açar

Ḥusrev-i mülk-i suḥansın Şadriyâ³ eş‘ârda
Ḥüsn-i ta‘bîr-i kelâmuñ Şadriyâ aḥbâb açar

ŞAFÂYÎ DEDE

Şehr-i Sînöb‘dandur. Târîḳ-i tedriḥe ‘âzim iken merhûm u maġfûrun-leh⁴ İskender Paşa ḥazretlerine intisâb ve ḥizmet-i kitâbetleriyle⁵ kâm-yâb olmuşlardı. Ol eḥnâda da‘vet-i Sulṭân Süleymân Ḥân ‘aleyhi‘r-raḥmeti ve‘l-ġufrânla⁶ (64a) cenâb-ı zaḥru‘l-abdâl ve faḥrû‘l-evtâd Sulṭân Semâ‘î-i Divânî ḳuddise sırruhu‘ş-Şamedânî cenâb-ı ḳuṭbet-me‘âbları Dârü‘d-devle-i ‘aliyyeye teḥrîf ve İskender Paşa ser-dâde-i zânû-yı bendegîleri olup ğulgüle-i semâ‘ u şafâ eṭrâf-ı belde-i ṭayyibede velvele-ârâ⁷ ve şıyt-ı şadâyı

*Ḳıṭ‘a*⁸: *Emrûz semâ est u mudâmet saḳâyî*
Gerdân şode ber cem ḳademhâ-yı ‘atâyî
Fermân-ı saḳâ‘ullâh resîdest benüşîd
Eyten-i her cân-ı şevḳ zi ihvân-ı şafâyî^{CLX}

neş‘e-i pey-der-peyi dil-i derd-mend-i Şafâyîyi ser-mest-i peymâne-i fenâ idüp bi‘l-küllîyye ‘alâyîḳ-ı mâ-sivâdan meslûb ve cânib-i ‘aliyyelerine meczûb olmaġla ḥüsn-i naẓar-ı kimyâ-i eserleriyle ser-bülend-i külâh-ı istiṣvâ-dâr-ı seyfi ile mü‘eyyed olmuşlardı. Pes İskender Paşa merhûm Galaṭa âstânesini ol⁹ zât-ı bi-çün¹⁰-sıfât nâm-ı nâmîlerine binâ eyledükde ḳabûl ve çend rûz ârâmdan soñra müşârûn-ileyh Şafâyî Dede ḥazretlerini istiḥlâf ve ḳâ‘im-maḳâm-ı mesned-i refî‘aları buyurup cânib-i Ḳaraḥişâra teḥrîf buyurdılar. Ḥasan Çelebî ḳavlince ekâbir ü a‘yân ve şu‘arâ vü ehl-i ‘urefânüñ¹¹ mercî‘ ü maşîri¹² ve tefferûc-ġâh u mesîri¹³ bu maḳûle tekyeler olmaġla mezbûra çok¹⁴ fütûḥ¹⁵ u nüzûr ḥâşıl oldı diyü taḥrîr idüp bu¹⁶ beytleri taştîr eylemişdür.

Beyt¹⁷: Sen şâha esîr eyledi¹⁸ çünki beni Allâh
Servûñ¹ gibi âzâdeyem el-minnetü li‘llâh

¹ tezkiresinde] - S, Ü₁, Ü₂

² buḳ‘a-i mübârekeke] buḳ‘ada M, Ü₃

³ Şadriyâ] ḥatîr-ı M, ḥatîr-ı Ü₃

⁴ leh] -M

⁵ kitâbeleriyle] kitâblarıyla M

⁶ Satır sayısı bu sayfada (63b) 22‘dir.

⁷ Velvele-ârâ şıyt-ı şadâ] velvele-ârâ ve şıyt u şadâ M, Ü₃

⁸ ḳıṭ‘a] rubâ‘î M, Ü₃

^{CLX} *Kita*:

Bugün sema etmek var ve sâkîlik aralıksız sürmektedir

Topluluk içinde bağış adımları dolaşır olmuştur

Sakâullahın buyruġu gelmiştir, içiniz

Ey ihvan-ı safâdan olan şevke gelmiş canı taşıyan her gövde

⁹ ol zât-ı bi-çün sıfât nâm-ı nâmîlerine] - M, Ü₃

¹⁰ bi-çün] bi-ḥüd Ü₄

¹¹ ‘urefânüñ] ‘arîfânüñ Ü₁

¹² maşîri] maşîrleri Ü₄

¹³ mesîri] mesîrleri Ü₄

¹⁴ çok] pek çok M, Ü₃

¹⁵ fütûḥ] - Ü₂, Ü₄

¹⁶ bu beytleri taştîr] bu beytleri şebt ü taştîr Ü₄

¹⁷ beyt] ebyât M, Ü₃

¹⁸ eyledi] esîr eyledi Ü₃, Ü₄

Velehū² raḥimehu'llāhū:

Ten-i kaḫnūs āhumla çıkup tenden³ revān āteş
Tutar sūz-ı derūnumla vücudum her zamān āteş

Ḥānḳāh-ı merḳūmda Şāriḥū'l-Meşnevī İsmā'īl⁴ Rusūḥī Dede ḳuddise sırruhū ḫāzretlerinūñ türbe-i muḳaddeselerinūñ cānib-i ḳademinde İskender Paşanın ḫāher-i mükerrerleriyçün binā olınmış bir ḳubbe-i refi'a var idi ki el'an ḫarābe-i müşerref olup eşer-i bünyādı⁵ bāḳīdür. Ol künbed-i bālānuñ derūnına ba'zı⁶ meşāyih defn olınmışdır. 'Azīz-i Müşārun-ileyh daḫi ṭoḳuz yüz kırık ḫudūdında intikāl ve türbe-i merḳūmda defn olınmışlardur.

ŞAFİYYULLĀH DEDE

Celāl 'Alī⁷ Dede-zāde Yeñiḳapu şeyḫi Şafī Mūsā Dede Efendīdür ki pederleri Ātina ḫākinden iken Trablus-Şām Mevlevīḫānesine şeyḫ olup bunlar dört ḳarındaş ol buḳ'a-i muṭahharada mütevellid olup Şafī Dede biñ ṭoḳsan iki tāriḫinde vücūda gelmişdür. Ekşer⁸ fūnūn-ı 'Arabiyye vü Edebiyye ve cümle 'ulūm-ı Fārisiyye vü ḡarbiyyeyi⁹ pederlerinden telemmüz idüp biñ yüz on dört tāriḫinde **(64b)** Celāl 'Alī Dede ḫāzretleri vefāt¹⁰ buyurduḳda bunlar ḫānḳāh-ı Mışra gelüp mehere-i ihvān-ı Mevleviyyeden telemmüz-i māl-ā-keḫām ve 'Abdü'l-ḡani Nāblusī nām niḫrīr-i eyyāmdan¹¹ ḫādiş ve tefsir ve naḳliyyāt-ı sâ'ire¹² oḳıyup biñ yüz yigirmi senesi cānib-i āstāne-i Mevleviyyeden Ḥāleb meşīḫati kendülere tefvīz olınmışdı. Ba'deḫu biñ¹³ yüz otuz altı tāriḫinde ṭaraf-ı¹⁴ Dārū'd-devleye tesyir ve Ḳāsım Paşa meşīḫatiyle tevḳir olunup¹⁵ biñ yüz kırık dört¹⁶ tāriḫinde Yeñiḳapu Mevlevīḫānesine şeyḫ oldılar. Dā'imā *Tefsir-i Beyzāvī* ve *Hidāye* ve *Meşnevī-i Şerīf* ta'līm ü ifādesiyle ḡüzārende-i evḳāt olup ḫattā ṭaraf-ı devlet-i 'aliyyeden *Van Ḳulı* luḡat-ı celīlesi başılması emr olınduḳda ekşer nesih-mensūḫası¹⁷ muḫabbaṭ ve aḡleb-i ta'likātı ḡalaṭ olmaḡla¹⁸ bā-fermān-ı 'ālī 'azīz-i müşārūn-ileyh taşīḫine me'mūr oldılar. Ve el'an mütedāvil ü maṭbū' olan nesh-i mevcūdesi bunların taşīḫ-kerdeleridür. Ve daḫi mü'ellefātlarından¹⁹ *Ürcūze-i Cedīde* ki mezheb-i Ḥānefiyye üzre ferā'iz mesā'ilini ḫāvidür²⁰. Hüve'z-zāhir lafzıyla tevriḫ²¹ eyleyüp ba'de'd-dībāce ve't-taḫmīd bu beytler kitāb-ı mezbūrdandur.

Ebyāt: *Ve ba'dü fe'l-'ācizü Mūsā'l-Mevlevī*
Hedāhü Mevlāhü ila'n-nehci's-sevī

Yeḳülü rāḳabtü medāra ezmānin
Manzūmeten fī mezhebi'n-Nu'māni

Fi'l-irşi mişlü sâ'iri'l-mezāhibi
Velem ecid fe'anne lī ke'l-vācibi

¹ servūñ] servi Ü₂

² velehū raḥimehu'l-lāh] velehū M, Ü₃, velehū raḥimehū Ü₁

³ tenden] cāndan M, Ü₃

⁴ İsmā'īl] İsmā'īl Anḳaravī M, Ü₃

⁵ bünyādı] ḡubārı S, Ü₂, Ü₄

⁶ ba'zı] ba'z-ı M, Ü₃, Ü₄

⁷ 'Alī] - Ü₂

⁸ ekşer] eger S, Ü₁

⁹ ḡarbiyyeyi] -M, Ü₃

¹⁰ vefāt] irtihāl M, Ü₃

¹¹ eyyāmdan] - Ü₂, enāmdan Ü₄

¹² sâ'ire] - S

¹³ biñyüz] biñ Ü₄

¹⁴ ṭaraf-ı] - M, Ü₃

¹⁵ olunup] olup Ü₃

¹⁶ dört] sekiz Ü₂, Ü₄

¹⁷ mensūḫası] müstensihası M, Ü₃

¹⁸ olmaḡla] - Ü₂

¹⁹ mü'ellefātlarından] te'lifātlarından Ü₂

²⁰ ḫāvidür] ḫāvi Ü₂, Ü₄

²¹ tevriḫ] tāriḫ Ü₂

*Enne enzammenne urcūzetün fīhi kemā
Ecāde fī'n-naẓmi fuḥūlū'l-'ulemā'i*

*İn lem ekūn minkūm 'idāden fe'sma'ū
Lā ḥecre fī faẓli'l-lāhi yemna'u*

*Kem fi'z-zevāyā min ḥabāyā ḥāfiyetün
Lākin izā mā ẓaherat fevvāfiyetün^{CLXI}*

Ve te'lif-i mezbūrī 'ulemā-i Dārū'd-devle-i 'aliyyeye 'arz eyledükde cümlesi kemāl-i taḥsīnle taḥrīz idüp¹ ḥattā 'Abdu'llāhū'l-Erkāvī medḥ-i nāẓımda mübālağa ve itra² idüp dimişdür³ ki

*Bejt: El-mevlevī el-evḥadī Mūsā
Men bi-kelāmihi'l-kelūmū Mūsā^{CLXII}*

Ve Kāsım Paşa ḥānkāhında şeyḥ iken *Tuḥfe-i Şāhidī* nām luğat-ı⁴ manzūme-i laṭīfi⁵ ta'rib⁶ idüp 'umūm luğatda aşıl nüshasına mu'ādil oldığı lede'l-kül⁷ müsellemdür⁸.

*Bejt⁹: Babañ bozdı ne var bozdıyse pençeñ
Yüri Sultān¹⁰ Selīm devrān senüñdür*

medlülince¹¹ *Tuḥfe-i Şāhidī-i Mevlevī* yine¹² *Tuḥfe-i Mūsā'l-Mevlevī* ile muḳābelede bu aña degin kimsenüñ eşeri şuyū' (65a)bulmamışdır. Ve eş'ār-ı 'Arabıyyeleri el'ān mecāmi'-zīb-i ihvān u ḥullān olup bu kıt'a-i garrā eşer-i lehce-i ḥaḳāyık-pirālarıdır.

*Kıt'a: İne men rāme en yütemmime emreke
Fe'l-yürāci zevi'l-vücūhi teşuvvıhı
Fe'l-ḥadısi ş-şerīfū yaḳşudu kavlı
Utlubi'l-ḥayra min ḥassāni'l-vücūhi^{CLXIII}*

*Velehū 'Aleyhi'r-raḥme.¹³
Uyübü'l-lezi yübdi'ü't-ta'āme keşiratun
Ve 'aybü'l-lezi lem yebzüli'z-zāde vāḥidün^{CLXIV}*

^{CLXI} *Ebyat:*

*Musa'l-Mevlevī âcizine gelince Mevlâ ona doğru yolu gösterversin
Yıllar boyu Hanefî mezhebini takip ettim, der
Miras hususunda diğer mezheplerde olduğu gibi, Hanefî mezhebinde de bu eseri yazmak bana vâcib oldu.
Büyük âlimlerin güzel bir şekilde nazmettiği gibi miras konusunda bir urcûze yazmak bana vâcib oldu.
Onların seviyesinde birisi sayılmasam da Allah'ın fazlına kimse engel olamaz.
Zaviyelerde nice gizli hazineler vardır, ancak bunlar ortaya çıktıkları zamanda gerçekten yeterlidirler.*

¹ idüp] eyleyüp Ü₂

² itra] ifrât Ü₂, ve ifrât Ü₄

³ dimişdür] dimişlerdür Ü₄

^{CLXII} *Bejt:*

Asrımızın tek Mevlevîsi olan Musa, Allah ile konuşan Musa Peygamberi geride bıraktı.

⁴ luğat-ı] mu'arreb luğat-ı M, Ü₃

⁵ laṭīfi] laṭīfeyi M, Ü₃

⁶ ta'rib] ta'rif S

⁷ lede'l-kül] 'inde'l-kül M, Ü₃

⁸ lede'l-kül müsellemdür] - Ü₂

⁹ bejt: Babañ bozdı ne var bozdıyse pençeñ/Yüri] - M, Ü₂, Ü₃

¹⁰ Sultān Selīm devrān senüñdür] - M, Ü₃

¹¹ medlülince] - Ü₂, Ü₃

¹² yine] - Ü₂

^{CLXIII} *Kıta:*

*Kim senin emrini tamamlamak isterse çirkin yüzlülerden sakınsın. Zira "güzel yüzlerden hayır isteyin"
Hadis-i şerifi benim bu sözümdeki maksadı teyit etmektedir.*

¹³ *Bejt]* - M, Ü₃

^{CLXIV} *Velehu Aleyhirraḥme:*

Allah'ın rahmeti üzerine olsun demiştir ki: Yemeği israf edenin ayıpları çoktur. Halbuki cimrinin ayıbı tekdir.

Ve¹ şeyh-i müşārün-ileyh biñ yüz elli yedi târihinde intiķâl buyurup hânķâh-ı mezbûrda tertib-i meşâyih-i kirâmda medfûndurlar².

DEDE ŞÂBİR-İ PÂRSÂ

Nâm-ı kirâmîleri Muḥammed ve ḳuṭbu'l-‘arîfîn Ağazâde ḳuddise sırruhu'l-‘azîz cenâb-ı velâyet-me‘âblarınıñ birâder-zâdeleri olup ḥizmet-i pür-bereketlerinde ḳaṭ‘-ı maḳâmât-ı merâtib ü³ rûsûm ve iktisâb-ı ṭarîķa-i fezâ’il ü ‘ulûm eyleyenlerdendir. Ḥattâ⁴ müretteb *Dîvân*-ı belâgat-‘unvânları olup eş‘ârî⁵ beyne’l-kül müselleme ve meşhûr bir şâ‘ir-i pür-zör⁶ ve⁷ fenn-i ḥöş-nüviside ve semt-i müsikide mâlik-i ḥatt-ı mevḫûr olup mürşid-⁸ mürebbileri intiķâl-i ‘âlem-i şuhûd buyurduḳda câ-nişin-i maḳâm-ı ‘âlîleri olmışdı⁹. Lâkin¹⁰

Mesnevi: *Ey figân ez yâr-ı nâ-çins ey figân*
Hem nişin-i ḥûb cüyid ey mihân

Hakk-ı zât-ı bâreke’l-lâhu’ş-şamed
Ki boved biñ mâr-ı bed ez yâr-ı bed^{CLXV}

mü’eddâsınca Minkârî-zâde¹¹ ile müvâneset-i nâbe-câları olup¹² âḥîr rübûde-i dâm-ı iḡfâli ve ṭarîķ-i Mevleviyyeden ṭaraf-ı mevleviyyete¹³ düşürüp maḳâm-ı meşîḥatine¹⁴ Ḳalender Maḫmûd¹⁵ Dede iclâs ve kendüleri Bosna ve Filibe monlâları olup ḥattâ ‘Arzî Dede Raḫimehu’llâhü bir ḡazellerinde bu beytle laṭife-gü olurlar.

Beyt: *Rind taḳvâ-furûş Şâbir-veş*
Pârsâ nâ-şekib işte fakîr^{CLXVI}

Ve¹⁶ ba‘dehü intibâh-ı ‘âdiyye¹⁷ ile tekrâr Gelibolu cânibine ‘atf-ı ‘inân-ı nükûl ve ‘atebe-i ‘aliyyâ-yı mürşid-i a‘lâlarında ‘imâme-i mevleviyyeti ilkâ ve külâh-ı nemedî-i Mevleviyyeyi iksâ¹⁸ idüp ve ol buḳ‘a-i mübâreke de biñ ṭoḳsan târihinde ‘âzim-i dârü’l-beḳâ olup ḥâmûşân-ı fuḳarâda ḡarîķ-i raḫmet-i ‘afv-ı¹⁹ Mevlâ olmuşlardır. Ağazâde Ḥazretlerinin bu ḡazel-i vâlâlarını taḫmîs eylemişdür.

Taḫmîs: *Cilve-i envâr-ı zâta mazhar u meclâ bizüz*
Aç gözüñ dervîş kim dünyâ vü mâ-fihâ²⁰ bizüz
Şuretâ insânuz ammâ ‘âlem-i kübrâ bizüz
Vâriş-i ‘ilm-i ledünnî âdem-i ma‘nâ bizüz(65b)
Vâḳıf-ı sırr-ı rumûz-ı ‘alleme’l-esmâ bizüz

¹ ve şeyh-i] şeyh-i Ü₃

² medfûndurlar] medfûndur Ü₂

³ maḳâmât-ı merâtib ü] maḳâmât u merâtib M, Ü₃, merâtib-i maḳâmât u Ü₂

⁴ ḥattâ] - Ü₂

⁵ eş‘ârî] eş‘âr S

⁶ pür-zör] - Ü₂

⁷ ve fenn-i] ve pür-fenn-i Ü₂

⁸ mürşid-i] mürşid ü M, Ü₃

⁹ olmuşdı] olmuşdur Ü₂

¹⁰ lâkin] - Ü₂

^{CLXV} *Mesnevi:*

Huysuz yârin elinden figân

İyi arkadaşı arayın ey büyükler

Samed olan Allâh’ın zâtı hakkı için

Kötü yılan kötü yârđan daha iyidir

¹¹ Minkârîzâde ile] Minkârîzâde Şeyhü’l-islâm Yahyâ Efendî ile Ü₃

¹² olup] - M, Ü₃

¹³ Mevleviyyete] Mevâlâya Ü₂

¹⁴ meşîḥatine] - M, Ü₃

¹⁵ Maḫmûd Dede] Maḫmûd’da M

^{CLXVI} *Beyt:*

Rind, sabırlı gibi görünen ve takva satan biridir. Zahid ise sabırsızdır, işte fakir.

¹⁶ Ve ba‘dehü] ba‘dehü M, Ü₃

¹⁷ ‘âdiyye] ‘âdî M, Ü₃

¹⁸ iksâ] iktisâ M, Ü₃

¹⁹ ‘afv] - M, Ü₂, Ü₃

²⁰ mâfihâ] fihâ S

Tolsa esrâr-ı hâkîkatla n'ola dünyâ evi
 Feyz-i Mevlânâ ile keşf oldı sırr-ı Meşnevî
 Âgeh¹ ol ey ârzü-mend-i² nikât-ı³ ma'nevî
 Bizdedür sırr-ı Muhammed nuṭṭ-ı pāk-i Mevlevî
 Maḥzen-i genc-i İlâhî şâhib-i esmâ bizüz

Âsmân-ı 'âlem-i rûhuñ münevver mâhiyuz
 Pâdişâh-ı mülk-i ma'nânun temâşâ-gâhiyuz
 Nükte-i erbâb-ı 'aşkuñ mü-be-mü âgâhiyuz
 Faḫr ile faḫr eyledük mülk-i kanâ'at şâhiyuz
 Lâ-'übâliyüz egerçi 'ârif ü dâna bizüz

Biz ki olduḡ cân u dilden bende-i âl-i 'abâ
 Olmazuz dergâh-ı ehl-i beytden hergiz cüdâ
 Mazhar-ı eltâf idüp çünki bizi itdi⁴ Hudâ
 Bende-i evlâd-ı Hayder⁵ hâk-i râh-ı Muştafa
 Murtażânun 'âşığıyuz çâker-i zehrâ bizüz

Sırrımızda⁶ cilve-ger oldı ruḡ-ı cânânumuz
 Şükr kim ma'lûm idindük derdümüz dermânımız
 Huccet-i Haḫdur bizüm her naḡme-i efgânımız
 Mazhar-ı Monlâ-yı Rûmuz Meşnevî burhânımız
 Sâlik-i râh-ı hâkîkat vâşıl-ı Mevlâ bizüz

Çün celâl ile cemâle oldı mazhar nuṭṭumuz
 Zehrdür düşmenlere aḫbâba Kevşer nuṭṭumuz
 Diñleyüp n'ola helâk olsa 'adûlar nuṭṭumuz
 Münkir-i âl-i 'abâya tiḡdür her nuṭṭumuz
 Kâhir-i a'dâ-yı dîñüz seyfi-i Mevlânâ bizüz

Gerden-i câna 'ubûdiyyet olaldan bendümüz
 Dâ'imâ terḡib-i râh-ı 'aşḡ oldı pendümüz
 Gör ne dir Şâbir bizüm sultân-ı devlet-mendümüz
 Hazret-i Sultân-ı 'aşḡa ḡavl idelden kendümüz
 Fırḡa-i Nâciden olduḡ 'urvetü'l-vuşḡâ bizüz

Ve daḡı 'Azîz-i Mûmâ-ileyhün te'lifât-ı sâ'irelerinden⁷ Aḫmed Paşa⁸ nâmına mü'ellef⁹ *Şerh-i Taşavvurât* nâm kitâbları ve Monlâ Celâlün *Gül ü Nevruz* nâm eşerini¹⁰ terceme buyurmuşlardır. Ve bu ḡazel-i iştiyâḡ-eşeri¹¹ hengâm-ı haṭṭ-ı ter-i hâllerinde ḡüyâ olmuşlardır.

Ḡazel: Bezm-i meyün şafâları hep ḡâṭırumdadur
 Ol bezmün âşnaları hep ḡâṭırumdadur

Bir ḡâfileyle hem-reh idüm bir zamân henüz
 Hengâme-i derâları hep ḡâṭırumdadur

Mest-i şadâ-yı bülbül-i bâḡ-ı elest idüm
 Ol bülbülün nevaları hep ḡâṭırumdadur

¹ Âgeh] âgâh Ü₂

² ârzü-mend-i] 'arz mend-i Ü₄

³ nikât] zekât S₃ Ü₁

⁴ itdi] kıldı M, Ü₃

⁵ hayder] Aḫmed M, Ü₃

⁶ sırrımızda] seyrimizde Ü₁

⁷ te'lifât-ı sâ'irelerinden] te'lifâtlarından M, Ü₃

⁸ Aḫmed Paşa] başka Aḫmed Paşa Ü₂

⁹ mü'ellef] mü'ellefe Ü₄

¹⁰ eşerini] eşerlerini M₃ Ü₃

¹¹ eşeri] eşerlerini M, Ü₃

Bî-hüde ey tabîb keder virme tab'ũa
Derd-i dilün devâları hep hâtırumdudur

Mümkin midür raķibi ferâmüş eylemek
Şabirle mâ-cerâları hep hâtırumdudur

ŞADIĞI DEDE¹

Ḳulzüm-i zehhâr-ı tecelliyât-ı Sübhânî gevher-i esrâr-ı deryâ-yı² eḫadiyyet-i Yezdânî a'nî bihi
Hazreti's-³Sultân Semâ'î-i Dîvânî ḳaddesene'llâhü bi-sırrıhi's-(66a) Şamedânî ve⁴ hedâne'l-lâhü bî-
füyüzâtihî'l-ḫâḳḳânî cenâb-ı aḫmediyyet-me'âb⁵ ve ḫayderiyyet-nisâblarınıñ bendegân-ı ser-dâdegân
ve küçegân-ı meydân-ı ḫasret-i şâhânlarından⁶ olup

Beıt: Zann eyleme şabit-ḳadem-i ḫalka-i meclis
Biz şu'le-i cevvale gibi pâ-be-rikâbuz

medlülince sefer-i Ḥorâsânlarında rikâb-ı celâlet-i intisâblarında revân ve şu'arâ-yı 'Irâḳ u 'Îrânla
müşâ'arede yek-zebân olan şu'arâ-i ihvândan olup meşhed-i muḳaddese-i İmâm Mûsâ⁷ Rıza 'aleyhi't-
taḫiyye ve'r-rıdvânda bu neşide-i garrâyı güyân olmışlardır.

Gazel: Mâ şahbâz-ı ḫazret-i Dâver ḳalenderim
Ḥâşş ez berâyı âl-i peygamber ḳalenderim

Mâ naḳş-ı ğayr ez varâḳ-ı dil sitordeim
Der-pey-i Rûmî-yi şâh-ı ḳalender ḳalenderim

Dunyâ talâḳ dâde 'Ali ez-berâyı ḫaḳ
Zan der tarîḳ-i Ḥayder-ı şafder ḳalenderim

Mâ der firâḳ-ı âl-i nebî hemçü Rûmiyân
Ser-pâ birehne der heme kişver ḳalenderim

Ber-sîne dâg mânde em ez-behr-i heft-çâr
Behr-i duşes imâm-ı muḫahhar ḳalenderim

Peyveste der-muşîbet-i heftâd u du şehîd
Zâr u nizâr dide behün ter ḳalenderim

Mâder meyân-ı ḫalka-i mecmû'-ı şüfiyân
Mudâm Ḥaydarim u suḫanver ḳalenderim

Rûbâh-ı leng-i dunyegî ḫâricî boved
Mâ der meyân-ı bişe gazanfer ḳalenderim

Dunyâ çü lengerîst zi behr-i ḳalenderim
Mâ niz hem be güşe-i lenger ḳalenderim

Bâbu'l-'âlî vu Kayser u Ḥusrev berâ-yı ḫaḳ
Mâ sâlikân-ı kâmil u rehber ḳalenderim

Câmî zi dest-i şâh çeşîdim der-ezel
Mest ez şerâb-ı sâḳî-yi kevşer ḳalenderim

¹ Şadıḳî Dede] Şadıḳ Dede Ü₂

² deryâ-yı] - M, Ü₃

³ Hazreti's] Hazret-i M, Ü₂, Ü₃

⁴ ve hedânellâhü bi-füyüzâtihî'l-ḫâḳḳânî] - M, Ü₃

⁵ aḫmediyyet-me'âb] eḫadiyyet-me'âb Ü₄

⁶ şâhânlarından] şâhânelerinden Ü₁

⁷ Mûsâ Rızâ] Mûsâ El-Rızâ M, Ü₃, Ü₄

*Bâşım Şâdıkî be tarîk-i Huseyniyân
Mâ der-vefâ-yı Ahmed u Haydar kalenderim^{CLXVII}*

Doğuz yüz otuz altı târihinde Cenâb-ı Sultân Divânî kuddise sırruhu'n-nürânî intikâl-i divân-hâne-i şühûd buyurup ekser pervâne-gân-ı şem'-i encümen-i şöhetleri târih-i mezbûrda pey-revleri olmağla bunlar daği cümle-i muhâcirin-i medîne-i beğâ olanlardandır. Qaddese'llâhü¹ te'alâ² esrârehüm.

ŞÂDIK DEDE

Bunlar daği ol gürûh-ı pür-şükûhdan olup nazar-ı pîr-i mükerrerleriyle memleket-i vücûdında şâhib-i seyf³ u 'alem olan küleh-dârân-ı seyfidin şâhib-ı kırân-ı Dârü'l-vilâye-i rûh bir 'ârif-i şâhib-feth u fütûhdur.

Beyt: Heves-i perçem ü destâr-ı perîşâniyla
Kişver-i 'aşğda tûğ⁴ u 'alemin çok çekdüm

diyerek tekye-i rüşd ü beğânun 'ârif-i pür-ahvâli ve hücre-i mağv u fenânun bir mücerred⁵ âbdâli⁶ olup bu gâzel-i 'aşîkâne eşer-i şab'-ı şâdikâneleridir. (66b)

Gâzel: Seni sevdüm belâ vü miñnet⁷ ü derd ihtiyâr itdüm
Giyüp şâl ü 'abâyı faqr u zillet ihtiyâr itdüm

CLXVII *Gâzel:*

*Biz Hazret-i Dâverin şâhini olan kalenderleriz
Peygamber soyuna has kalenderleriz*

*Biz başkasının nakşını sildik kalp defterinden
Kalender şâhi Rumi'nin ardında kalenderiz*

*Ali, Hak için dünyayı boşladı
Bu yüzden yığit Haydar yolunda kalenderiz*

*Biz peygamber soyunun ayrılığından Rumular gibi
Yalın ayak, her ülkede kalenderiz*

*Yedi dört için sinem yaralı kaldım
İki altı (oniki) pak olması için kalenderiz*

*Hep, yetmiş iki şehidin yasında
Ağlayan inleyen ve gözü kanla ıslanmış kalenderiz*

*Biz, sufiler topluluğu halkası arasında
Hep Haydarız ve konuşan kalenderleriz*

*Dünyevîliğin topal tilkisi Hâricîdir
Biz orman içinde aslan olan kalenderiz*

*Kalenderler için dünya bir leğendir
Biz de leğenin köşesinde kalenderiz*

*Bab-ı âli, kayser ve padişah hak için
Biz kâmil ve rehber sâlikler olan kalenderleriz*

*Şâhin elinden bir kadeh tattık ezelde
Kevser sâkîsinin şarabıyla sarhoş olmuş kalenderleriz*

*Hüseynilerin yoluna sâdik olalım
Biz Ahmed ve Haydar'a bağlılıkta kalenderiz*

¹ qaddesa'llâhü] qaddesena'llâhü S, Ü₂

² te'alâ] - Ü₄

³ şâhib-i seyf] şâhib-i sebak S, Ü₁

⁴ tûğ-ı 'alemin] tûğ u 'alemin M, Ü₃

⁵ mücerred-i] müceddid-i Ü₂

⁶ âbdâli] şâhib-i kemâli M, Ü₃

⁷ miñnet ü derd] derd ü miñnet M, Ü₃, Ü₄

Ben ol kaç'-ı ta'alluk eylemiş âbdâl-i 'aşkam ki¹
Unutdum şehir-i² yarı dâr-ı gurbet ihtiyâr itdüm

Ben ol hâkister olmuş bir belâlu bülbülem ey gül
Kanâ'at gülşeninde hâr-ı hasret ihtiyâr itdüm

Kabâ vü tâcı terk itdüm maḥabbet hânkâhında
Mürîd-i pîr-i 'aşkam genc-i 'uzlet ihtiyâr itdüm

Tecerrüd 'âleminde bir Mesîhâ meşrebem Şâdık
Koyup zevk-i vişâl-i yarı fûrkat ihtiyâr itdüm

ŞÂFÎ AHMED DEDE³

Bunlar daḥî düdmân-ı bende-gân-ı Cenâb-ı Sulṭân Dîvânî Kâdese'llâhü⁴ sırrahu'n-nürâniden olup sâye-i hürşîd-i himmetlerinde maḥv-ı vücûd-ı vehmî⁵ ve külâh-ı seyfi istivâ-dâr⁶ ile mü'eyyed

*Beyt: Reft mevc-i girye-yi taḥdîr vaḳt-i ḥâmuşîst
Seyl-i in virâne mehtâb-ı şafâ şod şaf şod*^{CLXVIII}

medlûlince seyâḥat-ı Mışriyye-i Sulṭân Semâ'ide ol belde-i celîlede bezm-gâh-ı semâ' u şafâları olan buḳ'a-i mübâreke-i Mevleviyyede maḳâm-ı sâmi-i irşâda istiḥlâf ve ilâ-âḥiri'l-ömr diyâr-ı Mışruñ teşne-gân-ı bâdiye-i talebini zülâl-i şâfi-i 'irfanlarıyla irvâ ve nice nice erbâb-ı ibtidâyî be-kâm rütbe-i isnâyî intihâ itdürüp toḳuz yüz otuz altı hilâlinde bunlar daḥî vedâ'-ı 'âlem-i fâni buyurmışlardır. Bu beyt-i ğarrâ eş'âr-ı rengin-arâlarındandır⁷.

*Beyt: Der-i devlet-serâyından şehir cânânumuz çıktı
Eşigün bekledük tâ şubḥ olunca cânumuz çıktı*

DERVİŞ ŞAMTÎ

Dârü's-selâm-ı Rûm olan Konya hâkinden ve evlâd-ı fuḳarâ'-i Mevleviyyeden olup Semâ'î Dervîş Ḥasan ve Şürî Dede ve Günâhî Dede ve anlar⁸ emsâli âstâne-i Ḥazret-i Pîr-i dest-gire gidüp gelen zevât-ı kirâmdan vaḳten vaḳten taḥşîl-i ma'arif-i şettâ idüp şoñra Şâm şeyḫi 'İlmî Dede ḳuddise rûḫuhu⁹ ḥazretleriyle ma'an taraf-ı Dımışka teşrif idüp

*Meşnevi: Her ki râ esrâr-ı kâr âmühtend
Muhr kerdend u dehâneş dühtend*^{CLXIX}

me'âline vâşıl bir dervîş-i sukûtî olmağla maḥlaş-ı mezbûrî ihtiyâr eyleyüp

*Beyt: Yek dâstân-ı suḫen be ḥamûşî edâ koned
Yâ Rab zebân-ı men muje-i ḥâbnâk-ı kîst*^{CLXX}

mazmûnınca ser-zede-i ṭab'-ı çâlakleri olan eş'âr-ı âb-dârları mezâḳ üzre vâḳı' ekşer medâyîḫ-i ḫizb-i

¹ 'aşkam ki] aşkam kim M, Ü₃, Ü₄

² şehir-i yarı dâr-ı gurbet] şehir-i diyârî dâr-ı gurbet S, şehri yarı dârî gurbet M, Ü₃, şehir ü diyârî dâr-ı gurbet Ü₄

³ Şâfi Ahmed Dede] Şâdıkî Ahmed Dede Ü₂

⁴ Kâdese'llâhü] Kuddise sırruhu M, Ü₃

⁵ vehmî] - Ü₂

⁶ istivâdâr] üstüvâr M, Ü₃

^{CLXVIII} *Beyt:*

*Takdir gözyaşının dalgası gitti, şimdi suskunluk vaktidir
Bu virânenin seli duruluk mehtabı olup temizlendi*

⁷ arâlarındandır] edâlarındandır Ü₃, Ü₄

⁸ anlar] -M, Ü₃

⁹ rûḫuhu] sırruhu m, Ü₃

^{CLXIX} *Mesnevi*

Kime işin sırlarını öğrettilerse

Onun ağzını dikip mühürlediler

^{CLXX} *Beyt:*

*Sözün bir hikâyesini suskunlukla yerine getirir
Rabbim, benim dilim, kimin uykulu kirpiğidir?*

Mevleviyye ve âdâb u maķâmât-ı tarîka-i evleviyyeyi nâttıkdur ve ol buķ'a-i mübâreke de velvele-
endâz-ı velâyet ü hilâfet olan Şeyh Aḥmedü'l-Kâriyyü'l-Vefâyî cenâblarından daḥi istifâza-i envâr-ı
'aşķ u maḥabbet idüp iki vâsıta ile maḥbûb-ı Rabbânî mergûb-ı Şamedânî (67a) Sulṫân Semâ'î-i
Dîvânî ḳuddise sırruhu'n-nürânî ḥâzretlerine vâsıl ve feyz-i terbiyye-i 'ârifânesinden nice nice
meşâhîr-i ihvân ḥâşıl olmuştur¹. Bu ğazel-i bâlâları tefsîr-i neticetü'l-meşâyıḫ-ı² maķâmât-ı
müsteşnâlarıdır³.

Ġazel: Hamdüli'llâh bize gösterdi Ḥudâyı pîrümüz
Ol sebebden reh-nümâ-yı 'âlemüz her⁴ birümüz

Oḳuduk esmâyı kendü vechimizden bi't-temâm
Âdem olduḳ Ḥaḳķı fehm itdük budur tevķirümüz

Şalınursak şîr-veş erbâb-ı faḳr içre ne⁵ var
Ḥâzret-i Monlâ-yı Rûmdur⁶ ḳâ'id-i zencîrümüz

Def⁷ ü nây ile semâ' itsek 'aceb mi zâhidâ
Dest-i Ḥaḳ 'aşķıyla itmiştür bizüm taḥmîrümüz

Biz melek gibi felekte eylerüz dâ'im semâ'
Kör olanlar göremez yerde şanur tedvirümüz⁸

Ehl-i faḳruz faḳr ile faḥr eylerüz Aḥmed gibi
Pâdişâh-ı mülk-i faḳruz faḥr⁹ ile teḫḫîrümüz

Himmat-i pîr ile nefsi öldürüp itdük ğazâ
Ol sebebden Şamtiyâ 'arş üzredür şemşîrümüz

Biz Ḥüsâm-ı Ḥâzret-i Monlâ-yı Rûmuz Şamtiyâ
Gerdenine münkirün ser-destemüz¹⁰ şemşîrümüz

Velehu¹¹ ḳaddese'llâhu sırrahu:
Hem-nefes nâle-i dil-süzumuza nây gerek
Her hevâda bile yeltenmege hem-pây gerek

İstimâ' eylemege nefḫa-i rûḫu'l-ḳudsî¹²
Sâlikün nây-şîfat ğuşı ser-â-pây gerek

Nâm¹³ u nâmûsı ḳosun 'aşķ ile¹⁴ Mecnûna uyan
Pey-rev-i 'âşık-ı rûs-vây ise rûs-vây gerek

Hüs-n-i ḫulķıyla dil-i 'âşıkı ḳılsun meyyâl
Yõhsa dil-ber ne dil-âzâr u ne ḥõd-rây gerek

Her nefes ḳılmaĝa vaşf-ı leb-i la'lün yârün
Ṭab'-ı Şamti gibi ṫuṫi-i şeker-ḫây gerek

¹ Olmuştur] olmuşlardır Ü₂, Ü₄

² neticetü'l-meşâyıḫ-ı] neticetü'n-netâyic Ü₁, Ü₃, M

³ müsteşnâlarıdır] müsteşnâlarıdır ki ceride-i faḳîrânemize ḳayd olındı Ü₂

⁴ her birimiz] her pîrimüz S

⁵ ne var] n'ola M, Ü₃

⁶ Rûmdur] Rûmî M, Ü₃

⁷ Def ü...taḥmîrimüz] -Ü₄

⁸ tedvirimiz] tedbirimiz Ü₂

⁹ faḥr ile] faḥr iledür Ü₄, faḳr M, Ü₃

¹⁰ destemüz] destedür Ü₂

¹¹ velehü ḳaddesa'llâhu sırrahu] velehüm Ü₁, velehü M, Ü₃

¹² rûḫu'l-ḳudsî] rûḫu'l-ḳudüs S

¹³ nâm u] nâm Ü₁, Ü₂

¹⁴ 'aşķ ile Mecnûn'a] 'aşķ-ı Mecnûn'a Ü₂, Ü₄

Velehu raḥimehullāhü:

Ben bilmez idüm gizli ‘ıyân hep sen imişsin
Cânlarda vü dillerde nihân¹ hep sen imişsin

Senden bu cihân içre nişân ister idüm ben
Aḥir bunı bildüm ki cihân hep sen imişsin

‘Azîz-i Müşârun-ileyhüñ egerçi *Dîvân*-ı mürettebleri mesmü‘umuz olmamışdur. Lâkin ekşer² mecâmi‘-i ihvânu’s-şafâda münakkaḥ eş‘âr-ı ‘ârifâne³ ve nice nice terci‘-i bend ve muḥammes ve müseddese-i ‘âşıkâne vü sâlikâneleri el‘ân meşûr u mevcûd olmağla bu iki ğazelleri ile iktifâ olındı. Şâm-ı sa‘âdet-encâmda biñ kırk hudûdında sinn-i şerîfleri⁴ toḡsanı mütecâvizen⁵ intiḳâl buyurup ḥânḳâhda medfûndurlar. Ḳaddese‘İlāhu sırrahu.

DERVİŞ ŞİDĶİ⁶

Eslâf-ı tarîḳa-i Mevleviyyeden faḳîrûñ ma‘lûmum olan Şıdḳî maḥlaş⁷ iki zât-ı şerîf olup birisi Esîf Dededür ki bâlâda zıkr olunmuşlardı. Birisi daḥi bunlardur ki bi‘n-nisbe (67b) müteḳaddiminden âstâne-i kerûbi-âşiyâne-i Ḥazret-i Pîr ḳuddise sırruhu‘l-ḳadîrde müddet-i medîde sâkin olup bi-nâm u nişânlık vâdîsinde idiler. Fe-li-zâlike zâd u bûdları ma‘lûm olmayup ancaḳ âdâb-ı faḳr u fenâ‘-i Mevleviyye ve merâtib-i rüşd ü beḳâ-i ricâl-i evleviyyeye müte‘allık âşâr-ı keşîre ve eş‘âr-ı celîleleri meşûr ve defâtir-i ihvân u ḥullânda meşûrdur.

Ḳıṭ‘a: Merâ dâdest feyz-i bî vucûdî nâmuḍârîhâ
Meger ‘Anḳâ-yı Ḳâf iştiḥârem nistem hestem
Çü bû-yı pîreḥen peydâ neyem der kâzibân ammâ
Ziyâ-i dîde-i Ya‘ḳûb-ı zârem nistem hestem^{CLXXI}

Bu müseddese-i ğarrâ daḥi eş‘âr-ı ḥaḳâyıḳ-pîrâlarındandır.

Müseddese: Kâşif-i esrâr-ı Ḥaḳ dânenide-i faẓl u kemâl
Maṭla‘-ı envâr-ı ḥikmet dâver-i ferḥunde-ḥâl⁸
Maḳta‘-ı naẓm-ı kerâmet Ḥusrev-i ‘ibret-maḳâl⁹
Pîr-i erkân-ı tarîḳat şâhid-i Ferruḡ-cemâl
Aḥter-i burc-ı kerâmet şems-i dîn-i bî-zevâl
Mürşid-i râh-ı ḥaḳîḳat Ḥazret-i Monlâ Celâl

Ḥ‘âb-ı ğafletden dilerseñ açıla cânuñ gözi
Âstân-ı Ḥazret-i Monlâ-yı Rûma sür yüzi
Tütüya-i çeşm-i nâ-bünyâddur izi tozi
Kimdürür dirseñ işit cân ile benden bu sözi
Aḥter-i burc-ı kerâmet şems-i dîn-i bî-zevâl
Mürşid-i râh-ı ḥaḳîḳat Ḥazret-i Monlâ Celâl

¹ nihân] bihân S

² ekşer] -M, Ü₃

³ ‘ârifâne] ‘ârifâneleriyle M, Ü₃

⁴ şerîf] -M, Ü₃

⁵ mütecâvizen] mütecâviz olduğı ḥâlde M, Ü₃

⁶ Dervîş Şıdḳî] Şıdḳî Dede M, Ü₃

⁷ maḥlaş] maḥlaşda Ü₂

^{CLXXI} *Ḳıta:*

Bana, yokluk feyzi mudârasızlık vermiştir

Yoksa Kaf Ankası gibi meşhurum; yokum, varım

Gömlek kokusu gibi yalancılara görünmem ama

İnleyen Yakub’un gözünün ışığıyım; yokum, varım

⁸ ḥâl] fâl M, Ü₃

⁹ Bundan sonraki iki satır, S nüshasında iptal edilmiştir.

Pîşvâ-yı sâlik-i Haq reh-ber-i ehl-i yaqîn
 Muqtedâ-yı silk-i millettür o¹ kuṭbu'l-‘arîfîn
 Hoş yazılmış merkad-i pâkindê bu nazm-ı mübîn
 Hâzihi cennâti ‘adnî fe’d-ḥulûhâ ḥâlidîn
 Aḥter-i burc-ı kerâmet şems-i dîn-i bî-zevâl
 Mürşid-i râh-ı ḥaḳîḳat Ḥazret-i Monlâ Celâl

Kâf-ı ‘uzlet içre sâkin niçe ‘Ankâ-yı cihân
 Gice gündüz eylemişler âsitânın âşiyân
 Hırka-püş olur cemâli şem‘ine pervâne-sân
 Döne döne ideler bu maṭla‘ı vird-i zebân
 Aḥter-i burc-ı kerâmet şems-i dîn-i bî-zevâl
 Mürşid-i râh-ı ḥaḳîḳat Ḥazret-i Monlâ Celâl

Beklerüz biz ol şehûn eşigini leyl ü nehâr
 Himmet-i feyzin² umaruz hâzır ola Hızr-vâr
 Sıdkıyâ yok vaşf-ı zât-ı pâkine³ çok iktidâr
 Midḥatinde ol velîler şâhınun kıl ihtîşâr
 Aḥter-i burc-ı kerâmet şems-i dîn-i bî-zevâl
 Mürşid-i râh-ı ḥaḳîḳat Ḥazret-i Monlâ Celâl (68a)

Ḳonyada biñ elli ḥudûdında fevt olup ḥadîkatü'l-ervâh-ı ihvân-ı şafâda medfûndurlar. ‘Aleyhi’r-rahme⁴.

DERVİŞ ŞUN‘ULLÂH

Maskaṭ-i re’sleri Eregli nâm⁵ kaşaba⁶ olup nâm-ı nâmîlerine binâ’en Şun‘î maḥlaşını ihtiyâr buyurmuşlardır⁷. Galaṭa ḥânkâh-ı celîlesinde küleh-püş-ı irâdet⁸ ve ḥulefâ’-i cenâb-ı Şulṭân Dîvânî ḳuddise sırruhu’n-nürânî beḳâyâsından istifâza-i envâr-ı ḥaḳîḳat ve âdâb-ı ṭarîḳat idüp evâ’il-i⁹ ḥâllerinde bir müddet seyr ü seyâhat ve ba‘dehû taraf-ı Dârü’d-devle-i ‘aliyyeye ‘atf-ı ‘inân-ı ‘azîmet ve yine bir müddet Galaṭa ḥânkâhında ḥücre-güzîn-i ‘uzlet olup intikâlleri elf-i kâmilde vâḳı‘ olmuşdur¹⁰ diye Ḥasan¹¹ Çelebi taḥrîr eylemişdir.

Târîḥ: Ola Cennet maḳâmı Şun‘î merḥûmuñ

mışra‘ı târiḥidür¹². Galaṭa âstâne-i şerîfinün bâb-ı sa‘âdet-me‘âbı qarşusunda medfûndur. Müretteb Dîvân-ı belâgat-‘unvânları olup bu gâzel-i dil-nişin âşâr-ı melâḥat-nişâr-ı tab‘-ı temkînleridür.

Gâzel: Bir câm ile kıldı yine sâḳî beni Mecnûn
 Beñzer ki dilâ itdi şarâba o gül efsûn

Ey Ḥusrev-i ḥübân seni arayı arayı
 Ḳan¹³ derleyüben çıḳdı ayakdan mey-i gül-gûn

Seyr itmege ol mâhı melekler gice gündüz
 Rev-zenler açar ay ile günden yine gerdün¹⁴

¹ O kuṭbu’l-‘arîfîn] aḳtabu’l-‘arîfîn S

² himmet-i feyzin] himmet ü feyzin M, Ü₃, himmet-i feyzini S

³ pâkine çok iktidâr] pâkter-i hiç iktidâr Ü₂, pâkine iktidâr S

⁴ ‘aleyhi’r-rahme] rahmetu’l-lâhi ‘aleyhi vâsi‘a Ü₂, - Ü₃, Ü₄

⁵ nâm] - S, Ü₂

⁶ kaşaba] kaşabası Ü₄

⁷ buyurmuşlardır] buyurmuşlar S

⁸ irâdet] inâbet M, Ü₃

⁹ evâ’il-i ḥâllerinde... Ḥasan Çelebi] - S, Ü₄

¹⁰ olmuşdur] olup S, Ü₂, - M, Ü₃

¹¹ Ḥasan Çelebi taḥrîr eylemişdir] Ḥasan Çelebi mu‘âmirimüzdür diyü yazmış lâkin S, Ü₂; Ḥasan...mu‘âsırımızdur Ü₄

¹² târiḥidür Galaṭa âsitâne-i] târiḥ-i intikâllerini gösterür. Galaṭa âsitâne-i M, Ü₃

¹³ ḳan derleyüben] ḳan terleyüben M, Ü₃

¹⁴ gerdün] devrân M, Ü₃

Ḥatm eyleyen ey ḥ̄āce menem muşḥaf-ı ‘aşkı
Ve’lleyliye dek oqımış ancaḡ anı Mecnûn

Ḥübân-ı kelâm içre bugün ehli yanında
Ey Şun‘i ḡanı Yûsuf-ı nazmum gibi mevzûn

Velehu raḡimehu’llâh:

Ḥâtem-i engüşt-i ḡadrûnde felek pîrûzedür
‘İzzetûn yanında¹ mâh-ı nev gümüş ser-mûzedür

Bâġ-ı ḡadrûnde felek bir sîm² şâdirvândur
Lûle-i zer³ mihr ü nûri âb u meh zer-gûzedür

Rûz u şeb tırmaz dolaşurlar çerâġ-ı ḡüsnüni
Mihr ü meh pervâne ol şem‘-i cihân âfrûzedür

‘Iyd-i vaşluñda senûn bu cânı ḡurbân eylerem
Bunca gün ḡatlanduġum⁴ hep ol mübârek rûzedür

La‘l-veş ḡân aġladan ḡütsuz sitâreñdür⁵ saña
Şun‘iyâ ḡülmek cihânda tâli‘-i firûzedür

Velehu ḡuddise rûḡuhû:

Söz açmada ey ḡonce dehânuñ gibi ḡiç yok
ḡıl yârüme⁶ diḡḡatde miyânuñ gibi ḡiç yok

ḡiç yok dimez emmek dilesem leblerüñ ammâ
Yokdan gelür ey ḡonce zebânuñ gibi ḡiç yok

DERVİŞ ŞAFİ’-İ ḤAṬÂYİ⁷

Hâzret-i faḡru’l-abdâl zaḡru’r⁸-ricâl Sulṭân Semâ‘î-i Dîvâni ḡuddise sırruḡu’ş-şamedâni⁹ ḡâzretleri diyâr-ı ‘Aceme *Dîvân*-ı ḡâḡâyıḡ-‘unvân-ı Hâzret-i Pîr ḡuddise sırruḡu’l-müniri ḡetürmeġe¹⁰ me’mûren gidüp¹¹ Şâh İsmâ‘îl meclisinde ser-zede olan *Sefîne*de tafşîl olındıġı vech¹² üzere kerâmât-ı(68b) bâhire ve celâlât-ı ḡâhireleri lerze-efġen-i endâm-ı şâh-ı bi-intibâḡ olup emânet-i kübrâ-yı Dîvân-ı¹³ Mevlânâyı teslim esnâsında Mirzâ Şafî-i Mütercem daḡi şehzâde-ġân şâḡnuñ¹⁴ erşed ü emçedi olup Cenâb-ı Sulṭânü’l-Abdâl Hâzretlerinin ḡâḡ-pâylarına puyân ve esnâ-i deşt-bûslarında âstîn-i ḡırḡa-i mübârekelerinin derûnına duḡul u pinhân olmuşlardı. Şoñra Sulṭân Dîvâni Cenâb-ı celâlet-me‘âbları ‘avdet ve miyân-ı meclis-i iḡvân-ı şafâda Mirzâ Şafî’ye ilbâs-ı külâḡ u ḡırḡa-i irâdetle küçegân-ı ḡizmet-i ḡasret-i şâḡanlarından olup toḡuz yüz otuz altı senesi mürşid-i celilü’ş-şânları ‘âḡibinde¹⁵ intikâl ve el‘ân cânib-i ḡadem-i kerâmet-i tev‘emlerinde medfûndurlar. Eş‘âr-ı dervîşâne ve ḡüftâr-ı sâlikânelerindendir.

*Ebyât*¹⁶: *Devlet-i mâ ḡiniyâz ez devletest*
Şâhi-yi mâ bi sipâḡ u mulketest

¹ yanında] pâyında M, Ü₃

² bir sîm] birişem Ü₁, bir şem S, bir şim M, Ü₃

³ lûle-i zer] lûledür Ü₂, Ü₄

⁴ ḡatlanduġum] ḡatlana ġam Ü₂

⁵ sitâreñdür] mübârekdür Ü₂, Ü₄

⁶ yârüme] yârümde Ü₁, Ü₄, Ş; yârüme de Ü₃

⁷ Dervîş Şafî’-i Ḥaṭâyî] Dervîş Mirzâ Şafî-i Ḥaṭâyî M, Ü₃, Dervîş Şun‘î-i Ḥaṭâyî Ü₂

⁸ zaḡru’r-] ḡuṡbu’r- Ü₁

⁹ şamedâni] nûrâni Ü₁

¹⁰ ḡetürmeġe] ḡetürmeġe diyâr-ı ‘Acem’e Ü₂

¹¹ gidüp] gide M, Ü₃

¹² vech üzere] üzere M, Ü₃, vech-i mezkûr üzere Ü₂

¹³ dîvân-ı] Dîvâni-i S, Ü₂

¹⁴ şâḡnuñ] şâḡuñ Ü₂

¹⁵ ‘âḡibinde] ‘âḡâbinde Ü₄

¹⁶ ebyât] meşnevi M, Ü₃

*Bende-i hünkâr-ı ekber geşteim
Fâriğ ez şâhî vu efser geşteim*

*Her ki ser ez hâk pâyêş mi keşed
Bâleğed kûb-ı havâdiş mi koşed^{CLXXII}*

DERVİŞ ŞAHİB

Maħrûse-i Burûsada Mehmed Ağa nâm bir şahs-ı mütemevvilün peymâne-i hayâtınun râhı ve nev-bahâr-ı zâtınun şabâhı olup nâm-ı nâmîleri İsmâ'ıldür. Burûsa hânkâhında serir-ârâ-yı irşâd olan Sâhib Muħammed Dede hazretlerinden hırka-pûş-ı irâdet ve tekmil-i hizmet ve taħşil-i fazilet eylemişdür. Ma'lûm ola ki gerek bu kitâbuñ ve gerek sâ'ir taħrîrât-ı celile-i Mevleviyyenün ba'zı maħallerinde zıkr olınan tekmil-i hizmet lafzı¹ müsâmaħaten zıkr olunur. Ve illâ tariħa-i Mevleviyyede tekmil-i hizmet ta'bîrinden murâd tekmil-i çille-i muħannedür ki biñ bir gün hizmet-i maħbah ve yâhüd oñ sekiz sene hizmet-i meydân-ı şeyh ola. Yoksa hizmet-i merdâna nihâyet olmaz. Pes 'Aziz-i Müşârün-ileyh nice zamân daħı seyr ü seyâhat idüp âhîrû'l-emr Üsküdâr'da müddet-i vâfire sâkin olur² diyü Şafayî merħûm şu'arâ-yı 'aşrından ta'dâd ider. Târîh-i intikâlleri biñ yüz kırk hudûdudur³. Bu ğazel-i ra'nâ eşer-i lehce-i güyâlarıdır.

Ğazel: Nükhet mi virür⁴ zerre ğadar zülf dutalar
Bî-hûde⁵ hevâ yire yeler bād-ı şabâlar

Dâ'im evinün Ka'be-i kûyuñ gözedürler
Bildüm ğaħı âhen-dil imiş ğible-nümâlar(69a)

Dil fülki yem-i ğamda yatur ğaldı şikeste
Pey-der-pey olup yine gelür mevc-i belâlar

Fıkr-i dehenünle yerimüz sū-yi 'ademdür
Yâhū seni şimden geru ey şüh du'âlar

Ancak saña maħşûşdur ey Sâhib-i hōş-dem
Bir tâze zebânsın hele bu ğüsn-i edâlar

Velehū 'aleyhi'r-raħme:

Olup şikeste meded sâğiyâ sebū-yı şarâb
Dökilmesün yere luħ eyle âb-ı rû-yı şarâb

Ne feyzdür bu ki rindân-ı bezm-i mey-kedenün
Ağar ayağına her dem mişâl-i cūy-ı şarâb

Velehüm: Yâyı çekilmez oldu o ebrū-kemânumuñ
Her mûyı döndi tîre dil-i nâ-tüvânumuñ

Velehüm: Bu levħada⁶ mişâl-i elif müstağim olan
İtmez ğadin edâniye vaħt-i selâm lâm

CLXXII Ebyât:

*Bizim devletimizin devlete ihtiyacı yoktur
Bizim şahlığımız ordusuz ve mülksüzdür*

*En büyük hünkarın kulu olmuşuz
Şahlıktan ve komutanlıktan kurtulmuşuz*

*Onun ayağının toprağından başımı kaldıran herkes
Olayların ayakları altında can verir*

¹ lafzı] ta'bîri M, Ü₃

² olur] oldu M, Ü₃

³ hudûdudur] hudûdındadır M, Ü₃

⁴ virür] vir M

⁵ bihûde hevâ yire yeler] bihûde hevâyide yeler Ü₂, Ü₄, bihûde hevâlarda yeler M, Ü₃

⁶ levħada] nevħada S

DERVİŞ ŞAFÂYİ

İsm-i sāmileri Muştafâ ve Kâsım Paşa ahâlisinden olup ol beldede pertev-endâz-ı şa‘şa‘a-i vecd ü hâl olan cenâb-ı kuṭb-ı kâmil Şeyḫ Ḥalîl Fâzıl ḳuddise sırruhu ḫâzretlerinüñ dâ‘ire-i¹ fazîlet-me‘âblarına intisâb ile sâ‘ir ihvân-ı şafâ ile sebak-dâş-ı ders-i şûri vü ma‘nevî olup bir dervîş-i sa‘âdet-kîş-i Mevlevî² ve ‘ârif-i ḫâḳayıḳ-endîş-i Meşnevî-i ma‘ârif-muḫtebî idiler. Ḥoş-âyende eş‘ârı ve ḳabûle sezâ güftârı olup bu³ ḳıṭ‘a mensûb-ı ṭab‘-ı şafvet-semîrleridür.

Ḳıṭ‘a: N’olur dil-ber baña itse cefâyı
Budur âdâb-ı ṭarz-ı âşinâyı

O da bir iltifât-ı ma‘nevîdür
Ne bilsün ehl-i şüret bu edâyı

Şafâyî ḫâṭırum var⁴ derd-i dilden⁵
Şafâyî gamda buldum ben şafâyı

‘Azîz-i Müşârun-ileyh biñ yüz hilâlinde intikâl buyurup ḫânḳâh-ı Kâsım Paşada küşe-güzîñ-i ḫamûşân-ı ihvân-ı şafâyîdir⁶.

DERVİŞ ŞAFÎ

Siröz nâm belde-i firûz ḫâkinden olup evvelâ Kerîm Dede Ḥâzretlerinden istifâza-i envâr-ı esrâr-ı ‘aşḳ u maḫabbet itmekle dâḫil-i behîşt-i ‘irfân-ı Mevleviyye ve sâlik-i mesâlik-i lâ-mekân-ı evleviyye’ olup nice zamân

Beyt⁸: *Zi pes çün sâye geştem ḫâne ber-düş sebuk rûmî*
Furûğ-i şubḫ tersem seyl gerded ber-der u bâmem^{CLXXIII}

mazmûnına tâbi‘ olup ḫırḳa-ber-düş sefer⁹ ü seyâhat âḫırü’l-emr bî-hüde gerdî-i şahrâ-yı ḫayretten mevce-i temkin kendülerin kenâre-gir-i cezire-i (69b) ḳulzüm-i şafvet

Beyt¹⁰: *Bes ki dâred raḫne ez-berḳ-i ḫavâdiş ḫâneem*
Ab der ḡurbâl bâşed seyl der virâneem^{CLXXIV}

medlülince¹¹ netîce-i cüst ü cü-yı ṭaleb-i ḫâzır¹² dârü’l-vilâye-i sefer-i ḫâḳîḳat oldığı âşḳâr olmağın Yeñişehir Fenârda velvele-endâz-ı dâr ü diyâr olan Vecdî Dede ḳuddise sırruhu ḫizmetiyle vâşıl-ı serḫad-i seyr-i vecd ü ḫâlât¹³ oldılar. Ve müddet-i medîde ol buḳ‘a-i mübarekede ‘uzlet ü iḳâmet ve Ma‘nevî Dede ve Şeyḫ Muḫammed Dede emsâli zevât-ı kirâmla şoḫbet iderek güzârende-i evḳât iken biñ yüz hilâlinde intikâl-i ‘âlem-i beḳâ ve ol ḫânḳâh-ı mükerrerede¹⁴ defn olunmuşlardır. Şi‘r ü inşâda yed-i ṭulâsı ez-cümle ṭarîḳ-i¹⁵ şuttâr¹ ve ṭavr-ı Ḥâzret-i ‘Atṭârda dest-resâsı vardır. Ve şive-i mezbûr²

¹ dâ‘ire] dâ‘ir S

² Mevlevî] - M, Ü₃

³ bu ḳıṭ‘a] bu çend beyt M, Ü₃

⁴ var] -M, Ü₃

⁵ derd-i dilden] derd-i revinden Ü₄

⁶ şafâyîdir] şafâyîdir. Raḫmetü’l-lâhi ‘aleyh Ü₁, şafâdur M, Ü₃, şafâdur raḫmeten vâsi‘a Ü₂

⁷ evleviyye] - M, Ü₃

⁸ Beyt] - Ü₂

^{CLXXIII} Beyt:

Ardından, gölge gibi dolaştım evim sırtımda tezcanlıca

Korkarım, sabahın aydınlığı kapıma ve çatıma sel olur

⁹ sefer ü seyâhat] seyr ü seyâhat M, Ü₃

¹⁰ beyt] - Ü₂ (tamamı)

^{CLXXIV} Beyt:

Olayların kıvılcımından dolayı evim öyle delik deşik ki

Sel, viranemde kalburdaki su gibi olur

¹¹ Medlülince] - Ü₂

¹² ṭaleb-i ḫâzır] ve ṭaleb-i ḫâṭır Ü₂, Ü₄

¹³ ḫâlât] ḫâlet M, Ü₃

¹⁴ mükerrerede] mükerremde M, Ü₃

¹⁵ ṭarîḳ-i] - M, Ü₃

gazellerinden âşkârdur.

Ġazel: Bildi bir dürr idügin³ atmadı yabâna seni
 Tođdıguñ gibi şarup şarmaladı ana seni

Ġo bu bilmezligi kim kendüyi⁴ bildürmek için
 Ġodı Ġallâķ-ı ezel şüret-i insâna seni

Rahm-i mâder gibi zindâna giriftâr olduñ
 Mâlik idince Ġudâ Yûsuf-ı ‘irfâna seni

Sükker-i nazm ile mir’ât-ı şafa-yı ħalbün⁵
 Söyledürse n’ola tütü gibi yârâna seni

Maĥlaşuñ Şâfi ise terk ide gör ğıll ü ğışı
 İrgürür⁶ himmet-i ‘âlî daĥi aķrâna seni

FĠ-ĤARFĠ’D-DÂD

ĠA‘FĠ DEDE

Ġuţbü’l-‘ârifin Cenâb-ı İbrâhîm Ġülşeni ħuddise sırruhu ĥulefâsından olup

Beıt: Toldı hû hû ile ğülzâr-ı cihân Ĥazret-i Pîr
 Reng ü büyüñ⁷ vireli Ġülşeniye Sünbüle ħarż

mü’eddâsınca⁸ Tariķa-i Ġülşeniyyeye mün‘akis olan ĥubb-i ĥânedân-ı Mevlevî mir’ât-i zamîr ü münîrlerinde cilve-ger olmaĥla bi-muĥâbâ sâlik-i râh-ı Ĥudâvendigâr-ı ekber⁹ ħuddise sırruhu’l-enver olup cenâb-ı¹⁰ maĥzar-ı maĥâm-ı rûĥu’llâh a’nî ‘Ârif Âĝâĥ Dede Şâhidî kerâmet-penâĥ ĥazretlerinüñ şoĥbetlerine reside olmuş ve Şuhûdî Dede ve Ġünâhî Dede ve ‘Arşî Dede terbiyyeleriyle şarâb-ı ‘aşķ u maĥabbetle tolmış bir derviş-i ħalender-meşreb ve bir ‘ârif-i Mevlevî-mezheb idi. Dest-bürd-i mücâhede-i maĥabbetle zâr¹¹ u nizâr ve za‘îf u nâ-ħâr olup

Beıt: Görüp bu Ġa‘fumı säyem ğürizân oldı ĥavfinden¹²
 Sarılıp ħalkaram küyında âĥ u zâra düşdüķçe

mazmûn-ı laţifince Ġa‘fî maĥlaşını ihtiyâr itmişdür¹³. Ekşer eş‘arı Şâhidî Dede ve Ġünâhî Dede bunlaruñ¹⁴ emsâli şu‘arâ vü ihvân-ı zamânla nezâ‘ir ve bir birini taĥmîs u terci‘ üzredür. Bu ğazel-i medĥuşâne eşer-i ħab‘-ı mestâneleridür¹⁵. (70a)

Ġazel: Bu mezâhir kim vücûd-ı muţlak ızhâr eyledi
 Kendidür kim kendüsine ‘arż-ı didâr eyledi

Şatdı ĥüsnin aldı ‘aşķın ara yerde kimse yok
 Kendi aldı kendi şatdı kendi bâzâr eyledi

¹ şuttâr ve tavr-ı] - Ü₄, şuttâr-ı tavr ve Ü₁

² mezbür] bu mezbür M, Ü₃

³ idügin atmadı yabâne seni] idügin itmedi pâyânesini Ü₄

⁴ kendüyi] kendini M, Ü₃

⁵ ħalbün] ħab‘uñ M, Ü₃

⁶ irgürür] irgüre Ü₄

⁷ büyüñ] büyüñ M, Ü₃

⁸ mü’ddâsınca] medlûlince Ü₁

⁹ ekber] - Ü₂

¹⁰ cenâb-ı] - Ü₄

¹¹ zâr u] râz u Ş, Ü₁

¹² ĥavfinden] ĥavfümden S, Ü₁, Ü₂

¹³ itmişdür] eylemişdür M, Ü₃

¹⁴ bunlaruñ] ve Ü₁

¹⁵ mestâneleridür] müsteşnâlarıdır ki ħayd ħılındı Ü₂

Kendüsiyken ma'nide râz-ı ene'l-Hağ söyleyen
Şüretâ Manşûra üstâd itdi ber-dâr eyledi

Âdem için halk itmişken dıraht-i gendümi
'Illet-i 'işyân idüp adın güneh-kâr eyledi

Birinün adını Mûsâ birinün Fir'avn idüp
Kendinün emrini yine kendi inkâr eyledi

Şatmada¹ şatan öziyken buna ma'nîdür görüñ
Özge şüretten gelüp kendin harîdâr eyledi

Özge binâdur ki yapduğda vücûd-ı Âdemi
Kubbe-i şeş-sû düzetdi çâr-divâr eyledi

Bu ne kudret² bu ne tebdîl-i haķîkatdur görüñ
Ateş-i Nemrûdî İbrâhime gülzâr eyledi

Kâfirün küfri zarûrî mü'minün imânı hem
Her birin bir bend ile ya'nî giriftâr eyledi

Hamdüli'llâh irgürüp dârü's-şifâ-yı vaħdete
Za'fi-i bi-çârenün derdine dermân eyledi

DERVİŞ ZAMİRİ

Fi'l-aşl Kânķırı'dan ser-zede olup ol havâlîde mevcûd olan pîrân-ı ıarıķa-i Mevleviyye ve rindân-ı meslek-i celîle-i evleviyyeden küleh-püş-ı irâdet ve peymâne-nüş-ı inâbet olmuş bir dervîş-i şafâ-ķiş ve bir 'âşık-ı maħabbet-endîş olup Sultân Selîm evâķir-i saltanatında intikâl eylemişdür. Ėasan Ėelebî şan'at-ı³ remilde zamîr-dân u maķbûl-i cihân oldukların⁴ taħrîr eylemişdür. Ve bu matla'-ı Ėarrâlarını vaşflarında söylemişdür. Beyt-i merķumdan münfehîm olan Ėaylîden Ėaylî şâ'ir-i zôr-âver ve vücûd-ı ma'arif-perver olmalarıdır.

Matla': Ėorķutma şırâtıyla yolu seĖerüz⁵ vâ'iz
İl geğdiği köpriden biz de geğerüz vâ'iz

Fİ-HARFİ'T-ṬĀ

ĖELEBİ ṬĀHİR ĖÜSÂM⁶

Esbât-ı kirâm-ı Ėazret-i Ėüsâmü'd-dîn-i Ekber ibn Emîr Vâcid ibn Sultân ibni's-sultân Ėazret-i Veled Ėuddise sırruhu's-sermedden⁷ olup 'ulûm-ı diniyye vü ledünniyyede vâriş-i ekmel-i âl-i Mevlânâ ve nazm u inşâ vâdisinde⁸ münşî'-i Ėarâ'ib-i ilhâmât-ı 'âlem-i ma'nâ⁹ ve dârü'l-vilâye-i Ėonyada kâ'in câmi'-i refî'ü'l-bünyân merķum u mağfûrun-leh Sultân 'Alâü'd-dîn-i SelĖûķide vâ'iz-i kürsi-i¹⁰ tezkîr olmağla pây-i minber-i kerâmet-mazħarları cilve-gâh-ı 'ârifin ve penâh-ı 'âşıkın-i şâdiķin olmuşdur. Ėamâ'id-i¹¹ evşâf-ı celîleleri *Sefîne-i Nefîse*de mufaşşal¹² olup bu¹³ Ėazel-i ra'nâları

¹ şatmada... gözüñ] Yûsufi şatan öziyken bu ne ma'nîdür görüñ M, Ü₃

² kudret] Ėadr Ü₄

³ san'at-ı] sıfat-ı Ü₂

⁴ oldukların] olduklarını M, Ü₃

⁵ seğerüz vâ'iz] biz geğerüz Ü₄, S

⁶ Ėelebî Ṭâhir Ėüsâm] Ṭâhir Ėüsâm Ėelebî M, Ü₃

⁷ sermedden] şamedden M, Ü₃

⁸ vâdisinde] vâdiyede S, Ü₁, - Ü₄

⁹ ma'nâ ve] ma'nâdur M, Ü₃

¹⁰ kürsi-i] - Ü₂, Ü₄

¹¹ Ėamâ'id] meħâmîd Ü₄

¹² mufaşşal olup bu Ėazel-i ra'nâları nevbâve-i] tafşîl üzere taħrîr u beyân olınmışdur Ü₂

¹³ bu] iş bu Ü₄

nev-bāve-i ṭab‘-ı¹ ḥaḳāyık-pīrālarıdır. (70b)

*Gazel²: Her ki kem gīred be pişān ‘ināyet kemter est
 Ḥorde ber kār-ı bozorgān hidāyet bedterest*

*Key tevān ez-naş-ı pā reftār-ı kes rā yāften
 Der reh-i dil pāye-i goftār zānrū kemterest*

*Bī-ḥaber ez-lezzet-i ‘ayş u neşāt-ı yek-demest
 An ki ez-efsūn-ı ten ālūde-i ḥāb-ı ḥorest*

*Gerçi der kirdār u kerdīş cümle hem-kārīm mā
 Līk çeşm u gūş-i ser ez-ser-i ḥod kūr u kerest*

*Tūṭiyān-ı gulistān-ı ḥikmet u teslīm rā
 Der-meżāk-ı cān u dīl zehr-i şekībā şeker est*

*Der demāgem reng-i jeng u būy-ı müyest u merā
 Ez-siyeh cūş-i behārān suveydā ‘anberest*

*Mī ne ḥāhed ḥiç āzādī zi bend-i bendegīyeş
 Der rikāb-ı ḥazret-i ḥunkār ṭahir ḳanberest^{CLXXV}*

TOĞANI AḤMED DEDE

Ḳonya eṭrāfında vāḳı‘ Aḳsaray nām ḳaşabadan zuhūr ve zu‘amādan şervet³ ü sāmānla meşhūr iken kendülerūn ḳullāb-ı ‘aşḳ u maḥabbet keşān-ber-keşān dā‘ire-i irādet-i Bōstān-ı Evvel ḳuddise sırruhu’l-‘azīze idḫāl ve muḳaddemā daḫi bāz-dārılığla şöreti olduğundan Ḳelebī-i Müşārūn-ileyhūn ḫizmet-i bāzān-ı şikārīlerinde müstaḫdem olmağla beyne’l-ihvān ToĖāni Dede diyū ma‘rūf olmuşlardı. Şoñra Kemāl AḤmed Dede ḳuddise sırruhu vefātında istivā-i ḥazrā-yı ḫilāfetle te’yīd ve ḥānḳāḫ-ı Bāb-ı Cedīde irsāl buyurıldı. Hikāyet olunur ki Sultān Murād Ḥān ‘aleyhi’r-rahmeti ve’l-gufrān ṭaraf-ı ‘aliyyelerine maḥabbet-i tām̄m idüp hattā mücerred ve pāk olduklarından⁴ ḥabir⁵ olduğda civārī-i ḥarem-sarāy-ı şāhāniden bir dūşize-i ḥüsnāyı ‘aḳd-i niyāz olduğda ḳabūl buyurmayup ol tasalluṭ-ı girāndan taḫlīs-i⁶ girībān-ı faḳr-ı sa‘ādet-i iḳtirānlarıyçün⁷ hem-sāyegān-ı dergāḫ-ı merḳūmdan Ḥacı Muḥammed Dede nām zāt-ı şalāḫat-⁸şifātuñ duḫter-i ‘işmet-aḫterlerini¹ ‘aḳd u nikāḫ ve nice zamān

¹ ṭab‘-ı ḥaḳāyık-pīrālarıdır] - Ü₂

² ḡazel] - Ü₂ (tamamı)

^{CLXXV} *Gazel:*

*Öndekileri kim küçümserse az yardım alır
 Büyüklein yaptıklarını küçük görmek kötü bir gidiştir*

*Ayak izinden birinin davranışını (gidişini) anlamak nasıl olabilir?
 Gönül yolunda sözün makamı, bu yüzden değersizdir*

*Eğlence zevkinden ve bir anın mutluluğundan habersizdir
 Vücudun büyüsiyle eşek uykusuna bulanmış kimse*

*Biz davranış ve harekette işdeş isek de
 Baştaki göz ve kulak kendi başına karşı kör ve sağırdır*

*Hikmet ve teslim gülistanının papağanları
 Can ve gönlün tat alışında sabrın zehri şekerdir*

*Beynimde, pas rengi ve saç kokusu vardır ve bana
 Baharların siyah selinden süveydā anberdir*

*Sana kulluk bağından hiç kurtulmak istemez
 Hümkar hazretlerinin üzengisinde Tahir Kanberdir*

³ şervet ü] şervet S, Ü₁

⁴ olduklarından] olduklarında Ü₂

⁵ ḥabir olduğda] ḥaberdār M, Ü₃, - Ü₂, Ü₄

⁶ taḫlīs-i] taḫşīl-i Ü₁

⁷ iḳtirānları] iḳtirābları S

⁸ şalāḫat] şalāḫ-ı M, Ü₃

hizmet-i şerîfleriyle ol şāniye-i zehrā² maẓhar-ı nām-ı ümmü'l-fuḳarā olup lâkin çend nefer ḳudūm-zen-i³ 'ālem-i şuhūd olan evlādları ma'sūmen⁴ vefāt itmekle müte'accibān-ı⁵ vaḳ'a-i ġarībeyi⁶ tesliyye⁷ için bu beyti inşād buyurdıkları cerāyid-i āsār-ı Mevleviyyede meşṫurdur.

Beýt: Toġāni ḳayırmaz ṫolunup⁸ olanı
Yeter añā her dem göñülden toġāni

Ve daḫi ebnā-i Dārü'd-devle-i 'Aliyyeden⁹ şıġār ü kibār ser-ā-pā ser-dāde-i zānū-yı inābetleri olup¹⁰ ḫattā 'araḳıyye-pūş-ı dest-i himmetleri ve ta'vīz-keş-i ḫāme-i kerāmetleri olmadıḳ. Tıfl-ı dü-rūze ve şābiyy-i yek-hefte bulunmadıġı ta'accüb-āver-i (71a)ebnā-yı zamān olup şu'arā-i vaḳt bu ḳıṫ'a ile vaḳ'a-i merḳūmı ifāde itmişlerdür.

Ḳıṫ'a: Sıtānbūluñ daḫi tāze toġāni
Olup perverde-i pır-i toġāni
İdüp pervāz-ı ney kebg-i dil ü cān
Olur naḳş-ı nigāri ten toġāni

Hikāyet olınur ki Ḳāḏizāde 'aleyhi mā-yüsteḫıḳ Sultān Murādı igvā ve ešnā-i sefer-i Baġdād'da dārü'l-vilāye-i Ḳonyada türbe-i kürsi-rütbe-i Ḥudāvendigārinün fethine ve vücūd-ı muḳaddese-i Piri derūn-ı meşhed-i muṫahharadan iḫrāc u rü'yete cesāret itdürdüp şandūḳa-i şerifi 'alā-rivāyet üç 'ışbı' miḳdārı zemīnden ref' itmeksizin zelzele-i 'azīme ve şā'ıḳa-i mehībe vuḳū'ıyla¹¹ cümle ricāl-i devlet perişān-aḫvāl olup Ḳāḏizāde-i müzevvir¹² daḫi maşrū' olmuşdı. Bu vaḳ'a zuhūrında Sultān Murād Ḥāna müzevvir-i merḳūm ḫaḳḳında nefret-i küllī 'arız olup İstānbula nefy eyledi ve merḳūm maḳām-ı nekbet-i encāmına gelince bir vech ile 'illet-i sar'adan¹³ ḫalāş olamayup Ḥazret-i Toġānünün daḫi hırzu'l-emān-ı ta'vīz ve nefes-i mükerrerleri cümleye meded-res olduġı gūş-ı mel'anet mengūşına reside olmaġla merede-i melā'inesinden birisini Şeyḫ-i Müşārün-ileyhün ḫuzūr-ı şeriflerine irsāl ve ta'vīz u teşeffī niyāz itdükde iltifāt buyurmayup ol şemşir-i ḳahr-ı celālü'd-dīne uğramışdur. Üç güne deġin¹⁴ vāşıl-ı düzaḫ-ı redd¹⁵ ü celāl olur buyurdılar. Vaḳı'ā üç gün mürürında Ḳāḏizāde-i muşibet¹⁶-fütāde düzaḫ-ı ḳahr-ı ġayret-i¹⁷ Rabbü'l-'ibāda şitābān olmuşdur. Ve daḫi Ḥazret-i Müşārün-ileyhün ḫānḳāh-ı Bāb-ı Cedidde otuz sene meşihātı olup biñ ḳırḳ tārīḫinde şāh-bāz-ı ruh-ı pür-fütūḫları 'ālem-i ḳudse pervāz eyleyüp Kemāl Aḫmed Dede ḳuddise sırruhu ḫazretlerinin pehlū-yı yemin-i merḳad-i münevverlerinde medfūndurlar. Eş'ār-ı belāgat-şi'arlarından ḫaḳıḳat-i tevḫid ve nihāyet-i tecridde bu iki beyt-i şerif zāde-i ṫab'-ı laṫifleridür diyü *Sefīne-i Mevleviyyede* meşṫurdur.

Beýt-i 'aleyhi't-taḫiyye:
Şüret-i rūḫa cemāleşrā niḳāb
Ü muḫit u in ta'ayyunhā ḫabāb^{CLXXVI}

¹ aḫterlerini] perverlerini M, Ü₃

² zehrā] zāhirā M, Ü₃

³ ḳudūm-zen-i] ḳudūm Ü₂

⁴ ma'sūmen] maşşūmen S, - M, Ü₃

⁵ müte'accibān-ı] müte'accibāne M, Ü₃

⁶ ġarībeyi] 'arabiyyeyi Ü₁

⁷ tesliyye için] tesliyye itmek için M, Ü₃

⁸ ṫolunup] ṫolanup M, Ü₃

⁹ devle-i 'aliyyeden] devletü'l-'aliyyeden Ü₃

¹⁰ olup ḫattā 'araḳıyye-pūş-ı dest-i himmetleri ve ta'vīz-keş-i ḫāme-i] - Ü₂, Ü₄

¹¹ vuḳū'ıyla] zuhūrıyla M, Ü₃

¹² müzevvir] müzevvir-i merḳūm Ü₃, müzevvir-i mezbūr M

¹³ sar'adan] sar'dan S

¹⁴ deġin] ḳadar M, Ü₃

¹⁵ redd ü celāl] - M, Ü₃

¹⁶ muşibet] muşib M, Ü₃

¹⁷ ġayret] - M, Ü₃

^{CLXXVI} *Beýt-i 'aleyhi't-taḫiyye:*

Yüzlerin sureti onun cemaline örtü

O denizdir, bu kelimeler köpüktür

Velehu kuddise sırruhu:

*Ser rā kulāh u hırka be düşet besest zīb
Ser bār-ı hod mekân çu kedū in 'ammāme rā^{CLXXVII}*

ṬĀLİBİ DEDE

Nām-ı nāmīleri Hasan olup diyār-ı Rūmilide İştīb nām kaşabada evlād-ı kuẓātđan iken Selānīk şeyhī Vecdī Dede hāzretlerinūñ hizmet-i şerīflerinde ser-bülend-i külāh-ı irādet ve vefātlarında bir müddet cā-nişinleri olmışken ba'zı (71b)erbāb-ı ta'aşşubuñ tezvīrātıyla ref' olunup bi-kaẓā'illāh tekrār¹ meslek-i ābā vü ecdādına nükül ve Şeyhü'l-islām Ebū Sa'id-zāde Feyzullāh Efendinūñ mensüb-ı dā'iresi olmağla tarīk-i kaẓada iħrāz-ı² pāye-i isnā³ ve taħşil-i emvāl-i lā-yu'ıdu⁴ ve-lā-yuħşā eylemişdür⁵. Lākin ber-mefhūm

Beıt: Te'sīr-i feyz-i şohbetümüz bundan it kıyās
Kārūn girerse tekyemūze bī-nevā çıkar

tekrār sā'ika-ı⁶ hidāyet-i mürşid-i ekmel ser-zede-i dil-i pür-keşeli olduğda cümle mā-melekini nişār-ı rāh-ı fakr u fenā ve dāhil-i 'idād-ı ihvān-ı şafā olup Şeyh Gavşī kuddise sırruhu zānū-yı irādetinde⁷ teccid-i inābet⁸ ü şadākat ve Bostān-ı Şānī cenāb-ı 'ināyet-me'āblarından Selānīk ve Mışır ħānķāhlarına şeyh olmuşdurlar⁹. Mışır¹⁰ şeyhī iken ekşer ümerā'-i belde ser-dāde-i zānū-yı inābetleri ve 'araķıyye-keş-i dest-i maħabbetleri olmağla kütüb-i tevāriħde meşūr u meşūr olan Vaķ'a-i Ħalīl Paşada ümerā'-i eħibbālarından¹¹ ba'zıları muşāb-ı nā'ire-i fiten-i mezbūr olduğda 'Azīz-i Müşārūn-ileyhe infi'āl-tāri olup taraf-ı Rūma hicret ve hod-be-hod terk-i meşīhat itdüklerini¹² Çelebī Seyyid Muhammed 'Arif Efendī hāzretleri kudemā'-i meşāyihdandur ve esenne-i tarīkdandur diyü 'afv buyurup Siröz meşīhatı tevcihiyle mücāmele eylemişlerdür¹³. Ve ħānķāh-ı mezbūrda biñ yüz otuz tarīhinde yüz yaşına karīb intikāl buyurup merāķid-ı meşāyih-ı eslāf beyninde ğunūde-i¹⁴ laħdü'l-ħuzūr olmuşlardur. Nazm u neşirde pey-revi Vecdī ve te'lifātlarından *Şerh-i Mu'dalāt-ı Meşnevi* idüp kitāb-ı mezbūruñ itmāmı müyesser olmamışdır. Bu ğazel-i 'aşıķāne zāde-i ŧab'-ı pīrāneleridür.

Ĝazel: Nūr-ı dīdem çeşm-i pür-ħunum ki cāyuñdur senūñ
Ferşi¹⁵ olmuş la'lden sırçā-serāyuñdur senūñ

Tutiyāyı zerrece¹⁶ ħiç gözime göstermeyen
Keħl-i erbāb-ı başiret ħāk-pāyuñdur senūñ

Berķ şanma şu'le-i āh-ı derūnumdur dilā
Ra'd zan itme şadā-yı hāy u hūyuñdur senūñ

Kaşlaruñ zīr-i cebinūñde¹⁷ kamer altında rā
Didüm ol dil-ber didi bu ħüsn-i rāyuñdur senūñ

CLXXVII *Velehu:*

*Başına külāh, sırtına hırka, süs olarak yeterlidir
Bu sarıĝı başına kabak gibi yük etme*

¹ tekrār] te'alā tekrār M, Ü₃

² iħrāz] ifrāz Ü₂

³ isnā] bālā M, Ü₃

⁴ lā-yu'ıdu velā] lā-yu'ıdu ve S, Ü₁

⁵ eylemişdür] - S, Ü₂, Ü₄, eylemişdi Ü₁

⁶ sā'ika-ı] sābika-ı M, S, Ü₁, Ü₃

⁷ irādetinde] inābetinde M, Ü₃

⁸ inābet] irādet M, Ü₃

⁹ olmuşdurlar] olmuşdur M, Ü₃

¹⁰ Mışır Şeyhī] Mışır'da şeyh Ü₄

¹¹ eħibbālarından] aħbābından M, Ü₃, ve eħibbālarından Ü₄

¹² itdüklerini] itdükleri M, Ü₃

¹³ eylemişlerdür] eylemişdür M, Ü₃

¹⁴ ğunūde-i laħdü'l-ħuzūr] 'unūde-i laħd-i ħuzūr S, Ü₁

¹⁵ ferşi olmuş] ferş olunmuş Ü₂, Ü₃

¹⁶ zerrece ħiç gözime] ħiç zerrece gözime Ü₃

¹⁷ cebinūñde] cebinde S, Ü₂, Ü₄, çininde Ü₁

Şâh-ı ğamsın leşker-i hicrân ile ceng itmege
Tâlibi âhuñla kıddüñ oğ u yayuñdur senüñ

TÂLİB DEDE

Toğād Mevlevîhânesi şeyhi olan Muḥammed Dede ḥazretleridür¹ ki Dânişî ‘Alî Dede kıddise rūḥuhu² ḥazretlerinüñ küçek ü mürebbaşı olup anlar intikâl-i ‘âlem-i ‘uqbâ buyurduğda bunlar

Beyt: Âmed be-nazar şühter ez çeşm-i ğazâlân
Hâkester-i berkest meger ḥatt-ı siyâheş^{CLXXVIII}

diyerek Siyâhî Dede kıddise sırruhu hizmet-i pür-bereketlerine şitâbân ve sâye-i nūr-ı siyâh-ı eḥadiyyet mâyelerinde peymâne-nüş-ı (72a)âb-ı ḥayvân-ı³ nūr-ı ‘irfân olup bir müddetden⁴ soñra Toğād ḥânkâh-ı celîlesine şeyḥ u meşnevi-ḥân olmışlardır. Târiḥ-i intikâlleri biñ yüz senesi olup ol buğ‘a-i mübarekede medfündür. Tâlib-i Bursevî⁵ gibi metin eş‘arı ve ser-mestâne güftarı vardır. Ḥattâ Belig Nuḥbetü’l-Aşârda bu beytlerini taḥrîr⁶ eylemiş.

Beyt: Gönül mir’atı kim şad-pâre-i dest-i ḥayâlündür
Yine her pâresinde cilve-ger baksañ⁷ cemâlündür

ṬARİKATİ EMİR DEDE

Dârü’l-vilâye-i Konyada ‘ulüm-ı dîniyye ve ma‘ârif-i ledünniyye ile ma‘rûf olup ibtidâ ve intihâyı feyz-i naẓar-ı kimyâ-eşer-i Cenâb-ı Çelebî ‘Abdü’l-Ḥalîm kıddise sırruhu’l-kerîmiden aḥz ü tekmiñ idüp ḥattâ dergâh-ı felek-penâh-ı Mevleviyyede hizmet-i celîle-i ṭarîkatî ile ser-bülend-i aḥrân ve siyâdet-i nesebleri⁸ sebebiyle⁹ Ṭarîkatî Emîr Efendi diyü müşârü’n-bi’l-benân olmuşlardır. Ve şehri Konya¹⁰ şıynet-i ‘izzü’l-âfâtda müstecâbu’d-da‘vet ü tayyibet¹¹ enfâs-ı ‘azîze ile zâhirü’l-kerâme¹² ve bâhirü’l-velâye¹³ oldukları meşhür şığâr u kibâr-ı zamân ve kıadr-i müşterek-i ihvân şî‘rleri mecâmî‘-zîb-i yârân olup bu beyt âşâr-ı lehce-i pür-behcelerindendir.

Beyt: Dimişler la‘lün için kınde beñzer
Ḥattâ itmişler anı kınde beñzer

Ve daḥi¹⁴ Çelebî-i ‘Abdü’l-Ḥalîm kıddise sırruhu’l-kerîm intikâl-i dâru’n-na‘îm buyurduğda bu merşiyeye-i âteşin serzede-i ṭab‘-ı ḥazînleri olmuşdur.

Kıṭ‘a¹⁵: ‘Abdü’l-ḥalîm Efendi idüp müjde-i semâ‘
Gitti semâ‘-ḥâne-i ‘Adne şafâ ile
Sâl-i nağamda ḥâlet-i pür-zör-ı cezbeden
Bî-ḥüd çekildi meşhede¹⁶ şevk-i liḳâ ile
(1090)

Konyada biñ yüz târiḥi¹⁷ ḥudûdunda¹ intikâl buyurup ḥadîkatü’l-ervâḥda medfündurlar. ‘Aleyhi’r-

¹ ḥazretleridür] ḥazretleriyle Ü₄

² rūḥuhu] sırruhu Ü₁, Ü₂

^{CLXXVIII} Beyt:

*Ceylanların gözünden daha şuh göründü
Yoksa onun siyah hattı şimşegin külü müdür?*

³ ḥayvân] ḥayât M, Ü₃

⁴ müddetden] müddet M, Ü₃

⁵ Bursevî] Burusevi M, Ü₃, Ü₄

⁶ taḥrîr eylemiş] taḥrîr u taştîr eylemişdür ki sebt-i cerîdemüz kılındı Ü₂

⁷ baksañ] baksam M, Ü₃

⁸ nesebleri] nisbetiyle M, Ü₃

⁹ sebebiyle] - M

¹⁰ Konya] Konyada M, Ü₃

¹¹ tayyibeti] tayyib-i Ü₂, Ü₄

¹² kerâme] kerâmeti Ü₄

¹³ velâye] velâyeti Ü₄

¹⁴ Ve daḥi...buyurduğda] -M, Ü₃

¹⁵ kıṭ‘a] merşiyeye M

¹⁶ meşhede] meşhid S, Ü₁

¹⁷ târiḥi] târiḥinde M, Ü₃

rahmeti ve'l-gufrân.

Fİ-HARFİ'L-'AYN

ŞULTÂN 'ABÂ-PÜŞ

Cenâb-ı Sultân Veled kudde sırruhu's-sermed hazretlerinin duhter-i zehrâ-berâberleri Muṭahhara Sultân kudde sırruhânun merhûm ve mağfûrun leh Süleymân Şâh-ı Germiyânî ṭabe-şerâh hazretleri devlet 'ıkdıyla kâm-yâb-ı şevket ü şân ve sümüvv-mekân-ı şürî vü ma'nevî ve evlâd u âli mensûb-ı dâ'ire-i devlet-i âl-i Mevlevî olup hattâ menkabe-i şerîfeleri sebḳ iden Hızır Paşa kudde sırruhu gibi bir halef-i ekmele muvaffak olmuşdı. Hızır Paşa-yı müşârün-ileyhün daḥi Bâlî Efendî nâm veled-i mükerrerleri pâ-nihâde-i 'âlem-i şuhûd olup taḥşîl-i 'ulûm-ı celîle ve tekmîl-i ta'allüm-i² maḳâmât-ı³ rusûm-ı cezîle ile bâliğ-i mübellîg-i ricâl olduḳda pederleri Hızır Paşa hazretleri gâh gâh Ḳaraḥişârda (72b)vâḳı' Hazret-i Sultân Veled⁴ ve Ulu 'Arif Çelebî kudde sırruhâya mensûb olan çille-hâne-i şerîfe teşrif ve Hazret-i Hızır 'aleyhi's-selâmla ol buḳ'a-i mübarekede mülâkât u soḫbet iderlerdi. Bir def'a daḥi ḥin-i mülâkâtlarında Hızır 'aleyhi's-selâm işâret-i⁵ ḡaybiyye ile ḳarîben hazret-i ḥân şehîd u sa'îd a'nî Sultân Ya'ḳûb-ı Germiyânun tîg-i ḡadriyle telef olup ve devlet-i Germiyânîyânun⁶ ḥatm-i şüriyyesini⁷ ve evlâd-ı Hızır Paşa ve İlyâs Paşanın⁸ ḥilâfet-i ma'neviyye ve saltanat-ı şeriyye-i Mevleviyye ile ilâ-âḥiri'd-devrân erâyik-ârâ⁹ ve rüşd ü sedâd-ı ḥavâniḳ-ı etrâf olmalarını imâ buyurdılar. Ve bu işâret-i pür-beşâretle Hızır Paşa hazretleri Bâlî Efendiye derḥâl ilbâs-ı külâh-ı nemed ve iksâ-yı ḥırḳa-i 'abâ-yı Mevleviyye ve tennûre-i peşmîn-i rusûm-ı evleviyye buyurup beyne'l-fuḳarâ 'Abâ-püş şöhretiyle meşhûr olmalarına sebep budur. Ve ibtidâ Ḳaraḥişâr-şâhibde binâ-yı ḥânḳâh-ı Mevleviyye buyurup gâh gâh cem'iyet-ârâ-yı bezm-i semâ' vesâ'ir evḳâtlarını bâlâ-yı ḳal'ada vâḳı' çille-hâne-i refî'ada şarf-ı şafâ-yı 'uzlet ü inḳitâ' buyurup Emîr Timûr-ı Gurgân memâlik-i Rûma istilâ ve ḥavâli-i Ḳaraḥişâra 'âlem-efzâ¹⁰ olduḳda muḳaddemâ şıyt-ı kerâmetleri ḡuşına resîde olmaḡla ziyâret-i 'aliyyeleriyle müşerref olup nazra-i¹¹ evlâda Hazret-i 'Azîz-i¹² Müşârün-ileyhün zebân-ı ilhâm-ı beyânlarından bu beyt şudûr itdi¹³.

*Beyt¹⁴: Be-tîr-i şeh şehî bâyed nişân
Gedâ virân-ı der est ender-meyân^{CLXXXIX}*

Ve¹⁵ beyt-i merkûm Emîr Timûrun muṭâbıḳ-fâl-i istikşâf-me'âli olmaḡla rubûde-i şîve-i keşfiyyeleri¹⁶ olup¹⁷ ve mehâbet ü celâletleri endâm-ı zeber-i¹⁸ destânesine lerze-efgen-i celâl ve her çend teklîf-i nüzûr u hedâyâ-yı keşîre itdükde 'adem-i ḳabûl ve 'arz-ı kâlâ-yı 'abâ-yı¹⁹ istiḡnâ ile ızhâr-ı vecd ü ḥâl buyurup Emîr-i Mezbûr²⁰ ba'de'l-vedâ nüdemâsına bu pîrûn mehâbet ü celâleti beni hirâsân ve ḥuzûrunda²¹ deng u ḥayrân itdi diyü i'tirâfî ḥayret-figen¹ ḳılıp sâmi'in olmuşdı. Zîrâ Emîr Timûrun

¹ ḥudûdında] - M, Ü₃

² ta'allüm-i] ta'lîm Ü₂

³ maḳâmât-ı] maḳâmât u M, Ü₃

⁴ Veled]-M, Ü₃

⁵ işâret-ı] işâret-i M, Ü₃

⁶ Germiyânîyânun] Germiyânînün M, Ü₃

⁷ şüriyyesini] şürîsi M, Ü₃

⁸ Paşanın] Paşa M, Ü₃

⁹ erâyik-ârâ] erâyik-ârâ-yı Ü₄

¹⁰ efzâ] efrâz M, Ü₂, Ü₃

¹¹ nazra-i] nazar-dih-i Ü₄

¹² 'azîz-i] - M, Ü₃

¹³ itdi] idüp Ü₂, itmekle M, Ü₃

¹⁴ beyt] - M (tamamı)

^{CLXXXIX} *Beyt:*

Şâhin okuna şahlık nişân olmaḥdır

Yoksul işe arada ḳapının virânıdır

¹⁵ ve] - Ü₃

¹⁶ keşfiyyeleri] keşfleri M, Ü₃

¹⁷ olup ve] olup M, Ü₃

¹⁸ zeber-i] zir-i Ü₄

¹⁹ 'abâ-yı] ḡinâ-yı Ü₄

²⁰ mezbûr] Timûr Ü₂

²¹ ḥuzûrında] ve ḥuzûrında M, Ü₄

havf u hirâs lafzı² bu vakte degin lisânından mesmû‘ degüldi ve daği Hazret-i ‘Azîz-i Müşârün-ileyh kabîl-i vefâtlarında bir sene muqaddem nahl-i³ nahîlleri kutbu’l-abdâl ve gavvü’r-ricâl Hazret-i Sultân Semâ‘î-i Dîvânî kudde⁴ sırrahu’n-nürânî cenâb-i celâlet-me‘âblarını maqâm-ı refî‘a-i⁵ irşâda iclâs ve kendüleri cânib-i⁶ halvet-hâne-i şerîfe teşrîf buyurup vefâtlarına üç gün kala hânkâha⁷ nüzûl ve envâ‘-ı naşâyılığ u veşâyâdan sonra ser-be-ceyb-i ‘abâ-i mübâreke⁸ olup sekiz yüz toksan hudûdında sinn-i mübârekleri yüz yigirmide olarak (73a)rûh-ı muqaddesleri civâr-ı cedd-i büzürgvârlarına tayerân ve pehlû-yı şandûka-i⁹ muṭahhara-i¹⁰ ‘amm-i ‘amimü’l-kirâmelerinde gariḳ-i rahmet-i Raḥmân olmışlardır. Bu maḳṭa‘ât-ı¹¹ şerîfe¹² levḫ-i maḫfûz-ı esrâr-ı ṭab‘-ı gevher-bâr-ı ḫaḳâyıḳ-şî‘ârlarındandır.

Ḳıṭ‘a: *În hırka-i mâ ṭurfa-i şebistân-ı hayâlîst*
Ez ehl-i nazar mahrem-i ü şâhib-i hâlist
Bî-rüşenî-yi çeşm-i dil u şem‘-i irâdet
Gulçini-yi pirâheneş ez emr-i muḫâlist^{CLXXX}

Velehu kudde sırruhu:

Der dil-i mâ Ḥaḳ demed evvel hayâl-i arzû
Pes dehed kâmeş be faẓl-ı bî-kuşur âbrû
Der ḫaḳîkat ḫâhiş u ez ü bâşed hemân
Leyse fi mir‘âtine’l-meclûvveti illâ vechü^{CLXXXI}

Velehu Efâzu ‘Aleynâ Birrehu:

Semâ‘-i mâ şafâ-yı vecd u hâlest
Çi gam ger güyedeş munkir vebâlest
Ferâğ-ı bâl ez ü miyâft bâlî
Bemorğ-ı cân-ı ü güyâ ki bâlest^{CLXXXII}

Ḥikâyet olunur ki ba‘zı münkirin eşnâ-i semâ‘-ı şafâda nazar-endâz-ı istihzâ olmağla bu ḳıṭ‘a-ı¹³ garrâyı güyân u dest-efşân ḳahr u tedmîr-i tâğiyân-ı¹⁴ bî-iz‘ân olduḳda cümlesi tu‘me-i şemşîr-i celâlleri¹⁵ olup sâ‘ir ‘inde-i¹⁶ âyîn-i merdâne bâ‘iş-i ‘ibret ü intibâh olmuştur.

¹ figen] efgem M, Ü₃

² hirâs lafzı] hirâsı lafzı Ü₃, hirâsı lafzını Ü₂

³ nahl-i nahîlleri] necl-i necîlleri M, Ü₃, Ü₄

⁴ kudde sırruhu’n-nürânî] - M, Ü₃

⁵ refî‘a] refî‘ M, Ü₃

⁶ cânib-i] - M, Ü₃

⁷ hânkâh] hânkâh-ı sa‘âdete M, Ü₃

⁸ ‘abâ-i mübâreke] ‘ibâde-i mübâreke M

⁹ şandûka-i] şadef-i şandûka-i Ü₂

¹⁰ muṭahhara-i] muṭahharalarında M, Ü₃

¹¹ maḳṭa‘ât-ı] manzûmât-ı M, Ü₃

¹² şerîfe] şerîfleri Ü₂

^{CLXXX} *Ḳıṭ‘a:*

Bu hırkamız hayal şebistânının benzersiz eşyasıdır
Görüş ehlinden onun mahremi bir hâl sahibidir
Gönül gözünün ve irade mumunun aydınlığı olmadan
Gömlüğünün seçilmesi muhal bir iştir

^{CLXXXI} *Velehu Kudde sırruhu:*

Kalbimizde Hak önce arzu hayalini yeşertir
Sonra faziletle arzuya ulaştırıp yüz suyu verir
Gerçek de istek de bağış da hep onandır
Bizim parlak aynamızda ancak onun yüzü vardır

^{CLXXXII} *Velehu Efâzu ‘aleynâ Birrehu:*

Bizim sema etmemiz (raksımız) vecdin ve hâlin safasıdır
Eğer inkarcı ona vebal derse ne gam
Huzur ondan kanat bulurdu
Onun can kuşuna, sanki kanattır

¹³ ḳıṭ‘a-i] manzûme-i M, Ü₃

¹⁴ tâğiyân] tâ‘inân M, S, Ü₁

¹⁵ celâlleri] celâletleri M, Ü₃

¹⁶ ‘inde-i] ‘abde S, Ü₂

Kıt‘a-i Mezbür İnest¹:

*Nedâred tiğ-i ‘uryân ez zedenbâk
Muğâbil râ mubârek mordenes bād
Çü münkir-i şer kuned ez-pâyî bâli
Ve bâli hûn hûd ber-kerdenes bād^{CLXXXIII}*

EMİR ‘ÂLİM EFENDİ

Çelebî ‘Âbid Efendî² kıddise³ sırruhu¹’l-‘azîz hazretlerinin ‘âlem-i kübrâ-yı vücûdunuñ şuğrası⁴ ve muqaddemât-ı zâd u bûdunuñ netice-i ülâsı olup eşnâ-i meşîhat-ı Emir ‘Âdil ibn Ulu ‘Arif Çelebî kıddise sırruhümâda telkîn-i sırr-ı⁵ Hüdâvendigârî ve ilbâs-ı şikke-i istivâ-dâr-ı hilâfet ile âstâne-i Hâzret-i Pîr kıddise sırruhu¹’l-münirde hizmet-i celîle-i tarîkatî ile ser-bülend olunmuşlardı. Civâr-ı ecdâd-ı emcâde rihletlerinde mağâm-ı refî‘a-ı⁶ türbe-i meşîhat kıdsî- rütbe-i Mevleviyyeye ihrâz⁷ olup dâ’ire-i irâdet ve meclis-i inâbetleri cilve-gâh-ı ricâl-i kümmelîn⁸ ve cây-penâh-ı aşhâb-ı hâl-i ‘âlem ü ‘âlemîn olmuşdur. Ve telâmize-i ders-i hağâyıqları her biri bâliğ-i derece-i ma‘lûm ve huşûşâ müftefîzân-ı nefâysü¹’l-enfâs-ı ta‘lîmleri meslek-i nazm u inşâda müsellemler-i erbâb-ı fûnûn u fûhûm⁹ olup ez-ân-cümle ümerâ-i Kayseriyyeden Mîr Seyfî nâm merd-i sa‘âdet-encâm fitne-i müteğallibe-i Karamâniyândan gürizân-ı dârü’l-emân-ı inâbetleri ve ser-bülend-i külâh-ı (73b) irâdetleri olup feyz-i terbiyye-i enzâr-ı ‘inâyet-âşârlarıyla şî‘r ü inşâda mâlik-i yed-i tûlâ olmuşdı¹⁰. Hiğâyet olunur ki mezbûr Dervîş Seyfî vağ‘a-i hevl-nâk-ı¹¹ merkûmdan ‘illet-i za‘f-ı kalble mütezaccir¹² olup henüz mütelâşî-i hâlecân-ı mezbûr iken ‘âlem-i rü’yâsında Hâzret-i ‘Azîz-i Müşârün-ileyh ceyb-i kerâmetlerinden bir kıt‘a¹³ elma i‘tâ buyurup bunu tenâvül eyle hâlâş olursın diyü işâret-fermâ olduklarınıñ ‘akîbinde¹⁴ bî-dâr oldu. Ve¹⁵ ‘ale’ş-şabâh huzûr-ı fâ’izu’n-nûrlarına dâhil olduğda bi-‘aynihî bir kıt‘a¹⁶ sîb-i âbdârı ceyb-i keremlerinden ızhâr ve eşer-i vâkı‘a-i mezbûr¹⁷ vâkı‘dur buyurup i‘tâ buyurdılar. Dervîş-i Merkûm kemâl-i şiddet u hulûşla elmâyı alup tenâvül itdükdü ‘illet-i redî’esi bi’l-küllîye ber’ü’s-sâ‘a¹⁸ kesb itdi. Hattâ ol vağ‘a-i vâkı‘ayı mutazammın mezbûr Seyfî Dedenüñ bu beyt-i garrâları sebt-kerde-i cerâyid-i nuğûldür.

*Beyt: Behem kerdî lebîb-i gayb ez ceyb
Yed-i beyzâ nemûdî ya’nî lâ-rayb^{CLXXXIV}*

Ve¹⁹ Hâzret-i Çelebî-i Müşârün-ileyhüñ kerâmât-ı bâhire ve velâyât-ı zâhire²⁰ vü vâfireleri *Sefîne-i*

¹ kıt‘a-i mezbûr İnest] - Ü₃

^{CLXXXIII} *Kita-i mezbûr İnest:*

Yahn kılıcın, vurmaktan korkusu yoktur

Karşıdakine kutlu olsun ölüm

Çünkü kötülüğü inkar eden kimse ayakbağından kurtulur

İşte kendisinin canlılık dolu kanatları rüzgarın üstündedir (önündedir)

² Efendî] Konevi Ü₂

³ kıddise sırruhu¹’l-‘azîz] - M, Ü₃

⁴ şuğrası] şuğrası M, Ü₃

⁵ sırr-ı] sırr-ı pîr Ü₂, Ü₄

⁶ refî‘a-ı türbe-i meşîhat-ı kıdsî] refî‘a-ı meşîhat-ı türbe-i kıdsî M, Ü₁, Ü₃

⁷ ihrâz] - M, Ü₃

⁸ kümmelîn] ekmelîn Ü₄

⁹ fûhûm] fûhûm Ü₁, fûhûm S, Ü₄

¹⁰ olmuşdı] olmuşdur M, Ü₂, Ü₃

¹¹ hevl-nâk-ı merkûmdan] hevl-nâk-ı mezkûrdan M, Ü₃

¹² mütezaccir] mübtelâ Ü₂

¹³ kıt‘a] dâne M, Ü₃

¹⁴ ‘akîbinde] ‘akâbinde Ü₄

¹⁵ ve] - M, Ü₃

¹⁶ kıt‘a] ‘aded M, Ü₃

¹⁷ mezbûr] - M, Ü₃

¹⁸ ber’ü’s-sâ‘a] şîhhat Ü₂

^{CLXXXIV} *Beyt:*

Gaybın akıllarını cebinden bir araya getirdin

Yed-i beyzâyı, yani şüphe olmayanı gösterdin

¹⁹ ve hâzret-i] Hâzret-i M, Ü₃

²⁰ zâhire] tâhire Ü₁, Ü₄

Nefîsede tafsîl olunmağla müte‘atışân-ı zülâl-i ahvâl-i şerîfleri ol ser-çeşme-i âb-ı hayât şâfiye-i nuķûle ihâle olunup âşâr-ı tab‘-ı bî-naẓîr-i ilhâm-semîrlerinden bu ebyât-ı pür-nikât hûsn-i hîtâm-ı terceme-i ‘aliyyeleri kıldı.

*Kit‘a*¹: ‘Âlem ez ‘âlem pezi̇red nûr u fer
Ver ne bâşed bûstân bi-şemer

Vus‘at u şafvet kocâ bûdî bîm
Ger ne bûdî hâmil-i yektâ guher

Sad meded yâbend ez-cân u tenes
Kâm-ı dil cüyend kân baħr u ber^{CLXXXV}

*Velehû kıddise sırruhu*²:

Mâ zi peyvendi-yi ehl-i in cihân bes fâriğim
Lîk rûz u şeb çü mihr u meh ber işân bâriğim^{CLXXXVI}

*Velehû ‘aleyhi’t-taħiyye*³:

Mâ sine şâf u âdem-i bi-ķayd-ı ‘âlemim
Şulh-i temâm bâ heme hoş-hâl u ħurremim^{CLXXXVII}

Ve Ĥazret-i ‘Ârif-i Kûçek kıddise rûhuhu merşiyeye-i feci‘a-i intikâllerin bu kıt‘a-i ġarrâ ile inşâ buyurmuşlardır.

Merşiyeye⁴: Ĥazret-i ‘Âlim olup ‘âmil-i emr-i⁵ ‘alîm
Berķ-ı lâmi‘ gibi cân atdı der-i ‘allâma
‘Âlim-i ‘ilm ü ‘amelde ‘ilm-i elma⁶ idi
Pîş-vâ oldu yine ķâfile-i a‘lâma(74a)

fâ‘ide⁷ türbe-i muķaddese-i⁸ Ĥudâvendigârîde medfûn olup ile‘l-ân talebe-i ‘ulûmdan her ne ķadar ġabiyyü‘z-zihn olan kimesne muvâcehe-i şandûķa-i muṭahharalarında niyâz-ı zekâvet ü fatn⁹ eylese elbette girân-bâr-ı ġabâvetden ħalâş olup fetânet-i zihnlle müşerref ve mażhar-ı inķişâf-ı ‘ulûm-ı mu‘zıla olur diyü şikât-i¹⁰ Mevleviyyenüñ âşâr-ı celîlelerinde meşûr ve müstemiddân-ı¹¹ mâdde-i merķûmdan muġtenem-i ħall-i müşķil-i mezbûr¹² idenler mevfürdur. Fe¹ tûbâ li‘l-müteveşşilîn.

¹ kıt‘a] nazm M, Ü₃, Ü₄
^{CLXXXV} *Kit‘a*:

Âlem âlemden ışık ve güç alır
Yoksa bahçe ürünsüz olur

Genişliğin ve temizliğin nereden korkusu olurdu.
O benzersiz inciyi taşımazdı?

Onun canından ve vücudundan yüz yardım ahrlar
O karadan ve denizden gönüllerinin istediğini ararlar

² *velehû kıddise sırruhu*] *velehû* M, Ü₃. Bu beyt] - Ü₂
^{CLXXXVI} *velehû kıddise sırruhu*:

Biz bu dünya ehline bağlanmaktan beriyiz
Fakat gece ve gündüz güneş ve ay gibi onlardan iyiyiz

³ *Velehû ‘aleyhi’t-taħiyye*] *velehû* M, Ü₃, Bu beyt -Ü₂
^{CLXXXVII} *Velehû ‘aleyhi’t-taħiyye*:

Biz âlemin kalbi temiz, kayıtsız insanlarıyız
Herkesle tam karışık olup mutlu ve neşeliyiz

⁴ Merşiyeye] - Ü₁, Ü₃

⁵ emr-i] fermân-ı M, Ü₃

⁶ ‘ilm-i elma‘] ‘ilm-i ve‘l-mâ‘a M, Ü₃

⁷ fâ‘ide] -S, Ü₂, Ü₄

⁸ muķaddese-i] - M, Ü₃

⁹ fatn]fiṭnat M, Ü₃

¹⁰ şikât-i] - Ü₂, Ü₄

¹¹ müstemiddân-ı] müstemendân-ı M, Ü₂, Ü₄

¹² mezbûr] - M, Ü₃

‘ADİL EFENDİ

Sabıku'l-menqabe Çelebi 'Alim Efendî kudise sırruhu hazretlerinin naḥl-i² naḥilleri olup veliyyü'l-'ahd ve cā-nişinleri olmuşlardır. Kütüb-i tevâriḥde meşhûr olduğu vech üzere selâtin-i 'Osmaniyanın ḥuşuşâ Mehmed Hân ibn Bâyezîd Hânın taraf-ı 'âlîlerine mahabbet-i tammesi³ sebebiyle⁴ mazhar-ı himmet-i bî-dirigları⁵ olup memâlik-i Karamân bunların eşnâ-i meşîhatinde bî'l-külliyeye kabza-i hüküm-i 'Osmaniyanâ dâhil oldu. Çelebi-i Müşârün-ileyh kudise sırruhudan

Beyt⁶: Mebâş der pey-i âzâr u her çî ḥâhî kon
 Ki der şeri'at-i mâ ğayr ez in gunâhî nist^{CLXXXVIII}

beyt-i cāmi'i mü'eddâsınca ḥaḳâyıḳ-ı zulm u 'adlden bir lâyiḥa-i ḳaṭ'i'l-cevâb istid'â itdüklerinde bu 'ibâre-i cāmi'a ile cevâb-dâde olmuşlardır ki li-ecli't-teberrük taḥrîr olındı.

Ḳâle kudise sırruh li's-şeri'ati ve't-tarıḳati ve'l-ḥaḳîḳati ve'l-ma'rifeti 'adlün ve zulmün. Fe 'adlû's-şeri'ati ḳad ḳadat evtâruhü 'ulüme'l-furû'i. Ve'l-i'tikâdu ve hüve'l-mu'abberu 'anhü bi-'tidâli's-seyri fî-menâhici'l-ibtihâri ve'l-intihâ'i ve'ktişâdü't-taşdîḳi fî menâhici'l-iḳâni ve'l-iz'âni ve 'adlû't-tarıḳati ḳad enâret berâhine kütübü'l-aḥlâḳi ve'l-adâbi ve hüve'l-mu'abberu 'anhü bi-'tidâli's-sülûki fî mesâliki't-taḥliyeti ve't-taḥliyeti ve'ctihâdü'l-iḥlâşi fî menâhili't-tenḳiyyeti ve't-taşfiyeti. Ve 'adlû'l-ḥaḳîḳati ḳad ḳâme bi emrihi. 'İlmü't-taşavvufi ve hüve'l-müfessiru bi-'tidâli't-taḥaḳḳuki fî'l-maḳâmâtî'l-furḳiyyeti ve'l-cemiyyeti Ve'l-iştîşâdü fî'l-müşâhidi'l-vücûdiyyeti bi-lâ yakînihi ve 'adlû'l-ma'rifeti ḳad cema'a şemlehü za'âmetü'l-feyzi'l-aḳdesi ve 'inâyetü's-sırrî'l-enzeḥi ve hüve'l-mümâ ileyhi bi'l-vaḳfeti fî 'Arafâtin Cem'u'l-cem'i ve'l-ḥayretü fî mecma'ı baḥreyni'l-fenâ ve'l-beḳâ ve zulmuhâ ḥilâfuhâ intehâ.^{CLXXXIX}

Bu 'ibâre-i laṭîfeyi taḥrîrden murâd cümle-i merâtib-i sülûk ve cümme-i netâyic-i şu'lûk bu⁷ icmâl-i cāmi'ü'l-kemâllerinde münderic ve beḳâyâ-yı evşâf-ı maḳâmât-ı⁸ 'aliyyelerini taṭvîl u taştîre ḥâcet degüldür. Eş'âr-ı ḥaḳâyıḳ- âşâr⁹ ve güftâr-ı vahy-âşârları el'ân mecâmi'i suḥan-verân-ı tarîḳatde ḥâme-i zer-nigâr-ı teslimle keşide ve rütbe-i i'câz-ı ilhâmât-ı ḥaḳâyıḳa reside (74b) olup bu ebyât-ı pür-nikâtları şemerât-ı riyâz-ı gül-bin-i tercemeleri ḳılındı.

Ḳıṭ'a: Levh-i dil kim sâde-i her naḳş olur
 Ḥâfîz-ı esrâr-ı ğaybü'l-ğayb olur
 Levh-i maḥfûz olup âyine-dâr
 'Ayn-ı şânî nüşâ-i lâ-rayb olur

¹ fe ṭübâ li'l-mütevessilîn] rahmetü'l-lâhi vâsi'a Ü₂

² naḥl-i naḥilleri] necl-i necilleri M, Ü₃, Ü₄

³ tammesi] tammesiyle Ü₂, Ü₄

⁴ sebebiyle] - Ü₂, Ü₄

⁵ bî-dirigları] bî-redifleri M

⁶ Bu beyt] - Ü₂

^{CLXXXVIII} Beyt:

Zulüm peşinde olma ve (başka) ne istersen yap

Ki bizim şeriatimizde bundan başka bir günah yok

^{CLXXXIX} Kudise sırruhu dedi:

Şeriatin, tarikatın, hakikatın ve marifetin haklı ve haksız tarafları vardır.

Şeriatin, tarikatın, hakikatın ve marifetin adaleti ve zulmü vardır. Gerçek şeriatin esasları fer'i ilimler ve itikadi ilimlerde görülmektedir. Gerçek tarikatın esaslarını ahlâk ve âdab kitapları izah etmiştir. Buna göre tarikat, kötülüklerden arındırma, iyi hasletlerle nefsi bezeme yollarında davranış düzgünlüğü ve samimi olmaya çalışmak, nefsi temizleme ve saflaştırma yollarında samimi olmaya gayret etme diye tarif edilir.

Gerçek hakikatın durumunu tasavvuf ilmi ele alır. Firâḳi ve cem'i makamlarda tahakkuk mutedilliği; yakîni olmayan vücudi meşhedlerde istişhad mutedilliği diye tarif edilir.

Gerçek marifet, feyzü'l-akdesin zaameti, en nazik sırrın inayeti ile tarif ve tesbit olunmuştur. Bu sözlerle muhtelif toplulukların toplandığı Arafat'ta vakfe yapmak adı geçenlere misal gösterilebilir ve fena ile beka mecalarının cem olduğu yerde hayret diye ifade edilir.

Bütün bunların zulmü ise bu tanımların tersinde ortaya çıkar.

⁷ Bu] ve Ü₄

⁸ maḳâmât-ı 'aliyyelerini taṭvîl u taştîre ḥâcet degüldür] - Ü₂, 'aliyyelerini tafşîle ḥâcet degüldür Ü₃

⁹ âşâr u güftâr-ı] güftâr-ı M, Ü₃, âşâr u güftârı S

Velehü¹ kıddise sırruhu'l-‘azîz:

*Her zevk râ ki cüyî der-hûd be hûd ki yâbî²
Ver ne çu halk mâni ender burûn-ı bâbî^{CXC}*

Ve daği Hazret-i Çelebî müşârün-ileyh kırk sene serîr-ârâ-yı mesned-i kübrâ-yı hilâfet olup bi-lâ-‘arîza nahl-i³ nahîlleri Çelebî Cemâlü'd-dîni⁴ iclâs-ı seccâde-i türbe-i muqâdde buyurup teşrif-i civâr-ı ecdâd-ı ‘izâm ve derûn-ı kubbe-i hazrâ-yı Mevleviyede günde-i lahdü'l-‘huzûr-ı hadîka-i⁵ kirâm olmuşlardır.

‘ABDÜ’L-HALÎM EFENDÎ

Çelebî ‘Abdu’r-rahmân ibnü’ş-şeyh Ebû Bekir Efendî kıddise sırruhumâ hazretlerinin gevher-i deryâ-yı zâtı ve micmer-i encümen-i hayâtı olup henüz endek sâle iken pederleri intikâl⁶ ve kendüleri cezbe-i zâ’idü’l-vasf ile sülûk idüp Pîr Hüseyin Efendî intikâlinde işaret-i pür-beşâret-i ‘aliyye ile mesned-i hilâfet-i kübrâya iclâs olındılar. Şâkıb Efendî *Sefîne*de buyurlar ki gerçi enzâr-ı kâşıra-i erbâb-ı şurede âyine-i haķâyık-ı intibâ‘-ı zât-ı laţifleri sâde-nümâ idi. Lâkin ‘inde üli’n-nuhâda⁷ cilve-gâh-ı ‘acâyib-âşâr ye hacle-i⁸ vaşl-ı ‘arâyis-i esrâr-ı Hudâvendîgâr idi. Hikâyet olunur ki hâ’in-i tarîkatü’llâh Vâni-i imân-tebâh Çelebî-i mütercemün⁹ evâsıt-ı meşîhatlarında zuhûr idüp on sekiz sene memâlik-i Rûmda icrâ-yı şeytanât ve âhîru’l-emr kendü ve müte‘allaķatı tu‘me-i şemşîr-i Celâlü’d-dîn-i Rûm¹⁰ olmuşdur. Hattâ kendüye¹¹ ibtidâ ezâ-yı fuķarâ-yı tarîka-i Muḥammediyyeye izn ü fetvâ viren Minkâri-zâde üç gün içinde meflûc ve çend rûz şâhib-i firâş olup ser-nigün-ı düzâh-ı ḥasret¹² ve mu‘în-i uhrâ Kâra Muştafa Paşa kahr u inhizâmı sebebiyle maķtûl ve dâmâdı Müftî Feyzu’llâh Sultân Muştafa Hânun hil‘atinde müdemmer ve cümle işbâ¹³ u ittibâ‘ı gâzabu’llâha mazhar oldılar.

Kıt‘a¹⁴: Görürsin zahmet-i¹⁵ bî-had ü gâye
Tokınma ḥânedân-ı evliyâyâ
Ḥaķîkat hûd meşeldür bu ki dirler
Degül hem-sâyesinden ayru sâye

Biñ yetmiş yedi târihinde müteşeytın-ı mezbûruñ igvâsıyla Sultân Muştafa gâflet-i bî-hüdânesinden icrâ-yı fermân ve nehy-i âyîn-i semâ‘-i merdân¹⁶ eyleyüp¹⁷ yasâg-ı bed târiḥ vâķı‘ oldı¹⁸. Ve şu‘arâ-yı vaķtten Rızâ Beg daği men‘-i merķûm için (75a)bu târiḥi söyledi.

Târiḥ: Ey Rızâ gûş eyleyüp târiḥini
Didi hâtif hây ḥâmuş oldı ney

Hikâyet olunur ki eşnâ-i men‘de bir hafta içinde ihvân-ı Tarîka-i Mevleviyeden biñ ‘aded merd-i kâmil vefât idüp beķâyâ-yı dervîşân memâlik-i âḫara hicret ve ba‘zıları daği¹⁹ cefâ-yı tağîn-i²⁰ merķûmine li-ecli’l-mücâhede taḥammül²¹ ve küşce-i ḫavâniķ-ı mesdûdede ser-be-ceyb-i ḥumûl

¹ velehü kıddise sırruhu'l-‘azîz] velehü M, velehüm Ü₁, - Ü₂

² Bu beyt] - Ü₂

CXC *Velehu:*

Kendinde aradığın her zevki yine kendinde bulursun. Yoksa halkın kendi gibi kapı dışında kalırsın.

³ Nahl-i nahîlleri] necl-i neçîlleri M, Ü₃, Ü₄

⁴ Cemâlü’d-dîni] Cemâlüddîn hazretlerini M, Ü₃

⁵ hadîka-i kirâm olmuşlardır] hadîkatü’l-kirâm olmuşlardır rahmetü’l-lâhi ‘aleyh Ü₂, hadîka-i ikrâm olmuşlar S

⁶ intikâl] vefât M, Ü₃

⁷ nuhâda] nuhâ S, Ü₄

⁸ hacle-i] cümle-i M, Ü₃

⁹ mütercemün] müşârün-ileyhün M, Ü₃

¹⁰ Rûm] Rûmi Ü₄

¹¹ kendüye] kendine M, Ü₃

¹² ḥasret] -M, Ü₃

¹³ işbâ‘] işbâ‘ı Ü₂

¹⁴ kıt‘a] nazm M, Ü₃

¹⁵ zahmet-i] rahmet-i Ü₁

¹⁶ merdân] - M, Ü₃

¹⁷ eyleyüp] idüp M, Ü₃

¹⁸ oldı ve] olup M, Ü₃

¹⁹ daği] -M, Ü₃

²⁰ tağîn-i] tã‘inin S, Ü₄

²¹ taḥammül] müteḥammil M, Ü₃

olmuşlardır. Ve daği biñ tokşan beş târihinde *Fe kuti‘a dâbiru‘l-ķavmi‘l-lezine zalemū ve‘l-ķamdū li‘llāhi Rabbi‘l‘ālemīn*^{CXCI} āyet-i kerīmesinūñ sırrı āşkār olup tenbīh-i ekīd-i Ħāzret-i Pīr-i Destgīr¹ ile icrā-yı merāsīm-i semā² u şafāya taraf-ı Sultān Mehmed Ħāndan fermān sādır olup nağme lafzı târih vāķı‘ oldı³. Ve şu‘arā-i vāķtten Rif‘atı ve Rengi nām şā‘irlerūñ târihleridür.

Târih: İki neyzen çıkup ol demde didi Rif‘atı târih
Şalā ey sâlik-i dānā⁴ açıldı Mevleviĥāne

Târih-i Diger: Nâylar virdi şadāyı cūş⁵ geldi Mevlevi

Ħāzret-i⁶ Ĉelebī-i Müşārūn-ileyhūñ vefātı biñ tokşan târihinde vāķı‘ olup nağam ve ģasl lafızları târih-i intikālleri⁷ olmuşdur. Nağam-ı İrci‘i ile rüh-ı muṭahharaları mutġım⁸ ve gerd-i⁹ ekdār şüretten mā‘ū‘l-hayāt-ı vişāl ile ģasl olunup derūn-ı türbe-i muḳaddese-i sultānu‘l¹⁰-maḥbūbin¹¹ ḳuddise sırruhu‘l-mübīnde defn olunmuşlardır. Maķām-ı ‘ālilerine ḳable‘l-vefāt sâbıķu‘l-menḳabe Bostān-ı Şānī ĥāzretlerini¹² iclās buyurup beş sene mürūrında fetḥ u fütūḥ-ı şūriyye vū ma‘nevīyye ile tebşīr buyurdılar. Vefātlarından beş sene sonra zühūr-ı fermān¹³-ı ruḥşat ile Bostān Efendi icrā-yı āyin-i Ħudāvendigāri eyledi. Ve Ħāzret-i Ĉelebī Ħalīm maḥlaşıyla ra‘nā ģazeller ve a‘lā neşīdeler¹⁴ söyleyüp bu beyt ba‘zı defātir-i ihvān ve cerāyid-i yārānda mevcūd u meşūr olan eş‘ar-ı belāgat-şī‘arlarındanur.

Beyt: *Ez ḥāme-i ḥalīm ḥurūf-ı hecā mecū*
Der ney-i şeker muḥāl boved telḥi-yi nevā^{CXCII}

HĀCİ ‘ĀRİF EFENDİ

‘Abdü‘l-Ħalīm Efendinūñ naḥl-i¹⁵ naḥīlleri Ĉelebī ‘Abdu‘r-raḥmān ‘Aleyhi‘r-raḥmeti ve‘l-ġufrān ĥāzretlerinin mir‘at-ı hayātınūñ timşāli ve şüret-i zātınun me‘ālidür. Cedd-i emcedleri ‘Abdü‘l-Ħalīm Ħāzretlerinden sonra ḥ‘āce-nāşī-i¹⁶ seyr ü sülūkları olan Şeyḫ Muḥammed Şadru‘d-dīn Efendi serir-āra-yı meşīḥat olup anlarūñ vefātından sonra bunlar çār-bāliş-nişin-i¹⁷ erike-i¹⁸ ḥilāfet-i türbe-i kürsī-rütbe olmuşlardır. Evāsıṭ-ı ḥilāfetlerinde edā-yı farīza-i Ħaccū‘l-(75b) beyt buyurup ba‘de‘l-‘avdet nice zamān daği dād¹⁹ u diḥ-i meşīḥat ü teslīk ve ūmerā vū ricālden cem‘-i keşīr dāḥil-i dā‘ire-i ‘ubūdiyyet ü maḥabbetleri olup ez-ān-cümle Ħakīm oġlu ‘Alī Paşa tekbir-i ‘arāķiyye-i inābetleriyle iftiḥār iderdi. Nişf-ı menkabeleri *Sefīne-i Sāķıbdā* naḳl olunup mü‘llif-i Müşārūn-ileyhūñ çelebī-i ‘aşri olmağla çend varak tezyīl burakmışlardı. Şoñra veled-i muḥteremleri Ħālīş Ahmed Dede zeyl ü tafşīl-i beķāyā-yı aḥvāl ḳılup ekşer mefāḥir-i me‘āşirleri maḥall-i mezbūrda²⁰ muşarraḥdur²¹. Târih-i intikālleri biñ yüz elli tokuzda vāķı‘ olup zir-i sāye-i envār-ı ḳubbe-i ḥāzrāda ġarķa-i deryā-yı şuhūd

^{CXCI} *Böylece o zulmeden kavmin kökü keşilmiştir. Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah içindir.* En‘am S./45

¹ destgīr] destgīr ḳuddise sırruhu‘l-münir Ü₁

² semā‘] āyin-i semā‘ M, Ü₃

³ oldı ve] oldı M, Ü₃

⁴ dānā] dāni M, Ü₃

⁵ cūş geldi Mevlevi] - M, Ü₃

⁶ Ħāzret-i] Ve daği M, Ü₃

⁷ intikālleri] - M, Ü₃

⁸ mutġım] - M, Ü₃

⁹ gerd-i ekdār] gerdü‘d-dār S

¹⁰ sultānu‘l] maḥbūbu‘l M, Ü₃

¹¹ maḥbūbin] ‘aşıķın M, Ü₃

¹² Şānī Ħāzretlerini] Şāniyi M, Ü₃

¹³ fermān] -M, Ü₃

¹⁴ neşīdeler söyleyüp] neşīdeleri vardır Ü₁

^{CXCII} *Beyt:*

Yumuşak kalemden hiciv sözleri arama

Şeker kamışından çıkan sesin acı olması muhaldir.

¹⁵ naḥl-i naḥīlleri] necl-i necilleri M, Ü₃, Ü₄

¹⁶ ḥ‘āce-nāşī-i] ḥ‘āce Ü₄, -Ü₂

¹⁷ nişin] erike-nişin Ü₂, nişin olup Ü₁

¹⁸ erike-i ḥilāfet] ḥilāfet Ü₂

¹⁹ dād u diḥ-i] - Ü₄, dādā Ü₂

²⁰ mezbūrda] mecelle-i mezkūrda M, Ü₃

²¹ muşarraḥdur] muḥarrerdür M, Ü₃

olmuşlardır. Eş‘âr-ı şeyhâne ve güftâr-ı pîrâneleri mevfur ve meşhûr-ı vaqtleri olup ez-ân-cümle bu gâzel-i ‘ârifâne nümüne-i şâb‘-ı nâz-gâneleridir.

Ġazel¹: Çıkmazdı dîde bâm-ı temâşâ-yı ‘ibrete
Maħrem olaydı râz-ı şebistân-ı vaħdete

Ĥâtır-nevâz-ı² ‘âlem ü kâdr-âşinâ gerek
Mâlik olan ĥizâne-i iķbâl ü devlete

Devr-i ĥoş-âmed-i felege itmez i‘timâd
Yek-pâre çeşm olan ruĥ-ı mir‘ât-ı ĥayrete

Uymaz firâz-ı şuffe-i zevķ u şafâ-yı ĥulķ
Luţf-ı hevâda dâmen-i şaħrâ-yı vaħşete

Nâ-geh dü-deşt-i cür‘etini yek-ķalem görür
Parmaķ başan³ ĥilâf-ı edeb ĥarf-i ĥikmete

Varın virür mu‘âmele-i yek-piyâleye
Düşmez fütâde-meşreb olan ķayd-ı nekbete

Gerd-i nişân ĥalka-i teslîm-i pîrdür
Amâc olan bu ‘arşada hep tir-i ĥaşrete

Dîl-sîr-i bezm-i ülfet-i ihvân-ı ‘aşr olup
‘ârif çekildi küşe-i bi-gerd⁴ ü külfete

‘ABDU’L-VEHHÂB HEMEDÂNÎ

‘İdâd-ı vaķâyî‘-nüvisân-ı âşâr-ı Mevleviyyeden olup *Menâķıb-ı Sevâķıbr*⁵ Fârisiyyü’l-inşâ⁶ te’lîf eyleyen ser-âmed-i müteķaddimîn-i ĥulefâ ve Mecdü’d-dîn Sipehsâlâr ile Dede Aħmed Eflâķî’nün sebaķdâş-ı ĥizmet-i tahrîrleri olmuşlardır. Fi’l-aşl Hemedân’da tarîķa-i Nakşbendiyye kibârından Ĥ‘ace Celâl nâm pîr⁷-i şâhib-ĥâlün mir‘ât-ı⁸ cemâl-i Hemedân’da baħtı ve şâh-ı dil-i pâkinün tâc u taĥtı olup ol eyyâmda memâlik-i İrâna⁹ Şâh Tahmâsb istilâ ve ızhâr-ı mezheb-i Rafz itmekle ekser meşâyıĥ-ı ehli’s-sünnet terk-i evtân ve ihtiyâr-ı seyâhat-ı etrâf-ı belân itmişlerdi¹⁰. Bunlar daĥi¹¹ mülâbese-i Ĥacc ile Mışra gelüp zamân-ı ĥilâfet Şeyĥ ‘Abdü’l-Celîl ĥuddise sırruhuya teşâdüf itmekle bi’l-külliyeye rubûde-i şive-i mürşidâneleri olup ser-dâde-i¹² zânü-yı irâdetleri ve ser-bülend-i külâh-ı istivâ-dâr-ı ‘inâyetleri¹³ olup (76a) meşreb-i ‘âlîleri mâ’il-i semt-i inzivâ olmaĥla mürşidleri vefâtında teklîf-i meşĥat olunup ķabûl itmediler. Ve cânib-i Ĥaremeyn-i muĥteremeyne ĥicret buyurdılar. Tezkire şâhibi Hasan Çelebi’nün pederi¹⁴ Aĥlâķ-ı¹⁵ ‘Alâ’i şâhibi Kınalı-zâde ‘Alî Çelebi ‘avdet-i Ĥacc-i şerîfde Mışır-Kâhirede ‘Aziz-i Müşârün-ileyh ile mülâķât u şöĥbet idüp kemâlât-ı bâliĥalarını naķl itmekle mezbûr¹⁶ tezkiresinde medĥ u şenâlarında ĥaylî şarf-ı medâr itmişdür. Te’lîfât-ı celîlelerinden Mîr Ĥüseynün *Mu‘ammeyâtını* şerĥ-i bi-nażîr eyleyüp ve Fârisiyyü’l-‘ibâre *Nevâ-yı Ĥurûs*¹⁷ ve *Şirâţ-ı Müstaķîm* ve *Mu‘ammeyât-ı Esmâ’ü’l-Ĥüsnâ* nâm kitâbları vardır. Ĥuşuşâ

¹ ĥazel] ĥazel-i ra’nâlarıdır Ü₄

² nevâz-ı] nevâz u M, Ü₃

³ başan] basın S, Ü₁

⁴ bi-gerd ü külfete] bi-gerd-i ‘uzlete M, Ü₃, bi-gerd-i külfete Ü₂, Ü₄

⁵ sevâķıbrı] şâķıbrı M, Ü₃

⁶ Fârisiyyü’l-inşâ] Fârisi te’lîf M, Ü₃

⁷ pîr] bir M, Ü₃

⁸ mir‘ât-ı] - M, Ü₃

⁹ İrâna] İrânı M, Ü₃

¹⁰ itmişlerdi] itmişlerdür M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

¹¹ daĥi] daĥi bu Ü₄

¹² ser-dâde-i] ser-zede-i M, Ü₃

¹³ inâyetleri] inâbetleri Ü₄

¹⁴ pederi] pederleri Ü₁

¹⁵ Aĥlâķ-ı ‘Alâ’i şâhibi] Aĥlâķî ‘Alâyî şâhibi S

¹⁶ mezbûr] - Ü₂

¹⁷ Ĥurûs] Ĥurûsî Ü₃

menâkıb-ı şerîfleri mufaşsal¹ u meşrûh olup ibtidâ kalem-keş-i âsar-ı Mevleviyye olan Mecdü'd-dîn Sipehsâlar menâkıbını Ahmed Eflâki zeyl ü tafsîl itdigi gibi bunlar dağı *Menâkıb-ı Eflâkiyi* tavzîh u ta'vîl buyurmuşlardır. Evâhîr-i hâllerinde Medîne-i Münevvere hânkâh-ı mübarekesinde müddet-i medîde 'uzlet ve ziyâret-i ravza-i mu'kaddese-i Nebevî² 'aleyhi's-selâm ile melzûm olup to'kuz yüz elli dört senesi civâr-ı Peygamberîde mücâvir-i lahd ve ol hânkâh-ı şerîfde medfundurlar. Eş'âr-ı gevherbârlarında 'Abdî ta'haluş buyururlardı. Bu beyt-i yâdgâr eşer-i³ tab'-ı ha'kâyık-şî'arlarıdır.

Beyt: *Âb-ı hayvân-ı lebet ber ser-i câh-ı zekânest*
'Adeti nîst meger mu'cize-i ân dehenest^{CXCIII}

'UBEYDU'LLÂH DEDE

Cenâb-ı Şeyh Muhammed Fedâyî quddise sırruhu hazretlerinin perverde-i nazar-ı terbiyyeleri olup eş'ârlarında Ubeyd ta'haluş buyururlar⁴. Sür'at-i kitâbete muvaffak olup ve nice Meşnevî-i Şerîf tahrîr buyurup ve ha'tt-ı destleri olan Meşnevî-i şerîfler Hazret-i Çelebi Hüsameddin quddise sırruhu'l-mübîn cenâb-ı hilâfet-me'âblarının ha'tt-ı hümâyûnlarıyla olan Meşnevî-i şerîfden mu'kâbele olunmuşdur. Yümnihî ve keremihi te'âlâ. Mu'harîr-i Fa'kîr bir dânesini i'âne-i rûhâniyyet-i 'aliyyeleriyle ziyâret eyledüm. To'kuz yüz to'kusan târihinde tahrîr olunmuşdı⁵. Hîkâyet olunur ki 'Aziz-i Müşârün-ileyh Konyada hücre-nişin-i inzivâ iken eyyâm-ı bahâr olmağla ba'zı ihvân niyyet-i seyr-i bâğ u bostân idüp

Beyt: *Yek nefes ez 'omr-i hîş gâfil u fârîğ mebâş*
Yâ vara'ki mi nûvis yâ kalemî mi terâş^{CXCIV}

mü'eddâsınca hemân seyr-i âfâkla tazvî'-i va'kt eylemek⁶ dağı şâyeste-i küleh-dârân-ı râh-ı Mevlevî olmadığından⁷ 'Ubeydu'llâh Dede'den bir (76b) *Mantıku't-Tayr* isti'âre idüp vardukları ma'halde⁸ mü'tâlâ'a itmege taşmîm itdiler ve 'Aziz-i Müşârün-ileyhde dağı *Mantıku't-Tayr* mevcûd⁹ olmayup yokdur cevâbı dağı 'urefâ-i kirâmuñ şâyeste-i lehce-i pür-behceleri olmadığından siz¹⁰ gidin ben kitâb-ı mezbûrî 'akîbîñüzden alur gelürem diyü cevâb-fermâ oldılar. Ve der-'a'kab dest-i kerâmet-peyvestlerine bir cüz' kâğıd-ı beyâz alup *Mantıku't-Tayr* ibtidâ buyurdılar. Lâkin dervîşân-ı mer'kûmîñ bir kaç-ı gidüp bir kaç-ı dağı ba'zı huşuş ile bir sâ'at mi'kdârı tava'kkufdan¹¹ soñra Hazret-i 'Aziz 'acebâ ma'hal-i muşammeme teşrif itdi mi diyü der-i¹² hücrelerinin sürâhından nazar itdüklerinde beş on mi'kdâr¹³ şûr-ı gaybiyyenüñ destlerinde kâğıd u hâme ile kitâb-ı mezbûruñ tahrîrine mübâderetleri mezbûrlara hayret virüp ihvân-ı sâ'ireye ihbâr iderken nâ-gâh Hazret-i 'Aziz dağı hücre kapusını feth buyurup zir-i bağal-i mübarekelerinde bi't-tamâm eczâ-yı gayr-i mücellede ile *Mantıku't-Tayr* meclis-i ihvâna 'arz buyurdıklarında ervâh-ı gaybiyyeye¹⁴ taşarrufları âşkâr olmuşdur. Ve¹⁵ evâhîr-i sülûklarında a'mâl-i livâ-i Hamîdden Egirdir nâm kaşabada Nûr'llâh Dede mer'kad-i şerîfi civârına ihyâ olınan zâviye-i Mevleviyyeye şeyh olup ba'de-zamânin ziyâret-i âstâne-i Hazret-i Pîre teşrif ü rû-mâl¹⁶ idüp qable'l-'avdet¹ to'kuz yüz to'kusan beş hudûdında vefât ve civâr-ı Qubbe-i

¹ mufaşsal ve meşrûh] mufaşsal meşrûh S

² nebevî] Hazret-i Nebevî M, Ü₃

³ eşer] - S

^{CXCIII} Beyt:

Dudağının hayat suyu çene çukuru kuyusunun başındadır

Alışılmış bir şey değil, ancak bu o ağzın mucizesidir

⁴ buyururlar] buyururlar idi M, Ü₃

⁵ olmuşdu] olmuşdur Ü₁

^{CXCIV} Beyt:

Ömründen, bir nefes olsun gafil ve uzak olma

Ya bir kâğıt yaz ya da bir kalem yont (aç)

⁶ eylemek] - M, Ü₃

⁷ olmadığından] olduğundan S

⁸ ma'halde] yerde M, Ü₃

⁹ mevcûd] - M, Ü₃

¹⁰ siz gidin ben] siz gidin S, siz gidinüz ben M, Ü₃, siz gidün ben Ü₄

¹¹ tava'kkufdan] tev'kîfden Ü₁, Ü₂, Ü₄

¹² der-i] - Ü₂

¹³ mi'kdâr] kadar M, Ü₃

¹⁴ gaybiyyeye] gaybiyyeden M, Ü₃

¹⁵ ve evâhîr-i] evâhîr-i M, Ü₃

¹⁶ rûmâl] rûymâl M, Ü₃

Hazrâ-yı Mevleviyede medfûndurlar. Hikâyet iderler² ki Hazret-i Fedâyî Dede kudde sırruğu hizmetine ibtidâ-i intisâblarında zâviye-i şerifün sahalık hizmetini virmişlerdi³. Birgün dest-i şadâkat-peyvestlerinde olan⁴ destîlerine şıbyân-ı münkirin bâriş-i seng-i melâmet ve zebân-güşâ-yı ta'n u istihzâ olduklarında taraf-ı 'azîzlerinden zühür-ı ilhâm-ı işâretle semâ' itmege müdâvemet buyurup asla kendülerine ve sebûlarına bir⁵ seng resîde olmayup hışn-ı dâ'ire-i semâ'da emîn-i âfet-i⁶ şeytân-ı peçe-gân-ı münkirân oldukları hayret-endâz kılup huzzâr⁷ ve henüz ibtidâ-i irâdetlerinde maqâm-ı⁸ intisâbları âşkâr olmuşdur. Hattâ bu beyt-i şerifi ve kıssa-i mezbûri⁹ mutazammın söylemişdür.

Beyt: Küy-ı 'aşk-ı mevlevî dîvânesi olmuş 'Ubeyd
Seng-i eţfâl-i rehi hışn-ı haşinidür anuñ

'ARZÎ DEDE

İsm-i sâmileri Muhammed ve Dâru'd-devle-i 'aliyyede mütevellid Şa'bân-ı Zâdegân şöretiyle ma'rûf hânedân-ı kibâr-ı mevâliden (77a) bir zât-ı fazl¹⁰-simât olup ba'de-taşşîl-ı 'ulûm ve tekmi'l-ı ma'lûm¹¹ Âdem Dede kudde sırruğu hazretlerinin behişt-i 'irfân¹²-ı hizmet-meydânlarına müncezib ve nice zamân kâri-i kürsi-i Meşnevîleri olup hın-ı vefâtlarında ki biñ almış üç târihidür.

Târih: Degüldür devr-i Âdem geçdi bu devr-i Muhammeddür

mışra'ı mü'eddâsınca maqâm-ı 'âlilerine iclâs olunmuşlardır. Tarîka-i Mevleviyeye irâdetlerinden muqaddem Şeyh¹³ Mecdü'd-dîn-i Sîvâsî 'aleyhi'r-rahme meclisine varup 'Azîz-i Mezkûr¹⁴ kendülerine şerh-i Mesnevisini 'arz eylediler ve buyurdılar ki bu kitâb-ı müsteţâbuñ muktezâ-yı maqâmâtı üzre taşşîl-i ahlâk¹⁵ refât eyle ki qariben saña lâzım olur. Çünki müşârün-ileyh bu işâret-i pür-beşâreti güş eyledi. Derünında hezârân¹⁶ şevk u hâlât¹⁷ zühür idüp Şeyh-i¹⁸ Mezkûrdan inâbet kaşd eyledi. 'Azîz-i Mezbûr dañi bir miqdar himmet ü taşarruf¹⁹ buyurup teberrüken bu kadar kâfidür diyü terbiyye vü teslik-i hulefâ-i Mevleviyeye cânibine tañriş u rehberlik eylediler. Ba'dehü Hazret-i Âdem şöhetine şitâbân olup vâşıl-ı maqâmât-ı intihâ oldılar. Hikâyet olunur ki Galaşa âstânesinde hücre-nişin-i irâdet oldukları eyyâmında Beg-zâde-gân-ı Firengden bir gül-endâm-ı sa'âdet-encâm kendülerinden Fârisî ta'lîm²⁰ itmegi niyâz idüp 'Azîz-i Müşârün-ileyh dañi ta'allümine²¹ iltifât buyurdılar. Ve qaribü'l-'ahde ol cüvân-ı mütefetün taşşîl-i funûn-ı Fârisiyyât idüp eşer-i şöhetleriyle dil-i münevverine²² pertev-i dîn-i Muhammediyye 'akş-endâz-ı hidâyet olup rağbet-i dîn-i İslâm itdiği akrabası olan kefer-i melâ'inenün bâ'îş-i gayret-i 'anüdiyeleri olmağla mezbûri tesmîm idüp te'sîr-i zehr-i kâtil ile muhtazar iken bir âdem irsâl idüp Hazret-i 'Arzîyi da'vet ve anlar dañi bir kaç dervîş ile hâzır-ı serbâlin-i 'iyâdetleri²³ olduklarında kulzüm-i merhamet-i kerîmâneleri cüşân olup bu kıta'a-i garrâyı güyân olduklarında nev-cüvân-ı mezbûr²⁴ i'lân-ı kelime-i şehâdetin eyledi ve tilâvet-i sûre-i²⁵ Yâsin ve

¹ 'avdet] 'avd Ü₄

² iderler] olunur M, Ü₃

³ virmişlerdi] virmişlerdür M, Ü₃

⁴ olan destîlerine] bir destî olduğu halde Ü₄, - Ü₂

⁵ bir seng] âfet-i şeytân-ı peçe-gândan bir seng M, Ü₃

⁶ âfet-i şeytân-ı peçe-gân-ı münkirân] - M, Ü₃

⁷ huzzâr ve henüz ibtidâ-i irâdetlerinde] - Ü₂, Ü₄

⁸ maqâm-ı] - Ü₂, Ü₄

⁹ kıssa-i mezbûri] vaq'a-i mezbûreyi M, Ü₃

¹⁰ fazl-ı] fazilet M, Ü₃

¹¹ tekmi'l-ı ma'lûm] tekmi'l-i rusûm M, Ü₃

¹² 'irfân] - M, Ü₃

¹³ şeyh] bir gün şeyh Ü₁

¹⁴ mezkûr] mezbûr M, Ü₃

¹⁵ ahlâk] ahlâk u M, Ü₃

¹⁶ hezârân] - S, Ü₄

¹⁷ hâlât] hâlet Ü₃

¹⁸ şeyh-i] derünında şeyh-ı S, Ü₄

¹⁹ taşarruf] tasavvuf M, Ü₃

²⁰ ta'lîm] ta'allûm M, Ü₃

²¹ ta'allümine] ta'limine M, Ü₃

²² münevverine] müste'iddine S, Ü₁

²³ 'iyâdetleri] 'iyâdeti M, Ü₃

²⁴ mezbûr] - Ü₃

²⁵ sûre-i] - Ü₂

ed‘iye-i sâ‘ire ile vâsıl-ı rahmet-i Rahmân olup şerâyıt-ı âyîn-i İslâm üzere ğasl ve hâmuşân-ı hânkâha defn buyurdılar. Ol¹ kıt‘a-i dil-nişin budur.

Kıt‘a: Bu hüsn ile çün nâre² gire ol büt-i tersâ
Dûzahda olan ehl-i hevâ³ bi-keder olsun
Mâlik olacaksın o güher-pâreye âhır
Ey nâr-ı⁴ Cehennem saña şad-müjdeler olsun(77b)

‘Azîz-i Müşârün-ileyh biñ⁵ yetmiş beş târihinde vefât idüp hîn-i ihtizârlarında ba‘zı yârâna vedâ‘-fermâ oldu⁶ ka‘ide-i câriyye üzere İnşâ‘allâh daği⁷ çok zamân şafâ-yı zindegânî ile güzêrân-ı⁸ evkât u ezmân idersüñüz⁹ didüklerinde hânde-künân bu mışra‘-ı¹⁰ laţîfe-âmizi güyâ oldılar.

Mışra‘: Hep didüğüñüz ma‘kül ammâ kime söylersin

Hânkâh-ı Ğalaţada maşşuş türbe-i müteberrikeleri¹¹ vardur. Şu‘arâ-yı vaĸtten Zekî ‘Alî nâm muhibbün söylediği mışra‘ târihleridür.

Târih: İde firdevs-i ebed¹² ‘Arzî Dede câyımı¹³ Hâĸ

Ve daği şeyh-i¹⁴ mûmâ-ileyhün müretteb *Dîvân-ı* belâgat-‘unvânları olup eş‘âr-ı metîn ve şâ‘irâne-ġüftârî raşin¹⁵ ü kâmilânedür. Bu ġazeller *Dîvân-ı*¹⁶ intâĸ-ı ilhâm-semirlerindendür.

Ğazel: Sînemde olan dâġlarum yâre dimezler
Her yâreyi bildüm ki gönül yâre dimezler

Tiġ-i ġam ile hançer-i elmâs sitem ile
Biñ pâre¹⁷ de olsam yine bir pâre dimezler

Çeşmi ne teġâfüller ider ġamzesi bilmez
Mestânelerün sırrını hüşyâre dimezler

Ol la‘l-i nemek-sâre olan merhem-i râzı
Ğuş-ı hevesi¹⁸ zaġm-ı dil-i zâre dimezler

Ĥam-yâze-i zaġm-ı ciger âlûduñı ‘Arzî
Merhem-kede-i ġamze-i dil-dâre dimezler

Velehu¹⁹: İder zülfin mu‘anber ol gül-i²⁰ tersâ neden şoñra
Alur ‘aşıĸların gönlin ele ammâ neden şoñra

¹ ol kıt‘a-i dil-nişin budur] - M, Ü₃, ol kıt‘adur Ü₂

² nâre] nâze S, Ü₂

³ hevâ bi-keder] hevâyâ keder Ü₄, hevâyı bi-keder Ü₃

⁴ nâr-ı] nâz-ı S

⁵ biñ yetmiş beş] biñ yüz yetmiş beş Ü₂, biñ yüz yetmiş bir M, Ü₃

⁶ olduĸda] olduĸlarında M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

⁷ daği] daha M, Ü₃

⁸ güzêrân] güzârende M, Ü₃

⁹ idersüñüz] olursuñuz M, Ü₃

¹⁰ mışra‘] - M, Ü₃

¹¹ müteberrikeleri] mübâreke M, Ü₃

¹² ebed] a‘lâ ebed Ü₂

¹³ câyımı] câmı S, Ü₂

¹⁴ şeyh] - Ü₄

¹⁵ raşin] reñgin M, Ü₃, nev-zemîn Ü₂, Ü₄

¹⁶ dîvân] - Ü₂

¹⁷ pâre de olsam] pâre olsam Ü₃, pâre de olsa M

¹⁸ hevesi] heves-i Ü₂

¹⁹ Ğazel] velehu M, Ü₃, Ü₄, velehüm Ü₁

²⁰ gül-i tersânedenden şoñra] gül-i terşânedenden şoñra M, Ü₁, Ü₂, Ü₄

Ne feryâd u ne sūz evvel nazarda bezl-i cān itdüm
Beni añmak revâ mı bülbül-i virāneden şoñra

Şakin emdürmeden cām-ı lebüñ zülfüñle bend eyle
Çıkarmak güccedür tıfl-ı dili mey-hāneden şoñra

Mezāyā-yı maħabbetden eger kām almak isterseñ
Leb-i cānāneyi pūs it leb-i peymāneden şoñra

N'ola bāzīçe-i eṭfāl olursañ şimdi 'aşkuñda
Alursın daduñı bir la'b ile bi-gāneden şoñra

Şakin 'Arzī teğāfül-güne vaz'-ı yardım kaçma
Seni pā-māl ider bir cilve-i mestāneden şoñra

Rubā'ī¹: Geh dīdelerüm derd ile hūn eylersin
Geh sāğar-ı ümmidi nigūn eylersin
Herçāylığa koydı ol āfet ketebe
'Arzī daħı sen meşq-ı cünün eylersin²

Beyt³: Elbette olur⁴ şahid-i maqşūd nümāyān
Ayine be-dest-i kadeh-i bāde-i 'aşka

'İLMİ DEDE

Bağdādiyyü'l-aşl olup ṭarīk-ı 'ulemā-i kirāmdan bir fāzıl-ı nihrir-i (78a) rüzgār ve 'ālim-i ḥavālī-gir-i dār u diyār ḥuşūşa Dāru'd-devle-i 'aliyyede ders-i 'āmla şöhret-şi'ār iken Mışır-Kāhireye niyābetle gidüp andan daħı Ḥacc-ı şerife 'āzım olmışlardı. 'Avdetlerinde Şām-ı şerifde envār-ı esrār *Cezbetün min cezebāti'r-raḥmāni tüvāzi* 'amele's-şakāleyni^{CXCV} 'ālem-i eḫādiyyetden vezān

Beyt: Men in u ān ne dānem sermest-i şems-i dīnem
Muṭrib-i bezen nevāyi sāki bedeh piyāle^{CXCVI}

beyt-i şerifini güyān ve çarḥ-zenān ḥizmet-i irādet-i Ḥazret-i Dāli Dedeye şitābān oldılar. 'Aḫbetü'l-emr ba'de-vefāti'l-mürebbi ḥānḳāh-ı Şām'da seccāde-zīb-i irşād olup Dede Rūḫi-i Bağdādī ve Derviş Şamti ve Derviş Ünsi ve ekşer şu'arā-yı ilhvāndan seyyāḫin Bağdād ve 'Irāq ve 'Acem dā'ire-i vilāyetlerine intimā ile⁵ taḫşil-i zevk-ı ma'nā itmişlerdür ki ol ešnāda Şām ve Halebde būy-ı Nesimiyāt istişmām olan⁶ şā'irān ikfār u kaṭl olunur iken bunlaruñ zir-i sāye-i ḥimāyelerinde bulunan şu'arā-yı lā'übālī güftār-ı mer'ī vü muḫterem olmaḫ nisbet-i tāmme-i Mevleviyelerini işbātda burhān-ı kāfidür. Biñ yigirmi hudūdında intikāl buyurup ḥānḳāh-ı Şām'da pehlū-yı merḳad-i muḳaddese-i Dede Ḳartalda medfūndurlar. Te'lifāt-ı āşar-ı 'aşkıyye vü 'ilmiyyelerinden müretteb *Dīvān-ı ma'arif*⁷-'unvānları ve *Şerḫ-i Cezire-i Meşnevi* ve sār 'Arabī vü Fārisī muşannefāt-ı 'adīde⁸ ve Şeyḫ-i Ekber ḳuddise sırruhu'l-enverüñ *Fütūḫān* ve *Fūsūşunuñ* ekşer maḫallāt-ı gāmızasına ta'likāt-ı⁹ keşireleri vardır. Ḥattā Ḥazret-i Şeyḫūñ

Teci'ü's-şāme aḳvāmün teşāfū
Tüsemma bi'l-ḳabā'ili Mevleviyye

¹ rubā'ī] velehū rubā'ī Ü₃

² eylersin] eylersin M, Ü₃

³ Bu beyt] - Ü₂

⁴ olur] olup Ü₄

^{CXCV} *Rahman olan Allah'ın cezbelerinden bir cezbe, insanların ve cinlerin amellerine denktir.*

^{CXCVI} *Beyt:*

Ben onu bunu bilmem, dinin güneşiyle sarhoşum

Çalgıcı, bir şarkı çal; saki kadeh ver

⁵ ile] itmekle M, Ü₃

⁶ olan] olunan M, Ü₃

⁷ ma'arif] belāğat M, Ü₃

⁸ 'adīde] 'adīdeleri Ü₄

⁹ ta'likāt-ı keşireleri] ta'likātları M, Ü₃

*Mecâlisühüm 'ale't-tahkîki şamtun
Terâhüm bi'sş-şafâ hayrû'l-beriyeye^{CXCVII}*

kıt'a-i garrâlarını tefsîr u tavzîh buyurup cümle-i tahkîklerinden birisi terâhüm lafzu'sş-şafâyla şâm-ı behîştü'sş-şamda¹ âyin-i Hudâvendigârinüñ icrâsına târih vâkı'dur ki sekiz yüz elli yedi hisâb olunur² buyurlardı. Bu gazeller *Divân-ı* hâkâyık-erkânlarındandır.

Gazel: Rûh-ı kudsiye 'adû olalı nefsi-i tığut
Beni şüretlere kayd eyledi cism-i nâsût

Şüretüm Lât idi ammâ dil-i pür-derdümden
Hü tecellî idicek oldu vücûdum lâhût

Pîrümüz Hazret-i Monlâ biz anuñ hâk-deri
Dürce-i dil olsa 'aceb mi tolu dürr ü yâkût

'İlmiyâ 'ayn-ı kemâl eyle kemâl-i kâmil
Her nefes vâsıl ider 'Ârife rûhânî kût(78b)

Velehu küddise sırruhu:

'İlmümüz zâtumuz durur muṭlaḡ
Şâbit oldu 'iyânumuz El-Hâḡ

Âşinâ mı olur bu ma'nâya
Olmıyan baḡr-ı 'aşḡa mustaḡraḡ

Bî-küdüret ol eyle şîşe-mişâl
Baḡr-ı 'aşḡa vücûduñı zevraḡ

Kâşif-i müşkil-i hâkâyık olur
'Aşḡ dersinden ol ki aldı sebaḡ

'İlmiyâ mazḡar-ı hâḡîkatsin
Zâhirüñ Hâḡ u bâṭınuñ hem Hâḡ

Velehu küddise sırruhu:

'Uşşâḡa fenâ menzildir cây-ı iḡâmet
Yoḡluḡda olur ehl-i dile emn ü selâmet

Ârâyiş-i kevn ile dil olmaz mütesellî
Bend eyleyemez 'âşıkı esbâb-ı nedâmet

Dil-dâr iledür 'ârifüñ eglencesi her-dem
Şanmañ anı âlüde ide keşf-i³ kerâmet

Dil maḡzen-i gence-i 'aşḡ-ı ezeldür
Eşkiyle ruḡuñ sim ü zeri aña 'alâmet

Maḡy eyledi aḡyâr ḡayâlâtını 'İlmî
Tefsîr⁴ idemez ḡâṭırını gerd-i melâmet

'ADNÎ DEDE

İsm-i sâmisî Receb ve Siröz nâm belde-i cân-efrûz ḡâkinden evlâd-ı 'ulemâ zümresinden iken ol

^{CXCVII} Şam'a bölük bölük Mevlevî grupları denilen toplulukları gelecektir.

Şüphesiz ki onların meclisleri sükut meclisleridir. Onları safâda insanların en hayırlısı bulursun.

¹ Behîştü'sş-şamda] behîşt-i şamda Ü₃, behîşt-i irtisâmda M, Ü₁

² olunur] olunup Ü₂

³ keşf-i] keşf ü M, Ü₃

⁴ tefsîr] taḡyîr M, Ü₃

buğ'a-i mübârekede¹ seccâde-nişîn-i irşâd-ı Mevlevî Hâzret-i Şeyh Ramazân Dede hizmetlerine intisâb ve ba'de-vüşûlî'l-merâm câ-nişinleri olmuşdı². Hattâ Şeyh-i Müşârün-ileyhüñ vaşiflarında bu kıt'a-i³ garrâyı söylemişlerdür⁴.

Qıt'a: Cennetu'l-Adnî ki gūyend āstān-ı pîr-i mās̄t
Sāye-i dīvār-ı ū sermāye-i taqdîr-i mās̄t
Key tevān-ı benđe āverden beccā şukreş demî
Cennetü'l-Adnî ki cūyend ez bilā tekbîr-i mā^{CXCVIII}

Ba'de-zamānin Belğrād dāru'l-cihādda müceddeden bir hānkāh-ı Mevlevî binā olıñup cānib-i serîr-ārā-yı āstāne-i Hâzret-i Pîr quddise sırruhu'l-münirden şeyh taleb olıñduğda 'Azîz-i Müşârün-ileyhi hānkāh-ı mezbûre naql buyurılıp nice nüfûs-ı kâbileyi tekmlil ile güzârende-i evkât⁵ ve biñ yüz hudūdında 'ābire-i⁶ kañtara-i hayāt olmuşlardur. Kuṭbu'l-ārifîn Neşāṭî Dede ve Şeyh Muhammed Ağazāde quddise sırruhümā ile bir⁷ müddet şoḥbet ve istifāza-i envār-ı esrār-ı ḥaḳîkat itmîşlerdür. Te'lîfâtlarından müretteb *Dîvān-ı belāgat*-unvānları ve *Naḥl-i Tecellî* nām kitāb-ı celîlü'ş-şānları vardır. Bu gāzel-i ḥaḳāyık-eşer nev-bāve-i ḥadîkatü'l-adn-ı ṭab'-ı şafā-perverleridür. (79a)

Gāzel: Şāh⁸ olmak isteyen ğam ile mübtelā gerek
'Alemdede salṭanat taleb iden gedā gerek

Āh itdügümce cūşa gelür gözlerüm yaşı
Deryā temevvüc itmege elbet hevā gerek

Dil mülkine ḥayālün ider ḥükm ki⁹ ğamuñ
Bu bir ḥarābeye ne iki pādîşā gerek

Kanlu çıkardı yaşumı yolum başar diyü
Ėvvel bu işi işlemege dest ü pā gerek

İzin tozına 'Adnî yüzün sürdigi bu kim
Derdlü gözine şihḥat için tütüiyā gerek

Ḳonyada kûşe-güzîn-i inzivā iken ihvān u yārānla devr¹⁰ ve Vādî-i¹¹ Merām cānibine 'aynü'l-cem'¹² gidilüp ol mesîre-i 'adn-āsāda¹³ bu kıt'a-i¹⁴ garrâyı gūyā oldılar.

*Qıt'a*¹⁵: Şu 'āşîk kim cemāl-i yāri her yerde şühüd eyler
İki nem-nāk-i çeşmin gülşen-i 'aşka¹⁶ dü-rüd eyler

¹ buğ'a-i mübârekede] buğ'ada M, Ü₃
² olmuşdı] olmuşdur M, Ü₃, olmuşdı Ü₂
³ kıt'a-i] nazm-ı M, Ü₃
⁴ söylemişlerdür kıt'a] - M, Ü₃
^{CXCVIII} *Kita:*

*Bizim pirimizin eşiğidir dedikleri Adn Cenneti
Adn cennetinin bizim pirimizin eşiği olduğunu söylerler
Onun duvarının gölgesi bizim takdirimizin sermayesidir
Onun sükrünü kul bir an nasıl yerine getirebilir?
Bizi yüceltmeden ararlar Adn cennetini*

⁵ evkāt u] evkāt iken M, Ü₃
⁶ 'ābire-i kañtara-i] 'ābir-i fıṭra-i M, Ü₃
⁷ bir] birer Ü₃
⁸ şāh olmak] şād olmak Ü₂
⁹ ki] geh M, Ü₃ (harekeli)
¹⁰ devr ve] - M, Ü₃, Ü₄
¹¹ Vādî-i] - S, Ü₂
¹² cem'] cem'a M, Ü₃, Ü₄, cemî' Ü₁
¹³ 'adn-āsāda] 'avn-āsāda Ü₂
¹⁴ kıt'a] nazm M, Ü₃
¹⁵ kıt'a] nazm M, Ü₃
¹⁶ 'aşka] - M

Sülûki seyr idenler rāh-ı rāst-ı¹ ‘āşıkān üzre
Merāma vāşıl olup ‘Adniyā her-dem sūrūd² eyler

‘ĀRİF DEDE³

Peçevî⁴ Aḥmed Dede Ḥazretleridür⁵ ki Peçöy⁶ nām şehrden ser-zede ve tarīka-i ‘uşşakīden Şeyḥ Muştafā nām ‘azizūn naḥl-i naḥilleri⁷ iken şehr-i mezbūrda vākı‘ ḥānḳāh-ı Mevlevīde mesned-nişin-i irşād-ı ‘āşıkān-ı Mevlevî⁸ olan Ḥāfizî Muḥammed Dede Ḥazretlerinün zānū-yı irādetlerine ser-nihāde ve sāye-i dest-i terbiyye⁹-peyvestlerinde ser-bülend-i külāh-ı intihā olup ba‘de-vefātī’l-mürebbi‘ Arab Ḥalīl Dede ve Şeyḥ İbrāhīm Dede quddise sırruhūma ḥazretlerinün daḥi şoḥbetlerine reside ve taḥşil-i füyūzāt-ı bālīga idüp İbrāhīm Dede vefātından sonra ḥānḳāh-ı Peçöy meşihati¹⁰ kendülere ihāle olunup bir müddetden¹¹ sonra işāret-i ‘aliyye-i Ḥazret-i¹² Pīr-i dest-gir ile taraf-ı Rūma hicret ve hicretlerinden üç ay mürüründe şehr-i mezbūri kefere-i Engürūs zabt idüp kendülerine ikrāmen Filibede müceddeden ḥānḳāh binā olındı. Ba‘de- zamānin ḥizmet-i meydān-ı behişt-aḳrānlarıyla bālīg-i derece-i kemāl olan Nūrī Dedeyi zāviye-i mezbūra istiḥlāf idüp kendüleri ḥānḳāh-ı Bāb-ı Cedīde naḳl olındılar. Mezbūr Nūrī Dedenün daḥi meslek-i şi‘r ü inşāda yed-i tülāsı ve ṭab‘-ı rüşenāsı olup müretteb *Dīvānları*¹³ oldığı mesmū‘umuz olmuştur. Lākin āşārına dest-res olmadığımızdan taḥrīr olunmadılar¹⁴. Ve¹⁵ ‘Aziz-i Müşārün-ileyh Ḥānḳāh-ı Bāb-ı Cedīde daḥi nice zamān dād u diḥ-i meşihāt ve ḥilāfet-i seriyye¹⁶ vü şūriyye buyurup ḥattā şikāt-ı zevātdan mervidür ki ol rütbe keşret-i müridin ve vefret-i ‘āşıkine muvaffak olmuşlar idi ki edā-yı (79b) şalāt-ı Cum‘a için maḥalle-i Bāb-ı Cedīde vākı‘ Merkez¹⁷ Efendī Mescid-i Şerifine teşrif buyurdıklarında kendüleri ḥarīm-i mescide dāḥil ve sāye-i Tübā-pāyelerinde pey-rev olan dervişān-ı sa‘ādet-kışānuñ henüz bir ucı ḥānḳāh kapusından çıkmakta olduğu bi‘d-defe‘āt mu‘āyene olunmuşdu¹⁸. Ve daḥi ol sābi‘-i eḥāmide-i meşhūrenün intikālleri biñ yüz otuz yedi tārīhinde vākı‘ olup

Tārīḥ: ‘İlm-i Ḥaḳ ‘Ārifī Aḥmed Dede gitdi ey vāy

mışra‘ı tārīḥ vākı‘ olmuştur. Eş‘ār-ı bedī‘u’l-āşārlarından bu ḡazel-i ‘ārifāne şebt-kerde-i cerāyid-i ihvān-ı zamānedür¹⁹.

Ḡazel: Zāt-ı pākūnedür²⁰ ey Ḥazret-i Sulṭān-ı Semā‘
Şeref-i dā‘ire-i mecma‘-ı dīvān-ı semā‘

Yeridür²¹ maḥşer-i ervāḥ mücerred olsa
Çünkü cevlān-geh-i rūḥuñ ola meydān-ı semā‘

Böyle²² bir meclis-i pūr-mā‘ide-i²³ şevḳ içre
Yaraşur rūḥı Ḥalīlūñ ola miḥmān-ı semā‘

¹ rāh-ı rāst] rāst-ı rāh-ı M, Ü₃

² sūrūd] sūrūr Ü₃

³ ‘Ārif Dede] ‘Ārifī Dede M, Ü₃, ‘Ārif Dede Peçöy Ü₁

⁴ Peçevî] - M, Ü₁

⁵ ḥazretleridür] - M, Ü₃

⁶ Peçöy] Peçe M, Ü₃, - Ü₄

⁷ naḥl-i naḥilleri] necl-i necilleri M, Ü₃, Ü₄

⁸ ‘āşıkān-ı Mevlevî] - M, Ü₃, Ü₄

⁹ terbiyye] terbiyyet M, Ü₃

¹⁰ meşihati] - M, Ü₃

¹¹ müddetden] müddet M, Ü₃

¹² ḥazret-i] - Ü₂, Ü₄

¹³ Dīvānları] dīvān-ı belāḡat-‘unvānları M, Ü₃

¹⁴ olunmadılar] olunmadı M, Ü₁, Ü₃, Ü₄

¹⁵ ve] - M, Ü₃

¹⁶ seriyye ve şūriyye] şūriyye ve seriyye M, Ü₃

¹⁷ Merkez Efendī] Merkez S, Ü₁

¹⁸ olunmuşdu] olunmuşdur M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

¹⁹ zamānedür] zamāndur M, Ü₁, Ü₃

²⁰ pākūnedür] pākūnedür M, Ü₁, pākūndür Ü₂, pākūndür Ü₄

²¹ Yeridür maḥşer-i ervāḥ mücerred olsa] Yaraşur rūḥı ḥalīlūñ ola miḥmān-ı semā‘ M, Ü₃

²² Böyle bir ... miḥmān-ı semā‘] - M, Ü₃

²³ mā‘ide] mānde-i M, Ü₃

Dâğ-ı ‘uşşâk¹ gül-i ravza-i ‘aşk-ı ezeli²
Dûd-ı âh-ı fuqarâ sünbül-i bûstân-ı semâ‘

Keremünden umılır ‘Ârifi mahşerde dahî
İdesin dâhil-i cem‘iyyet-i yârân-ı semâ‘

‘ÂRİF DEDE

Sâbıku’l-menkabe kuṭbu’l-hulefâ faḥru’l-‘uzamâ Hazret-i Siyâhî Dede ḳuddise sırruhu ḫazretlerinüñ leyletü’l-ḳadr-i sinn ü sâli ve maḫbûbe-i ḫayâtınun zülf ü ḫalidür. Pederleri vefâtına ḳarib ḫanḳâh-ı Mışırda istiḫlâf ve dergâh-ı felek-penâh-ı Ḥudâvendigâriden niyâz-ı meşîhatla ser-firâz³ idüp ba‘de-zamânin dergâh-ı Mışır ‘asirü’n-nizâm olmağla isti‘fâ idüp Ḳıbrıs meşîhati iḫsân olınmışdur. Nazm-ı suḫana gerçekden ḳâdir şâ‘ir-i zör-âverdür. Ḥattâ peder-i sâmî-güherlerinüñ bu ḡazel-i ra‘nâlarını taḫmîs itmişdür ki meslek-i nazm u inşâda⁴ ḳudret-i bâliğaları bu⁵ taḫmîs-i mezbûrdan be-dîdâr olmağla eṣ‘ârlarından bunuñla iktifâ⁶ olındı.

Taḫmîs: Bu cilve-gâhda ol yekke-tâz-ı ma‘nâyam
Reh-i talebde şitâbende-i temennâyam
Fezâ-yı ‘aşk u maḫabbetde bād-peymâyam
Ben ol sebük-rev-i deşt-i fenâya hem-pâyam
Nişin-i küh-ı ḳanâ‘at nedîm-i ‘Anḳâyam

Olnca ṭab‘uma feyz-i İlähi cilve-nümâ
Cevâhir-i süḫanum buldı ḳıymet-i vâlâ
Cihân n’ola dür-i ma‘nâm ile bulursa ḡinâ
Kilid-i genc-i ma‘arif müselleme oldı baña
Serir-i memleket-i ma‘niye çü⁷ Dârâyam

Gehi⁸ hücüm-ı ḡam u ḫayret ile ḫâmüşam
Mişâl-i mevc-i yem-i ‘aşk gâhi pür-cüşam(80a)
Şarâb-ı zâhir ile şanma mest-i medhüşam
Sebû-be-deşt-i elestem mey-i belî nüşam
Şikeste-şîşe-i huşam ki mest-i esmâyam

Ümîd-i şöhret-i ‘âlemler hây u hüy⁹ itmem
Huşul-i devlet-i dünyâyâ¹⁰ arzû itmem
Tariḳ-i vâdi-i iḳbâle¹¹ cüst¹²-cü itmem
Sikender¹³ olsa da nâ-dâna ser-fürü itmem
Cenâb-ı dergeh-i Monlâya çün cebin-sâyam

Bu tekye-gâh-ı maḫabbetde ‘Ârifâ nâ-gâh
Olnca himmet-i feyz-i pederle dil-âgâh
Küşâde eyledi çeşm-i derûnı ‘avn-i İläh
Siyâhi gibi olnca ḡarîḳ-i nür-ı siyâh
Fünûn-ı siḫr ü beyânda dem-i Mesîḫâyam

‘Aziz-i Müşârün-ileyh biñ yüz otuz sekiz¹ ḫudûdında intikâl buyurup Ḳıbrıs² ceziresinde³

¹ ‘uşşâk] ‘uşşâka M, Ü₃

² ezeli] ednâ Ü₂, Ü₄

³ ser-firâz] ser-efrâz M, Ü₃

⁴ inşâda] inşâca M, Ü₃

⁵ bu] – Ü₁, Ü₂, Ü₃

⁶ iktifâ olındı] iktifâ olındı raḫimehu’llâh Ü₄

⁷ çü dârâyam] çü serdâram M, Ü₃, Ü₄

⁸ Gehi] gâh M₂, Ü₃

⁹ hüy] hu Ü₂, Ü₄

¹⁰ dünyâyâ] dünyâyı M, Ü₃, Ü₄

¹¹ iḳbâle] iḳbâli M₂, Ü₄

¹² cüst cü] cüst u cü M, Ü₃

¹³ Sikender olsa da nâdâna] şâh-ı dehr olsa da nâdâna Ü₂, senüñdür ol reh-i nâdâna Ü₄

medfûndurlar. ‘Aleyhi’r-raḥmeti ve’l-ġufrân⁴.

‘AZİZ DEDE

Bağdād Dārü’s-selām ḥānķāh-ı ma‘müresinde⁵ serir-ārā-yı ḥilāfet-i Mevleviyye olan Yahyā Dede ḳuddise sırruhu ḥāzretlerinüñ peymāne-i ḥayātınıñ rāḥı ve nev-bahār-ı ‘izzet-i zātınıñ şabāḥıdır. Şā‘ir oġlu⁶ şā‘ir ve elsine-i selāsede nazm u neşre ḳādir bir ‘aziz-i zevi’l-mefāḥir olup pederleri vefātında diyār-ı Rūma murākka‘-ber-düş-ı sefer ü seyāḥat ve Ḳonyada dergāh-ı felek-penāh-ı Ḥudāvendigāride ḥizmet ve şer-bülend-i tekbir-i külāh-ı irādet olup ba‘dehu taraf-ı darü’s-saltanātü’l-‘aliyyeye ‘atf-ı ‘inān-ı ‘azimet buyurdılar ve çār-ḥānķāh-ı Dārü’d-devlede sākin meşāyḫ-ı celilü’l-‘unvān ve fuḳarā-i kirām-ı suḥan-verānla şöḥbet ve taḥşil-i funūn-ı nazmiyye vü neşriyye-i ma‘rifet eylediler. Ba‘dehu taraf-ı āstāne-i Ḥāzret-i Pīr ḳuddise sırruhu’l-münir den da‘vet olup destār-ı ġisü-dār-ı ḥilāfetle⁷ terfī‘-i rütbe⁸ vü şān ve Bağdād meşīḥatıyla⁹ kām-rān buyurılıp Sālim Tezkiresinde ‘aşrı şu‘arasından olmaḳ üzere zikr eyler¹⁰. Tārīḫ-i vefātları biñ yüz elli ḥudūdıdır¹¹. Bu iki beyt-i ġarraları¹² Mi‘rāc-ı seyyidü’s-sādāt ‘aleyhi’ş-şalāti¹³ ve’t-teḥiyyāt ḥāzretlerinüñ evşāfında¹⁴ olan ḳāşide-i bālalarındandır.

Ebyāt: Pāye-i ḳadriñi derk itmeye ‘āric olamaz
Ḳılsa süllem eger endiçe bu nüh-eyvānı

Na‘t-ı pāk-i şeh-i kevneyne ne mümkin ki ‘Aziz
Viresin ḥāme-i idrākün ile pâyānı¹⁵

‘AZİZİ DEDE

Ṭarīka-i¹⁶ Bektāşiyeden bir ābdāl-ı şāḥib-ḥāl olup cāzibe-i envār-ı şemş-i ḥāḳiḳatla mişāl-i zerre-i nāçiz maḥv-i vücūd idüp(80b) Gelibolida mesned-nişin-i irşād olan Ḳadri Dede ḥāzretlerinüñ zānū-yı irādetine ser-nihāde-i ta‘zīm ve gerden-i cānını ṭavḳ-ı dā‘ire-i Mevleviyyeye teslim eylemişdür ve¹⁷ tekmiil-i ḥizmetden soñra ser-bülend-i külāh u ḥırķa-i intihā olup

Beyt: Ğālib penāh-ı fakra gir abdāl-meşreb ol
Al kūrre-¹⁸nāyı destüne çāl rüzgāre yūf

beyt-i şerifi mü‘eddāsınca bī-ġā’ile-i ḳayd¹⁹ u bend-i in ü ān bir müddet seyr ü seyāḥat-ı etrāf-ı beldān idüp ba‘dehu āstāne-i kerubi-āşiyāne-i Ḥāzret-i Moñlāya rüy-māl-i ziyāret ve bir müddet iḳāmet-i kūşe-i ḥücre-i tecrid u riyāzetden soñra Bōstān-ı Şāni ḳuddise sırruhu cenāb-ı ‘ināyet²⁰-me’āblarından Vüdüne²¹ zāviyesine meşīḥat iḥsān olup bir müddet ol buḳ‘a-i mübārekede²² dād u diḥ-i teslik-i nev-niyāzān-ı ocaġ-ı merdān ve biñ yüz kırk ḥudūdında vāşıl-ı raḥmet-i Raḥmān olup zāviye-i merḳūmda²³

¹ sekiz] - Ü₃

² Ḳıbrıs] cezire-i M, Ü₃

³ ceziresinde] Ḳıbrıs’da M, Ü₃

⁴ ‘aleyhi’r-raḥmeti ve’l-ġufrān] - M, Ü₃

⁵ ma‘müresinde] ma‘mürında M, Ü₃

⁶ oġlu şā‘ir] - Ü₄

⁷ ḥilāfetle] ḥalāşla Ü₄

⁸ rütbe] - Ü₃, M

⁹ meşīḥatıyla] meşīḥatla S

¹⁰ eyler] eylediler Ü₄

¹¹ ḥudūdıdır] ḥudūdındadır Ü₁, Ü₄

¹² ġarraları] ġarrā Ü₁, Ü₂

¹³ ‘aleyhi’ş-şalāti] ‘aleyhi efdalü’ş-şalāti M, Ü₃

¹⁴ evşāfında] evşāf-ı şerifelerinde M, Ü₃, evşāf-ı ‘aliyyelerinde Ü₄

¹⁵ pâyānı] pâyānı raḥmetü’l-lāhi te‘ālā raḥmeten vāsi‘a Ü₂

¹⁶ ṭarīka-i] evvelā ṭarīka-i M, Ü₃

¹⁷ ve tekmiil-i] tekmiil-i M, Ü₃

¹⁸ kūrre] kerre Ü₃ (harekeli), kire Ü₁

¹⁹ ḳayd u pend] ḳayd pend Ü₃

²⁰ ‘ināyet] sa‘ādet M, Ü₃

²¹ Vüdüne] Vüdin Ü₄

²² mübārekede] - M, Ü₃

²³ merḳūmda] mezbūrede M, Ü₃

medfûndurlar. Bu¹ gâzel eş‘âr-ı âbdâlâne ve güftâr-ı² ‘âşıkânelerindendir.

Gâzel: ‘Âşıkun kâdrini bilmez dil-rubâlardan meded
Kulları³ hâlini añmaz pâdişâlardan meded
Her biri mihr-i cihân-ârâ gibi hercâyidür
Zerre-i nâçize bakmaz meh-liqâlardan meded
‘Aşk nâziyla⁴ görün şem‘-i cihânı yaqdılar
Bu⁵ uransuz şive-i⁶ cevr ü cefâlardan meded
Her yedeksüz⁷ ol kaşı yayı çeker pehlûsına
Ok gibi ammâ kaçarlar mübtelâlardan meded
Ey ‘Azîzî hecr ile ölmekden özge çâre yok
Derd-i ‘aşka hergiz umma bî-vefâlardan meded

‘ÂŞIK DEDE

Müneccimbaşı Aḥmed Dededür ki şöhretine binâ’en Sâlim Efendi’ye iktidâ olup isminde tafşîl ve maḥlaşında icmâl olındı⁸.

*Mısrâ*⁹: *Ne tevân kerd be yektâyî-yi zât-ı to şekî*^{XCIX}

DERVİŞ ‘ARŞİ¹⁰

Aydın memâlikinde Tire nâm şehriñ sevâd-ı ‘ayn-i i’tibâridür. Hazret-i Şâhidî ve Şuhûdî gibi zevât-ı ‘âlî-kadre hizmet idüp muḳaddemâ monlâ iken Mevlevî olmışdı¹¹. Ḥayâlî Beg pâdâşlarından ve Günâhî Dede yoldaşlarından bir rind-i ‘ayyâş ve bir dervîş-i ḳallâş idi. Bir müddet seyâhat idüp ‘âkıbetü’l-emr Mōra cezîresinde ârâm ve anda tavaḫḫun u maḳâm idüp âşâr-ı pür-iştihâre muvaffâḳ ve tertüb-i *Divân*-ı eş‘ârâ maḫzar olmuşlardı¹². Elfe ḳarîb vefât idüp cezîre-i merḳûmda medfûndurlar. Bu gâzel-i ra‘nâyî Hazret-i Pîr Efendimüzün bir nuḫḳ-ı vaḫy-i¹³ âşârlarına tettebbu‘ eylemişdür¹⁴. (81a)

Gâzel: Yatma uyan itme ziyân vâkt-i seḫer ḳum ḳum ḳum
Tâ¹⁵ olasin vâḳıf-ı cân vâkt-i seḫer ḳum ḳum ḳum
Toğdı sa‘âdet güneşi ḫıtdı ziyâ ḫâḡı¹⁶ ḫâşî
Gaflete aldurma başı vâkt-i seḫer ḳum ḳum ḳum
Aç gözün ey ‘âşık-ı zâr gıtdi mesâ¹⁷ irdi nehâr¹⁸
Cânunı ḡafletden uyar vâkt-i seḫer ḳum ḳum ḳum

¹ Bu gâzel] - Ü₂

² güftâr-ı] - Ü₂

³ kulları hâlini] kullaruñ hâlini M, Ü₃

⁴ nâziyla] nâziyla M, Ü₃, Ü₄

⁵ Bu uransuz şive-i cevr ü cefâlardan meded] Ok gibi amma kaçarlar mübtelâlardan meded Ü₂, Ü₄

⁶ şive-i cevr ü cefâlardan] şive-i hü şafâlardan Ü₄

⁷ yedeksüz] yeleksüz M, Ü₁, Ü₃

⁸ olındı] olındı rahmetü’l-lâhî rahmeten vâsi‘a Ü₃

⁹ mısrâ’ın tamamı] - M, Ü₃

⁹ *Mısrâ*:

Senin zatının birliğinden kuşku duyulamaz

¹⁰ Dervîş ‘Arşî] M, Ü₃’te önce ‘Ayyî sonra ‘Arşî maddesi kayıtlıdır.

¹¹ Olmuşdı] olmuşdur M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

¹² olmuşlardı] olmuşdı M, Ü₃, olmuşlardur Ü₄

¹³ vaḫy-i] - Ü₂

¹⁴ eylemişdür] eylemişlerdür M, Ü₃, naḫîreleridür Ü₂

¹⁵ Tâ olasin] nâle olasin Ü₁

¹⁶ ḫâḡı ḫâşî] ḫâḡ u ḫâşî M, Ü₃, ziyâ ḫâşî Ü₄

¹⁷ mesâ] şitâ Ü₄

¹⁸ nehâr] bahâr M, Ü₁, Ü₃

Âdeme¹ olduñsa halef eyleme eyyâmı telef
İster iseñ ire şeref vakt-i seher kum kum kum

Eski nesim-i dem-i şubh eyledi def-i gam-ı şubh
Yağdı hayat-ı nem-i şubh vakt-i seher kum kum kum

Vakt-i kadim-i müte‘âl eyledi ızhâr-ı cemâl
İrdi dem-i rüz-i vişâl vakt-i seher kum kum kum

Kıldı seher bād-ı şabâ ehl-i harâbâta şalâ
Âl elüne cām-ı şafâ vakt-i seher kum kum kum

Uyma şakın ‘arbedeye gel beru ‘işret-kedeye
Baş kademün mey-kedeye vakt-i seher kum kum kum

‘Arşî-i şeydâdan eger² ister iseñ toğrı haber
Râh-ı Hağa eyle sefer vakt-i³ seher kum kum kum

Velehu kuddise sırruhu⁴:

Qıyâm itmez misin benden yaña mazlûmuñam gâyet
Hudâ bu zulmı şormaz mı kıyâmet yok mı sultânım

Gedâsın saltanatdur vuşlatum haddün⁵ degül dirseñ
Gedâlar pâdişâ olmaz mı himmet yok mı sultânım

DERVİŞ ‘UZLETİ

Ebnâ-i Dârü’d-devle-i ‘aliyyeden Degirmenci-zâde dimekle meşhûr ve tâ’ife-i Yeniçeriyândan
iken mücâhede-i keferi-i nefis ü hevâda bir merd-i çeri olup

Beit: Leşker-i nefis üzre Gâlib harb-gâh-ı ‘aşkda
Töb-ı kahr-endâz-ı himmetdür külâh-ı Mevlevî

diyerek Gâlağa hânkâhında serir-ârâ-yı hilâfet-i ‘Arzî Dede kuddise sırruhu hazretlerinin divân-hâne-i
‘aşk-ı maḥabbetlerine ‘arz-ı hâl-i ‘ubüdiyyet-me‘âl-i irâdet ve külâh-puş-ı dest-i irşâd-peyvest-i
‘inâyetleri olup hânkâh-ı merkûmda⁶ mevcûd suhan-verân-ı ihvân-ı şafâdan telemmüz-i ‘ulûm u
fünûn-ı şi‘r ü inşâ idüp ilhâm-ı enfâs-ı kudsiyyeye mazhar bir şâ‘ir-i şâhib-defter olmuşdı. Biñ yetmiş
toğuz târihinde intikâl idüp hânkâh-ı Gâlağanun hâmuşânında defn olındılar. Bu eş‘âr numûne-i tab‘-ı
ma‘arif-şi‘ârlarıdır⁷.

Qıt‘a: Yine hançer be-dest ol dilber-i⁸ mestâne olmağ var
Yine bu hây⁹ u hüy ol âfet-i devrâne olmağ var
Ya vuşlat el vire ya göstere yüz şuret-i hicrân
Yürü var ‘arz-ı hâl it ey dil-i şeydâ ne olmağ var

Ve¹⁰ daḡi müşârün-ileyhün bir tül u dırâz kaşide-i¹¹ bahâriyyeleri olup bu iki beytler¹² ol neşide-i
garrâdandır.

¹ Âdeme] âdem S, Ü₄

² eger] ger M

³ vakt] vakt vakt S

⁴ Velehü kuddise sırruhu] velehüm Ü₁, - Ü₂, velehü

⁵ haddün degül] haddün degüldür Ü₁, lâyıq degül Ü₂, degül Ü₄

⁶ merkûmda] mezbûrda M, Ü₃

⁷ şi‘ârlarıdır] şi‘ârlarıdır ki sebt-i ceridemüz kılındı Ü₂

⁸ dilber-i] dilberüm Ü₂

⁹ hây] hü Ü₂

¹⁰ ve daḡi müşârün-ileyhün bir tülâ devrân-ı kaşide-i bahâriyyeleri olup bu iki] bu iki beyt-i garrâ ‘aziz-i
mütercemün devr ü devrân kaşide-i bahâriyyeleründen ahz M

¹¹ devrân-ı kaşide-i] devr-i ez-kaşide-i Ü₄

¹² beytler ol neşide-i garrâdandır] olındı M

Velehu ‘Aleyhi’r-raḥme:

Görüp peyk-i bahârî cünd-i gülşen
Didiler nergise hep dîde-rüşen (81b)

Dikildi tûğ-ı şâhî şahn-ı bâğa
Çeküp tîğın zirih-püş oldı süsin

DERVİŞ ‘AYŞİ

Ebnâ-i ricâl-i Şâmdan bir nev-cüvân-ı ‘âlî-ḳadr olup Ḥazret-i Dede Aḥmed Şabûhî ḳuddise sırruḥu Şâm şeyḫi iken bir gün bir maḥalde cüvân-ı mezbûr ser-mest-i şabûh-ı ‘ayş-ı ḥoş-eyyâm iken ‘Aziz-i Müşârün-ileyh teşâdüf ve ḥavâle-i ḥançer-i nâz idüp Dervîş şimdi benüm bu ṭavr-ı levendânemi müş‘ir bîr beyt inşâd eyle yoḥsa seni nişân-gâh-ı ḥançer-i ḥün-âşâm iderem diyü cesâretleri Ḥazret-i ‘Azizün ḥoşına gelüp bedâhетен bu beyti gûya oldılar.

Beyt: Ḥançer elde tîğ belde bâde serde sîne-çâk
Şeh-levendüm ṭarz-ı ḥâşşuñ âdemi eyler helâk

Cüvân-ı¹ mezbûr ḥüşyâr olduḳda ḳıldığı vaz‘-ı güstâḥânesine nâdim u peşimân ve² Ḥazret-i ‘Azizün ḥuzûr-ı ‘afv-ı³ maḥşûrlarına⁴ şitâbân olup bi-muḥâbâ ikrâr-dâde-i dâ‘ire-i ḥizmetleri ve müstefiz-i envâr-ı terbiyye vü ḥimmetleri olup ‘Ayşî maḥlaşıyla şî‘r ü inşâda müselleḡ-i şu‘arâ-i zamânları oldılar ve Dervîş Nüşî ile meslek-i nazmda hem-pâ olup ḥattâ ekşer ikisinün *Divân*ları bir mücellede⁵ görülmüşdür. Biñ altmış ḥudûdında Şâm-ı şabâḥat-encâmında vâşıl-ı raḥmet-i Rabbü’l-enâm olmuşlardır. Bu ḡazel vişâhu’ş-şadr-ı⁶ Divân-ı belâḡat-‘unvânlarıdır⁷.

Ġazel: Eger ruḥşat bulursa ‘âşîḳuñ âh-ı ciger-süzü
Bu bezmün böyle ḳalmaz hep söner şem‘-i şeb-efrüzü

Umardum süzen-i şevb ile çâk-i sinemi dikmek
Dirigâ⁸ eyledi geçdi tenümden tîr-i dil-düzü

Ḥazân olmaz bu gülzâruñ dıraḫtı gülleri şolmaz
Bu bezmün ḥâli olmaz bâdeden câm-ı dil-efrüzü

Revâ mı câm-ı bezm-i vuşlatından kâm ala a‘dâ
Geçe hecrün ḡamıyla ‘âşîḳ-ı zâruñ şeb ü rüzü

Güzeller⁹ seyr-i gülzâra çıkar ‘uşşâḳ ile ‘Ayşî
Bu şehri-i ‘işret-âbâduñ budur âyin-i Nev-rüzü

Bu¹⁰ beyt-i ḡarrâ ile ḥumâr-zâd u bûdınuñ peymâne-i feyz u fütûḫı aḳdâḫ-ı enfâs-ı ḥimmet-i Cenâb-ı Şabûhî olduğımı izḫâr ve şafâ-yı ‘ayş u ḥoş-bezm-i ḥaḳîḳati ol pîr-i ḥum-ḥâne-i irşâddan istifâza buyurduḳlarını âşḳâr itmişlerdür.

Beyt: N’ola ḥoş olsa dil ‘Ayşî ki miḫr-âsâ bu bezm içre
Aña câm-ı şafâ dest-i Şabûḫiden virilmişdür

DERVİŞ ‘AZMÎ¹¹

Nâm-ı nâmileri Muştafâ olup Piriştine ḳaşabasından ser-zede ve Levḫi¹² vü Nevḫî nâm

¹ cüvân] ve cüvân Ü₁, Ü₂

² ve Ḥazret-i] olup ve ḥazret-i Ü₂

³ ‘afv-i] reşâdet-i Ü₂, Ü₄

⁴ maḥşûrlarına] maḫşûrlarına Ü₂

⁵ mücellede] ârâda M, Ü₃, maḥalde Ü₂

⁶ vişâhu’ş-şadr] - Ü₂

⁷ ‘unvânlarıdır] ‘unvânlarındandır Ü₂

⁸ dirigâ eyledi] dirigâ işledi M, Ü₃, dirig eyledi Ü₂

⁹ Güzeller ... âyin-i nev-rüzü] - Ü₂, Ü₄

¹⁰ bu beyt-i] ve bu beyt Ü₁, Ü₄

¹¹ Dervîş ‘Azmi] ‘Azmi Dede M, Ü₃

¹² Levḫi] - Ü₂

şâ'irlerün¹ bādīrlīdūr². Bir zamān der-i devletde ba'zı kitābet hīzmetinde³ müstaḥdem olup meşreb-i 'ālīlerinde āşār-ı fenā olmağla (82a) āhırü'l-emr terk-i ğavā'il-i dūhūr ve dā'ire-i Mevleviyyede⁴ vāşıl-ı füyüz⁵ u sūrūr ve sāye-i külāh-ı sa'adet-i dest-gāh-ı⁶ Mevlevīde çār-bāliş-nişin-i erīke-i 'uzlet-i ḥuzūr olmışlardır. Hasaṅ Çelebī dir ki Şeh-zāde Sultān Meḥmed sancağa çıkdūğda birāderi⁷ Nevḥi re'isü'l-küttābı ve 'Azmi matbaḥ kātibi olmışdı. Ol şeh-zāde-i ḥuceste vücūd-ı 'āzīm-i dārü'l-ḥulūd olduğda mezbūr İstānbül'a gelüp defter-dār-ı⁸ ḥuddām sūdde-i⁹ Sidre-i ihtirāma geçmişti. Ba'dehu dimāğ cānına būy-ı ins ü 'uzlet yetişüp¹⁰ teḫā'ud aḫçasıyla ḫanā'at eyledi diyüp şī'r ü inşāsını medḥ eylemiş. Fakīr¹¹ eş'ār-ı 'ārīfānelerinden bu terci'-i bend-i Mevleviyānelerine¹² dest-res oldum¹³.

Terci'-i Bend: Diñle diyem derd ile bir kaç maḳāl
Pūte-i 'aşḳ içre tenüm oldı ḳāl
Döne döne murğ-ı dil oldı kebāb
Ḳalması sūz ile yanup perr ü bāl
Ḳalmış idi tende hemān bir ramaḳ
Buldu yine 'aşḳ ile bir pāre-ḥāl
Ḡamlar¹⁴ ile müya dönüp cism-i zār
Nāle ile oldı bu ten hem-çu nāl
Nuḳta döküp reml¹⁵ urursam eger
Ḡāne-i āteşde düşer baña¹⁶ fāl

Āh mine'l-işḳı ve ḥālātihī
Aḫraḳa ḳalbī bi-ḫarārātihī^{CC}

Zerresi 'aşḳuñ kime kılssa eşer
Mīhr-şıfat anı ider¹⁷ der-be-der
Ehl-i vaḳār olsa mişāl-i cibāl
Ḡāke şalup eyleye zir ü zeber
Bağladılar böyle¹⁸ tılsımın 'ıyān
Kim ki ayāḳ başa virür cān u ser
Sūfi ne tañ bilmeye keyfiyyetin
Añlayamaz mertebe-i 'aşḳı ḫar
'Aşḳ odına duymaya āhın daḫi
Girse semenderde yaḳar bāl ü per

Āh mine'l-işḳı ve ḥālātihī
Aḫraḳa ḳalbī bi-ḫarārātihī^{CCI}

Devr ideli dā'ire-i lāceverd
Görmedi¹⁹ bir kimse bunuñ¹ gibi derd

¹ şâ'irlerün] şâ'irün Ü₂

² bādīrlīdūr] birāderleridūr M, Ü₃

³ hīzmetinde] hīzmetine Ü₁

⁴ Mevleviyyede] Mevleviyyeye duḫūl ile M, Ü₃

⁵ füyüz] feyz Ü₄

⁶ dest-gāh-ı] defter-i M, Ü₃, Ü₄

⁷ birāderi] birāderleri M, mūmā ileyhūñ Ü₂

⁸ defterdār-ı] penāh-ı M, Ü₃

⁹ sūdde-i] - Ü₄

¹⁰ yetişüp] irişüp M, Ü₃

¹¹ fakīr] fakīr-i nāçār M, Ü₃

¹² Mevleviyānelerine] Mevleviyānesine Ü₄

¹³ oldum] olmağla ceridemüzde sebt kılındı Ü₂

¹⁴ Ḡamlar ile] ḡamla hemān Ü₂

¹⁵ reml urursam eger] ider olsam eger Ü₄

¹⁶ baña fāl] baña ḳāl Ü₁, Ü₄

^{CC} *Ah şu aşktan ve ahvalinden çektiklerim*

Ḳalbimi ḫararetiyle yaktı

¹⁷ ider] - Ü₄

¹⁸ böyle] öyle Ü₄

^{CCI} *Ah şu aşktan ve ahvalinden çektiklerim*

Ḳalbimi ḫararetiyle yaktı

¹⁹ görmedi] görürdi Ü₂

Şâh-ı cihân olsa daği eyleye
 Hâşılını bād-ı hevâ hem-çü gerd
 Kime ura nicesin eyler şikest
 Eyleyemez ‘aşk ile kimse neberd
 Gülşen iken külhan ider meskenüñ²
 Tutuşamaz anuñ ile degme merd
 Şu yerine hâk koyar başına
 Söndiremez âteşini bād-gerd³

Âh mine'l-işkî ve hâlâtihî
Ahrağa kalbî bi-harârâtihi^{CCII} (82b)

Bu yola bel bağlamağa er gerek
 Cân u ser oynatmağa server gerek
 ‘Aşk süzin⁴ söyliyecek şevk ile
 Sanma kişinün kulağı ker⁵ gerek
 Afet-i nefsi⁶ idemez kimse zabt
 Yine anuñ cengine⁷ ejder gerek
 Kim⁸ ki ayak başar idüp niyyetin
 Serde⁹ hevâ elde hemân ser gerek
 Nâre düşen ‘aşk ile pervâne-veş
 Pertev-i ‘aşk ile pür¹⁰-Azer gerek

Âh mine'l-işkî ve hâlâtihî
Ahrağa kalbî bi-harârâtihi^{CCIII}

Bezî olalı ‘âleme yağmâ-yı ‘aşk
 Her kişiye degmedi âlâ-yı ‘aşk
 Mevlevî’sen durma semâ‘ ide gör
 Çalina çün kulağına nây-ı ‘aşk
 Her kişi cânıyla olur müşteri
 Sanma kesâd¹¹ ola bu kâlâ-yı ‘aşk
 Cân¹² otını otlyamaz gâv u har
 Çünkü bitüre anı mer‘â-yı ‘aşk
 Didede nem dilde elem ‘Azmiyâ
 Yağdı meni şevk ile sevdâ-yı ‘aşk

Âh mine'l-işkî ve hâlâtihî
Ahrağa kalbî bi-harârâtihi^{CCIV}

DERVİŞ ‘İLMÎ

Selânik Mevlevihânesinde sâkin olup kendi vücûdına hayf eyleyen ehl-i keyf zümresinden idi diyü Sâlim Tezkiresinde taħrîr idüp tafşil eylemiş. Sâ‘ir maħalde daği rü‘yet idemedük. Bu beyt

¹ bunuñ] anuñ Ü₄

² meskenüñ] meskenin M, Ü₃

³ bād-gerd] bād-ı serd Ü₄

^{CCII} *Ah şu aşktan ve ahvalinden çektiklerim*

Kalbimi hararetiyle yaktı

⁴ süzin söyliyecek şevk ile] sözi söylenecek derdle Ü₄

⁵ ker] har S, Ü₁, Ü₂

⁶ âfet-i nefsi] âfeti-i nefsi Ü₄

⁷ cengine] habsine Ü₄

⁸ kim ki] kime Ü₂, kim ü Ü₃, her ki Ü₄

⁹ serde hevâ] sır-ı hevâ Ü₁, Ü₂

¹⁰ pür] bir S, M, Ü₃

^{CCIII} *Ah şu aşktan ve ahvalinden çektiklerim*

Kalbimi hararetiyle yaktı

¹¹ kesâd] küşâd Ü₂

¹² cân] ‘aşk Ü₄

^{CCIV} *Ah şu aşktan ve ahvalinden çektiklerim*

Kalbimi hararetiyle yaktı

mezbûruñdur¹.

Beyt²: Tecerrüd mâ-sivâdan kalbi tathîr oldı ey ‘İlmî
Mücerred ol mücerred haqqı bulmağ ister iseñ sen

ḤARFÜ’L-ĞAYN

ĞARİBİ ES-SEYYİD EBÛBEKİR EFENDİ

Sâbıku’l-menḳabe Ḥazret-i³ Çelebî Hâcî ‘Arif Efendî cenâb-ı hilâfet-me’âblarınıñ gülşen-i hayâtlarınıñ şemimi ve gülistân-ı hilâfet-i zâtlarınıñ nesimidür. Zât-ı şerifleri feyz-i mevrûs-ı âbâ u ecdâdla mecmû‘a-i fûnûn-ı ‘akliyye vü naqliyye ve çeride-i ‘ulûm-ı dîniyye yü ledünniyye olup vâlid-i mâcidleri vefâtında ki biñ yüz elli tokuz târiḥidür serir-i vâlâ-yı hilâfete taşdır olinup kırk seneye bâliğ dâd⁴ u dih-i meşihat ve kerâmât-ı bâhire ve taşarrufât-ı zâhireleri havâlî-gir-i dâr u diyâr ve el’ân şığâr u kibâr beyninde havâriḳ-ı esrâr-ı âşârları yâdgâr olinup⁵ huşûşâ fûnûn-ı nazmiyyede ser-zede-i mir’ât-ı vâridât-ı⁶ tab‘-ı ‘âlîleri levḥ-i maḥfûz-ı serâ’ir-i Şamedâniyye ve cilve-gâh-ı envâr-ı zamâ’ir-i müşâhedân-ı⁷ Sübhâniyye olup egerçe âşâr-ı pür-iştihârları şirâze-bâf-ı⁸ tedvîn ü tertib olmamışdur. Lâkin cerâyid-i suḥan-verân-ı ihvân (83a)u hullânda kalem-i gevher nigâr-ı istihsân ile tastîr ve ebyât-ı pür-nikâtları elsine-i nükte-şinâsân-ı yârânda evrâd-ı şubḥ u mesâ gibi bâliğ-i derece-i teşhîr u takrîr olmuşdur. Ve daḥi ‘Abdu’r-raḥmân Çelebî ve ‘Arif Çelebî nâm iki ‘aded meyve-i dıraḥt-ı âmâlleri ve nev-bâve-i bâğ-ı sinn ü sâlleri olup ikisi daḥi kendülerinden muḳaddem intikâl-i ‘âlem-i ‘uḳbâ buyurdılar. Vâkı‘â ‘Abdu’r-raḥmân Efendî envâ‘-ı ‘ulûm ve ešnâf-ı fûnûnla şöhret-şi‘âr-ı erbâb-ı ma‘lûm⁹ ve ‘Arif Çelebî cezbe-i zâ’idü’l-vaşf ile muttaşif bir zât-ı şâhibü’l-keşfi¹⁰ ve’l-kerâme olup âhâlî-i dârü’l-vilâye beyninde hâlâ havâriḳ-ı aḥvâl u eṭvârı menḳuldür. Ve¹¹ ‘Arif-i müşârûn-ileyh biñ yüz târiḥinde intikâl buyurup Dede Efendimiz *Meşnevi-i Şerif*den iktibâs buyurdıkları târiḥ-i beyt-i şerifdür.

*Meşnevi: Hâl-i ‘arif in boved bîdâr hem
Goft Allâh Hum rukud zin merem^{CCV}*

Ve daḥi Ḥazret-i Çelebî EbûBekir Efendî ḥazretleri daḥi biñ yüz tokusan sekiz¹² senesi rebî‘ü’l-âḥirün¹³ yigirmi sekizinci çâr-şenbe günü intikâl-i ‘âlem-i beḳâ buyurup Dede Efendüm¹⁴ bu beytle bunların daḥi târiḥ-i intikâlini¹⁵ inşâd buyurdılar.

Târiḥ: O şâhuñ böyle yazdum rıḥleti târiḥini Ğâlib
Ebû-Bekr ibn monlâ itdi ‘azm-i ‘âlem-i a‘lâ

Ve el’ân maḳâm-ı refî‘alarında pişvâ-yı erbâb-ı tarîḳat ve cedd-i¹⁶ büzürgvâr-ı haḳîḳat ḳuṭb-ı yegâne-i¹⁷ dâ’ire-i ‘uzmâ ve ğavs-i a‘zam-ı ‘âlem-i suğrâ vü kübrâ a‘nî biḥî Ḥazret-i Çelebî El-ḥâc Muḥammed Emin Efendimiz serir-ârâ-yı hilâfet-i isnâ olup saye-i bâl-i ‘inâyetleri mefâriḳ-ı ‘âmme-i

¹ mezbûruñdur] mezkûr anuñdur M, Ü₁, merḳûmuñdur Ü₂

² beyt] - M, Ü₂, Ü₃

³ Ḥazret-i] - M, Ü₃

⁴ dâd u dih-i] - Ü₄

⁵ olinup] olup M, Ü₁, Ü₃

⁶ vâridât-ı] irâdet-i S, Ü₁

⁷ müşâhedân-ı] müşâhedât-ı Ü₁

⁸ şirâze-i bâf-ı] şirâze-bend-i Ü₂

⁹ erbâb-ı ma‘lûm] - M, Ü₃

¹⁰ şâhibü’l-keşfi ve’l-kerâme] şâhib-i keşf ü kerâmât M, Ü₃

¹¹ ve] - M, Ü₃

^{CCV} *Meşnevi:*

Arifin hali uyanık olmaktır

Allah dedi ki: “Hum rukud” bundan korkma

¹² sekiz] tokuz Ü₂, Ü₄

¹³ âḥirün] âḥirinün M, Ü₃

¹⁴ efendüm bu beytle bunların daḥi târiḥ-i intikâlini inşâd buyurdılar] efendimiz intikâllerine bu beyti târiḥ inşâ buyurdılar Ü₂

¹⁵ târiḥ-i intikâlini] - Ü₄, naḳlânını S

¹⁶ ve cedd-i] vecd S, Ü₁, Ü₄

¹⁷ yegâne] - M, Ü₃

fukarâ-yı Mevleviyede vâ-sâyebân-ı¹ luṭf u himmet ‘ale’l-ḥuşûş naḥl-i naḥîl² ve maḥdûm-ı cemîlleri olan Çelebi³ Hüseyin Rif‘at Efendimiz bir ḥalef-i necîb ve bir zât-ı ḥasîb u nesîbdür ki el’ân verziş-i şî‘r u inşâyla ser-âmed-i aḥbâb u akrân olmuşlardır. Hattâ bu ḡazel eşer-i ṭab‘-ı pāk-derrâkleridür.

Ġazel: O şâh-ı şeh-levendimûñ ‘atâlar meşrebindendür
İder ‘uşşâkına iḥsân şehâlar meşrebindendür

İçer cām-ı meyi her-dem olur mestâne ol şâhum
Geçer ‘işretle eyyâmı şafâlar meşrebindendür

Beni dîvâne kılmışdur o şūḥ-ı nâzenin ammâ
Yolında cân fedâ olsun vefâlar meşrebindendür

Cemâli⁴ nûrına baḡsam keşâfet maḥv olur dilden
Kılur ‘âlemleri rûşen ziyâlar meşrebindendür

Ġanîdür ‘aşḡ ile gönlüm sever maḥbûb-ı ra‘nâyı
Ta‘accüb eyleme Rif‘at ḡınâlar meşrebindendür

Ve daḡı ol pîr-i ḥanḡâh-ı taḡḡik şâni⁵-işneyn-cenâb ya‘ni⁶ Çelebi EbûBekir (83b)Efendî ḡaddese’llâhu⁷ sırrahu ḡazretlerinin egerçi niçe eş‘âr-ı ḡaḡâyık-âşârları mecmû‘alarımızda muḡayyeddür. Lâkin kendülerinüñ irâde-i rûḡaniyyeleriyle⁸ bu ḡazelleri vişâḡu’s-sadr-ı terceme-i şerifleri kılındı⁹.

Ġazel: Târ-ı zülfüñ dil-i âvâreye zencîr itdüm
Aḡsen-i vech ile dîvâneye tedbîr itdüm

Görinen nâme-i ‘aşḡumda şaḡın¹⁰ sürḡ şanma¹¹
Kilk-i müjgân-ı ḡun-âlûd ile taştîr itdüm

Gerçi kim seyr-i cemâlınden ıraḡ itdi beni
Defter-i ‘aşḡına nâmum hele taḡrîr itdüm

Şeb-i fûrḡatde ḡayâli beni tenḡa komadı
Şubḡ olunca aña aḡvâlümü tefsîr¹² itdüm

Ser-firâz olsa Ġarîbî n’ola ‘aşḡ içre bugün
Ḥizmetinde o şehûñ kendimi çün pîr itdüm

Velehû ḡaddese’llâhu Sırrahu:

Kul iseñ ‘aşḡa şâh-ı ‘âlemsin
Şâh iseñ dehre ehl-i mâtemsin

Terk iderseñ iki cihâmı dilâ
Ḥalḡa-i ehl-i ḡâle ḡâtemsin

Añladuñsa bu dehr-i fânîyi sen
‘İlm u ‘irfân ile müsellemsin

¹ vâ-sâyebân-ı] sâyebân M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

² naḥl-i naḡil] necl-i necîlleri M, Ü₃, Ü₄

³ Çelebi Hüseyin] Hüseyin S, Ü₂

⁴ cemâli] cemâl-i Ü₁, Ü₂

⁵ taḡḡik şâni] taḡḡik u şâni M, Ü₃, Ü₄

⁶ ya‘ni] - Ü₂, şiddîk a‘ni Ü₁

⁷ ḡaddesa’llâhu] ḡuddise M, Ü₃, ḡuddise sırruhü Ü₂

⁸ rûḡaniyyeleriyle] rûḡaniyyeleri Ü₄

⁹ kılındı] kılınmaḡla ceridemüzde ḡebt kılındı Ü₂

¹⁰ şaḡın] degül M, Ü₃

¹¹ şanma] anı M, Ü₃, itme Ü₂

¹² tefsîr] taḡrîr M, Ü₃

Ġâfil olma fenâya meyl itme
Zübde-i ‘âlemi vü âdemsin

Ey Ġarîbî cihânda ğam çekme
Çünkü sen ‘aşk-ı yâre mahremsin

Velehû¹ kıddise sırruhu:

N’ola ‘aşk içre disem mihr-i cihân-ârâyam
Zerre-i hâk-i der-i Ġazret-i Mevlânâyam

Beni keç görse ‘adū ne ola aḥbâb kıanı râst
Der-i monlâda bugün âyine-i ma’nâyam

Olalı nūr-ı Ġudâ şem‘ bu bezm içre añâ
Dili pervâne gibi yaḫmada bî-pervâyam

Def ü nây ile semâ‘ eylesem ‘aşk içre n’ola
Kâşif-i Meşnevi-i ma’nevi-i Mollâyam

N’ola geldümse Ġarîbî bu fenâ mülke ğarîb
Sâlik-i râh-ı beḫâ reh-ber-i ev-ednâyam

Ma‘lûm ola ki gerek Çelebî Eş-şeyḫ Ebū Bekir Efendî ḫazretlerinüñ ve gerek el’ân mesned-nişin-i² serîr-i³ a‘lâ-yı ḫilâfet-i ‘uzmâ⁴ olan Çelebî Efendimüzün ve ğayrı-hümâ çelebiyân u ḫulefâ-i mâzî vü bâkıñün aḫvâl u maḫâmât ve âşâr-ı velâyetleri ve maḫâmid-i evşâf-ı keşireleri lâ-yu‘ad ve lâ-yuḫşâ olup bu Tezkire-i faḫîrânde tafşilden ḫayy olındıĝunuñ sebebi oldur ki bu cerîde-i bî-bahâ eḫrâf-ı⁵ şî‘r ü inşâyı⁶ dâ’ir olup⁷ mâ-yete‘allaḫı bihi ḫahrîr olındı. Ġazret-i Dede Efendimüzün bu faḫîr-i nâ-çâr Seyyid⁸ Esrâr ḫizmet-kârlarına nuḫ-ı humâyünları⁹ bu Tezkire-i Mevleviyyenün¹⁰ tekmîlinden soñra *Sefîne-i Nefîse-i Sâkıbiyye* ki bin yüz kırık sekiz târiḫine deĝin *Menâkıb-ı Eflâkıñün* zeylidür. Târiḫ-i merḫûmdan vaḫtimüze deĝin güzerân iden¹¹ çelebiyân u ḫulefâ ve aşḫâb-ı aḫvâl¹²-i fuḫarâyı kıtâb-ı mezbûre zeyl olarak cem‘ itmege emr-i himmet-redifleri şâdır olmaĝla inşâ‘allâḫü’l-melikü’l-Mennân ol ḫizmet-i ‘aliyyenün zeyl-i dâmenine teşebbüs olındıĝda bu icmâlleri tafşil ve bu aḫvâlleri eḫrâfiyla taştîr u tekmîl olunur.

Elḫamdüli’l-lâhi’llezî hedânâ li-hâzâ ve mâ künnâ li-neḫtediye levlâ en hedâna’llâḫü Te‘âlâ ^{CCVI}

ĠÂLİB DEDE

Bu¹³ tezkire-i ervâḫ ve bu (84a) cerîde-i nefâyis-i enfâsuñ bâ‘iş-i cem‘ u inşâsı ve muḫarrir-i ḫurûf Seyyid Esrâr-ı perişân-ḫâlün sebep-i iḫyâsı veliyy-i ni‘metüm delîl-i ḫariḫatüm mürşid-i ḫaḫîḫatüm âb-ı rüy-ı Mevlevî faḫru’ḫ-ḫariḫa-i evlevî mecmû‘a-i esrâr-ı Meşnevi-i ḫaḫâyıḫ-muḫtevi

Li-münşi’ihi: Cenâb-ı Ġazret-i Ġâlib Efendi-i zî-şân
Ki zât-ı enveridür âftâb-ı ‘âlem-tâb

¹ Velehû kıddise sırruhu] - S, Ü₁, Ü₃, M (beş beytin tamamı]

² nişin] arây M, Ü₃

³ serîr-i a‘lâ-yı] - M

⁴ ‘uzmâ] - M, Ü₃

⁵ eḫrâf-ı] ešnâf-ı Ü₄, eḫrâf u S

⁶ inşâyı] inşâyâ Ü₄

⁷ olup mâ-yete‘allaḫı bihi ḫahrîr olındı. Ġazret-i Dede Efendimüzün] - Ü₂

⁸ Seyyid Esrâr] Şeydâ-i Esrâr Ü₂

⁹ humâyünları] şerifleri Ü₂, Ü₄

¹⁰ Mevleviyyenün] Mevleviyye S, Ü₁

¹¹ iden] olan M, Ü₃

¹² aḫvâl] ḫâl M, Ü₃

^{CCVI} Allah’a hamd olsun ki, bizi hidayeti ile buna kavuşturdu. Eğer Allah bize hidayet vermeseydi, kendiliğimizden bunun yolunu bulamazdık. A’raf S./43.

¹³ Bu] Ġazretleri bu M, Ü₃

Beyân olinsa eger vaşf-ı hulk u ma'rifeti
Kaşidelerle dolardı hezâr cild-i kitâb

Hikem-nişîni-i kürsî-i Meşnevî idicek
Kılur füyûz-ı nefes taraf-ı 'arşî isti'âb

Olur o âyineden cilve-ger kerâmet-i pîr
Anuñ lebinden ider sâlikâna 'atf-ı hîţâb

Şeb-i firâkda ey kıble-cû olan tâlib
Gel işte Ka'be-i taḥkîka bundadur mihrâb

Melek-ḥişâl olur bir nigâh ile Mirrîh
İderse bezmine ol tünd ü tizi istişhâb

Hasûd ağız açayum dirse ḥaḫḫına oldem
Hücûm ider cigerinden dehânına ḥûn-âb

Var ise mihr-i cemâlinden aldî feyzî mâh
Çerağıyam diyü zirâ yemin ider meh-tâb

Bahâ-i zâtını vaşf eylemek ne hâcetdür
Güher-şinâslara ma'lûm o gevher-i¹ nâ-yâb

Kitâb-ı mekrûmetün şerḥa muḫtedir olamaz
Ne rütbe eylese Esrâr vaşfını itnâb

Ḳulzüm-i zehḫâr-ı dürr-i² meţâlib ḥürşid-i didâr-ı envâr-ı mevâhib a'nî bihî Cenâb-ı Eş-Şeyḫ Muḫammed Es'ad Gâlib mette'ana'llâhü te'âlâ bi-füyûzâtihi'l-mübîn ḥazretleridür ki Dârü's-saltânâtü'l-'aliyyede biñ yüz yetmiş bir târihinde eşer-i 'aşḫ ve cezbetu'llâh lafızları târiḫ-i milâdları olup Mevlevîḫâne-i Yeñiḫapusu nâm maḫalde ḫudûm-zen-i 'âlem-i şuhûd ve tecellî-i merâtib-i vücûd buyurup Muştâfâ Reşid Efendî nâm 'arif-i mâl-â-keleş³ ve şâ'ir-i be-nâmuñ ḫaşıde-i ḫayâtlarınıñ maḫla⁴ ve neşide-i zâtlarınıñ maḫta'idur ve Reşid Efendî ḫazretlerinüñ pederleri daḫi Muḫammed Efendî nâm bir 'arif-i âgâh-ı maḫabbet ve bir pîr-i cilve-gâh-ı bezm-i Eḫadiyyet olup Peçevi⁴ 'Arif Aḫmed Dede ḫazretlerinüñ ser-dâde-i zânû-yı inâbetleri olmış şâḫib-maḫâm-ı seriyye-i Mevleviyye ve zâḫir⁵ u ma'nevî-i tariḫa-i evleviyyeye⁶ mazḫâr-ı kerâmât-ı bâhire ve⁷ mazḫar-ı velâyât-ı tâhire olup ve püser-i kirâmî-güherleri⁸ Muştâfâ Reşid Efendî ḫazretleri daḫi Şafiiyyu'llâh Mûsâ Dede ḫazretlerinden sikke-puş-ı inâbet bir 'arif-i maḫrem ve bir kâmil-i şâḫib-dem u ḫademdürler ki nice zamân Şeyḫ Es-Seyyid Ebû-Bekir Dede ve Kûçek Muḫammed Dede EbûBekri⁹ Şerîf Aḫmed Dede ve¹⁰ bunlaruñ emşâli kibâr-ı Mevleviyye ile şoḫbet ü muvâneset eyleyüp el'ân muḫterem-i fuḫarâ¹¹ mültezem-i 'urefâ bir zât-ı şâḫib-sıdḫ u şafâdurlar. Tavvele'llâhü 'ömhü. Ve daḫi ḫazret-i Gâlib Dede Efendimüz ešnâ-i tufüliyyetlerinde

'Arabiyye: *Ve evvelü mâ yekünü'l-leysü şiblün*
Fe evvelü tal'ati'l-bedri el-hilâli^{CCVII}

mazmûnınca meleke-i isti'dâdlarından(84b) vâye-gîr-i 'ulûm u fûnûn-ı müte'addide¹ olup² faḫaḫ

¹ gevher] güher Ü₄

² dürr-i] dürrer-i M, Ü₃

³ keleş] kelâmuñ M, Ü₃

⁴ Peçevi 'Arif Aḫmed Dede] - S, Ü₁, Ü₂

⁵ zâḫir u ma'nevî] rāḫber-i ma'nevî M, Ü₁, Ü₃

⁶ tariḫa-i evleviyyeye] - M, Ü₃

⁷ ve mazḫar-ı velâyât-ı tâhire] - M, Ü₃, ve mazḫar-ı velâyât-ı zâhire Ü₂

⁸ kirâmî-güherleri] kirâmileri M, Ü₃

⁹ Ebûbekri şerîf] bâḫiyye-i Dede Ebûbekri Şerîf Seyyid Şâḫih M, Ü₃

¹⁰ ve bunlaruñ] ve Aşçı Dede ve bunlaruñ M, Ü₃

¹¹ fuḫara-i] ve Ü₂, Ü₄

CCVII Arabiyye

Arslanın küçüğü yavru arslandır. Ayın ilki de hilaldir.

peder-i sâmi-güherlerinden³ manzûme-i Şahidî Dede ta'allûminden⁴ ğayrı kimseden Fârisiyyât u nazmiyyât okumayup neş'e-i aşliyye-i Mevleviyye ve mâye-i⁵ kadîme-i ma'neviyyeleriyle 'ulemâ-yı dehre⁶ ve fûşâhâ-yı 'aşra fâ'ik ve maķâm-ı teslîme bâlîğ u lâyıķ olup eş'âr-ı mûnaķķah ve ğüftâr-ı muħayyelde ĥâtîm-i vaķt olduklarını 'urefâ-i zamân teslim itmişlerdür.

Çunân ki fermâyed^{CCVIII}

Beyt⁷: Nuţķuñ yeter evlâd-ı nefes olmaĝa Ğâlib
Geç mesned-i endişeye yârân arasında

Velehüm⁸ selleme'llâhu⁹:
Erbâb-ı himem mest ü ĥarâb oldı hep Es'ad
Mey-ĥâne-i endişede himmet saña ĥaldı

Velehüm¹⁰ mette'anallâhu bi-enfâsihî¹¹:
Ğâlibem men kuvvet-i nuţķumla ey 'İsî-ĥamûş
Ma'nî vü elfâz mülkümdе ra'ıyyetdür baña

Velehüm¹² efaza'llâhu 'aleynâ birrehû:
Ğâlibem ol kahramân şab'um ki ben rûĥ-ı Fehîm
Ĥavf idüp biñ dürlü vaz'-ı dil-nevâz eyler baña

Yigirmi dört yaşında iken ibtidâ tertîb-i *Divân*-ı ma'ârif-'unvân buyurup ba'zı¹³ 'urefâ-i vaķt Kâne kelâm-ı Ğâlib ta'biriyle tevriĥ¹⁴ eylediler¹⁵ ve yigirmi altı yaşlarında iken esrâr-ı maķâmât-ı sülûk-ı¹⁶ Mevlevî ve âşâr-ı¹⁷ envâr-ı lâmi'a-i âyât-ı Meşnevîyi¹⁸ ĥâvi *Ĥüsn ü 'Aşķ* nâmında bir te'lîf-i celîl serzede-i şab'-ı bî-mişilleri¹⁹ olmuşdur²⁰ ki memâlik-i Rûmda²¹ lisân-ı²² Türkiyye üzre aña mûmâşil bir nazm inşâ olındığı kimsenüñ mesmû'ı olmamışdur. Nitekim kitâb-ı mezbûrda buyururlar.

Nazm²³: Tarz-ı selefe taķaddüm itdüm
Bir başķa luĝat tekellüm itdüm

Ben olmadum ol ĝürûha pey-rev
Uymış²⁴ beli Genceviye Ĥusrev

Zanneyleme şöyle böyle bir söz
Gel sen daĥi söyle böyle bir söz

¹ müte'addide] - Ü₄

² olup] ve S, Ü₁, Ü₂

³ güherleründen] - Ü₄

⁴ ta'allûminden] ta'lîminden M, Ü₁, Ü₃

⁵ mâye-i kadîme-i ma'neviyyeleriyle] - M, Ü₃

⁶ dehre] dehr M, Ü₃

^{CCVIII} *Öyle ki buyurur (buyurduğu gibi).*

⁷ Beyt] ebyât M, Ü₃

⁸ velehüm sellema'llâhu] - M

⁹ beyt] - Ü₁

¹⁰ velehüm mette'anallâhu bi-enfâsihî] - M, Ü₁, Ü₃

¹¹ beyt] - Ü₁

¹² Velehüm efaza'llâhu 'aleynâ birrehû] - M, Ü₁, beyt Ü₂

¹³ ba'zı 'urefâ-i vaķt] şu'arâ-yı 'asrden Seyyid Pertev Efendî M, Ü₁, Ü₃

¹⁴ tevriĥ] târiĥ Ü₂

¹⁵ eylediler] itdiler Ü₃

¹⁶ sülûk] - Ü₃

¹⁷ âşâr-ı] - M, Ü₃

¹⁸ meşnevîyi] Meşnevî'i S

¹⁹ mişilleri] ki Ü₄

²⁰ olmuşdur] - Ü₄

²¹ Rûmda] Rûmdan Ü₄

²² lisân] - Ü₄

²³ Nazm] meşnevî M, Ü₃

²⁴ uymış] olmuş M, Ü₃

Erbâb-ı sühan tamâm ma'lûm
İşte kalem işte kişver-i Rûm

Gördüñ mi bu vâdi-yi kemîni
Dîvân yolu şanma bu zemîni

Engüş-ti haṭâ uzatma öyle
Beş beytine bir nazîre söyle

Gencînede resm-i nev gözetdüm
Ben açdum o genci ben düketdüm

Esrârımı Meşnevîden aldum
Çaldum ise miri mâl¹ çaldum

Envâr-ı fuyûz-ı mürşid-i Rûm
Âfaḫa fûrûgum itdi ma'lûm

Kıldı² beni tıfl-ı mışra'-âsâ
Toğdum toğâlî sühanla ber-pâ

Ben³ tıfl idüm eylemezdüm ülfet
Bulmuşdı sözüm temâm şöhret(85a)

Allâh Allâh zihî 'inâyet
Nâ-bâliğa hikmet-i⁴ belâgat

Sâbıku'l-menḫabe Çelebî Es-Seyyid⁵ Ebû Bekir Efendî Ḳaddese'llâhü⁶ rûhahu ḫazretlerinüñ evâḫir-i
ḫilâfâtlerinde ṫarâf-ı Dârü'l-vilâye-i Ḳonya'ya⁷

Beyt: Teveccüh-i dili püyân-ı feyz idüp şimdi
Cenâb-ı pâk-i Ḥudâvendigâre dek giderüz

buyurarak 'atf-ı 'inân-ı 'azîmet ve müşârün-ileyhüñ dâḫil-i meclis-i tecellî-enîsleri olup istifâza-i
envâr-ı şoḫbet ve aḫz-ı seriyye-i⁸ fuyûzât-ı ḫaḫîḫat buyurup

Mışra': Herkes zi ḫod gozeşt u derîñ reh bemâ resîd^{CCIX}

mü'eddâsınca tekrâr ṫarâf-ı Dârü'd-devleye 'avdet

Beyt: 'Âşîḫ odur ki Ğâlib şehrinde ola rüsvây
Şaḫrâ vü deşte gitme Mecnûn yabâna söyler

buyurup ḫânḫâh-ı Bâb-ı Cedîdde Es-Seyyid Ebû Bekir Dede ḫazretlerinüñ naḫl-i naḫîl⁹ ve ḫayru'l-
ḫalef-i cemîlleri olan Nuṫḫî Seyyid 'Alî Dede Cenâb-ı irşâd-me'âblarınüñ eşnâ'-i meşîḫatlarında biñ¹⁰
yüz toḫsan sekiz senesi maṫbaḫ-ı ibtidâya iḫrâr

¹ mâl] mâlî M, Ü₂, Ü₃

² kıldı beni] - Ü₂

³ ben] bir Ü₂

⁴ hikmet] ḫükm Ü₄

⁵ Es-Seyyid] - M, Ü₁, Ü₃

⁶ ḫaddesa'l-lâhü] ḫuddise sırıhu M, Ü₃

⁷ Ḳonya'ya] Ḳonya'da Ü₃

⁸ seriyye-i] sermâye-i M, Ü₃

^{CCIX} Mısra:

Herkes kendinden geçti ve bu yolda bize yetişti (ulaştı).

⁹ naḫl-i naḫîl] necl-i necîlleri M, Ü₃

¹⁰ biñ yüz toḫsan sekiz] biñ iki yüz S, M, Ü₁

Rubâ'î: Hizmetde saña şâh ile dervîş-enbâz
İkrâr-ı dîn-i 'âşıka maḫṣûd niyâz
Bu maḫbaḫ-ı sinede ne od var ne ocaḫ
Bir germ nefes gönder¹ âyâ âteş-bâz

buyurarak² dâhil-i 'idâd-ı dūdmân-ı esrâr³ olmuşlardır ve daḫi tekmīl-i çille-i muḫannene⁴ buyuruncaya dek

Beyt: *Hâmûş kon ki dūst mūcibest bî su'âl*
Nazâre germ kon u terk-i kelâm kon^{CCX}

beyt-i şerîfinde vârid olan fermân gūş-ı irâdetlerine güzerân idüp kelâm-ı mevzûn inşâd buyurmakdan keff-i lisân buyurup⁵ güftâr u âşâr-pişinleriyçün

Beyt: *Her çi goftem hiştên râ gofte em*
Ey to hecr-i digerân pendâste^{CCXI}

mazmûn-ı münîfiyle imzâ-i beyânî ḡonce-leb-i hāmūşî ve tekmīl-i⁶ hizmet ve taḫşîl-i sırr-ı şamt-ı derya-nūşiden⁷ sonra

Beyt: *Hîn hāmûş kon kez bâkî-yi ḡazel*
Şâh güyende-i mâ mi'âyed^{CCXII}

feyzî âşkâr oldu ve ba'zı kâr-ı nâ-âşinâlaruñ fî-mâ-ba'd tab'larına 'adem-i verziş-i sūḫanla kesel geldi diyenleruñ zann-ı fâsidleri bilmem n'oldı. Kim ibtidâ duḫûl-i hücre-i intihâ ve ser-bülend-i külâh u hırka-i maḫâm-ı müntehâ olduklarında bu ḡazel-i pür-ilhâm ser-zede-i mir'ât-ı tab'-ı vahy-i irtisâmları oldu.

Ḡazel: *Ger zi sırr-ı 'aşḫ güftârest ba'de ez-hāmūşî*
Ez-suḫan bâlâ çi esrâr est ba'de ez-hāmūşî

Ez-şafâ mevc-i nefes nūr-ı başîret mişevd
Surme-i âvâz bî-kârest ba'de ez-hāmūşî

În tekerrur şoḫbet-i aḫvel nigâhânest u bes
Vaḫdet ez teveccuh bizâr est ba'de ez-hāmūşî

Lafz-ı kâlib râ be bâlâ mîkeşed rûḫ-ı suḫen
Şüret-i 'İsâ bedivâr est ba'de ez-hāmūşî

Her ki şod der ḫalvet-i ma'sūḫ midâned ki çîst
Nâz râ ma'nî bisyârest ba'de ez-hāmūşî (85b)

Kârḫâ âyîne-i intâc-ı kâr-ı dîgerest
Vahy-i Ḳur'ânî pedidâr est ba'de ez-hāmūşî

¹ gönder] guvender M

² buyurarak] buyurularak M, Ü₃

³ esrâr] - M, Ü₃

⁴ muḫannene] menḫabe Ü₁, tefennüm M

^{CCX} Beyt:

Sus ki sevgili soru sormadan cevap vermekte
Bakışını yoğunlaştır ve konuşmayı terket

⁵ buyurup] idüp M, Ü₃

^{CCXI} Beyt:

Ne söylediysem kendini söyledim
Sense başkalarının ayrılığında söz ediyorum sandım

⁶ tekmīl] tekmīl çille-i Ü₃

⁷ nūşiden] nūş itdükden Ü₂

^{CCXII} Beyt:

Hadi gazeli bitirmeden sus
Bizim şairlerimizin şahı geliyor

Men ki der vaqt-i tekellüm kerdem 'Îsâ râ hamûş
Hem zebânâni nâ-pedîdârest ba'de ez-ḥâmuşî

Pâyband-i cism-i 'Îsâ boved zencîr-i nefes
Verne ü eflâk kirdâr est ba'de ez-ḥâmuşî

Meryem-i âyîne-i hayret çî ma'nî-yî âzâde est
Şâhid-i men tıfl-ı gehvâr est ba'de ez-ḥâmuşî

Ez-işârethâ-yı vahdet çün kesî âgâh nîst
Nuḡḡ-ı mâ ez-nev'-i tekrârest ba'de ez-ḥâmuşî

Ġâlib ez enfâs-ı rûḡ efzâ-yı Mevlânâ-yı Rûm
În ġazel bâ ehl-i inkâr est ba'de ez-ḥâmuşî

Tâ ne pendârend kez feyz-i nefes kilmek tehîst
Ney hikâyetsâz-ı esrârest ba'de ez-ḥâmuşî^{CCXIII}

Ve¹ daḡi Südlíce nâm maḡalde Ḥâzret-i Yusuf Sîneçâk küddise sırruhu'l-'azîz cenâblarınuñ² türbe-i muḡaddeseleri ḡurbında bir ḡâne-i inzivâ iştirâ buyurup³ biñ iki yüz dört receb-i şerîfinüñ dördinci

CCXIII *Gazel:*

Aşk sırrından söz edilirse, suskunluktan sonra
Sözden daha yüksek hangi sır vardır, suskunluktan sonra

Safâdan, nefes dalgası, görme nuru olur
Ses sürmesi işe yaramaz, suskunluktan sonra

Bu tekrarlanış, şaşî bakanların sohbetidir başka bir şey deġil
Vahdet, teveccühten bîzârdır, suskunluktan sonra

Bedenin sözünü yüceltir sözün ruhu
İsa'nın sureti duvarda belirir suskunluktan sonra

Ma'sûkla halvette olan ne olduğunu bilir
Nazım çok anlamı vardır suskunluktan sonra

İşler, başka işin sonucunun aynasıdır
Kur'an vahyi belirginleşir, suskunluktan sonra

Ben ki konuşma sırasında İsa'yı susturdum
Benimle konuşan görünmez olur, suskunluktan sonra

Nefes zenciri, İsa'nın cismine ayakbaġı olur
Yoksa o, göklere ait davranış sahibidir, suskunluktan sonra

Hayret aynasının Meryem'i ne özgür anlamdır
Benim şâhidim beşikteki çocuktur, suskunluktan sonra

Çünkü vahdet işaretlerinden hiç kimsenin bilgisi yok
Bizim söylediklerimiz ise bir müddet tekrardır, suskunluktan sonraki

Ġâlib, Rum Mevlânâ'sının gönlü zenginleştiren nefeslerinden
Bu gazel inkar ehlinedir, suskunluktan sonra

Nefes feyzinden kalemimin yoksun olduğunu sanmasınlar diye
Ney sırları hikâye eder, suskunluktan sonra

¹ Ve yine ol esnâda

Beyt: Zât-ı 'aşka rûḡ-ı mülhemdür gürûḡ-ı Mevlevî
Ma'ni sırr-ı devr-i Ademdir gürûḡ-ı Mevlevî

diyerek bir gazel inşâd eyleyüp erbâb-ı maḡabbet ekşerya pey-revleri olup ḡattâ ricâl-i devletden ve aşdıġâ-i Mevlevî'den ḡâlâ büyük tezkireci Seyyid 'Arif Efendî ḡâzretleri tahmîs buyurmuşlardır. M, Ü₃

² cenâblarınuñ] ḡâzretlerinüñ Ü₂

³ buyurup] idüp Ü₂

cum'a¹ gicesi ki² leyle-i mübâreke-i reğâ'ib idi. Hânkâh-ı Bâb-ı Cedîdde 'ağd olman meclis-i³ muğabele-i şerîfde taraf-ı rûhâniyyet-i Sîneçâkiye envâ'-ı süz ü güdâzla 'arz-ı niyâz buyurilup⁴ irtesi cum'a günü hâne-i merķūma⁵ naql ve rûz u şeb reft varup⁶ ve ikâd-ı kândil-i⁷ meşhed-i münevvereleri ile

Rubâ'î⁸: Ya 'kûb-ı gâmeç 'aşk ile hâk olsam da
Cânımdan 'azizsin helâk olsam da
Dâmânını mânend-i Züleyhâ tutdum
Ey Yûsuf-ı sine çâk çâk⁹ olsam da

buyurarak güzerân-ı¹⁰ evkât-ı 'azîze buyurup işâret-i 'aliyyeleriyle *Cezîre-i Meşnevî* nâm te'lîf-i nefislerini şerh buyurdılar ki taḥkîkât-ı lâyiķa ve tevcihât-ı¹¹ fâyıklararı¹² özden¹³ ve her¹⁴ satırı ilerudan ileruya sözdendür. Ve ol küşe-i 'uzlet-kedede kemâl-i terk ü tecrid ve nihâyet faqr u tefridle sülûk ve yek-tâ-ḥırķa vü tennûre-i 'abâ ile

Bejt: Pâre pâre ḥırķa-i peşmînesidür Ğâlibûn
Şeb-çerâğ-ı faqr-ı vâlâ-ķıymetûn pervânesi

mazmûn-ı münîfesince¹⁵ reftâr buyurup muḳaddemâ¹⁶ pîrân u pişvâyân-ı tarîķ-i¹⁷ Naḳş-bendiyyeden şâhibü't-teşânîf Tırabzônî Kösec Aḥmed Dede biñ yüz toḳsan iki senesi Hacc-ı şerîf mülâbesesiyle Dârü'd-devleden¹⁸ Konya'ya varup Çelebi Seyyid Ebü Bekir Efendî ḥazretlerinûn dest-i kerâmet-peyvestlerinden tarîķa-i Mevleviyyeye irâdet-i tämme getürüp 'idâd-ı dervişân-ı ḥırķa-püşân-ı ḥücre-nişinâna¹⁹ duḥûl ve ilâ-âḥiri'l-'ömr ol âstâne-i müteberrikede²⁰ kufülleri eşnâsında tarîķa-i²¹ Mevleviyyeye dâ'ir bir *Risâle* te'lîf eylemişlerdi²². Ol eşnâda Ğâlib Dede Ḥazretlerinûn dest-i ma'rifet-peyvestlerine resîde olmağla âdâb-ı²³ faqr u fenâ ve maḳâmât-ı müntehâyı tavzîḥ ve²⁴ risâle-i merķûmı taḥşîye tarziyla merâtib-i menâhic-i Mevleviyyeyi **(86a)** beyân²⁵ ve esrâr-ı mesâlik-i evleviyyeyi 'ıyân²⁶ buyurup *Soḥbetü's-Şâfiyye*²⁷ tesmiyye itmişlerdür²⁸ ve ol buķ'a-i mübârekeke dört²⁹ seneye ḳarîb bu maḳûle taşnîf-i âşâr³⁰ ve te'lîf-i³¹ esrâr ve inşâd-ı ḥaḳâyıķ-eş'âr ile³²

¹ cum'a] - S

² ki] - Ü₂

³ meclis-i] - M, Ü₃

⁴ buyurilup] buyurup M, Ü₃

⁵ merķūma] mezkûre M, Ü₃

⁶ varup] ve Ü₁, Ü₂, Ü₃

⁷ kândil-i] kânâdil-i Ü₁, Ü₂

⁸ rubâ'î] bejt Ü₂

⁹ çâk olsamda] - Ü₂

¹⁰ güzerân-ı] güzârende-i M, Ü₃

¹¹ tevcihât] teveccühât Ü₁, Ü₂

¹² fâyıklararı] fâyıklararı cümle M, Ü₁, Ü₃

¹³ özden] cümle özden M, Ü₃, özüne Ü₄

¹⁴ her satırı] satırları M, Ü₃

¹⁵ münîfesince] münîfince Ü₂, Ü₃, Ü₄

¹⁶ muḳaddemâ] maḳâma Ü₄

¹⁷ tarîķ] tarîķat M, Ü₃

¹⁸ devleden] devletden Ü₄

¹⁹ nişinâne] nişinân Ü₂

²⁰ müteberrikede] mübârekeke M, Ü₃

²¹ tarîķa-i] tarîķat-ı M, Ü₃

²² eylemişlerdi] eylemişdi M, Ü₃

²³ âdâb-ı] irâdet-i Ü₂

²⁴ u risâle-i merķûmı taḥşîye tarziyla merâtib-i menâhic-i Mevleviyyeyi] - M, Ü₃

²⁵ beyân] - M, Ü₃

²⁶ 'ıyân] ve risâle-i merķûmeyı taḥşîye tarziyla merâtib-i menâhic-i Mevlevî M, Ü₂, Ü₃

²⁷ şüfiyye] 'aķibe Ü₄

²⁸ itmişlerdür] itmişler M, Ü₃

²⁹ dört] iki M, Ü₁, Ü₃

³⁰ âşâr] - S

³¹ te'lîf-i] âşâr u te'lîf-i M, Ü₃

³² ile] eyledi Ü₂

Beyt: Yād eylemez olduk haber-i Yūsuf-ı Mısrı
Südlücede bir şüh ile şir u şekerüz biz

diyerek evkât-güzâr iken muḳaddemâ Ğalaṭa Mevlevihânesinde şeyḫ olan Mîr Nu‘mân ‘azl olup Dârü’l-vilâyede dergâh-ı hürşid-penâh-ı Şems-i Tebrizi ‘azzama’llâhü zikrehüda türbe-dâr olan ‘Abdullâh Dede hânkâh-ı merḳûma şeyḫ olup¹ taraf-ı me’mûrlarına² teşrif iderken Kütâhiyede vefât buyurduklarında³ hâlâ mesned-nişin-i irşâd olan Çelebî El-hâc Muḫammed Emin Efendimüzün bi’l-fi’l irâde-i inâyetleriyle Ğalaṭaya şeyḫ olmaları⁴ emir-nâmeleri⁵ şudûr ve külâh-ı sa‘âdet-i dest-gâhları destâr-ı giysü-dâr-ı meşîhatla tevşim olup bin iki yüz beş sevvâl-i şerîfinün toḫuzuncı cum‘a irtesi günü mesned-i irşâda iclâs olındılar.⁶ Lâkin hazret-i pâdişâh-ı gerdün-penâh Es-Sultân Selîm Hân Süleymân-câh hâlede’llâhü mülkehu hazretleri biñ iki yüz üç senesi taht-ı ‘âlî-bahta cülûs idüp öteden beru meşreb-i şâhân-ı⁷ ‘Osmâniyye⁸ olan ḫubb-i ḫanedân-ı Mevlânâ ḫuddise sırruhu’l-isnâ ol şehin-şâh-muḫibb-i maḫabbet-i destgâhuñ dil-i idrâkinden⁹ ser-zede olup evvelâ¹⁰ türbe-i kürsi-rütbe-i Ḥudâvendigâruñ¹¹ şandûka-i ‘arş-resâsına mişâl-i atlâs-ı gerdün ḫazrâ bir pûşide-i zer-düz-ı gevher-endüd ve bir perde-i müzer-keş-i bûkalemün-ı ‘Anḳa-maḳşûd¹² yapıdurup pûşidenün kitâbe-i cânib-i re’sine tahrîr olunmağa bir beyt muḳtezâ vü şâyân olmağa¹³ Hazret-i Dede Efendümden ol beytüñ inşâdı¹⁴ niyâz olunmuşdı ki ol zamân henüz Südlücede münzevî idiler ve bi’l-bedâhe bu beyti inşâ¹⁵ ve ḫuzûr-ı şehriyâriye ‘arz olındukda ḫâme-i gevher-nigâr-ı zer-târla tahrîr olındı.

Beyt: Müceddid oldığı Sultân Selîmün dîn ü dünyâya
Nümâyândur bu nev-pûşidesinden ḫabr-i Monlâya

Şoñra Ğalaṭa hânkâhına şeyḫ oldukları sem‘-i şehin-şâhiye¹⁶ resîde oldukda maḫabbet-i ḳadîmeleri cüşân ve hânkâh-ı mezbûr ḡâyetle virân olduğından biñ iki yüz altı senesi receb-i şerîfinün yigirminci günü ta‘mîr u tecdîde şürü‘ olup zi’l-ḫiccenün toḫuzuncı günü naḳl ve on beşinci cum‘a günü muḳâbele-i şerife ibtidâ olındı ki hânkâh-ı mezbûruñ ḳable’t-ta‘mîr vaşfinda inşâd buyurup¹⁷ ḫuzûr-ı şehriyâriye taḳdîm¹⁸ buyurdukları ḳaşide-i ḡarrâdan bu beytler tahrîr olındı. (86b)

Ebyât: Raşadgâh-ı Aristôdan nümû-dâr olmuş ol ḫâne
Ki ya‘ni seyr ider sükkânı seyr-i çarḫ-ı devvârı

O rütbe ḫurde-kâr uymuş ki Kirmân taḫte-i ferşin
İder pür-neng noḳşân dest-i¹⁹ fahri-i maḳaskârı

Ḥabâb-âsâ giderdi seyl ile deryâya bi-şübḫe
Eger sūrâḫlardan olmasaydı menfez-i câri

İdüp te’şîr ḫaḳḳâ şoḫbeti ‘uşşâk-ı bi-nâmuñ
Tamâm irmiş fenâya ḳalmamış hestinün²⁰ âşârı

¹ olup] olup S, Ü₁

² me’mûrlarına] me’mûriyyetlerine M, Ü₂, Ü₃

³ buyurduklarında] buyurdukları zamânda Ü₁

⁴ olmaları] ḫakkında M, Ü₃

⁵ emir-nâmeleri] emir-nâme M, Ü₃

⁶ olındılar] buyurdılar M, Ü₃

⁷ şâhân] şâhâne Ü₄

⁸ ‘Osmâniyye] ‘Osmânî M, Ü₃

⁹ idrâkinden] derrâkinden M, Ü₁, Ü₃

¹⁰ evvelâ] ol Ü₄

¹¹ ḫudâvendigâruñ] ḫudâvendigârîñ Ü₁, Ü₃

¹² maḳşûd] maḫsûd M, Ü₃, - Ü₂

¹³ olmağa] olmağla M, Ü₁, Ü₂

¹⁴ inşâdı] inşâsı Ü₂

¹⁵ inşâ ve ḫuzûr-ı şehriyâriye] inşâd ve ḫazret-i şehriyâr ḫuzûrına M, Ü₃

¹⁶ şehinşâhiye] şâhiye Ü₄

¹⁷ buyurup ḫuzûr-ı şehriyâriye] - M, Ü₃

¹⁸ taḳdîm] - M, Ü₃

¹⁹ deşt-i] dest-i Ü₃

²⁰ hestinün] hiç hestün M, Ü₃

Olur¹ nâyı kudūmuñ nağmesinden ditreyüp rakşân
Veli ifşâ-yı esrârından eyler h̄işten-dârı

Nukûş-ı² hendesiden müsteķimūñ ğayri hep mevcūd
Mu'avveçler muķavveslerle memlū tāk u dīvârı

Ve daħi ol şehryâr-ı gerdūn vaķâr-ı himmet-i ruħāniyyet-i Ĥazret-i Ĥudāvendigâr ile tertīb-i leşker-i bi-şumâr idüp t̄ob-hâne ve ĥumbara-hâne emşâli ocaķları tecdid ve her birisine târiħler inşādını ĥavâle-i tab'-ı Ĥazret-i 'Aziz buyurup ĥuşûşâ ĥumbara-hâne-i cedidede³ binâ olınan câmi'-i şerifūñ Meşnevi-hānlığını anlara i'tâ ve ekşer muķâbelât-ı şerifeye teşrif buyurup istifâza-i envâr-ı himmet-i Ĥazret-i Mevlânâ quddise sırruhu'l-a'lâ idüp ve Dede Efendimüz ĥazretleri daħi evşâf-ı şehin-şâh-ı maħabbet-i dest-gâhide⁴ nice⁵ nice ĥaşâyid-i ra'nâ ve neşâyid-i⁶ zibâ inşâ⁷ buyurmuşlardur ki ez-ân⁸-cümle bu ĥaşıdeleri taħrir olunur.

Ĥaşıde⁹: O şeb ki leşker-i zulmetle ceng ider mehtâb
Zemin-i gülşeni naķş-i peleng ider mehtâb

Gelürse cünbiş-i pervâze bâz eşheb-veş
Şufuf-ı ebri ĥaţâr-ı küleng ider mehtâb

Şemim-i gül getirür bâġa kârbân-ı bahâr¹⁰
Şadâ-yı ra'dı derâ-yı peşeng ider mehtâb

İdüp şafâyile neşr-i¹¹ füyüz-ı ġun-â-ġun
Hevâ-yı gülşeni tāvüs-reng ider mehtâb

Virüp beyâz-ı 'arak-veş gül-i piyâleye tâb
Mişâl-i lâle-i ebri dü-reng ider mehtâb

İder hezâr ĥayâlât bü'l-'aceb ızhâr¹²
Şurâħi-i meyi ĥalyôn-ı¹³ beng ider mehtâb

Soyup şafâyile şâķiyyi eyleyüp abdâl
Piyâlesin Necefi pâlehang ider mehtâb

Sipâh-ı¹⁴ encümi¹⁵ cem' eyleyüp şebi-ĥüne
Giceyle ġâret-i¹⁶ iklim-i jeng ider mehtâb

Sipihr-i zulmet-i şeb eylese ġubâr-âlūd
Silüp o âyineyi ref'-i¹⁷ jeng ider mehtâb

Turur ser-i reh-i¹⁸ encümde Ĥahramân-âsâ
Nażar-ġudâzi-i ceyş-i Ĥuşeng ider mehtâb

¹ olur...darı] -Ü₃

² Nukûş-ı...dīvârı] -M, Ü₃

³ cedidede] cedidde M, Ü₃

⁴ destgâhide] destgâhda M, Ü₃

⁵ nice nice] - S

⁶ neşâyid] neşâ'id M, Ü₃

⁷ inşâ] inşād M, Ü₃

⁸ ez-ân cümle] ez cümle Ü₂

⁹ Ĥaşıde] - M, Ü₃ (Tamamı)

¹⁰ bahâr] bahâ S

¹¹ neşr-i] neş ü Ü₄

¹² ızhâr] peydâ Ü₄

¹³ ĥalyân-ı] kılşun Ü₄

¹⁴ sipâh] siyâh Ü₄

¹⁵ encümi] encümen Ü₄

¹⁶ ġâret] ġarib Ü₄

¹⁷ ref'-i] def'-i Ü₁, Ü₂

¹⁸ ser-i reh-i] sipihre Ü₄

Ķudûm-i Ħazret-i Sultân Selîme deryâda
Ħezâr ŐevĶ ile sûr-ı fıŐeng ider mehtâb

İderse verziş-i per-ĦâŐ o Şâh-ı dûr-endâz
Sebûyı mâhı nişân-ı tûfeng ider mehtâb

Şikâr-ı murĝ-ı Şafâya olursa ĦûâhiŐ-ger
Ħilâli Ķavs ü Őihâbı Ħadeng ider mehtâb

RevâĶ-ı¹ Ķasr ne lâzım gelürse Ħılkârî²
Elinde ĶurŐ-ı mehi deste-seng ider mehtâb(87a)

Yolıyla itmek iĶün ol Ħıdıve pây-endâz
ĶumâŐ-ı pertevini reng reng ider mehtâb

Ķiyâ-i tûĝına nisbetle maĦv olur ĦûrŐid
Fûrûĝ-ı Şu'leye³ râhına⁴ teng ider mehtâb

Güneş daĦı giremez kâĦ-ı sâye-perverine
MûnâĶĶaŐ ebr-i ŐafaĶdan kepeng ider mehtâb

Gehî hilâl u gehî bedr olup Ħuzûrında
Terâne-senci-i Ķânun u ceng ider mehtâb

Şafâ-yı meŐrebi bir baĦr-ı bî-gerândur anuñ
O baĦr iĶinde Őinâh-ı neheng ider mehtâb

Nigâh-ı ĦıŐm ile eflâke olsa zehr-efşân
'Uyûn-ı aĦteri bâĝ-ı Őereng ider mehtâb

Eger dūŐerse zemîne nigâh-ı merĦameti
Őerengi kelle-i Ķand-ı fireng ider mehtâb

Görince Şa'Şa'a-ı âftâb-ı iĶbâlin
Şafâda itdigi da'vâya neng ider mehtâb

Önüde meŐ'ale-keŐdûr idince geşt ü güzâr
Direng iderse berâber direng ider mehtâb

İzâbe-i zer ü sîm itmege meŐârifine
MuĦiĦ-ı tarĦ-ı Şeb ü mürde-seng ider mehtâb

ÇıĶar Ħuzûrına def-ber-kef ol felek-câhuñ
Tarabda Zühreyi rakĶâŐ-ı Çeng ider mehtâb

Edeble ĦûŐe-i pervîni târem-i tâke
Riyâz-ı mekrûmetinde heveng ider mehtâb

Ķümeyt-i berĶ-i Őitâbıyla olamaz himmetüñ
Bahâne-i kelef ü 'özr-leng ider mehtâb

Muzaffer 'askerinüñ zer-ger-i muĶannenidür
Döküp eşi'asımı zer Ķeleng ider mehtâb

¹ revâĶ] revân Ü₄

² Ħılkârî] Ħünkârî Ü₄

³ Şu'leye] meŐ'aleye S, Ü₁, Ü₂

⁴ râhına] râhı S, Ü₁, Ü₂

Olursa¹ ħumbara-endāz o ħulzüm-i² şu‘le
Ĥurūş-ı mevc-i tereng-ā-tereng ider mehtāb

Fürūğ-ı re’yine ħayrān olursa ħayl-i melek
‘Aceb mi ehl-i dilī lāl ü deng ider mehtāb

Ayā ŧehin-ŧeh-i ħürŧid-baħş-ı nūr-ı nevāl
Senūnle bu çemeni reng reng ider mehtāb

Sen itmeseñ nazar-ı iltifāt ehl-i dile
Şu‘ā‘ u nūrını tūr u ħadeng ider mehtāb

Beyāz-ı çarħa yer eylerdi Ġālib evŧāfuñ
Ne çāre ħāfiye-i nazmı teng ider mehtāb

O başka ŧā‘ir-i rūŧendūr³ eyleyüp taħŧin
Ĥilālī tarf-ı külāħa çeleng ider mehtāb

O dāverūñ kılıcın keskin ide Ĥaħ her dem
Ki tīg-i tizini⁴ bi-gerd⁵ ü jeng ider mehtāb

Muzaffer⁶ ola ‘adūsına ŧevħ u nuŧretle
Ĥemiŧe tā ki siyāhiyle ceng ider mehtāb

Ve daħi Ĥāzret-i ‘Aziz mette‘ana’llāħü bi-füyüzātihī⁷ ħāzretlerinūñ *Dīvān*-ı belāğat-‘unvānlarını ol pādīŧāħ-ı celilü’ŧ-ŧān kemāl-i sıdk u maħabbetle taħrīr itdürüp ol rütbelerde tezhīb u tebyizına tekellūf ü⁸ iltizām olunmuşdur ki yalnız teclid ü tezhībine üç yüz altuna bāliğ maŧārīf öldiği meŧhūr⁹ ve kenār-bālīn-i istiħŧān-ı ŧehryāriden eksük olmayup dem-be-dem ‘ayn-ı ‘ināyetlerine¹⁰ manzūr olmuŧdur. Ve taraf-ı bāhirü’ŧ-ŧerīflerine Vālide Sulṫān ħāzretlerinūñ daħi maħabbet-i tāmme¹¹ ve sadāğat-ı bāliğaları olup ħattā tesvīħ u teŧvīħleri ile Ķāsim Pāŧa ħāñħāhını müceddeden ta‘mīr ve ol Sulṫān-ı ‘ināyet-‘unvān bu ħizmet-i (87b) celīle ile¹² mazħar-ı ŧefā‘at ve ħimmet-i¹³ ricālu’llāħ¹⁴ öldiği bī-ıŧtibāhdur. Ve¹⁵ ol ħāñħāh-ı mübārekenūñ daħi ta‘mīrine biñ¹⁶ iki yüz toħuz ŧā‘bān-ı ŧerīfinūñ yigirmi ikinci günü bede’ olunup biñ iki yüz on rebī‘u’l-evvelinūñ altıncı bāzār günü tekmīl ve bi’l-cümle meŧāyih u dervīŧān-ı tarīħa-i Mevleviyye ile muħābele-i ŧerīfe¹⁷ ŧürü‘ ve ŧeyħ-i ħāñħāh olan Çelebī Es-Seyyid Muħammed Efendī ħāzretlerinūñ gül-bāng-i¹⁸ ħimmetlerine mazħar olındı ve ŧeyħ-i Müŧārün-ileyh sene-i mezbūrda¹⁹ Ĥacc-ı ŧerīfe ‘āzīm olup ‘avdet-i Ĥacda ŧām-ı behiŧ-meŧāma teŧrīf ve üçüncü günü ‘āzīm-i dārü’l-ħulūd olup Dālī²⁰ Dede ħuddise sırruhu türbesine defn olunmuşlardır ve bu fakīr-i siyeh-kār Dervīŧ Eŧrār-ı nā-çār tarīħa-i celīle-i Mevleviyyeye duħul ve Ĥāzret-i²¹ Ġālib Dede Efendimüzün dergāħ-ı ‘ināyetlerinūñ çarüb-keŧligine mecbul olup fe-ħamden ŧümme ħamden²²

¹ olursa] - Ü₂

² ħulzüm] kerem Ü₄

³ rūŧendūr] rūŧenler S

⁴ tizini] tūrini Ü₄

⁵ bi-gerd ü jeng] peyker dü-jeng S, Ü₂

⁶ Muzaffer ola ‘adūsına ŧevħ u nuŧretle] - Ü₂, Ü₄

⁷ bi-füyüzātihī] bā-fuyüzāne Ü₄

⁸ ü] - M, Ü₃

⁹ meŧhūr] meŧhūrdur M, Ü₁, Ü₃

¹⁰ ‘ināyetlerine] ‘ināyetleriyle Ü₄

¹¹ tāmme] tāmmesi M, Ü₃

¹² ile] muħābilinde M, Ü₃

¹³ ħimmet-i] - Ü₄

¹⁴ ricālu’llāħ] ricālū’l-lāħ-i vaħt Ü₄

¹⁵ ve] - M, Ü₃

¹⁶ biñ iki yüz on] biñ iki yüz Ü₄

¹⁷ ŧerīfe] ŧerīfeye M, Ü₂, Ü₃, - Ü₄

¹⁸ gül-bāng] - Ü₂

¹⁹ mezbūrda] mezbūrede M, Ü₃, Ü₄

²⁰ Dālī] ‘İlmī M, Ü₃

²¹ Ĥāzret-i Ġālib Dede] - S, Ü₁, Ü₂

²² ŧümme ħamden] -M, Ü₃

şümme hâmden üç def'a Dîvân-ı hâkâyık-'unvânlarının emr-i şerîfiyle tahtîri hizmetinde bulunduğum beyne'l-fukarâ sebeb-i iftihârum huşûşâ cüz'î mer-tebe meslek-i şî'r u inşâda reh-nümâ-yı himmet-i 'aliyyeleri vâye-bağş-ı tab'-ı nâ-çiz-şi'arum olmuşdur.

Li-münşihî: Mest-i hayret-zede-i şevk-i cemâlüz Esrâr
Gönlümüz mey-kede-i 'aşkına mensûb olalı

Sâyesinde başuma şems-i hidâyet toğdı
Hâzret-i Gâlibe bir bende-i mağlûb olalı

Ve daği Fârisiyyâtda tab'-ı hâtimâneleri Şevket-i Rûm ve Şâ'ib-i merz-bûm olup

Beyt: Gâlibâ Rûmda bir gence irişmiş Gâlib
Gönderür gâh Buğârâya gehi âmla qarz

mazmûn-ı münîfi¹ her mısra'-ı berceste-i eş'âr-ı Pârsîlerinde² ser-zede-i mecmû'a-i 'irfân ve sâye-i feyz-i Mevlevîde şu'le-i fikr-i münîrleri çerâğ-ı envâr-ı³ şems-i hâkîkatden sûzân olup

Şî'r⁴: Çözülme-yor dil-i şad-pâremüzden 'ukde-i nazm
'Aceb ki zulf-i tağayyül tolaşdı şânemüze

Vesîle hizmet-i hunkâr-ı 'aşkdur Gâlib
Libâs-ı fakrîmuza tavr-ı Şevketânemüze

mü'eddâsınca⁵ Şevket ve Şâ'ib ve Kelîm⁶ emsâli zevât vahy-i âşârun gâzeliyyât-ı 'adîmü'n-nezâ'irlerine cevâb-fermâ oldukları gâzeller

Beyt: Her beyt-i men berâber-i Dîvân-ı Şâ'ib est
Ez bes ki ehl-i hâl muqerrer niyişte end^{CCXIV}

hük-m-i⁷ Gâlibi âşkâr ve mecâmî'-i suhan-şinâsân-ı devrânda kil-k-i teslîmle⁸ zer-nigâr olup ve⁹ her beytinde tarz-ı bâlâları be-dîdâr olur ki¹⁰

Beyt: Ez suhen mârâ memâg-ı dîgerest
Çun şadef mağz-ı ser-i mâ gevherest^{CCXV}

mazmûnınca şâ'irân-ı¹¹ hayâl-perverân-ı İrândan yine bir kimsenüñ meslegine sâlik ve tarzına ittibâ' buyurmayup kendülerinüñ tab'-ı gevher-i tıynetlerine mağşûş şîve-i cedîd ve reftâr-ı hâşş-ı ihtirâ' ve eslâf u ahlâfa gâlib olmaları (88a) mevâhib-i Rabbâniyye ve irâde-i Şamedâniyye olup *Va'llâhü gâlibün 'alâ emrihi*^{CCXVI} âyet-i kerîmesinün nüktesi *El-elqâbü tenzilü mine's-semâ'*^{CCXVII} fıkrasına

¹ münîfi] vech ile M, Ü₃, her Ü₂

² Pârsîlerinde] Fârisîlerinde M, Ü₂, Ü₃

³ envâr] enver Ü₁

⁴ şî'r] nazm Ü₄; şiirin tamamı] - Ü₂

⁵ mü'eddâsınca] - Ü₂

⁶ Kelîm emsâli zevât] Hâkîm Şenâyi emsâli Ü₂

^{CCXIV} Beyt:

Benim her beytim, Sa'ib'in Divanına denktir

Hal ehl-i o kadar tekrar yazmışlardır ki...

⁷ Hük-m] Hâkîm-i S

⁸ teslîmle zer-nigâr] teslîm-i rûzgâr Ü₁

⁹ ve] - Ü₃

¹⁰ ki] - M, Ü₃

^{CCXV} Beyt:

Bizim, sözden oluşan başka bir beynimiz daha var

Sedef gibi, başımızın içinde cevher vardır

¹¹ şâ'irân] şâ'irâne Ü₁

^{CCXVI} *Allah her istediği şeyde galip olur. Yusuf S.21.*

muṭābık ve meşhūr ricāl-i kār-dānān-ı sâbık u lâhik olduğu¹ bu² çend ğazel-i Fârisîleri taḥrîr olındı³ ki erbâb-ı isti'dâda âşkâr ve aşhâb-ı istib'âda sebeb-i ikrâr⁴ ola.

Ġazel-i nazîre-i Sâ'ib:

*Mâ gevherîm u çarḥ-ı şitempişe şîşeeest
Eşk âteş est u sebze-i in bişe şîşe est*

*Yâ Rab mebâd tertîb-i fânûs bî fûrûğ
Şem'est 'aşk u hâne-i endîşe şîşe est*

*İşkestegî kocâst ki berdâred ârzû
Reh sengsâr u der kef-i mâ tîşe şîşe est*

*Kû giryeî ki la'l-i nigîndân-ı dîde boved
Ez mey ne mând cur'a-i hemîn şîşe şîşeeest*

*Ġâlib gulî ki bulbul-i rengeş nemîpered
Nakş-i piyâledân ki reg u rişe şîşeeest^{CCXVIII}*

Ve nazîre-i Şevket:

*Reng-i gulhâ-yı heves bûy-ı fenâ şod şâf şod
Şebnem ez binâyi-yi hayret hevâ şod şâf şod*

*Kaṭre-i hîn-i hûnek-i hōş der (boşluk)
Eşk-i ğam şod âb-ı kândîl-i du'â şod şâf şod*

*Reft mevc-i girye-i taḥrîr-i vaqt-i hâmuşiyet
Seyl-i in virâne mehtâb-ı şafâ şod şâf şod*

*Şod yemîn ḥaṭt-ı karîn mihr-i vaşlet şâm-ı ğam
Gerçi zulmethâ-yı u zıll-i humâ şod şâf şod*

*Âteşî der ḥarmen-i in zâlimân hâhed gozâşt
Ebr-i âhem pertev-i berç-ı belâ şod şâf şod*

*Ġâlib ez işrâk-ı dil dâred be Şevket goftegü
Şu'le-i taḥrîr-i mâ tâ bî şadâ şod şâf şod^{CCXIX}*

^{CCXVII} Lakablar gökten iner.

¹ olduğu] mübeyyen Ü₄

² bu çend ğazel-i Fârisîleri taḥrîr] - M, Ü₃

³ olundu ki] - M, Ü₃

⁴ ikrâr ola] ikrârdur M, Ü₃

^{CCXVIII} Ġazel-i Nazire-i Sâ'ib:

*Biz cevheriz, zulmü meslek edinen felekse camdır
Gözyaşı ateştir ve bu ormanın yeşilliği camdır*

*Ya Rab, fânusun içeriği ışksız olmasın
Aşk mumdur, düşünce eviyse camdır*

*Arzuyu alıp götüreceğ kırgınlık nerededir
Yol taşlık ve bizim elimizdeki kazma camdır*

*Göz yüzük kaşına yakut olan gözyaşı nerde
Şaraptan bir yudum bile kalmadı sadece cam (kadeh) kaldı*

*Ey Galib, renk bülbülü uçmayan gülü
Damarı ve kökü cam olan kadehin nakşı bil*

^{CCXIX} Ve nazire-i Şevket:

*Heves güllerinin rengi yokluk kokusu bulup saflaştı
Şebnem, hayret görürlüğünden buhar olup saflaştı*

...
Ġam gözyaşı su oldu, dua kandili oldu saflaştı

Ve nazîre-i Kelîm:

Eşk-i mâ râ dîde-i cism-i terrâr-ı mâ mepors
Garğ-ı tûfânîm ez şem'-i mezâr-ı mâ mepors

Ez vücûd-ı mâ nişân gayr ez-'adem mevcûd nîst
Hem-reh-i berkîm zinhâr ez diyâr-ı mâ mepors

Dür kerdend ez sırr-ı Manşûr ma morgân-ı nesîm
Gonçehâ-yı vahdetîm ez-şâhsâr-ı mâ mepors

Der şeb-i tarîk hayret hâne-i âyîneîm
Yâr eger âmed bereft ez-intizâr-ı mâ mepors

Der gulüyem nâle râ kerdî gereh ey 'aşk çîst
Ançe ez dil hâst ez cân-ı fekâr-ı mâ mepors

Kej 'atâyühâ-yı devrânest harem gamze nîst
Bâde ber mestân bedeh ammâ humâr-ı mâ mepors

În cevâb-ı ân gâzel Gâlib ki mî güyed Kelîm
Şubh mâ râ didi ez şebhâ-yı nâr-ı mâ mepors^{CCXX}

Ve daği Türki eş'ârda refâr-ı Şevketâne ve zemîn-i muhayyelâneleri şu'arâ-yı Rûmdan bir ferdûn mazhar olmadığı tarz-ı hâşş olup fuşahâ-yı dehr ve bülegâ-yı 'aşr engüşt-hây-i hayret ve giribân-çak-i gayret oldukları bu (88b) gâzellerden âşkârdur.

Gâzel¹: Ey nev-bahâr-ı hüsnî şafağ-tâb-ı gül-'arağ
Hatt-ı lebi hayâl-i şeker-h'âb-ı gül-'arağ

Senin suskunluk vaktindeki sohbetinin gözyaşı dalgası gitti
Bu virânenin seli safâ mehtâbı oldu, saflaştı

Gam akşamı senin kavuşmanın güneşi alçaldı
Gerçi onun karanlıkları Hüma gölgesi oldu, saflaştı

Bu zâlimlerin harmanına ateş salacak
Ahımın bulutu, bela şimşeginin kıvılcımı oldu saflaştı

Gâlib, kalbinin aydınlanması nedeniyle Şevket'le söyleşir
Konuşmamızın parıltısı sessizleşince saflaştı

^{CCXX} Ve Nazire-i Kelîm:
Gözyaşımızı, bizim besili cismimizin gözünde sorma
Tufana gark olduk, bizim mezarımızın mumunu sorma

Vücudumuzda yokluktan başka bir iz yok
Şimşekle yoldaşız, sakın diyarımızı sorma

Bizi, nesim kuşları Mansur'un sırrından uzaklaştırdılar
Vahdet goncalarıyız, bizim ağaçlığımızı sorma

Karanlık gecede aynanın hayret eviyiz
Yâr eğer gelip gittiyse bizim bekleyişimizi sorma

Nâleyi boğazımda düğümledinse ey aşk, nedir?
Gönülden çıkarın ne olduğunu yaralı canımdan sorma

Devranın zamansız (yersiz) nimetleri harem gamze değildir
Mest olanlara bâde ver ama bizim humârımızı sorma

O gazele cevaben Galib ne diyor, Kelim?
Bizim sabahımızı gördün, karanlık gecelerimizi sorma...

¹ Gâzel] - Ü₁, sadece matla beyti M, Ü₃

Hayretdeyüm o şu'le-i âvâze kim ider
Âyine-zâr-ı sineñi gird-âb-ı gül-'arağ

Mir'ât-ı jâle çeşme-i hürşid olup bu şeb
'Aks itdi cām-ı lāleye mehtâb-ı gül-'arağ

Düşdüm çemende mest ne bülbül ne bülbüle
Oldum hezâr za'f ile bî-tâb-ı gül-'arağ

Berğ-i nigāhuñ it zehebü'r-ra'd-ı nâr-ı 'aşğ
İksîr-i nûr-ı kalb ola sîr-âb-ı gül-'arağ

Eşk itdi âh-ı germümi gül-ıturra-i harîr
Olduğça şu'le-i ruḥı ğarğ-âb-ı gül-'arağ

Pîçide lafzı ma'ni-i rengine virdi rûḥ
Her beytüm oldı şîşe-i pür-tâb-ı gül-'arağ

Ġalib ne feyzdur bu reg-i la'l-i nâb iken
Fevvâre-i kalem ide per-tâb-ı gül-'arağ

Rûḥ-ı nazarla şems-i şeker-rîz-i 'aşğ ider
Bir gün bu neş'e cānı da sîr-âb-ı gül-'arağ

Velehüm ekreme'llāhü te'ālā:

Düşdi âteş şimdi bir 'ummāne kim çeşmümdür¹ ol
Oldı deryâ-ḥîz o âteş-hâne kim çeşmümdür ol

Ġonce-i şem'-i tecellîdür diyüp ruḥsârına
Berg-i gülden bāl açar pervâne² kim çeşmümdür³ ol

Pençe-i mercânına müjgân-ı ḥün âludimuñ
Sundılar pür-la'l bir peymâne kim çeşmümdür⁴ ol

Ka'be-veş pîrāmenüñ eṭfâl-i eşk eyler tavâf
Boş degüldür ḥoş iden divâne kim çeşmümdür ol

Künc-i dilde isterem tenhâ temâşâ-yı ruḥuñ
Hiç göz açdurmaz iki bî-gâne kim çeşmümdür ol

Żabt idüp şimdi perîler hâne-i endîşemi
Pür-ḥayâl oldı o minâ-hâne kim çeşmümdür ol

Âşiyân-ı bülbül-i efsûsdur Ġalib henüz
Murğ-ı vaşl-ı yâre dām u dâne kim çeşmümdür ol

Feyz enzâr-ı cenâb-ı Şemsden geldi baña
Gevherin bir sübḥa-i şad-dâne kim çeşmümdür ol

Velehü Sellema'l-lāhü Te'ālā⁵:

Mevc urur nâz-ı bahâr ḥaṭṭ-ı müşğîninden
Ṭamlıyor reng-i tebessüm leb-i şirininden

¹ çeşmümdür] gönümdür Ü₄

² pervâne] pervâ Ü₄

³ çeşmümdür] gönümdür Ü₄

⁴ çeşmümdür] gönümdür S

⁵ Sellema'l-lāhü te'ālā] - M, Ü₂, Ü₃

Zehr¹ alup tîğ-i nigāhı hatt-ı müşğīninden
Tamlıyor hūn-ı gāzab ‘ariz-ı rengininden

Maḥv ider kendüyi pervāne-i reng-i ‘aşıq
Şu‘le-i çeşm-i perî-zād-ı ‘abeş kininden

Reng-i ārāmın uçurdu nice murğ-ı cānuñ
Uçma ol haste-i nāzuñ per-i bālıninden

Gülşen-i hüsne ne nîreng-i tılısm itmişler
Büy-ı telvîn gelür gonca-i temkīninden

Öyle terdür ki o gül şu‘le-i yâkūt gibi
Görinür germ-i nigāhum dil-i sengininden

Çāşni-i suḥan-ı telhî bilürse Ferḥād
Leb-i zaḥmı yapışur ḥançer-i Şîrininden

Yananın berç-i tecellisine murğān-ı sürüş
Beyza-i buḥtū iderler dil-i hūnininden

Per-i müjgān virilür çeşm-i perî-zādla
Gālib ol haste nigāhuñ per-i bālıninden(89a)

Tarz-ı Şevket kipeneg-i pūş-ı reh-i Monlānuñ
Görinen baḥyesidür ḥırça-i peşmininden

Ve daḥi rubā‘î-gülükdā ‘Ankā-yı ṭab‘-ı şeh-bāzları evc-gāh-ı Kāf-ı i‘cāzda pervāz idüp bu kemīne-i bī-
nevā bi‘d-defa‘āt lisān-ı gevher-beyānlarından gūş olmuşam²dur ki rubā‘î³ pervāzlığı gāyet severem
buyururlardı. Ol sebebden çend rubā‘î-i garrālarını taḥrîr ü inşā⁴ itmek vācibe-i zimmet-i cerīde-i
dervişāne⁵ olmuşdur⁶.

Rubā‘î: Ey kāşif-i esrār-ı Hudā Mevlānā
Sultān-ı fenā şāh-ı bekā Mevlānā
‘Aşq itmededür ḥazretüne böyle ḥiṭāb
Mevlā-yı gürūh-ı evliyā Mevlānā

Velehüm⁷: Erbāb-ı şafāya eyle⁸ ḳalbūñ me’nūs
Tā keşf ola sırr-ı ittiḥād-ı⁹ nūfūs
Mir’āt ile mir’atı muḳābil ṭutsañ
Birbirine hem ‘ākis olur hem ma‘kūs

Velehüm¹⁰: Her kim ki ṭaleb-kār-ı dil-i merdāndur
Terk itmez ise irādesin şeyṭāndur
Benlik burada küfrdür imān ise de
Teslīm ü rızā küfr ise de imāndur

¹ zehr] āhlar Ü₄

² olmuşam] itmişem M, Ü₃, eylemişemdür Ü₂

³ rubā‘î pervāzlığı gāyet severem buyururlardı o sebebden çend] - Ü₂, Ü₄

⁴ inşā] inşād M

⁵ dervişāne] dervişānemüz Ü₂, dervişānedür Ü₄

⁶ olmuşdur] olup Ü₂, Eş-şeyḥ Gālib Dede Efendî ḥazretleri biñ iki yüz on üç recebinün yigirmi yedinci penc-
şenbe günü vefāt idüp şāriḥ-i Mesnevî Eş-Şeyḥ İsmā‘îl Ankaravî Ḥazretlerinün türbe-i şerīfine defn
olunmuşdur. Ḳaddesa’llāhu zikrehü ve a‘lā zikrihi Ü₄ (Ü₂’ye şu ibare ilave) türbe-i şerīfine defn olunmuşdur
müddet-i meşihatları yedi sene on aydur M, Ü₃, raḥmetu’llāhi ‘aleyh ḳuddise sırruhu’l-‘aziz Ü₂, Ü₄

⁷ velehüm] diğeri M, Ü₃, - Ü₂

⁸ eyle ḳalbūñ] ḳalbūñ eyle] M, Ü₃

⁹ ittiḥād-ı] ittiḥādāt-ı S

¹⁰ velehüm] diğeri M, Ü₃, - Ü₂

- Velehüm¹: Bir rütbede aldı beni 'aşk-ı dīdār
Maḥv oldu ḥayāl u nazarumdan aḡyār
Bir yerde bu efkār ile kendüm bulamam
Ayineye bakşam görürüm şüret-i yār
- Velehüm²: Hürşīd gibi egerçe 'uryān gezerüz
Zann eyleme ammā ki nümāyān gezerüz
Erbāb-ı nazar şa'şā amuzdan göremez
Ḥuffāşların gözinde pinhān gezerüz
- Velehüm³: *Zīn çend suḥen ki māye-i yek- nefesest
Şad gūne be-şā'irān-ı 'ālem hevesest
Maṭlūb dīger nīst her ez-ehl-i nazar
Fehmīden-i şī'r-i men be-taḥşīn besest*^{CCXXI}
- Velehüm: *Şevket ki dem ez ḥayāl-i tūrān zed
Mevç-i hunereş ḡavṭa behīndūstān zed
Keştī-yi suḥen be ḥoşki-yi bī-maḡz-i ān
Der Rūm kunūn Gālib-i sergerdān zed*^{CCXXII}

ĠAVŞĪ AHMED DEDE

Nāzım-ı kitāb-ı Muḥammediyye Yazıcı-zāde Muḥammed Efendī āḥfād-ı kirāmından Yuḥā⁴ Efendī nām şeyḥ-i bāhirü'l-kerāmenüñ nuḡta-i dā'ire-i vücūd-ı seyr ü sülūk-ālūdı ve ḡuṭb-ı Per-kār-ı zād ü būdı olup min-ciheti'l-ümm Aḡī-zādelere (89b) 'unvāniyla ma'rūf ḥānedān-ı mevālī-i 'izām dandurlar. Taḥşīl-i hūner ü ma'ārif-i külliye vü cüz'ıyye ve 'āzīm-i ṭarīḡ-i tedrīs olup Selānik kāzīsı İmām⁵-zādeye keşf nā'ibi ve dād⁶ u dih-i ḥükümet-i şer'ıyyede⁷ iken terk-i 'urf ü izāfet idüp Burūsa Şeyḫi Zihni Şāliḫ Dede ḥazretlerine ikrār ve terbiyye vü teslikleriyle dāḫil-i zümre-i ebrār ve ba'de-vefāti'l-mürşid nice zemān seyr-ı⁸ dār ü diyār ve āstāne-i Ḥazret-i Pīr ḡuddise sırruhu'l-münīrde ber-ḡarār iken bi'l-işāre ṭaraf-ı Dāru'd-devleye 'āzīm ve Seyyid Fāzıl Ḥalīl Dede ḥizmetine mülāzım olup ve bir müddet daḫi⁹ Galāta ḥānḡāhında 'Arzī Muḥammed Dede ḥazretlerinüñ ḡarī-i Meşnevīleri ve ḡuş-dār-ı ḥāḡāyık-ı ma'nevīleri olup¹⁰ sāye-i terbiyyelerinde taḥşīl-i ma'ārif-i şī'r ü inşā ve bālīḡ-i derece-i ḡuşvā olup ḡattā ol devrde üstād-ı üstādān Dede Neşāti-i suḥān-dān ḥazretlerinüñ Edirnedden ṭaraf-ı Dāru'd-devleye bir ḡazel-i nev-zemīnleri gelüp cümle-i şu'arā-i vāḡt¹¹ nazīresine ḡuşiş ü ihtimām itdükde bunlar daḫi bu nazīre-i ḡarrāyı söylediler¹².

Ġazel: Cihān-ı ḥüsne kim ol dil-ber-i bī-dād ayak başmış
Zemīn-i 'aşḡa dil ḫiç itmeden feryād ayak başmış

¹ velehüm] dīger M, Ü₃

² velehüm] dīger M, Ü₃, - Ü₂

³ velehüm] dīger M, Ü₃

^{CCXXI} Velehüm:

*Bir nefesin kaynağı olan şu birkaç sözden dolayı
Alemin şâirlerine yüz türlü heves gelmiştir
Her ehl-i nazardan istenen başka bir şey değildir
Ancak benim şiirimiz güzelce anlaşılmalıdır.*

^{CCXXII} Velehüm:

*Turan hayalinden söz eden Şevket'in
Sanatının dalgası Hindistan'a yayıldı
Söz gemisi onun içi boş karasına
Rum'da şimdi âvâre Gâlib vurdu*

⁴ Yuḥā] Nevḫi M, Ü₃

⁵ imām] enām Ü₂

⁶ dād u dih] olarak Ü₄

⁷ şer'ıyyede] - M, Ü₃

⁸ seyr] ü Ü₁

⁹ daḫi Galāta ḥānḡāhında...ma'nevīleri] - Ü₁

¹⁰ taḥşīl...olup] -Ü₁

¹¹ vāḡt] - M, Ü₃

¹² söylediler] söylemişlerdür Ü₂

İrişmiş kimse yok pâyına Kays' uñ¹ lānedür serdür
Bu vaḥşet-zâra çok Mecnûn-ı mâder-zâd ayak başmış

Neşât-ı ye'si benden özge bir kes bilmemiş bildüm
Beyâbân-ı sūrûra çok dil-i nâ-şâd ayak başmış

Ṭarîḳ-i 'aşka tûşe-mey gerek dil-ber gerek bilmiş
Terennüm-senc olup dil-ber dil-i heft-âd ayak başmış²

Nazîre kâbil olmaz rûḥ-vâr nazmında ey Ğavşî
Ziyâret eyle şehr-i şî're bir üstâd ayak başmış

Ġazel-i merḳûm manzûr-ı³ cenâb-ı 'Arzî olduğda iḥsân-ı himmet-i mevfûr⁴ ve Dede Neşâtî ḥazretlerine 'arz olınduğda anlar daḫi du'â-yı ḥayr ile taḥsîn buyurmağla ol iki zât-ı maḳbûl-ı⁵ da'avâtuñ himmetleriyle ṭarîḳat-i 'aliyyede şâhib-dem ü ḳadem bir 'arif-i maḥrem ḥuşûşâ şî'r ü inşâda müsellemler olup ḳarîb-i 'ahdde biñ yetmiş ṭokuz senesi Ğalaṭa ḥanḳâhına şeyḫ oldılar ki zamânlarında ḳuṭb-ı dâ'ire-i 'irfân ve ğavş-i ḳâfile-i merdân maḳâmına resîde olmışlardı. Hikâyet olunur⁶ ki 'Azîz-i Mümâ-ileyh ḳable'l-meşîḥata yigirmi beş sene miḳdârı sefer ü seyâḥat ve ṭaleb-i erbâb-ı şoḫbet idüp bedreḳa-i seyr kendülerin meşhed-i muḳaddese-i İmâm Mûşâ Er-Rızâ 'aleyhi't-teḫıyyeti ve't-teslîme⁷ isrâ' ve ol maḳâmda pöst-nişin olan Baba Mehdî (90a) ve 'İsâ Dede ile hem-bezm-i muşâḥabe ve ser-be-ceyb-i murâḳabe olup ṭavrları meşreblerine ḥoş gelmekle bir müddet istifâza-i şoḫbet itmek ser-zede-i zamîrleri olduğda ṭaraf-ı hâtifden şarâḥaten ğuş-ı isti'dâd-ı mengüşlarına

Beyt: Bende-i Ḥunkâr-ı Ekber ğayr râ muḫtâc nîst
Belki merdân-ı Ḥodâ muḫtâc-ı feyz-i 'aşḳ-ı üst^{CCXXIII}

mazmûn-ı 'ibret-meşḫûmı resîde olduğda

Mısra': Şeyḫ-ı şuyûḫ-ı 'âlemest ânki merâst ez-mürîd^{CCXXIV}

sırrı âşkâr olup tekrâr şoḫbet-i kirâm-ı 'arifân-ı Mevleviyyeye 'atf-ı licâm-ı merâm buyurdılar.

Li-münşi' ihi⁸: Ey Mevlevi bir nuşḫ ideyüm diñle saña
Ṭut bu sözi râh-ı 'aşḳa gir bi-pervâ

Ḳıl ḥüsni teveccüh kerem-i monlâya
Hep ism⁹ ü müsemâdan idüp ḳat'-ı recâ

Ve daḫi ol şeyḫü'ş-şuyûḫ-ı vâḳt mazḥar-ı esrâr-ı pîrî olup ḥuşûşâ ḫizmet-i 'aliyyelerinde nice şâhib-i Dîvân şâ'ir-i belâgat-ı unvân feyz-yâb-ı ṭarîḳ-i kemâl u 'irfân olup Faşîḫ Dede ve Şâḳıb Dede ve Sâmi Dede ve Tâ'ib Dede ve Hemdemi¹⁰ Dede ve emsâlühüm şeref-i şoḫbetleriyle faḫr iderlerdi. Ve şî'r ü inşâda bâliĝ-ı maḳâm-ı üstâdî¹¹ iken Dîvân-ı mürettebleri mesmû'umuz olmadı. Lâkin el'ân mecmû'alarımızda ḳâbil-i tertîb-i eş'ârları mevcûd olup bu ğazeller¹² yâdgâr-ı ṭab'-ı pîrâne ve eşer-i

¹ Kays' uñ] - Ü₄, ḳılsañ Ü₂

² Bu mısra] - M

³ manzûr] manzûm Ü₂, Ü₄

⁴ mevfûr] mevfûre M, Ü₃

⁵ maḳbûl-i] maḳbûlu'd- M, Ü₃

⁶ olunur ki] - S, Ü₁, Ü₄

⁷ ve't-teslîme] - Ü₂

^{CCXXIII} *Beyt:*

Ekber hünkârın kulu başkasına muhtaç deĝildir

Tersine, Allah adamları onun aşḳının feyzine muhtaçtırlar

^{CCXXIV} *Mısra:*

Bana mürîd olan kimse, aslında (bütün) âlemin şeyḫler şeyhidir.

⁸ Li-münşi' ihi] -M, Ü₃, Ü₄ (tamamı)

⁹ İsm ü] ism-i Ü₁

¹⁰ Hemdemi] Hamdî Ü₂

¹¹ üstâdî] isti'dâdî M, Ü₃

¹² ğazeller] ğazelleri M, Ü₂, Ü₃

lehce-i ‘arîfâne-i¹ şeyhâneleridür².

Ġazel³: Olduğ yine biz⁴ süccede⁵ bir nâr-ı maḥabbet
Olmaz dilümüz beste-i efkâr-ı maḥabbet

Cân u dilümi eyler idüm ġamzeñe teslîm
Maḥrûmi-i ġam olsa dil-i zâr-ı maḥabbet

Biñ dürlü nümâyân olur ey dōst ḥayâlûñ
Mestür ola mı nükte-i esrâr-ı maḥabbet

Bir ḥâlete irdümki hücûm-ı sitemûñden
Âzürde-dil eyler beni inkâr-ı maḥabbet

Nevḥ-i⁶ dil-i Ġavṣîde ḳomaz gerd-i küdüret
Şevḳ-i⁷ heves-i bâde-i gülzâr-ı maḥabbet

Velehu ḳuddise⁸ sırruhu⁹:
Şevḳ-i ḥayâl-i dost tenüm cân cân ider
Sûd¹⁰ u ziyân u zevḳ u ġamı bî-niṣân ider

Ġâhî tebessüm ile selâm-ı tamâm-ı nâz¹¹
‘Aşḳ âşinâya¹² secdeye âyet beyân ider

Bir tâb var ki şu‘le-i ruḥsâr-ı¹³ yârda
Cibrîl-i ‘aşḳı lem‘asına dîde-bân ider

Bî-hûş ider o ġamze-i mestür ‘âşıkı
Lâyık mı mergine nigehûñ imtiḥân ider

Ġavṣî-kemîne mu‘cize-i ḥüsn-i yârı gör
Kâfir raḳîbi düşmen-i bî-imtiḥân ider

Velehum nuru’llâhi merḳadehu(90b)
Berḳ-i ḥüsnî ‘âşık-ı didâr bilmez kim bilür
Tâbiş-i nûrî dil-i bî-dâr bilmez kim bilür

Setr ider bilmez mi ma‘nâ-yı kitâb-ı ḥüsnîni
Manṭıḳu’t-Ṭayrî meger ‘Aṭṭâr bilmez kim bilür

Çeşmi istiġnâ ider yağmâ-yı şabr-ı ‘âşıkı
Yoḥsa resm-i ġâretî Tâtar bilmez kim bilür

Ṭavf-ı kûy-ı yâre ḳudret mi olur ‘uşşâḳda
Ḳadr-i râh-ı ‘aşḳı pes şuttâr bilmez kim bilür

Çeşm-i ümmîdîñ ayurḳmaz lem‘a-i ruḥsârdan
Berḳ-i ḥüsnî Ġavṣî-i bî-mâr bilmez kim bilür

¹ ‘arîfâne-i] ‘arîfâneleridür M, Ü₃

² şeyhâneleridür] - M, Ü₃

³ gazelin tamamı] - Ü₂

⁴ biz] bir M, Ü₃

⁵ süccede] secde S, Ü₃, Ü₄

⁶ nevḥ-i] levḥ-i M, Ü₃, Ü₄

⁷ şevḳ-i] şevḳ u M, Ü₃

⁸ ḳuddise sırruhu] - Ü₁, Ü₃

⁹ gazelin tamamı] - M, Ü₂

¹⁰ sûd] bûd Ü₁

¹¹ nâz] nâm u Ü₄

¹² âşinâya] âşinâma Ü₄

¹³ ruḥsâr] - Ü₄

‘Azîz-i müşârun-ileyhûn sinn-i şerîfleri kemâle resîde olup pîr-i fânî iken bi-każâi’llâh mübtelâ-yı ‘illet-i hummâ-yı muhrıka olup yüz yigirmi gün firâş oldılar ve¹ ol eşnâda ba‘zî muhibbân-ı hayr-ı hâhânuñ sevķıyle bir frenk tabîbî getirilüp kemâl-i buhrânları eşnâsında dest-zen-i nabz-ı âteşinleri olduķda üç dörd sâ‘at mürûrından soñra intikâl ider diyü taħdîd-i² vaķt itdiği dâğ-zen kılup bî-çâregân-ı dergâhları olduķda ser-i sa‘âdetlerin bâlîn-i za‘f ü ihtizârdan kaldırıp vaşla-i şeyhânelerin ilbâs ve mesned-i hilâfetlerine iclâs buyurilüp³ cümle-i dervîşâna tesliye-fermâ ve vâķı‘â intikâle müteveccih idün⁴ lâkin ba‘d-ez-în üç sene daħi mu‘ammer oluram buyurup tabîb-i mezbûruñ tecdîd-i⁵ sâ‘at-i fużülânesin⁶ nehy buyurdılar ve üç sene daħi dâd⁷ u dih-i pîrâne buyurup biñ yüz tokuz senesi ‘ârîza-i cüz’iyye ile vedâ‘-ı ‘âlem-i fânî buyurdılar. Şu‘arâ-i vaķt nice tevârih ü merşiyât söylemişlerdür. Lâkin sırr-ı⁸ şandûka-i muṭahharalarında⁹ bu târih mektûbdur¹⁰.

Târih: Gavsî Dede ol bedreķa-i râh-ı hidâyet
Sâliklerini tekye-i ğamda¹¹ ķodı bi-keyf

Güş eyleyiceķ fevtini ol Gavsî-i enâmuñ
Hâtif didi târihini fikr eyler iken ṭayf

Fikr itme ki dün ķuṭb-ı cihân söyledi târih
Devrân ķodı Aḫmed Dedesüz tekyemizi ḫayf

DERVİŞ ĞARİBİ

Nâm-ı nâmîleri Muhammeddür. Vardâr Yeñicesî şu‘arâsındandır. ‘Aşık Çelebî tarz-ı maḫşûşıyla ki beyne’l-hezli ve’l-cid¹² ber-vâdî-yi müzebzebîndür¹³. Mezkûri vaşf idüp ḫayli taşarruflar itmiş. Nihâyet buña İbrâhîm Gülşenî¹⁴ ḫulefâsından Uşûlî ol şehrde Mevlevî maḫabbetine raķşân olmağla ḫayâlî ve Günâhî ve Derûnî gibi bunı daħi dervîşlere döndürmiş Konya’ya varup Mevlevî olmuş. Lakin *El-fazlu mâ şehidet bihi’l-a‘dâ’ü*^{CCXXV} şi‘rde olan mahâretine bâri inşâf ider gibi olmuş. ḫayâlînün ba‘zî¹⁵ eş‘ârını ben¹⁶ taşîh iderdüm¹⁷ didigine mümâşil bunuñ daħi şi‘ri bir miķdâr (91a) ḫâm idi diyü ‘aceb taşalluf¹⁸ itmiş. Tecâvez’allâhü ‘anhü. Tokuz yüz elli dörd târihinde Darü’d-devlede vefât itdiler¹⁹. Şafâyîññ²⁰ âteş redif ğazellerine tettebbu‘da buyurmuşdur²¹.

Ebyât²²: Sipiḫr ü mihri zulmet tutdı şanmañ tās-bâz-ı mihri
Siyeḫ-cübbe²³ içinde²⁴ tās ile²⁵ eyler nihân âteş

¹ ve] - Ü₃

² taħdîd] tecdîd S, ta‘yîn Ü₂

³ buyurilüp] olunup M, Ü₃, buyurup Ü₄

⁴ idün] itdün Ü₂, itdük Ü₃, Ü₄

⁵ tecdîd] ta‘yîn Ü₂

⁶ fużülânesin] fużülânesinden Ü₂

⁷ dâd u dih] - Ü₄

⁸ sırr] - M, Ü₃

⁹ muṭahharalarında] mazharlarında S, mübârekelerinde Ü₂

¹⁰ mektûbdur] mektûb kılınmışdur ki ceridemizde ķayd olındı Ü₂

¹¹ tekye-i ğamda] ğam içre Ü₂

¹² ve’l-ced] ve’l-ḫased Ü₂

¹³ müzebzebîndür] müzebzeb beynidür M, Ü₃

¹⁴ İbrâhîm] - M, Ü₃

^{CCXXV} Gerçek fazilet, düşmanların kabul ettiği fazilettir

¹⁵ ba‘zî] ba‘z M, Ü₂

¹⁶ ben] - Ü₁

¹⁷ iderdüm] iderem Ü₁

¹⁸ taşalluf] taşlîf S

¹⁹ itdiler. Şafâyîññ âteş redif ğazellerine tettebbu‘da] itmişdür. Bu beyt anlarıñdur beyt Ü₂

²⁰ Şafâyîññ] - Ü₄

²¹ buyurmuşlardur] - Ü₂, buyurmuşlar M, Ü₃

²² ebyât] - M, Ü₃

²³ cübbe] - Ü₄

²⁴ içinde] içre Ü₄

²⁵ tāsla eyler nihân âteş] - Ü₂

Gelüp gönlüm alup bir lahza ârâm itmeden gitdi¹
Garibî geldi şanki almağa ol gül-sitân² âteş

Siröz yaylağında Çatal Evlâk nâm³ maħalde çeşmeye târih⁴ dimişdür.

Târih: *Hünâlike 'aynâni tecriyânî*^{CCXXVI} 951

DERVİŞ ĞANEM

Şâkıb Dede kuddise sırruhu *Sefîne-i Mevleviyye*de bu gûne tafşîl-i aĥvâllerine gevher-efşân ta'bir olur ki 'akîb-i muĥâbele-i şerîfede kafes-i nisvânda piçide-i pelâs-pâre-i bi'kesi bulunmağla laĥîf-i Ĥazret-i Ruşûhî Şârih Dede kuddise sırruhu olup ibtidâ dervîş-i meydânî nazar-ı şefkat-eşerlerine ihzâr eyledükde kemâl-i re'fet ü merħamet ve hây ħuzî hoş-âmedî 'unvânıyla nevâziş buyurup kendüye şâlihâtdan dâye ta'yîn olunup perveriş-yâfte ve sinn-i rüşde reside olduklarında kemâ fî's-sâbîĥ ħuzî lafzıyla⁵ laĥîf-i⁶ ĥiĥablâri eşnâsında ihvândan biri fî-mâ-ba'd ħoç oldılar mutâyebesiyile tayyibet-serâ olunca hoş didiñüz ba'd-ez-în Ğanem olsun himmet-i merdânla mes'uldür ki kebş-i 'İsmâ'îl olur. Nefs-i nefisleri ile istişvâb⁷ ve tefe''ül-i ĥaber buyurmalarıyla beyne'l-fuĥarâ med'uvv-i şöhret-i Ğanem olmışdur⁸.

Vaĥfe: Târiĥa-i celîle-i Mevleviyye de kâ'ide-i ħadîmedendür⁹ ki bir dervîş iĥrâr¹⁰-dâde-i¹¹ ĥizmet-i merdân olduğda ħavr ü ħarz ve şive-i refîrına göre¹² yaĥûd zâd u bûd ve sebeb-i iĥrârına müte'allıĥ u münâsib bir maĥlaş-ı şâyânla tebcîl olunup eger şî'rden daĥî vâye-dâr olmasa yine ismini bir maĥlaşla terâdüf¹³ iderlerdi. Fî-zemâninâ¹⁴ bu kâ'ide-i ra'nâ ferâmûş belki tebdîl-i¹⁵ mâ-lâ-yesteĥîĥku rütbesine tenezzül idüp nâbe-câ maĥlaşları birbirine taĥşîş itmege¹⁶ şürü' itmişlerdi. Hattâ Ĥaraĥîşâr şeyĥi Pîr 'Osmân Dede ĥazretleri bir gün bir dervîş-i seyyâĥa râst gelüp su'âl-i nâm ü şöhret buyurduğda şöhretüm Odundur¹⁷ didükde Pîr-i Muşârün-ileyne saç-güne te'essüf ü eyvâh¹⁸ buyurup bezm-i eşnâ-i şabâvetümüzde bu maħalden güzerân iden ihvânun kimi¹⁹ Ĥasib ve kimi Lebîb ve kimi Nesîb idi. Şimdi²⁰ bu rütbeleri ħabûl itmişsünüz buyurmuşlar. Lâkin fe-ħamden şümme-ħamden bu devrlerde olan meşâyîĥ-ı kirâm ĥazerâtı ol edâ-yı nâbe-câyı men' buyurup dervîşân-ı mübtediyânı birbirine maĥlaş-ı redî'e ilĥâsından nehy buyururlar. Ĥuşûşâ Cenâb-ı Dede Efendimiz metta'ana'llâhü bi-fuyûzâtihi ĥazretleri **(91b)** dergâh-ı 'inâyetlerinde mevcûd olan²¹ bende-gân-ı müste'iddânımı her birini maĥlaş-ı şâyânla²² da'vet ü nidâ ve ta'bir-i rezîleden²³ men' u iĥtimâ buyururlar. Tetimme-i²⁴ kelâm.

Şârih Ruşûhî Dede kuddise²⁵ sırruhu ĥazretleri bir 'ârîza-i şedîde ve 'illet-i medîde ile firâş-ı rehîn ve ĥücre-i ĥarem-nişîn olduğında nâ-tamâmî âşâr-ı celîleleriyle dâğ-dâr-efsûs oldukları ĥavâtır-ı

¹ gitdi] kendi Ü₄

² gülsitân] nev-cüvân M, Ü₃

³ nâm] maħalde Ü₂

⁴ târih] şu târihi M, Ü₃

^{CCXXVI} *Tarih:*

Orada akan iki pınar vardır

⁵ lafzıyla] laĥabıyla M, Ü₃

⁶ laĥîf] luĥf M, Ü₁, Ü₂, Ü₃

⁷ istişvâb] istişhâb M, Ü₃, Ü₄

⁸ olmışdur] olmışlardur M, Ü₃

⁹ ħadîmedendür] ħadîmendür Ü₁

¹⁰ iĥrâr] - M, Ü₃

¹¹ dâde-i] iĥrâr M, Ü₃

¹² göre] görine M, Ü₃

¹³ terâdüf] terdif M, Ü₃

¹⁴ zemânina] zemânin M

¹⁵ tebdîl] - M, Ü₃

¹⁶ itmege şürü' itmişlerdi] iderler M, Ü₃

¹⁷ odundur] oğundur M, Ü₃

¹⁸ vâyvâh] ü eyvâh Ü₄

¹⁹ kimi] kimisi Ü₂

²⁰ şimdi] - S, Ü₂

²¹ olan] - M, Ü₃

²² şâyânla] şâyânda Ü₂

²³ rezîleden] zelîleden M, Ü₃

²⁴ tetimme-i kelâm] intehâ M, Ü₃, temmetü'l-kelâm Ü₁

²⁵ kuddise sırruhu] - M, Ü₃

maḥremâna ḥalecân-fersâ olduğu müşâhede olunduğda hemân Ganem Dede iğtinâm-ı fırsat siyâkıında bu Ganem-i bi-çâre kurbânlıktan gayrı ne¹ bilsün diyüp kâ'im-maḳâm-ı niyâz u rû-mâl-i peymânçe-i recâ-mendî olunca du'âci-i ḥânkâh olan pîr-i âgâh-ı² gül-bâng-keş kabûl-fedâ olduğu an gayr-i münḳasımede³ bi-ḥikmeti'llâh mânend-kiş-i⁴ zebîḥu'llâhı fedâ-yı ḥazret-i şeyḫi olup levâzım-ı techiz ü tekfini temâmında Cenâb-ı Rusûḫî ḥazretlerine daḫi⁵ 'âfiyet-i⁶ tâmm ve⁷ şîḫhat-i kâmile gelmişdür. İntehâ⁸ kelâmühüm. Bu vaḳ'a-i ğarîbe biñ otuz altı târiḫinde vâḳı' olup Ḥazret-i Şâriḫ Rusûḫî ḳuddise sırruhu ḥazretlerinüñ civâr-ı türbe-i muḳaddeselerinde cânib-i ḳademlerinde vâḳı' revzen öninde medfûn olup el'ân seng-i nişân-ı külâh-ı istivâ-dârı merḳad-ı münevverleri⁹ mehbiṭ-i envâr-ı esrârdur. Eş'âr-ı 'ârifânelerinden bu ḳıṭ'a-i ğarrâları intikâllerinden şoñra mecmû'a-i ḥaṭṭ-ı destlerinde bulundu.

Ḳıṭ'a: Nağam¹⁰ enîs-i ğanemdür bu deşt-i vaḫşetde
Hücûm-ı gürg-i ecelden şehâ¹¹ ne ğam Ganem'e
Ganimet-i dü-cihândur dem ü ḳademle baña
Fedâ-yı cân ü ser itmek senüñ gibi şaneme

FÎ-ḤARFÎ'L-FÂ'

FERRUḤ¹² ÇELEBÎ EFENDÎ

Cenâb-ı Çelebî Ḥusrev Efendî ḳuddise sırruhu'l-'azîz ḥazretlerinüñ cemâl-i¹³ ferḥunde-i şâhid-i baḫti ve şâh-ı dil-i ḥusrevânelerininüñ tâc ü taḫtı olup peder-i sâmi-gevhherleri¹⁴ cülûs-ı taḫt-ğâh-ı 'illiyin buyurdıklarında erike-i kürsî-rûtbe-i terbiyye-i¹⁵ Ḥüdâvendigâriye bunlar iclâs olunup¹⁶ bir müddet dâd¹⁷ u diḫ-i meşîḫat buyurmuşlardır¹⁸. Lâkin menâḳıb-ı kirâm-ı Mevleviyyede mestürdür ki muḳaddemâ Çelebî Ḥusrev nûru'llâhi merḳadehu ḥazretlerinüñ şân ü¹⁹ şevket-i ḥusrevâneleri kemâlde olup ve²⁰ sâye-i 'âṭifetlerinde²¹ fuḳarâ-i vaḳt şûri vü ma'nevî hoş-ḫâl ba'zı ḳulûba ḫâtıra-endâz-ı ta'accüb olmağla Ḥusrev Efendî cenâbları keşf-i estâr-ı²² esrâr²³ buyurup ḳarîben ihtilâf-ı melevânla evlâdumuz ḫaylî mükedderü'l-aḫvâl ve 'âşîḳân (92a) u şâdiḳân ğam-ğın u perişân olurlar. Lâkin nihâyetü'l-emr

Fe men nekese fe innemâ yenküşü 'alâ nefsihî ve men evfâ bimâ 'âhede 'aleyhü'l-lâhe fese yü'tihi ecran 'azîmâ ^{CCXXVII}

maẓmûn-ı ḫaḳâyıḳ-meşḫûnı²⁴ zuhûr ve yine bu şân ü şevket nâşıye-i evlâd-ı kirâmda pertev-endâz-ı 'uyûn-ı fuḳarâ vü aḫbâb olur buyurmuşlardı. Vâḳı'â Çelebî Ferruḫ ḥazretlerinüñ iclâsından şoñra rûz-be-rûz ḫulefâ-i müte'annidîn²⁵ beyninde fesâd ü fitne zuhûr u bürüz idüp nihâyetü'l-emr Çelebî-i

¹ ne bilsün] n'eylesün S, Ü₁, Ü₂

² pîragâh-ı] pîr-i M, Ü₃

³ münḳasımede] münḳasımda M, Ü₃

⁴ kiş-i] - M, Ü₃

⁵ daḫi] - M, Ü₃

⁶ 'âfiyet] ü şoḫbet Ü₂

⁷ vü şîḫhat-i kâmile] - Ü₂

⁸ intehâ kelâmühüm] - M, Ü₃

⁹ münevvereleri] münevverlerinde M, Ü₃, münevverlere S, Ü₁

¹⁰ Nağam] ğanem M, Ü₃, nağme Ü₄

¹¹ şehâ ne ğam] şehâ za'm-ı Ü₂

¹² Ferruḫ] Ferruḫ Muḫammed M, Ü₃

¹³ cemâl] icmâl M, Ü₃

¹⁴ gevhherleri] güherleri M, Ü₃

¹⁵ terbiyye] - Ü₁, türbe-i terbiyye Ü₄

¹⁶ olunup] buyurılıp M, Ü₃

¹⁷ dâd u diḫ-i] - Ü₄

¹⁸ buyurmuşlardır] buyurdılar M, Ü₃

¹⁹ ü] - Ü₁

²⁰ ve] - M, Ü₃

²¹ 'âṭifetlerinde] 'inâyetlerinde M, Ü₃, 'âṭifilerinde Ü₂

²² estâr] esrârâtiye-i üstâz Ü₁

²³ esrâr] esrârid S, esrârına Ü₂, esrâr-ı âtiyye Ü₁

^{CCXXVII} Onun için kim (biatından, verdiği sözden) cayarsa, ancak kendi aleyhine caymış olur. (Bunun cezası kendine aittir). Kim de Allah'a söz verdiği şeyi yerine getirirse, Allah da ona (yarın kıyamette) büyük bir mükâfât verecektir. El-Feth S./10

²⁴ meşḫûnı] maẓmûnı M, Ü₃

²⁵ müte'annidîn] - Ü₂, Ü₃, müste'iddîn Ü₁

Müşārün-ileyhün hakkında envā-ı ifk ü iftirāyı hāvī taraf-ı devlete ba‘zı mekātīb irsāl ve vezīr-i vaqt olan vezīre¹ ‘arz-ı² māl ü menāl idüp nezāret-i³ irād ve⁴ evkāf-ı āsitāne-i Hazret-i Pirden keff-i yed şūretiyle bir ‘azl-nāme⁵ ibrazıyla güyā ol maḳām-ı müteberrikeye⁶ istilā itdüm diyerek bir güstāh nābe-cā izhār-ı vücūd-ı fesād-ālūd itdükde Çelebi Hazretleri

Beyt: *Mā zi en‘ām-ı niyā ḥordüm sīr*
Ustuhān piş-i segān endāhtim^{CCXXVIII}

buyurarak⁷ sa‘adet-hānelerinde yine ‘amme-i bende-gān mevūr ve ḥulūs-kārānı mecmū‘larıyla halka-bend-i meclis-i ikbāl ve kemāl-i iclālde çār-bāliş-nişin-i küşe-i şafā-yı hāl olmuşlardır. Lākin menḳabe-nüvisān-ı Mevleviyye rahimehümü’llāh hazerātı ḥulefā-yı müteḡallibe-i merḳūminüñ nām ü şān ve zād ü būdların yād itmeyüp

Beyt⁸: *Çi cāyi nām-ı aḡyārest in tertīb por behre*
Nezībed der meyan-ı lu’lu-i şehvār ḥar mohre^{CCXXIX}

buyururlar⁹. Ve’l-hāşıl¹⁰ muḡālifin-i mezbūrinüñ istilā-i güstāhāneleri on sekiz sene sürüp Çelebi-i Müşārün-ileyh vefātından sonra naḥl-i naḥīlleri¹¹ Bostān Çelebi Efendi hazretleri işāret-i ruhāniyye ile taraf-ı Dārü’d-devleye ‘atf-ı ‘inān-ı ‘azīmet ve Sultān Ahmed Hān cennet-meḳān ṭābe-serāh rū’yā-yı şādīkānesinde tenbīh-i ekīd-i Hazret-i Pīr-i dest-gīr ḳuddise sırūhu’l-Ḳādir¹² ile Bostān Efendi hazretleriyle mülākāt ve bir müddet şoḡbet ü müvānesetden sonra müteḡallibe-i merḳūmini¹³ maḳām-ı¹⁴ sāmī-i evlād-ı kirāmdan ṭard ü ib‘ād

Ve cā’e’l-ḥaḳḳu ve zehāḳa’l-bāṭlu^{CCXXX}

sırrı āşḳār olup ol ḳa‘betü’l-‘uşşāḳı ednās-ı eşnām-ı ma‘nevīden¹⁵ pāk idüp gürūh-ı ‘āşīkān u¹⁶ şādīkānı dīl-şād eylemişlerdür ve daḡi Hazret-i Çelebi Ferruḡ-ı ferḡunde-dem ḳuddise sırūhu’l-ekrem şī’r ü inşāda şāḡīb-i yed-i ṭulā olup el‘ān eşer-i¹⁷ lehce-i pūr-behceleri evrād-ı zebān-ı suḡan-verān-ı ihvān ve bu ḡazel-i ra‘nāları¹⁸ münāsib-maḳām-ı menḳabe-i şerīfleri ḳılındı.

Gazel:(92b) Yā Rab bize bir tesliyet-i ḡatır olur mı
Yoḡsa bu fütür ile dem-i āḡır olur mı

Hoş ṭut görelüm dāmen-i şabrı hele elde
Ṭaḡyir-i Ḥūdā-dāda ‘adū ḳādir olur mı

Nā-geh idecekdür¹⁹ kerem-i Ḥaḳ saña çāre
Nā-çāra anuñ gibi meger nāşir olur mı

¹ vezīre] zāta M, Ü₃

² ‘arz-ı] ‘arz u M, Ü₃

³ nezāret-i] - Ü₁

⁴ ve] - M, Ü₃

⁵ ‘azl-nāme] ḡazel-nāme S, Ü₁

⁶ müteberrikeye] mübāreke M, Ü₃

^{CCXXVIII} *Beyt:*

Biz atamızın nimetlerinden yiyip doyduk
Köpeklerin önüne de kemik attık

⁷ buyurarak] buyurularak S

⁸ *Beyt*] - Ü₂, tamamı] - Ü₂

^{CCXXIX} *Beyt:*

Böylesine yarar dolu hangi yer yabancıların adınadır
Şāhāne incinin içinde katır boncuḡu yakışık almaz

⁹ buyururlar] - M, Ü₂, Ü₃

¹⁰ ve’l-hāşıl] el-hāşıl M, Ü₃

¹¹ naḥl-i naḥīlleri] necl-i necīlleri M, Ü₃

¹² ḳādir] mūnir Ü₂, ‘aziz Ü₄

¹³ merḳūmini] merḳūmin Ü₂

¹⁴ maḳām] - M, Ü₃

^{CCXXX} *Hak geldi batıl yok oldu. İsrā S./81.*

¹⁵ ma‘nevīden] ma‘neviyyeden M, Ü₃

¹⁶ ü] - M, Ü₃

¹⁷ eşer] āşār Ü₂

¹⁸ ra‘nāları] ra‘nā M, Ü₃

¹⁹ idecekdür] irecekdür Ü₄

Faḥr eylesün cāme-i faḥr ile muḳallid
Zişt olsa kişi ḥil‘at ile fāḥir olur mı

Şāḥib-nazar ister recūli mesned-i kāruñ
Bostāna ser-i lāşe-i ḥar nāzır olur mı

Feryād-res-i ğā‘ib olur ḥāzır ü zinhār
Şekk ile dime ğayret-i Ḥaḳ zāḥir olur mı

Ednā-sitem-i şāḥ ile hiç bende-i Ferruḥ
Rū-māli-i¹ ḥizmetde dilā ḳāşir olur mı

Ve Çelebi-i Müşārün-ileyh ḳuddise sırruḥu ḥazretlerinin vefātları² elf-i kāmil ḥudūdında vāḳi‘ olup naḥl-i berümend-i ḥadıḳa-i zātları Çelebi Bostān ‘aleyhi’r-rūḥı ve’r-reyhān ḥazretleri bu merşiyeye-i āteşin ile feci‘a-i intikāllerin tebeyyün³ buyururlar.

Merşiyeye⁴: Ferruḥ Çelebinün ruḥ-ı pür-tābını devrān
Pinhān idicek ḳopdı⁵ ser-i cāna ḳıyāmet

Hayfā ki çeküp menzil-i mihr ü mehe Keyvān
Ḳaldı ḳalanuñ baḥtına efsūs ü ğarāmet

FEDĀYİ DEDE

Nām-ı kirāmileri Muḥammeddür. Livā-i Ḥamīdde Burdur nām ḳaşaba ahālisinden iken Ḥazret-i⁶ Sulṭān Ebu’s-Seyf⁷ ḳuddise sırruḥu’n-nūrānī cenāb-ı celālet-me’āblarına intisāb ile

*Beyt: Yek nazar fermūd musteşnā şoḍem zi ebnā-yı cins
Seg ki şoḍ manzūr-ı Necmuddīn segān rā serverest^{CCXXXI}*

mazmūm be-dīdār ve yek-şebe şoḥbetleriyle nā‘il-i bizā‘a-i ‘ulūm-ı bī-ğāye ve vāşıl-ı maḳāmāt-ı bī-nihāye olup vaṭanlarında Mevlevīḥāne binā itdiler ve ‘ārifān u sālīkāna şeyḫ-i dānā oldılar. Lākin ḥānḳāh-ı mezbūr ki⁸ zātlarına binā olmuşdı. Şāḳıb Efendī buyururlar ki bürheten mine’z-zemān re‘is-i mellāḥda Şeyṭān Ḳulı Ḥān ḥurūşında ol buḳ‘aya āteş işabet idüp miyāne-i tāḥt u sūḥt memālik-i ehl-i sūnnede ol daḫi muḥterik u ḥarāb olmuşdur⁹. Mes’uldür ki yine bir Raḥmān ḳulı zuhūrıyla ma‘mūr ve cilve-ğāh-ı ‘āşīḳān-ı Mevlevī ola¹⁰. Ḥikāyet olunur ki eşnā-i seyāḥat-i dār ü diyārlarında Dārü’s-selām-ı Bağdād’a varup Fuzūli-i Bağdādī ve sār şu‘arā-yı ‘Irāḳ tetabbu‘-ı āşār-ı laṭifeleriyle temettü‘ itmişlerdür. Bu ğazel-i ‘ārifanelerine Fuzūli’nün nazīresi vardur.

Ġazel: Ta‘ne-i düşmenden idüp ictināb
‘Arz-ı cemāl eylemez ol āftāb

Sun bize sākī içelüm bādeyi
Oldı gönül-ḥānesi ğamdan ḥarāb(93a)

Bekleyelüm gel der-i mey-ḥāneyi
Bu ḳapudan şāyed ola fetḫ-i bāb

¹ Rū-māli-i] dermānī-i Ü₂

² vefātları] on altı seneden ziyade ma‘zül olup 1010 sālinde seksen yedi yaşında vefāt eyledi Ü₃

³ tebyin] beyān Ü₂

⁴ merşiyeye] - Ü₁, Ü₃

⁵ ḳopdı] ḳoydı Ü₂

⁶ Ḥazret-i] - Ü₄

⁷ seyf] seyf-i divānī M, Ü₃

^{CCXXXI} Beyt:

Bir bakış lutfetti ve hemcinslerinden seçkin oldum

Necmuddīn’in ilgisini kazanan köpek, köpeklere baş olur

⁸ ki] ba‘d Ü₃

⁹ olmuşdur] ki Ü₄

¹⁰ ola] - S, Ü₂

‘Ömr akar şu gibidür fi’l-meşel
Cismün o şu üzre yürür bir habâb

Yapsa gönül hânesini ol şanem
Ka‘beye varmış kadar eyler şevâb¹

Kılsa Fedâyi eşiginde maqâm
Gökde melekler diye ni‘me’l-me’âb

Sâbıku’l-menkabe² ‘Ubeydu’llâh Dede küçek-mürebâları olup hâmil-i sırr-ı muqaddesleri olmuşdur. Tokuz yüz seksen beş senesi Şahidî quddise sırru cenâblarıyla bile ‘azm-i şahid-i maqşud buyurup ‘ömrleri seksenbeş sene olmağla Fedâ lafzı ‘aded-i sâl-i zâd ü bûdlarıdır ve merkad-i münevvereleri hâlâ ‘arşa-i hâliyye-i³ hânkâh-ı muhterikalarındadır⁴.

ES-SEYYİD FÂZİL HÂLİL DEDE

Kâsım Pâşâ tekyesinün fâtihi Sırrî ‘Abdü’l-hayy Dede quddise sırru hazretlerinün sitâre-i şubh-ı hayâtı ve gevher-i ‘ummân-ı zâtıdır. *Sefîne-i Nefisede* tafşil oldığı⁵ üzre peder-i kirâmî-güherleri⁶ vefâtında⁷ ki biñ⁸ kırk bir târihidür. Bunlar on sekiz yaşında şeyh olup bir müddet dâd u dih-i meşîhat ve teslîk ü terbiyye-i fuqarâ-i tîrîkat buyurup biñ seksen sekiz târihinde intikâl idüp ol buq‘a-i mübârekede⁹ medfûndurlar. Pederleri Fâzıl laqabı¹⁰ dile gelüp ikâ‘-ı nefesde bile gelmişdür ki bu fakir-i nâ-çaruñ gördüğüm kendü haţt-ı destleriyle hey’et ü hendese ve erkâm u ‘ulûm-ı¹¹ kelâma dâ’ir on¹² kadar resâ’il-i bî-mânendleri vardır. Ez-cümle Münecimbaşı Ahmed Dede ve Tiryâkî Kâzî asker ‘Arif Efendî gibi şakirdlerinden mertebe-i¹³ fâzlları¹⁴ nümü-dâr ve bu kıt‘a-i fâzılânelerinden¹⁵ gevher-i kemâlleri be-dîdârdur.

*Kıt‘a-i ‘Arabiyye*¹⁶:

*Izâ ente min şahşın celeste velem tecid
Huzûruke yen mî fe’c-tenibhü ve fârik
Ve lâ-taşşabi’l-agyâre va’hter muşâhiben
Yüfîdüke cem‘a’l-ğalbi min ğayri*^{CCXXXII}

FENNİ DEDE

Nâm-ı nâmîleri Muhammeddür. Ayâz Paşa-zâdelerden iken kuţbu’l-‘ârifin Âdem Dede quddise sırru ve sâ’ir meşâyih-ı kirâm-ı Mevleviyyeye intisâb idüp huşuşâ Es-Seyyid Hâlîl Rehâvî hazretlerinden çerâğ-ı kâbiliyyeti efrûhte bir derviş-i dil-sûhte ve Münecimbaşı Ahmed Dede yârân u pâdaşlarından olup¹⁷ talâkat-ı lisân ve inbisât-ı meşreb şahibi bir nedîm-i maḥal-hûân ve¹⁸ bir şâ’ir-i âteş-zebân oldığı hasebiyle¹⁹ nedîm-i bezm-i şehin-şâhi oldılar ve Köprili-zâde’ye bir kaşide virüp bir vech te’bid-i menâşib-ı (93b) hâcegân-ı divân-ı²⁰ bülend-erkândan cizye muqâbelesi kitâbeti ihsân

¹ şevâb] şavâb M

² menkabe] terceme M, Ü₃

³ hâliyye] - M, Ü₃

⁴ muhterikalarındadır] muhterik-i hâlîlerindedür M, Ü₃, muhteremelerindedür. Rahmetu’l-lâh Ü₂

⁵ oldığı üzre] olındığı vech ile M, Ü₃

⁶ kirâmî-güherleri] kirâmîleri M, Ü₃

⁷ vefâtında] vefâtından Ü₂

⁸ biñ] - Ü₄

⁹ mübârekede] mübâreke S, Ü₁

¹⁰ laqabı] laqabını S, Ü₁

¹¹ ‘ulûm-ı] ‘ilm-i M, Ü₃

¹² on] on iki M, Ü₃

¹³ mertebe] mersiyeye Ü₁

¹⁴ fâzlları nümüdâr ve bu kıt‘a-i] fâzıl u kemâlleri nümüdârdur rahmetu’l-lâhi te‘âlâ rahmeten vâsi‘a Ü₂

¹⁵ fâzılânelerinden gevher-i kemâlleri bedidârdur] - Ü₂

¹⁶ ‘Arabiyye] - M, bu kıta] - Ü₂

^{CCXXXII} *Kita:*

Eğer sen bir kimseyle düşüp kalktığınan bir fayda bulamazsan hemen ondan uzaklaş.

Ağyara yar olma. Öyle bir dost seç ki rahatça ve güçlük çıkarmadan kalplerinizin birleşme imkanı olsun.

¹⁷ Olup] - M, Ü₃

¹⁸ ve bir] - S, Ü₁, Ü₂

¹⁹ hasebiyle] cihetiyle M, Ü₃

²⁰ divân-ı] divân-ı humâyün-ı Ü₃

olındı. Hattâ beyne'n-nâs Şarı 'Abdullah Efendiye istinâden¹ naql olman külâh-ı Mevlevî ile kapuya gelmek bunlara vâkı' olup hulûk-ı ğalaţ itmişlerdür. Hattâ² vâkı'a-i³ merkûmı⁴ bu beytleriyle imâ iderler⁵.

Beýt: Başda külâh u sâġar-ı 'aşk elde Fenniyâ
Şâhân-ı dehre virmezüz el-Ĥaġ⁶ şafamuzı

Rumilihişârında kendülere intimâ ile ma'rûf Fennîburnı nâm maġalde vâkı' yalısında biñ yüz yirmi senesi vefât itmişlerdür. Seksen üç târiġinde Sultân Muġammed Ĥân Ĥamanîçe ħal'asını fetġ ü teşġir itdükte bu târiġi söylemişdür.

Târiġ: Yıkup biñ seksen üçde aldı Lehden⁷
Ĥamanîçe mülkini Sultân Muġammed

Fevtinden otuz yedi sene muġaddem bu târiġ-i metîni⁸ söyleyen şâ'irüñ ġaylî ġab'-ı zôr-âveri⁹ olup ve şî'r ü inşâda kıdemi oldığı âşkârdur. Müşârün-ileyhüñ müretteb ü mükemmel¹⁰ *Divân*-ı belâġat- 'unyânları el'ân¹¹ meşhûr-ı devrân olmaġla bu ġazelleriyle iktifâ¹² olunup ġâtîme-i menġabe-i¹³ nefîseleri kılındı¹⁴.

Ġazel: Câm-ı vişâli ġasret-i cânân çeken çeker
Renc-i ġumârı sâġar-ı hicrân çeken çeker

Âsüdelik murâd ise dervîş-meşreb ol
Dünyâda derdi ġayret-i akrân çeken çeker

Öpsem 'aceb midür yed-i beyzâ-yı dil-beri
Tuġrâ-yı luġfi ġızmet-i sultân çeken çeker

Bu âsiyâb-ı 'aşkı ya bir seng-dil çeker
Yâ nevbet ile miġnet-i devrân çeken çeker

Sâġil-nişîn-i¹⁵ 'uzlet olan sinte¹⁶ baş olur
Miġzâf-ı cevri şıġlet-i yârân çeken çeker

Bî-ġayd olanlar almada oġ gibi menzili
Ĥavs-i cefâyı miġnet-i ġübân¹⁷ çeken çeker

Ta'n itme şüfi dâne-i eşküm görüp benüm
Bir sübhâdur o ġaşyet-i sübhân çeken çeker

Ġiryân görince Fenni'yi şundı lebin o şüh
Câm-ı murâdı zaġmet-i ihvân çeken çeker

¹ istinâden] isnâd M, isnâden Ü₂

² hattâ] - Ü₂

³ vâkı'a] vak'a M₂, Ü₁, Ü₃

⁴ merkûmı] merkûmeyi M, Ü₃

⁵ iderler] ider M

⁶ El-Ĥaġ] aşla M, Ü₃

⁷ Lehden] elden M, Ü₃

⁸ metîni] - M₂, Ü₃

⁹ zôr-âveri] ruz-âveri S, Ü₁

¹⁰ mükemmel] - M, Ü₁, Ü₃

¹¹ el'ân] - M, Ü₃

¹² iktifâ olunup] - M

¹³ menġabe] sefîne Ü₂, Ü₄

¹⁴ kılındı] rahmetü'l-lâhi te'âlâ 'aleyh Ü₄

¹⁵ sâġil-nişîn] - Ü₂

¹⁶ sinte] sintine olmalıdır, Ü₃'te sinte imlâlıdır.

¹⁷ ġübân] cübân S, Ü₁, cüyân Ü₄

Velehū ‘aleyhî’r-raḥme:

‘Aşık ki vuzū’ eylemeye eşk-i teriyle
Sâcið olamaz¹ kıble-i maşşûda yeriyle

Reşk eylerem ol ‘aşıkı kim bezm-i belâda
Ziynet vire fevvâre-i ħûn-ı cigeriyle

Velehü: Sikender-seyr iseñ de sedd-i nuḡk it piş-i kâmilde
Felâṭun-ı ḡaḡıḡat-bine naḡl-i mâ-cerâ olmaz

Biñ ṡoksan yedi târiḡinde² Beşikṡaş tekyesi³ için bu târiḡi dimişdür⁴.

Târiḡ: Yazdı bu mışra‘-ı pâkizeyi levḡ-i câne
Gelelüm tekyesine şıdk ile Mevlânânuñ(94a)

FÂNÎ DEDE

Aḡfâd-ı kirâm-ı ḡazret-i Pîr ḡuddise sırrıhu’l-münîrden⁵ ḡaraḡışârda⁶ ‘alem-efrâz-ı iştihâr olan Paşa Çelebi ḡuddise sırrıhu⁷ ḡazretlerinüñ derviş-i terbiyyet-yâfteleri olup Lâzḡıye Mevlevîḡânesinüñ⁸ şeyḡi olmışlardır. ḡazret-i Şâhidî Dede ḡuddise sırrıhu ḡülşen-i Eşrâr nâm te’lifinde seyr ü seferlerini nazm buyurup ve Fânî Dede ḡazretleriyle mülâḡatlarını bu güne⁹ naḡl buyurmuşlar¹⁰ ki

*Nazm¹¹: Resîdem an şeb âncâ çun Şureyyâ
Meḡer yek Mevlevîḡâne bud âncâ*

*Ki Fânî bud şeyḡeş Mesnevi’den
Ki Şeydâyi bûdestî küçek-i ân*

*Çu ber midâşt Şeydâyi kulâḡi
Merâ bordend Fânî yu Fenâyi^{CCXXXIII}*

‘Azîz-i müşârun-ileyhüñ ‘ârifâne eş‘âr ve sâlikâne ḡüftârları olup mecâmî‘-i ihvân ve cerâyid-i ḡullânda mevcûd olmaḡla bu ḡazelleriyle ṡayy-ı ṡümâr taṡvîl olındı¹².

Ġazel: Dehr-i dūna aldanup ḡalma tebâḡiler¹³ gibi
Aşınâ ol baḡr-ı ‘aşḡ-ı yâre¹⁴ mâḡiler gibi

Nefs elinden almaḡ isterseñ ḡöñül mülkin şehâ
Çek ḡanâ‘at seyfini sen de sipâḡiler gibi

¹ olamaz] âhlamaz S

² târiḡinde] senesinde M, Ü₃

³ tekyesi] Melevîḡânesi Ü₁

⁴ dimişdür] söylemişdür Ü₃

⁵ münîrden...çelebi ḡuddise] – Ü₄

⁶ sırrıhu’l-münîrden ḡaraḡışâr’da] – Ü₂

⁷ sırrıhu ḡazretlerinüñ] – Ü₄

⁸ ḡânesinüñ] ḡânesi M, Ü₃

⁹ bugüne] – Ü₂, Ü₄

¹⁰ buyurmuşlar] buyurmuşlardır M, Ü₁, Ü₂, Ü₃

¹¹ nazm] meşnevi M, Ü₃

^{CCXXXIII} Nazm:

O gece oraya Süreyya gibi vardım

Meḡer orası bir Mevlevîḡâne idi

Ki oranın şeyḡi Mesnevi bilen Fânî idi

Şeydâyi ise onun küçegi idi

Şeydâyi, kulâḡı kaldırıncâ

Fânî ve Fenâyi beni götürdüler

¹² olındı] kılındı M, Ü₃

¹³ tebâḡiler] penâḡiler Ü₂

¹⁴ ‘aşḡ-ı yâre] ‘aşḡ içre Ü₄

Kanlu dâğıyla müzeyyen kıl ser-â-ser çeşmüni
Câme-i zerrin dilerseñ pādîşâhiler gibi

Dilde envâr-ı tecellî-yi cemâl itsün zuhûr
Gayrden âyineñi¹ pāk it İlâhiler gibi

Gönlünün Tebrîzine sulţân olayum dir iseñ
Fâniyâ cân terkin ur bu yolda şâhiler gibi

Fenn-i² lügazda mahâret-i tab‘ları olup ez-ân-cümle bu lügazları gâyet laţîf vâkı‘ olmuşdur.

Lügaz: Ol nedür kim anda ‘âlem naķş olur
Geh bozılır geh yazılır bi-ķarâr

Her neyi kim ister iseñ anda var
Ger temâşâ ise maķşûd anda var

Ger dilerseñ Hâķķı daĥi anda bul
Feth olur anda vişâle râh-ı yâr

Kim buni feth eyler ise Fâniyâ
Cân ü dilden ĥizmet eyle bende-vâr

Ṭoķuz³ yüz on târiĥinde

Ḳıṭ‘a: Cāvidān nist ‘ālem fānī
To der ü cāvidān kocāmānī

Rūy der mulk-i cāvidānī kon
Terk-i in kohne deyr-i Fenāyī kon^{CCXXXIV}

buyurarak⁴ intikāl-i ‘âlem-i ‘uķbâ buyurup Lâzķiye’de zâviye-yi merķūma defn olındılar.

FENĀYĪ DEDE

Lâzķiye şeyĥi sâbıķu’l-menķabe Fānī Dede cenâb-ı ĥilâfet-me’âblarınıñ küçek-i meydân-ı kerâmet-bünyânlarıdır. Şi’r ü inşâda ĥaylî metânet-i tab‘ u ĥalâvet-beyânları olup vaķtinde şâ‘ir-i zör-âverdür. Bu gazel⁵ anlarındır.

Ġazel (94b): Rızķuñdan⁶ artuĥını⁷ yetmezse olma ṭâmi‘⁸
Hâķķa tevekkül idüp⁹ ol virdigine ķâni‘

Kim gönli Ka‘besinde bula Şafâ-yı Merve
Nūr-ı hüviyyet anda gün gibi ola lâmi‘

¹ âyineñi] âyineyi S, Ü₁, Ü₃

² Fenn-i lügazda...bende-vâr] -M, Ü₃

³ toķuz yüz on târiĥinde] - Ü₁

^{CCXXXIV} Ḳıṭa:

Ālem ölümsüz deĥil fānī

Sen bu âlemde nasıl ölümsüz kalabilirsin

Yüzünü ölümsüzlük mülküne çevir

Bu eski yokluk topraĥını terket

⁴ buyurarak] buyurarak toķuz yüz on târiĥinde Ü₁

⁵ ĥazel] ĥazel-i ‘ârifâne M, Ü₃

⁶ rızķuñdan artuĥın yetmezse olma ṭâmi‘] rızķında rezzâķını yetmezse olma Ü₃

⁷ artuĥınca] - Ü₄

⁸ ṭâmi‘] ṭâli‘ M

⁹ idüp] eyle M, Ü₃

Furşat geçüp¹ bulut-veş girmez eliñe artıķ
Ebr-i nedâmet ağdı² 'ömri geçürme zâyi'

'İlm-i huzûr³ kesb it kırtar özün cehilden
Çün qodı qâbiliyyet maşnû'a şun '-1 şâni'

Efsâne dinlemekden hengâmede Fenâyî
Mescidde yek-der olmaķ vâ'iz sözini⁴ sâmi'

Şâhidî⁵ Dede evvelâ bunlara mülâķî olup soñra Hazret-i Sulţân Dîvânî kıddise sırruhu'ş-Şamedânî hizmetine vâşıl olmışlardır. Nitekim Gülşen-i Esrâr'da naķl buyururlar⁶.

*Hikâyet⁷: Derân câmi şodem bâlâ-yı minber
Be goftem va'z çun şod hâl ben(i)ger*

*Be 'aşķ u şevķ kerdem bende taķrîr
Nişeste gûşe-i câmi' yeki pîr*

*Kulâh-ı Mevlevî ber ser nihâde
Keşide sebz elif piçide şemle*

*Du'â kerdem furû âyem zi minber
Beyâmed piş-i minber hâķ yekser*

*Zi cümle pişter dervîş-i bâ cûş
Merâ mîkerd mestâne der âgûş*

*Be goft ez nûr-i sırr-ı emvâc-ı mevlâ
Çerâ ber ser nedâri tâc-ı mevlâ*

*Bedû goftem merâ inest tedbîr
Çu yâbem der tarîķ-i Mevlevî pîr*

*Şevem bende mürîdeş ez ser-i cûş
Hemândem Mevlevî bâşem kulehpûş*

*Der âncâ kırye-i bud vaķf nâmeş
Ki in dervîş Fenâyî bud imâmeş*

*Çu mâ râ bord ân şeb be hâne
Seher kerdem sevârâ vu şodem revâne*

*Çu ber mîdâşt şeydâ kulâhî
Merâ bordend Fânî vu Fenâyî^{CCXXXV}*

¹ geçüp] geçerse Ü₄

² ağdı] itmeden Ü₂

³ huzûr] haşûr S, Ü₁

⁴ sözini] sözi Ü₃

⁵ Şâhidî] Hazret-i Şâhidî M, Ü₃

⁶ buyururlar] buyurmuşlardır Ü₂

⁷ hikâyet] Meşnevî M, Ü₃

^{CCXXXV} Hikâyet:

*O camide minbere çıktım
Va'z ettim, durumun nasıl olduğuna bak*

*Bendeniz aşķ ve şevķ ile anlattım
Cami'in bir köşesinde bir yaşlı oturuyordu*

*Başında da Mevlevî külâhı vardı
Yeşil elif çekip bükümlü sarık sarmıştı*

Çokuz yüz yigirmi beş târîhinde vefât idüp Lâzķiye'de medfündür.

FAKRÎ DEDE

Nâm-ı mahmûdları Aĥmed ve mevlid-i vücûdları Kilis nâm belde olup Cenâb-ı Sultân Dîvânî kuddise sırruhu'n-nürânî ĥulefâsından bir zât-ı sûtüde-sıfâtuñ naĥl-i naĥilleri¹ idiler ve Şeyĥ Aĥmed-i Kârî kuddise sırruhu'l-bârî ĥazretlerinüñ şoĥbetine yetişüp feyz-i mecâliseleriyle taĥşil-i maķâmât-ı seniyye ve meşrepleri faķr ü fenâ ve tecrid-i tâmmeye mâ'il olmağla beyne'l-iĥvân Fakrî taĥalluş olmışlardır. Hikâyet olunur ki Şâĥ İsmâ'il-i Şafevî meclisinde Sultân Ebü's-Seyf kuddise sırruhu'n-nürânî ĥazretlerinüñ kerâmât-ı bâhirelerinden oğulları² Fülâd Mîr-zâ ve 'Ulvân Mîr-zâ vâşıl-ı devlet-i intibâĥ olup soñra Sultân Selîm ĥân³ 'aleyhi'r-raĥmeti ve'l-ġufrânla (95a) muĥârebe-i Şâĥ İsmâ'ilde bi'l-istimân taraf-ı cüyüş deryâ-ĥurüş ehli's-sünneye daĥil⁴ ve 'atebe-i 'aliyye-i şehryâriye rüy-mâl olup ikisi daĥi mażĥar-ı eltâf-ı⁵ nevâziş-i pâdişâĥî olduķda melâĥim-i İsmâ'iliyye indifâ'ından soñra Ĥaleb'de iskân olmuşlardır. Ba'deĥü sebep-i devlet-i tesennünileri⁶ feyz-ı nażar-ı Sultân Dîvânî kuddise sırruhu's-Sübĥânîden ser-zede olmağla maĥabbet-i Mevlevîleri kemâlde olup bi'l-iştirâķ belde-i Ĥaleb'de Mevlevîĥâne binâ idüp taraf-ı âsitâne-i Ĥudâvendigârîden şeyĥ niyâz olunduķda 'Azîz-i Mütercemi ĥânĥâĥ-ı mezbûra şeyĥ eylediler ve ol buķ'a-i mübâreke de çokuz yüz elli ĥudûdında intikâl buyurdılar. Bu ġazel eķer-i taĥ'-ı tâb-nâķleridür.

Gazel: Minnet Ĥudâya ey dil her dūna minnetüm yok
Üstüme dütmez⁷ ise gerdūna minnetüm yok

Oldum fenâ mücerred dervîş-i bî-nevâyam
Kısmet olan geliser hiç ĥ'âna minnetüm yok

İçdüm şarâb-ı 'aşķı keyfiyyetüm müdâmî
Esrâr ü berş ü ĥabb ü afyona minnetüm yok

Tecrid ile felekde oldum Mesîĥ-i şânî
Mâlîyla yire geĥsün Kârūna minnetüm yok

'Aşķ ile bulmuşam ben ey Fakrî ol nigârî
İsm ü du'a vü siĥr ü efsūna minnetüm yok

*Dua edip minberden inerken
Halk tamamen minberin önüne geldi*

*Hepsinden daha önde coşkulu dervîş
Beni, kendinden geĥmiş halde kucaklıyordu*

*Dedi: Mevlâ'nın dalgalarının sırrının nurundan
Niĥin başına Molla külâĥı giymedin?*

*Ona dedim: Benim tedbirim budur
Mevlevî tarikinde pîr bulunca*

*Bütün arzumla onun müridi olarak
Hemen külâĥ giyip Mevlevî olurum*

*Orada Vakıf adlı bir köy vardı
Ki bu Fenâyî dervîş oranın imamıydı*

*O gece bizi eve götürünce
Sabaha ata binip yola koyuldum*

*Şeydâ külâĥını kaldırıncâ
Fânî ve Fenâyî beni götürdüler*

¹ naĥl-i naĥilleri] necl-i necilleri M, Ü₃

² oğulları] -M, Ü₃

³ ĥân] bin Süleymân M, Ü₃

⁴ daĥil] dâĥil M, Ü₃

⁵ eltâf] eltâf ve Ü₃

⁶ tesennünileri] tesennünleri M, Ü₃, - Ü₂

⁷ dütmez] dönmez Ü₂, Ü₃, Ü₄

DERVİŞ FAŞİH

Nâmı Ahmed'dür. H'âcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan olup şi'r ü inşâ ile velvele-i iştihârî ve beyne'r-ricâl-re'is ü defterdâr olmağla intizârî husûsâ Köprilîzâde Ahmed Pâşâ'nun zamân-ı vezâretinde kâtib-i hazinesi ve nedim-i leyl ü nehârî iken Gavşî Dede kuddise rûhuhu¹ intisâbıyla Mevlevî ve tarîk-i² fakr ü fenânun reh-beri³ olmuştur. Biñ yüz on bir târihinde vefât idüp⁴ hâmuşân-ı hânkâhda merķād-i münevvereleri⁵ el'ân niyâz-gâh-ı 'âşîkân ve melce-i şadîkândur. Târih-i intikâllerine Nihâdî nâm şâ'ir dimişdür.

Târih: Cilve-gâh ola Faşîha gülşen-i dârü'n-na'im

Ve hizmet-i pür-bereketleriyle taşşîl-i kemâl idüp şi'r ü inşâda şâhib-vâye-i tâmm⁶ olan Faşîhî nâm şâ'ir ki el'ân *Dîvân*-ı mürettepleri manzûr-ı yârân u hullândur ve yine Şinâsî nâm tilmîz-i mâ-lâ-kehlâmı kim Kûçek Hunkâr şöhretiyle meşhûr olup şi'r ü inşâdan⁷ haylî vâye-dâr idiler ki biñ yüz on dört târihinde pey-revleri olup

Târih: Cihânun hiç ma'ârif âşinâsı kalmadı gitdi

Mışra'ı târih vâkı' olmuştur bu beyt mezbûrundur.

Beyt: Nüşa-i kübrâsın (95b)ey zâhid velî cildün şakîl
Yoğ mıdur mizân-ı 'aqlun kim çeker bu şıketi

Beyne'n-nâs Faşîh hazretlerinin muḳaddemâ tezkire-i evvel olup sonra terk itdi diyü şöhreti gâlatdur. Ve⁸ bunu irâddan maḳlûb daḫi⁹ hâşâ şümme hâşâ Hazret-i¹⁰ Faşîhün kemâl-i hâl ve fazl-ı bi-mişâline¹¹ i'tirâz degül lâkin¹² terk-i 'üvnân u hânümân ve dâhil-i dârü'l-emân-ı Mevleviyye olmaḫ¹³ yalunuz anlara maḫşûş olmayup belki

Beyt: Zerreden çokdur o Şemsün bendesi
Cümle 'âlem bende-i efgendesî

mü'eddâsınca ahvâlleri kütüb-i celîle-i Mevleviyyede hüveydâ iken¹⁴ ve kendülerine mu'âşır Şifâyî Dede Anadolî kâzî'askerliğinden ve Dânişî Dede mevâlî-i kirâmdan ve Sâmi Yunus¹⁵ Dede mir-i mirânlıktan ve Ahmed Dede müneccimbaşılıktan ve Fenni Dede muşâhib-i¹⁶ şehryâriden¹⁷ ve Gavşî Dede müderrislikden bi-zâr olup dâhil-i 'idâd-ı hizmet-i Hüdâvendigâr oldukları âşkâr iken bunların terk ü tecridle iştihârî sırrun min-esrârîllâhdur ve daḫi 'Azîz-i Müşârün-ileyhün te'lîfâtlarından El-sine-i Şelâseyi hâvî *Dîvân*-ı mürettepleri ve *Gül ü Mül* nâmında inşâ-i bedî'leri ve sâ'ir üç dört 'aded resâ'il-i laḫîfeleri vardır. Şöhret-i Dîvân-ı eş'ârlarına nazaran bu¹⁸ gâzellileriyle iktifâ ve dü¹⁹-rubâ'ileriyle tayy-i inşâ olındı.

¹ rûhuhu] sırruhuya M, Ü₃

² tarîk-ı] hânkâh-ı Galata'da M, Ü₃

³ rehberi] rehrevi M, Ü₁, Ü₃

⁴ idüp] eyleyüp M, Ü₃

⁵ münevvereleri] münevvereleri olan maḫalline defn Ü₂

⁶ tâm] nâm Ü₂, Ü₄

⁷ inşâdan] inşâda M, Ü₃

⁸ ve] - M, Ü₃

⁹ daḫi] - Ü₄

¹⁰ hazret-ifaşîhün] - M, Ü₃

¹¹ bi-mişâline] bi-me'âline Ü₂

¹² lâkin] - Ü₃

¹³ olmaḫ] - M, Ü₃

¹⁴ iken] - M, Ü₃

¹⁵ Yunus] - Ü₁

¹⁶ muşâhib-i] muşâhabet-i S

¹⁷ şehryâriden] - Ü₃

¹⁸ bu] bu bir iki M, Ü₃

¹⁹ dü] çend M, Ü₃

Ġazel: Sâķi ki ‘aks-i rüyını sâġarda gösterür
Ateşle âbı hâşılı bir yerde gösterür

Ruhsârı¹ üzre sâye-i zülfi düşüp çü dūd
Ol şem‘-i bezm-i hüsni siyeh-çerde gösterür

Gül-berg üzre sünbül-i ġarrâ şanur gören
Kâküllerin ki yâr ruġ-ı terde gösterür

Yer yer felekde necm-i letâfet midür yâġūd
Ol meh ‘izâr-ı pâkini ġüy-kerde gösterür

Bilmez ki dâġını ne maġal ‘arz ide Faşîġ
Geh dilde geh cigerde gehi serde gösterür

Velahu: Elinde sâġarın itmez dil-i ġarâb teġi
Ķalınca mey-kede-i çarġ nüh-ķıbâb teġi

Dil-i şikestemi ġâlî² Ķomaz şarâb ruġı
Piyâle-i meyi eyler mi âftâb teġi

Perinde³ şürîş ü ġavġası gerçi devr eyler
Bu nüh-piyâle-i çarġ-ı pür-inķılâb teġi

Bu bezm-i pür-şerr⁴ ü şür-i fenâda Ķalmışdur
Hezâr sâġar-ı Çemşid-i kâm-yâb teġi

Faşîġ eşķumi ol ġadde eyledüm⁵ rizân
Ki Ķaldı dide-i ġam-dide çün ġabâb teġi

Rubâ‘î(96a): Zerrem olamaz mihr-i cihân-ârâlar
‘Aynumda degül Ķatre Ķadar deryâlar
Ol pâdişeh-i meşned-i fakrum ki Faşîġ
Dârâtuma reşķ itmededür Dârâlar

Velchû⁶: Ne zevķ ile bihbūd ne ġam ile rişüz
Âzâde-i Ķayd-ı ecnebî vü ġişüz
Biz neyleyelüm atlasını gerdünuñ
Kim âl-i ‘abâ muġibbi bir dervişüz

DERVİŞ FENNİ-İ SUKŪTİ

Nâm-ı nâmîleri Yūsuf’dur. *Nuġbetü’l-Âşârda* Belîġ İrâd idüp Sūkūtî Dervîş Yūsuf-ı Mevlevî diyü⁷ işâret ve zâd u būdını tafşile⁸ cesâret⁹ itmemiş bu¹⁰ beyti taġrîr ider¹¹.

Beyt: Şadâ-yı ra‘d şanma yâd idüp zulm-i şehîdânı
Dögüp¹² göġsin dem-â-dem nâle-i şeb-gir ider gerdün

Biñ yetmiş yedi târîġinde intikâl-i mışr-ı beķâ ve terk-i memleket-i¹³ fenâ buyurmuşlardur¹⁴.

¹ ruhsârı] ruhsâr Ü₁

² ġâlî] ġâl M

³ perinde] yerinde M, Ü₁, Ü₂, birinde Ü₄

⁴ şerr ü] süz-ı Ü₂

⁵ eyledüm] iderem Ü₂, Ü₄

⁶ velchû] - Ü₂, ġazelin tamamı] - Ü₂

⁷ diyü işâret u zâd] diye işâretle zâd M, Ü₃

⁸ tafşile] tafşil S

⁹ cesâret] - M, Ü₃

¹⁰ bu beyt] ve faķat bu beytini M, Ü₃, Ü₄

¹¹ ider] itmişdür M, Ü₃

¹² dögüp] urup Ü₄

¹³ memleket-i] memleket-i dâr-ı Ü₂

¹⁴ buyurmuşlardur] buyurmuşlardur. Raġmetü’l-lâhi ‘aleyh Ü₂

DERVİŞ FEVRİ

Ḳudemā-yı tarīḳa-i celīle-i Mevleviyyeden olup ḳuṭbū'l-‘arīfīn Sīneçāk Yūsuf Dede ve Şem‘ī¹ Dede ve Şāhidī Dede ḫazerātınūñ ḳarīnī ve suḫan-verān-ı ihvān-ı vaḳtūñ ser-ḫālḳa-i bezminūñ nigīnī bir zāt-ı sutūde-şifātıdır. ‘Aşıḳ Çelebī ḫaylī evşāfına şarf-ı māye-yi inşāf idüp *Şim-nāme*yī inşā itdigini² taḫrīr itmiş. Ḥasan Çelebinūñ yazmadığı Allāhü a‘lem şā‘ir iken dervīş oldığıyçündür. Tokuz yüz yetmiş sekiz tārīḫinde vefāt buyurmuşlardır. Müretteb *Divān-ı belāgat-‘unvānları*³ olup bu muḫammes-i ra‘nā⁴ eşer-i ṭab‘-ı dervīşāne-i⁵ suḫan-ārālarıdır⁶.

Muḫammes: Ḥudāyā kimini mülkinde şāḫīb-ḫil‘at⁷ ü tāt it
Kiminūñ taḫtını⁸ Şeddādi ḳaşrın⁹ nuḳre¹⁰ vü ‘āc it
Kimiñ Ḥāruñ kimini Mu‘taşım kimini Hallāc¹¹ it
Beni ne mübtelā¹² ne imtilā eyle ne ḫūd-āc it
Ne senden eyle müstaḡnī ne senden ḡayre muḫtāt it

Şafā-yı ḫāṭıra mālik ḡınā-yı ḳalbe ḳādir ḳıl
Evāmīrde mücāhid luṭfa ḫāmid derde şābir ḳıl
Nevālem āb ü nān it ḫimmetüm ḡayrında¹³ ḳāşir ḳıl
Lībāsum ḫıl‘at-ı faḳr it beni teg rāzi şākir ḳıl
Ḡaniler ḡibi cāmem dimezem zer-beft-dībāc it

İşitdüm ki eşedd-i cevri ūlü’l-‘azme olurmuş hep
Çekermiş evliyā daḫi belā vü derdi rüz ü şeb
Alışmazmış¹⁴ şafā-yı ḳalb ile ārāyiş-i ḳāleb
Eger aşılma başılma medār-ı ḳurb ise Yā Rab
Dile Seyyid Nesimī ḳıl dile¹⁵ Manşūr-ı Ḥallāc it

Cemālūñ görmeden İmān getürdüm saña ezberden
Ḡönül seyr itmek ister līk ḫüsnūñ ḫuşḳden terden(96b)
Ḳanā‘at itmez ammā görmek ile dīde-i serden
Tecellī ide şāyed mihr-i ḫüsnūñ niçe biñ yerden
Hevā-yı ‘aşḳ ile dil baḫrını deryā-yı mevvāc it

Kimini ḫ‘āce-i ‘ālem kimini ḳuṭb-ı devrān ḳıl
Kimini¹⁶ ḫāmi-i ḡerdün kimün¹⁷ dehre nigeḫ-bān ḳıl
Kimini şeh Selīm it kimini ḫān-ı¹⁸ Süleymān ḳıl
Ḥudāyā Fevriyi mülk-i fenā taḫtına sultān ḳıl
Ḡubār-ı āsitān-ı şāh-ı ‘aşḳı başına tāt ḳıl

DERVİŞ FIRĀḲİ

Fi’l-aşl Dārü’d-devle-i ‘aliyye¹⁹ ve Mehter Çeşmesi ittişālinde sākin orta yazıcılarından Firāḳī

¹ Şem‘ī] Sem‘ī Ü₄

² itdigini] eyledigini M, Ü₃

³ Divān-ı belāgat-‘unvānları] Divānları M, Ü₃

⁴ ra‘nā] - M, Ü₂, Ü₃

⁵ dervīşāne] dervīşāneleridür Ü₂

⁶ suḫan-ārālarıdır] - Ü₂

⁷ ḫil‘at] - Ü₂, taḫt Ü₄

⁸ taḫtını] ḳaşrını M, Ü₃

⁹ ḳaşrın] taḫtın M, Ü₃, Ü₄

¹⁰ nuḳre] - Ü₂, Ü₄

¹¹ Hallāc] Ḥaccāc M, Ü₃

¹² mübtelā] mübtelā-yı M, Ü₃

¹³ ḡayrında] ḡayretde M, Ü₃

¹⁴ alışmazmış] istemezmiş Ü₂, işitmezmiş Ü₄

¹⁵ dile] diler M, Ü₂, Ü₃

¹⁶ Kimini] kimin M, Ü₃

¹⁷ kimün] kimini M, Ü₃

¹⁸ ḫān] sultān M, Ü₃

¹⁹ ‘aliyye] ‘aliyyede M, Ü₁, Ü₃

Yazıcı demekle ma'rûf ve şî'r ü inşâ ile mevşûf bir şâ'ir-i mâhir idi. Şoıra Peçevî 'Ârif Ahmed Dede hazretlerinin sâye-i hizmet-i pür-bereketlerine¹ intisâbla firâkı vaşla tebdîl ve yektâ² 'abâ-yı mesnûne ile vaşlaya³ tebdîl idüp şeref-yâb duhûl-ı 'idâd-ı fuqarâ ve kemâl-i terk ü tecridle müsteşnâ bir 'ârif-i ehl-i fenâ oldılar. Te'sîr-i hâl-i faqr ü fenâları eşer-i maqâl-i tab'-ı suhan-pîrâlarında dahi cilve-nümâ olup eş'ârî⁴ 'ârifâne ve güftârî⁵ 'âşîkâne⁶ idi. Ez-ân-cümle bu gâzel-i sâlikâneyi⁷ gâyet hõş söyledi.

Gazel: Cihânda şâh olup şâhum cihân turduca turduñ tut
Cihân⁸ mülkinde Şeddâdî binâ bünyâdî⁹ urduñ tut

Göçersin kûs-ı rihlet urulur bir gün bu menzilden
Otağın¹⁰ pâdişâhum lâle-veş şahrâda kurduñ tut

Vücûd iklîminüñ farzâ ki olmışsın¹¹ Süleymânı
'Adem deryâsına o saltanat mührüñ düşürdüñ tut

Konağın 'âkıbet bâğ-ı ferâgatdur benüm cânım¹²
Şabâ gibi şapup her yaña hayladuñ yüpürdüñ tut

Murâduñca bu 'âlem mürğ-zârından şikâr alup
Şehâ bâzû-yı devletden niçe şeh-bâz uçurduñ tut

Olursın cür'a-veş yarın ya bir gün hâk ile yeksân
Bugün Cem bezmine irdüñ şafa câmını sürdüñ tut

Getürür bezm-i keşretten ayağı her kişi âhîr
Firâkî yer al öñdin 'âlem-i vañdetde yurduñ tut

'Azîz-i mezbûruñ vefâtları biñ yüz elli beş hüdûdında vâkı' olup Monla Gürânî türbesinde medfûndur. 'Aleyhi'r-rañme.

DERVİŞ FEYZİ-İ BELHÎ

Diyâr-ı Belh'de hırka-puş-ı tarîka-i şüfiyye ve sâlik-i mesâlik-i şâfiyye bir zât-ı memdühü's-şîfât olup

Beyt: *Ez-fuyûzât-ı ezel tâ be ebed muhtâcend*
Bendegân-ı der-i mevlâ be der-i Mevlânâ^{CCXXXVI}

mazmûn-ı irşâd-ı meşhûmı resîde-i gûş-ı talepleri olup ve ekser mülâkî oldukları kibâr-ı meşâyih-ı Belh ü Buharâ'dan dahi

Beyt: *Ez der-i Belh tâ be Rûm gofte-i Mevlevî boved*
Gofte-i Mevlevî boved şems-i men u hodâyı men^{CCXXXVII}

¹ bereketlerine intisâbla] bereketleri sâyesinde M, Ü₃

² ve yektâ 'abâ-yı mesnûne ile vaşlaya tebdîl idüp şeref-yâb-ı] kisve-i âmiyâneyi ve yektâ-yı 'abâ-yı nesnûn ile vaşlaya tahvîl idüp şeref-yâb M, Ü₃

³ vaşlaya tebdîl] vaşlaya tahvîl Ü₃, M, Ü₄, vaşla tebdîl S

⁴ eş'ârî] eş'âr-ı S

⁵ güftârî] güftâr-ı S

⁶ 'âşîkâne idi] âşîkâneleri Ü₂

⁷ sâlikâneyi gâyet hõş söyledi] sâlikâne eşer-i tab'-ı suhan-perverleridür M, Ü₃

⁸ cihân] - Ü₄

⁹ bünyâdî] bünyâdûn M, Ü₁, Ü₃

¹⁰ otağın pâdişâhum] otağ-ı pâdişâhı Ü₄

¹¹ olmışsın] olmışsuñ M, Ü₃

¹² cânım] şâhum M, Ü₃

^{CCXXXVI} Beyt:

Ezel feyizlerinden dolayı sonsuza dek muhtaçtırlar

Mevlanın kapısının kulları, Mevlânânın kapısına

^{CCXXXVII} Beyt:

Belh kapısından Rûm'a dek Mevlânâ'nın sözü söylenir (geçerlidir)

Mevlânâ'nın sözüdür benim güneşim ve efendim

(97a) mü’eddāsınca evşâf-ı ‘aliyye-i ricâl-i Mevleviyyeyi¹ istimâ‘ ve gûş-ı şâ‘irâneleriyle² *Dîvân-ı celîlî*’l-‘unvân-ı Mevlânâ-yı Rûm kıddise sırruhu’l-‘Azîzde vârid olan ma‘ârif ü haķâyıkı³ semâ‘⁴ idüp feyz-i Mevlevîden olacağını tayaķķun itdükde hırķa-ber-düş-ı ‘azîmet ve Hâzret-i Çelebî Emîr ‘Âlim kıddise sırruhu’l-‘azîz cenâb-ı hîlâfet-me‘âblarınun südde-i sa‘âdetlerine rûy-mâl-i teslîm ü rızâ olup

Şi‘r: Vücûduñla müşerrefdür vücûd-ı ‘âlem ü Âdem
Haķıķat ‘âleminde ibtidâ vü intihâ sensin

‘Abâdan delķ-i tecrîde deġişdük atlas-ı çarhı
Hudânuñ hâşısın şâhen-şeh-i âl-i ‘abâ sensin

Kitâb-ı Meşnevî gûş-ı dile vecd ü semâ‘uñdur⁵
Tariķ-i Mevlevîde neydeki şıyt ü şadâ sensin

diyerek şubh ü mesâ gûş-dâr-ı ders-i Meşnevîleri⁶ ve evķât-güzâr-ı⁷ hizmet-i ‘inâyet-muhteveleri⁸ olmaġla ser-bülend-i külâh-ı istivâ-dâr-ı intihâ ve dergâh-ı kürsi-penâh-ı Hâzret-i Pîr kıddise sırruhu’l-münîrde hücre-güzîn-i inzivâ olup⁹ intikâl-i mürşid-i mürebbîlerinden soñra vedâ‘-ı ‘âlem-i fânî¹⁰ buyurdılar. Hadîķatü’l-ervâh-ı ihvânu’ş-şafâda medfûndurlar. Eş‘âr-ı Fârsîde üstâd-ı kâmil bir şâ‘ir-i nâdirü’l-mümâşil idükleri bu kıt‘a-i ġarrâlarından âşkârdur.

Kıt‘a¹¹: Şüfî-yi şöfî dilet tâyir-i evc-i fenâst
Der-tayerân-ı semâ‘ bâl-feşân ez-derâ

Tâ pey-i zâr-ı rehet dâne-i dil beşikened
Raķş konân sine gird âmede çün âsyâ

Ez-ser-i vâv-ı vücûd ta hatt-ı mîm-ı ‘adem
Dâ‘îre-i murtesem kerde zir-i kâr-ı lâ^{CCXXXVIII}

Emîr¹² ‘Âlim Efendî kıddise¹³ sırruhu vefâtında merşiyeye-i âteşinlerinde bu beytleri demişdür¹⁴.

Şi‘r¹⁵: Derdâ ki çonîn ‘âlem-i esrâr-ı ledunnî
Ender laħd-ı hâk sıyeh ġeşt defîne

¹ ricâl-i Mevleviyyeyi] - Ü₃

² şâ‘irâneleriyle] şâ‘irânelerine M, Ü₃

³ haķâyıkı] haķâyık S

⁴ semâ‘ idüp feyz-i Mevlevîden] semâ‘ idüp feyz-i tariķat-i Mevleviyyeden M, Ü₃, istimâ‘ Ü₂

⁵ semâ‘ uñdur] semâ‘ idür M, Ü₃

⁶ Meşnevîleri] Mevlevîleri M, Ü₃

⁷ güzâr] güzârende M, Ü₃

⁸ ‘inâyet-muhteveleri] ‘aliyyeleri Ü₁

⁹ olup] ve M, Ü₃,

¹⁰ fânî] fenâ M, Ü₃

¹¹ Bu kıt‘a] - Ü₂

^{CCXXXVIII} Kıtâ:

Senin temiz kalpli sûfin, yokluk zirvesinin kuşudur
Semâ uçuşunda kanat çırparak gel

Ki böylece yolunda inlemekle kalp tohumu yarılsın
Raksederek sine deġirmen gibi dönmeye başlayıp

Varlık kelimesinin başındaki vavdan adem kelimesindeki mim harfine dek
Lâ (hayır) işinin altında bir daire resmetmiştir.

¹² Emîr] ve daħı Emîr M, Ü₃

¹³ kıddise sırruhu] - M

¹⁴ demişdür] demişlerdür M, Ü₃

¹⁵ şî‘r] kıt‘a M, Ü₁, Ü₃

*Bâ gerd-i yetîmi guheres fâş bebînenđ
Ez-kohl cevâhir şevved an cây-ı hazine^{CCXXXIX}*

DERVİŞ FEVZÎ

İsm-i sâmilere Muştafâ ve Dârü'd-devle-i 'aliyyede şâhib-i neşv ü nemâ müstefîz-i encümen-i fuķarâ iken şâm-ı şabâhat-encâmıda Pîr Hamza Dede kıddise sırruhu hâzretlerinüñ envâr-ı esrârlarından inâre-i çerâğ-ı¹ 'aşk u maħabbet buyurdılar. *Sefîne-i Nefise* dedesinüñ zikrinde bi'l-münâsebe bunlar daħi mezkûrdur. Bi'l-ıktizâ bir² müddet daħi Köprilizâde Fâzil Muştafâ Paşa 'aleyhi'r-raħmeye kitâbet idüp Şâķıb Dede kıddise sırruhu hâzretleriyle³ şöhet itmişlerdür. Bu beyt-i ğarra⁴ eş'âr-ı üstâdânelerindendir.

Beyt (97b): Dürbîn-i neyi al destine bir bak neymiş
Niye halk itdi dime Hâzret-i Mevlâ nâyı

Biñ yüz hüdûdında Şâm-ı behişt-nizâmıda intikâl-i 'âlem-i beķâ itdiler⁵.

DERVİŞ FERRUĞÎ

Livâ-i Saruhânda Akhişâr kaşabaşından ser-zede bir şâ'ir-i mâhirdür. Cemâl-i ferhunde-fâl-i şâhid-i maķşûdı didâr-ı fa'izü'l-envâr-ı pirân-ı Mevlevide müşâhede idüp

Beyt: *Eger meyl-i dil-i herkes becâyist
Boved meyl-i dil-i mâ süy-ı ferruğ^{CCXL}*

beyt-i ferruğ-engîziyle terennüm-künân ve rakşân ü cüşân dâhil-i dâ'ire-i Mevleviyân ve külâh-püş-ı dest-i inâyet-peyvest-i 'ârifân-ı evleviyân olup kaşaba-i mezbûrda zâviye-dârlık hizmetinde küşe-güzin-i humûl olmuşlardur. Hikâyet olunur ki bir gün 'Aziz-i Müşârün-ileyh eşnâ-i cüş u huruş-ı dil-i deryâ-nuşlarında emvâc-ı envâr-ı esrâr-ı sâhil-zede 'ibârât-ı lehce-i pür-behceleri olup bu ğazeli ğüyân oldılar.

Ėazel: Bir vefâsız gönlüm aldı gitdi yâr olmaz baña
Pâyine düşdüm şabâ gibi karar olmaz baña

Alçağa bakmaz hevâ şeh-bâzını gözler gözlerüm
Ol Hümâ yüksek uçar bildüm şikâr olmaz baña

'Aşk mevcin başdan aşurdu şöyle⁶ rûzgâr
Engine şaldı beni deryâ kenâr olmaz baña

Kâfir olsun mey içüp 'âlemde dil-ber sevmeyen
Hey müselmânlar bu yolda ihtiyâr olmaz baña

Ferruğî harc itmezem nâ-dâna 'ömrüm naķdini
Ėadrümi bilmez yanında i'tibâr olmaz bana

Ėazel-i merķüm belde-i mezbûrda⁷ olan müte'aşşıba-i⁸ dâniş-mendânın Ėüş-ı bi'iz'ânlarına reside olup

^{CCXXXIX} Şiir:

*Ne yazık ki ledünnî sırların âlemi gibi
Toprak lahitte define karardı*

*Eşsizlik tozuyla cevherinin açığa çıktığını görsünler
Cevherlerin sürmesiyle o, hazinenin yeri olur.*

¹ çerâğ] - M, Ü₃

² bir müddet daħi] - M, Ü₃

³ hâzretleriyle şöhet itmişlerdür] hâzretlerinüñ şöhetleriyle müşerref olmuşdur Ü₁

⁴ ğarrâ] ğarrâları M, Ü₃

⁵ itdiler] buyurdılar M, Ü₃, Ü₄

^{CCXL} Beyt:

*Herkesin kalbinin meyli bir yere doğruysa
Bizim kalbimizin meyli de Ferruğ'a doğrudur*

⁶ şöyle] şeb ile S, Ü₁

⁷ mezbûrda] mezbûrede M, Ü₃

⁸ müte'aşşıba-i] muta'aşşıbîn-i M, Ü₃, muta'aşşıb-ı Ü₂

dördüncü beyt-i şūr-engīz ol nā-āşinālaruñ havz-ı çirk-āb-ı āsūde-i fehmlerini bulandırıp nā'ire-i fitneyi uyandırdılar ve 'Azīz-i Mütercemūñ hāşā küfrine zāhib olup huzūr-ı¹ kâziye da'vet² ve ref'-i livā-yı şemātet-i ru'ūnet³ itdiler. Lākin⁴ kâzi-i mezbūr bir muhibb-kārdān olup müşārūn-ileyhe⁵ su'āl itdükde ben kāfir olsın mı didüm diyü laţifāne cevāb virmele müte'aşşiba-ı⁶ merķūmīni nehy⁷ ü te'dīb eyledi⁸. Merķūm Sultān Süleymān Hān şeh-zāde iken Ma'nisāda 'Azīz-i Müşārūn-ileyhe iltifāt idüp anlar dađı evşāf-ı pādīşāhīlerinde kaşīdeler söyleyüp ve ba'zı resā'illerini⁹ Süleymān Hān nāmına te'līf eylemişlerdür. 'Aşık Çelebi *Tezkiresinde* dir ki biñ kırık iki tārīhinde Ferruḫī hacdan gelmişdi. Ben gördüm. Bir köse ve za'if ādem idi¹⁰. Biñ elli tārīhinde intikāl-i dār-ı bekā buyurdılar. Dārū's-saltānatu'l-'aliyye şu'arāsı 'inde maķām-ı (98a)üstādiyyeye resīde olup Zātī ve Revānī ve Tālī'ī emsālī meşāhīr-i vaķt kendülerle şoḫbet-i şi'r ve istifāza-i ma'ārif iderlerdi. Hattā bu gāzeli ol demlerde dimişdür.

Gazel: Pādīşāhum hātem-i la'l-i dūr-efşānuñ mı var
'Aleme ḫūkm itmege mühr-i Süleymānuñ mı var

Rūz-ı ḫüsnuñde nedendür¹¹ gösterürsin la'lüñi
Ey efendim ben ḫuluña yoḫsa iḫsānuñ mı var

Ey müselmānlar Sıtānbūluñ büt-i ra'nāsı çok¹²
Kāfir-i bi-dinleri ancaķ Galaṭā'nuñ mı var

Ḳande eylersin sürüyle uydurup 'aşıklarūñ¹³
Kesmege Eyyüb-ı Enşāride ḫurbānuñ mı var

Ferruḫī Zātī Revānī Tālī'ī vardur meger
Nazm ile şimdi gāzel dimekte aķrānuñ mı var

Velehū nūrullāhu merķadehū:
Severem gerçi seni şimdi vefā-dār olasın
Ḳorkaram gönlüm alup şoñra cefā-kār olasın

¹ huzūr-ı] - M, Ü₃

² da'vet] da'vet eylediler M

³ ru'ūnet] u ru'ūnet M, Ü₃, -Ü₂, Ü₄

⁴ lākin] - M, Ü₃, Ü₄

⁵ müşārūn-ileyhe] 'azīze M, Ü₃

⁶ muta'aşşiba-ı] muta'aşşībīn-i M, Ü₃

⁷ nehy] beht Ü₄

⁸ eyledi] eyledi ve dağı M, Ü₃

⁹ resā'illerini] risālelerini M, Ü₃

¹⁰ idi] gāyetle esenne-i iḫvāndan olup yüz yigirmi seneye bāliḡ olmuşlardı. Hattā Sultān Bāyezid Hān 'aleyhi'r-raḫmeti ve'l-gufrān evāhirinde şi'r ü inşāya veriş ve Sultān Süleymān evā'ilinde resīde olup ibtidā-yı ḫāllerinde dārū'd-devle şu'arāsıyla muşāḫabede iken Sultān Bāyezid bu Fārisī maṭla'ına şu'arā-yı vaķtden nazīre taleb eyledükde Mü'eyyed-zāde ve Necātī Beg vesā'ir şu'arā-yı vaķt nezā'ir-güyā olduklarında bunlar dağı bu beyti inşād idüp maķbūl-i şehryāri olmuşdur.

Beyt-i Sultān Bāyezid:

Her dūd ki peydā şevēd ez sine-i çäkem
Ebri şevēd ü girye kuned ber-ser ḫākem

*Her duman göğsümün parça parça olmasından meydana geldi
Meydana gelen her bulut ve gözyaşı başımın toprağı üzerine düşer.*

Nazīre-i Ferruḫī:

Her daḡ ki ez dost resed ber-dil-i çäkem
Lāle şevēd ü pāy zened ber ser ḫākem
Tıpkı lāle kökünün toprağa ulaştığı gibi her yara,
Parça parça olan gönlüme ulaşır. M, Ü₃

¹¹ nedendür] - Ü₄

¹² ra'nāsı çok] - Ü₄

¹³ Bu mısra] Uydurup ḳande gidersin bir süri 'aşıkları M, Ü₃ (şerhte)

Dile bir dem ğamını itmedüñ eksük şanemâ
Eger âdemlik¹ ise ancak olur var olasin

Bilesin hâlini her dem ne çekermiş ‘aşık
Göreyüm ‘aşka düşüp sen de giriftâr olasin

FÎ-HARFÎ’L-KÂF

ŞEYH KÂRÎ’-İ AHMEDÛ’L-VEFÂYÎ

Hâzret-i Eş-Şeyh Ebü-bekrî’l-Vefâyî kudde sırruhu’l-‘Azîz hâzretlerinin hizmet-i pür-bereketlerinde kaç‘-ı makâmât-ı a‘lâ ve resîde-i derece-i isnâ olup mecâlis-i hâşşa-i *türâbühüm bi’s-şafâ hayru’l-beriyye*^{CCXLI}lerinde kırâ‘at-ı Mesnevi-i haķâyık-muhtevî ve inşâd-ı *Divân-ı Kebir-i Cenâb-ı Pîr-i Dest-gîr* ile maşrık-ı şümûs-ı envâr-ı didâr ve maṭla‘-ı akmâr-ı esrâr-ı haķâyıkü’l-âşâr olup hayât-ı mürşid-i² kâmillerinde taḫşil-i makâm-ı veliyyu’l-‘ahdi buyurdılar⁴ ve Hâzret-i Şeyh Ebü-Bekrî’l-Vefâyî’nün vefâtlarında ki toķuz yüz toķsan bir târihidür. Mesned-i dâru’l⁵-vefâlarına⁶ iclâs olup müddet-i medide irşâd-ı ‘ibâd ve ihyâ-yı fu‘âd ile evķât-güzâr olup biñ beş senesi hudûdında terk-i ‘âlem-i fânî idüp Halebü’ş-Şehbâda el‘ân dergâh-ı Vefâ’ide⁷ türbe-i maḫşusa ve günbed-i ma‘mûreleri vardır⁸. Eş‘âr-ı ‘Arabiyyeleri beyne’l-Halebi ve’s-Şâm şîr ü⁹ şekker-i kâm-ı suḫan-verân-ı eyyâm olup ez-ân-cümle¹⁰ bu kıt‘a-i ğarrâları¹¹ türbe-i şerîflerinde¹² meşûrdur.

Kıt‘a: Me’l-kevnü sivâ şahîfeti’l-aķdâri
Ḥattât li-zevi’l-‘ukûli ve’l-ebşâri
Kem mev‘izetin tezammet estaruhâ
In ente ceheltehâ fe eyne’l-kârî^{CCXLII} (98b)

Ma‘lûm ola¹³ ki ṭarîka-i Mevleviyyede meşhûr ü müte‘arif olan Kârîyyü’l-maḫlaş iki zât-ı sûtüde-şîfât olup evvelâ¹⁴ bunlar ki zîkr olındı. Şâniyen Bolvâdinli Ahmed Dede¹⁵ dergah-i Yeñikapu Şeyhi Nâci Ahmed Dedenün kârîsi ve hengâm-ı pîride vekîli olup şâbi‘-i eḫâmide¹⁶-i ma‘rûfe olmağla müntehi¹⁷ ve daḫi ğâyet nezâfet-i libâsla müterebbi olduklarından nâşi Pindâri dimekle meşhûr olmışlardı. Ḥattâ bu ma‘nâdan ğâfil olanlar Pindâri Nâci Dedenün laķabıdır şanurlar. Bunların daḫi şîr ü inşâdan vâye-dâr oldukları münfehîmdür. Lâkin eşerlerine resîde¹⁸ olmadığımızdan taḫrîr olunmadı.

ĶÂSİM DEDE

Fî’l-aşl Dâru’l-vilâye-i Konya’dan ser-zede bir şâbb-ı ‘âlim ü edîb¹⁹ bir şâ‘ir-i kâmil ü lebbîb olup kendülerün baḫt-ı Ḥudâ-dâdları hizmet-i pür-bereket-i Çelebi ‘Arif-i Şâni kudde sırruhuya

¹ âdemlik] âdem melek Ü₄

^{CCXLI} Onları safâda insanların en hayırlısı bulursun.

² Cenâb] hâzret M, Ü₃

³ mürşid] merâşid Ü₁

⁴ buyurdılar] buyurmışlardır M, Ü₃

⁵ dâru’l-] - Ü₂

⁶ mesned-i dâru’l-vefâlarına] mesned-ârâ vefâtlarına Ü₁

⁷ vefâ’ide] fâniyyede Ü₄

⁸ vardır] olup M, Ü₃

⁹ ü şekker] - M, Ü₃

¹⁰ ez-ân-cümle bu kıt‘a-i ğarrâları] - Ü₂

¹¹ kıt‘a-i ğarrâları] nazm-ı ğarrâ M, Ü₃

¹² şerîflerinde meşûrdur] - Ü₂

^{CCXLII} Kıtâ:

Bu kâinat akıl ve basiret sahipleri için yazılmış kaderler sayfasından başka bir şey değildir.

Nasihatlerle dolu nice satırlar vardır ki sen onları bilmezsen onu kim okuyacaktır?

¹³ ola ki] ol ki S, Ü₁

¹⁴ evvelâ bunlar] ibtidâ bunlardır M, Ü₃

¹⁵ dede] dededür ki M, Ü₁

¹⁶ şâbi‘-i eḫâmide] Eḫâmide-i seb‘a (Kemal Ahmed Dede, Toğānî Ahmed Dede, Şubuḫî Ahmed Dede, Peçevî ‘Arifî Ahmed Dede, Ḥacı Ahmed Dede, Nâci Ahmed Dede, Kârî Ahmed Dede) Ü₄ şerhi

¹⁷ müntehi] -M, Ü₃

¹⁸ resîde] destres M, Ü₃

¹⁹ edîb] ü M, Ü₃

sâ'ik¹ olmağla nazar-ı iksir-perverleriyle akrânına sâbık ve Hazret-i Meşnevî-i şerîfe intisâb-ı küllişî olduğundan âstâne-i Cebra'îl²-âşiyâne-i Hazret-i Pîr kudde sırrihu'l-Ķadirde³ bir müddet Meşnevî-hânlık hizmet-i celîlesine lâyıq görülmüştür. Vâkı'â zât-ı melekiyyü's-şifâtı Cebra'îl-kırân-ı ma'nevî ve enfâs-ı 'azîzeleri Mesihâ-yı haste-dilân-ı Mevlevî ve zamir-i münir-i rûhânî-semirleri levh-i mahfûz-ı haĶâyık-ı Meşnevî bir şâ'ir-i mâhir ve bir 'ârif-i şâ'ir⁴ idiler. Hattâ Çelebî-i Müşârün-ileyh biñ elli târihinde intikâl-i 'âlem-i Ķuds buyurduğda bu târihi güyâ olup kendüleri daği pey-revleri olmuştur.

Târih: 'Ârif Efendi râfi'-i Ķayd-ı vüçüd olup
Çekdi livâ-i hicreti itlâĶ⁵ mülkine

Sâl-i Ķanemde⁶ münhasif oldu o mâh âh
Virdi şikest-i hüzn ile 'uşşâĶ silkine

Velhü⁷ 'Aleyhi'r-rahme:
Beni sevdâ-yı 'aşĶa dūş iden baĶt-ı siyâhumdur
Ķara zülfini boynuma taĶan hep dūd-ı âhumdur

Fİ-HARFİ'L-KÂF

KEMÂL AĶMED DEDE

AĶşchir Ķâk-i pâkinden⁸ Ķudemâ-i tarîkat-i Mevleviyyeden⁹ Şeyhü'd-dîn Dede Ķazretlerinüñ evlâd-ı kirâmından 'İzzü'd-dîn Dedenüñ maĶşûd-ı âferiniş-i ten ü cânı ve 'illet-i Ķâye-i 'ömr-i câvidânudur. Vâlideleri henüz vaz'-ı Ķaml itmeden vâlid-i mâcidleri ızhâr-ı şevĶ u sürür ve Kemâlü'd-dîn geldi buyurarak i'lân-ı esrâr-ı zühür buyurdılar. Eşnâ-i şitâblarında Çelebî (99a) Ķusrev Ķudde sırrihu Ķazretlerinüñ hizmetlerine reside olup envâ'-ı riyâzât ve eşnâf-ı¹⁰ 'ibâdât ü mücâhedâtlâ sülûk ve vâşıl-ı maĶâm-ı kemâl-i Ķâl oldılar. Ba'dehü FerruĶ Efendî âvân-ı Ķilâfetlerinde¹¹ bâlâda taĶrîr olındığı vech üzre¹² istilâ-yı müteĶallibe-i güstâĶân-ı Ķulefâda ĶırĶa ber-dūş seyâĶat ve bir müddet sefer-i eĶâlîm ü bilâddan soñra tarâf-ı Dârü'd-devleye reside olup muĶibbân-ı şadâĶat-şî'ârân-ı Mevlevîden Muhammed Efendî nâm zât-ı memdühü's-şifât kerâmât-i celîlelerini müşâhade itmekle rubûde-i şîve-i¹³ mürşidâneleri¹⁴ olup bin altı târihinde Bâb-ı Cedid ĶânĶâĶını zât-ı 'âlileri¹⁵ için binâ idüp¹⁶ Bâb-ı Rızâ lafzı târiĶdür ve¹⁷ Âşâri nâm şâ'ir dađi dimişdür.

Târih: TâriĶin Âşâri bu âşâr-ı¹⁸ Ķayrâtuñ didi¹⁹
ĶânĶâĶ-ı Mevlevîde oldu bu²⁰ cây-ı du'â

te'lîfât-ı celîlelerinden sâlikâne eş'ârları ve ârifâne âşârları²¹ olup Mîr Ķând târiĶini terceme buyurmuşlardur. MenâĶıb-ı Celîle-i Ķudâvendigâriyi nazm buyurup Eflâki Dede rivâyetine dek Ķatm

¹ sâ'ik] sâbık Ü₂

² Cebra'îl] Cibrîl M, Ü₂, Ü₃

³ kadîde] münirde M, Ü₃

⁴ şâ'ir] bâhir M, Ü₃

⁵ itlâĶ] talâĶ Ü₂

⁶ Ķanemde] 'aynumda S, Ü₁

⁷ velhü 'aleyhi'r-rahme] velhü M, Ü₃, velhüm Ü₁, 'Aleyhi'r-rahmet Ķıt'a Ü₂

⁸ Ķâk-i pâkinden] Ķâkinden ve M, Ü₃

⁹ Mevleviyyeden] Mevlevîden S, Ü₂

¹⁰ eşnâf] evşâf S, Ü₂

¹¹ Ķilâfetlerinde] Ķilâfetinde S, Ü₁, Ü₂, Ü₄

¹² üzre] ile M, Ü₃

¹³ şîve] - Ü₂

¹⁴ mürşidâneleri] sâlikâneleri S, Ü₁, Ü₂

¹⁵ 'âlileri için] 'âlileriçün S

¹⁶ idüp] olınup Ü₂

¹⁷ ve] - M, Ü₃

¹⁸ âşâr-ı] - Ü₂

¹⁹ bu mısra] - M, Ü₃

²⁰ bu cây] - S, Ü₁

²¹ âşârları] Ķüftârları M, Ü₃

iderler. Bu ebyât menâkıb-ı mezbûrdandır.

Ebyât: Ey gönül bâğında olan göz gözi
Ya'ni Mevlânâ buyurur¹ bu sözi

Dir idi başumda iken ol kamer
Gün gibi görsem namâz itsem seher

Sûre-i Kevşer okurdum ağlayup
Sûziş-i cândan cigerler² tağlayup

Hâk baña nâ-geh³ tecellî eyledi
Ben kılın ol şeh tesellî eyledi

Şöyle kim bî-ğod özinden mest-vâr
Gıtdi mey başdan çün⁴ oldum⁵ hüş-yâr

Geldi bir âvâz gördüm hakkı⁶ çün
Ey Celâlü'd-din celâlüm hakkı çün

Cehdi ko yeter mücâhid ol yüri
Şimdiden girü⁷ müşâhid ol yüri

Ol 'inâyet şükrine ben gûşişem
Artuğ itdüm eksimedüm cûşişem

Okiyup 'abden şekûrâ âyetin
Kulluğ itdüm komadum şeh hizmetin

Tâ meger aşhâbumı ahhâbumı
Şol 'akîbümce gelen a'kâbumı

Hep hevâmiyyetleridür⁸ dir görem
Komayam nâkış kemâle irgürem

Bu kemâl-i nâkışı daği koma
Geldi ey 'İsi-nefes anı uma

Ol hânkâh-ı ma'mûrede dört sene dervîşâne refîâr ve pîrâne âşâr koyup biñ on târihinde vedâ'-ı 'âlem-i fenâ buyurdılar⁹. Türbe-i müteberrikeleri el'ân ziyâret-gâh-ı havâss ü 'avâmdur¹⁰. Bu kıt'a-i ğarrâ¹¹ daği eş'âr-ı¹² bedî' u'l-âşârlarındandır(99b).

Kıt'a: Dün 'aşk didi baña ki ben nâzikâneym¹³
Cümle niyâz ol baña çün¹⁴ saña nâz idem
Terk eyle nâzı sen baña cümle niyâz ol
Tâ kend'özümü ben daği cümle niyâz idem

¹ buyurur] buyurdu M, Ü₃

² cigerler] ciger M, Ü₃

³ nâgeh] tâki Ü₂

⁴ çün] çu M, Ü₃

⁵ oldum] - Ü₁

⁶ hakkı çün] çün hakkı S, Ü₁, Ü₂

⁷ girü] soñra M, Ü₃

⁸ hevâmiyyetleridür] hevâmîleridür S, Ü₂, Ü₄

⁹ buyurdılar] buyurup Ü₁

¹⁰ 'avâmdur] 'avâmdur rahmetü'l-lâhi rahmeten vâsi'a Ü₂, bu kıt'a eser-i Ü₁

¹¹ ğarrâ daği] eşer-i Ü₁

¹² eş'âr-ı bedî' u'l-âşârlarındandır] tab'-ı hağâyıq pîrâlârındandır Ü₁, - Ü₂

¹³ nâzikâneym] nâz kâniyem M, Ü₃

¹⁴ çün saña] çü sen saña S, Ü₁

Velehū kıddise sırruhu:

Yokdurur 'aşıklar üzre hiç 'Azrā'îl'e el
'Aşkuñuñ 'aşıklarunñ hem 'aşk u sevdā öldürür

KERİM DEDE¹

Mevlîd-i mübârekeleri Lârende'de olup Hâzret-i Bostân-ı Evvel kıddise sırruhu hâzretlerinün hâdîka-i sâye-i behîşt-pâyelerinde neşv ü nemâ bulup ba'de-vefâti'l-mürşid 'azm-i seyr-i dâr ü diyâr kılmışlardı. Nâ-gâh² ruhâniyyet-i Hâzret-i Pir kıddise sırruhu'l-kâdirden³ Selânik kütbiyyeti kendülere ihâle olunup ol belde-i 'azîmeye teşrif ve *Sefîne*⁴ tafşil olındığı vech üzre⁵ Etmekci-zâde nâm Defter-dâr-ı be-nâm Ahmed⁶ Paşa zât-ı vâcibü't-tekrîmleriyçün müceddeden hânkâh-ı refî'ü'l-bünyân⁷ binâ idüp bir müddet ol buķ'a-i mübâreke de dâd⁸ u dih-i meşîhat ve hîlâfet-i seriyye vü şuriyye ve taşarrufât-ı 'acîbe vü ğarîbe izhâr ü icrâ ve târîh-i hicretün biñ sekseni hudûdında intikâl-i 'âlem-i kıuds⁹ buyurup el'ân¹⁰ kerâmât-ı ma'âdiyyeleri câri ve beyne'l-ahâlî ve'l¹¹-ecânib-i türbe-i mukaddeseleri merci'-i derd-mendân ve maħall-i kabûl-i da'avât-ı devrân oldığı meşhûr ü müte'arîfdür. Ve daħi 'Azîz-i Müşârün-ileyhün eş'âr-ı Fârisiyyede yed-i tûlaları olup egerçi *Dîvân*-i mürettebleri mesmû'umuz olmadı. Lâkin ceste ceste cerâyid-i Mevleviyyede ebyât ü muķatta'atları mestûr ü muķayyed olmağla çend beyt-i 'arîfaneleri rişte-keş tahrîr olunup¹² ğamâ'id-i evşâf ve maķâmât-ı sâ'ireleri *Sefîne-i Nefîseye* tahmîl olunmuşdur.

Kıt'a: *Abdulkerim rā çi ğam ez-fitne-i le'im*
K'ü der şahâ-yı maķşad u der na'im
Bed-ğüy rā be ğü ki berev beħod bemir
Kânder vücûd-ı hiş be-'aşk est u der caħim^{CCXLIII}

Velehū nûru'llâhi merķadehû:
Nazar be cevher-i zâtest ver ne ber endâm
Berâberest libâs u pelâs merdum rā^{CCXLIV}

KÛLĦANÎ 'ALÎ DEDE

Ruhâviyyü'l-mevlîd ve evlâd-ı aşhâb-ı servetden bir hâce-i kâmrân iken hidâyet-i ezeliyye¹³ kendülerin bi-zâr-ı hânman ü dâr ü diyâr idüp bir müddet sefer ü seyâhat ve ziyâret-i meşâhid-i muķaddese-i evliyâ-yı kirâm kıddesenâ'llâhu esrârehüm iderek âhirü'l-emr âstâne-i (100a)kerûbi-âşiyâne-i¹⁴ Hüdâvendigâr-ı ekber kıddise sırruhu'l-envere¹⁵ rûy-mâl-i ikrâr ve bi'l-küllîyye terk-i mâl ü mülk ü vaķâr idüp ba'de-tekmîli'l-ħizmet¹⁶ ser-bülend-i külâh-ı kerâmet-i dest-ğâh-ı intihâ olmuşlardı. Ba'dehû¹⁷ kendülere tevcih-i vecih-i ruhâniyyet-i Hâzret-i Mevleviyyeden kütbiyyet-i

¹ Kerîm Dede] 'Abdü'l-Kerîm Dede Ü₃, M; Kerîm Dede Efendî Ü₁, 'Abdü'l-Kerîm Dede Efendî Ü₄

² nâgâh] nâgâh taraf-ı M, Ü₁, Ü₃

³ kâdirden] münirden Ü₁, 'azîzden Ü₂, Ü₄

⁴ Sefîne'de] Sefîne-i Nefîse'de M, Ü₃

⁵ üzre Etmekci] ile Ekmekci M, Ü₃

⁶ Ahmed Paşa] - S, Ü₁

⁷ refî'ü'l-bünyân] refî'ü'l-benât S, Ü₁, - M, Ü₃

⁸ dâd u dih-i] - M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

⁹ 'âlem-i kıuds] - S, Ü₂, Ü₄

¹⁰ el'ân] - M, Ü₃

¹¹ ve'l] ve M, Ü₃

¹² olunup] olup Ü₁

^{CCXLIII} *Kıta:*

Abdulkerim alçak fitneden niçin üzulsün
Çünkü o maksat sahasında ve na'im cennetindedir
Kötü söyleyene de ki ğit kendi başına öl
Ki kendî varlığına âşıktır ve cehennemdedir

^{CCXLIV} *Velehu:*

Zâtn özüne bakılır, vücuda deĝil
İnsanlar için elbise de çul da birdir

¹³ hidâyet-i ezeliyye iken] hidâyet-i ezeliyye Ü₃

¹⁴ âşiyâne-i] âşiyâne-i hâzret-i M, Ü₃

¹⁵ envere] enverde M, Ü₃, ekber Ü₁

¹⁶ tekmîlü'l-ħizmet] tekmîl-i ħizmet M, Ü₃

¹⁷ ba'dehû] ba'd Ü₁

Bağdâd zühür itmekle hammâmât-ı Dârü's-selâmuñ birisinin küllhanında büriyâ-endâz-ı humûl olup eş'âr-ı 'âşıkânelerinde¹ Küllhanî mahlaşını ihtiyâr buyurmuşlardı. Hikâyet olunur ki muhibbân-ı şadâkat-şi'ardan Muştafâ Beşe nâm bir Yeñiçeri bir müddet şıdk u hulûsla hizmetlerinde olurdu. Bir gün deryâ-yı kerem-i kütübâneleri cûş u huruş idüp Muştafâ Beşe sen qariben Muştafâ Paşa olsañ² gerekdür buyurdılar. Vâkı'â merķūmuñ kevkeb-i bahtı rüz-be-rüz tâb-dâr olup ocağında qaribü'l-'ahde³ ber-hür-dâr ve Yeñiçeri ağası olup ba'zı mesâ'i-yi meşküresi 'aks-endâz-ı zamâ'ir-i devletiyân-ı⁴ 'Osmâniyye⁵ olmağla tuğ u 'alem ile te'yîd ve taraf-ı Dârü'd-devleye da'vet olunup resîde-i pâyeyi serîr-i a'lâ-yı şehryâri olduğda çend nefer da'vetciler irsâl ve Hazret-i 'Azîzi niyâz-ı mevfur ve i'zâz u ikrâmla taht-ı revâna iclâs ve cânib-i Dârü's-salâtânâtü'l-'aliyyeye getürtdi⁶ 'Azîz-i Müşârün-ileyh İstânbül'a duhûl⁷ buyurdıkları gice bi'emrillâhi te'âlâ Muştafâ Paşa Azâk fethine me'mûr olup yine i'zâz ü ikrâmla ma'an⁸ hudûd-ı 'Azâk'a râhi ve sühûletle kal'a-i mezbûr feth ü teşhîr olındı. Lâkin 'Azîz hazretleri Dârü'd-devleden Muştafâ Paşa ile çıktuğda zir-i tennüre-i mübarekelerinde miyân-ı himmetlerine üç kat bir zencîr-i âhenin kuşanmışlardı. Kal'a-i mezbûr kabza-i İslâma duhûl itdiği gün ihrâc buyurup teberriken kal'a kapusunuñ tāk-ı bālâsına zencîr-i mezbûri ta'lîk itdiler ve müddet-i vâfire ol maħalde durup bâ'ış-i nazar-ı 'ibret âyende ve revende olup ba'dehû tekrâr istîlâ-yı keferede ol 'alâmet-i şerîfe kadem-nih-i⁹ gayb olmuşdur. Ba'dehû¹⁰ ol sefer-i pür-zaferden yine vezîr-i mezbûrla 'avdet buyurup Dârü'd-devle-i 'aliyyeye vuşul ve huzûr-ı şehryâriye da'vet olunup müşerref-i¹¹ şöhet ü istifâza-i¹² envâr-ı naşihatları olunup¹³ teklîf-i 'atâyâ-yı şehryâri olunduğda dest-ber-sine-i istîgnâ olup tekrâr taraf-ı Bağdâd'a ric'atların istid'â buyurmalarıyla fermân-ı şehin-şâhî ile kemâl-i i'zâz ü ikrâm¹⁴ ve ta'zîm¹⁵ ü ihtirâmla vağan-ı me'lûflarına irsâl olındılar. Ve¹⁶ Bağdâd'a resîde olduklarında vedâ-ı 'âlem-i fânî buyurdılar(100b). Hânkâh-ı Bağdâd'da medfûndurlar. Eş'ârı 'âşıkâne ve güftârı¹⁷ abdâlâne¹⁸ olup bu gözelleri haylî 'ârifâne vü suhan-verânedür¹⁹.

Gazel: Şubha deñlü²⁰ yasdanan yârüñ eşigi taşını
Giceler küyün şulayan ağıdup göz yaşını

Zârlıklar idüben uyumayan²¹ şeb-tâ-seher
Küymüñ pîr ü cüvânuñ²² şehrinüñ ev başını

Ġam beyâbânında 'aqlıñ²³ yitirüp bi-hûş olan
Bilmeyen kendüyi teşhîş itmeyen yoldaşını

Kimdürür bilmek dilerse hüsn-i nakşında habîb
Vâlih ü şeydâ olup fehm²⁴ itmeyen qardaşını

¹ 'âşıkânelerinde] 'âşıkânelerinden Ü₁

² olsañ gerekdür] olursan gerek Ü₄, olursan M, Ü₃

³ 'ahde] 'ahdde M, Ü₃

⁴ devletiyân] devlet Ü₁, Ü₂

⁵ 'Osmâniyye] - M, Ü₃

⁶ getürtdi ve 'azîz] celb eyledi M, Ü₃

⁷ duhûl buyurdıkları] dâhil oldukları ol M, Ü₃

⁸ ma'an] - M, Ü₃

⁹ kadem-nih] -Ü₄

¹⁰ ba'dehû]-M, Ü₃

¹¹ müşerref] şeref S

¹² istifâza] müstefiz M, Ü₃

¹³ olunup] olup M, Ü₃

¹⁴ ikrâm] ikrâm ve nihâyet M, Ü₃, ikrâmla Ü₁

¹⁵ ta'zîm ü ihtirâmla] - Ü₁

¹⁶ ve] - M, Ü₃

¹⁷ güftârı] güftâr-ı S

¹⁸ abdâlâne] abdâlânesi Ü₂

¹⁹ suhanverânedür] suhanverâne olmağla şebt cerîdemüz kılındı Ü₂

²⁰ deñlü] degin M, Ü₃

²¹ uyumayan] uyutmayan M, Ü₃

²² cüvânuñ] cüvânın M, Ü₃

²³ 'aqlın yitirüp] 'aqlın yitirüp S

²⁴ fehm] farç M, Ü₃

Külhanî derdin¹ o şūha bilmiş olsun dōstlar
Mekteb-i ‘aşk içre dersin unudan qallāşını

DERVİŞ GÜNĀHĪ²

Nām-ı nāmîleri Hasan Dede³ olup Vardar Yeñicesi şu‘arāsına pîr ü baba idi⁴. Hazret-i Yūsuf Sineçāk kıddise⁵ sırruhu hazretlerinüñ⁶ küçegi olmağla vādî-i fakr ü fenāya reh-rev olup envā‘-ı riyāzāt ü mücahedāt ile taḥşil-i vecd ü ḥālāt ve taşavvufda şāhib-i maḳāmāt olmışlardır. ‘Aşık Çelebi kavli üzre şî‘rde⁷ kudret-i kāmilesi ve kaşāyid ve muḳaṭṭa‘āt ve meşneviyyāt envā‘ında kuvvet-i şāmilesi olup faḳirüñ gördüğüm kırkıdan mütecāviz kaşāyid ü nu‘utı vardır. Cümlesi pür-kār ü ma‘nī-dār⁸ gāzellerinde ḥāssa⁹-ma‘nī ve laṭif¹⁰-şiveler ve pāk-edālar vardır. Hasan Çelebî bu gāzellerini yazmış¹¹ ki bu iki¹² beyt andandır.

Şî‘r¹³: Geçmesün her keç-küleḥ meydān anuñ yügrügi
Ol elif-kāmet kaş¹⁴ nūnumdur anuñ yügrügi

Peyk-i Cibrîli ḳoduñ¹⁵ deşt-i fenāda dest¹⁶-pāy
Āferin ey ‘arşa-gāh-ı lā-mekānuñ yügrügi

Ba‘dehū¹⁷ dimiş ki bu matla‘ bu gāzele lāyık ve¹⁸ bu beyt-i sānî medḥ-i Resūl-i Yezdānî olmağla sâ‘ir ebyāta¹⁹ muvāfiḳ degüldür. Ve’s-selām²⁰ Hasan Çelebi dīvānesi henüz ıştılāḥ-ı ḳavmden gāfil ve sūḥan-verān-ı ehlu’llāhuñ āsar-ı muḥaḳḳiḳānelerini şu‘arā-yı ‘avāmuñ güftārına mümāşil ‘add ider. Ol nükteden bî-ḥaberdür ki²¹

*Mesnevi: İştılāḥātist mer abdāl rā
Ki nebāşed ḥan ḥaber aḳvāl rā^{CCXLV}*

mazmūn-ı şerīfince şā‘irān-ı Mevlevî ve ‘arifān-ı Meşnevîñ güftār ü eṭvārı kütüb-i ta‘rifātta meşṭūr oldığı vech üzre²² zülf ü ḥaṭṭ ü ḥāl ve reng ü buy-ı ḥüsn ü cemālden baḥş ile meslek-i rindānede neşr-i esrār-ı şūfiyāne olup

*Beyt: Ne Mansūrem ki ḥarfem rā tevān fehmiḍe şol duşmen
Nefes tā mīkeşem şad āh-ı ḥasret mīkeşed dār^{CCXLVI}*

¹ derdin] der diyūñ M, Ü₃

² Derviş Günāhî] Günāhî Derviş M

³ dede] - M, Ü₃

⁴ idi Hazret-i] Hazret-i Ü₄, idi Ü₂

⁵ kıddise sırruhu] - Ü₂

⁶ hazretlerinüñ küçegi] hazretlerine küçek S, Ü₁, hazretleri küçegi Ü₂, Ü₄

⁷ şî‘rde] şî‘r ü inşāda Ü₁

⁸ ma‘nīdār gāzellerinde] ma‘nīdardur gāzelleri de M, Ü₃

⁹ ḥāssa ma‘nī ve] - Ü₂, ḥāssa ve Ü₄

¹⁰ laṭif şiveler] şive-i laṭif M, Ü₃

¹¹ yazmış] tahrir M, Ü₂

¹² iki beyt andandır] anlarıñ nuṭḳ-ı dürer-bārıdır Ü₂

¹³ şî‘r] beyt M, Ü₃, nazm Ü₄

¹⁴ kaş-ı nūnumdur] kaşı nūn Ü₄, kavsi Ü₂ /vezin hatalı.

¹⁵ ḳoduñ] ḳurdun Ü₂

¹⁶ dest] süst S, Ü₁, Ü₄

¹⁷ ba‘dehū] ba‘d Ü₁

¹⁸ ve bu beyt] ve beyt S, Ü₁, Ü₂

¹⁹ ebyāta] ebyātına M, Ü₃

²⁰ ve’s-selām] - M, Ü₂, Ü₃

²¹ ki] - Ü₂

^{CCXLV} Mesnevi:

Abdal’ın birtakım ıstılahları vardır ki

Sözlerde onunla ilgili bir haber bulunmaz

²² üzre] ile M, Ü₃

^{CCXLVI} Beyt:

Mansur değilim ki sözümlü düşman anlayabilmiş olsun

Nefes oldukça, dar ağacı yüz hasret âhı çeker

*Mesnevi(101a): Hoşter ân bâşed ki sırr-ı dilberân
Gofte âyed der hadîş-i dîgerân^{CCXLVII}*

nikât-ı gâmızası be-dîdâr ve her Mevlevîniñ mışra‘-ı berceste-i lehce-i ‘âşîkânesi

Li-münşiihî: ‘Âşîkuñ sūz-ı derūnı kūy-ı Aḥmedden gelür
‘Âşḡ ü ‘âşîḡ nâle hep kūy-ı Muḥammedden gelür¹

mefhūmınca ḡaḡîḡat-ı a‘zam-ı Muḥammediyye’den bir lem‘a-i envâr-ı dîdâr olup ḡüftârlarını fehm ve esrârlarını idrâk-i temâm-ı² ḡâl ve nūr-ı kemâlle derk olunur³. Ve bu taḡdîrce şū‘arâ-yı mecâz-peymâ-yı ‘avâm ke’l-hevâm ile hem-pâ vü hem-ḡâl⁴ ‘add itdiği ḡaḡâ-yı şariḡ oldığı aşḡâb-ı intisâba aşḡârdur.

*Beyt: Mâ muşavvir zâde-i ‘aşḡîm u şâ‘ir nîstîm
Yek ḡalem taşvir ma ‘şūḡ est der dîvâr-ı mâ^{CCXLVIII}*

*Diger: Senâyeş der-zebân u cân be-leb dâşt
Maḡabbet imtiḡânhâ-yı ‘aceb dâşt^{CCXLIX}*

Ve daḡi ‘Azîz-i Müşârün-ileyh ḡâḡ ḡâḡ Edirne ḡânḡâḡında ḡizmet-i Sîneḡâḡ⁵ ḡuddise sırruhuda raḡşân ü cūşân olup ve ḡâḡ seyâḡat-i dâr ü diyâr ile ḡavâniḡ-ı Mevleviyyede semâ‘ u şafâ iderek⁶ ve ziyâret-i Yeşrib ü Baḡḡâda sa‘y-i Merve vü Şafâ iderek biñ seksen ḡudūdında intiḡâl-i ‘âlem-i beḡâ buyurdılar. ḡayâlinüñ⁷ pâ-dâşlarından ve ḡayretî Babanuñ ḡâl-dâşlarından olmalarıyla ekşer eş‘ârları birbirine nezâ‘ir ü muḡammes ü tesdîs olmuştur. Ez-ân-cümle ḡayâlî Begün maḡla‘-ı meşḡurını ‘ârifâne vü ‘âşîḡâne⁸ tesdîs buyurmuşlardır ki taştîr olunur.⁹

Müseddes: Ne mâhiyyetdür ol mâḡ-ı melek-sîmâyı bilmezler
Ne naḡş¹⁰ eyler pey-â-pey¹¹ ol büt-i zîbâyı¹² bilmezler
Girer biñ şekle ol maḡbûb-ı bî-hem-tâyı bilmezler
Toḡar her yüzden ol mihr-i cihân-ârâyı bilmezler
Çihân-ârâ cihân içindedir ârâyı bilmezler
Şu mâhîler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler

^{CCXLVII} *Mesnevi:*

En iyisi, dilberlerin sırrının, başkalarının sözlerinde dile getirilmesidir.

¹ gelür] toḡar Ü₄

² temâm-ı] - M, Ü₃

³ olunur] olunup ve M, Ü₃

⁴ hem-hâl] hem maḡâl M, Ü₁, Ü₃

^{CCXLVIII} *Beyt:*

Onun övgüsünü dilinde ve canında söylüyordu

Sevginin şaşırtıcı sınamaları vardı

^{CCXLIX} *Diger:*

Biz, aşkın ressam oḡluyuz ve şâir değiliz

Duvarımızda sevgilinin bir dizi resmi vardır

⁵ sineḡâḡ] şine S, Nesîb Dede Ü₄

⁶ iderek] - Ü₁, Ü₃

⁷ ḡayâlinüñ] ḡayâtinüñ M, Ü₃

⁸ ‘âşîḡâne] -M, Ü₃

⁹ taştîr olunur] taştîr olındı Ü₁, - Ü₃, M

¹⁰ naḡş] al M, Ü₃

¹¹ pey-â-pey] bizümle M, Ü₃, peymâ Ü₄

¹² zîbâyı] ra‘nâyı M, Ü₃

Bu rengin-perdeler¹ kim görünürler² nev-be-nev timşâl
 Ruḥ-ı eṭfâl-i³ ma‘nîdür degül bâzîçe-i eṭfâl
 Muşavver⁴ bir elifdendür⁵ ḥurûf-ı muhtelif-eşkâl
 Ḥayâl-i zılde zâhirdür kemâl-i şan‘at-ı fa‘‘âl
 Cihân-ârâ cihân içindedür ârâyı bilmezler
 Şu mâhiler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler

Ulu‘l-ebşâra rüşendür bu kim ecrâm-ı⁶ mevcûdât
 Olupdur⁷ halka-i zâta maḥallî muncelî-mir‘ât
 Delâ‘il mü-be-mü esrâr-ı vaḥdet şerhine zerrât
 Müberhendür⁸ mübeyyendür mu‘ayyen⁹ aşl-ı mâhiyyât
 Cihân-ârâ cihân içindedür ârâyı bilmezler
 Şu mâhiler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler(101b)

Vücûbuñ¹⁰ zıllıdır imkân aña peyveste râci‘dür
 Olur fer‘ aşla tâbi‘ bu mişil ‘âlemde şâyi‘dür
 Şuver ma‘nâya nisbet pertev-i ḥürşîd-i lâmi‘dür
 Eger ğayriyyet işbât ide câhil ğayr-i vâkı‘dur
 Cihân-ârâ cihân içindedür ârâyı bilmezler
 Şu mâhiler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler

Günâhî cüz ü kül çevgân-ı vaḥdet darbına bir tûb
 Görinmez¹¹ gerd-i ḥayretten olupdur çeşm-i ḥüsn-ma‘yûb
 Nikâb açmış mezâhirden¹² kemâ-hî tal‘at-ı maḥbûb
 Dirîgâ gün gibi ğâyet zuhûrından¹³ olup maḥcûb
 Cihân-ârâ cihân içindedür ârâyı bilmezler
 Şu mâhiler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler

Ve daḥi Ḥayretî Babanuñ bu ğazel-i ‘ârifânelerini¹⁴ taḥmîs buyurmuşlardır.

Taḥmîs: Tal‘at-ı¹⁵ Leylâ’yı gör Mecnûn-ı ser-gerdâna baḳ
 Zerreñüñ âyinesinde mihr-i nûr-efşâna baḳ
 ‘Ayn-ı ‘ibretle kemâl-i ḥil‘at-ı insâna baḳ
 Her za‘ife ḥôr¹⁶ baḳma merd iseñ merdâna baḳ
 Bir qarıncayı dil-âver gör dilâ şîrâna baḳ

Ḳudretüñ ser-hengini ‘arz itme ‘âciz kimseye
 Görme seng-i serzeniş urmağı câ‘iz kimseye
 Olma kec-râ kıll nazar şüfi¹⁷ ‘arazsuz kimseye
 Gözüñ üstinde kaşuñ var dime her-giz kimseye
 Gel ḳalender-meşreb ol her şaḥşa dervîşâne baḳ

¹ perdeler] perdelerden M, Ü₃

² görünürler] görünür M, Ü₃

³ eṭfâl] ebkâr M, Ü₃

⁴ muşavver] muḳarrer M (şerhte), Ü₃

⁵ elifdendür] elifden Ü₄

⁶ ecrâm] ihrâm S

⁷ olupdur halka-i zâta mücellâ] olupdur serbeser envâr-ı zâta M, Ü₃, olupdur ḥaḳḳ-ı zâta maḥall-i Ü₂, olupdur ḥaḳḳa zâta maḥall-i Ü₄

⁸ Müberhendür] Mu‘ayyendür M, Ü₃

⁹ mu‘ayyen] müberhen M, Ü₃

¹⁰ vücûbuñ] vücûduñ Ü₂

¹¹ görünmez] göremez M, Ü₃

¹² mezâhirden kemâhî tal‘at-ı maḥbûb] cemâlınden götürmüş perdesin maḥbûb Ü₃

¹³ zuhûrından olur] zuhûruñ durur M, Ü₃, zuhûrından olup Ü₄

¹⁴ ğazel-i ‘ârifâneleri] ğazellerin M, Ü₁, Ü₂, Ü₃

¹⁵ tal‘at] Hil‘at S, Ü₂

¹⁶ ḥôr] ḥâr Ü₁, Ü₃

¹⁷ şüfi ‘arazsuz] şüfi ğarazsuz M, Ü₃, şuyı S, Ü₄

‘Aşık-ı deryâ-dile gâyet ter imiş müdde‘î
 Dürlü dürlü herzeler hâşâ yer imiş müdde‘î
 Özge¹ sengin-dil ‘aceb bed²-gevher imiş müdde‘î
 Gözlerimçün³ gayriler gözler dir imiş müdde‘î
 Dide-i giryânuma⁴ olan qurı bühtâna baq

Yıkdı gönüm yine kâfir-kîş bir zâlim benüm
 Hey müselmânlar harâb olup gider hâlim benüm
 Dimedi⁵ bir gün gelüp ‘aşk olsun abdâlim benüm
 ‘Aşık-ı dil-berle nedür hiç şorma ahvâlim benüm
 Şem‘i gör pervânenün hâline yana yana baq

Duy⁶ Günâhî bir⁷ hayâl eyle uşul-i hikmeti
 Sîne-çâk ol⁸ çek fenâ bezminde câm-ı hayreti
 Her deniye ser-fürü itme bülend it himmeti
 Pîr ü mürşid diyü her nâ-dâna uyma Hayreti
 Ana rahminde velâyet gösteren oğlana baq

Velehu quddise sırruhu:

Bu cihânda bir güzellik virmiş Allâhum saña
 Pâdişâhlar⁹ kul olursa yaraşur şâhum saña

Zerrece gam kalmadı gönümde eksildi benüm
 Gün gibi rüşen-nazar eyleyeli mâhum saña

Kâmetüm dâle dönüptür hecrün elinden velî
 Râsti quddün gibi toğrı varur âhum saña

On sekiz biñ ‘âleme kâr eyledi âhum benüm
 Ne ‘aceb kâr itmedi âh-ı seher-gâhum saña

Düşmene uyup Günâhiden çevirdün yüzini¹⁰(102a)
 Gâlibâ çok nesne¹¹ dir âgyâr-ı bed-ğâhum saña

ES-SEYYİD KÜNHI¹² DEDE

Şâkıb Dede quddise sırruhu menkabe-i şerîfelerinde zikri sebkat iden Bâb-ı Cedîd şeyhi Es-Seyyid EbuBekr Dede quddise sırruhu hazretlerinün sebze-zâr-ı siyâdetinün¹³ şeceresi ve devha-i¹⁴ sa‘âdetinün semeresi olan Seyyid¹⁵ ‘Abdü’r-rahîm Efendîdür ki el’ân hânkâh-ı merkûmda kudüm-zen başı olup enfâs-ı ‘azizesi hayât-bağş-ı kulüb-ı ‘aşıkân ve âvâz-ı laţîfesi¹⁶ rûh-efzâ-yı şâdıkan u ‘ârifândur. Düş-ı kemâli hıl‘at-ı ‘ilm ü edeble ârâste ve çâr-etraf-ı hişâli ziver-i hüsn-i refârla pîrâste olup bir şâbb-nâşî-i ‘alâ-tâ‘ati’llâh ve bir dil-âgâh-ı ma‘rifeti’llâhdur¹⁷.

¹ bu ve sonraki mısra’] - Ü₄

² bed] bir Ü₃

³ gözlerimçün] gözleriçün Ü₁

⁴ giryânuma] giryân Ü₂, Ü₄

⁵ dimedi] dimedi gönüm Ü₄

⁶ duy] dir S, tıy Ü₄, di Ü₂

⁷ bir] pür S

⁸ ol] evvel Ü₄

⁹ pâdişâhlar] pâdişehler M, Ü₃

¹⁰ yüzini] rüyünü M, Ü₃

¹¹ nesne] teşne M, Ü₃

¹² Künhi] Günehi M, Ü₃

¹³ siyâdetinün] hayâtı M, Ü₃

¹⁴ devha-i] ... S, derece-i Ü₂

¹⁵ seyyid] - M, Ü₃

¹⁶ laţîfesi] laţîfi M, Ü₃

¹⁷ ma‘rifeti’llâhdur] ma‘rifeti’llâh S, Ü₄, ma‘rifeti âlihî Ü₁

Rubâ'î: *Yâ Rab to merâ be nef̄s-i nazzâre medeh*
Bâ her çi cuz tust merâ sâz medeh
Men der to hemî gorizem ez fitne-i hîş
Men ân-ı toem merâ benem bâz medeh^{CCL}

rubâ'î-i şerîfiyle terennüm-riz olarak maķâm-ı hayrete kudüm-zen-i istiğrāk

Beyt: *Be-naķş-ı Mevlevî âheng ber dâr*
Hadîş-i dîgerân kon perde-i târ^{CCLI}

diyerek müstehlik-i kulzüm-i 'aşk-ı Mevlânâ ve bî-höd-ı nesâ'im-i şevk-i şahid-i ma'nâ olup müdâm mest-i müdâm ve temâm-peyvest-i merâm olup her lahza ser-be-ceyb-i cüş u huruş ve ser-hüş-ı istiğrāk-ı¹ hayret ü medhüş bir 'arif-i deryâ-nüşdurlar ki gâh gâh Rûhu'l-emîn-i tab'-ı nâzeninleri maķâm-ı sühana

Mışra': *Zi âsmân suhen âmed suhen nehâr boved^{CCLII}*

ma'nâsını ifâde vü ilkâ için tenezzül buyurup maķal maķal cerâ'id-i ihvâna şebt olunmaķdadur. Lâkin bu Tezkire-i dervişânemize taħrîr için faķať bu gâzeli ihsân buyurmağla

Mışra': *Der-hâne eger kesest yek-harf besest^{CCLIII}*

ma'nâsını ifade buyurdılar.

Gazel: *Ġavvâs şodem ez-dil deryâ-yı suhenrâ*
Bisyâr keşidem guher-i şî'r-i dehenrâ
Der-vakt-i temâşâ-yı cemâlet ki şevend mest
Muşkil şode est vaşf-ı to erbâb-ı suhenrâ
Meyhâre-i 'aşkem zi kadehhâ-yı maķabbet
Dil zinde zi emvâc-ı şafâ-hâne-i ten râ
Der dâmen-i şahrâ-yı maķabbet beresîdem
Endâhtem ez-dil heves-i seyr-i çemen râ
Künhî zi reh-i 'aşk suhenhâ ki be güyed
Ne vaşf-ı Bedehşân u ne âhü-yı Hoten râ^{CCLIV}

^{CCL} *Rubai:*

Ya Rab, benî seyredenlerin eline bırakma
Senin dışındakilerle beni uyumlu kılma
Ben hep sana kaçırım kendi fitnemden
Ben seninim, beni bana yeniden verme

^{CCLI} *Beyt:*

Mevlânâ'nın nakşına uy
Başkalarının sözünü sazına perde eyle

¹ İstiğrāk-ı -Ü₄, istiğrāk u M, Ü₃

^{CCLII} *Mısra:*

Gökten söz geldi, söz değersiz olamaz

^{CCLIII} *Mısra:*

Evde biri varsa tek söz yeterlidir

^{CCLIV} *Gazel:*

Söz denizine yürekten dalgıç oldum
Ağızdan gelen şiirin incisini çok çıkardım

Cemâlini seyrettiklerinde kendilerinden geçtikleri için
Söz ehline, seni vâsfetmek güç olmuştur

Muhabbet kadehlerinden aşk içirim
Gönül, safâ dalgalarından ten evini diriltmiştir

Fenn-i müsîkîde Fârâbî-i vaqt ü zamânî ve bu ‘aşra¹ üstâdân beyninde vâsıl-ı maķâm-ı mu‘allim-i şânî olup muķâbelât-ı şerîfede kırâ‘at olınan âyinlerden bundan aķdem ihtilâf-ı melevân ve bî-ķaydî-i(102b) ihvânla² Nâyi ‘Oşmân Dedenüñ³ Hicâz âyin-i şerîfi ğayb⁴ olmağla⁵ anuñ maķâmına ķâ‘im olmağa Hicâzda bir âyin-i ra‘nâ beste itmişlerdür. Ve dağı kendülerinden ta‘allüm-i fenn-i âyin-ķ-âni iden ihvândan el‘ân sâkin oldığumuz Galaķa Hânķahında ķudüm-zen başı olan Dervîş Muĥammed te‘şir-i enfâs-ı mübârekeleriyle üstâd-ı küll olup sıyt-ı velvele-i iştihârı beyne‘l-ihvân mevc-â-mevc⁶ ķulzüm-i cüşân-ı ‘aşķ ü ğaleyân olup ve⁷ mezbür Dervîş Muĥammedüñ aĥbâbından muşâhib-i şehyârî Ahmed Ağa merĥümü⁸ sâ‘ik-i taķdır dâ‘ire-i maĥabbet-i Mevleviyyeye ihtidâ itmekle Müşârün-ileyh kendünde olan kemâlât-ı müsîkiyyeyi maķâmât-ı Mevleviyyeye şarf idüp Hicâz ve⁹ Nihâvend ve Şabâ maķâmlarında üç ‘aded âyin-i ĥalâvet-âĝin beste itmişlerdür ve ekşeriyâ ĥuzür-ı ĥazret-i¹⁰ celâlet-maĥşür-ı¹¹ şehyârîde kırâ‘at idüp ‘aks-i envâr-i feyziyle dil-i pâdişâh-ı¹² ma‘rifet-penâhda dağı serçeşme-i maĥabbet cüş u ĥurûş eyleyüp bi‘z-zât Râst maķâmı müte‘allaķâtından Sûz-i Dil¹³ nâm bir râh-ı nev feth idüp bir âyin-i şu‘le-âĝin dağı ol¹⁴ şehin-şâh-ı ma‘rifet-bin¹⁵ beste¹⁶ buyurmuşlardur ki fi‘l-cümle el‘ân muķâbelât-ı şerîfede okınup ‘âşıkân u¹⁷ şâdikân semerât-ı naĝamât-ı şekkerininden şirin-kâm-ı¹⁸ şafa-yı vaķt ü eyyâm olurlar¹⁹ ve mûmâ-ileyh Ahmed Ağa bin ikiyüz ĥokuz şenesi intikâl-i ‘âlem-i ‘uķbâ buyurup Galaķa hânķahında türbe-i muķaddese-i şâriĥü‘l-Meşnevîñ cânib-i yemininde defn olup kerâmetlü Dede Efendimiz mette‘anâ‘llâhü bi-füyüzâtihi ĥazretleri bu târiĥi inşâd buyurdılar.

Târiĥ: Muşâhib Seyyid Ahmed ol hüner-mend
Ki olmışdı bu devre²⁰ pîr-i Fârâb

Vefâtında didüm târiĥ Ğâlib
Muşâhib oldı ĥâmüşâna aĥbâb

Egerçi şî‘r ü inşâda gerek muşâhib-i Mûmâ-ileyhüñ ve gerek ķudüm-zen başı Dervîş Muĥammedüñ²¹ nev‘ân ĥışşaları olup kelâm-ı mevzûna muķtedir²² idiler. Lâkin bu Tezkire-i Mevleviyyemüz Cerîde-i üstâdân-ı şî‘r²³ olmağla kendüleri²⁴ taĥrîrden imtinâ²⁵ itdiler ve eger fi‘l-ĥaķîķa bu²⁵ tarzta iltizâmumuz olmasa²⁶ el‘ân ihvân ü ĥullânımızdan otuza bâliĝ olur²⁷ şâ‘ir-i mevzûn vardır ki¹ inşâ‘allâh te‘âlâ

*Muhabbet sahrasının eteĝine vardım
Kalbimden çemeni seyretme hevesini attım*

*Künhî’nin aşķ yolunda söylediĝi sözler
Ne Bedeĥşan’ı anlatır, ne de Hoten ceylanını*

- ¹ ‘aşra] ‘aşrda M, Ü₃, Ü₄
² ihvânla] ihvânla ĥicâz âyin-i şerîfi Ü₁
³ Dedenüñ Hicâz âyin-i şerîfi] - Ü₂
⁴ ğayb] ğâ‘ib M, Ü₃
⁵ olmağla] olmağa M, S, Ü₁, Ü₃, Ü₄
⁶ mevc-â-mevc] mevcen mevc Ü₂
⁷ ve] - M, Ü₃
⁸ merĥümü] merĥüm S
⁹ ve Nihâvend] - Ü₂
¹⁰ ĥuzür] - S, Ü₁
¹¹ maĥşür] ĥuzür Ü₂
¹² pâdişâh] pâdişâhî Ü₁
¹³ süz-ı dil] süz-ı dil-ârâ M, Ü₃
¹⁴ ol] - Ü₂, Ü₄
¹⁵ bin] Sulţân Selîm-i Sâlis ĥazretleri Ü₃
¹⁶ beste] beste buyurup Ü₄
¹⁷ u] - M, Ü₃
¹⁸ kâm-ı] kâm ve M, Ü₃
¹⁹ olurlar ve] olurlar Ü₃
²⁰ devre] devrde Ü₁
²¹ Muĥammedüñ] Muĥammed Dede’nüñ Ü₁
²² muķtedir idiler] muķtedirlerdür M, Ü₃
²³ şî‘r] şu‘arâ Ü₄
²⁴ kendüleri] - M, Ü₃
²⁵ bu tarzta] bu tarzda Ü₁
²⁶ olmasa] olsa M, Ü₃
²⁷ olur] - Ü₃

ğudret-i tāmme-i (103a) üstādīye resīde olduklarında taħrīr olınurlar ve illā her devrūn bu şımıfı iltizām olınsa Tezkire-i Mevleviyye beş on mücelled bir kitāb olmağ ıktizā iderdi. Keşşerehümü'llāhü te'ālā.

DERVİŞ KĀTİBĪ

İsm-i sāmīleri Muştāfā olup Bosnaviyyü'l-aşldur. Ba'de taħşīl-i 'ulūm-ı ʔarıķa-i Mevleviyyeye ikrār ve ser-bülend-i külāh-ı sa'ādet-i dest-gāh-ı cenāb-ı Hūdāvendigār olup ekşer evķātı taħrīr-i kütüb-i kibār-ı Mevleviyye ile güzerān eylerdi³. Ve ğāyetle sür'at-i kitābeti olup hōş-nüvislikle meşhūr olduklarından⁴ bu maħlaşı⁵ ihtiyār eylemişlerdür⁶. Biñ yetmiş sekiz senesi dārü'l-Mevleviyye-i⁷ Yeñişehir-Fenārda sâkin iken vâşıl-ı rahmet-i Rahmān oldılar. Bu kıt'a-i⁸ ğarrā eşer-i ʔab'-ı suħan-pirālarıdır.

Ƙıt'a: Mestāne mey-i 'aşğ ile ben cūş idebilsem
Ol hālet ile 'ağlı ferāmūş idebilsem
Feyz-i himem-i pīr-i mūğān gelse yetişse
Pend-i ğikemin⁹ cānum ile ğuş idebilsem¹⁰

DERVİŞ KELĀMĪ-İ MECZŪB¹¹

Cihān Dede dimekle meşhūr u ma'rūf bir zāt-ı ğarībü'l-üslūb olup ʔaraf-ı rühāniyyet-i faħru'l-ābdāl ve zaħrū'r-ricāl a'nī-bihī Hazret-i Sultān Dīvānī ğuddise sırruhu'n-nūrāniden istifāza-i envār-ı esrār-ı¹² Şamedānī idüp cezbe-i zā'idü'l-vaşf ile bī-ser ü bī-pā ve hāmūş-ğüyā olup

Beyt: Hāmūş kon u hāmūşī bihter zi 'asel nūşī
Der-süz 'ibārethā der yāb işāretrā^{CCLV}

mefhūmınca sâkit-i deryā-cūş ve şāmit-i ğulzüm-ğurūş

Beyt: Hazret-i Sultān Dīvānī alur dīvānına
Çār-darb-ı 'aşğ kim mū-yı tecemmülden¹³ geçer

diyerek ğatt-ı āmālden defter-i cemālını pāk itmiş bir¹⁴ perde-keş-i taħayyür-i erbāb-ı tefekkür olurdu. Ma'a-mā-fih¹⁵ zarīfāne eş'arı ve ğarīfāne ğüftarı olup bu beyt eşer-i lehce-i melāmet-perverleridür.

Beyt: Sen şāha bende itdi beni Hākīm-i ezel
Alur gözüyle bağ kölesi oldığum ğüzel

Ƙāf-zāde dağı ba'zı ebyātını¹⁶ taħrīr idüp taħşīn ider. Biñ elli ğudūdında intikāl¹⁷ itmişlerdür¹⁸.

¹ ki] - M, Ü₃

² te'ālā] - S, Ü₁, Ü₄

³ eylerdi] itmekle M, Ü₃

⁴ olduklarından] olmağla M, Ü₃

⁵ maħlaşı] maħlaş S

⁶ eylemişlerdür] eylemişler S, Ü₂, itmişlerdür Ü₃

⁷ dārü'l-mevleviyye] - M, Ü₃

⁸ kıt'a] rubā'ī M, Ü₃

⁹ pend-i ğikemin] pend-i ğikmetin Ü₂

¹⁰ idebilsem] idebilsem rahmetü'l-lāhi ileyh Ü₂

¹¹ Kelāmi-i Meczūb] Kelāmi Ü₄

¹² esrār] - Ü₁

^{CCLV} Beyt:

Sus, (çünkü) suskunluk bal içmekten daha iyidir

İbāreyi yak da işareti anla

¹³ tecemmülden] taħammülden Ü₂

¹⁴ bir] bir çār-darb-ı ābdāl idi şive-i meczūbāne ve ʔavr-ı ma'neviyāneleri M, Ü₁, Ü₃

¹⁵ ma'a-mā-fih] - Ü₂

¹⁶ ebyātını] ebyātlarını S, Ü₁, Ü₂, Ü₄

¹⁷ intikāl] intikāl-i āhiret Ü₄

¹⁸ itmişlerdür] itmişdür Ü₁

DERVİŞ KÂMİLİ¹

Ma'nisâvidür. Dervîş Aḥmed-i Mevlevî diyü Belîğ Nuḥbetü'l-Âşârında² irâd idüp bu ebyâtı şebt eylemiş.

Ebyât: Bâ'is-i nâtıka pîrâye-i mürgân-ı çemen
Bâreke'llâhü zihî 'uḡde-güşâ-yı Nev-rüz(103b)

Demidür bülbül-i şeydâ ne kadar mest olsa
Her gülün sāgar-ı destinde berây-ı Nev-rüz

Biñ altmış sekiz târiḥinde intikâl-i 'âlem-i beḳâ³ buyurmuşlardır. Ebyât-ı merḳûmdan münfehim olan ḥayliden ḥaylî şâ'ir-i tâze-zebân ve üstâd-ı rüşen-beyân olmalarıdır.

GEDÂYİ DEDE*

Anḫâkiyye'dendür. Ehl-i ḳalem zümresinden dervîş-meşreb ve pey-rev-i ehl-i ḫarab olmağın ol şâ'ir-i sāḫir Ḥazret-i Monlâ Ḥudâvendigâra ilticâ idüp ol dergâh-ı gerdün-medârda nice müddet mücâvir olup taḫşîl-i Meşnevî ve tekmîl-i ma'nevî ḳılmış ve kitâbet-i nesta'lîḳ-i kâtibân-ı diyâr-ı Rûm içre ḫâlâ bi-mişl ü bi-mânend ve ebyât-ı dervîşâne ve kelîmât-ı muḫaḳḳıḳanesi pesendide-i erbâb-ı dil ve ḫasb-i ḫâl-i cüvânân-ı mihr-i kesel vâḳı' olmuşdur.

Çün cemâlün mihrine şaldı saçun müşḡin-niḳâb
Gün gibi girdi şehâba mâh-tâbum âftâb

Ḡurre-i ḡarrâ cemâlündür hilâl-ebrûlarun
Beñlerün 'ıḳd-i Şüreyyâ 'ârifündür mâh-tâb

Ḥasbeten li'llâh aña bir büse iḫsân eyle kim
Âstânundan umar çün kim Gedâyî feth-i bâb

Nuḳile min-Tezkire-i Ahdî

FÎ-ḤARFÎ'L-LÂM**LOḲMÂNİ DEDE**

Ḳudemâ-i ḫarîḳa-i celîle-i Mevleviyyeden ve esinne-i fuḳarâ-i evleviyyeden bir pîr-i rüşen-zamîr olup toḫuz yüz on târiḥinde âstâne-i Cibril-âşiyâne-i Ḥazret-i Pîr ḳuddise sırruḫü'l-münirde türbe-dârlıḳ ḫizmet-i mübarekesinde bulunmuş idi ve işâret-i 'aliyye-i Mevleviyye ile Sulṫân Bâyezîd Ḥân nâmına mü'elîf Sipeḫsâlâr ve Eflâki menâḳıḫını iḫtişâr⁴ idüp lisân-ı Türki'de nazm u tertib olunmuş menâḳıḫları vardır. Âşâr ü eş'ârlarından⁵ andan⁶ ḡayriye dest-res olmadık. Lâkin manzûme-i mezkûre gerçekten şâ'irâne ve üstâdânedür. Bu çend-ebiyât kitâb-ı mezbûrdandır.

Şi'r: Ney⁷ ki her dem fiḡân ider ey⁸ cân
İşiden oldı vâlih ü ḫayrân

Ḳesdiler hem ayaḡ⁹ ü hem başını¹⁰
Ah idüp dökdi gözleri¹ yaşını

¹ Dervîş Kâmilî] - Ü₂, Ü₄ (tamamı)

² Âşârında] Âşârda Ü₁

³ 'âlem-i beḳâ] - Ü₁

* Gedâyî Dede maddesi, S nüshasında yer almamış, ancak daha sonra metin dışına yazılmıştır. (101a) M ve Ü₃ nüshalarında ise metin içinde yer almış, fakat "Nuḳile min Tezkire-i Ahdî" kaydı konulmuştur. Bu itibarla

Gedâyî Dede] - S, Ü₁, Ü₂, Ü₄

⁴ iḫtişâr] iḫtiyâr Ü₂, iḫzâr M, Ü₃

⁵ eş'ârlarından] eş'ârlarına Ü₂

⁶ andan ḡayriye] ḡayriye Ü₄

⁷ ney ki] ney gibi Ü₂, Ü₄

⁸ ey] - Ü₂

⁹ ayaḡ] ayaḡun Ü₂

¹⁰ başını] başın M, Ü₃

İsmi ney oldı ‘arîfân içre
‘Aşka yâr oldı ‘aşîkân içre

Derd ile âh idüp dir ey insân²
Biliñüz kim fenâdurur³ bu cihân

Gör ki⁴ Şeddâd’ı yapıdırup Firdevs
Eyledi niçe yıllar aña heves

Girecek vaqt anı helâk itdi
Tâbi‘ olanı cümle hâk itdi

İtdi Fir‘avnı ‘âleme sulţân
Garķ-ı âb oldı kavmi ile revân

‘Ucb ile mâl cem‘ ider Kârûn
‘Aķıbet yer yudup olur maġbûn

Husrev ü Keyķubâd ile Rüstem
Çekdi bunlar cihânda dürlü sitem

Ey gönül fariġ ol bu ‘âlemden
Ki hâlâs ideler seni ġamdan

İşâret-i rûhâniyye⁵ ile Dârü’-d-devleye gelüp kitâb-ı mezbûri ġuzûr-ı⁶ şehriâr-ı⁷ Bâyezîd Hân tâbe-serâhu ‘arz idüp bî-ġadd ü bî-nihâye⁸ in‘âm ü i‘zâze du-ġâr olup ba‘dehü tekrâr⁹ Konya’ya teşrif ve ġarîm-i türbe-i kürsi-rütbe-i Mevleviyyede meşġül-i ‘ibâdât ü riyâzât olup toķuz yüz yigirmi beş ġudûdında intikâl buyurup ġadıķatü’l-ervâġda defn olunmuşlardur¹⁰.

LÛTFÎ MUġAMMED EFENDÎ

Ferruġ Çelebî aġfâd-ı kirâmından Şâh Çelebî sıbt-ı mükerrerleri Bayrâm Çelebî evlâdından Ma‘nisâ’da serîr-ârâ-yı irşâd olan (104a) Nakşî ‘Alî Efendinüñ meyve-i dıraġt-ı âmâli ve nev-bâve-i¹¹ bâġ-ı sinn ü sâlidür. Vefât-ı peder-i sâmi-güherlerinde mesned-i refî‘alarına¹² iclâs olup bir müddet dâd u dih-i¹³ meşîġat idüp Peġevî Aġmed Dede vefâtında Vezîr-i â‘zam İbrâġim Paşa¹⁴ Dârü’-d-devleye bunları da‘vet ve ġânķâh-ı Bâb-ı Cedîd meşîġatını¹⁵ niyâz itmişdi. Lâkin meşreb-i şâfiyyeleri kenâre-giri-i ‘uzlete mâ’il olmaġla isti‘fâ idüp tekrâr maķâm-ı evvellerine ric‘at ve biñ yüz elli ġilâlinde¹⁶ intikâl-i ‘âlem-i aġadiyyet¹⁷ ü vuşlat buyurdılar. ‘Arîfâne ġüftâr ve sâlikâne eş‘arları olup bu beyt eşer-i tab‘-ı pâk ü derrâklarıdır.

Beyt: Vaşla ķaydı vaşla mâni‘dür Kerem-kânî Dede
Vâşıl olur ġaķķa ol kim mâ-sivâyı terk ide

¹ gözleri yaşını] göz yaşını Ü₂, göz yaşın Ü₃

² insân] şân Ü₂, Ü₄

³ fenâdurur] fenâdur Ü₂

⁴ ki] kime Ü₂

⁵ rûhâniyye] rûhâniyyet-i ‘aliyye M, Ü₃

⁶ ġuzûr] ġazret-i Ü₂, Ü₄

⁷ şehriâr] - M, Ü₃

⁸ bî-nihâye in‘âm] nihâyetü’l-ġâye Ü₂

⁹ tekrâr] yine Ü₃

¹⁰ olmamışlardur] olmuşlardur M, Ü₃

¹¹ nev-bâve] nev-bâde Ü₂

¹² refî‘alarına] refî‘larına M, Ü₃

¹³ dâd u dih] - Ü₄

¹⁴ Paşa] Paşa bunları M, Ü₃

¹⁵ meşîġatını niyâz itmişdi] meşîġatını kendülerine tevcîhini murâd itmişdi Ü₂

¹⁶ ġilâlinde] ġudûdında Ü₂

¹⁷ aġadiyyet] vaġdet Ü₃

LÂLÎ DEDE¹

Güzelhîşariyyü² lâl-i⁴ mâder-zâd iken *Sefîne*de zikir buyurulduğu⁵ üzre Hürāsānî ‘Alî Dede cenâblarına intisâb ile güşâyiş-i zebân hâşıl ve zebân-âverlik mertebesine dahî vâşıl olup⁶ âşâr-ı lehce-i pür-behceleri vâfir ve güftâr-ı nazmiyyeleri⁷ el’ân elsine-i fuqârâda dâ’irdür ve Hazret-i Dede ‘Alî Hürāsānî intikâl buyurdukdâ maqâm-ı ‘âlîlerine kâ’im olup⁸ hizmet-i türbe-i muqaddeseleriyle evkât-güzâr ve toköz yüz seksen hudûdında vâşıl-ı rahmet-i Gaffâr olup semâ’-hâne-i hânkâhda medfundur. Gerek Fârisi ve gerek Türki eş’ârda üstâd-ı küll oldukları bu iki kıt’alarından âşkârdur.

Kıt’a: An ki der yekdem koned gūyā zebān-ı lāl rā
Gerçi hall u ‘aḳd-ı ‘ālem kār-ı dest-i ‘aḳd-i tust
Lîk ser tā pāy ū şod hem zi kudret dest kār
Kār fermā ḫaḳ u ‘adālet çî cāy-i ḫayretest^{CCLVI}

Velehū kuddise sırruhu:

Lâlî kuluñı eyledi ol lü’lü’-i lālā
Feyz-i nefes-i himmet ile tuḫti-i gūyā
Mîr’āt-ı kerāmetdür anuñ mäh-i vücûdı
Yoḳluḳlar ile olsa n’ola ol şeh-i lālā

Acîbe: Velâkin *Li-yeḫma’inne kalbî*^{CCLVII} gülîstânından istişmâm-ı bûy-ı burhân hâlecân-fersâ-yı dimâğ-ı yârân olmağla Ḳonya hâkinden bir bi-zebân-ı güng ve ker-i mâder-zâd dâhîl-i ‘idâd-i fuqârâ-i Mevleviyye olup ba‘de-tekmi’lî’l-hizme İstânbûl’a geldi ve cümle-i ahâlî-i Dârü’-d-devlenüñ meşhûrî⁹ oldı ki berekât-ı hizmet-i pîrânla ifâde-i merâm idecek miḳdâr güşâyiş-i (104b) zebân peydâ idüp ez-ḳadîm bî-şıyt¹⁰ ü şadâ iken ‘âdetâ Aḫmed Muḫammed Muştâfâ ve gel git saña ve baña emşâli esmâ-i ricâl ve sâ’ir aḫvâli bi-lâ-ta’allüm tekellüm idüp bâkî dâd u sitedde herkese ifâde-i merâma ḳadîr ve ma’a-hâzâ şamem-i mâder-zâdı kemâ-kân ber-câdur ve nazâr-ı im’ân olınsa bunuñ ğarâbeti andan aḳvâdur ki Dervîş Lâlî ḫaḳḳında inḫilâl-i şamem der-kâr imiş.

Mışra’: Evliyā rā hest kudret ez âlihî^{CCLVIII}

Ve bî-zebân-ı mezbûr el’ân havânik-ı Mevleviyyede âdâb u rûsûm u furû¹¹ ve uşûl-i ḫarîḳati icrâda pesendide-i fuqârâ-i dergâh¹² bir¹³ ‘âşîḳ-ı şâdîḳ-ı dil-âğâhdur¹⁴.

DERVÎŞ LİSÂNÎ

Galâta dergâhında¹⁵ hücre-güzîn-i inzivâ olup ‘Arzî Dede ve Ğavşî Dede kuddise sırruhümâ baḳiyyelerinden bir dervîş-i maḫabbet-semîr ve bir pîr-i rûşen-zamîr idi. Nâyi ‘Oşmân Dede¹⁶ vaḳtine

¹ Lâlî Dede] Lâlî Dede Efendî Ü₂

² Güzelhîşariyyü¹] Güzelhîşârî Ü₂, Güzelhîşârdandur M, Ü₃

³ mevlid ve] - M, Ü₃

⁴ mevlid ü lâl-i mâderzâd iken] - Ü₂

⁵ buyurulduğı] vech Ü₄

⁶ olup] ve M, Ü₃

⁷ nazmiyyeleri] manzûmları M, Ü₃

⁸ olup] olup M, Ü₃

^{CCLVI} *Kıt’a:*

O bir anda konuşmayan dili konuşturur

Gerçi âlemi çözmek bağlamak senin elinin işidir

Ama, baştan ayağa o da senin gücünle iş yapar oldu

İş buyuran, hak ve adalete ne diye şaşılınsın?

^{CCLVII} *Kalbimin tatmin olması için. Bakara S./260.*

⁹ meşhûrî] meşhûdî Ü₄

¹⁰ şıyt] sayd Ü₂

^{CCLVIII} *Mışra:*

Velilere Allah’tan ancak kudret vardır.

¹¹ u furû’] furu’ M

¹² dergâh] dergâhdur M, Ü₃

¹³ bir ‘âşîḳ-ı şâdîḳ dil-i âğâhdur] - M, Ü₃

¹⁴ âğâhdur] agâhdur ‘aleyhi’r-raḫme Ü₄

¹⁵ dergâhında] hânkâhında M, Ü₃

¹⁶ Dede] Dedenüñ M, Ü₃

dek¹ kalup bin yüz yigirmi toktuz târihinde intikâl eyledi. Hâmûşân-ı hânkâhda merkadî mu'ayyendür. Fakîr-i pür-tağşîrûn dest-i 'âcizâneme bir mecmû'aları resîde olup bu beytleri kendi haţt-ı destlerinden nakl olındı.

Ebyât²: Seyreyle durma³ ey gönül âşâr-ı rahmeti
Bağ nev-bahâr-ı haţdaki⁴ reng-i leţâfeti

Gör⁵ nûr-ı sebz-i haţtı beyâz-ı cemâlde
Yâd eyle Hayderiyyeti bil Aĥmediyyeti

Dervîş-i Mevlevî gibi şâh-ı şükûfe-hîz
Şemsi urındı başa külâh-ı irâdeti

DERVİŞ LEBİB

İsm-i şerîfleri Seyyid Ahmed olup evlâd-ı meşâyiĥ-i şüfiyyeden Şofyavi'yyü'l-mevlid bir şâbb-ı Celvetiyyü't-tariĥ iken mâ'il-i seyr ü seyâhat olup Mışır'da Nesib Dede'ye⁶ mülâkât ve beyne-hümâda 'ıkd-ı rişte-i müvâhât olunup⁷ müddet-i⁸ medîde Hasib ü Nesib ile⁹ ma'an seyr-i dâr ü diyâr ve âĥirü'l-emr Nesib Dede Yeñikapu hânkâhına şeyĥ olduĥda bunlar sâye-i bâl-i hilâfetlerinde âsûde-i ser-dağdaĥa-i in ü an iken biñ yüz yigirmi altı senesi vefât idüp ve hâmûşân-ı ihvânda medfûndurlar. Hikâyet olunur ki Nesib Dede Celâliyyü'l-mürşid¹⁰ olup ekşeriya Dervîş Lebibi berây-ı terbiyye âzâr ü tekdîr buyururlardı¹¹. Hattâ ba'zı nâ-puhte-gân Dervîş Lebîb'e niçün bu rütbe¹² bi-lâ-taĥyîr izhâr-ı şafâ¹³-yî cevır ü ezâ¹⁴ idersin diyü tahrik-i¹⁵ 'arak-ı hamîyyet itmege¹⁶ teşmîr-i sâĥ-ı ĥayret itdüklerinde birâder-i terbiyyet-berâberleri¹⁷ Hasib Dede bu beyt-i ĥarrâ ile cevâb virüp

*Beyt: Be-dil tîrî kezân Türk-i kemân ebrû koned menzil
Nihâlî ki der u ne toĥm bâşedeş ĥâşıl^{CCLIX} (105a)*

Lebîb Dede daĥı bu beyt ile tezyîl ve def¹⁸-i jâj-hâyî-i ĥadr-i nâ-şinâsân terbiyye-i erbâb-ı tekmîl buyurdılar¹⁹.

*Beyt: Merâ cân boved ez-mihr-i an meh ber-nedârem dil
Ki cân dâden boved âsân u dil berdâşten muşkil^{CCLX}*

Bu kıt'a²⁰-i ĥarrâ²¹ daĥı 'Azîz-i Merĥûmuñ eş'âr-ı müsteşnâlarındandır.

¹ dek kalup] deĥin yetişüp M, Ü₃

² ebyât] beyt Ü₁

³ durma] -Ü₁

⁴ haţdaki] haţuñdaki Ü₂, Ü₄

⁵ Bu beyt] -M, Ü₃

⁶ Dedeye] Dede ile M, Ü₃

⁷ olunup] olup Ü₄

⁸ müddet] meded Ü₁

⁹ Nesible] Nesib Dedeler ile Ü₂

¹⁰ Celâliyyü'l-mürşid] celâlî meşreb M, Ü₃, Ü₄

¹¹ buyururlardı] buyururlar idi Ü₂, Ü₄

¹² rütbe] mertebe Ü₁

¹³ şafâ-] cefâ Ü₂

¹⁴ ezâ] âzâr Ü₂

¹⁵ tahrik] tahrik Ü₁

¹⁶ itmege] itmekle M, Ü₃

¹⁷ berâberleri] berâberi Ü₂

^{CCLIX} *Beyt:*

O keman kaşlı güzelden kalbe bir ok yerleşti

Bir fidan ki onda tohum ürün vermez

¹⁸ def] ref M, Ü₃

¹⁹ buyurdılar] buyurdı Ü₃

^{CCLX} *Beyt:*

Benim canım oldukça o ay yüzünün sevgisinden gönlümü koparmam

Çünkü can vermek kolaydır, ama gönül koparmak zordur

²⁰ kıt'a] ebyât M, Ü₃

²¹ ĥarrâ] - M, Ü₃

Kit'a: *Bişnev 'âşık çonîn güyed kudüm u nây-ı mâ
Ez-felek bälâterest in kubbe-i minâ-yı mâ
An zemân ez hâşıl-ı dünyâ ferâgat yâftım
Şod meâl u mâhaşal dergâh-ı Mevlânâ'yı mâ^{CCLXI}*

FÎ-ĤARFÎ'L-MİM

ŞEYĤ MUĤAMMED TEBERDÂR

Ispârta nâm kaşaba ĥâkinden olup eşnâ-i şebâbetinde¹ Teber-dârân-ı Sarây-ı Sultâniden iken mâye-i aşliyyesi² âhîr³ kendülerin bi-zâr-ı mülk ü vaķâr idüp Konya'da dâhil-i 'idâd-ı Mevleviyân ve ba'dehü tekmlü'l-ĥizmet ser-bülendî-i külâh-ı Ĥunkârî ile mümtâzü'l-aķrân olmuşlardı. Ba'dehü⁴ Şam'da Kârtal Dede ĥizmet-i mübârekelerinde bir müddet iĥtiyâr-ı riyâzât-ı şakka idüp külâh-ı istivâ⁵ keşide-i⁶ ĥilâfetle mü'eyyed⁷ ve mevlidi olan Ispârta⁸ kaşabasına⁹ ric'at olunup¹⁰ ĥâne-i aşliyyesini¹¹ Mevlevîĥâne sebkine¹² ifrâġ buyurdılar ve bir müddet ol buķ'a-i¹³ mübârekede¹⁴ iĥtiyâr-ı künc-i fakr ü fenâ ve tecrid ü rızâ 'alel-ĥuşuş cümle-i evķât-ı 'azizeleri zıkr ü fikr ü 'ibâdât ve zıkr-i¹⁵ vecd ü ĥâlâtla güzerrân idüp¹⁶ eşnâ-i vefâtlarında meydân¹⁷ idüp cümle ihvânla vedâ¹⁸ ve ĥalvet-ĥâne-i maĥşûşalarına¹⁹ teşrif buyurup²⁰ tâ şubĥa dek meşġul-i Allâh Allâh oldılar. Ĥîn-ı²¹ seĥer-i küçek-ĥizmetleri ĥalvet-ĥâne-i mübârekelerine duĥûle taleb-i izn ve kâ'im-makâm-ı ĥizmet olmaġa²² lehce-güşâ-yı ism-i Hüyü²³ destür olduķda 'adem-i cevâbdan intikâlleri münfehim olunup²⁴ feth-i²⁵ bâb ve 'Azîz-i Müşârün-ileyhi müteveccih-i Kible-i mükerrerme seccâde-i 'ibâdetlerinde ber-zânûkâ'id görüp şarf-ı diķķat itdükde teşrifleri âşkâr oldı ve mübârek ĥaĥt-ı dest-i 'inâyet-peyvestleriyle bu vaşiyet-nâme-i şerifi taĥrîf buyurup piş-i seccâdelerine ilķâ buyurmuşlardı.

Vaşıyyetnâme: Zahmet-i rahmet endüd-râ be-nazar-ı ĥurrem mulâĥaza bâyed kerd ve rahmet-i zahmet numâ-râ befîkr-i 'âķıbet taĥammul ve medâr-ı tecemmul-i rûĥânî ĥâhed engâş ve rusûm ve 'ibâdât ez-zâhir ve ezvâķ ve işârât ez-bâĥın murâ'ât konid ki her do çun kışr u leb est bi-yekdigir mustaķım nebâşed ve ķurretü'l-'uyûn teslîme'l-insâne'l-kâmil Temme.^{CCLXII}

Ve bu kıt'a-i (105b) dil-nişin eş'âr-ı ĥaķâyık-âġınlarından dır.

^{CCLXI} *Kit'a:*

Ey âşık dinle ne söylüyor bizim kudüm ve neyimiz

Felekten yücedir bizim bu billür kubbemiz

O zaman dünya kazancından el çektik

Dönüş yeri ve kazanç, bizim Mevlânâ'nın dergâhı oldu

¹ şebâbetinde] şebâblarında M, Ü₃

² aşliyyesi] aşlısi M, Ü₃

³ âhîr] - Ü₄

⁴ ve ba'dehü Şam'da] - S, Ü₂, Ü₄

⁵ istivâ] istivâdâr-ı M, Ü₃

⁶ keşide-i] - M

⁷ mü'eyyed] mü'eyyed olup M, Ü₃

⁸ Isparta] Ispartaya M, Ü₃

⁹ kaşabasına] - M, Ü₃

¹⁰ olunup] eyleyüp M, Ü₃

¹¹ ĥâne-i aşliyyesini] ĥânesini M, Ü₃

¹² sebkine ifrâġ] silkine ifra' Ü₂

¹³ buķ'a] buķ'ada M, Ü₃

¹⁴ mübârekede] - M, Ü₃

¹⁵ zıkr-i] tâ'at u M, Ü₃

¹⁶ idüp] eyleyüp M, Ü₃

¹⁷ meydân idüp] - Ü₄

¹⁸ vedâ' u] vedâ'-ı Ü₂

¹⁹ maĥşûşalarına] maĥşûşlarına M, Ü₃

²⁰ buyurup] idüp M, Ü₃

²¹ Ĥîn] Çin M, Ü₃

²² olmaġa] olmaġla Ü₁

²³ ism-i Hüyü destür] destür-ı ism-i hu M, Ü₃

²⁴ olunup] olup M, Ü₂, Ü₃

²⁵ feth-i bâb u] - M, Ü₃

^{CCLXII} *Vaşıyyetname:*

Rahmeti artıran zahmete mutlu gözle bakmak zahmet gösteren rahmete akıbet düşüncesiyle katlanmak ve ruhanî güzelliġin odaġı saymak gerek. Zahirde, gelenek ve ibadetlere, bātında zevk ve işaretlere uyunuz. Çünkü her ikisi iki dudak gibi olup birbirleri olmadan doġru, düzgün olamaz. Kâmil insana teslim olan gözler aydınlansın.

Kıf'a: *Beyâ tebdîl-i sîret kon ki âhîr şûret u cân
Mubeddel bâ-kef-i hâk u kefen gorted kih u mihrâ
Berev in dîde-i ser râ bebend çeşm-i sır beguşâ
Ki tâ binî 'ayân aşl-ı heme çiz u bed u bih râ^{CCLXIII}*

MUHAMMED MUKİM DEDE

Sâbiķu'l-menķabe Dânişî 'Alî Dede nevvera'llâhu merķadehü ģazretlerinüñ çerâĝ-ı encümen-i vücudı ve şu'le-i ķandîl-i zâd ü bûdidur. Ba'de-vefâti'l-vâlid ķuţbü'l-ģulefâ Siyâhî Muştafâ Dede ķuddise¹ sırruhu cenâblarına² ģizmet idüp nâ'il-i fezâ'il olduĝda Ķaraĥişâr meşĥatiyle Cenâb-ı Bostân-ı Şânî ģaraf-ı bâhirü's-şereflerinden³ tevķir olunup ba'dehü Anķara ģânķâhına naķl ve bir müddetden⁴ soñra Tokâd âsitânesine iclâs olunup ol buķ'a-i 'âliyyede ârâm üzre iken biñ yüz otuz ģudûdında intikâl-i 'âlem-i bekâ buyurdılar. Bu beytler⁵ eser-i pür-beģçeleridür.

Ebyât⁶: Niçün şekvâ ider derd-i serinden 'âşık-ı bî-mâr
'Araķ gibi ģumâruñ ref'ine kâfûrı merhem var

Bu bâzâr-ı fenâda vüs'ati olsa dil ü cânuñ
Alurdum göñlüm alanı olaydı el'an alanuñ

Ve daģı oĝulları⁷ 'Abdü'l-eģhad Dede câ-nişinleri olup bir müddet⁸ soñra Beşiktâşa ģânķâhına naķl olındılar. Ve kırķ seneden mütecâviz anda ve bunda neşr-i fezâ'il-i bî-şümâr ve terbiyye-i müsta'idân-ı diyâr⁹ idüp ģattâ 'aşırımızuñ Veysi-i¹⁰ nâm-dârı olan Kânî¹¹ Efendî nâm münşî-i rûzgâr ve şâ'ir-i pür-i'tibâr ol çeşme-sâr-ı zülâl-i 'irfândan feyż-yâb olmaĝla âlüdeĝi-i evâ'il-i ģâlî âsüdeĝi-i evâĥir-i me'âle netice virüp vâşıl-ı ser-menzil-i sükün olmışlardır. Ve 'Abdü'l-eģhad Efendî daģı biñ yüz seksen iki târiĥinde intikâl buyurup Şabiĥ nâm şâ'ir dimişdür.

Târîĥ: Nâmı gibi Şabiĥâ târiĥi oldu yek-tâ
Tekmil ķıldı devrin¹² 'Abdü'l-eģhad Efendî

Ĥânķâh-ı Beşiktâş'da medfûndurlar ve¹³ Dânişî 'Alî¹⁴ Dede¹⁵ 'araķı bunlarda temâm olmışdır.

MELÂMÎ DEDE

Pervâne-kân-ı çerâĝ-ı Sultân Semâi-i Dîvâniden bir zât-ı melek-simât-ı¹⁶ nürânî olup ģırķa-puş-ı melâmet-i 'aşķ ü fenâ ve bâde-nüş-ı selâmet-i şıdķ ü şafâ ve lâ'übâlî-ĝüftâr ve lâ-ķaydâne-reftâr olmalarıyla maĥlaş-ı mezburî iĥtiyâr eylemişlerdür. Ĥikâyet olunur ki ģânķâh-ı Mışır'da zuhûr-ı fetâret¹⁷ ile bir kaç sene terk-i semâ' olunmuş iken tekrâr Yûsuf Dede nâm bir şeyĥ-i bâ-vaķâr-ı Mevlevî ve diĝer Yûsuf Dede nâm bir ķârî-i Meşnevi ģaraf-ı âstâneden ĝelüp icrâ-yı âyin-i ģalâvet-

^{CCLXIII} *Ķıta:*

*Gel huyunu deĝiştir, çünkü sonunda
Bir avuç topraĝa ve kefene dönüştür, büyük küçük herkesin sureti, canı...
Ķit bu başındaki gözü kapat, sır gözünü aç da
Böylece her şeyin, iyisin ve kötüsünün aslını açıkça göresin*

¹ ķuddise sırruhu] - M, Ü₃

² cenâblarına ģizmet idüp] ģizmetlerinüñ ģizmet-i şerîflerine M

³ bâhirü's-şereflerinden] bâhir-i eşreflerinden Ü₂, Ü₄

⁴ müddetden] müddet M, Ü₃

⁵ beytler eser-i] beytler eser-i tab' -ı lehçe-i M, Ü₃, beyt Ü₄

⁶ ebyât] Beyt Ü₄, S (tamamı)

⁷ oĝulları] oĝullarına S, Ü₁

⁸ müddet] müddetden S, Ü₁, Ü₂, Ü₄

⁹ diyâr] yâr Ü₂

¹⁰ Veysi-yi] re'îsi Ü₂, Ü₄

¹¹ Kânî] Kâmi Ü₁

¹² devrin] devrini M, Ü₃

¹³ ve] - M, Ü₃

¹⁴ 'Alî] - M, Ü₃

¹⁵ Dede] Dedenüñ M, ve 'Örfî Dede Ü₂

¹⁶ simât-ı] simât u M, Ü₃

¹⁷ fetâret] fetret M, Ü₃

âgîn-i Mevlevî ve tezkîr-i Mesnevi-i haķâyık-muhtevî eyledüklerinde¹ Melâmî Dede anda bulunup bu ğazeli ğüyâ olmuşlardır.(106a)

Ġazel: Dükkân-ı ‘aşķ içinde belâğatda zeynümüz
Zevķ ü şafa libâsına müstağraķ eynümüz²

Ya ‘ķüb-ı hüzn ğitdi ğöñülden birâderân
Şâh oldu Mışır-ı hüsne bu ğün Yûsufeynümüz

Nây ü rebâb-ı dâ’irede muṭribân-ı ‘aşķ
Mînet Hudâya ğördi³ bu vâdî-i ‘aynımız

Bu devre egri baķma⁴ mürâyî revâ degül
Şeyṭanlığını ķoy ki hemân kızdı beynümüz

İtdüñ Melâmî cân ü dili cümleten⁵ nişâr
Ol hâce-i cemâle temâm oldu deynümüz

Ṭoķuz⁶ yüz altmış⁷ hudûdında intikâl-i dâr-ı beķâ buyurmuşlardır⁸.

MAḤREMÎ DEDE

Bunlar dağı harim-i harem-i vuşlat-ı Ḥazret-i Pîr ķuddise sırruhu’l-münîre Sulṭân Dîvânî
ķapısından dâhil olup⁹

‘Arabîyye: *Udhulû’l-ebvâbihâ*^{CCLXIV}

mefhûmiyla ‘âmil olan zevât-ı kirâmdandır. Ekşeriyâ Ḥicâz ve Mışır ve ‘Arabistân’da seyr ü seyâhat idüp Konya’da ṭoķuz yüz elli hudûdında ğuñude-i hâķ-i pâķ-i laḥd olmuşlardır. Ra‘nâ terci‘-i bendleri ve zibâ müseddesleri vardır. Bu ğazel-i dil-nişin lehçe-i pür-temkinleridür.

Ġazel: Âb zencîrin sürür ‘aşķuñla bir şûrîdedür
Seyr içün rüşen-cemâlün her ḥayâli dîdedür

İdemez şahrâ-nişin-i ‘aşķ ile seyr ü sülûķ
Sâkin-i kūh-ı belâ vü ğam ‘aceb vâdidedür

Geçdi ‘ömrüm ol dehenden bir cevâb işitmedüm
Ḥâtîr-ı şûrîde şanmañ yoķ yire rencîdedür

‘Âleme esrâr-ı ‘aşķum fâş oldu âh kim
Ḥîzmetinde sen şeh-i hüsnuñ dağı püşîdedür

Maḥremî ma‘nî-i ğayra itme zinhâr îltifât
Lezzet-i kâmil olur mı anda kim ḥâyîdedür

DERVİŞ MEYYÂL

Bâlâda tercemesi sebķat iden Şehlâ Dede eş‘âr-ı Türkiyyesinde Meyyâl maḥlaşını iş‘âr¹⁰ eyleyüp Fârisiyyâtda Şehlâ vaz‘ını¹¹ izhâr itmek kendülere maḥşuş bir ṭavr-ı ķep ü¹ râst-nümâ olmağla iki

¹ eyledüklerinde] itdüklerinde M, Ü₃, itdüklerini Ü₂, eyledüklerini Ü₄

² eynümüz] âyînimüz Ü₁, Ü₂ (eyn: omuz demektir. Ü₄ şerhi)

³ ğördi bu vâdî-yi ‘aynımız] ğör ki budur âyînimüz Ü₂

⁴ baķma] baķar S, Ü₄

⁵ cümleten nişâr] cümleten târ Ü₁, Ü₂, cümleten şâd Ü₄

⁶ Ṭoķuz] ve dağı ṭoķuz M, Ü₃

⁷ altmış] yetmiş altı Ü₁

⁸ buyurmuşlardır] buyurmuşlardır rahmetu’llâhi te‘âlâ Ü₄

⁹ olup... ‘âmil] -M, Ü₃

^{CCLXIV} Arabîyye:

Evlere kapılarından giriniz

¹⁰ iş‘âr] ihtiyâr M, Ü₃

¹¹ vaz‘ını] vaz‘ını iş‘âr u Ü₂

maħalde taşvîr-i şaħş-ı müdde'āya muħtāc oldı. Lākin yegānegî-i şüret ü heyûlāya nāzır olan erbāb-ı başıret ħüsn-i² taġlîṭ-ı meşā'ir itmeyeceġi hüveydādur.

Beyt: *Ĥiştēnṛā ne tevāned ki be bīned aħvel*
Ne tevān kerd be yektāi-yi zāt-ı to şeki^{CCCLXV}

Eş'ārları ġāyet laṭif ü ābdārdur³ ve mertebe-i üstādiyyete vāşıl bir şā'ir-i nām-dārdur. Ekşer Mezākî ve Cevrî ve Vecdî ile⁴ gezer yürür ve peymāne-keş-i ma'nî olduġda Ĥazret-i Şabūhî'den dem ururdu. Ĥattā Vecdî'nün bir ġazel-i bālālarını müztezād itmışdür.(106b)

Müztezād: Ey dil ġam-ı ġisū-yı ruħ-ı yārde ġalduñ
Şad miħnet ile sen
Ĥayd-ı şanem ü 'uġde-i zünnārda ġalduñ
Mānend-i Berehmen

Ey cān yoluña çıġmaġa ġādir mi degülsin
Bi'llāh saña n'oldı
Kim ġasret ile sine-i efkārda ġalduñ
Kimdür saña reh-zen

Ey dīde baġup rūyına zülfinde ilişdüñ
Sad ġayf ü dirīġā
Ĥül ister iken keş-me-keş-i ġārda ġalduñ
Ĥün bülbül-i ġülşen

Ey bülbül o ġül zīb-ser-i bü'l-heves oldı
Ĥġāh degülsin
Sen bî-ħaber efġān ile ġülzārda ġalduñ
İtseñ n'ola şiven

Ey 'aġl baña reh-ber iken semt-i ġalāşa⁵
Mānend-i dil-i zār
Sen de tutulup zülf-i siyeh-kārda ġalduñ
Ne ġāre ġılam men

Ey ġadd-i düṭā ġeġmedüñ ebrū hevesinden
İl menzile irdi
Keġ-tir gibi dest-i kemān-dārda ġalduñ
Ey kendüye⁶ düşmen

Ey ġüsn-edā ehl-i süħān hep saña müştāġ
Meyyāl-veş ammā
Sen Vecdî-i ġoş-ṭab' u ġoş-āşārda ġalduñ
Ĥayl-i şu'arādan

Rubā'î⁷: Her bār ki zā'ir-i kilisā oluram
Sen māhı ġörüp vālih ü şeydā oluram
Ben⁸ şüret-i bî-cāna daħi ikbāl it
Ĥġuşum açup ben de ġelipā oluram

¹ ü] - M, Ü₁, Ü₃

² ġüsn-i taġlîṭ-ı] taġlîṭ-ı ġüsn ü M, Ü₃, ta'lîṭ-ı ġüsn S

^{CCCLXV} *Beyt:*

Şaşı kimse, görmeye ġüç yetiremez (ancak iki ġorebilir)

Senin zatının birliġinden ġuşku duyulamaz

³ ābdārdur] ābdār M, Ü₁, Ü₃, vāyedārdur Ü₂

⁴ ile] şā'ir-i meşhür Vecdî Beg Ü₃

⁵ ġalāşa] ġalāşma S

⁶ kendüye] kendine M, Ü₃

⁷ Rubā'î] velehū rubā'î Ü₃

⁸ Ben] Bîr M

Velehüm: Her şüret ile dil nice bir deyr olsun
Varsun o büt-ârâm-ı dil-i ğayr olsun
Haṭṭın göricek terk idüp ol şuhı didem
Ey yâr-ı cefâ-kâr giceñ¹ ḥayr olsun

Biñ seksen senesi intikâl-i ‘âlem-i şuhūd ve meyl-i şâhid-i maḳṣūd buyurup ḥānkāh-ı Ğalaṭa’da² medfūndurlar.

DERVİŞ MEZÂKÎ

Şâ‘ir-i meşhūr şâhib-i Dîvân Bosnavî Dervîş Süleymāndur.

*Beyt: Ey kerāmât-ı bulend-i evliyāst
Evvelî şî‘rest u āḥir kimyāst^{CCLXVI}*

ma‘nāsı³ şüretde daḥi elif⁴ lâm kaşdına düşüp teşebbüs-i esbâb-ı şürî⁵ dağdağasıyla nice zamân müvellâ‘-i⁶ taḥşil-i kimyâ ve bi-hüde gerd-i deşt ü şahrâ iken Köprili-zâde Fâzıl Ahmed Pâşâ’ya nedim olup İstānbül’da⁷ muḳim olmışdı. Şoñra ‘Arzî Dede ve Müneccimbaşı Ahmed Dede emşâli zevât-ı kirâmla muşâhabe vü muşâ‘are (107a) idüp taḥşil-i gevher-i intibâh ve vâḳıf-ı⁸ sırr-ı iksîr-i mihr ü mâh olmışlardı. Neşâti Dede’nün tâze-zeminine nazire-i üstādanesi olup ḥuzûrlarına⁹ reside olduḳda nihâde-i¹⁰ kenâr-bâlin-i taḥşin olmışdur ki maṭla‘ı budur.

*Beyt: Şunar bir cām-ı memlû biñ teḥi peymāneden şoñra
Döner vefḳ-i murād üzre felek ammâ neden şoñra*

Bu ğazel¹¹ daḥi eşer-i ṭab‘-ı bi-bedelleridür¹².

*Ğazel: Hiç maḳdem-i dil-berden yollarda eşer yok mı
Ey bād-ı şabâ sende¹³ bir tâze ḥaber yok mı*

*Yusufla o meh-rünüñ farkı katı zâhirdür
Erbâb-ı maḥabbetde bir ehl-i naẓar yok mı*

*Bu nâle-i şeb-gîrünüñ âşarı görünmez mi
Bu şâm-ı ğaribâna bir vaḳt-i seḫer yok mı*

*Bu sūziş ile āndan zâhir mi degül dirdüm
Pinhân yine sinemde şad-dâğ-ı ciger yok mı*

*‘Âlemde Mezâkî-veş biz şâhib-i ‘irfānuz
Erbâb-ı dile mâ‘il bir ehl-i hüner yok mı*

Ve¹⁴ daḥi medâyiḥ-i ḥizb-i celîle-i¹⁵ Mevleviyyeden bu neşide-i şâdikānesi ğayet rengin vâḳı‘

¹ giceñ] gice Ü₄

² ḥānkāh-ı Ğalaṭa’da] Ğalaṭa Ḥānkāhı’nda M, Ü₃

^{CCLXVI} *Beyt:*

Evliyanın yüce kerâmetlerindedir

Önce şiir, sonra kimyâdır

³ ma‘nāsı] ma‘nāsım Ü₁

⁴ elif lâm kaşdına] ‘ıyân itmek kaydına M, Ü₃, i‘mâl Ü₁

⁵ şürî] şüreti Ü₂, Ü₄

⁶ müvellâ‘-ı] -M, Ü₃

⁷ İstānbül’da] İslāmbül’da Ü₁, Ü₂

⁸ vâḳıf-ı sırr-ı iksîr-i mihr ü mâh] sırr-ı iksîr-i mihr ü mâha vâḳıf M, Ü₃

⁹ ḥuzûrlarına reside] ḥuzûruna ‘arz M, Ü₃

¹⁰ nihâde-i] nihād-ı S

¹¹ Bu ğazel...bedelleridür] velehü ğazel M₂ Ü₃

¹² bi-bedelleridür] bi-bedelleridür şebt ceridemüz kıldı Ü₂

¹³ sende] senden Ü₁

¹⁴ Ve daḥi ... vâḳı‘ olmışdur] - Ü₁

¹⁵ celîle-i] celîl M, Ü₃

olmuşdur.

Gazel¹: Suffe-i ‘arş-ı berindür hânkâh-ı Mevlevî
‘Arşda daği döner dirlər külâh-ı Mevlevî

Beste çeşm olsa cihândan n’ola eylerken semâ‘
‘Alem-efrüz-ı başiretdür nigâh-ı Mevlevî

Ey gönül çün reh-ber-i² ‘aşk olmağa ‘azm eyledün
Toğrı yol istersen işte³ şâh-râh-ı Mevlevî

Şevk-i Mevlânâ ile gerdân olur dirse felek
Müdde‘âya mihr ile mehdür güvâh-ı Mevlevî

Qo ‘avâm-ı nâs şâh-ı dehre itsün istinâd
Melce’-i hâşşü’l-havâş imiş penâh-ı Mevlevî

Kuṭbu’l-aḳtâb-ı velâyet Hâzret-i Monlâ-yı Rûm
Kim kul⁴ olmaḳdur derinde ‘izz ü câh-ı Mevlevî

Şevk-i medhiyle Mezâkî her seher cûş eyle kim
Bâdi-i⁵ feyz-i deründür şubḫ-gâh-ı Mevlevî

İstânbül’da biñ seksen yedi târiḫinde güdâhte-i⁶ püte-yi mezâr olup Galaṭa hânkâhında medfündür.

DERVİŞ MAZLŪM

Aşhâb-ı şervetden bir h’âce-i kâm-rânuñ ‘abd-i⁷ müşterâsı olup ba‘de’l-‘itḳ Konya’da bende-gân-ı Hüdâvendigâriye mülhâḳ olmuşdı. Çille-i muḳânnenesini⁸ tekmiñ ve bir müddet ḫücre-i mütevassıtında iḫtiyâr-ı riyâzât-ı şâḳḳa ve mücâhedât-ı mütenevvi‘a ile sülûk ve bâliḡ-i mebâliḡ-i ricâl-i intihâ olduḡda âsitâne-i kerûbi-âşiyân-ı Mevlevide ḫizmet-i mübâreke-i türbe-dârî ile ser-bülend ve muṭrib-hâne-i dârû’s-semâ‘-ı ‘uşşâḳda neyzenbaşılık maḳâm-ı refi‘ine reside olup dâ‘imâ ol ḫidemât-ı⁹ celile ile memdühü’l-âşâr ve rüz-be-rüz (107b) iḫrâz-ı maḳâmât-ı sine-i ṭarîḳat¹⁰ ile maḫmüdü’l-etvâr ve zât-ı Cibril-simâtları ḫazine-dâr-ı gaybu’l-guyüb-ı kayyümi ve maḫrem-i ḫarem-serây-ı Celâlü’d-dînü’r-Rûmi¹¹ olup şubḫ ü mesâ derün-ı türbe-i şerifde meşḡul-ı ‘ibâdât ü tâ‘ât ve mecbül-i müşâhid-i müşâhedât iken biñ yetmiş iki târiḫinde intikâl-i ‘âlem-i ḳuds buyurup merâḳıd-i türbe-dârânı eslâf beyninde ve Hâzret-i Kuṭbu’n-nâyî Ḥamza Dede ḳuddise sırruḫı ḳurbında defn olındılar¹². Şu‘arâ-yı vaḳtten birisi¹³ feci‘a-i intikâllerine bu târiḫi dimişdür.

Târiḫ: Merdüm-i mazlûm idi ney-zenbaşı
Yazmış aḳlâm-ı ezel divânına

Oḳıyanlar Aḫmed’ün târiḫini
Didiler hey raḫmet ola cânına

Eş‘âr-ı sâlikâne ve güftâr-ı ‘ârifaneleri vardır. Bu şî‘r-i¹⁴ ḡarrâyı türbe-dâr olduḡı vaḳt söylemişdür.

¹ ḡazel] - Ü₁, gazelin tamamı] - Ü₁

² reh-ber] reh-rev M, Ü₃

³ işte] - Ü₄

⁴ kul] -M

⁵ Bâdi] bâde Ü₃

⁶ güdâhte-yi püte-i mezâr olup] intikâl idüp Ü₂

⁷ ‘abd] ‘âbid S, Ü₁

⁸ muḳânnenesini] muḳânneni M, Ü₃

⁹ ḫidemât] ḫidmet M, Ü₃

¹⁰ ṭarîḳat] - M, Ü₃

¹¹ Rûmi] - M, Ü₃

¹² olındılar] olınmışdur M, Ü₃

¹³ birisi] biri M, Ü₃

¹⁴ şî‘r] - S, Ü₂, ḡazel Ü₄

Gazel: Hemçü deret halka be-güşî merâ
Bih zi şehinşâhi-yi her du-serâ

*Dîde be-dergâh-ı toem her nefes
Sâye-i dîvâr-ı toem multecâ*

*Tâ ne keşed kîn hod ez cân-ı men
Tâ ne bered raht-ı selâmet zi câ*

*Ger ne dehî dâd-ı dilem zân piş
Pes beder ki bereved in gedâ*

*Bende-i mazlûmem eyâ şâh-ı dîn
Zâlim nefsem be-koş u deh rehâ^{CCLXVII}*

DERVÎŞ MA'NEVÎ

Mevlid-i mübarekeleri belde-i¹ Selânîk olup hüsn-i haţta mâlik olmağla hücre-i dervîşânesinde muşhaf-ı şerîf kitâbet idüp ta'ayyüş buyurlardı. Vâşıl-ı esrâr-ı deķâyık-ı Meşnevî ve nâ'il-i envâr-ı haķâyık-ı Mevlevî olmağla maħlaş-ı sâmilîleri Ma'nevî olmuşdı². 'Âşık Çelebî nâm Tezkire-nüvîs-i keç-peyâm dir ki benüm³ bildüğüm Ma'nevî bunuñla ikidür. Ol Konevî bu Selânîkidür. Muşhaf-nüvis kâtibdür zu'mınca ma'rifete t̄alibdür. Şi'rin bir vechle sūz ü güdâz ve niyâz ü ihtizâz ile oķur ki işiden bî-ihtiyâr âh ider. Yâhūd yanmayam diyü bir taş ķovıgın penâh ider. Bu maţla' anuñdur.

Beyt: Devr ider Ka'be-i kūyuñda senüñ leyl ü nehâr
Raķş idüp Şemsi⁴ külâhıyla ķamer⁵ Mevlevi-vâr⁶

İnşâf olınsa altmış saţır medħini yazdıgı Monlâ Çelebî Müderris Çelebî Kâzî⁷ Çelebî nâm şâ'ir-i bî-intizâmların şî'rinden kem degüldür. Lâkin⁸ bî-çâre ru'ünet-i dânişmendiyyesini⁹ icrâya mecbur olmuş.

Beyt¹⁰: Çâr çiz est duşmen-i foķarâ
İt u bit u ķapucî vu monla^{CCLXVIII}

(108a)'Azîz-i merķüm toķuz yüz seksen ģudūdında Selânîk'de¹¹ intikâl-i 'âlem-i beķâ

^{CCLXVII} *Gazel:*
Kapın gibi kulağımda halka var
Her iki sarayın şehinşahlığından daha iyidir (bu)

*Her nefes gözüm senin dergâhında
Senin duvarının gölgesine sığınırım*

*Bu benim canımdan ayrılmadan
Selâmet yerini bırakıp gitmeden*

*Bundan önce gönlümün hakkını vermezsen
Bu fakir, kimin kimin kapısına gitsin*

*Mazlum kulum, ey dinin şâhi
Zâlim nefsimi öldür de kurtar*

¹ belde-i] -S, Ü₄

² olmuşdı] eylemişdür M₂, Ü₃

³ benüm] ben S, Ü₁, Ü₂, Ü₄

⁴ Şemsi] şems M, Ü₁, Ü₃

⁵ ķamer] - S, güneş Ü₄

⁶ Mevlevi-vâr] Mevlevi-vâr ve eger Ü₄

⁷ Kâzî Çelebi] Kâzî M, Ü₁, Ü₃

⁸ Lâkin... olmuş. Beyt] - Ü₂

⁹ dânişmendiyyesini] dânişmendânesini M, Ü₃

¹⁰ Beytin tamamı] - Ü₂

^{CCLXVIII} *Beyt:*

Fukaranın düşmanı dört şeydir

İt, bit, ķapıcı ve monla

¹¹ Selânîk'de] - S, M, Ü₃

buyurmuşlardır.

DERVİŞ MA‘NEVÎ-İ KONEVÎ

Tarîkı Mevlevî-i evlevî ve dersi Meşnevî-i haķâyık-muhtevî ve maħlaşı Ma‘nevî-i¹ Konevî-i² Mevlevîdür. ‘Aşık³ bunların haķında daħı dir ki ekser mu‘ammeyâta güşîş ider. Tab‘ı⁴ çâşniden ħâlî ve leţâfetden ‘arî degüldür. Bu ġazeli⁵ faķire getürmişdür.

Ġazel: Mâh-ı Bedr-âsâ toľup câm-ı feraħ encâm-ı ‘ıyd
Ehl-i ‘ayşe oldı hengâm-ı neşâť eyyâm-ı ‘ıyd

İrdi ‘aşıklar şeb-i ħadr-i vişâle fi’l-meşel
Reşk-i rüz oldı yine ġün yüzlülerle şâm-ı ‘ıyd

Nâm-ı ‘ıyd ile du‘â-nâmeñ temâm it Ma‘nevî
Sözde maķbül ü mübârekdür añılsa nâm-ı ‘ıyd

Behey ‘Aşık⁶ bu ġazeli getürmeşe bunı da beġenmezdüñ. Tecâveza’llâhü ‘anke⁷. Biñ ħudüdında⁸ vefât itmişlerdür.

MUĞLİŞ DEDE

Nâm-ı nâmileri Muħammed olup ħazret-i Şeyħ Muştafâ Şâķıb-ı sâbıķu’l-menâķıbuñ-necmü’s-şâķıb-ı âsmân-ı vücudı ve âftâb-ı lâmi‘-i zıll-ı memdudı bir şâ‘ir-ı nev-reside ve bir ġül-ı nev-demide iken bi-ķazâ‘i’llâhi te‘âlâ âfât-ı⁹ vebâ biñ¹⁰ yüz yigirmi dört târiħinde ġül-bin-i zât-ı necâbet-simâtlarını¹¹ hebâ idüp ba‘de’l-vefât kendü¹² ħaťt-ı destleriyle târiħ-i vefâtlarını¹³ mecmü‘a-i eş‘arlarında bulmuşlardır.

İnest¹⁴: Rüzġâr-ı rüzġârıñ seyr iden¹⁵ hengâmesin
K’âteş-i hicrân şaldı külbe-i aħzânuma

Görmeden ġülzâr-ı ‘ömrin¹⁶ rüy-ı ħandân-ı ġülin
Ėāk-pâş-ı ġur oldı dide-i hicrânuma¹⁷

Ėonce-i ‘ayş-ı şebâbum eyleyüp âfet-zede
Tutmadı ġuş-ı kerem zâr-ı hezâr-ı cânuma

Ėaşiyânım¹⁸ târ-mâr-ı şadme-i¹⁹ merg eyleyüp
Girdi âħir ol siyeh-kâse benüm de ķanuma²⁰

Ben ġüzer kıldım hele ol berzaħı²¹ cândan ġeçüp
‘İbret olsun lik aħvâlüm ķalan iħvânuma

¹ ma‘nevî] - Ü₂

² Konevî-i] Konevidür M, Ü₃

³ ‘Aşık] ‘Aşık Çelebi Ü₂

⁴ tab‘-ı] tâbi‘i S, Ü₃

⁵ ġazeli] ġazellerini M, Ü₃

⁶ ‘Aşık] ‘Aşık Çelebi M

⁷ ‘anke] ‘anke ‘aziz-i merķüm M, Ü₃

⁸ ħudüdında] ħudüdlerinde Ü₂

⁹ âfât] âfet M, Ü₃, Ü₄

¹⁰ biñ] - Ü₄

¹¹ simâtlarını] simâtların Ü₄

¹² kendü] kendi M, Ü₃

¹³ vefâtlarını] vefâtları Ü₂

¹⁴ inest] târiħ M, Ü₃

¹⁵ iden] idün M, Ü₃, Ü₄

¹⁶ ‘ömrin] ‘ömrün Ü₃

¹⁷ beytin tamamı] - Ü₂

¹⁸ Aşiyânım] aşyâr S, aşinâyum Ü₁

¹⁹ şadme] şadaķa S

²⁰ beytin tamamı] - Ü₂, Ü₄

²¹ berzaħı] bir daħı Ü₁, Ü₂, - Ü₄

Yād idüp dâ'im du'â-yı hayr ile muhlişlerin
Kalmasunlar rāh-ı hizmetde olan noğşanuma

Didi cān-ı ber-lebüm târîh-i hâl-i nez'ini
Ser-i bağrum şavb-ı dîdârum vedâ' yārânuma

DERVİŞ MÜNİS

Edirnevîdür. Hazret-i Enîs Dede quddise sırru cenâb-ı hilâfet-me'âblarınıñ küy-ı meydân-ı maḥabbeti ve rübûde-i çevgân-ı irâdeti idi. Biñ yüz kırık beş târîhinde intikâl buyurup Edirne Hânkâhında medfûndurlar. Şâyeste-i nazar eş'ârı ve şevk-âver güftârı vardır¹. Bu beyt âşârındandır.

Şi'r: (108b) Tarîk-i Mevlevîde mazhar-ı esrâr-ı üns oldum
Enîsüm sîrr-ı Mevlânâdur ey Münis bi-ḥamdi'llāh

FÎ-ḤARFÎ'N-NÜN

NEŞÂTÎ DEDE

Nām-ı emcedleri Aḥmed ve dâru'n-naşr-ı Edirne'den ser-zede bir serv-i ser-âmeddürler. Sâbîkû'l-menḳabe fahrü'r-ricâl Ağâ-zâde zâde'llāh şerefen ḥazretlerinüñ dervîşi ve şâkird-i ders-i bi-teşvîşi olup 'ulûm u funûn-ı külliyye vü cüz'ıyyede lede'l-kül² müselleme ve 'ilm-i deḳâyîk-ı³ eş'âr-ı Fârisiyye'de 'alem⁴ olduklarından mâ'ada nice zamân zebân-âmûz-ı süḥan-verân-ı 'aşrî olmağla âyîne-i zânû-yı terbiyye-i⁵ ser-dâde olanlardan çok bülbül-i âteş-zebân-ı bî-ma'nâ-serâyı bebğa⁶ idüp âşînâ-yı nuḳk-ı hayât-efzâ ve çok tûtî-i şîrîn-mezâk-ı güftâr-ı bî-âsârı 'Ankâ-yı Kâf-ı ma'nâ kılip minḳârını pâre-i ḥâmesin Şûr-ı İsrâfile hem-nevâ iderlerdi dimek ḥaḳlarında serçeyi⁷ bülbül itmek⁸ kadar degüldür. Üstâd-ı üstâdân-ı Rûm oldukları hüveydâ ve *Divân*-ı gâzeliyyâtları senedü's-şu'arâdur. Kudemâda⁹ merzbûm-ı Rûma iki şâ'ir-i gâzel-gü gelmişdi. Biri Neşâti¹⁰ Dede biri Vecdî Beg. Egerçi ḳaşıde tavrında Nef'î bālâ-pervâz¹¹

Beyt: *Tiğ zi elmâs-ı suḥen sâḥtem*
Her ki pes âmed sereş endâḥtem^{CCLXIX}

diyenlerdendir. Ammâ yek-fendür ve aña taḳlîd daḥi isrâf-ı süḥandur. Lâkin tarz-ı gâzelde Ḥazret-i Neşâti'ye ḳıyâs Nazîm ü Fehîm¹²

Mışra': İki âhû pes imiş pâdişehüm bir şîre

mü'eddâsınca bir şâha iki nedîmdür. Azlık uzluḳ bahşı yine da'vâ-yı diğeri dâr-ı süḥan gâvgâsı ma'nâ-yı diğerdür.

Beyt: Ma'nî Hudâ bilür ki senüñ bildügin degül
Ey şî'r-i fehm¹³ derd-i süḥan-sâz başḳadur

¹ vardır] olup M

² lede'l-kül] - Ü₂, 'inde'l-kül M, Ü₃

³ deḳâyîk] ḥaḳâyîk u deḳâyîk M, Ü₃, ve fâ'îk Ü₂

⁴ 'alem] 'âlem Ü₂

⁵ terbiyye-i] terbiyyelerine M, Ü₃, terbiyyete Ü₁

⁶ bebğa] beyzâ Ü₂

⁷ serçeyi] serçe Ü₂

⁸ itmek] - Ü₂

⁹ kudemâda] kadîmen M, Ü₃

¹⁰ Neşâti Dede] Neşâti Dede ve biri Vecdî Dede Vecdî'nüñ gerçi Ü₂

¹¹ pervâz] pervâzdur M, Ü₃, pervâze Ü₄

^{CCLXIX} Beyt:

Söz elmasından kılıç yaptım

Kim geri geldiyse başını kopardım

¹² Fehm] Fehîm Ü₄

¹³ fehm] fehm Ü₄

Egerçi her şâ‘irüñ güzel ğazeli söylenür. Ammâ bunlaruñ ğazelleri ser-â-pâ ‘acz-i cevâb ile zencîr olur ve¹ bundan mâ‘adâ sühanda bir derd daħi vardur ki taķriri dimâğ-fersâ ve bî-derdâna ħande-fermâ olmağla tayy olsun². Nitekim Dede Efendimiz Hüsni ü ‘Aşk nâm te’lîf-i celîlelerinde³ mâhiyyet-i şâ‘iri bî-taĥķik buyurup buyurmuşlardur⁴.

Nazm⁵: Şâ‘ir dimek⁶ ehl-i dil dimekdür
 Hõş-meşreb ü mu‘tedil dimekdür

Yohsa bir alây erâzil-i nâs
 Pes-mânde ħör ü⁷ nevâl-i vesvâs

Peymâne-keş-i edâ olur mı
 Vaħy-i dile âşinâ olur mı

Şâ‘irlige⁸ süz ü derd lâzım
 Endüh ü belâ olur⁹ mülâzım(109a)

Rüy ü lebe itmeyüp tenezzül
 Açsun çemeni görilmedik gül

Her râhda eyleyüp tekâpü
 Şâhîn-i ħayâlî¹⁰ ala âhü

Girdükde girîve-i ħayâle
 Çarpılmaya div-i kıl ü kâle

Açılsa mebâĥiş-i¹¹ ma‘ârif
 Kilki ola ħasb-i ħâle vâķıf

Deryâ-yı şarâba¹² fikri dalsun¹³
 Anı göreyim ki gevher alsun¹⁴

Gevher didigüm degüldür ol söz
 Kim bir yire gelmiş ola kaş¹⁵ göz

Mânende-i mâķiyân-ı ğarrâ
 Bir beyza¹⁶ hezâr faħr ü da‘vâ

Ve daħi Şeyĥ-i¹⁷ Mütercem ħazretleri Ağazâde ħuddise sırruhu ħizmetinde ibtidâsını intihâya resîde buyurup külâh-ı sa‘âdet-i dest-ğâhlarına ‘alâmet-i¹⁸ ħazrâ-yı istivâ ilķasıyla nâ’il-i maķâm-ı ħilâfet-i seriyye ve biñ seksen bir târiħinde Edirne¹⁹ Murâdiyyesine şeyĥ olup şakirdân ü eĥibbâsı ‘ıyd

¹ ve] - M, Ü₃

² olsun] olındı M, Ü₂, Ü₃, olmsun Ü₄

³ celîlelerinde] - M, Ü₃

⁴ buyurmuşlardur] ki Ü₁

⁵ nazm] meşnevi Ü₃, şiirin tamamı] - Ü₂

⁶ dimek] dime S

⁷ ü] - S, Ü₂

⁸ şâ‘irlige süz u derd] sâlike süz derdindür Ü₂

⁹ olur] olur mı S

¹⁰ ħayâlî] ħayâle S, Ü₁, Ü₃

¹¹ mebâĥiş] mübâĥat M, Ü₃

¹² şarâba] serâba M, Ü₃

¹³ dalsun] tolsun M

¹⁴ beytin tamamı] - Ü₃

¹⁵ kaş] kaş u Ü₄

¹⁶ beyza] sefîne Ü₄

¹⁷ şeyĥ-i] ‘azîz-i Ü₁

¹⁸ ‘alâmet-i] ‘imâme-i Ü₂

¹⁹ Edirne] Edirne’de Ü₂

eylemiştirlerdür. Ve pervâne-gân-ı şem‘-i encümen-i şoĥbetlerinden Rüşdî Efendî nâm şâ‘ir¹

Tārîh: Oldı yümniyle Neşâti Mevlevîye rāh-ber

mışra‘ımı tārîh söylemişlerdür ve ‘Azîz-i Müşārün-ileyhün meslek-i şî‘r ü inşâda kıdemî olup şu‘arâ-yı vaqtün fenn-i i‘câzda üstâdı oldığı gibi kıdem-i şî‘rde daĥi pîrleridür. Hattâ biñ otuz tārîhinde Dârü‘d-devle-i İstānbül‘da bulunup şiddet-i şitâdan İstānbül² ile Üsküdâr beyninde vâkı‘ deryâ bi‘l-küllîyye münce mid³ ü yah⁴-beste olup çend nefer-i cesâret-perverün mürür ü ‘ubûri şöhret buldığı eşnâda bu tārîhi güyâ oldılar.

Tārîh: Lafzen ü ma‘nen aña didi Neşâti tārîh
Be-meded toñdı şovuĥdan biñ otuzda deryâ

Meşîhatinden elli yıl muĥaddem⁵ bu tārîhi söyleyen üstâd-ı kilik-i şu‘arâ-yı vaĥte kıdem-i tâmmı olup pîr-i süĥan-verân-ı eyyâmî⁶ oldığı hüveydâdur ve⁷ biñ altmış üç tārîhinde⁸ Ağazâde ĥazretleri intikāl buyurup Neşâti Dede ĥırĥa-ber-düş-ı seyâhat oldukları eşnâda bedreĥa-i seyr ü sefer kendülerün Dârü‘l-vilâye-i⁹ âstâne-i¹⁰ pîre rāh-ber olup ol maĥâm-ı Cennet-âsâda şubĥ u mesâ müstaĥrak-ı vecd ü şafâ¹¹ ve bu ĥaşıde-i bâlâ ile vaşf-ı¹² âstâne-i felek-peymâ ve medĥ-i Ķubbe-i Ĥadrâ-yı ‘arş-âsâ¹³ buyurmuşlardur.

Ķaşıde-i Der-Vaşf-ı Ķubbe-i Ĥadrâ-yı Mevlevî¹⁴:
Bâreke‘llâh zihî merĥad-i kâşî-bünyâd
Eylemiş tarĥ-ı esâsında tekellüf üstâd

‘Alem-i¹⁵ zerle ziyâ-güster-i farĥ-ı ‘âlem
Tarĥ-ı maṭbû‘ ile revnaĥ-şiken-i seb‘-i şidâd(109b)

Hâke güyâ ki düşer nür-ı siyehden pertev
Şâyesi itse zemin üzre ĥaçan naĥş-ı sevâd

Şâf bir mertebe her câm-ı ziyâ-güsteri¹⁶ kim
Görinür dîde-i cân ü dile şad büy-ı¹⁷ murâd

Şecer-i Tūr gibi şu‘le-i be-serdür¹⁸ her şeb
Câ-be-câ sebz-i ĥabâ-şem‘ çü serv-i âzâd

Hâlet-i şür-ı Sirâfîli nümâyân eyler
Âteşin naĥme ile eylese neyler feryâd

Berĥ urur sine-i ‘âşîĥ gibi meydân-ı ĥarem
Şeĥer olduĥca der-i pâki sa‘âdetle küşâd

¹ şâ‘ir] şâ‘ir dimişlerdür Ü₂

² İstānbül] İslāmbül S, Ü₁

³ münce mid] münce id Ü₁

⁴ yah] yah beste Ü₂

⁵ muĥaddem] ‘aĥdem M, Ü₃

⁶ eyyâmî] - M, Ü₃

⁷ ve] - Ü₃

⁸ tārîhinde] senesinde Ü₁, Ü₂

⁹ dârü‘l-vilâye-i] dârü‘d-devle-i Ü₂

¹⁰ vilâye-i âsitâne-i] vilâye-i Ķonya‘da âsitâne-i Ĥazret-i M, Ü₃

¹¹ şafâ] şafâ olup M, Ü₃

¹² vaşf-ı - M, Ü₃

¹³ âsâ] âsâyı vaşf M, Ü₃

¹⁴ ĥaşıde-i der-vaşf-ı ĥubbe-i ĥadrâ-yı Mevlevî] ĥaşıde M, Ü₃

¹⁵ ‘âlem-i] ‘âlem Ü₂

¹⁶ küsteri kim] küster be kim Ü₂

¹⁷ büy-ı] rüy-ı Ü₂

¹⁸ besdür] - Ü₄

Bu letâfet ki var ol şahn-ı dil-ârâda yirür
Rîze seng-i hâremi gevher-i hürşide¹ kesâd

Kudsiyân şevk ile yüz sürmededür şâm ü seher
Gerd-i pâk-i hâremi olsa n’ola reşk-ziyâd

Nedür ol bağçe-i dil-keş² ile³ evvel ezhâr
Nedür ol havz-ı laîf ol hârem-i feyz-âbâd

Bu⁴ hayât-ı ebedî-bahş o cân-bahş zü⁵-dem
Nefes-i ‘İsî ile bir midür ol ravzâda bâd

Habbezâ bâğçe kim çekmiş anı âğûşa
Hârem-i Hâzret-i Monlâ-yı EbûBekr-nijâd⁶

Nice Monlâ şeh-i şâhân-ı cihân-ı ma’nâ
Ki kemîn bendesidür dergehinüñ nice Kûbâd

Nice şeh kâm-zen-i mertebe-i ma’sûkı
Ki odur tâc-ı haqîkatda fariķ-i⁷ efrâd

Vâriş-i sırr-ı rüsûl mazhar-ı küll kim dâ’im
Evlîyâ feyz-i cenâbindan ider istimdâd

Maṭla‘-ı şems-i haqîkat ki mişâl-i zerre
Zâ’ir-i dergeh-i vâlâsı olınmaz ta’dâd

Nâzım-ı gevher-i ma’nâ ki dūr-i nazmından
Leme‘ân eylemede ‘âleme⁸ envâr-ı reşâd

Dergeh-i feyz-eşeri kıble-i cân-ı ‘urefâ
Kuḥl-ı ḥâk-i kâdemi sürme-i çeşm-i evtâd

Şeref-i zâtuña⁹ yeķtâ güher-i kân ü hür¹⁰
Kıymet-i tâm ile zîbende dūr-i baḥr-ı vidâd

Nazmı bir tîğ-i celî şa’sa’adur kim elḥâķ
Virmiş ol tîğa zîyâ cevher-i esrâr-ı me’âd

Zâtı bir âyine-i şâf¹¹ ü mücellâdur kim
Tâbiş-i ‘aksi¹² ider nūr-ı dil ü cânı ziyâd

Kâm-bahşâ sen o şehsin¹³ ki olur bî-şübhe
Yüz süren dergehine nâ’il-i şad-güne murâd

Ve daḥi ‘Örfî-i Şîrâzî’nüñ kaşâyidine munaķķaḥ Şerḥ-i laṭifleri vardur. Dört beş sene miķdârı Edirne Hânķâhında mecma‘-ı şu‘arâda ser-ḥalka-i fużalâ ve ‘imâme-yi sübḥa-i ehl-i nazm u inşâ¹⁴ ve biñ

¹ hürşide] hürşid Ü₁

² dil-keş] dil-keş ki ola Ü₂

³ ile] - Ü₁, Ü₄

⁴ Bu..bâd] -M, Ü₃

⁵ zü] dü S

⁶ Nijâd] nizâr S

⁷ fariķ] firâķ Ü₁, fark üzre Ü₂, Ü₃

⁸ ‘âleme] ‘âlem-i Ü₂

⁹ zâtuña] zât ile M, Ü₃

¹⁰ hür] cüd Ü₁, Ü₂, şühüd Ü₃

¹¹ şâf] şâf ve M, Ü₃

¹² ‘aksi] ‘aks Ü₃

¹³ şehsin] şehin-şâhsuñ Ü₂

¹⁴ inşâ] inşâ olup M, Ü₃

sekseñ beş senesi encümen-i aḥbāba yâ hû eylediklerinde yigirmiden mütecâviz şâ'ir-i mâhir merşiyye-güyâ olup ez-ân-cümle¹ Nâbî Yûsuf Efendî

Tārîḥ: Neşâti gitdi devrânun

Ve² Bâzârbaşı Nazîm

Tārîḥ: Rûḥ Neşâti eyledi şadr-ı beḳâda cây-gâh

Ve Reşîd ve Şâkir ve Dâniş nâm şâ'irler bi't-tevârüd

Tārîḥ: Erbâb-ı dilün gitdi Neşâti hey âh

Ve sâ'irleri daḫi 'alâ-ḳadri't-ḫâka nevḫa-serâ olup cümlesinden güy-ı feşâḫati Faşîḫ Dede merḫûm rûbûde idüp bu mışra'ı güyâ olmuştur. (110a)

Tārîḥ: Neşâti gitmeki(y)le eyledi maḫzûn aḥbâbı

Raḫimehümu'llâhü te'âlâ. Ve daḫi bu Nazîmun nâmı Yaḫyâ olup muḳaddemâ Ḥalîm taḫalluş iderdi. Soñra Neşâti Ḥazretlerinün istifâza-i envâr-ı ta'lîmlerine mazhar olduḳda³ Nazîm⁴ buyurilup⁵ berekât-ı telemmüzleriyle bir şâ'ir-i zor-âver-i rûzgâr olmuştur ve ḫâşşaten kemâlini Neşâti Dedenün ḫüsn-i nazarlarından bilüp

Beyt: Nazîm-âsâ n'ola ḡarrâlanursam ḫüsn-i ḫab'umla⁶
Begendürdüm Neşâti gibi bir üstâda eş'ârı

diyü iftiḫâr iderdi. Biñ yüz otuz ḫoḫuz cemâziyyü'l-ülâsında vefât itmişdür⁷.

NAŞİRÂ⁸ DEDE

'Abdü'l-Ḥafîz tefsiri şâkirlerinden ve Cünunî Dede mürebbâlarından ve mü'ellif-i Menâḫıb-ı Sevâkıb 'Abdü'l-vehhâb Şâbunî-i Hemedânî ḫ'âher-zâdegânından olmaḫla 'ulemâ-i İrândan verziş-i 'ilm ü edeb eylemiş⁹ bir pîr-i rûşen-zamîr olup evâ'il-i ḫâlinde 'amm-i büzürgvârları Şâm-ı şerîfde Mevlevî oldıḫı guş idüp ḫizmet-i şerîflerine şitâbân ve Şâma geldükde anları vâşıl-ı raḫmet-i Raḫmân olmış bulmaḫla Dervîş Dede ve Ḥicâzî Dede emşâli zevât-ı kirâmdan taḫşil-i fûn-ı Meşnevi ve dâḫil-i gürûḫ-ı Mevlevî olup bir zaman Dede Rûḫi-i Bağdâdî ve Şamti ile seyâḫat itmiş ve tekmi'l-i nefsi zekiyye için her cânibe gitmiş.

Beyt: *Kalender meşreb u mulḫid-nümâ bâş*
Be-heftâd u du-millet âşinâ baş^{CCLXX}

zevḫinden âgâḫ bir 'ârif-i bâ-intibâḫ idiler. Şâ'ib Dede ibtidâ'-yı zuhûrında cenâb-ı vâlâ-himmetlerin da'vet itmekle¹⁰ li-maşlaḫatihi¹¹ icâbet buyurup Tebrîz'e teşrif ve enzâr-ı 'aliyyelerinden ol şâ'ir-i nâm-dârı behre-dâr idüp müste'iddân-ı İrân'a o yüzden daḫi füyûzât-ı Mevleviyye işârına¹² bâdî

¹ ez-ân-cümle] ez-cümle Ü₂

² ve] tārîḫ-i Ü₂

³ olduḫda] olup M, Ü₃

⁴ Nazîm] Nazîm tevsim M, Ü₃

⁵ buyurilup] buyurdılar M, Ü₃

⁶ ḫab'umla] nazmumla M, Ü₃

⁷ itmişdür] itmişlerdür raḫmetü'l-lâhi 'aleyḫ raḫmeten vâsi'a Ü₂, itmişdür raḫmetü'l-lâḫ Ü₄

⁸ Naşirâ] Naşir M

⁹ eylemiş] - Ü₂, Ü₄

^{CCLXX} Beyt:

Kalender meşreblî mülḫid görünüşlü ol

Yetmiş iki milletle tanışık ol

¹⁰ itmekle] idüp Ü₂

¹¹ li-maşlaḫatihi] li-maşlaḫatin M, Ü₃

¹² işârına] işâra M, Ü₃

huşûşâ Şâ'ib Dede'nün irâdet-i¹ Mevleviyyesinde bir terzi maḥbûbınuñ ser-beste-i rişte-i dâm-ı maḥabbeti ve rûz u şeb kıble-i cemâlinün² secde-fermâ-yı hayreti olup merķûmuñ 'aşkıyla güyâ oldığı ra'nâ ğazeller³ ve zibâ rubâ'ileri⁴ defâtir ü cerâyid-i suḥan-verân-ı İrânda kâlem-zer-i nigâr-ı taḥşinle taḥrîr olunmuşdur. Ez-ân-cümle bu rubâ'iyi cüvân-ı mezbûr ḥaḳḳında dimişdür.

Rubâ'î: Ey rişte besi to kâmrânî kerdî
Zîr-i lebeş 'ayş-ı bes nihânî kerdî
Der dest-i vey ez çî bûdî kûteh 'omr
Çün ğusl be âb-ı zindegânî kerdî^{CCLXXI}

Ve daḡı Şâh 'Abbâs kendülerle mülâki olup maḥşûş⁵-ı zât-ı kemâlet-şifâtlarıyçün Tebrîz'de ḥânķâh binâsını murâd itmişdi(110b). Lâkin ba'zı meḥâzîr irâdiyle i'tizâr ü isti'fâ buyurup tekrâr Rûma 'avdet ve Bağdâd'a teşriflerinde meşîḡat-i Dârü's-selâm taraf-ı Dârü'l-vilâye-i Konya'dan⁶ nâm-ı nâmîlerine şudur idüp ḥânķâh-ı merķumda şeyḡ iken Şâh 'Abbâs Bağdâd'a istilâ idüp ülfet-i kadîmlerine binâ'en eṡrâf-ı ḥânķâhlarına ser-i mü zarar reside olmayup taraf-ı şâhîden⁷ envâ'-ı i'zâz ü ikrâm olındılar. Hattâ Şâh 'Abbâs ümerâ vü vüzerâsıyla ziyâret-i Muķâbele-i şerife⁸ gelüp ba'de't-taḳsîm fuķârâ'-ı kirâm ser-be-ceyb-i sükûnet⁹ ü ârâm iken dest-zenân-ı Devr-i Velediyye¹⁰ kıyâm itdüklerinde Şâh 'Abbâs'a ḥavf-ı¹¹ külli tîrî olup dest-ber-ḡançer yerinden sıçraduķda nüdemâsı ta'rîf-i kâ'ide-i Mevleviyye idüp iskân¹² itdiler. Ba'de'l-muķâbele 'Azîz-i Müşârün-ileyhe¹³ ba'zı letâyif irâdiyle tesķin-i iztîrâb-ı şâhî buyurdılar. Ba'dehü Bağdâd tekrâr ḡabza-i¹⁴ feth¹⁵ ve teşḡir-i devlet-i 'aliyye-i 'Osmâniyyeye¹⁶ güzerân idüp 'inde'd-devleteyn zât-ı pîrâneleri muḡterem ü mükerrerem olup biñ elli târiḡinde sinn-i şerifleri şad sâleyi mütecâvizen¹⁷ vefât¹⁸ ve ḥânķâh-ı Dârü's-selâmda defn olındılar. Elsine'-i şelâsede müretteb üç 'aded Dîvân-ı belâġat-'unvânları ve Fârisî inşâları vardır. Bu rubâ'iyi¹⁹ ḡabîl-i ihtizârlarında söylemişdür.

Rubâ'î: Ḥalkî ki derîñ cihân pedîdâr şodend
Der-ḡâḡ be 'âķîbet giriftâr şodend
Çunîñ ġam-ı ḡod mehor ki hemçün men u to
Bisyâr der-âmedend u bisyâr şodend^{CCLXXII}

NÂCİ DEDE

Nâm-ı kirâmîleri Aḡmed ve mevlid-i mübârekeleri¹ maḡrûsa-i Burûsa olup Şâliḡ Zihni Dede

¹ irâdet-i Mevleviyyesinde] irâdât-ı Mevleviyyesine rehber oldılar. Ḥikâyet olunur ki İrân'da M, Ü₁, Ü₃, Mevleviyyesinde rehber ü üstâd oldılar Ü₁

² kıble-i cemâlinün] - M, Ü₃

³ ğazelleri] ğazeller S, Ü₁

⁴ rubâ'ileri] ruba'ları

^{CCLXXI} Rubai:

*Ey gerdanlık, onun dudağının altında çok gizli eğlenip mutlu oldun
Onun elinde niçin kısa ömürlü oldun
Oysa hayat suyuyla yıkanmıştın*

⁵ maḥşûş] -M, Ü₃

⁶ dârü'l-vilâye-i Konya'dan] âsitânedden M, Ü₃

⁷ şâhîden] şâhından S, Ü₂

⁸ şerife] şerifeye Ü₄

⁹ sükûnet] sükût M, Ü₃

¹⁰ velediye] velediyye S, Ü₁, velediyyeye Ü₄

¹¹ ḡavf-ı] ḡavfî S

¹² iskân] iskât Ü₂

¹³ ileyh] ileyh daḡı Ü₁, Ü₃

¹⁴ ḡabza-i] farîza-i Ü₁

¹⁵ feth u] - M, Ü₃

¹⁶ 'aliyye-i 'Osmâniyyeye] 'Osmâniyye-i 'aliyyeye M, Ü₃

¹⁷ mütecâvizen] mütecâviz olduğu ḡâlde M, Ü₃

¹⁸ vefât ve] vefât-ı Ü₂, vefât idüp Ü₄

¹⁹ rubâ'iyi] rubâ'î S

^{CCLXXII} Rubai:

*Bu dünyada ortaya çıkan halk
Toprakta (yeryüzünde) âķibete giriftâr oldular
Kendine bu kadar üzülme, çünkü ben ve senin gibi
Çok geldiler ve çok gittiler*

hazretlerine intisâbla hırka-i fakrı lâbis ve muqaddemâ aşhâb-ı hırfetden olup dâru'n-necât-ı Mevleviyyeye² dâhil oldığıyçün Nâcî maħlaşı ihsân olup ba'dehü Yeñikapu Mevlevihânesine tokuz yüz toksan³ târihinde şeyh ve eħâmide-i ma'rûfeye sâdis olmuşdur. Egerçi ba'zılar⁴ Konevidür dimişler⁵. Lâkin Mevlevilik münâsebetiyle⁶ söylemişlerdür. Ve esnâ'-i sülûklarında 'Arzî Muhammed Dede ve Fâzıl⁷ Ĥalîl Dede ve Kârî Aħmed Dede ile şoħbet itmişdür. Evvelâ Ĥasan Dede fevtinde Beşiktaş Mevlevihânesine şeyh olmuşlardır. Ba'dehü 'Arzî Dede fevtinde Ġalaťa'ya naħl olındılar. Derviş Ćelebî vaħ'asında Ġalaťa'dan daħi Yeñikapu'ya naħl olup (111a) Ćelebî-i Müşârün-ileyh Ġalaťa ile be-kâm olmuşdur ve⁸ Yeñikapu'da otuz üç sene⁹ dâd u dih-i meşihât buyurup biñ¹⁰ yigirmi senesi vefât ve pehlü-yı merkad-i Şeyh Aħmedü'l¹¹-kârîde defn olındılar. Sezâ-dâr-ı i'tibâr eş'arı ve mükemmel *Divân*-ı belâgat-şi'arı¹² olup bu ğazel ol ma'den-i¹³ şemldendür¹⁴.

Ġazel: Pîşvây-ı sâlik-i pîr-i tarîkatdür semâ'
Kâşif-i ser-beste-i sırr-ı haķîkatdür semâ'

'Arif-i 'ilm-i ledünnî 'âmil-i şer'-i Nebî
Şehryâr-ı mülk-i ma'nâya hidâyetdür semâ'

Dâmenin¹⁵ eli komez t̄alib olanlar bir nefes
Himmetin ümmîd ider şeyh-i kerâmetdür semâ'

Cân ü dilden isteyen dâ'im Ĥicâz-ı vuşlatı
'Aşık-ı teşne-dile râh-ı selâmetdür semâ'

Feyz-yâb olmaķ dilersen Nâciyâ gerdişde ol
Dâ'imâ nûr-ı tecellîye delâletdür semâ'

NESİB DEDE

Ol 'azîz-i mısr-ı ma'rifetün nâm-ı nâmîleri Yûsuf olup mevlidi Konya'dur. Hengâm-ı tufüliyyetde¹⁶ taħşil-i 'ulûm ü funûnı ekseriyâ ihvân-ı Mevleviyyeden itmekle 'aşk-ı bî-pâyâna mâlik ve tekml-i nefis-i nâtiķa arzûsıyla cânib-i Dâru'd-devleye sâlik olup ĥatt-ı vâfir-i fezâ' il ü mefâhir-peydâ ve Siyâvuş Paşa'ya üstâdiyyet ile intisâb itmişken biñ toksan tokuz senesi fitne-i 'azîme-i meşhûre zuhûrında bî-zâr-ı 'alâ'ik-i mâ-sivâ ve Münecimbaşı¹⁷ Aħmed Dede ile ğayrı¹⁸ merreten zıkr olındığı üzre Siyâhî Dede ĥizmetinde ber-pâ olmağla dâhil-i ĥarem-sarây-ı Mevlevî soñra biñyüz yigirmi üç senesi Yeñikapu Mevlevihânesine şeyh olup ol maķâm-ı müteberrikede¹⁹ nâkil-i Meşnevî olmuşdur. Bir müddet daħi Konya'da ĥizmet-i celîle-i²⁰ tarîkatide olmuşlardı. Ĥatt-ı ta'likde ĥoş-nüvislikleri Cevrî merħûma fâ'ik selâset-i şî'r-i ĥurde-kârları²¹ mevc-âb-ı revân-ı 'irfân dinmege²²

¹ mübârekeleri] mübârekleri M, Ü₃

² necâ-i Mevleviyyeye] necât-ı Mevleviyye M, Ü₃

³ toksan] seksen M, Ü₃

⁴ ba'zılar] ba'zlar M, Ü₃

⁵ dimişler] dimişlerdür Ü₂

⁶ münâsebetiyle] münâsebetle S

⁷ Fâzıl Ĥalîl Dede] - M, Ü₃

⁸ ve] - M, Ü₃

⁹ dâd u dih] - Ü₂, sene Ü₄

¹⁰ biñ yigirmi] biñ yigirmi üç M, Ü₁, Ü₃

¹¹ Aħmedü'l] Aħmed-i M, Ü₃

¹² şî'arı] 'unvânı M, Ü₃

¹³ ma'den-i şemldendür] ma'rûf-ı şîmdendür Ü₂, ma' ref-i şemldendir Ü₄

¹⁴ şemldendür] ma'rifetdendür M, Ü₃

¹⁵ dâmenin eli] dâmen elden M, Ü₃

¹⁶ tufüliyyetde] tufüliyyetinde S

¹⁷ başı] - S, Ü₁, Ü₃, Ü₄

¹⁸ ğayrı merreten] ğayrımıza Ü₄

¹⁹ müteberrikede] mübârekede Ü₂, mübârekde M, Ü₃

²⁰ celîle] 'aliyye Ü₄

²¹ ĥurde-kârları] ĥurde-kârı Ü₁, Ü₃

²² dinmege] dimege M, Ü₃

lâyıkdur. Mefâhîr-i Mevlevîyyeyi hâvî eş‘âr-ı bî-şümârlarından bir ğazel şebt¹ olup âşâr-ı meşhûrelerinden bunlar² tahrîr olındı.

- Ġazel: Nâmûs ü cāhı çāha atan Mevlevîlerüz
Dünyâ-yı düni hiçe şatan Mevlevîlerüz
- Deh-rûze kâr u bārımı dehrûñ hebâ bilüp
Peyġüle-i fenâda yatan Mevlevîlerüz
- Ârāmumuz semâ‘ iledür rûzgârda
Gird-âb-ı baħr-ı ‘aşka batan Mevlevîlerüz
- Telġî-i³ fâka itmek için nefsumüz helâk
Ĥ‘ân-ı vücûda zehr kıtan Mevlevîlerüz
- Biz ey Nesîb devlet-i Monlâ-yı Rûmda(111b)
Dünyâ-yı düni hiçe şatan Mevlevîlerüz
- Velehüm⁴: Hüsn-i ħulķ olmaz imiş ħÿy-yı redîye tebdîl
Müşg-i ezfer yine⁵ bir daħi dönüp ħÿn olmaz
- Velehüm⁶: O ġüne mest-i ħarâbam ki kâse-i serime
Toķınsalar gelür âvâze-i şarâb şarâb
- Velehüm: Serv-i⁷ sehî yanında meh-i nev kıyâs ider
Ol mü-miyân-ı serv-i kıdûñ ħançerin gören

Târîġ-i intikâlleri biñ yüz yigirmi altıda olup ħânķâh-ı Bâb-ı Cedîdde⁸ medfen-i meşâyiġ-i eslâfda medfundur. Seyyid Vehbî târiġ-i vefâtlarında dimişdür.

- Târîġ: Geldi bir mışra‘ derûna feyz-i Mevlânâ ile
‘Arş ola rûġ-ı Nesîb-i Mevlevîye cilve-gâh⁹

NAZMÎ DEDE

İsm-i müstaşsenleri Ĥasan’dur. Bosnasarây’dan zühûr idüp Tevekkülî Dede nazar-kerdelerinden aġz-i tarîķ-i Mevlevî¹⁰ soñra astâne-i sa‘âdet-âşiyâne-i Pîr-i¹¹ dest-gîre varup bir müddet ħücre-ġüzîn-i sülûk ve riyâzât ü ‘ibâdât ile bâliġ-i mebâliġ-i ricâl-i şu‘lûk ba‘dehü Mışır meşġhatıyla müstaġdem ve niçe zamân anda naķl-i Meşnevi ve neşr-i ‘ulûm-ı Mevlevî buyurmışlardır. Biñ yüz yigirmi beş senesi ba‘zı meşâliġ için Dârü’l-devle-i ‘aliyyeye teşrif ve anda rıġlet buyurmışlardır. Bu beytler *Divân*-ı belâġat-beyânlarındandır.

- Beyt¹²: Olur âġuşte-i ħÿn-i sitem tîġ-i melâmetle
Şehidân-ı maġabbet eylemez şemşirden feryâd
- Velehü¹³: Nazmiyâ çek ayaġın mey-kededen dillendüñ
Der-i meyġâneye luġ eyle hemân girmeyigör

¹ şebt] şebt cerîdemiz Ü₂

² bunlar] – M, Ü₃, daħi Ü₄, bu maħale Ü₂

³ Telġî-i] Telġâb Ü₄, Telġâ S

⁴ velehüm] velehü beyt M, Ü₃, - Ü₂, beytin tamamı] - Ü₂

⁵ müşg-i ezfer yine] misk Ü₄

⁶ velehüm] velehü M, Ü₃, beyt Ü₂

⁷ serv-i] servi S

⁸ cedîdde] cedîde S

⁹ cilve-gâh] cāy-gâh M, Ü₃

¹⁰ Mevlevî] Mevlevî vü Ü₄

¹¹ pîr-i] pîre M, Ü₃, - Ü₂

¹² beyt] ebyât M, Ü₃

¹³ velehü] velehüm M, Ü₁, Ü₃, Ü₄

NÂYİ 'OŞMÂN DEDE

Dârü's-salṭanatü'l-'aliyye hâkenden olup Ğalaṭa şeyḫi Ğavṣî Dede ḥazretlerine intisâb ile¹ şeref-yâb ve ser-neyzenân-ı² ḥanḳâhları olup revnaḳ-baḫş-ı encümen-i aḥbâb ve âḫirü'l-emr dâmâdları ve ba'de'l-vefât ki biñ yüz tokuz târiḫinde³ cā-nişinleri ve biñ yüz kırk iki târiḫinde vefât eyleyüp Ğavṣî Dedenün türbe-i muḳaddeselerinde cânib-i ḳademinde⁴ medfundur ve oğulları Sırrî 'Abdü'l-bâḳî Dede maḳâm-ı 'âlîlerine iclâs⁵ olunduḳda ḥavâṣṣ-ı aḥbâbdan Seyyîd Vehbî nâm⁶ şâ'ir-i meṣhûr⁷

Târiḫ: 'Oşmân Dede göçdi ola Sırrî bâḳî

mıṣra'ımı târiḫ söylemişdür. Ḥaḳḳa ki Şeyḫ-i Mütercem 'âlim ve ârif ve zâhid olduklarından mâ'adâ fenn-i müsiḳide (112a) üstâd-ı esâtize-ı⁸ zamânları⁹ olup maṣnû'ât-ı ḥayâliyye-i hevâ'ıyyeleri el'ân ḥayret-fiken-i ḥavâṭır-ı mehère-i fenn-i mezbûr olup her¹⁰ tarafları ma'mûr ve¹¹ fenn-i şî'r ü inşâda daḫi pür-zör olup nu'ût-ı nebevîden mi'râciyyeleri taşannu'ât-ı şî'riyyeden ḥâlî 'alâ-sebîlî'l-ilhâm serzede-i ṭab'-ı çâlâkları oldıḳı gibi bestesinde daḫi mülhem oldukları bî-şâ'ibe-i iştibâhdur. Ve¹² Sırrî Bâḳî Dede ḥazretleri¹³ altmış dört senesine deḡin ol buḳ'a-i mübârekede şeyḫ olup vefât itmeleriyle şu'arâ-yı vaḳt

Târiḫ: Cihândan gitdi Sırrî adı¹⁴ bâḳî ḳaldı¹⁵ dünyâda

mıṣra'-ı ġarrâsını¹⁶ târiḫ söylemişlerdür. Ve¹⁷ kerîmeleri Sa'ide Ḥânımı ki Memiş Efendî-zâde Şeyḫ Ahmed Dede Efendinün ḥâher-zâdeleridür. Yeñiḳapı şeyḫi Es-Seyyid EbûBekr Dede Efendî ḥazretleri izdivâc¹⁸ buyurmaḡla iki dâne¹⁹ ḥanedân-ı ḳadimeyi iḫyâ idüp anlardan üç güher-i²⁰ nâ-yâb ile rûšenâ-i çeşm olmuşlardur ki birisi²¹ yâd olunup ikisi daḫi zeyl-i menḳabe-i şerîfeleri ḳılındı. Edâme'llâhü beḳâhüm. Ve daḫi 'Azîz-i Mütercemün te'lifât-ı celîlelerinden enbiyâ-i kirâm ḥazarâtınun mu'cizât-ı bâhirü'l-berekâtların cem' u nazm idüp *Ravzatü'l-I'câz* nâm kitâb-ı müsteṭâbları vardur diyü Şafâyî merḫûm naḳl idüp fâtiḫa-i kitâbdan bu beytlerini taḫrir itmiş. Faḳîre görmek muḳadder olmadı.

Nazm: Bi'smi'llâhi'r-raḫmani'r-raḫîm
Küngüre-i tâc kelâm-ı ḳadîm

Besmele vü ḥamdele vü şalvele
Mücib-i te'lif olur ehl-i dile

Ḥamd hezârân ü şenâ bî-ḳıyâs
Ol aḫad ü vâḫide bî-ḫad sipâs

Ol ki şameddür aña ḳaşd itdi cân
Cümleye maḳşûddur ol müste'ân

¹ intisâb ile] intimâyıla Ü₁, Ü₄

² neyzenân] neyzen Ü₄

³ târiḫinde] târiḫidür M, Ü₃

⁴ ḳademinde medfundur ve] ḳademlerinde medfundurlar M, Ü₃

⁵ iclâs] iclâsı S, Ü₂

⁶ nâm şâ'ir-i meṣhûr] - M, Ü₃

⁷ meṣhûr] bu târiḫi dimişdür Ü₂

⁸ esâtize] üstâdan M, Ü₃

⁹ esâtize-i zamânları] - Ü₂

¹⁰ her tarafları ma'mûr] - M, Ü₃

¹¹ u fenn-i şî'r ü inşâda daḫi pür zör olup] - M, Ü₃

¹² ve] - M, Ü₃

¹³ ḥazretleri] biñ yüz Ü₃

¹⁴ adı] - M, Ü₃

¹⁵ ḳaldı] ḳaldı nâmı M, Ü₃

¹⁶ mıṣra'-ı ġarrâsını] mıṣra'ımı M, Ü₃, Ü₄

¹⁷ ve] - M, Ü₃

¹⁸ ḥazretleri izdivâc] tezevvüc M, Ü₃

¹⁹ dâne] - M, Ü₃

²⁰ güher] gevher ü Ü₁, Ü₃

²¹ birisi] biri M, Ü₃

Lem-yelidi diñle ve lem-yüledi
 Toğmadı hiç kimseyi toğurmadı

Kimse aña beñzemedi hiç ebed
 Diñle ne dir yok aña küfüven âhad

Bu gazeller¹ dağı *Dîvân*-ı eş‘âr-ı feşâhat-şi‘ârlarındandır.

Ġazel: Mübtelâsı oldıġum dil-ber bilür bilmezlenür
 Ser-güzešt-i mihri ol ezber bilür bilmezlenür

Pây-büsüyla şeref-yâb oldıġumdan zevk ider
 Nüktelerle şiveler² eyler bilür bilmezlenür³

Kendi çok cevritdigünden ġayri ol naħl-i şafâ
 Ta‘n-ı aġyârı dağı ekşer bilür bilmezlenür

Yalıñuz çeşmüm degül şahbâ vü sâķi cām-ı la‘l
 Leblerüñ rengi mey-i aħmer bilür bilmezlenür

Añlamazsın naġme-yi zevk-i meyi sen zâhidâ(112b)
 Mest iken Nâyi anı añlar bilür bilmezlenür

Neşâti⁴ Dede ġazretlerinüñ tâze-zemîn-i dil-nişinlerine söylenilen nezâyir-i vâfirenüñ içinden bälâsı bu ġazel-i müstesnâlarıdır.

Ġazel⁵: Biz çâh-ı ġam-ı⁶ ‘aşķ-ı dil-ârâda nihânuz
 Yûsuf-şıfatuz râz-ı Züleyhâda nihânuz

Bezminde anuñ raķş ile devrânda kadeħler
 Biz cür‘a-keşânuz teh-i⁷ şahbâda nihânuz

Ol lem‘a-i ruħsâra taleb-ger heme ‘âlem
 Biz lem‘a-i ruħsâre-i zîbâda nihânuz

Reh-rev geğerüz Ka‘be-i kûyında biz ammâ
 Dil-dârı temâşâ için ol câda nihânuz

Şermende-i aħkâm-ı kazâyuz sözümüz yok
 Kâ‘il be-rızâyuz der-i Mevlâ‘da nihânuz

Pertev-fiken olduġda ġar-ı⁸ ‘âlem-i lâhüt
 Biz lâyi kodus ma‘nî-i illâda nihânuz

Âzürde olurmış bizi gördukce⁹ o meh-rû
 Ĥâküz yine Ĥâk içre kemîn-dâde nihânuz

Âzâği-i ġâm¹⁰ itdi bizi ġam-zede-i ‘aşķ
 Nâyi gibi biz tekye-i monlâda nihânuz

¹ ġazeller] ġazelleri M, Ü₂, Ü₃

² şiveler] - Ü₄

³ bu beyt] - Ü₂

⁴ Neşâti Dede... ġazel-i müstesnâlarıdır] -M, Ü₂, Ü₃, Ü₄

⁵ Ġazel] velehü nazîreye ġazel-i Neşâti Dede M, Ü₃

⁶ ġam-ı ‘aşķ-ı] zenaħdân-ı M, Ü₃

⁷ teh] tek S, Ü₁, Ü₄

⁸ ġar] suver Ü₂, Ĥür S, M, Ü₁

⁹ gördukce] gördukde Ü₂

¹⁰ ġam] ‘aşķ Ü₂, Ü₃

Velehu¹: ‘Aşık-ı Hâk irci’i emriyle me’ mür olmadın²
Anlamışdı haqqı Hâk nûrıyla mestür olmadın

Çünkü takdîrât imiş ancak zuhûr iden hemân
Pes ene’l-Hâk dimedi Mânşür maqdûr³ olmadın

ES-SEYYİD NUṬKÎ DEDE

Anifen zikri mürûr⁴ iden Eş-şeyh Es-Seyyid⁵ EbûBekr Dede hazretlerinin seyyâre-yi şabâh-ı hayâtı ve hürşid-i âsmân-ı zâtı Seyyid ‘Alî Dede Efendî hazretleridir ki peder-i rûşen-güherleri bîn yüz seksen⁶ tokuz senesi intikâl buyurdunda bunlar maqâm-ı refî‘alarına⁷ iclâs olup el’ân ol⁸ hânkâh-ı refî‘ada⁹ dâd u dih-i¹⁰ meşîhat buyurmaqdadurlar. Edâma’llâhü bekhü. Evşâf-ı ‘aliyyeleri ma‘lûm-ı haqâyık-âşinâyân-ı ihvân ü hullân olup

Beyt: Esrâr-ı ‘aşk fâş degüldür Hudâ bilür
Bu râzı bi-vuķuf zebân söylerem saña

mü’eddâsınca tayy taṭvîl olındı.

Beyt: *Be-bezmgâh-ı hāmūşî mekun çunîn nālân*
Merâ ki fursat-ı yek dem besest haqq-ı sukût^{CCLXXIII}

Bu gâzel müşârûn-ileyh¹¹ hazretlerinin nev-bâve-i bâğ-ı ṭab‘-ı laṭifleridir.

Ġâzel: Āh eyle gönül âteş-i ‘aşkıyla zamândur
Her dem işimüz fūrkat-ı yâr ile figândur

Bilmem ne zamân dil ola vaşluñla müşerref
Zirâ ki firâkuñla derûnum yanağandur

Elden koma şabrı ki cihânda neler olmaz
Elbette niyâz ehline çok nâz olağandur

‘Ayb eylemeñüz şubha degin nâle vü zârûm
Yalvarmaq için yâre o bir başka zamândur

Nuṭkî görebilseñ ne virürsin baña yârı
Zirâ görünürse¹² baña yâr saña nihândur(113a)

NÂSİR¹³ DEDE

Sâbıku’l-menkabe Şeyh EbûBekir Dede-zâde Nuṭkî¹⁴ ‘Alî Dede Hazretlerinin birâder-i kihterleri ve hânkâh-ı ‘aliyyelerinde neyzenbaşlıları¹⁵ olan Es-Seyyid ‘Abdü’l-bâkî Dededür ki el’ân

¹ velehü] - S, Ü₁, Ü₄, kıṭ‘a Ü₂

² olmadın] olmadan Ü₄

³ maqdûr] olmadın] maqhûr olmadanM, Ü₃

⁴ mürûr] sebkat M, Ü₃

⁵ es-Seyyid] - Ü₄

⁶ seksen tokuz] - Ü₁

⁷ refî‘alarına] refî‘larına M, Ü₃, refî‘asına Ü₂

⁸ ol] o Ü₁

⁹ refî‘ada] refî‘de M, Ü₃

¹⁰ dâd u dih-i] - Ü₄

^{CCLXXIII} Beyt:

Suskunluk meclisinde böyle inleme

Suskunluk hakkı olarak bir an fırsat yeterlidir

¹¹ Müşârûn-ileyh hazretlerinin] - S, Ü₁

¹² görünürse] görünüp Ü₄

¹³ Nâsır] Nâsır ‘Abdü’l-bâkî M, Ü₃

¹⁴ Nuṭkî] Seyyid Ü₂

¹⁵ başlıları] başı Ü₄

‘ulûm-ı külliyye tekmîline¹ tâlib ve ber-mukteżâ-yı tabî‘at-ı ‘âliyye meşq-i nazma² râğıbdur. Bedîhîdür ki inşâ‘allâhü te‘âlâ elşine-i selâşede şâhib-i Divân³ olurlar ve fenn-i müşikiyye⁴ ve ‘ulûm-ı riyâziyyede şâhib-i taşnif olup İşfehân ü ‘Acem-büselik maķâmında el’ân muķâbelât-ı Mevleviyyede iki⁵ âyin-i beste-kerdeleri okınur. Bir müddet peder-i kirâmi⁶-güherleri fevtinden sonra hânķâh-ı şerîfede hücre-güzîn-i humûl olup mütâla‘a-i âşâr-ı kibâr⁷ ile leyl ü nehâr evķât-güzâr iken ızın-i birâder-i ecell ve mürebbî-i⁸ ekmelleriyle biñ ikiyüz toķuz Receb-i şerîfi haftasında te‘ehhül idüp gâh şöhet-i ihvân-ı şafâda ve gâh hânķâh ittışâlinde vâkı‘⁹ sa‘âdet-hânelerinde *Menâķib-ı Şerîfe-i Dede Ahmed Eflâķiyi* tercemeye meşgûl olup ol eşer-i mübareke daķı inşâ‘allâh bu günlerde tekmîle ķarib olmuşdur. Kâdr-i müşterek-i ihvân eş‘âr-ı âbdârları ve pesendide-i yârân güftâr-ı durer-bârları olup bu¹⁰ gazeller¹¹ eşer-i kilik-i gevher-nigârlarıdır¹².

Gazel¹³: ‘Uşşâķa yanma dil-bere resm-i vefâ gerek
Güyâya¹⁴ nâle ğonceye reng-i¹⁵ bahâ gerek

Cânâna mâ-cerâ-yı ğam-ı hecri añma gül
Ey dil disende dir ki ne bundan baña gerek

‘Aşık arar mı dağdağa-yı kıl ü ķâli lik
Dil-ber hemişe ‘aşıkâ şefķat-nümâ gerek

Añlar mı hâl-i ‘aşkı kelâm ile bir kişi
Bir pâre derd-i ‘aşķa hele aşinâ gerek

Nâşır humâr-ı ‘aşķa şarâbuñ ne nef‘i var
Mümkinse gâhi bûs-ı leb-i dil-rübâ gerek

Velehü¹⁶: Ğitmez hayâli dideden ol serv-i ķâmetüñ
Naķş oldu dilde şüreti şür-ı kıyâmetüñ

Evvel bakışda yaķdı kararum buraķmadı
Ayâ nigâhı âteş-i dil mi o âfetüñ

Gül-ğoncedür meĉâz ile teşbih olınsa ger
Ruhsarıdur haķıķati reng-i țarâvetüñ

Rüyında hațmi belki görünmiş nigâhdan¹⁷
Azürdelik nişâni¹⁸ o cism-i lețâfetüñ

Nâşır eger taşavvur olınsa bi-‘aynihi
Ol şühđur mücessemi¹⁹ resm-i zerâfetüñ

¹ külliyye tekmîline] külliyyeyi tekmîle Ü₄

² nazma] nazara Ü₄

³ şâhib-i divân olurlar ve fenn-i müşikiyye ve ‘ulûm-ı riyâziyyede şâhib-i] -Ü₄

⁴ müşikiyye] müşikide M, Ü₃

⁵ iki] - Ü₂

⁶ kirâmi-i güherleri] kirâmları M, Ü₃

⁷ ile] -S

⁸ mürebbî ekmel] mürebbî-i mükemmel M, Ü₃, mürebbîleriyle Ü₄

⁹ ittışâlinde vâkı‘] ittışâlindeki M, Ü₃

¹⁰ bu] bu iki M, Ü₃

¹¹ gazeller eşer-i kilik-i gevher-nigârlarıdır] nevbâve-i bâğ-ı tab‘-ı lațifleridür Ü₁, Ü₂

¹² gevher-nigârlarıdır] ra‘nâlarıdır M, Ü₃

¹³ gazelin tamamı] - Ü₁

¹⁴ güyâya] bülbüle Ü₂, güyâ Ü₄

¹⁵ reng-i] reng ü M, Ü₂, Ü₃

¹⁶ velehü] - S

¹⁷ nigâhdan] nigâhından Ü₄

¹⁸ nişâni] nişâni var Ü₂

¹⁹ mücessem] tecessüm Ü₄

Velehû¹: Kelâm-ı fakır fahrı ile ‘âmil Mevlevîlerdür
Tevekkül-pişe dervîşân-ı kâmil Mevlevîlerdür

Cenâb-ı feyz-ı Monlâ ile hergiz baḥs-i ‘aşk itse
Hezârân nükteye bir nuḥkı şâmil Mevlevîlerdür

Hümâ-meşreb hemîşe pâdişâh-ı mülk-i istiğna
Ḳanâ‘at küşesinde merd-i ḥâmil² Mevlevîlerdür(113b)

N’ola meclislerinde ḳalsa şâhân bir meges-âsâ
Edeb ta‘vîzini her bâr-ḥâmil Mevlevîlerdür

Sipihre Nâşırâ nâz eyleyüp³ minnet-keşi olmaz
Tevekkül-pişe dervîşân-ı kâmil Mevlevîlerdür

DERVÎŞ NEHCÎ

Rûmilide vâkı‘ ḳaşaba-ı Belen’ dendür. Şerîf Nehcî demekle meşhûr bir dervîş-i Mevlevî ve bir ‘ârif-i meşgûl-i ders-i Meşnevi olup biñ yüz yigirmi yedi târiḥinde vefât itmişdür⁴. Fakır kendi ḥaṭṭıyla *Dîvânı*ı gördüm. Şütür-gürbe⁵ eş‘ârı ve ḳabûle sezâ güftârı vardır. Bu rubâ‘î eş‘ârındandır.

Rubâ‘î: Vâbeste olan derûn-ı Mevlânâ’ya
Bî-şübhe irer ‘inâyet-i Mevlâ’ya
Ḥâl ile bilür âdem olan ey zâhid
Yoḥsa çalınan baḳma ḳudûm ü nâya

DERVÎŞ NECÂHÎ⁶

Ḳudemâ-yı Mevlevîyyedendür. Ekşer nezâ’irleri ‘İlmî Dede ve Şamî Dedeyedür. Bunlar daḥi Şâm’da sâkin olurlardı. Biñ ḥudûdında intikâl itmişler⁷. Bu ḡazel-i Mevlevîyânesi şâhid-i kemâl-i ḥâlleri olmaḡla taḥrîr olındı.

Ḡazel: Olmaz ise ḡam degül bir şadr-ı ‘âlem-ḡirümüz
Ḥânḳâh-ı Ḥâzret-i Monlâda vardır pîrümüz

Ḳadrümüz günden⁸ güne olsa n’ola biñ biñ füzûn
Lâceverdi ḳubbenüñ altında birdür pîrümüz

Şâh-ı dehre eyler istiğnâ gedâ-yı aḥḳarı
Ḥamdü li’llâh bir veliler serveridür mirümüz⁹

Geşt iderdi zevraḳ-ı fehm ol kerâmet baḥrını
Ḳa‘rına irse eger kim lenger-i ta‘bîrümüz

Zât-ı Mevlânâ’yı ta‘rîf itmek olmaz bi’t-temâm
Var Necâhî¹⁰ niçe yüz ol vech ile taḳşîrümüz

DERVÎŞ NİĠÂHÎ

Aydın ḥâkinden olup çerâḡ-ı sırrı envâr-ı didâr-ı Sultân Dîvânî ḳuddise sırruhu’n-nürâniden uyanup ol şehin-şâh-ı serir-i ḥayderiyyet ṫaraf-ı Dârü’d-devleye teşrif buyurduḡda Nigâhî küttâbdan¹¹

¹ velehû] - S, gazelin tamamı - Ü₁

² ḥâmil] ḥâmil Ü₄

³ eyleyüp minnet-keşi] eyleyüp niyâz itmez M, Ü₃

⁴ itmişdür] itmişler S, Ü₁, Ü₄

⁵ şütür...vardır] - Ü₂

⁶ Necâhî] Necâti M, Ü₃ Bir nüşhada Necâhî gördigini Veled Çelebi Efendî taḥşîye eder. (şerhte).

⁷ itmişler] itmişlerdür M, Ü₂, Ü₃

⁸ günden güne olsa n’ola] günden olsa n’ola Ü₁, olsa n’ola günden güne M, Ü₃

⁹ mirümüz] pîrimüz S, Ü₄

¹⁰ Necâhî] Necâti M, Ü₃

¹¹ küttâbdan... ‘inâyetleriyle mâlik-i] - M, Ü₃

iken terk-i nāmūs ü¹ ‘ār idüp feyz-i ‘ināyetleriyle mālîk-i külâh-ı seyfi ber-çâr-đarb ibdāl ser-ā-ser celāl olup melāmete gitmişdür. Hattâ bu beyt² hasb-i hâlleridür.

Beyt: Hatıñ tırâş iderse ‘ayb itmeñüz Nigâhî
Ehl-i qalemse n’ola divâne râ qalem nîst

Toğuz yüz³ kırk hüdüdında intikâl buyurdılar. Bu ebyât eşer-i tab‘-ı pür⁴-nikâtlarıdır.

Ebyât: Şâh-bâz itdigiçün zülfüne kendin teşbîh
Aldı şayyâdlar⁵ ey kebg-i⁶ hırâm anı ele(114a)

Bî-‘amel⁷ Cennete girmez diyü gavğâlar ider
Güyyiâ aldı gibi Cenneti zâhid ‘amele

Velehû: Ey Kudüs ü Hicâz’a gidenler konağ konağ
Yâr eşigin koyup ne kaçarsız irak irak

Velehû⁸: Rişte-i cân ola her târı eger pîrehenüñ
Ditrete üstüne tâ olmaya âzürde tenüñ

DERVİŞ NUTKI

İsm-i şerifleri ‘Alî ve mevlidleri diyâr-ı Bosna’dur. Belîğ Nuḥbetü’l-Āşârda⁹ taḥrîr idüp bu gazel-pârelerini¹⁰ yazmış.

Gazel: Görelden tâb-ı rüyuñ mihr-i enver dâğ-ı ber-dildür
Duyaldan büy-ı zülfüñ ‘üd-ı¹¹ ‘anber dâğ-ı ber-dildür

Olaldan gîsu anuñ piç¹² piç ü halka-ber-halka
Kemâl-i gayretinden dūd-ı micmer dâğ-ı ber-dildür¹³

Hayâl-i ârzü-yı¹⁴ hâl-i ruḥsârüñla şahrâda
Derün-ı lâle her dem hem-çu aḥker dâğ-ı ber-dildür

Belîğüñ qarın-i ‘aşrı¹⁵ olup biñ yüz kırk hüdüdında vefât itmişdür.

DERVİŞ NİYAZI

Burüsevidür. Yıldırım Bâyezîd Hân ‘aşrında zühür idüp ibtidâ Rümde kaşîde vü gazeli¹⁶ Türki söylemişdür¹⁷. Ya‘nî râbîta virmişdür. Hattâ Aḥmed Paşanuñ ekser eş‘ârı buña nazîre oldığını Latîfî yazar¹⁸. Ammâ kıdemine göre yazdıkları ebyât sihr-i hâlâldür. Süleymân Şâh-ı Germiyânî Sulṭân Veled ḳuddise sirruhu’s-sermed¹⁹ ḥazretlerinüñ duḥter-i mükerrereleri Muṭāhhara Sulṭānî izdivâcda²⁰

¹ ü ‘ār] vaḳâr Ü₄

² beyt-i hasb-i hâlleridür] beyti ḥasbiḥâl ider Ü₂

³ yüz] - Ü₄

⁴ pür] - Ü₂

⁵ şayyâdlar] şayyâdları M

⁶ kebg] -Ü₄

⁷ Bî-‘amel ... ‘amele] -M, Ü₃

⁸ Velehû...tenüñ] -M

⁹ âşârda taḥrîr idüp] âşârında ve M, Ü₃, taḥrîr idüp Ü₂

¹⁰ gazel-pârelerini yazmış] beyti Ü₂, taḥrîr eylemişdür M, Ü₃

¹¹ ‘üd] ‘üd u Ü₃

¹² piç] piç ü M, Ü₃

¹³ beytün tamamı] - Ü₂, Ü₄

¹⁴ arzü-yı] - Ü₄

¹⁵ qarın-i ‘aşrı] hem-‘aşrı Ü₄

¹⁶ gazeli] gazel-i M, Ü₃

¹⁷ söylemişdür ya‘nî] söylemege M, Ü₃

¹⁸ yazar] yazmışdür M, Ü₃

¹⁹ sermed] ‘aziz Ü₄

²⁰ izdivâcda] tezevvücede M, Ü₃

bunlar kaşide söyleyüp hattâ¹ Sulţân Veled hazretlerinin musâ'ade-i 'aliyyeleriyle *Dîvân-ı Celîle-i Veledîniñ* zahrına yazmış ve Şeyhî-i Germiyânî nâm şâ'ir² Ahmed Pâşâ³ ile şirde buña iktidâ itmeleriyle sikkelerin mermerde kazmışlardır⁴.

Garîbe: Sübhâna'llâh Faķirün hâtıruma huţur⁵ iderdi ki Sulţân Veled Cenâblarınıñ⁶ şir-i Türkîleri egerçi kadîmdür. Ammâ ilâhiyyât nev'inden olup elbette şuarâ-yı Rûma daħi Mevleviyyeden bir pişvâ gerekdür dirken bu Niyâzi'yî gördüm. Soñra Laţîfi Tezkiresine bakdum fikrümle temâm tâbıku'n-na'li⁷ bi'n-na'l geldi. Bir⁸ kaşide-i elfiyyesi vardur ki Ahmed Pâşâ beyti beytine nazîre söylemiş. Bu beyt kaşide-i mezbûrdandır⁹.

Beyt¹⁰: Âhü-yı felek çarħ-ı pelenginden emîndür
Şir-i 'alemün¹¹ säyesini ideli melce

Cevâb-ı Ahmed Pâşâ Beyt¹²:(114b)
Âhü-yı felek gördi şehir şir-i livânı
Hün-i cigerinden dem-i subħ oldu dem ala

Laţîfi¹³ dimiş¹⁴ ki kendi zamânında meşhür idi ammâ şimdi unudulmuşdur. Bu¹⁵ beyt daħi kaşide-i mezbûrdandır.

Beyt¹⁶: Zülfün gicesinden başuma¹⁷ gün toĝa bir gün
Taħķik ise ger nükte-i el-leyletü ħublâ

Müretteb *Dîvân-ı belâgat-ı unvânları Yıldırım Bâyezîd Hân nâmına daħi ba'zı kaşâyid-i¹⁸ garrâları* vardur.

DERVİŞ NÜRİ

Nâm-ı nâmîleri Ahmed ve Karaĥişâriyyü'l-mevliddür¹⁹. Gürüh-ı talebe-i 'ilmden olup neş-i mütedâvile tekmiinden soñra maħşuş Konya'ya varup ders-i 'âm meşhür Kara Ĥalil Efendî'den *Tefsîr-i Beyzâvî* okurken beyâz-ı muţlak cânibine didesi ĥirelenüp Hazret-i Çelebî 'Arif-i Sâliş evâhirinde maţbaħ-ı ibtidâya ikrâr ve tekmi-i âdâb-ı ĥizmetden soñra küleh-puş-ı iftiħâr olup ve baķıyye-i süħan-verân-ı ihvânla püşt²⁰ ü pâ urup Hazret-i Dede Şâķıb'a yetişmiş ve Ĥaliş Ahmed Dede ve Muhammed 'Alî Dede ve sâ'ir meşâĥir-i Mevleviyyeden istifâza-i ma'ârif-i rühâniyye itmiş bir pîr-i lâ'ubâlî²¹-girdâr olmaĝla biñ yüz yetmiş senesi ĥudûdında kâzî-'asker bulunan Ekşi-Aş-zâde Veliyyü'd-din Efendî Yeñikapu Mevleviĥânesinde kendülerin görüp rubûde-i²² 'aşîkâne ve ser-dâde-i şive-i 'arîfanesi olup 'arz-ı meşĥat-i ĥavânik-ı eţrâf eyledükce gürizân cânib-i Sulţân Dîvânî müşâhede itdükde nevbet-i Şeyĥü'l-islâmisinde 'ilm ü kemâllerine ri'âyeten²³ Karaĥişâr'da maħlûl olan bir medresenün müderrisliĝini işâret idüp ba'z²⁴ hedâyâ ile câniblerine irsâl eylemişdi. Faķir bi-

¹ hattâ] - M, Ü₃

² şâ'ir] şâ'ir ile Ü₄

³ Paşa ile] paşa Ü₄

⁴ kazmışlardır] kazmış S, Ü₂

⁵ huţur] zuhür Ü₃

⁶ cenâblarınıñ] hazretlerinin Ü₁, Ü₃

⁷ tâbıku'n-na'li bi'n-na'l] muţabık geldi Ü₂

⁸ bir kaşide-i elfiyyesi vardur] - Ü₂

⁹ mezbûrdandır] mezbûredendür M, Ü₃

¹⁰ beyt] beyt-i Niyâzi M, Ü₃, beytin tamamı - Ü₂

¹¹ 'alemün] ĝulâmuñ S

¹² beytin tamamı] - Ü₂

¹³ Laţîfi dimiş ki kendi zamânında meşhür idi ammâ unudulmuşdur] - Ü₂

¹⁴ dimiş ki] dimişdür ki M, Ü₃, - Ü₄

¹⁵ bu beyt daħi kaşide-i mezbûrdandır] - M, Ü₁, Ü₃

¹⁶ beyt] - Ü₂

¹⁷ başuma] baş Ü₄

¹⁸ kaşâyid] kaşide M, Ü₃

¹⁹ Karaĥişâriyyü'l-mevliddür] Karaĥişârîdür M, Ü₃

²⁰ püşt] dest Ü₄

²¹ lâ'ubâlî-girdâr] girdâr-lâ' ubâlî M, Ü₂, Ü₃

²² rubûde-i] rubûde-i taavr-ı M, Ü₃

²³ ri'âyeten] ri'âyet S, Ü₁

²⁴ ba'z] ba'zı Ü₁

hamdi'l-lâh¹ kendüler² ile görüşüp istifâza-i şuriyye vü ma‘neviyye olındı. İstiğrâkları kemâlde bir zât idiler. Bu³ eşnâda bin iki yüz bir târihinde Kütâhiyyeye gelüp vefât itdiler⁴. ‘Ârifâne eş‘arı ve ‘aşîkâne güftârı olup bu kıt‘a âşârındandır.

Şi‘r: *Yâ men ve‘ade‘l-ḥubbi li-men dâme rızâhu*
El-ḥubbu devâmi ve livâ‘l-ḥubbi sivâhu

İn-şi‘te vukûfen leke‘l-idrâkü bi-şevkı
Lâ-tüs‘el ‘ani‘l-mer‘i ve ebşır kıranâhu^{CCLXXIV}

DERVİŞ NİYÂZ⁵

Nâmı Hüseyin olup pederleri âhâli-i İrân’dan iken Cenâb-ı Çelebî Ğarîbî EbûBekir⁶ Efendî hazretlerinin ‘idâd-ı bende-gânına dâhil(115a) ve izn-i şerîfleriyle te‘ehhül idüp Konya’da bunlar toğdılar. Ba‘dehü pederi fevt olup kendüleri⁷ taraf-ı Dârü’d-devleye ‘azîmet ve bir müddet Ermenâk şeyhi EbûBekir Dede Hazretlerinin hizmetinde olup ba‘de-vefatihî hânkâh-ı Bâb-ı Cedîdde maṭbah-ı ibtidâya ikrâr ve tekmi‘l-i çille idüp hücre-güzin-i inzivâ olmuşlardı⁸ ve ekser evkâtda

Beit: *Yek nefes ez-‘ömri ḥiṣṣ gâfil u fâriğ mebâş*
Yâ varaķi minuvîş yâ kalemî mi terâş^{CCLXXV}

mazmûnınca âşâr-ı kibâr-ı Mevleviyye tahrîriyle⁹ meşğûl ve şerh-i¹⁰ *Meşnevî* teksîriyle mecbûl iken biñ iki yüz sekiz senesi intikâl-i ‘âlem-i ‘uqbâ¹¹ idüp hâmuşân-ı ihvân-ı şafâda medfundur¹².

Târîḥ-i Li-münşiihi¹³:

Ḥisâb olınsa¹⁴ çıkar işbu mısra‘um târiḥ¹⁵
Niyâz Hüseyin Dede vaşl-ı Ḥaķķa itdi sefer

Ḳadr-i müsterek eş‘arı ve şâyeste-i nazâr güftârı var¹⁶ idi. Bu ğazel âşâr-ı¹⁷ ṭab‘-ı¹⁸ ḥöş-güvârlarıdır.

Beit: *Periṣân eyleyen ‘aqlumı zülf-i müşk-nâbuñdur*
Hücüm-ı leşker-i ḥaṭṭuñla dil-ber raḥne-yâbuñdur

Gönül kan yutsa az genc-i¹⁹ şitâ-yı²⁰ fitnede zîrâ
Cüdâ-yı²¹ bâde-i gül-reng-i rüyü¹ âftâbuñdur

¹ bi-hamdi‘l-lâh] bi-hamdi‘l-lâhi te‘âlâ M, Ü₃
² kendüler ile] kendülerine M, kendüleriyle Ü₃
³ bu eşnâda] - M, Ü₃
⁴ itdiler] eylediler. Raḥmetu‘l-lâhi ‘aleyh Ü₂
^{CCLXXIV} *Şi‘r:*

Rızasını isteyen kimseye sevgi vaad eden kişi! Benim varlığımın devamı sevgidir. Sevgi olmazsa ben yokum. Benim sevgimi anlamak istersen şevkimi idrak etmelisin. Nitekim kişiyi sorma, arkadaşlarına bak.

⁵ Niyâz] Niyâzi Ü₁
⁶ Ebûbekir] - Ü₂, Ü₄
⁷ kendüleri] bunlar M, Ü₃
⁸ olmuşlardı ve] olmuşdı M, Ü₃
^{CCLXXV} *Beit:*
Ömründen bir nefes bile gâfil olma
Ya bir kağıt yaz, ya kalem yont (aç)
⁹ tahrîriyle] tahririne M, Ü₃
¹⁰ şerh] şürüh Ü₁
¹¹ ‘uqbâ-] beķâ M, Ü₁, Ü₃
¹² medfundur] medfundur. Raḥmetu‘l-lâh Ü₂
¹³ li-münşiihi] li-münşiihi faķir Ü₂
¹⁴ olınsa] olsa Ş, Ü₁, Ü₄
¹⁵ bu mısra] - Ü₂, mısra‘-ı S, Ü₄
¹⁶ var idi] vardur Ü₃
¹⁷ âşâr] âşârındandır Ü₁
¹⁸ ṭab‘-ı ḥöş-güvârlarıdır] - Ü₂, ḥöş-güvârdur M, Ü₃
¹⁹ az genc-i] er geç Ü₂
²⁰ şitâ-yı] âşinâ-yı Ü₄
²¹ Cüdâ-yı] Ḥudâ-yı Ü₁

Hayât-ı sermedî-i Hızra reşk itmez dil-i teşnem
Şehîd-i gamze-i dil-düz çeşm-i mest-i h̄-âbuñdur

Dağîl-i halka-i ‘uşşâka olalı bu dil nâ-çâr
Sarây-ı nâz ü² cevruñde serüm seng-i rikâbuñdur

Çekildi şafha-i ruhsârûna haţt-ı siyâh ey şâh
Var ise ‘âşık-ı bî-dillere kaţ‘î cevâbuñdur

Niyâzî lutf ile bir demde şādān eyle gel yoğsa
Ĥamûl³-i cevri⁴ bî-pâyān ü zulm-i bî-hisâbuñdur

DERVİŞ NEYYİR

Nâmı ‘Abdü’l-Ĥalîmdür. Ebnâ’-i Dârü’d-devleden olup henüz şābb-ı nev-resîde iken biñ iki yüz altı senesi Ĥazret-i Ĥalîb Dede cenāb-ı kemālet-nişāblarınñ⁵ ser-nihāde-i Ĥizmet-i meydān-ı ma‘ārif-erkānları olup el‘ān sâye-i terbiyye-i şîme-i kerîmānelerinde taĥşîl-i hūner ü ma‘ārif ve verziş-i şî‘r ü inşā ile meşğûl bir dervîş-i ‘ārifdür.⁶ Pesendide-i ehl-i nāzar eş‘ārı ve müretteb Defter-i belāgat-şî‘ārı olup bu ġazeller eşer-i taḅ‘-ı Ĥurşîd-zādıdır⁷.

- Ĥazel: Nigāhı iltifāt-ı āşinā bilmezmiş öğretdüm
Eline tiğ virdüm merḥabā bilmezmiş öğretdüm
- Niyāz ile ‘ulūm-ı nāzı kıldum ġuyiyā ta‘lîm
O āşüb-ı felek resm-i cefā bilmezmiş öğretdüm
- Olup dîvāne vü üftāde bir şūh-ı sitem-kāra
Ser-i şüridemüz seng-i belā bilmezmiş öğretdüm
- O rütbe lâğar-ı ‘aşkam ki bir demde Ĥayāl-āsā
Delîl oldum reh-i yarı şabā bilmezmiş öğretdüm(115b)
- Yeñiden dāğlar ile eyledüm ser-tā-kađem mecrūh
Dil-i şad-pāreye şimdi devā bilmezmiş öğretdüm
- Düşüp mestāne zülfi müşk-bārın eylerem tesmîm⁸
Dil-i ser-keşteye bûy-ı şafā bilmezmiş öğretdüm
- Süvār-ı Ĥāme-i Şeb-dîz olupda⁹ Ĥusrev-i taḅ‘um
Reh-i Şîrin-i nazma¹⁰ püşt ü pā bilmezmiş öğretdüm
- Olup rû-māl-i iksîr-i ġubār-ı dergeh-i Ĥünkār
Hele bî-çāre Neyyir kimyā bilmezmiş öğretdüm
- Varup deryūze-i ihsānuñ itsün mihr ü māh-āsā
Der-i devlet-me‘ābuñ bu ġedā bilmezmiş öğretdüm

Üstādān-ı şu‘arā-yı vaĥtten Neş‘et Efendî Begkoş nām mevķi‘de sâhil-Ĥāne-nişîn iken Begkoşa İstāvroza rediflerinde bir ġazel inşād idüp şākirdlerinden kırka bālîğ kimesne pey-revleri olup¹¹ bütñ¹²

¹ rüyı] rüy-ı M, Ü₃

² ü] -S₂ Ü₁, Ü₄

³ Ĥamûl] Ĥumûl S, Ü₄

⁴ cevri-i bî-pâyān] cevri gibi yapan Ü₄

⁵ nişāblarınñ] me‘āblarınñ M, Ü₃

⁶ dervîş-i ‘ārifdür] dervîşdür M, Ü₃

⁷ Ĥurşîd-zādıdır] pîrālarıdır Ü₁

⁸ tesmîm] teşmîm Ü₃

⁹ olupda] olupdur Ü₄

¹⁰ nazma] nazm Ü₂

¹¹ olup] itmekle S, Ü₄

¹² bütñ sevāhil] - M, Ü₃

sevâhil-i Boğaziçini rişte-keş-i kâfiye-şümârı¹ kılmışlardı². Şâ'ir-i Mütercem daği ser-â-pâ kıza redîfnde bu gâzeli söyleyüp cumhür-ı mezbûra haylı gelügir-i mâ-cerâ-yı merķum oldı³.

Gazel: Gİtmek ister şevķ-i mehtâb ile cânım Begķoza
Gelmez ammâ neyleyem⁴ aslâ o cânım Begķoza

Ey düşen ta'zîb-i rûḥa ziynet-i eşvâb için
Yapmadan germ-i ḥarîr⁵ âsâne ḥâşıldur kıza

Şâm-ı küfri idemez neçm-i hidâyet-veş münîr
Nâme-i çâsar-ı efrencideki⁶ altun kıza

Beste-i leb dîde-i bādâmı ekşer terk idüp
Mâ'il olmuş şimdi yârân-ı⁷ şafâ-ter Lâ-kıza

Merdüm-i⁸ istâvrozuñ eñ ḥurdesi kıan kırmızı
Hind-vâne zevķine gitmek ne lâzım Terķoza

Bâğ-ı 'ilmüñ güyiyâ kıoz bekcisidür tâlibân
Mineler taḥrîr ider durmaz kıtâb-ı Dînķoza

Tâk-ı nüh-tüyuñla 'arz-ı iftiḥâr itme felek
Çıkdı birden bire ey nâ-çâr nâmuñ tokķuza

Bu gâzelde idüp izḥâr-ı hünerle imtiyâz
Bir taş atmış Neyyir-i mu'ciz-beyân tokķuz kıza

Fİ-ḤARFİ'L-VÂV

VEFÂYİ DEDE

Ḥaleb'de medfün olan Eş-Şeyḥ EbûBekrû'l-Vefâyî ḥazretleridür ki Nâbî'nin⁹ meşhür medḥiyesi bunlaradur¹⁰ ve üstâd-ı küllisi ol âsitânedür¹¹. Sâķi-i kevşer-i Mevlevî Ḥazret-i Sultân Divâninüñ pey-revi olmağla fezâ-yı lâ-mekân-ı Mevlânâda reste bir sidre-i¹² muntehâ-i keşîrû'l-ağşân ve bir naḥl-i Tübâ-yı behîşt-i 'aşķ ü 'irfân olup eḫrâf ü enḥâsındaki¹³ müridân ü muḥibbânları müstaķil bir Tezkire cem'ine muhtâc ve menâķıb u kerâmât u maķâmâtları şaḥâyif-i¹⁴ 'Arab ü 'Acemde meştür olmağla tekşîr-i sevâddan bi-iḥtiyâcdur. Tokuz yüz tokşan bir târiḥinde intiķâl buyurmuşlardur. Kendi eş'arları 'Arabî vü Fârisiye maķşûr olduğından iki kıt'a-i garrâlarıyla¹⁵ iktifa olındı.

Şi'r¹⁶:(116a) *Hezzib izâ kılte kıable'n-nuḫķî aķvâleke*
Velâ tekul kılzüme's-şumti aķvâleke

¹ şümârı] şumâr Ü₂

² kılmışlardı] kılmışlardı ḥattâ Ü₁

³ oldı] oldı ve yine merķum ba'de vefât-ı mürşid terk-i diyâr ve iḥtiyâr-ı seyr ü seyâḫat iderek Rûm ilinde Yenîşehir Ḥânkâḫında biñ iki yüz on beş senesi vefât idüp anda defn olınmışdur. Sinni şelâşine bâliğ olmamışdur Ü₂, Ü₄

⁴ neyleyem] neylesem Ü₂

⁵ ḥarîr] ḥarîm M, Ü₃

⁶ efrencideki] efrencideki S

⁷ yârân-ı] iḫvân-ı M, Ü₃

⁸ merdüm-i] merdümü M, Ü₃

⁹ Nâbî'nüñ] Sâbitüñ Ü₂

¹⁰ bunlaradur] bunlar ḥaķķındadur M, Ü₃

¹¹ âsitânedür] âsitâneyedür Ü₁

¹² sidre-i muntehâ-i keşîrû'l] sidretü'l-muntehâ-yı keşîr M, Ü₃

¹³ enḥâsındaki] inḥâ-yı S, incâ Ü₁, Ü₂, Ü₄

¹⁴ şaḥâ'if-i] şaḥâ'if-i kütüb-i M, Ü₃

¹⁵ garrâlarıyla] nazmlarıyla M, Ü₃

¹⁶ şî'r] nazm M, Ü₃, kıt'a Ü₂, Ü₄

*Velâ tuḥaffif bi-bezli's-sırrı eşkâleke
Fe men sivâke li-sırrıke mine eşkâleke*^{CCLXXVI}

Velehü kaddesa 'llâhü sırrahu:

*Tenhâ nişin u rev ki in saṭr-ı vüçüd
Ez-elif-i noḡta elf u elf elf mişved*

*Mikdâr-ı noḡtâi ki zi vahdet sefer koni
Der yek ḡadem ulûf-ı dest ḡalef mişved*^{CCLXXVII}

VECDİ DEDE

Rûm ilinde Debre nâm kaşabadandır. Bosnasarây'ında dâhil-i tarîḡ-i Mevlevî ve Tevekkülî Dede hizmetiyile şeref-yâb duḡul-i ḡarem-serây-ı ricâl-i evlevî olup bi-fethi'llâhi'l-'azîz Yeñişehir Fenâr Mevlevîḡânesini ihdâs¹ ve nice zamân anda² münzevî olup nakl-i *Meşnevî* ve ders-i ma'nevî³ üze iken biñ seksen târiḡinde ḡin-i feth-i Girid'de vefât eylemişlerdür⁴. Meşâḡir-i şöfiyyeden Aḡovalı⁵ Ḥâtem Efendî mensûban-ı⁶ dergâḡ ve muḡallidân-ı tavr-ı bâ-intibâḡlarından. Müretteb *Dîvân-ı belâḡat*-'unvânları olup bu ḡazel eşer-i maḡâl-i pür-ḡâllerindendir⁷.

Gazel: Cân-baḡş-ı nefḡ-i⁸ 'İsî rûzḡarı Ḳonyanuñ
Cennet-âbâd oldı ey dil her kenârı Ḳonyanuñ

Tütüyâ-yı cân⁹ ü dildür ḡâk-i râḡ-ı 'âşıkân
Ḥâzret-i Sultânumuzdur şehryârı Ḳonyanuñ

Bâḡ-ı Cennetden nişân virür disem lâyıḡ olur
Âb-ı Kevşer-veş bütün¹⁰ çıkar suları Ḳonyanuñ

Nev-bahâr irdükçe olur ziyinet-i bâḡ-ı 'İrem
Her nihâl üstinde ḡüyâ berg¹¹-bârı Ḳonyanuñ

Vaḡt-i azḡâ pîr ü dil-berler¹² olup serv-i revân
Şalınurlar Vecdî ile¹³ ḡül-'izârı Ḳonyanuñ

DERVİŞ VEHBİ-İ ḲADİM

Belde-i Van ḡâkinden imiş. Vehbî Dede diyü¹⁴ Nâyî 'Oşmân Dedenüñ¹⁵ mecmû'asında ve¹⁶ ba'zı ihvân mecmû'asında eş'âr-ı laṡîfî görülmüşdür. Ḡâyet ḡudemâdan olmaḡla terceme-i aḡvâline¹⁷

CCLXXVI *Siir:*

*Konuşmadan önce sözlerini ayıkla sus! Sükuttan ayrılmaman senin için daha güzeldir.
Sırlarını yayarak aḡırlıklarını hafifletme. Senin sırrını senden başka kim koruyabilir?*

CCLXXVII *Velehüm:*

*Yalnız oturup ḡit, ki bu varlık satırında
Noktalı eliften üç bin olur*

*Vahdetten sefere çıkardığın noktanın miktarı
Bir adımda halefin elinin binleri olur*

¹ ihdâs] binâ M, Ü₃

² anda münzevî] anda ihtiyâr-ı inzivâ M, Ü₃

³ ma'nevî] ma'nevî ile iştiḡâl M, Ü₃

⁴ eylemişlerdür] itmişlerdür M, Ü₃

⁵ Aḡovalı] Aḡadalı Ü₁

⁶ menşübân] menşübât Ü₂, menşüb Ü₄

⁷ ḡâllerindendir] ḡâlleridür M, Ü₃

⁸ nefḡ] nefḡ M, Ü₁, Ü₃

⁹ cân u] çeşm-i M, Ü₃

¹⁰ bütün çıkar] bütün çağlar Ü₁, çıkar cümle M, Ü₃

¹¹ berg] berg ü M, Ü₃

¹² dilberler] dilber M, Ü₃

¹³ şalınurlar Vecdî ile] şalınur vecd ile vird-i M, Ü₃

¹⁴ diyü] ve bu Ü₄

¹⁵ Dedenüñ] Dedenüñ ve ba'zı ihvânüñ M, Ü₃

¹⁶ ve ba'zı ihvân mecmû'asında] - M, Ü₃

¹⁷ aḡvâline] ḡâline M, Ü₂, Ü₃

vuķûf hâşıl idemedük. Bu rubâ‘î¹ eş‘ârındandır.

Rubâ‘î: Ey ‘âlem-i rāz-i āşkār u nihān
Vey rüz-ı nihānī heme piş-i to ‘ıyān
Ey ‘ayn-ı heme velī munezzeh zi heme
Ey pur zi to hem tehi zi to her du-cihān^{CCLXXVIII}

DERVİŞ VEHBİ

Edirnedendür². Edirne³ Murādiyesinüñ imāmı olmağla Sālim Tezkiresinde İmām Vehbî⁴ diyü mezkûrdur. Neşâî Dede şâkirdlerinden olup şöbet-i pür-bereketlerinde taḥşil-i ḥiṣṣe-i feyz-i enfāş itmekle bî-zār-ı dār ü diyār ve dāhil-i Dārü’l-vilāye-i cenāb-ı⁵ Ḥudāvendigār olup Bostān-ı Şāni kuddise sırruḥu cenāblarına intisāb itmışlerdi. Biñ yüz on bir tārīḥinde (116b) veliyyü’n-ni‘amları intikāl-i āḥiret⁶ itmekle fecī‘a-i hicrānlarından rü-be-rāh-ı sefer olup İskenderiyye’de ḥānķāh-ı Gülşeniyye’de biñ yüz on⁷ iki tārīḥinde vefāt itdiler. Konya’dan Ğavṣî Dede ḥazretlerine çend ğazel-i mevleviyāne irsāl buyurup ol vaķt ba‘zı cerāyid-i iḥvāna kayd olınanlarından bu ğazelleri taḥrīr-i⁸ zeyl-i menķabe-i⁹ şerifleri kıldılar¹⁰.

Ğazel: Ser-mest ider şarāb-ı Ḥudā Mevlevīleri
Pür-vecd ider semā‘-ı şafā Mevlevīleri

Fānūs-veş hemişe n’ola döndürürse¹¹ ger
Envār-ı şevķ-ı şem‘-i liķā Mevlevīleri

Mir’āt-ı dil muḥāfazasıdur iden müdām
Peşmīne-püş-ı ehl-i fenā Mevlevīleri

İtmez belā deminde daḥi Ḥızra iltifāt
‘Aşk ibtilāsınun budelā Mevlevīleri

Vehbî nedür sözinde bu ḥālāt ü süz¹² ü şevķ
Mecnün ider bu ḥüsn-i edā Mevlevīleri

Velehū¹³: Rindāne reviş ḥüsn-i edā Mevleviyāna
Bir¹⁴ ḥāşşadur dād-ı¹⁵ Ḥudā Mevleviyāna

Vecd ehline nāyıyla ķudūmiyledür¹⁶ āyīn
Dā’im bu semā‘ ile şafā Mevleviyāna

¹ rubā‘î] rubā‘î anlarun Ü₂

^{CCLXXVIII} Rubai:

Ey sır âlemi aşikar, o ise gizlidir

Ey bütün gizli sırlar sana ayândır

Ey herkesin aynı olan ama herkesten münezzeh olan

Ey iki dünya hem seninle dolu hem sensizdir

² Edirnedendür] Edirne M, Ü₃, Nāmı İbrāhimdür. Ḥāşıye-i Şeyḫ Ğālib M, Ü₃(şerhte)

³ Edirne Murādiyesinüñ imāmı olmağla Sālim Tezkiresinde imam Vehbî diye mezkûrdur] - S, Ü₁

⁴ Derviş Vehbî] Diğer Derviş Vehbî Ü₂

⁵ cenāb-ı] - M, Ü₃

⁶ āḥiret] ‘âlem-i ‘uķbā M, Ü₃

⁷ on] - Ü₂

⁸ taḥrīr] taḥrīr ü M, Ü₃

⁹ menķabe-i] menķabe-i aḥvāl-i M, Ü₃

¹⁰ kıldılar] kıldı M, Ü₁, Ü₄

¹¹ döndürürse ger] döndürseler Ü₂

¹² süz ü şevķ] süz-ı ‘aşķ Ü₂

¹³ velehū] velehū nūru’l-lāhi merķadehū S, Ü₂, velehüm Ü₁

¹⁴ bir] pür S, Ü₄

¹⁵ dād] dār Ü₂

¹⁶ ķudūmiyledür] ķudūmiyle S, Ü₁

Erbâb-ı tarîķuñ ki güli Gülşeniyândur¹
Dirlerse eger ğonce n'ola Mevleviyâna

Bülbülleri dem-beste ider vaķt-i seherde
Gül-bâng-i şadâ-yı fuķarâ Mevleviyâna

Vehbî saña maķşûşdur ancak bu zemînde
Bu şî'r-i ter ü tâze-edâ Mevleviyâna

Velehu ķuddise sırruhu²:

Vaşf-ı bahâr ħüsn-i edâ destümüzdedür
Ćün bîkr-i fikr-i nâdire-zâ destümüzdedür

Ĥabl-i metîn-i şer'-be-destüz ki her³ ķadem
Râh-ı Ĥudâda ħavf ü⁴ recâ destümüzdedür

Sad câm-ı Cem⁵ ki reşha-i seng teşne-dârıdur
Leb-rîz o câm-ı neş'e-nümâ destümüzdedür

Ser-tâ-ķadem ki nüşha-i kübrâ-yı 'âlemüz
Dinse 'aceb mi arz u semâ destümüzdedür

Kânûn ile şifâ iderüz⁶ her tarîķata⁷
Vehbî marîz-i 'aşķa devâ destümüzdedür

DERVİŞ VÂŞIK

Sultânü'l-abdâl ve burĥânü'r-ricâl Cenâb-ı Semâ'î-i Dîvânî ķuddise sırruhu's-Sübĥânî kûçegânından olup külâh-ı seyfi ve istivâ-i ĥazrâ-yı ĥilâfet-i sırrî ile mü'eyyed bir zât-ı melekiyyü's-simât olup *Sefîne-i Mevleviyyede* ve sâ'ir cerâyid-i iĥvân-ı evleviyyede ba'zı âşarları mezkûrdur⁸. Toķuz yüz otuz altı târiķinde Cenâb-ı Sultân(117a) Ebu's-seyf ķuddise sırruhu'n-nürânî ĥazretlerine pey-rev olmuşlardır⁹. Bu ğazel eş'âr-ı belâğat-şî'ârlarındandır.

*Ĝazel¹⁰: Be-'aşķ ez-mâsivâ âzâdem ân kerd
Dilem râ seyr meyl-i ĥân mân kerd*

*Semâ'-ı Mevlevî benâ-yı zemîn râ
Be-dür-ı ĥâl hem-reng-i zemân kerd*

*Zi rû-yı nisbet maĥdûm-ı ĥunkâr
Ćiçek reng reşk-i âsmân kerd*

*Bende-i şems-i dîn-i dünyâ-yı dîn râ
Ser-â-ser cilvegâh-ı maĥremân kerd*

*Zuhûr-ı rûĥ u sultân-ı semâ'î
Tenârrâ taĥt-gâh-ı bi-ĝamân kerd*

*Külâh-ı sîfî-i ân şâh-ı millet
Nidâ-yı serkeşân râ illâ mâ kerd*

¹ gülşeniyândur] tecellî gülistânıdur Ü₂, Ü₄

² ķuddise sırruhu] - M, Ü₁, Ü₂

³ her] ser Ü₂

⁴ ĥudâda ħavf u] ħavf-ı cüdâda S, Ü₁

⁵ cem ki] çekme Ü₂, cem Ü₄

⁶ iderüz] ider Ü₄

⁷ tarîķata] tarîķla S, Ü₁, tarîķ ile M

⁸ mezkûrdur] mevcûd ve M, Ü₃

⁹ olmuşlardır] olmuşdur Ü₄

¹⁰ gazelin tamamı] - M, Ü₃

Çünân pür-vecd gešte zîr ü bâla
Ki in râ her çi kerd ânra hemân kerd

Naşîb-i münkirân-râ be-yek gayret
Be-sûyeş kec-nigâh u bed-kecân kerd

Ne yârem der-vaşfeş râst süften
Ki şerm-i luţf-ı ü çadem kecân kerd

Velî sîrî muhâlest ez-nevâleş
Çi cûdeş şad şalayî ber-kemân kerd

Kerem-i evvel kıdem ez-menzil-i üst
Kerimeş bâ-kerâmet-i tû emân kerd

Megu Dîvâne Vâsık râ ki bes kûn
Be-dîvâneş maḥabbet tercemân kerd^{CCLXXIX}

FÎ-ḤARFİ'L-HÂ'

HEMDEMÎ DEDE

Âdem Dede ḳuddise¹ sırruhu cenâb-ı ḫilâfet-me'âblarına² intisâbla taḫşîl-i nâm ü şân iden dervîşân-i bî-nişândur. Selîs eş'ârı ve mu'teber güftârı vardır. Biñ toḳsan târiḫinde vefât idüp Ğalaṭa ḫâmûşânında beyne'l-fukarâ medfûndur. Bu beyt âşârındandır³.

Bejt: Bî-ḳayd olan bu dâr-ı cihânda gedâ gerek
Bî-minnet olmaḳ isteyen ehl-i 'abâ gerek

DERVÎŞ HEY'ETÎ

Neşâti Dede ḳuddise sırruhu şâkirdlerinden iken sikke-pûş-ı irâdet olmuştur. Şöhreti Ḳanbûr Dervîş Ahmed idi. Gâyet zarîf ü bezle-senc⁴ olmaḫla miyân-ı hem-kârân-ı şî'r ü inşâda nemek-i meclis-i üns olmuştı. Edirne'de biñ yüz on târiḫinde vefât itmişlerdür. Bu beytler nev-bâve-i ḫadıḫa-i tab'-ı laṭifleridür.

Bejt: Çeşmine şunsa ol şehûn 'işve şerâb-ı nâb-ı nâz
Müşkil olurdu 'aşıḫa olmasa gâhi ḫ'âbı nâz

Velehû: Ruḫsâr ü ser-i zülfüne dil-beste olanlar
Biñ faşl-ı bahâr olsa gülistâna çekilmez(117b)

CCLXXIX *Gazel:*

Beni, aşkla masivadan o kurtardı. Gönlümü de çoluk çocuğa o meylettirdi.

Mevlevî seması, yeryüzünü hal dönüşüyle zamana uydurdu.

Sultanın hizmetçisi olup ona yakınlaşması yüzünden, çiçek gibi oldu ve göklerin gıptasını kazandı.

Din güneşinin kulu, değersiz dünyayı, baştan başa, yakınların toplandığı yer haline getirdi.

Semâ sultanı ve ruhun ortaya çıkışı, vücutları gamsızlar tahtı yaptı.

O millet padişahının Mevlevîlik külahı asilerin sesini bile "illâ mâ" yaptı.

Yer ve gök öyle çok coştı ki buna ne yaptıysa ona da aynısını yaptı.

Küçük bir çabayla inkarcıların payını, kendisine karşı hasetçi ve su-i zancı haline getirdi.

Onun lutfuna karşı duyduğum utanç, elimi ayağıma dolaştırdığı için güzelliklerini doğru olarak ortaya koyamam.

Fakat onun nimetlerine doymak mümkün değildir. Çünkü cömertliği, yaya, yüzlerce meydan okuma okunu koymuştur.

Gerçi en eski cömertlik onun evindedir. Ama onun müsamahakârlığı senin yüceliğinden ortaya çıkmıştır.

Vasık'a divâne deme yeter, Divânını muhabbetle anlamaya çalış.

¹ ḳuddise sırruhu] - M, Ü₃

² me'âblarına intisâbla] me'âblarının intisâbıyla M, Ü₃

³ âşârındandır] âşârlarındandır M, Ü₃

⁴ senc] -gü M, Ü₃

FÎ-HARFÎ'L-YÂ'

YÛSUF SÎNEÇÂK

Bâlig-i rütbe-i sâmiye-i hilâfet-i Mevlevî ve şâhib-te'lîf-i laţîf-i *Cezîre-i Meşnevî*dür. Vardar Yeñicesinden olup tekmi'l-i taşşil-i 'ulûm ü funûn idüp 'âzim-i tarîk-i tedris iken dâ'iyeyi 'aşk ü maḥabbet kendülerin İbrâhîm Gülşeni ḥazretleri şoḥbetine çeküp Mısır'da nice zamân hizmet-i şerifleriyle kâmi-yâb ve câ'iz¹-i maḳâm-ı hilâfetleri olmiş iken

Amma'l-intihâ'u'r-rucû'u ila'l-ibtidâ'i^{CCLXXX}

mü'eddâsınca Konya'ya varup silk-i hidme-i maḥbaḥ-ı Hudâvendigâriye münselik ve ba'de-tekmîli'l-hizme müddet-i vâfire seyr ü seyâhat ve 'Arab u 'Acem ü Rûmda seyr-i âşâr-ı kudret idüp tekrâr Konya'ya kufûl ve küşe-güzin-i hücre-i ḥumûl iken bi'l-işâre Edirne Murâdiyye'si meşîḥatine mâlik olup nakl-i *Meşnevî* ve ders-i ma'nevî² üzre iken Sulṭân Süleymân Dârü'd-devle-i Edirne'ye teşrîf idüp vezîri iğfâliyle ba'zî evkâf-ı ḥavânik-ı eṭrâfı nesh³ itdükleri⁴ resîde-i meclis-i 'Azîz olduḳda *Nessâhu'l-vaḳfi ḥannâs*^{CCLXXXI} ta'bir-i ḡayret-semîrleri vezîr-i mezbûruñ mesmû'ı olup icrâ-yı 'adâvet-i cehulâneye mübâderet ve ba'zî kimselere⁵ ber-ḳatle sezâ âdemi helâk itdürüp⁶ derûn-ı ḥânḳâha ilḳadan soñra 'alenen hücum idüp Ḥazret-i 'Azîzi ihzâr ve bu şüretle fuḳarâ-yı kirâmı ızrâr ḳaşdına temşiyet-dâde iken ḳable'l-'aşr Ḥazret-i 'Azîz⁷ cümle ihvânü's-şâfâ ile İstânbûl'a hicret buyurdıkları vezîr-i şerîrûñ meşmû'-ı olduḳda efsûs-künân-ı şavb-ı⁸ mücâhedeye 'atf-ı 'inân ve eṣnâ-i dâr ü gîrde münhezîmen gürizân olup taraf-ı Sulṭân Süleymâniden ḳatlı ile cezâ-yı mâ-yelikunî bulmuşdur. Ve Ḥazret-i Sîneçâk İstânbûl'da Südlice nâm maḥalde 'uzlet buyurup ḥattâ ol 'aşrda mesned-nişin-i âstâne-i Cibrîl-âşiyâne-i Hudâvendigâriye⁹ taḥrîr itdükleri 'arz-ı ḥâl-i ḥaḳâyıḳ-me'âlleri¹⁰ ḥayâl-i¹¹ ḥaḳîḳat-i aḥvâl olmaḒla taḥrîr olındı.

Şüret-i Mektûb-ı¹² Sîneçâk

Du'âlar ki¹³ âh-ı 'aşîḳân gibi cân-efrûz ve senâlar ki nâle-i derd-mendân gibi ciger-sûzdur. Envâ'-ı niyâz-mendî ve şikesteḒi ve eṣnâf-ı ârzü-mendî ve dil-bestegi birle¹⁴ ihdâ olunduḒdan soñra inhâ olur ki

Nazm: Bu Ḓam bâzârınuñ rüşvâ-yı 'âmı
Melâmet bezminüñ bi-neng ü nâmı

Maḥabbet şehrinüñ merd-i Ḓarîbi
Meveddet gülşeninüñ 'andelibi

Melâmet ḥânḳâhınuñ muḳîmi
Nedâmet pâdişâhınuñ nedîmi

Belâ¹⁵ meyḥânesinüñ bâde-nüşı
Melâmet tekyesinüñ post-püşı

Eşigün itlerinüñ (118a) ḥ'âr u zârı
Atuñ ayaḒınuñ kem-ter Ḓubârı

¹ câ'iz] ḥâ'iz Ü₄

^{CCLXXX} Sana ulaşmak demek başa dönmek demektir.

² ma'nevî] ma'nevî ile iştiḒâl M, Ü₃

³ nesh] fesh M, Ü₃

⁴ itdükleri] eyledükleri M, Ü₃

^{CCLXXXI} Vakfi nesheden şeytandır.

⁵ Kimselere ber] kimselerle ber- M, Ü₃, kimesneler Ü₄

⁶ itdürüp] idüp S

⁷ 'azîz] - M, Ü₃

⁸ şavb-ı] - Ü₃, Ü₄

⁹ ḥudâvendigâriye] ḥudâvendigâra Ü₄

¹⁰ me'âlleri] me'âlleri mutazammın M, Ü₃

¹¹ ḥayâl] - M, Ü₃

¹² mektub-ı Sîneçâk] - M, Ü₃, Ü₄

¹³ ki] - Ü₄

¹⁴ birle] ile Ü₁

¹⁵ Beytin tamamı] - Ü₄/ ikinci mısra'ı -S

Baş açık yaluñ ayak yakası çāk
Bir iş gelmez elinden çihresi hāk

Reh-i mihrinde şol bir zerre hākūñ
Faķir ü bi-nevā-yı Sineçākūñ

Nesir¹: Ahvāl-i pür-melālinden istinkāf² olinmayup fi’l-cümle tefakkud buyurılır ise Sultān-ı ‘aşk kademinde ‘āfiyetden göz yumup ve selāmetden el yuyup cānı hedef-i tır-i belā ve teni siper-i tığ-i cefā idüp dā’imā hāk gibi zelil ve āb gibi sebīl ve hevā gibi bi-ķarār ve nār gibi tāb-dār ve hemişe āvucda³ bād u çihrede türāb ve yürekde āteş ve gözde āb ve her dem yel gibi yelüp yollarda toprak olup od gibi yanup ve şu gibi bulanup ahkām-ı dünyāviyyeye⁴ hükm virmeyüp ve makāmāt-ı uhreviyyeye bakmayup dünyānun hāsılını kumār-hāne-i ‘ālem-i⁵ tecrīde de oynayup ve halka-i bisāt-ı⁶ kār-hāne-i tefrīdde yutdurup ve āhīretūñ maḥşūlini zemīn-i nistīde saçup ve hengām-ı ‘aşk-perestīde tağıdup kalender-vār ez-cemī⁷-i ‘ālemden bi-bāk ve müy-ı hestiden⁷ arınup pervāneler gibi fenāya tālīb ve helāka rāgīb nā-murādlığı murād idinüp ber-murād olmış bendeleriñüzden bilesiz⁸.

*Beyt: Tā şodem fāriğ zi istignā-yı ‘aşk ez her murād
Ber-murād-ı hış yābem gerdiş-i eyyām rā^{CCLXXXII}*

ammā egerçi sālīk-i rāh-ı ‘aşkūñ evvel menzili şuffe-i şafādan göçüp vādī-i belāya konmakdur ve merhale-i selāmetden kalkup menzil-i melāmete yetişmekdür ve hāne-i hestiyi yıķup ve nistiyi gölgelik idüp guşsa vü gamı zād ü endūh u elemle ittiḥād idüp⁹ vuşlat-ı ümīdin kaṭ‘ ve ümīd-i hiçābın ref‘ idüp dā’im dili ma‘şūk zikrinde ve müdām gönli maḥbūb fikrinde olup kendi derdi ve ḥāletiyile eğlenmekdür ve ‘aşk bir şerāb-ı ḥum-hāne-i İlāhidür ki andan mest olan abdāllar firāķı vişālden seçmeyüp belki kendülerin dosta münāsib ve yāre yarar¹⁰ muşāḥib¹¹ görmeyüp nefslerinde ol murāda vuşul¹² ve cānlarında ol isti‘dāda ḥuşul ānlamayup elemi¹³ ‘ālem¹⁴ ve ķān ağlamağı bir dem bilürler.

*Beyt: Ğam yiyüben nice ķan ağlamayayum¹⁵ dostum
Göz yaşıyla guşsa olmışdur şuyum aşum¹⁶ benüm*

Bu muķaddemātdan maķşūd-ı¹⁷ küllī ve maṭlūb-ı¹⁸ aşlı oldur ki gāh ü bi-gāh¹⁹ şabr ü ķarārı elden kaçırup ve zimām-ı iḥtiyārı dest-i ‘aşka virdūñüz

*Beyt: Bes ki mī āyem bu kūyet şerm mī āyed merā
Ğün konem cāy-ı diger ḥāṭır ne yāsāyed merā^{CCLXXXIII}*

Ğalebe-i şevķden ḥaṭāsın şavābdan ve günāhuñ şevābdan (118b) fikr itmeyüp ḥāṭır-ı şerīfe ne yüzden

¹ nesir] - M, Ü₁, Ü₂, Ü₃, Ü₄

² istinkāf... kademinde] -Ü₄

³ avucda] - Ü₄

⁴ dünyāviyyeye] dünyāya M, Ü₃

⁵ ‘ālem-i] - M, Ü₃

⁶ bisāt-ı] bisāti M, Ü₃

⁷ hestiden] hestden S, Ü₂

⁸ bilesiz] çillesiz Ü₄

^{CCLXXXII} *Beyt:*

Aşkın yeterli gelmesinden dolayı her arzudan uzaklaştım (kurtuldum).

Günlerin geçişini kendi muradımca bulurum

⁹ idüp] itdürüp, Ü₁

¹⁰ yarar] - M, Ü₃

¹¹ muşāḥib] muşāḥib yāre Ü₁

¹² vuşul] vuşüle M

¹³ elemi] elem-i Ü₂

¹⁴ ‘ālem ü] ‘ālemi Ü₂

¹⁵ ağlamayayum] ağlamayum M, Ü₃

¹⁶ aşum] ‘aşum Ü₂

¹⁷ maķşūd] maṭlūb M, Ü₃

¹⁸ maṭlūb oldur] maķşūd budur M, Ü₃

¹⁹ bi-gāh] ber-gāh Ü₄

^{CCLXXXIII} *Beyt:*

Mahallene o kadar çok geliyorum ki (artık) utaniyorum

Başka bir yere gidersem gönlüm rahat etmez

ğubâr irer idrâk idemezmişüz. Eger¹ vâkı‘â bu nev‘e² güstâhâne-i vaşfumuzdan bî-huzur olursañuz bize sizün rızâñuz gerekdür. Kûy ü şehr terki degül³. Ednâ işâretünüzle memleket-i dünyâdan⁴ güzër sehldür.

Beýt: Gideyüm ben dostum bu çeşm-i giryân ağlasun
Vaqtidür düşmen şen olsun dostlar çan ağlasun

Bâkıyyü‘d-du‘â⁵. Temme. ‘Azîz-i Müşârun-ileyhün rencide olup hicret buyurdığı Sultân Süleymân‘a dâğ-ı derün olup mürâ‘ât-ı hâtır ve isti‘fâ-yı⁶ vaz‘-ı kadîm için Südlíce‘ye ‘uzlet-hâne-i şerîflerine geldi ve hâzrete⁷ haber olduğda şöhet ferdâya kaldı buyurup ser-i devlet-mendlerin⁸ giribân-ı hırça-i mübârekelerine çeküp gül-bâng-keş-i yâhû-yı vedâ⁹ buyurdılar. Sultân Süleymân ref‘-i hırça-i rüy⁹-püş-ı mübârekeleri¹⁰ kılduğda intikâl buyurmuş bulup mütehayyifen bi‘z-zât şalât-ı cenâze-i muḥharalarını edâ ve el‘ân ziyâret-gâh-ı havâss ü ‘avâm olan maḳâm-ı mübârekelerine¹¹ defn olındı. Târiḥ-i intikâlleri Tokuz yüz elli üçdür ve daḥi şa‘ir-i şâhib-Dîvân meşhûr Ḥayretî Baba ‘aleyhi‘r-raḥme¹² ‘Azîz-i Müşârun-ileyhün birâder-i mihterinleri¹³ olup tarîka-i¹⁴ fakr ü fenânun mücerred abdâli ve şu‘arâ-yı vaqtün şâhib-hâli idi. Tokuz yüz kırk bir târiḥinde intikâl¹⁵ itmişdür. Birâder-i rüşen-güherleri¹⁶ Sineçâk hâzretleri Edirne‘ye teşrif itdükde Ḥayretî‘ye¹⁷ ‘amâ ‘arız olmağla mürur u ‘ubûra ḳudreti olmayup iştiyâk-ı didârlarıyla bu gazeli söyleyüp kendüsine ḥasb-i ḥâl ve Sineçâk hâzretlerine irsâl eylemişdür.

Ġazel: İçdigüm ḳandur şarâb-ı la‘l-i cânândan cüdâ
Yidügüm ğamdur müdâm ol meyve-i cânândan cüdâ

Bâr-gâh-ı ‘aşḳ kim dîvâneler dîvânıdur
İtme ben dîvâneyi Yâ Rab bu dîvândan cüdâ

Muḳtarib-hâlem bir ehl-i dilden ayırdı felek
Döndüm ol mâhiye kim mevc itdi ‘ummândan cüdâ

Bî-vücûdam zerre-vâr ol mihr-i ‘âlem-tâbsız
Ḳadri yok bir mihr-i nâ-çizem Süleymândan cüdâ

Oluban cânâ ḳara zülfün gibi cân bî-ḳarâr
Dil perişân olur olsam sen perişândan cüdâ

Ey perî pervânumuz pervâne per yandurmadan
Olmasun bir pâre tek şem‘-i şebistândan cüdâ

Ey birâder ağlamağla¹⁸ çıḳdı gözden Ḥayretî
Fî‘l-meşel Ya‘ḳûba döndi şâh-ı Ken‘ândan cüdâ

Ve daḥi Sineçâk hâzretlerinün egerçi Dîvân-ı mürettebleri yoḳdur¹ lâkin el‘ân eş‘âr-ı belâgat-şi‘arları

¹ eger] - M, Ü₃

² nev‘e] nev‘ Ü₄, nev Ü₂

³ degül] ve Ü₂

⁴ dünyâdan] dünyâyı Ü₄, dünyâ-yı deniden M, Ü₃

⁵ bâkıyyü‘d-du‘â] bâkı du‘â Ü₁, Ü₂

⁶ isti‘fâ-yı] isti‘fâr-ı Ü₂

⁷ hâzrete] hâzret-i ‘azîze M, Ü₃

⁸ devlet-mendlerin] mübâreklerini M, S

⁹ rüy] rüy u Ü₄

¹⁰ mübârekeleri] mübârekleri M, Ü₃

¹¹ mübârekelerine] ‘âlîlerine M, Ü₃, müteberrikelerine Ü₁, Ü₄

¹² raḥme] raḥme hâzret-i M, Ü₃

¹³ mihterinleri] mihterleri M, Ü₃

¹⁴ tarikat] tarîk M, Ü₃, tarîka Ü₁

¹⁵ intikâl] vefât M, Ü₃

¹⁶ güherleri] gevherleri Ü₁

¹⁷ Ḥayretî‘ye] bu Ḥayretiye M, Ü₃

¹⁸ ağlamağla] ağlamaktan Ü₃

cerâyid-i ihvân-ı safâ² ve defâtir-i hullânü'l-vefâda muqayyed ü meşûr olup ez-ân-cümle bu gâzel-i ra'naları gonce-i gül-nahl-i tab'-ı bâlâlarıdır(119a).

Gazel: Ruğların hırzında³ zâhir olalı⁴ sî vü dü haţ
 Âdeme ta'lîm olan esmâ bilindi bî-nuqaţ

Tâze haţlardan beni men' itme zâhid çün resûl
 Didi gördüm Rabbimi fi-şüret-i şâbb-ı kaţat

İstivâ-yı vech-i Âdemden 'ubûr iden bilür
 Kim ne vech ile olupdur ümmet-i Aĥmed vasat

Gönlümün tâbına nisbet bir şerer nâr-ı ceĥim
 Gözlerüm yaşına göre kaţredür Ceyhün ü Şat

Kiminün dünyâ murâdı kiminün 'uqbâdurur
 Yusufluñ sensin murâdı iki 'âlemde faqaţ

YÛSUF DEDE⁵

Ķoneviyyü'l-aşl olup Bostân Efendiden feyz-yâb-ı esrâr-ı Ĥazret-i Pîr-i felek-cenâb olmuşlardı. Ba'dehu taraf-ı Dâru'd-devle-i 'aliyyeye⁶ 'azîm ve Galaţa tekyesinde Âdem Dede şoĥbetine mülâzim olup hânkâh-ı merķumda neyzenbaşı iken Sultân Murâd-ı râbi' meclis-i muķâbeledede rubûde-i şive-i 'ârifaneleri olup izn-i mürebbileriyle serây-ı Hümâyûna alup ziy-i dervişâne⁷ ile ĝılmânân-ı ĥâşşa zümresine dâhil olmuşdı. Sultân Murâd Ĥân 'aleyhi'r-raĥmeti ve'l-ĝufrân biñ kırk toķuz târiĥinde intikâl idüp cûlûs-ı⁸ İbrâĥim Ĥanda istizân⁹ ve taşra çıkup Beşiktaş şeyĥi Ĥasan Dede ĥazretlerinin kerîmesini tezvîc eyleyüp karâr üzre iken biñ yetmiş rebî'ü'l-evvelinde Nâcî Aĥmed Dedenün maķâmına zâviye-yi merķumeye şeyĥ¹⁰ biñ seksen zi'l-ka'desinde intikâl-i 'âlem-i beķâ¹¹ buyurup mürabbaları Memiş Efendî câ-nişinleri olmuşdur. Elsin-i selâşede eş'ârı ve mu'cizât-ı Nebeviyi¹² ĥâvî Ravzatu'n-Nûr ismiyle mevsüm on biñ beyt miķdârı bir Fârisî manzûmeleri ve Türki âşarları vardır. Bu kıt'a-ı¹³ ĝarrâ eş'âr-ı ra'nalarındandır.

Ķıt'a¹⁴: Taşavvurumda olan naķş-i ĥâl-i 'anber-bû
 Derûn-ı dilde olan dâĝ-ı mâh-tâb gibi
 Ĝariķ-i lücce-i baĥr-i ĥayâtıyam yâruñ
 Libâs-ı ten arada vâķı'â ĥicâb gibi

Velehüm¹⁵: Bir sinede kim nâr-ı maĥabbet eşeri yok
 Zulmetdedür ol nûr-ı Ĥudâdan ĥaberi yok

Velehüm¹⁶: *Der dil şiken âfet-i çarĥest nigâheş*
Ĥiflî ki be-der mişikend taraf-ı külâheş^{CCLXXXIV}

¹ yokdur] yokdur manzûrimuz olmadı M, Ü₃

² safâ] şafâda M, Ü₃

³ hırzında] - Ü₄

⁴ olalı] ola M, Ü₃

⁵ Dede] Dede Ķonevî Ü₂

⁶ 'aliyyeye] -M, Ü₃

⁷ dervişâne ile] - Ü₂, Ü₄

⁸ cûlûs-ı] cûlûs-ı İbrâĥim Ü₂

⁹ istizânı ve] istizânen Ü₂, bi'l-istizân M, Ü₃, istizân ile Ü₄

¹⁰ şeyĥ] ve şeyĥ M, Ü₃

¹¹ 'âlem-i beķâ] - M, Ü₃

¹² Nebeviyi ĥâvî Ravzatu'n-Nûr] âşârı ve ravza Ü₂

¹³ kıt'a] beyt Ü₂

¹⁴ kıtanın tamamı] - Ü₂

¹⁵ velehüm] velehü beyt M, Ü₃, beyt Ü₂

¹⁶ velehüm] - M, Ü₂, Ü₃ (tamamı)

^{CCLXXXIV} Velehüm:

Külâhının içinde kıvrılmış bir çocuk gibi sevgilinin bakışı, gönülde feleĝin âfetini kırandır.

Es'ad Efendî *Tezkire-i Hânende-gânda* mevlidi nâ-ma'lûm diyüp Çeng nâm sâz-ı ğayr-ı meşhûrî nevâht itmekde mahâretleri olmağla Çengî Yûsuf Dede(119b) diyü ma'rûfdurlar diyüp fezâ'il ü kemâlâtların¹ vâfir bahş eyler. Lâkin neyzenliği için Enderûna alınup ğilmânân-ı Hâşşa zümresine dâhil olmağ ta'bir-i hâmdur. Ammâ Şâkıb Dede hâzretleri neyzenlikde daği bî-bedel olmağla diyüp terceme-i hâllerinde icâz u i'câz² itmişlerdür. O kadar var ki Hasan Dede cenâbların bunlara halef yazmağ³ eger sehv-i nâsih degül ise ke-bakarihi⁴ min-kademi'r-râsihdur. Zîrâ Hasan Dedenün vefâtı bîñ yetmiş târihidür ve Müstaķim-zâdenün beyti süst bünyâddur ki seksen bir olur ve Yûsuf Dede⁵ fevtine söylenen mışra'lardan Fenni Dedenün târihi metin vâkı'dur⁶.

Târih: Oldı Yûsuf Dedemüz mışr-ı na'ım içre 'azîz

Nażim daği dimişdür.

Târih: 'Azîz-i tekye-i mışr-ı Hüdâ ola Dede Yûsuf

Merķad-i münevvereleri hânķâh-ı merķūmda türbe-i meşâyıh beyninde bir seng-i nişân-ı bî-tekellüf olup bu mışrâ'-ı târih üstünde naķş olinmişdür⁷.

Târih: Mevlevî Yûsuf Dede rûhi için el-fâtiha
1080

YAHYÂ DEDE

Bağdâdiyyü'l-mevlid⁸ ve evlâd-ı meşâyıh-ı Mevleviyyeden ve nażar-kerde-gân-ı Hâzret-i Dede⁹ Naşirâ'dan olup cânib-i âstânenen Bağdâd meşihâtiyle revân-ı şavb-ı vaţan ve elli seneye karib ol mesnedde sedd-i Ye'cûc-i fiten olmuşlardur¹⁰. Biñ yüz senesi hudûdında vefât eyleyüp¹¹ ba'de-bürhetin mine'z-zemân ferzend-i ercmenleri Sâbikü'l-Menķabe¹² 'Azîz Dede câ-nişinleri olmuşdur¹³. İbrâhîm Pâşâ nâm vâlî-i be-nâmuñ dâru's-selâm-ı¹⁴ Bağdâd'da bîñ toķsan dört târihinde binâ itdigi câmi'e bu târihi söylemişlerdür.

Târih: Yaptı İbrâhîm Beytu'llâh ola sa'yi kabûl

Ve vilâyet-i¹⁵ Bağdâd'dan Ebu Bekîr Paşanuñ bir tâzesi cirid-bâzlık eşnâsında çeşmi¹⁶ zaħm-zede-i rûzgâr olmağla bi'l-bedâhe bu kıt'a-i ğarrâ¹⁷ ile tesliyye-fermâ olmuşlardur.

Ķıt'a: *Enzâr-ı bed ki tâ zi 'adem hest bûde end*
Her lâhza be ihtiyât kemer beş bûde end
An dem ki çeşm-i mest-i torâ in haţâ resid
Mustahfizân-ı dide meger mest bûde end^{CCLXXXV}

¹ Kemâlâtların] kemâllerini M, Ü₃, kemâlâtları Ü₁, kemâlâtlarından Ü₄

² i'câz] - Ü₄

³ yazmağ] yazma M, Ü₃

⁴ bakarihi] bekareti M₃ Ü₃

⁵ Dede] Dedenün Ü₁, Ü₃

⁶ vâkı'dur] vâkı' olmuşdur M₃ Ü₄

⁷ olinmişdur] idilmişdür M, Ü₃

⁸ mevlid] aşl M, Ü₃

⁹ Dede Naşirâ'dan] Naşirâ Dede Ü₁

¹⁰ olmuşlardur] olmuşlardı M, Ü₃

¹¹ eyleyüp ba'de] idüp ba'dehü M, Ü₃

¹² menķabe] menķabe-i 'Azîz-i Muşâr-un-ileyh Ü₂, Ü₄

¹³ olmuşdur] olmuşdı M, Ü₃

¹⁴ dâru's-selâm-ı] Bağdâd-ı dâru's-selâm M, Ü₃

¹⁵ vilâyet-i] vülât-ı S

¹⁶ çeşmi] çeşm-i S, Ü₁

¹⁷ ğarrâ] ğarrâyı güyâ M, Ü₃

^{CCLXXXV} *Ķita:*

Kötü bakışlar yokluktan varlığa çıkınca

Her an ihtiyat içindeydiler

Senin mest gözüne bu hata ulaştığında

Gözün muhafızları yoksa sarhoş muydular?

DERVİŞ YAKİN

Ğaraşıřar elebiyān-ı kirāmından Kūek Muħammed Efendī uddise sırruhu ħazretlerinūñ terbiyet-kerdesi ve ol ħānedān-ı 'izāmuñ perverdesi olup kerime-i veliyyeleri Güneř-ħān-ı Kūbrā uddise sırruhā ħazretlerinūñ ħizmetinde daħi bālig-i terbiyye-i¹ ħaħķū'l-yakīn olmuřdı. Pesendide-i řu'arā² ħūftarı ve řāyeste-i nařar eř'arı vardır. Biñ ħilālinde (120a) intikāl itmiřdir. Bu neřide-i ħarrāyı ħānedān-ı mürebbileri vařfında ħuřuřā Ĥazret-i Güneř-ħān-ı 'Abide uddise sırruhā medħinde söylemiřdir.

Ğazel: Zihī sa'dü's-sü'ūd-ı tālī' ü baħt-ı Güneř ħ'ānı
Ki itdi pertev-i luşfiyla iħvānı řenā-ħ'ānı

Zihī şem'-i řebistān-ı velāyet kim kerāmetle
Pür itdi dā'iren mā-dār-ı bezm-i heft-eyvānı

Zihī naħl-i tecellī kim zuħūr-ı řu'le-i sırrı
Serāy-ı³ vaħdet itdi ħānķāh-ı ār-erkānı

Cüvān-merdān-ı eslāfuñ n'ola řayy olsa tūmārı
Ki⁴ 'ālem-gir-i da'vettür řalā-yı ni'met-i ħ'ānı

Odur ķā'im-maķām-ı şems-i Tebriz-i mürüvvet kim
Niřār-ı fark-ı ħullān eyledi ibriz-i⁵ iħsānı

'Aceb mi itse şem'-i cem'ine pervāne ħürřidi
Felek gird-i ser-i bezminde bir fānūs-ı gerdānı

Nice vaşf eylesün şab'-ı beşer ol gevher-i ħudsi
Ki lāl-i ħayret eyler fikr-i şükri ehl-i 'irfānı

İlāhī görmesün gird-i kusūfı rüy-ı iķbāli
Feleklerde⁶ melekler eyledükce 'ayş ü devrānı

Serir-i evc-i himmet müttekā şimdi Yakīn oldur
Zemin-i aħsenü't-taķvime zıll-i feyz-i Yezdānı

YAHYĀ EFENDİ

Ğaraşıřar'da mesned-niřin-i irřād olan elebiyān-ı kirāmından řeyħ 'Ořmān 'aleyhi'r-raħme ħazretlerinūñ meyve-i dirāħt-i āmāli ve nev-bāve-i⁷ bāĝ-ı sinn ü sālī olup kemāl-i 'ulūm ü fūnūn ile ārāste ħuřuřā ziynet-i ři'r ü inřā ile pīrāste bir vücūd-ı mübārek iken henüz⁸ gül-ĝonce-i zātı⁹ nev-řüküfte-i ĝülřen-i kām iken āfet-reside-i ħazān-ı eyyām olup biñ yüz seksen bir tārīħinde ħadıķatü'l-ervāħ-ı 'ālem-i ħūdse ħırām¹⁰ itmiřlerdür. Bu ĝazel¹¹ nev-bāve-i bāĝ-ı řab'-ı lařifleridür¹².

Ğazel: Mübtelā-yı miħnet-i dil-dār¹³ ider 'ařķ ādemi
Ğāħ olur Maņřūr-veř ber-dār ider 'ařķ ādemi

¹ Terbiyye] rütbe M, Ü₁, Ü₃

² şu'arā] şi'r Ü₂

³ serāy] serāser Ü₄

⁴ ki] kim M, Ü₃

⁵ ibriz] lebriz Ü₄

⁶ feleklerde] felekler S, Ü₁

⁷ nev-bāve] nev-bāde Ü₂

⁸ henüz ĝül-ĝonca] - Ü₂

⁹ zātı nev-şüküfte-i ĝülřen-i kām iken] - Ü₂

¹⁰ ħırām] ħırāmān M, Ü₃

¹¹ ĝazel-i nev-bāve] ĝazel-i nev Ü₂

¹² laşifleridür] laşifleridür raħmetü'l-lāhi te'ālā 'aleyh Ü₄

¹³ dil-dār] didār M, Ü₃

Taķılan zencirine yokdur ħalāşa¹ çāre ħiç
‘Aķibet sūzān olarak nār ider ‘aşķ ādemi

Dünyā vü ‘uķbā görünmez çeşmine aşlā anuñ
Şöyle bil ey müdde‘ī ħunkār ider ‘aşķ ādemi

Perde-i nāmūs² ü ‘ārı maĥv ider her lem‘ası
Şıdķ ile pür-rü’yet-i didār ider ‘aşķ ādemi

‘Aşķa bend ol sen de Yaĥyā koyma elden cām-ı Cem
Bir gün evvel vākıf-ı esrār ider ‘aşķ ādemi

Ĥātımē³: El-ĥamd Ĥudā-yı lā-yezāle
Kim irdi ceridemüz kemāle

Feyz irdi cenāb-ı Mevleyīden
Bir lāyihā çıķdı Meşnevīden

Bu daĥı bir özge defter oldu
Tertibi bize müyesser oldu(120b)

Bu ane dek⁴ olmiş idi te’ĥir
Olmış ħudemāda bunca taĥrīr

Bu ĥizmeti kıldı baña iĥsān
Pirümden irüp⁵ şafa-yı vicdān

Tertibine şarf-ı miknet itdüm
Bu ĥizmeti cāna minnet itdüm⁶

Biñ iki yüz on birinde sālūñ
Buldı bu kitābımız kemālūñ⁷

Oldı iki māĥ içinde tekmiñ
Maḥlūbını ḥab‘um itdi taḥşīñ

Feth olsa n’ola der-i meḥālib
Ĥāzır nazar-ı cenāb-ı Gālib

Hādī-i tariķ-i ‘āşıkāndur
İĥsāmı bu yolda rāygāndur

Ķıldı beni himmetiyle⁸ gūyā
Ben bilmez iken nedür bu ma‘nā

Oldum aña çünki ben de bende
Sulḥānlıķ ĥāşıl oldu bende

Ol sāyede kām-yāb oldum
Maḥlūbımı ol ħapuda buldum

Dest-i keremi başumda tācum
Nūr-ı nazarı yanar sirācum

¹ ħalāşa] ħalāşına S, Ü₁

² nāmūs] nāmūsı Ü₁, Ü₃

³ ĥātımē] ĥātımē-i kitāb M, Ü₃, ĥātımē-i tezkire Ü₂

⁴ dek] kadar Ü₂

⁵ irüp] idüp Ü₂

⁶ beytın tamamı] - M, Ü₃

⁷ kemālūñ] kemālin M, Ü₃

⁸ himmetiyle] himmetle Ü₄

Ser-meṣṣṣ-i ṣarâb-ı Meṣneviyyem
Dervîṣ-i ġarîb-i Mevleviyyem

Ser-tâ-be ḳadem niyâz-ı ‘aşḳam
Müstâġraḳ-ı sūz-ı sâz-ı ‘aşḳam

Yâ Rab beni Mevlevîden aṣla
Dûr itme bi-Ḥaḳḳ-ı zât-ı Monlâ¹

Tahrîr olınan zevât ḥaḳḳı
Anlardaki ḳâl² ü ḥâl ḥaḳḳı

Esrâr’ı o ḥayle pey-rev eyle
Âġâh-ı ṣadâ-yı biṣnev eyle

Temmeti’l-kitâbu³ ‘alâ yedi az’afi ‘ibâdu’l-lâhi’l-ḳaviyyi Dervîṣ Hüseyin Sinôbiyyü’l-Mevlevî ġufire lehü fî-sene ihdâ ve ‘aşere ve mi’eteyn ve elf mine’l-hicreti ‘alâ vâdı’ihâ afḳalü’t-taḥiyyeti ve’s-selâm.

¹ monlâ] mollâ M, Ü₂, Ü₃

² ḳâl ü ḥâl] ḥâl ü ḳâl M, Ü₃, ḥâlât Ü₄

³ temmeti’l-kitâbu ‘alâ yedi az’afi ‘ibâdu’l-lâh] Temme M, Ü₄, temmet nekre-i Dedegân Ü₂, temmet ad’afu’l-‘ibâd Es-Seyyid ‘Ali Rızâ bendegân-ı ḳıtmîr Ḥazret-i Mevlevî ġufire’llâhü’l-melikü’l-ḳavi ve’l-ḥamdülillâhi vahdehü ve ṣalâtihi ‘alâ seyyidinâ Muḥammedin ve âlihi ve aşḫâbihi ecma’in ve ‘alâ beḳiyyeti’ş-ṣaḫâbetihi ve’t-tâbi’in rıdvânu’l-lâhi ‘aleyhim ecma’in Ü₁, Temme. Biñ üç yüz yigirmi iki senesi zilhiccesinin yigirmi üçüncü ve biñ üç yüz yigirmi senesi şubatınun onbeşinci şalı ġünü işbu nüṣhanın istinsâhi ḫıtâm-pezir olmaḳ müyesser olmuṣdur. Nezâret-i ḥâriciyye tâbi’iyyet ḳalemi evrâḳ oṭası mümeyyizi Muḥammed Nâ’il b. Muḥammed Râġıb Çürdük-zâde Ü₃, itmâm-yâfte be-ḳalem-i şikeste raḳam Es-Seyyid ‘Ali Rızâ ibn Muṣṣṣafa Nuriyyi’l-Üsküdarî ġufire Ü₄